¶ Eccleſiaſtica hy-ſtoria Euſebij Ceſarienſis viri de vita ac literis optiē meriti: que tum iniuria tē-porū tum incuria calcographorum penitus obſoleſce bat: ſumma fide recognita: priſtineqꝫ integritati reſti-tuta in lucem educta eſt cuꝫ indice principalium ſenten tiarum hac in excellen-ti hyſtoria contenta-rum ſerie alpha-betica adamuſ-ſiꝫ collecto ꝛ emen-dato.

Ex trans-latione posteriori Eusebiori Ioan. Chris-tophorsoni Episcopi Cestrens.

¶ Eccleſiaſtica hy-
ſtoria Euſebij Ceſarienſis
viri de vita ac literis optīe
meriti: que tum iniuria tē-
porū tum incuria calcogra-
phorum penitus obſoleſce-
bat: ſumma fide recognita:
priſtineq; integritati reſti-
tuta in lucem educta eſt cuȝ
indice principalium ſenten-
tiarum hac in excellen-
ti hyſtoria contenta-
rum ſerie alpha-
betica adamuſ-
ſiȝ collecto
⁊ emen-
dato.

Ex translatione posteriori ac fideliori Ioan. Christofersoni Episcopi Cicestrens.

Gaufridus Bouſſardus theologorum minimus: domino Stephano poncher iuris pontificij pariter ⁊ imperatoris interpreti Celeberrimo omniumq; bonarum litterarum amantiſſimo: atq; in ampliſſimo galliarum ſenatu preſidenti digniſſimo. S. p. D.

Eccleſiaſtice hyſtorie vtilitatē pariter ⁊ amenitatem mecū reputans clariſſime vir eamq; iam apud bibliopolas perinde ac non extaret nuſq; reperiri Imprimendam curaui a nobis primum diligentiſſime caſtigatam. Et ſi em̄ ſuperioribus annis impreſſa fuiſſet mende tamen quibus abunde nimis reſperſus erat codex cum in notis ſignis et punctis tum in ipſis vocabulis ⁊ integris ſententijs pleroſq; litterarum amantes iure ab eius lectione deterrere poterant et legentes non parum offendere. Huius miſertus volens rei litterarie ſimul et ſtudentium collegio vel hoc in vno conſulere accipio eam in manus: et recondes me penitus lego relego: percurro. Multiſq; exemplarib9 ⁊ archetipis quos ex varijs conquiro bibliothecis conferens: caſtigo et emendo ꝙ poſſum accuratiſſime: non ſententias modo ſed ſingulas pene ſyllabas diſcutiens. Addo indicem ſiue (vt vulgo dicitur) tabulam: ordine elementorum ſeruato: qua monſtrante: quicquid ea in hyſtoria continetur: ꝙtumuis exile vel abditum modo ſit cognitu dignum lector facile inueniet. Hanc hyſtoriam cōpoſuit Euſebius Ceſaree paleſtine epiſcopus cognomento pamphyli: vir humanarum diuinarumq; litterarum erudituſſimus: et ſacre bibliothece diligentiſſimus perueſtigator. Qui tamet ſi impias arrij partes aliquando ſecut9 ſit: tandem tamen ad eccleſie ſinum rediens: nicene ſynodi fidem non modo ſincere falſus eſt: ſed publice fortiterq; defendit. Euſebius igitur iſte hac in hyſtoria antiquitatem et exordia gentis noſtre religioniſq; texens naſcentē pulchre deſcribit eccleſiam: quam a condito euangelio per omnem ſuam etatem circū ducens: ad conſtantinum imperatorem ſcribendo peruenit queq; ſuis reddēs temporibus. Sicq; eam varijs ſubinde aſpergens hyſtorijs tam amenaꝫ tamq; iucundam reddidit: vt omni ex parte lecta animum tuum quamtumuis meſtum leuare ⁊ vegetare valeat. Inter multas que res eccleſiaſticas tractauere eccleſiaſtice hyſtorie appellationem iam apud omnes ſibi vendicat: hac vt arbitror ratione quot cum ferre primo poſt chriſtum tempore fuerit per euſebiū conſcripta: eccleſie acta reiq; eccleſiaſtice ſeriem et elegantius: et ordinatius: ⁊ religioſius extat. In ea videre eſt beluinas gentilium in noſtros feritates: diras tyrannorum perſecutiones inuictas martyrum conſtantias: fortes chriſtianorum confeſſiones: noſtrorumq; epiſcoporū reuera acta magnifica: aliaq; id genus innumera tam pulchra et tam iucunda: vt ſi hāc ſemel legendo quis fuerit aggreſſus: tanta eum capiet in ea legenda voluptas: vt non legere modo ſit contentus: ſed et relegere non ſemel neq; bis ſed ſepius deſideret: et cupiat vltro. Id enim precipui ſupra ceteras tibi lectori preſtabit. quod cuꝫ eam millies relegeris: nunquam lectio eius faſtidium: nunquā tibi nauſeaꝫ faciet: quin potius: quo ſepius eam releges: eo auidior ad eam iterum legendam certatim curres. Id (vt interim de rerum vbertate quas complectitur ſileam) exiſtimo preſtare ſermonis culturam: que tanta eſt vt cum greca ſit hyſtoria: mirum ſit tantam in vertando venuſtatem ſeruaſſe rufinum. Rufinus enim aquileienſis preſbyter vtriuſq; lingue perituſſimus grecum euſebiuꝫ latinum fecit iacentemq; noſtrorum auribus contradidit. Nec id modo: ſed et nouem illius

duos poſteriores adidit libros: partim ex maiorum traditionibus: partim ex his que rerum experimento didicerat: ab ſe pari cultura compoſitos. Hunc ego laboreꝫ meum quam tuluſcunq; eſt tibi dicandum putaui erudituſſime vir non quot putem tam egregium opus te fugere quippe quem ſepius ipſe audiui ex archanis abdituſſimiſq; huius hyſtorie latebris: multa p̄clara magna cum maieſtate depromere. Sed id eo animo facio. Cum quot preter inſignes animi tui dotes: quibus plurimium ornaris orbiq; noſtro cantatiſſimis es: nō iura tantū imperatoria aut pontificia vt mile legulei ſuperba ignorantia turgidi denſiſſimis agminibus pallacij ſtrataꝫ fruſtra girendo terentes: ſed diuinas humanaſq; omni generis diſciplinas libēter legis: earumq; amantes neſcio qua innata tibi comitate colis obſeruas et tota animi auiditate exoſcularis. Cum quot ſciens te hoc in ampliſſimo galliarum ſenatu viruꝫ eſſe primarium orationemq; tuam apud illos non parum habere momenti. Cupiam immo orem ⁊ regē patres illos conſcriptos atq; ſenatores: quibus nō iniuria preſides adhorteris vt cum e foro redeunt domum animum ſuuꝫ curaruꝫ nimietate obrutum vna hyſtorie huius lectione vegetent ⁊ leuent codicem hunc ſumentis in manus. Non parum eis conducet: habebunt quoruꝫ acta mirentur quorum virtutes imitentur quibus et vitam moreſq; componant ſuos. Maieſtatem eorum non dedecebit ſed ornabit eorumq; ſententias quas te rogante dicunt reddet clariores. Concinnior enim erit oratio ſi rei de qua conſultatur accommoda redditur hyſtoria. Ita factitaſſe olim veteres illos oratores legimus et cum cauſas pro noſtris agerent et cum ſententias in ſenatu dicerent. Teſtimonio ſunt orationes ille ſplendide ciceronis tibi me cōſcio familiares quas varie hyſtorie et peregrine ⁊ domeſtice quibus perpulchre aſperſe ſunt et ameniſſimas reddūt et illuſtriſſimas. Sic ⁊ illuſtrabit illos ſenatores tuos euſebius noſter animos eorum non parum excollet ſententias facundiores reddet et fecundiores. Itaq; vir clariſſime tuum erit eos monere adhortari eis ſuadere: perſuadere poſt hac euſebium noſtrum ſibi faciant domeſticum ⁊ relegendo familiarem. Id vbi feceris de euſebio pariter ⁊ illiſipſis bene mereberis: et noe quoq; ad aliud maius et ſi non inſignius opus aggredienduꝫ reddes: et alacriores et concitatiores. Sed iam bene vale: et Gaufridum tuuꝫ ama ſemper te amantem.

Abagarꝰ rex ad xp̄m curſorem cum epiſtola mittit.libro.j.cap̄.xv.⁊ capi.xvj.
Abagarum regē thadeus impoſitione manus morbo per naturam inſanabili curat.libro primo.ca.xvij.B.⁊ libro ſcd̄o.ca.j.A.
Abagari ⁊ thadei collocutio.lib.p̄mo.capitulo.xvij.B.
Abdon podagra laborantem thadeus manus impoſitione ſanat lib.p̄mo.capitulo vltimo.C.
Abrahe et familie eius: deꝰ preceptor et monitor familiaris fuit.libro primo.capitulo.j.B.
Abrahā ⁊ qui ante eū pietatē fidē ⁊ iuſtitiā tenuerunt xp̄ianos fuiſſe oſtēditur.libro primo capitulo.j.D.
Actas niceni cōcilij.li.x.ca.vj.B.adamātius ⁊ origens idē libro.vj.x.ca.
Adanctū ꝓ xp̄i fide cōſtāter paſſuz vna tota ciuitas in qua ſummas partes adminiſtrabat i ꝯfeſſiōe fidei ⁊ morte ꝑferenda imitatur.lib.viij.ca.xj.
Adoleſcens clare indolis a iohāne euāgeliſta cuidam epiſcopo inſtituetur cōmendatus per nimiam indulgentiam ſenſim deprauatus tandē dux latronum efficitur.lib.iij.ca.xviij.
Affricam hyſtorici meminit.libro.j.capitulo quarto.⁊ ca.ſexto.A.
Affricanus hiſtoricus quis filius naturalis ⁊ quis legalis dicatur edocet.libro primo.capitulo ſexto.A.B.
Affricanus hyſtoricus diſſonantiam q̄ ſuper chriſti genealogia inter lucā ⁊ mattheum videtur eſſe concordat.libro primo.capitulo ſexto.A.⁊.B.
Affricani opuſcula et ingenium.libro ſexto.capitulo.xxij.
Agabus propheta famē magnam futuraz ſub claudio predixit.lib.ij.ca.iij.B.⁊ cap̄.viij.
Agrippa rex.lxij.epiſtolas de laude et probatiōe librorum ioſephi ſcripſit.lib.iij.capitulo.viij.
Agrippa caſtor ſcriptor celeberrimus baſilidem ſcriptis validiſſime cōfutat.lib.x.ca.vij.A.
Albinꝰ feſto mortuo mittit a ceſare procurare iudeā.lib.ij.ca.xxiij.C.
Alchion preſbyter antiochene eccl'ie vir eruditiſſimus in cōcilio anthiocheno aduerſus paululum ſamoſatenū ⁊ eiꝰ hereſim clariſſimus aperuit.libro ſeptimo.c.xxv.A.
Alchion ab omni ep̄orum ꝯuentu permittit diſputatio aduerſus paulū.ibidem.
Alchion ſolus potuit paulū hereſimq̄ꝫ eius cōuincere ꝯfutare:ibidem.
Alchion ⁊ paulus omni ſpectante concilio ⁊ excipiētibus notarijs diſputant.ibidem.
Alexandriā apud xp̄ianos auribꝰ ⁊ naribus amputatis ſic trūcos abire ſinebant ſub Diocletiano.li.viij.capitulo.xij.A.
Alexander alexandrie ep̄s euſebij violentis conatibus ſolis precibꝰ et lachrymis reſiſtit.li.x.ca.xiij.
Alexāder eos qui ab athanaſio puero baptizati quaſi perilocū fuerāt ſtatuit nō rebaptizandos lib.x.ca.xv.⁊ j.q.j.ſpūſſctūs.Ecce.
Alexādrinū cōſiliū ſub iuliano congregatū lapſos a fide ad eccleſie ſinum redeūtes cū manſuetudine ſuſcipiēdos decernit.li.x.ca.xxvij.
Alexandrinū cōciliū ſpiritū ſctm̄ eiuſdē eſſe ſubſtātie ac deitatis cū patre et filio diffinit.li.x.ca.xxix.
Alexandrinū conſilium nō tres ſubſtātias ſed tres ſubſiſtātias i trinitate ꝯfitēdas ad extinguēdū ſabellij hereſim diffiniuit.li.x.ca.xxix.
Alexander medicus: xp̄ianos qui torquebantur ne a fide deficerent nutibus hortat ⁊ tādē ſe eſſe xp̄ianū libera ꝓfeſſiōe faſſus varijs primū cruciatibꝰ penis iugulat.li.v.ca.iij.B.
Alexander hereticꝰ mōtani inſanias ſecutus ⁊ martyrē ſe dicens ꝓ latrocinijs ⁊ alijs nefarijs actibus reꝰ extitit.lib.v.ca.xvij.A.⁊.B.
Alexāder hieroſolymoꝝ ep̄s ſanctorū epiſtolas i bibliotheca aſſeruari curauit e quibꝰ euſebius hyſtorie ſcribende materiaz ſumpſit.li.vj.c.xv.
Alexander ſuccedit antonino.libo.vj.capitulo.xv.
Alexandri impatoris tp̄e origenis ſcribere cōmentarios in litteras ſacras cepit.libro ſexto.c.xvj.
Alexander.xiij.annis imperat.lib.vj.capitulo.xix.
Alexandro ſuccedit maximinus.libro ſexto.capitulo.xix.
Alexandrie indicibile feritate in xp̄ianos ſub decio ſenitur.lib.vj.capitu.xxx.per totum.
Alexādrie tanta in nr̄os ſub decio feritate ſenitur vt plurimi a fide diſceſſerint.lib.vj.capitulo.xxx.B.
Ambroſius valentiniane hereſis ſectator ab origine non conuincitur et ad eccleſie gremiū redit.li.vj.c.xiiij.A.
Ambroſius vi precū origenem compulit vt in ſcripturas ſacras ſcriberet.libro ſexto.capitulo.xvj.
Ambroſius omnia neceſſaria origeni ſcribenti abundantiſſime miniſtrabat libro.vj.ca.xvj.
Ambroſius adhuc cathecuminus ⁊ mediolanēſis p̄fectus a pluribus diſſidentibus vna voce poſtulatur ep̄s.libro.xj.capitulo.xj.
Ambroſij arma aduerſum iuſtine regine furorem ieiunia vigilie obſecrationes.libro.xj.ca.xvj.
Anacletꝰ.ij.titi.anno lino ſuccedit.libro tertio.capitulo.x.
Antiquitas chriſtianorum oſtenditur.libro.j.capitulo.j.D.
Antiochie ſub tiberio florentiſſima cōgregat eccleſia.lib.ij.cap̄.iiij.B.
Anamas pontifex iudices aduerſus iacobum iuſtum conuocat.libro ſecūdo.capitulo.xxiij.C.
Anamas pontifex autor fuit mortis iacobi.libro ſecundo capitu.xxiij.C.
Andreas ſcithiā ſortitur.libro.iij.ca.j.
Anacletus ſedit rome.xij.annis.lib.iij.capitulo.xj.
Anacleto ſuccedit clemens.li.iij.ca.xj.
Antiochie primus ep̄s enodius.li.iij.capitulo.xvj.
Antiochie ſecundus ep̄s ignatius.lib.tertio.capitulo eodem.
Antinouus ſeruus adriani pro deo colebatur.libro.iiij.ca.vij.C.
Antynoo adriani ſeruo tēpluz agones ſacerdotes et prophetas inſtituūt ac alios diuinos honores timore p̄ncipis deferunt.libro.iiij.ca.vij.C.
Antoninus pius ſuccedit adriano.lib.quarto.capitulo.ix.
Aniceti temporibus egeſipus romam venit.lib.iiij.cap.x.B.
Antoninus ſcribit ad aſianos vt nihil moleſtie chriſtianis inferāt religionis ſue cauſa.lib.iiij.cap.xij.
Antonini epiſtola ad aſianos pp'los ꝓ defenſiōe xp̄ianoꝝ.libro.iiij.ca.xij.
Antoninus pius.xx.annis imperat.libro quarto.ca.xiij.B.
Antonino pio ſuccedunt Marcus aurelius verus antoninus filius ⁊ lucius frater.lib.iiij.ca.xiij.B.
Antoninus verꝰ ſuccedit antonino pio patri ſuo.ibidem.
Antoninus verus imperat.xix.annis.lebro quinto capitulo.ix.
Antoninus ſuccedit comodus.libro.v.capitulo.ix.
Antonius ſuccedit ſeuero patri lib.vj.capitulo.v.
Antonius ſeueri filius.vij.annis et.vj.menſibus imperat.lib.vj.ca.xv.
Antonio ſeueri filio ſuccedit mocrinus.libro ſexto.capitulo.xv.
Antoninꝰ ſuccedit macrino.libro ſexto capitulo.xv.
Antoninus.iiij.annis imperat.lib.et capitu.eiſdem.
Antonio ſuſcepit alexander vt.ſ.
Antiochenū cōſiliū vltimum pauluz ſamoſatenum conuincit hereticū eūq̄ꝫ vt talē dānat.lib.vij.ca.xxv.A.
Antholius epiſcopus laodicenus alexandriā ciuitatē prudenti ſubtiliq̄ꝫ admodū induſtria fame pariter abſoluit ⁊ bello.lib.vij.ca.xxvij.A.
Anatholius vir eruditiſſimꝰ fuit.libro vij.ca.xxvij.per totum.
Anatholius de paſcha quid ſenſerit.libro.vij.ca.xx[illegible].B.
Anatholium fortuna per regionē trāſeuntē laodicenſis eccleſia defuncto euſebio ſibi aſſumit epiſcopuz.lib.vij.capitulo vltimo.
Anchynius nicomedienſis ep̄s ſub dio

eletiano patitur.libro.viij.ca.vj.B.
Antiochie ſimulachrum erat artibus
magicis ita cõpaginatum vt reſpõ
ſa reddere videret. lib.ix.⁊.c. tertio
⁊.x.A.
Antonius de heremo alexãdriã deſcen
dens didimũ ſup oculoꝝ corporaliũ
amiſſione pulchre cõſolatur.lib.xj.
capitulo ſeptimo.
Anthiochie primum xp̃ianũ nomẽ exo
ritur.lib.ij.ca.iij.B.
Apoſtolus miſſum indicat.libro pri
mo.capitulo.xij.B.
Apoſtoli ſeptuaginta diſcipulis ſcien=
tiã tradiderũt.lib.ij.ca.j.A.
Apion ꝓ grecis apud gaium legatus
accuſat iudeos ꝙ dignos honores
gaio nõ deferant.libro.ij.ca.v.C.
Apoſtoli ad predicãdũ in diuerſas
ꝓuincias dimittunt.l.iij.ca.j.
Apocalipſis ioãnis in fine principatus
domitiani ortꝰ.lib.iij. capi. xiij. ⁊ li=
bro.v.ca.viij.A.
Apoſtoli ꝑimpẽdebãt ſermonis orna=
tum.libro tertio.ca.xix.A.
Apoſtoli in ſignoꝝ gr̃a ſibi a xp̃o cõceſ=
ſa.cõfidebãt.libro tertio.cap̃.xix.A.
Apoſtoli nõ inhumane ſapientie ṽbis
ſed in oſtẽſione ſpũs ⁊ virtute ſcien=
tiam regni celoꝝ tradiderunt. libro
tertio.capitulo.xix.
Apoſtoli nõ curauerũt plures libros cõ
dere.libro.x capi.quibus ſupra
Apoſtoli ⁊ oẽs alij xp̃i diſcipuli breues
⁊ ſuccinctos libros quos ederẽt reli
querunt.lib.iij.capi xix.A.
Apl'orum tꝑe nulli corruptores verita=
tis apparuerũt.lib.iij.ca.xxvj.B.
Apolinaris ſcripta referũtur libro. iiij.
capitulo.xxv.
Apocalypſim Johannes ſcripſit prope
finẽ domitiani.lib.v.ca.viij.A.
Appelles hereticꝰ ex martionis hereſi
cuiuſdã ṽginis ſuaſione errauit ⁊ in
ſcripturas ſacras blaſphemus dice
bat prophetas nihil cõtinere verita
tis.libro quinto.capitulo.xij.
Apochrifi libri de q̃bꝰ alias dubitatuꝫ
eſt circa nouũ teſtamẽtuꝫ qui ſint li
bro tertio.capi.decimonono.B.
Apollinaris hereſim mõtani mꝉtifariã
impugnauit ⁊ declarauit.li. v. c.xv.
Apollonius montani hereſim declara=
uit eãq; ⁊ eius ꝓphetiſſas fortiter
impugnauit.lib.v.ca.xvij. per totũ
⁊ preſertim in B.
Apollonius quis fuerit montanus ape
rit.libro.v.capi. decimoſeptimo.
Apollinis mortẽ pro xp̃i fide in vrbe ro
ma imperante qũo conſtanter ſub=
ſtinet.libro.v.capitulo vigeſimo.
Apollonia lõgeue etatis virgo ſub de=
cio apud alexandriam paſſa eſt.lib.
vj.capitulo.xxx.
Apollonie dẽtes effoſos.li.vj.c.xxx.A.
Apollonia vltro in rogum accẽſum ꝓ=
ſiluit.lib.vj.ca.xxx.A.
Apocalipſim quilẽ nõ Johãnis ſꝫ che=
rinti heretici eſſe dicerunt. libro ſe=
ptimo.capitulo.xxij.
Apocalipſis an iohannis euãgeliſte an
alterius iohãnis fuerit ambigebat
dionyſius alexandrinꝰ ep̃s omniuꝫ
ep̃orum ſui tꝑis eruditiſſimꝰ. libro
ſeptimo.capitulp.xxij.
Apollo iubẽte gregorio neoce ſarieñ.
ep̃o recedit ꝑmittẽre reddit ⁊ datre
ſpõſa vt ꝯſueuerat.li.vij.ca.xxiiij.b.
Apollinaris ep̃s vir lr̃atiſſimus:ſed he
reticus aſſerebat xp̃m non animam
rationalem ſed tantum vegetatiuã
cuꝫ corpore ſuſcepiſſe.lib.xj.ca.xx.
Apollinaris dicebat ipſuꝫ verbũ in xp̃o
vicem anime rationalis tenere.lib.
vndecimo.capitulo.xx.
Apollinaris hereſis in cõcilio romano
dãnata fuit.lib.xj.ca.xx.
Aqua ĩ oleũ narciſſo benedicẽte ṽſa.
libro.vj.capitulo.vj.
Aquila et priſca vrbe roma pulſi in
aſiam veniunt ⁊ paulo aderant.li=
bro.ij.capitulo.xviij.B.
Ariſtobolum iure ſucceſſionis regno
⁊ impio fungẽtẽ vinctũ cum liberis
pompeius romã miſit.lib.j.ca.v.A.
Archelaus herodi ſuccedẽs pontifices
non ſꝫm generis ordinem conſtituit
ſed ignobilibus q̃buſq; ſacerdotis
cõmiſit lib.j.ca.j.B.
Archelaus in regno iudeoruꝫ ſuccedit
patri ſuo.lib.j.capitulo.x.
Aretha rex ob iniuriam filie ſue hero=
diadi irrogatã herodẽ bello oppu=
gnat ⁊ ſuperat libro primo.ca.xiij.
Armatorũ cohortes velut dimicantes
viſe ſunt ſupra hieruſalẽ ante eius
excidium ꝑ aerem circunferri. li.iij.
capitulo ſexto.
Ariſtides vir fidelis librum de chriſtia
na religione adriano obtulit. libro
quarto.capitulo tertio.
Artemonis hereſis que fuerit libro. v.
capitulo.xxvij.
Artemonis hereſim paulus ſamoſate=
nus inſtaurare conatus eſt ibidem.
Arrius preſbyter alexandrinus filium
in diuinis a ſubſtãtia patris abſcin
dere conatur.libro.x.ca.j.
Ariane hereſis origo.ibidem.
Arrio fauent.xvij.ep̃i quorũ ſoli ſex pa
tiũtur ſe cũ arrio expelli.li.x.c.v.B.
Arrius eiuſq; hereſis in niceno cõcilio
damnatur.ibidem.
Arrius humane neceſſitatis cauſa ad
publicum locum declinans qua ho
ra ad eccleſiam vt in ea reſtitueretᷣ
magna ꝯmitatus caterua pergebat
inteſtina atq; omnia viſcera emittit
libro decimo.capitulo.xiiij.
Arriani in cõcilio arminienſi ſimplices
occidentalium ſacerdotes vim vo=
cabuli homouſion ignorantes circũ
ueniunt.li.v.cap̃.xxj.
Arriana hereſis triformis.li.x.ca.xxvj.
Arriana hereſis eunomianã ⁊ macedo
nianã hereſim generauit.li.x.c. xxv.
Archelaꝰ oriẽtis comes in cõcilio apõ
tyruꝫ congregato vice imperatoris
preſidet.libro.x.ca.xvij.
Ariminenſe concilium homouſion au=
ferri de fidei ſymbolo decernit con=
tra ea q̃ ſancti patres apud niceã cõ
ſcripſerãt.li.x.c.xxj.
Arbogaſtes dux valẽtiani cauſas p̃ſti
tiſſime inſimulatᷣ vt valẽtianus ſibi
ipſi mortem inferre.libro vndecimo
capitulo.xxxj.
Archadius auguſtus ordinante patre
theodoſio partes orientis ad mini=
ſtrandas ſuſcepit.li.xj.ca.vltimo.
Armenioꝝ gẽs religioni xp̃iane dedi=
tiſſima eſt.l.ix.ca.viij.A.
Aſtirius prece ad xp̃m fuſa ſubito om=
ne demonis preſtigium diſſoluit.li.
ſeptimo.capitulo.xiij.
Aſtirij nobiliſſimi romani duo clariſſi=
ma geſta memorantur.ibidem.
Attallus pro xp̃i fide in ſella ferrea
torretur ⁊ martyr efficitur. libro.v.
capitulo tertio.B.
Athanaſius adhuc puer a coetaneis
ſuis ep̃s per iocum ⁊ ſimulationem
electus multos cathecuminos ba=
ptizat qui non rebaptizantur libro
decimo.capit.v.⁊.j.q.j.ca. ſpiritus
ſanctus.§.ecce.
Athanaſius ĩ multis ⁊ enormibꝰ crimi
nibus ab arri ſectatoribꝰ falſo accu
ſatus pulchre multũ ⁊ mire in p̃ñtia
cõcilij ſe purgat.lib.x.cap̃.xvij.
Athanaſius toto orbe ꝓfugus ad mor
tem queritᷣ perſequẽtibus eũ arrij
ſectatoribus ꝯſtãtij imperatoris fa
uore innixis.li.x.c.xxviij.⁊.xxix.
Athanaſius perſecutionẽ arrianoꝝ fu
gitans ſex continuis annis in ciſter
na latet.lib.x.ca.xvij.
Athanaſius cõſtantis adiutus fauore
per conſtantium in eccleſiam ſuam
parum temporis reſtituitur. libro
decimo.capitulo.xix.A.
Athanaſio fauentes in concilio me
diolanenſi in exilium tenduntur.li.
decimo.capitulo.xx.
Athanaſius in ſuã eccleſiã reſtitutus
mortuo conſtante de ſede per aria=
nos pellitur in locũq; eius georgius
mittitur.libro decimo.ca.xix.
Athanaſius iubẽte iuliano iterũ vtiq;
queritur. li.x.ca.xxxiiij.
Athanaſius cõmitti q̃ eum ꝑſequebatᷣ
⁊ querebat obuius venit nec agno=
ſcitur.ibidem.
Athanaſius cũ vtiq; per iulianum que
retur alexandriam reddit ibiq; tu=
to latebras vſq; quo perſecutio ceſ=
ſaret exegit ibidem.
Athanaſius formã ſi dei ⁊ eccleſiarum
diſponendarũ modũ iouiniano tra
didit.lib.xj.ca.primo.
Athanaſius ſedit alexandrie.xlvj. an=
nis.lib.xj.capitulo tertio.
Athanaſius moriens petrũ tribulatio
num ſuarũ participẽ elegit ſucceſſo

rem ibidem.
Athanaſius alexādrie ep̄s pōtifex maximus dicitur.lib.xj.c.xxviij.
Athanaſius iohannis baptiſte reliq̄as ſubcauato ſacrarijpariete paucis ar bitris incluſit.ibidem.
¶ Audite ſuntvoces de abditis templi procedentes ante excidiū vrbis hieruſalem dicētes migremus hinc.li.iij.capitulo.vj.
Auguſtus ſeptem ꝛ quinquaginta; annis imperat.li.j.c.xj.
Aurelianus ſuccedit claudio.lib.vij.capitulo.xxxv.a.
Aurelianus concilij ſententiam aduerſus paulū ſamoſatenum iuuat mandans illum manu publica ab eccleſia depelli li.vij.c.xxv.C.
Aurelianus initio imperi ſatis pius in chriſtianos fuit ibidem.
Aurelian⁹ malis ꝯcilij deprauat⁹ pſecutionē in eccl'ias meditaꝛ ibidem
Aurelian⁹ dictatas iaz lr̄as ꝓ pſecutione in xp̄ianos excitāda cuz pararet morte ſubita p̄uenitur ibidem.
Aurelianus.vj.annis imperat ibidē.
Aureliano ſuccedit probus ibidem.
Auctoritas librorum legis veteris ex ioſepho oſtenditur.li.iiij.c.viij.

¶ De littera. B.

¶ Babyle martyris ſepulchrum ne reſponſa litantibus demones darent impediebat li.x.c.xxxv.
Babyle martyris corp⁹ xp̄iani ſummis clamorib⁹ pſallentes ſepulchro vt iulian⁹ iuſſerat auferūt.li.x.c.xxxv.
Bacurins vir omni ex parte inſignis contra eugeniū tyrannuz fortiſſime fecit li.xj.c.xxxiij.
Baptiſm⁹ marci heretici ꝛ ſectatorum eius qualis fuerit lib.iiij.c.x.A.
Baptiſma non eſſe iterandū oſtendit per hyſtoriam memoratu digniſſimam li.vij.c.viij.
Baptizatū ab hereticis etiā in forma: q̄ videbaꝛ plena eſſe blaſphemis nō eſſe rebaptiſandū cenſet dionyſius alexandrinus epiſcopus idem.
Barnabas fuit vnus de.lxxij.diſcipulis.li.j.c.xiiij.ꝛ.li.ij.ca.j.A.
Barchochadas dux exercitus iudeorum lib.quarto.c.v.
Barchochadias deſigt ſtellā cecā idē.
Barſabas q̄ ꝛ iuſtus dictus eſt venenū bibitꝛ nihil nocuit.l.xxv.ij.c.xxxv.b.
Bartholomeus indiā ceteriorē in diuiſiōe apoſtolorum ſortiꝛ li.iij.c.j.ꝛ li.x.capitulo.x.
Baſilides vir diabolic⁹ oriꝛ.li.iiij.c.v.
Baſilidē aggrippa caſtor ſcriptor celeberrimus ſcriptis validiſſime confutat.li.iiij.ca.vij.A.
Baſilides ꝓphetas ſibi barbaris nominibus confingit.ibidem.
Baſilides ſectatores ſuos more pictagorico docuit q̄nquēnio ſilere vt.s̄.
Baſilidi carnifici ſuo potamiana virgo coronam martyrij noctu impoſuit q̄ eam cum ad ſupplicium duceret humane tractauerit.libro.vj.capitulo quarto.
Baſilides potamiane virgis carnifex q̄ eā cum ad ſuppliciuz duceret humane tractauerit martyrij coronam illa imperante mereret idem.
Baſilij ꝛ gregorij nazareni geſta p̄clara.li.xj.c.ix.A.
Baſiliū de doctoris cathedra gregori⁹ extrahit ac ſecum ad monaſtarium manu iniecta perducit ibidem.
Baſilius vrbes ꝛ rura circuiens predicatione ſua omnium animos ad virtutē tumulat.li.xj.c.ix.A.
Baſilius prefecto mortem ſibi minitāti forte ꝛ chriſtiane digniſſimum verbū reſpondit.lib.xj.c.x.B.
Baſilius ꝛ gregorius nazanzenus ſub valente clarent.li.xj.c.ix.
¶ Beniuolus fidē ſuā intrepide faſſus palaz balteum quo precinctus erat proijcit ne impijs iuſtine pareat mādatis.li.xj.c.xvj.
Berrilluz hereticantē doctrina ꝛ diſputatioue ſua emendatum ad veram fidem redire perſuaſit origenes.lib.ſexto capitu.xxiij.
Bethara opidum iudeorū mutato nomine cheio adriano bello appellatur ibidem.
¶ Blandina femina chriſtianiſſima inaudita ꝛ vix credibilia penarum genera pro chriſti fide conſtantiſſime ſubſtinet lib.v.c.j.D.ꝛ.c.iij.B.
Blādina quotiens in tormētis xp̄ianā ſum ꝓclamabat totiens noue vires corpori reddebanꝛ.li.v.c.j.D.
Blandinam crucifixam ꝛ beſtijs expoſitā nulla beſtia cōtingere audet li.quinto.c.ſecundo.C.

¶ De littera.C.

¶ Caldei ignis dei ſui cauſa cum omnium ꝓuinciarum habuerunt conflictum li.xj.cap.xxvj.
Caldeorum deus ignis omnium aliarum prouinciarum deos ſuperat.li.xj.capi.xxvj.
Caldeorum deus ignis fuit libro.xj.capitulo.xxvj.
Canō noui teſti ordinaꝛ li.iij.c.xix.B.ꝛ lib.vj.capitulo.xvij.B.
Canopus egyptiorum deus tandē ignez caldeorum in deum ſacerdotis aſtucia ſuperat.lib.vndecimo.c.xxvj.
Carpocrates noue ſupſtitionis auctor preſtigia ſymonis magi publice tradebat lib.iiij.c.vij.A.
Carpocrates vir ſuperſtitioſus q̄ ꝛ qualia docebat ibidem.
Carus concilijs carineo et numeriano trib⁹ annis nec plenis imperat, ſuccedit ꝓbo.lib.vij.cap.xxv.B.
Caro ſuccedit diocletianus ibidem.
Caſtitatem ꝛ virginitatem ſuam vt ſeruarent.iiij.virgines due in fluuium due in mare ſe demerſerunt li.octauo.capitu.duodecimo.B
Cathedra labi i ceſarea philippi honoris ei⁹ gr̄a diu ꝯſeruaꝛ.li.vij.c.xv.
¶ Cecus cellule macharij admotus et luto parietis obliuitus aquaq; lotus viſum recipit libro vndecimo capitulo decimo.
Cephas vn⁹ de.lxxij.diſcipulis fuit teſtimonio clemētis li.j.c.xiiij.B.
Cerdo heretica venit romam et inualuit ſub higinici ꝛ pij temporibus li.iiij.c ix.ꝛ.x.A.
Ceſarea pygoſtrationis prius vocabatur.li.ſecundo.c.decimo.B.
¶ Cherintus hereticus vētri ꝛ gule deditus hereſis fede ꝛ carnalis caput ꝛ auctor fuit li.tertio capitulo.xxij.
Cherintū ꝯſtatis ignitū in balneis reperiens iohannes mox exiliuit ꝛ diſceſſit nō locus.lib.iiij.c.xiij. A.
Cherintus qui primuz tormenta vltro ꝓuocauerat inter ipſa a fide deficit lib.quarto.c.decimotertio.B.
¶ Chriſti gen⁹ ꝛ naturā ꝓferre nullus ſermo ſufficit libro primo.c.prio.A.
Chriſti eternitas ꝛ diuinitas ex iohanne moyſe ꝛ dauide declaratur libro primo capi.primo.A.ꝛ B.
Chriſtum conditorez omnium eſſe oſtēditur ibidem.
Chriſti incarnatio ex daniele declaraꝛ lib.j.capitu.j.F.
Chriſti nominis typus ꝛ ymago in pōtificibus regibus ꝛ ꝓphetis ꝓceſſit lib.j.ca.j.G.ꝛ M.
Chriſti nominis antiquitas ibidem.
Chriſti filij dei a reliquis qui chriſti appellationem habuerunt diſtinctio libro primo.ca.j.L.
Chriſti filij dei nomen ꝑtās ꝛ regnū ꝑ vniuerſum orbem diffuſum ibidem.
Chriſtianorum genus ante abraham cepiſſe oſtenditur.li.j.cap.j.M.
Chriſtianum nomen nuper diffuſuz ſꝫ non nuper inuentum eſt.ibidē Chriſtianoruz religio nō nouella aut nuper exorta eſt.lib.j.ca.j.M.et N.
Chriſtianorum religio ex ipſa mūdi origigine deſcendit ibidem.
Chriſtus quo tp̄e natus eſt.lib.j.ca.ij.
Chriſtus quomodo a dauid ꝑ ſalomonem ꝛ iterum ꝑ nathan genealogiſatur.lib.j.ca.vj.B.
Chriſtus initio p̄dicatiōis ſue.xij.apoſtolos elegit quos ſanctis ſectatoribus p̄fecit.lib.j.ca.xij.B.
Chriſtus.lxxij.diſcipulos binos in vrbes ad quas venturus erat p̄miſit lib.j.c.duodecimo.B.
Chriſtus a ioſepho mire commendaꝛ.lib.j.ca.xiiij.A.
Chriſtus omne predicationis ſue tempus ſub anna ꝛ caipha exegit libro primo capi.xij.
Chriſtus epiſtolam mittit ad abagarum regez libro primo capi.decimoquinto ꝛ.xvij.A.ꝛ.lib.ij.c.j.B.
Chriſtus noluit auctoritate ſenatus in deos referri ne diuina ꝓtus huma-

no auxilio putaretur indigere lib.j. capitu.ij.
Chriſtianū nomē ꝑmū apd̄ anthiochiā a diſcipulis ſumptū eſt li.ij.c.iij.B.
Chriſtianoꝝ martyria ⁊ perſecutiones etiā a ſcriptoribus alterius religionis conſcribebant̄.li.iij.c.xiij.
Chriſti cōſanguinei poſſeſſiones ſuas ꝓprijs manibꝰ excolebāt li.iij.c.xv.
Chriſti cōſanguinei prius terrā ꝓprijs colentes manibus poſt duces eccleſie effecti vſꝫ ad tēpora traiani permanſerunt li iij.c.xv.⁊.c xxvj.A.
Chriſtianorum decē infirmi ⁊ inualidi a fide pre tormentorum magnitudine lapſi ceteris magnū luctam relinquerūt li.v.c.j.E.
Chriſtianoꝝ ſerui metu tormentorū in xp̄ianos quedam feda ⁊ nefanda cōfingunt mendacia.ibidem.
Chriſti eccl̄ia ſuper petro fundat̄ libro vj.capi.xvij.B.
Chriſtianorum in alexandriā ciues ꝑſecutores ſuos mira humanitas li. ſeptimo.c.xix.
Chriſtianum dum pietatem colūt ⁊ virtuti dant operam etiam a paganis in ꝑcio habent̄ li.viij.c.j.A.
Chriſtianoꝝ corpa ſepulture mandata effodiunt carnifices diocletiani ⁊ in mare proijciunt lib.viij.c.vj.B.
Chriſtianos auribus ⁊ naribus amputatis ſic truncos abire ſinebant apd̄ alexandriam ſub diocletiano. libro viij.capitu.xij.
Chriſtianis feminis per pudāda viſcerum ⁊ naturalium ſecreta membrorum candentis iuſtes ingerebantur li.viij.capitu.xiij.
Chriſtianoruz conſtans fides ⁊ magnanimitas.li.viij.c.xij.A.
Chriſtianorum in infideles perſecutores ſuos ſumma pietas ⁊ miſeratio lib.ix.c.viij B.
Chriſtiani eccleſijs eiecti in cāpis habent conuentus.li.xj.ca.v.
Chriſtꝰ quare dr̄ ſacerdos ſm̄ ordinem melchiſedech li.j.c.j.J.
Chorbonas hebraica lingua ſacrū oraculum eſt.li.ij.c.vj.C.
Cyprianus cartagin̄. ep̄s ⁊ pene oēs ꝑ africam ſacerdotes hereticos rebaptiſandos ſentiunt lib.vij.c.ij.
¶ Clades non ceſſarunt de iudeorum gente a tempore admiſſi ſceleris in chriſtum li.ij.c.vj.E.
Claudius ſuccedit gaio.li.ij.ca.viij.
Claudius iudeos vrbe depelli.libro.ij. capitulo decimooctauo.B.
Claudius imperat .xiij. annis ⁊ octo menſibus lib.ij.cap.xxij.
Claudio ſuccedit nero lib.ij.capit.xxij.
Claudius agrippam filium agripe regem iudeorum cōſtituit libro ſecundo capitulo vigeſimo.
Claudius ſuccedit galieno libro ſeptimo capitulo vigeſimoquinto.A.
Claudius duobus ſolis annis imperat ibidem.
Claudio ſuccedit aurelianus.ibidem.
Clauos quibus xp̄s cruci affixus fuerat conſtantinus infrenos ⁊ galeaz aptat lib.x.ca.viij.
Clemētꝫ teſtimonio iacobꝰ apl̄oꝝ ep̄s conſtituitur.li.ij.c.j.A.
Clemens ⁊ linus comites ⁊ adiutores pauli fuerūt li.iij.c.ij.
Clemens epl̄am ad corinthios ſcripſit que condam in multis eccleſijs publice legebatur.lib.iij.cap̄.xj.
Clemēs tertius poſt petrū ⁊ paulū rome pontificatum tenebat imperante traiano li.iij.c.xvj.
Clemētis ad corinthios epl̄a vetere inſtituto ⁊ antiqua conſuetudine in eccleſijs legebat̄ li.iiij.c.xxij.
Clemēs ab apl̄is inſtitutus ſemꝑ cum ipſis vitam exigit li.v.ca.vj.
Clemens ſub quomodo floruit apd̄ alexandriam in ſcholis diuinaruz exercitationum li.v.c.x.
Clemens quos ediderit libros lib.vj capitulo.x.A.
Clemēs diocletiani in xp̄ianos crudelis ⁊ notanda.li.viij.ca.xiij.
Cleophas frater fuit ioſeph viri marie ioſeph teſtimonio lib.iij.c.ix.
Clericū fieri non debere eū qui per neceſſitatem.ibidem.
Collocutio ab agari ⁊ thadei ſcribit̄. lib.j.c.xvij.B.
Commodus ſuccedit āthonio.libro.v. capitulo nono.
Cōmodo imperante pax eccleſijs ꝑ omnem.ibidem.
Cōmodus.xiij.annis impat li.v.capit. xxvj.terram ꝓpagatur.li.v.c.xx.
Comodo ſuccedit pertinax libro.v.capitulo.xxvj.
Cōciliū anthiochie aduerſus paulum ſamoſatenum antiochenum ep̄m et eius hereſim ſub galieno congregati lib.vij.c.xxiij.
Cōſiliū vltimū antiochenū paulū ſamoſatenū cōuinxit hereticū ⁊ vi eum talem damnat.li.vij.ca.xxv.A.
Cornelius.ꝑmus apud ceſareā cum omni domo ſua ad fidem xp̄i perducitur li.ij.c.iij.B.
Continētia primoꝝ patrū egypti admirāda li.ij.c.xvij.B.⁊.A.
Cōſanguinei xp̄i poſſeſſiōes ſuas proprijs manibꝰ excolebāt li.iij.c.xv.
Cōſanguinei xp̄i prius terrā ꝑ ꝓprijs colētes manibus poſt duces eccl̄ie effecti vſꝫ ad tēpora traiani permāſerunt.li.iij.c.xv.⁊.c.xxvj.A.
Concordia mathei ⁊ luce ſuꝑ xp̄i generatione li.j.c.vj.A.⁊B.
Conſtantius in occiduis partibus romanoꝝ regebat imperium lib.viij. capitu.xvj.A.
Conſtantius impator clemēs ⁊ pius in xp̄ianos omnes ⁊ veneratione habuit ⁊ honore li.viij.ca.xvj.A.
Conſtantius filium habuit conſtantinum ibidem.
Conſtantino maximianus ab illo in aduerſitate benigne ſuſceptꝰ inſidias molitur ibidem.
Conſtantinus maximianuz a filio ſuo pulſum benigne ⁊ religioſe ſuſcepit li.viij.c.xvj.A.
Conſtātino bellū in maxentiū tyrannū parenti apparet ſignuz crucis in celo rutilare.lib.ix.c.ix.A.
Conſtantinum aſpectu oſtēſe crucis ꝑterritū confortat angelus dicens in hoc vinces ibidem.
Conſtantinus ſignū crucis in militaria rex illa tranſformat ibidem.
Cōſtantinꝰ ſignū crucis ex auro factuz in dextera ſua geſtat ibidem.

Cōſtantinus vrbē romā a maxētio ⁊ eiꝰ tyrannide liberat li.ix.c.ix.B.
Cōſtantinꝰ victoriā quam de maxentio habuit ꝟtuti crucis attribuit.ibidē.
Conſtantinus ſacerdotes longe ſibi ꝑferebat li.ix.c.x.C.
Cōſtantinus noluit de ſacerdotū cōſtitutionibus iudicare lib.x.c.ij.
Conſtantinus ſacerdotū libellos quibus contentiones et iurgia continebantur nec quidem legere voluit ſꝫ mox iuſſit exuri.lib.x.capi.ij.
Conſtantinus confitetur ſacerdotes a poteſtate laica iudicare non poſſe libro.x.cap̄.ij.
Conſtantinꝰ ſacerdotes appellat deos lib.decimo ca.ij.
Conſtantinus pafuntij oculū q̄ in confeſſione fidei fuerat euulſus auditoribus oſculis demulcet li.x.c.iiij.
Conſtantinus ad extinguendam arrianam hereſim conciliū apud niceam conuocat.li.x.c.j.
Conſtantinus niceni concilij ſententiā tanq̄ a deo probatam veneratur li. x.cap̄.v.B.
Cōſtantinus ex clauis q̄bus xp̄s cruci fixus fuerat frenum compoſuit ⁊ galeam armauit li.x.c.viij.
Cōſtātia ꝯſtantini ſoror a ꝑſbytero arriano decepta moriēs orat fratrē vt illi aures accōmodare velit li.x.c.xij.
Conſtantinus dolis preſbyteri arriani circunuentus arriuz de exilio accerſiri iubet libro decimo capitulo.xij.
Conſtantinꝰ imperij ſui anno.xxxj. apd̄ nicomediā defungitur.li.x.capi.xij.
Conſtantino cōſtantius eius filius in orientis partibus ſuccedit li.x.c.xij.
Conſtantius conſtantino p̄ri in orientis partibus ſuccedit, libr x.cap.xij.
Conſtantinus magni cōſtantini filius ⁊ conſtantij frater a miltibus interficitur libro.x.cap.xvj.
Cōſtans occidentē gubernat.li.x.c.xvj.
Conſtantius ab arrianis circunuētus conſiliuz ad condēnandū athanaſiū apud tyrum congregari iubet.lib.x. capitulo decimoſexto.
Conſtantius.xxiiij.annis imperat libr. decimo capitulo.xxvj.

Conſtantius dum iulianum auguſti nomen ſibi pꝛeſumentem oppꝛimere parat moritur. li.x.ca.xxvj.
Conſtantio ſuccedit iulianus qui ſibi pꝛincipatum vſurpauit.li.x.ca.xxvj.
ꝯcilium alexādrinū ſub iuliano congregatum lapſos a fide ad eccl'ie ſinum redeūtes cū manſuetudine ſuſcipiendos deſiuit.li.x.ca.xxviij.
Conſilium alexandrinum ſpm̄ſanctuꝫ eiuſdem ſubſtātie ac deitatis cū patre ⁊ filio diffinit.li.x.ca.xxix.
Cōſilium alexandrinū non tres ſubſtātias: ſed tres ſubſtantias in trinitate confitendas ad extinguendam ſabelli hereſim definit.ibidem.
Contentiones multe motus et turbe qd̄ conſeq̄ndis ep̄opatibus ſedibus diuerſis in partibus eccleſie oriunt̄ libꝛo.xj.ca.xxj.
Credentes quare appellati ſunt cultores.lib.ij.ca.xvij A.⁊.B.
Crux rutilans in celo cōſtantino apparet bellum in maxentium tyꝛannum paranti.lib.ix.ca.ix. A.
Creſcens pauli comes fuit: ⁊ ad gallias pꝛofectus eſt.libꝛo.iij. ca.ij.
Creſcens philocōpus ꝑ inſidias ⁊ inuidiam auctoꝛ fuit martyrij iuſtini: ꝙ ipſuꝫ iuſtinus de religione chꝛiſtiana arguendo cōfutaſſet.li.iiij.c.xvj.
Cruci victoriā quā de maxentio habuit ꝯſtātinus attribuit.li.ix.cap̄.ix.⁊.B.
Crucem in qua pependit xp̄s ꝙ͞ diligētiſſime helena querit.l.x.c.vij.⁊.viij.
Crucem in qua xp̄s pependit a ceteris macharius p̄nte helena euidēti iudicio diſcernit.li.x.ca. vij.
Crucis ſignum in veſtimentis oīm iudeorum q̄ templum ſuum reedificare indulgente iuliano tēptāt: ita euidens apparet vt nulla arte dilui valeat.li.x. ca.vlti.
Crucis dn̄ice ſignum vnuſquiſqꝫ in poſtibus in parietibꝰ ⁊ veſtibulis apd̄ alexandriam euerſo ſerapis ſimulachꝛo depingit.li.xj.capi.xxix.
Crucis ſignum inter litteras ſacerdotes egypti habebant.l.xj.ca.xxix.
Crudelitate tanta ſub decio in xp̄ianos ſeuitum vt plurimi a fide deficerēt libꝛo.vj.capi.xxx. B.
Crudelitas nimia in chꝛiſtianos. libꝛo octauo.ca.ix.
Crudelitas erubeſcēda in femīas ibid̄.
Crudelitas in xp̄ianos apud frigiā ſtupenda.li.viij.ca.xj.
Cultoꝛes quare dicti ſunt credentes.libꝛo.ſcd̄o. ca.xvij. A.

¶ De littera. D.

¶ Damaſus cum poſt liberum iure ſacerdotium in vꝛbe roma ſuſcepiſſet vꝛſinus romanus dyaconus per viꝫ et ſeditionem epiſcopum ſe fieri extoꝛquet.li.xj. ca.x.
Decius ſuccedit philippo.l.vj.c.xxviij.
Decius ꝙ infeſtus eſſet philippo perſecutionem monet in eccleſias.libꝛo vj.capitulo.xxviij.
Decio imperante tanta in noſtros ſeuitur feritate vt plurimi a fide diſceſſerint.li.vj.ca.xxx. B.
Decius non totis duobus annis imperat.libꝛo.vij.capitul'.j.
Decius pariter cū filijs interimit.ibid̄.
Decio ſuccedit gallus.ibidem.
Demetrius alexandrie epiſcopus inuidet oꝛigeni quē pꝛimo magna cū admiratione coluerat li.vj.ca.v.
Demetrius alexandrinꝰ ep̄s oꝛigeni cathezizandi ⁊ docendi magiſterium in eccleſia tribuit.li.vj.c.ij.B.
Deſtructio hieroſolymitana per tytuꝫ facta vndecies centena iudeoꝝ peremit.li.ſcd̄o. ca.v.
¶ Dyaconi oꝛdinantur viduarum gratia.li.ſcd̄o.ca.j. A.
Dyaconi pꝛeſbyteris pꝛeferri non debent.li.x.capi.xj. B.
¶ Actum.xiiij.niceni concilij.
Dyaconus euchariſtiaꝫ miniſtrare poteſt vbi nullus eſt pꝛeſbyter. ibideꝫ.
Didimus ſcole eccleſiaſtice doctoꝛ apd̄ aloxandriam omnibus pꝛobantibꝰ pꝛeficitur.li.xj. ca.vij.
Didimus ⁊ ſi pꝛima etate luminibꝰ oꝛbatus non ſolum in litteris ſacris: ſed in omni arte liberali pꝛecipuus doctoꝛ euadit.lib.xj. ca.vij.
Didimus apud alexandriam ſub valēte claret.libꝛ.xj. capl'. vij.
Didimum rufinus huius hyſtoꝛie interpꝛes vidit et audiuit. ibidem.
Didimus beatus antonius de heremo alexandriam deſcēdens ſuper oculoꝛum coꝛpoꝛalium amiſſione pulchꝛe conſolatur. li.xj.ca.vij.
Diocletianus crudelitatis nimietate ſatiatus ꝙ͞ imani clementia vtitur in xp̄ianos.lib.viij. cap.xiij.
Diocletianus ſuccedit caro.li.ſeptimo capi.xxv.B.
Diocletianus.xix.imperij ſui anno diram in xp̄ianos excitat perſecutionē lib.octauo. ca.ij.
Diocletianus anno imperij ſui.xix.circa feſtuꝫ paſche edictis publicis iubet omnes chꝛiſti eccleſias ad ſoluꝫ vſqꝫ dirui ſcripturaſqꝫ ſacras exuri. ibidem.
Diocletiani dira in chꝛiſtianos edicta. libꝛo octauo.cap̄.ij.et.iij.
Diocletiani crudelia in chꝛiſtianos edicta in foꝛo publico pendentia nobilis vnus xp̄ianus iniecta manu diſtrahit: ⁊ minutatī ſpectante populo diſcerpit.li.viij. ca.v.
Diocletianus partem pallatij foꝛtuna incendio conflagratam dicit a xp̄ianis fuiſſe ſuccenſam.ibidem.
Diocletianus cū collega ſuo maximiano depoſita ſpōte regni purpura pꝛiuatus plebeius viuit. libꝛo octauo. capitulo.xv.
Dionyſius coꝛinthioꝝ ep̄s petrū ⁊ paulum pariter et eodē t͞pe in vꝛbe paſſos fuiſſe affirmat.li.ij.ca.xxv.
Dionyſius ariopagita paulo credidit eius comes fuit ⁊ eccleſie athenieſi ſacerdotium ſuſcepit.lib.tertio.c.ij.
Dioniſij coꝛinthioꝛum ep̄i ſcripta referuntur.li.quarto.ca.xxij.
Dioniſius coꝛinthioꝛum epiſcopus ad diuerſas eccleſias ſeptem cōſcripſit epiſtolas ibidem.
Dioniſius coꝛinthioꝛum ep̄s in epiſtola ad athenienſes dioniſij ariopagite meminit ibidem.
Dioniſiꝰ coꝛīthioꝝ ep̄s byntū gnoſioꝝ ep̄oꝝ hoꝛtat̄ ne fr̄ibꝰ neceſſitateꝫ cōpulſe caſtitatis indicat.li.iiij. ca.xxij
Dionyſius alexandrinꝰ inſectātibus ſe nōnullis libeꝝ ⁊ xp̄iano viro digniſſimū verbuꝫ reſpondet. li.vj. c.xxix.
Dionyſius alexandrinus ep̄s multa poſt ſe ſcripta dereliq̄t. li.vj.c.xxxij.
Dionyſij alexandrini epiſcopi ſcripta. li.vj.capi.vltimo.
Dioniſij alexandrini ep̄i ſumma eruditio patet.li.vj.capitu.xxx.xxxj.xxxij. xxxiij.xxxiiij.et li.ſeptimo.per totuꝫ vſqꝫ.ad cap.xxv.
Dionyſij alexandrini ep̄i ad nouatum epiſtola per bꝛeuis ſed magnifica. lib.vj. cap.vlti.
Dionyſio alexandrino ep̄o viſio oſtenditur q̄ iubet eū hereticoꝝ ſcripta ꝑſcrutari.lib.vij.capi.ix.
Dionyſius alexandrinus ep̄s nemineꝫ eſſe rebaptizandū per hyſtoꝛiā memoꝛatu digniſſimā oñdit.l.vij.c.viij
Dionyſius alexandrinꝰ baptiſatuꝫ ab hereticis ēt in foꝛma q̄ blaſphemiarum plena eſſe videbatur rebaptiſare non audet.li.vij.ca.octauo.
Dionyſius alexandrinus in ꝑſecutiōe q̄ ſub valeriano fuit multos cruciatus pꝛopter chꝛiſti nomen conſtāter ſuſtinuit.li.ſept̄io.ca.x.
Dionyſius alexādrinus īcolas exilij in qd̄ relegatꝰ eſt ꝯuertit ad fidē. ibid̄.
Dianyſius alexādrinus oēs nepotꝫ heretici ſectatoꝛes de ſcripturis ſacris confutatos ad ſanā doctrinam fidē qꝫ n̄re conuertit.li.xij.ca. xxj.
Dionyſius alexandrinus pꝛo ſuo vehementi in fidem ardoꝛe tribus diebꝰ cōtinuis codicem nepotis legere: et diſcutere cepit.li.vij. cap̄.xxj.
Dionyſius alexandrinus oīm viroꝛuꝫ ſui t͞pis eruditiſſim̄ an apocalipſis iohannis euāgeliſte fuerint aut alterꝰ iohannis dubitat.li.vij.ca.xx.
Dionyſius alexādrinꝰ oīm hoīm ſui tēpoꝛis eruditiſſimus.xij.anno.gallieni moꝛitur.lib.vij.ca.xxv. A.
Dionyſij ſub decio apud alexandriam patitur.li.vj.cap.xxx.C.
Dioſco.xv.annoꝝ puer pꝛimum verberibus pꝛo xp̄i fide cruciatꝰ tandē aſſeruari iubet̄.li.vj.ca. xxx.C.
Diſceſſio plima a fide ſub decio.libꝛo. vj.capitulo.xxx.B.
Diſcipl'oꝝ xp̄i matthēꝰ et iohānes ſoli

aīm ad ſcribendū applicāt.li.iij.c.xix.A
¶ Domicianus ſuccedit tito fratri. li. tertio.capit.xj.
Domitianus ſecūdam in xp̄ianos exci tat perſecutionem.li.iij.capi.xij.
Domitianus oēs qui de genere dauid reſidui erāt perimi iubet.li.iij.c.xv.
Domitianus de xp̄i aduentu ſicut ⁊ he rodes formidat ibidem.
Domitianus cōſanguineos chriſti ad ſe delatos ſup multis interrogat in terrogatos: velut innocentes libe= ros abire ꝑmittit. ibidem.
Domitianus perſecutionem quam in chriſtianos excitauerat. datis cōpe ſcit edictis. ibidem.
Domitianus portio Neronis de crude litate. ibidem.
Domitianus.xv.annos imperat.libro. tertio.capi.xvj.
Domitiano ſuccedit nerua.ibidem.
Domitiano mortuo oēs bonoꝝ tituli q̄ i euz collati fuerāt detrahūtur.ibid̄.
Domitiano mortuo oēs qui in exilium truſi fuerant reuocari: et facultates ſuas recipere ex ſenatuſconſulto iu bentur.li.iij. ca.xvj.
Domitiano mortuo iohannes epheſiz velut ad propriaz ſcholam redit. li. iij.ca.xvj.et capi.xix.
Domitianus et nero ſoli de principibꝰ rōnis aduerſati ſunt chriſtiano dog mati.li.iiij.ca.xxiiij. B.
Dorotheus ep̄s antiochenus: vir eru= ditiſſimus eunuchus a natiuitate fuit.lib.vij. ca.xxvij.
Dorotheꝰ cubiculi regis ꝑpoſitus ſub diocletiano patet.libr.viij.ca.vj.B.
Dorothea virgo alexandrina:a maxen tio de ſtupro interpellata magnani mū dedit rñſuz.li.viij.cap.xvij.B.
¶ De littera. E.
¶ Ebyonite in quibus errabant.libro. tertio. capi.xxj.
Ebyonite dicunt xp̄z de ioſeph ſemine eſſe natum.lib.v.ca.octauo.B.
¶ Eccleſiaſticam hyſtoriā Euſebiꝰ ce= ſarienſis greco ſermone conſcripſit in prologo ruffini eccl'iaſtice conſcri bende materiam euſebius ſumpſit ex epiſtolis quas ſancti epiſcopi pri mitiue eccleſie ſe inuicem dabant in bibliotheca hieroſolymorū vſq; ad tp̄s ſuum ſeruatis. li.vj.ca. xv.
Eccleſiaſticam hyſtoriam rufinus preſ byter iubente cromatio epiſcopo de greco in latinum vertit in prologo rufini. ibidem.
Eccleſiaſtica hyſtoria vndecim libros continet. in prologo rufini.
Eccl'iaſtice hyſtorie nouez libri euſebij ſunt duo poſtremi rufini. ibidem.
Eccl'iaſtice inſtitutionis initia a filone lucide deſcribuntur. li.ij.ca.xxiij.A.
Eccl'ia que hieroſolymis erat diuinitꝰ admonita migrat:e ciuitate ne i ex= cidio vrbis illius ꝓxime futuro iu= ſtus puniret̄ cū impio.li.iij.ca.iij.B
Eccleſia virgo permanſit et immacula ta vſq; ad tempora traiani.li.tertio. capi.xxvj.B.
Eccleſia primitiua quare virgo diceba tur.libro.iiij.capi.xx.
Eccl'ia chriſti ſuper petrum fundatur. lib.vj. capi.xvij.
Eccleſias chriſti dirui:⁊ ſacras litteras exuri mandat diocletianus.lib.octa uo.capi.ſcd̄o.
¶ Edictio.lxx.interpretuz noſtra eſt. li bro ſexto, capit.xij.
Edicio ſeptuaginta interpretum om̄ia continet que de ſcriptura ſacra re= putanda ſunt. li.vj.ca.xxij.
Ediſſa meſopotamie vrbs thome a= poſtoli reliq̄s decorat̄.libro.xj.ca.v.
Egeſippus ſtatim poſt apoſtolos cla= ret.lib.ij.ca.xxiij.A.
Egeſippi d̄ mira ſanctitate iacobi teſti monium.li.ij.ca.xxiij.A.
Egeſippus alijq; viri eruditiſſimi ad= uerſum exurgentes hereticos pari ter oriuntur et exurgunt.lib.quarto capit.ſeptimo. C.
Egeſippus ſcriptor celeberrimus ſub adriano clarere incipit. ibidē.
Egeſippus romā venit ſub aniceto. li= bro quarto.ca.x. B.
Egeſippus contentus oraneus iuſtino philoſopho.ibidem.
Egeſippus ſub antonio vero claret. li. quarto.ca.xix.xx.⁊.xxj.
Egiptij tandem idriam pro deo colunt

libro. xj. capitulo.xxvj.
Egyptioꝝ deꝰ calliditate ſacerdotꝫ tād ignē deū caldeoꝝ ſupat. l.xj.c.xxvj.
Egyptij inter litteras ſacerdotales ſi= gnū crucis habebant.li.xj.cap.xxix.
¶ Emoroiſſe a xp̄o curate mira ⁊ meō= ratu digniſſima hyſtori.l.vij.c.xiiij.
¶ Enodius primus antiochie epiſcopꝰ libr.tertio.ca.xvj.
¶ Epheſina eccleſia a paulo fundata a iohanne edificata.li.iij.cap.xvij.
Epiſtola quā abagarus rex ad chriſtū miſit.lib..j.ca.xvj.
Ep̄l'a quā xp̄s ad regem abagaruz ſcri pſit.lib.j.capit.xvij.A.
Ep̄l'am ad hebreos quare paulus he= breo ſermone ſcripſit.lib.vj.ca.x.B.
Ep̄l'a ad hebreos pauli eſt.lib.ſexto.ca pitul'.x.B.et.vij.
Ep̄l'am ad hebreos clemēs potiꝰ q̄ lu cas interp̄tatus eſt.id eſt in latinuz vertit.libro.iij. ca.xxxj.
Epiſcopi qui ſub comodo in potioribꝰ ſedibus nobiles hñr.lib.v.cap.xxj.
Epiſcopi hieroſolymitani quindeci pri mi hebrei ⁊ antique origenis extite runt.li.q̄rto. ca. quarto.
Ep̄i hieroſolymitani ex circunciſione ſumpti que a chriſti aſcētione ibi ec cleſiam rexerunt hyſtori. ſunt. libro quarto. capit.iiij.
Epiſcoporum romanorum vſq; ad ſote rem qui ab apoſtolis duodeciz. fuit ſucceſſio. lib.v.capi.vj.
Ep̄oruz hieroſolymitanoꝝ q̄ ex gētibꝰ ſumpti ſunt ſucceſſio.lib.v.capit.xj.
Epiſcopus nō minus q̄ athñs ep̄is or dinari non poteſt libro.x.capi. ſexto B.actuum.iiij.
Ep̄os duos eſſe i ead̄ eccl'ia nicena ſyno dus inhibuit.li.x.ca.vj.B.actum.x.
Ep̄o non tam iuris dicendum officium q̄ ſacerdotium miniſtranduz tradi tur.lib.x.capi.xij.
Epymachus apud alexādriam ſub de cio patitur.li.tertio.cap.xxx. C.
¶ Ethiopes de more gētis a femineis reguntur.li.ſcd̄o.ca.j.C.
Ethiopie initium conuerſionis taliter factum eſt.libro.ij.ca.j.C.
¶ Euchariſtia etiam a fide lapſis mo= do peniteant nō eſt denegāda. li.vi capitulo. xxxiij.
Euchariſtie parum ſerapioni morti p= ximo puer detulit ⁊ dedit. ibidem.
Eucratice heretici nuptias non admit= tunt: ⁊ ab alienis abſtinendum eſſe ꝑdicant.li.iiij.ca.xxvj.A.
Eugenius tyrannus ſuccedit valenti= niano ſecundo.li.xj.ca.xxxij.
Eugenius tyrannꝰ an̄ theodoſij pedes vinctis poſt terga manibus adduci tur et occiditur.li.xj.ca. xxxiij.
Ennus apud alexandriā ſub decio pa= titur.li.vj.ca.xxx.C.
Eunomius a quo eunomiana hereſis arte dialectica prepotens et pluri= ma contra fidem noſtram ſcripſit. li bro.x.capit.xxv.
Eunomiana hereſis arriana originem trahit. ibidem.
Eunomiana hereſis dicebat filiuz per oīa diſſimilem patri.li.x.ca.xxv.
Euſebius ceſarienſis hyſtoriā eccl'iaſti caz greco ſmone ꝯſcripſit.ibidē.
Euſebius eccl'iaſtice hyſtorie cōſcribē= de materiā ſumpſit ex ep̄l'is ſctōruz ep̄orum primitiue eccl'ie ad ſe inui= cem datis:⁊ vſq; ad ſuū tp̄s in bibli otheca hieroſolymoꝝ ſuatis.libro. ſexto.capitu.xv.
Euſebius intentionem ſuam declarat i ꝓlogo ſuo per totum. ibidem.
Euſebius centum origenis epiſtolas i libros digeſſit:et memorie tradidit. lib.ſexto.capitu.xxij.
Euſebiꝰ hyſtorie eccl'iaſtice auctor ſcri pturas ſacras in medijs plateis de mādato diocletiani exuri videt et ec cleſias dirui.li.viij.ca.j.
Euſebius icredibilem in xp̄ianos exer= ceri crudelitatem.libr.viij. ca.ix.
Euſebius.ix.lib.hyſtorie eccl'iaſtice edi dit.Duos poſtremos rufinꝰ eiꝰ iter pres addidit.lib.ix.in calce libri.
Euſebiꝰ nicomedie ep̄s ꝯſtantij impa= toris auctoritate vſus cōciliū apud Cōſtātinopoliz ꝯuocat.vt arrius re ſtitueret̄ tm̄ intēdens.li.x.capi.xiij.
Euſebius nicomedienſis vi alexendrū alexandrie ep̄m compellere tētat vt arrium ſuſcipiat. idem.

Euãgelium fauente tiberio vſq₃ libere diſſeranť.lib.ij.ca.tertio.A.
Euangelij predicatio ſub tyberio immēſas multitudines ad fidem chriſti conuocat.ibidem.
Euãgeliſtarũ ⁊ euangelioꝝ ordo.li.iij.capi.xix.a.⁊ li.v.ca.viij.a.⁊ li.vj.ca.x.B.⁊ cap̄.xvij.
Euãgeliũ ſuũ matthe⁹ primo omnium ſcribit predicantibus in vrbe romana petro ⁊ paulo.li.v.ca.octauo.A.
Euangelium ſuum marcus petro mortuo ſcribit.ibidem.
Euãgelium ſuum iohannes poſt mattheũ ⁊ marcum ſcribit.ibidem.
Euãgelia.iiij.tantum recipi debere.li.ſexto.cap̄.xvij.
Excidiũ hieroſolymitanũ accidiſſe ob necem iacobi a prudentib⁹ iudeoꝝ creditũ eſt.li.ſcd̄o.c.xxiiij.C.
Excidiũ hieroſolymitanũ per titũ factũ vndecies cētena milia iudeorũ perenit.li.tertio.cap.v.
Excõicatum in vna eccleſia in alia recipi nõ debere diffiniuit nicena ſynodus.li.x ca.ſexto.B.actũ quintũ.

De littera. F.

Fabianus de agro rediens ingreſſuſq₃ templũ quo vniuerſus pp̄ľs ꝓ ep̄o diligēdo coierat delapſa e celo ſup̄ caput ei⁹ colũba ep̄s romanus deſignatur.lib.vj.ca.xx.
Fad⁹ iudee ꝓcurator theodee ſeditionem initio cõprimit.lib.ſcd̄o.ca.xj.
Fames dira ab agabo prenunciata ſub claudio vniuerſum orbem obtinet.li.ſecundo.cap.viij.
Fames dira incredibilis ⁊ horrenda tito hieroſolymam obſidente:in hieruſalem fuiſſe ex ioſepho deſcribiť.li.tertio.ca.quarto.per totum.
Fames illius horrēde tempore predones ꝑ totã vrbē graſſantes incredibilia crudelitatis gñ̃a in ciues exercent.li.tertio.ca.quarto.per totum.
Fames compellit iudeos lora cingula calciamenta et fenum comedere.li.tertio.cap̄.iiij.C.
Fames mariã nobilē iudeã ꝓpriũ iugulare puerum ⁊ edere non pellit.libro tertio.ca.quarto.D.
Fames diriſſima ⁊ lues miſerãda īfideles miſerabiľr ꝑuadit.li.ix.cap̄.viij.
Chriſtianos iter illos habitãtes ne ad vnũ q̃dē ꝯtingit.li.ix.ca.octauo.B.
Fames ⁊ lues q̃ infideles ſub maximino diriſſime inuaſcrũt pulcherrime deſcribiť.lib.nono.ca.octauo.A.
Femine apud ethiopes reſpublica gubernant.ca.p̄mo.libro p̄mo.C.
Femine apud egyptũ tota animi audi tate ad litteras ⁊ ſapientiam currũt lib.ſcd̄o.ca.xvij.C.
Femine apud egyptũ ſeorſum a viris habitant.lib.ſcd̄o.ca.xvij.C.
Felix magum quendam virum ſediſcioſum compreſſit ⁊ in fugam vertit libro ſecundo.ca.xxj.
Feſtus mittiť a nerone ꝓcurare iudeã.lib.ſcd̄o.ca.xxij.
Felix mittiť a claudio procurare iudeã libro ſecundo capi.xx.
Felici ſuccedit feſtus in procuratione iude.lib.ſecundo.capitu.xxiiij.
Feſto ſuccedit albinus in ꝓcuratione iudee.libro ſecundo.ca.xxiij.C.
Feminis chriſtianis per ꝓpudēda viſcerum ⁊ naturalium ſecreta membrorum erei candentis fuſtes ingerebãtur.li.octauo.capitu.xiij.
Felix diaconus liberio ep̄o ſuo e ſede pulſo ab hereticis ſubrogatur.libro x capitu.xxij.
Fidem ſuam quattuor milites ante trbũnalia pulcherrime nutib⁹ ꝓfitentur.li.vj.capi.xxx.C.
Fides maximam ſub decio facit iacturam.libro.vj.capitu.xxx.B.
Fidei maxima ſub Dyocletiano iactura.libro.octauo.capi.tertio.
Fidē multo plures ꝓpter metũ tormētoꝝ ſub diocletiano negauerunt q̃₃ ꝯſtãter tenuerũt.lib.octauo.cap.iij.
Fidei chriſtiane confeſſio pulchra ⁊ mirabilis apud thebaidam ſub diocletiano.libro octauo.capitulo nono.
Fidem muliercule firmiſſimam ⁊ liberrimam vocem ammiratione digniſſimam.libro.xj.capitu.v.
Fidē docere ⁊ etiã predicare preſentibus ep̄is laici modo fuerint erudíti poſſunt.lib.vj.capitulo.xiiij.C.

Fileas liberaliũ artiũ eruditiſſim⁹ ſub dyocletiano patitur.li.viij.ca.x.A.
Filoromus dux romanorũ militu₃ ſub dyocletiano patiťr.ibidem.
Filoromi ducis romanorum militum fides ibidem.
Fileas tormēta q̃b⁹ martyres afficiebãtur in cõi refert.li.viij.ca.x.B.
Filius dei abrahe ⁊ familie eius familiaris ⁊ preceptor ac monitor fuit lib.j.ca.j.C.
Filiũ dei eſſe ſapiētiam p̄ris ab eo eternaľr genitã oſtēdiť.li.j.c.j.C.
Filius dei humanũ genus ꝑ nequitia₃ obſcuratum:lege veteri gēti hebreorum miſericorditer data illuſtrauit.li.j.c.j.E.
Filius dei humanũ genus in omne viciũ prouidens ad ſui cultũ ⁊ via₃ veritatis reuocat.li.j.c.j.E.
Filius dei celeſtis vnguēto a patre vnctus eſt.li.j.ca.j.H.
Fili⁹ dei longe aliter vnct⁹ eſt q̃₃ reges põtifices aut ꝓphete.li.j.ca.j.H.
Filius dei quare dicitur ſacerdos ſcd̄m ordinē melchidech.li.j.c.j.I.
Filius dei ex nomie ſuo xp̄o ſectatores ſuos appellari voluit xp̄ianos.ibid.
Filius dei de vētre patris generať qũo intelligitur.li.j.ca.j.K.
Filius dei ante luciferũ genit⁹ eſt qũo intelligitur.li.j.ca.j.K.
Filij iſrael qũo varijs policijs ſucceſſiue gubernati ſunt.li.j.ca.v.A.
Filij iſrael poſt moyſem et io.ſue iudicibus et regibus vſq₃ in tranſmigrationem babilonis gubernantur.li.primo ca.v.A.
Filij iſrael poſt reditu₃ de babylonia ꝑ pontifices vſq₃ ad tempora chriſto ꝓxima regunť.li.j.ca.v.A.
Filius naturalis et filius legalis quis ſit.li.j.ca.vj.A.
Filo ſcriptor inſignis ſub gayo floret.li.ij.ca.v.A.⁊.B.
Filonis in re litteraria laus ⁊ commendatio.libro ſecundo cap̄.v.A.⁊.B.⁊ ca.xvij.C.
Filo inter omnes claros ſcriptores clariſſimus erat.li.ij.ca.v.A.
Filo pro contribulibus ſuis iudeis legatione ad gayu₃ fungitur.li.ij.ca.v.B.⁊.C.
Filo legatione ad gayũ pro iudeis fungens pene periculum incurrit mortis.ibidem.
Filo marci abſtinentiam et eorum que illi adheſerunt litteris mandauit.libro.ij.ca.xvj.
Filo vite ordinē ⁊ rit⁹ patrũ egypti eorumq₃ qui illic p̄mo crediderunt ꝑclare ſcribit.li.ij.ca.xvij.
Filonis breuis et magna cõmendatio.lib.ij.ca.xvij.C.
Filo originē eccleſie inſtitutiõis ⁊ euãgeliſte traditionis clare deſcribit.lib.ij.ca.xvij.per totum.
Filonis.li.ſcd̄o ca.xviij.A.
Filo ſub gayo romani veniens inquanta apud ſenatu₃ admiratione habetur.lib.ij.ca.xviij.B.
Flauia.xv.domitiani ob teſtimoniũ qd̄ contulit chriſto in inſulã pontiã relegatur.li.tertio.ca.xiij.
Flauianus eugenij prefectus erudit⁹ ad mediũ vir:cum euadere potuiſſet a bello mereri ſe morte₃ iuſtius pro errore q̃₃ pro crimine iudicauit.lib.xj.ca.xxxiij.
Fotinus lugdunēſis ep̄s nonagenario maior poſtq̃₃ plurimas iniurias pro tribula cõſtãter latas in carcere reddidit ſpiritum ſub antonino viro.libro.v.ca.ij.A.
Fotino ſuccedit hyreneus in ſede lugdunenſi.li.v.ca.v.
Fotiniani qui ⁊ pauliniſte rebaptizandi ſunt.li.x.ca.vj.B.actum.ix.

De littera G.

Gayus ſuccedit tyberio.li.ij.ca.iiij.
Gayus initio imperij ſui iudeorũ ꝑncipatum tradit agrippe.li.ij.ca.iiij.
Gayus herodem varijs excruciatum tormentis eterno dannat exilio.li.j.cap̄.xiij.⁊.li.ij.ca.quarto.
Gayus voluit deus appellari.lib.ſcd̄o capitulo.v.B.
Gayus iudeoꝝ gentē ſummo odio perſequitur.lib.ij.cap̄.vj.A.
Gayus loca ſacra iudeorum ꝓphanari iubet.li.ij.ca.vj.A.
Gayus ſtatuas ⁊ imagines ſuas i locis

ſacris iudeorum erigi iubet lib.ſc̄do capitulo.vj.A.
Gayus templū iudeoꝝ in templū ſui noīs cōmutare audet.ibidem.
Gayus quattuor annis nec itegris imperat.li.ſc̄do.ca.viij.
Gayo ſuccedit Claudius.ibidem.
Galba ⁊ otho neroni ſuccedētes anno vno ⁊ ſex menſib⁹ imperant.lib.tertio.cap̄.tertio.A.
Galliaꝝ nobiliſſime vrbes lugdunum ⁊ vienna.li.v.ca.j.A.
Gallus ſuccedit decio.li.vij.ca.j.
Gallus ſanctos viros perſequit̄.libro ſeptimo.cap̄.p̄mo.
Gallus nō integris duobus annis imperat.tit.vij.ca.ix.
Gallo ſuccedit valerianus cum filio galliano.li.vij.ca.p̄mo.
Gallienus valeriani filius ſolus imperās pſecutionē in chriſtianos ceſſare iubet.lib.vij.ca.xvj.
Gallienus vnūquēq3 ſuo cultu viuere ſinit.lib.ſeptimo.ca.xvj.
Gallieno imperāte eccleſie chriſti in pace fuerunt.libro.vij.capi.vigeſimo.
Gallien⁹.xv.annis imperat.li. ſeptimo capitulo.xxv.A.
Gallieno ſuccedit claudius.ibidez.
Genealogia chriſti de Dauid per ſalomonem.Item per natham declaratur.libro primo capitu. ſexto.B.
Genealogie hebreorum in archiuis tēpli ſecretiorib⁹ ſeruabat̄.li.j.c.vj.C.
Genealogias iudeoruz herodes iubet incendi.libro p̄mo.cap.ſexto.C.
Genealogiarum libros quidem ſtudioſi viri domi reſeruarunt.libro p̄mo capitulo ſexto.C.
Georgius redarguitur quam in epiſcopatu magis ſibi iuris dicēdi officiū quam ſacerdotium miniſtrandum exiſtimarit.libro decimo capi.xxiij.
Gordianus ſuccedit maximiano libro ſexto capitulo xix.
Gordianus ſeptimo annis imperat.li. ſexto.capitulo.xxiij.
Gordiano ſuccedit Phelippus.ibidez.
Gorgonius cubiculi regis prepoſitus ſub dyocletiano patitur lib.octauo capitulo ſexto.B.
Gratianus in orientis partibus valēti patruo ſuccedit.libro vndecimo capitulo.xiij.
Gratianus pietate:⁊ religione oēs fere qui ante eū principes fuerant ſuperat.libro vndecimo.capitulo.xiij.
Gratian⁹ ꝯſortē in impio aſciſcit theodoſium.libro vndecimo.cap.xiiij.
Gratianus theodoſio oriētis pcuratione permiſſa ſibi ⁊ fratri partes occiduas reſeruat.li.vndecimo.ca.xiiij.
Gratianus a maximino tyranno lugduni ſuorum proditione perimitur.libro vndecimo.capitulo.xiiij.
Gratitudo leene in macharium.libro vndecimo.cap̄.quarto.
Gregorius q̄ ⁊ Theodorus neoceſarieſis ep̄s p̄ce fuſā aq̄s ſtagni ſubito diſcedere facit.lib.vij.capi.xxiiij.A.
Gregorius montem e loco proprio facit ſecedere.ibidem.
Gregorij geſta amena ⁊ memoratu digniſſima.li.vij.ca.xxiiij.A.⁊.B.
Gregorij fides.lib.vij.capitu.xxiiij.B.
Gregorius appollinē quez ſua p̄ſentia e fano depulerat data ad illuz ep̄la in locuz ſuum redire ⁊ dare reſpōſa ſolita permittit.li. vij.cap.xxiiij.B.
Gregorio iubēte recedit appollo pmittente reddit ⁊ dat reſponſa.idez.
Gregorij nazanſſeni et baſilij geſta preclara libro vndecimo capitulo ix.A.
Gregorius nazanzen⁹ ⁊ baſili⁹ ſub valente clarent.lib.xj.cap.nono ptotū.
Gregorius apud nazanzon oppidum in locum patris ſubrogatur epiſcopus libro vndecimo capitulo.x.B.
Gregorius nazanzenus baſilium collegam ſuum de doctoris cathedra extrahit et ad monaſteriuz manu inuicta perducit libro capitulo.ix.a.

De littera.H.

Hadriano librum apologeticum p chriſtiana religione quadratus vir doctus et fidelis offert libro iiij.capitulo.iij
Hadriano librum de chriſtiana religione ariſtidem vir fidelis et doctus offert libro.iiij capitulo iij.
Hadrianus ſcribit et mandat chriſtianos niſi probato aduerſuz leges crimine torqri nō debere.li.iiij.ca.viij.
Hadrianus vno et vigeſimo anno imperat libro iiij.capitulo ix.
Hadrianus moritur.ibidem.
Hadriano ſuccedit anthonin⁹ pi⁹ ibid̄.
Herodes prius editius fuit templi apolimis libro primo capitulo iiij.b.
Herodes primus filium habuit herodem antipatrem ibidem.
Herodes antipater genuit herodem aſcalonitam qui tempore natiuitatis chriſti fuit.lib.p̄mo.cap.iiij.B.
Herodes aſcalonita filius antipatris tēpore natiuitatis chriſti viuit.idē.
Herodes paternum genus ex idumeis maternum vero ex arabibus originem traxit.lib.p̄mo.capi.iiij.B.
Herodes nō ſm generis ordinem pontifices conſtituit:ſed ignobilib⁹ quibuſq3 ſacerdatia ꝯmittit.li.j.ca.v.B
Herodes ſacrā ſummi pontificis veſtē clauſam tenet.lib.p̄mo.capi.v.B.
Herodes ſacram ſummi pontificis veſtē nūq3 pōtificib⁹ pmittit.li.j.c.v.b.
Herodis tp̄e interrupta eſt ducū ⁊ principū iuda ſucceſſio.li.p̄mo.ca.v.B.
Herodes omnes libros in quibus genealogie iudeorum ſcribebantur incendi iubet.lib.p̄mo.capi.vj.C.
Heli ⁊ iacob fratres vterini.lib.primo.capitulo.vj.B.
Heli vxorē duxit ex qua nullos genuit liberos.idem.
Herodes omnes pueros abimatu ⁊ infra occidi iubet.lib.p̄mo.capi.vij.
Herodes propriorum liberorum pricida eſt.lib.p̄mo.capi.octauo.A.
Herodes varijs obſcenis morbis ob ſcelera ſua mire crucialis.lib.p̄mo capi.viij.per totum.
Herodes morti appropinquans ex omni iudea primarios viros in carcerem trudi ⁊ vt ſtatim ip̄o mortuo interimantur mandat vt ex lugentiuz multitudine exequias habeat honorabiles.lib.p̄mo capit.ix.
Herodes cultro accepto ſeipſum interuenire tentat ibidem.
Herodes ſolebat p ſeip̄m pomum purgare inciſumq3 edere.ibidem.
Herodes tres filios necauit.ibidem.
Herodi ſuccedit archelans in regno iudeorum.lib.ij.capi.decimo.
Herodiadē phillippi fratris vxorē tul.
Herodes propria et legitima vxore depulſa.lib.p̄mo.capitu.xiij.
Herodias filia fuit arethe regis arabum.idem.
Herodes tulit herodiadem fratris ſui philippi vxorem.idem.
Herodes propter herodiadem regno pellitur et in exilium apud viennaz religatur.lib.p̄mo capi.xiij.
Herodes iohannē capite truncari iubet:timens ne doctrine eius ſuaſione populi ab ſe deficerent.idem.
Herodi multa obueniunt incommoda deo in eum vlciſcente ob taz iniuſtā quā ꝯtulit iohanni necem.ibidem.
Herodes petrum coniecit in carcerem. lib.ſecundo.capitu.x.A.
Herodis facinus in apoſtolos perpetratum dilationem nō patitur vltionis.lib.ſecundo.capitulo.x.A.
Herodē p tribunali ſedētē ⁊ ſpectacula pp̄lo edētē pcutit angel⁹ qr nō dediſſet gloriaz deo.lib.ij.cap̄.x.A.
Herodes ſtatuens vermibus expirat. libro ſecundo.capitu.x.A.
Herodis mors ex ioſepho preclare deſcribitur.lib.ſecundo.capitulo.x.B.
Herodis ab angelo pcuſſi ad populuz pia collocutio.lib.ij.cap.x.B.
Herodi vexatio intellectum p̄bet idem
Herodi acclamat pp̄ls dei voces et nō hominis libro ij.capitulo.x.a.et B.
Herodes q̄nq̄geſimo etatis ſue anno ⁊ regni ſeptimo moritur.li.ij.ca.x.B.
Helena regina magne famis tempore abūde idigētib⁹ ſuccurrit.li.ij.c.xij.
Helene regine nobile ſepulchrum pro foribus hieroſolymorum idem.
Helena que tam pia fuit in pauperes apud adabenos regnat.li.ij.ca.xij.
Hereſes omnes e ſimōe mago velut e capite fluunt lib ij cap.xiij.B.
Hermes librū q̄ paſtor appellat̄ edidit libro.iij.ca.ij.cuius libri et auctoris meminit hieronimus in libro de viris illuſtribus ⁊ in plogo galleato. Itē.⁊ capitulū oſſe de conſe.di.iij.et capitulum ſancta di.xv.§.que vero

Hereſis.ebyonytarum que fuerit libro iij.cap̄.xxj.
Hereſis cherinti:ſecta ꝛ carnalis ꝛ libidinib⁹ plena eſt.li.iij.c.xxij.
Hereſis nicolaitarū a nicolao vno de ſeptem dyaconis originē ſumit libro iij.ca.xxiij.
Heretici poſt ap̄lorum eorum qui xp̄m audierant.tp̄a ꝛ non ante ſurrexerūt lib.iij.c.xxvj.B.
Herodes ſuccedit ignatio in ſede anthiochena lib.iij.ca.xxx.
Helius adrianus ſuccedit traiano lib.iiij.ca.iij.
Hereſes primitiue eccleſie nominant̄ lib.iiij.ca.xxj.
Hereſes antiqua iudeoꝝ noīat̄ ibidez.
Hereſis mōtani origo ꝛ declaratio lib.v.capi.xv.
Hereſim montani īpugnat ꝛ declarat appollinaris.lib.v.cap̄.xv.
Hereſim mōtani appolloni⁹ fortiter impugnat ꝛ ꝓphetiſſa eius in multis arguit peccatis.lib.v.ca.xvij.ꝑ totū et precipue.B.
Hereſis mōtani impugnatur lib.v.ca.xvj.a.xvij.
Hereſis artemonis que fuerit.lib.v.ca.xxviij.B.
Hereſim artemonis paul⁹ ſamſatenus inſtaurare conat⁹ eſt li.v.c.xviij.A.
Hereticos origenes ēt ex pueritia horruit lib.vj.c.j.B.
Heſdras ſacerdos ꝺ tribu leui corptas ſcripturas ꝛ legē quā moyſes populo dederat diuinitus reparauit ī integrum lib.v.ca.viij.B.
Hereſim helcheſaitarum origenes:vt primum oriri cepit ſubito reſtringit lib.vij.ca.xxvij.
Hereſis helcheſaitarū qui fuerit li.vj.capi.xxvij.
Heron apud alexandriā ſub decio patitur lib.vj.ca.xxx.C.
Hereticos rebaptizandos ciprian⁹ cuz oībus pene per affricā ſacerdotibus ſentit.lib.vij.ca.ij.
Hereticos an rebaptizari oporteat in affrica exorta q̄ſtio agitat̄ īter ecc̄lie ep̄os.li.vij.ca.ij.iij.iiij.vj.ꝛ.viij.
Hereſis ſabelli orit̄ ſub gallo apud ptolomaidam.lib.vij.ca.iiij.ꝛ.v.
Hereſis ſabelli que fuit.lib.vij.cap̄.v.
Hereticoꝝ libros ꝛ traditiōes viris doctis legere ſcrutari lz.lib.vij.ca.vj.
Herbe e baſi ſtatue xp̄i ſurgentis mira atq̧ vir credibilis ꝯtus.li.vij.c.xiij.
Herba e baſi ſtatue xp̄i ſurgens a ꝯctu fimbrie illius depollēdorum omniū morboꝝ virtutem trahit.ibiꝺ.
Hereſis pauli ſamoſateni in vltio cōcilio antiocheno denudatur ꝛ a cūctis xp̄i eccleſijs dānat̄.li.vij.c.xxij.A.
Hereſis pauli ſamoſateni.lib.vij.cap̄.xxij.B.ꝛ.xxv.B.
Hereſis manicheorū a mane quodam perſa originē ducens ſub diocletiano imperatore et felice vrbis rome ep̄o orit̄.lib.vij.ca xxvij.
Herculius ꝗ et maximianus cū collega ſuo diocletiano regni purpuram vltro deponit.li.viij.ca.xv.
Hereſis ariana oritur.lib.x.cap̄.j.
Helena quāta diligētia crucē dn̄icam perquirit lib.x.ca.vij.ꝛ.viij.
Helena in eo loco in quo crucem xp̄i reperit templū mirificū cōſtruit.lib.x.ca.viij.
Helena ſacris virginibus ad prandiuz vocatis habitu famule ſuccinta humiliter miniſtrat.li.x.c.viij.
Hereſis appollinariſtarū in cōcilio romano dānatur.lib.xj.ca.xx.
¶ Hircano pompeius pontificatuz iudeoꝝ reliquit pulſo ariſtobolo fratre natu maiore.lib.j.c.v.A.
Hircanus vltim⁹ ante xp̄m pontificatu apud iudeos funct⁹ eſt.li.j.ca.v.B.
Hyrcanus vltim⁹ iudeoꝝ ante xp̄i natiuitatem pōtifex a parthis capitur lib.j.c.v.B.
Hircano vltimo iudeoꝝ pontifici herodes auctoritate romani ſenatus ſuccedit.lib.j.c.v.B.
Hireneus meminit martyriū ignatij.li.iij.c.xxxiij.B.
Hireneus lugdunenſis ep̄s in concilio gallicano preſide.lib.v.ca.xxij.
Hirene⁹ vidit policarpū.li.iij.c.xiij.A.
Hirene⁹ ſuccedit fotino in ſede lugdunenſi.libro quinto.capi.quinto.
Hireneus policarpi cunctos fere mores ꝛ act⁹ vſq̧ in longā ſenectā memoriā tenet.li.v.ca.xix.
Hireneus ꝗ in pueritia didicerat tenaci memoria tenebat.li.v.ca.xix.
Hiberoꝝ ad xp̄i fidē pulchra ꝛ mirifica conuerſio.lib.x.ca.xj.
Hilanus ꝙ athanaſio faueret in exiliū truditur.libro.x.ca.xx.
Hilan⁹ ſub iuliano de exilio regreſſus niceni conciliū fidem dolis arrianorū pene extinctā ꝑ nuricū italiā galliaſq̧ reparat.li.x.ca.xxxj.
Hilarius libros de fide nobiliter edidit quib⁹ longe poſitos ꝑfectiſſima inſtructione correxit.ibidē.
Humanitas mira xp̄ianoꝝ in alexādrinos ciues perſecutores ſuos.libro ſeptimo.capi.xix.

¶ De littera.J.

¶ Jacob ꝛ heli vterini fratres.li.j.c.vj.
Jacobus frater domini cur dictus ſit.libro.ij.ca.j.A.
Jacobus filius fuit ioſeph.lib.ij.ca.j.A.Sed nota ꝙ auctor hic errauit.
Jacobus primus epiſcopus hieroſolymitanus.libro ſcd̄o.ca.j.A.
Jacobus epiſcopus apoſtolorum.conſtruitur ibidem.
Jacobo ioanni ꝛ petro dn̄s omnez ſciētiam tradidit.ibidem.
Jacobus iohānes ꝛ petrus ſciētiā quā primum a dn̄o acceperunt ceteris apoſtolis tradiderunt ibidem.
Jacobi duo fuerunt.ibidem.
Jacob⁹ maior ab herode per imitiant libro.ij.capi.ix.
Jacobus cuz ad martyrium ducentur eū qui ſe iudici accuſauerat a petis abſoluit ꝛ obſculatur.ibidem.
Jacobus ſimul cū illo ꝗ ſe iudici accuſauerat capite plectitur.ibidem.
Jacobo minor ſedes hieroſolymitana ab ap̄lis defertur.lib.ij.ca.xxiij.A.
Jacobus quare dictus ſit iuſtus.
Jacobus ex vtero matris ſanctus fuit lib.ij.ca.xxiij.A.
Jacobus vinuz ꝛ ſiceram nō bibit neq̧ animal manducauit.li.ij.ca.xxiij.A.
Jacobi capud nouacula nō aſcendit.
Jacobus oleo non eſt perunctus neq̧ balneis vſus.
Jacobo ſoli licebat īrare ſancta ſctōꝝ.
Jacobus lauro non vtebatur indumento ſed tm̄ ſindone.vt ſupra.
Jacobus pre aſſiduitate ad orādū ꝛ genua inſectanduz callos habebat in genibus more camelli.valet.ibidē.
Jacobus magne eſtimatiōis erat apꝺ iudeos.
Jacobus e prima templi precipitatus a iudeis lapidatur.libro ſecundo capitulo.xxiij.B.
Jacobus fullonis vecte interimitur.
Jacobus cum lapidaretur orat pro lapidantibus.lib.ij.ca.xxiij.B.
Jacobi mortem prudentiores iudeorū impedire conantur.libro ſecūdo capitulo.xxiij.C.
Jacobi epiſtola a nonnullis quondam non recipiebatur.libro ſecundo.capitulo.xxiij.C.
Jacobo in epiſcopatu hieroſolymitano Symeon filius clophe ſuccedit.libro.iij.ca.
Jacobi cathedra apud ceſareā philippi in magna veneratiōe habetur.libro.vij.capitulo.xv.
Jacobus primus a ſaluatore et apoſtolis electus eſt ep̄s.libro.vij.ca.xv.
¶ Jeiunium paſcale etiam temporib⁹ comodi obſeruatur libro.v.capitulo.xxij.
Jeiuniū paſchale an.x.diebus debeat obſeruari aut paucioribus aliquādo dubitatū eſt libro.vj.ca.xxij.B.
¶ Jeroſolima ciuitate per tyrū capta inuenta ſunt vndecies centena milia iudeorū fame aut:gladio fuiſſe perempta.lib.iij.cap.v.
Jeroſolyma ciuitate per titum capta nonaginta milia iuuenū nō ſeruitutem per diuerſas prouincias diſtrahuntur.lib.ij.ca.v.
Jeroſolymitani epiſcopi.xv.primi hebrei ꝛ antique origenis exterunt.libro.iiij.cap̄.iiij.
Jeroſolimitanorum epiſcoporum qui ex circunciſiōe ſumpti a chriſti aſceſſionem eccleſiam regunt nomina.libro.iiij.capitu.iiij.
Jeroſolimita ciuitate ab helio hadriano hely appellatur.libro.iiij.cap.v.

Jeroſolymitanoꝝ epoꝝ que ex gentib⁹ ſumpti ſunt ſucceſſio.lib.v.c.xi.
Jeroſolymitana ſedes ab apoſtolis iacobo minori deferẽ lib.ij.c.xxiij.A.
Jeroſolymitanũ excidiũ ob necez iacobi accidiſſe a prudẽtibus iudeorum creditũ eſt.lib.ij.ca.xxiij.C.
Ignatius ſecundus epũs anthiochenus.lib.iij.ca.xxix.A.
Ignatius poſt petrũ antiochie ſedet.libro tertio.capitulo.xxix.A.
Ignati⁹ ſcripſit epiſtolas ad epheſeos magneſie ciuitati eccleſie q̃ eſt trailis ⁊ ad romanos ibidem.
Ignatius quanto deſiderio ſitit martyrium.lib.iij.ca xxix.A.
Ignis de⁹ caldeoꝝ fuit.lib.xj.ca.xxvj.
Incommoda que ſtatim ex preuaricatione primoꝝ parentũ humano generi obuenerunt.li.j.ca.j.D.
India vlterior conſtantini tẽpibus miro mõ ad fidẽ cõuertiẽ.lib.x.ca.x.
Iniuria deo illata cõfeſtim vindicaẽ in herode.lib.ij.ca.x.B.
Inſtitutionis eccleſiaſtice initia a filone clara deſcribunẽ.lib.ij.capitulo xvij.per totum.
Intentio euſebij declaratur in prologo ſuo per totum.
Interpretes.lxx.ab inuicẽ ſeparati cadẽ eiſdem v̾bis ⁊ ſentẽtijs ab initio vſq; ad finẽ litteras ſacras interpretanẽ.libro quinto.capitulo.viij.B.
Interpretum.lxx.edito noſtra eſt.libro ſexto.capitulo.xij.
Interpretatio.lxx.omnia continet q̃ de ſcriptura ſacra reputanda ſunt.lib.ſexto.capitulo.xxij.
Interpretatio.lxx.apoſtolica auctoritate cõfirmata lib.vj.capitulo.xxij.
Johannes baptiſta a ioſepho multum commendatur.libro primo.capitulo decimotertio.
Joannes euangeliſta fuit ſummus ſacerdos martyr ⁊ doctor eccl̃ie.libro quinto.capitulo xxiij.A.
Johãni iacobo ⁊ Johãni domin⁹ oẽm ſcientiam tradidit ibidem.
Johannes in diuiſione apoſtoloꝝ aſiã ſortitur.libro.iij.capi.j.
Joſeph filius fuit naturalis iacob ⁊ legali helie libro primo.ca.vj.B.
Joſephus ⁊ cayphas idez libro primo capitulo.xij.
Joſephi preclarũ teſtimonium de iohãne baptiſta.libro primo.ca.xiij.
Joſephi admirabile teſtimoniũ de xp̃o libro primo.ca.xiiij.A.
Joſephi de filone eius legatione teſtimonium.libo ſcõo.ca.v.C.
Joſeph ⁊ maria ex eadem tribu fuerũt libro primo.capitulo ſexto.C.
Joſephum tam integre ſcripture diuine conſentire mirum eſt.libro.ij.capitulo.x.B.⁊.C.
Jonatas pontifex in ſeditione ieroſolymis ꝯmota interficitur.lib.ij.ca.xx.
Joſephus quis fuerit.libro tertio capitulo.vij.
Joſephus litterarũ merito in vrbe roma ſtatuta donatur.lib.iij.capi.vij.
Joſeph⁹ ⁊ greca fecundia ⁊ patrio ſermone libros ſuos edidit.libro tertio capitulo ſeptimo.
Joſephus antiquitatum hyſtoriã.xx.bellũ aũt iudaicũ.vij.libris conſcripſit.libro tertio capitulo ſeptimo.
Joſeph vir marie frater fuit cleophe ageſippi teſtimonio libro.iij.ca.ix.
Johãnes euangeliſta a domitiano in pathmos inſulam relegatur.libro tertio.capitulo.xiij.
Johãnes euangeliſta eccleſiaꝝ aſie gubernacula gerens p̃manet in eccl̃ia epheſina vſq; ad tẽpora traiani.lib.iij.capitulo.xvij.
Johãnes eccleſiam epheſinã edificauit paulus fundauit.lib.iij.ca.xvij.
Johãnes adoleſcentẽ clare indolis ab ſe cõmendatum ab eodem repoſcit.li.iij.ca.xviij.
Johãnes aſcenſo equo poſt perditum adoleſcentem iam ducem latronuz currit.li.iij.ca.xviij.
Johãnes ducere latronum reuocat ad eccleſiam ⁊ cõuertit tãdẽq; ep̃m cõſtituit.libro iij.capi.xvij.
Joannes ⁊ mattheus ſoliex diſcipulis xp̃i ad deſcribendum animũ applicant.lib.iij.ca.ix D.
Joannes quare euãgelium ſuũ vltim⁹ ſcribit.libro.iij.ca.xix.A.

Johannes obmiſſa a ceteris ap̃lis de geſtis chriſti ſcribit.li.iij.ca.xix.A.
Johãnis epiſtola prima ſemper ab omnibus fuit decepta de reliq̃s ⁊ apocalipſi nõnunq̃ dubitatũ eſt.ibidẽ.
Joannẽ euãgeliſtã apud epheſum dormit libro tertio.capitulo.xxv.
Johannes duo fuerũt quoꝝ ſepulchra apud epheſuz viſuntur.libro tertio capitulo trigeſimoprimo.A.
Johannes euangeliſta balneas ingreſus mox exilit quod in eis cherintũ veritatis inimicũ reperiſſet lib.iiij.capitulo decimotertio.A.
Johãnes apud epheſuz poſt mattheũ ⁊ marcũ euãgeliũ ſcribit.lib.v.capi.viij.A.⁊ libro.vj.ca.x.B.
Joannes apocalipſim ſcribit circa finẽ domitiani.libro.v.cap̃.viij.A.
Jouinianus ſuccedit iuliano.libro vndecimo.capitulo.vj.
Jouinianus ad ſuſcipiendum imperiũ inuitus trahitur.libro.xj.ca.j.
Jouinianus exercitui iuliani ſe nõ poſſe imperare q̃ ille ſacre legis ꝓfanatus ipſe aũt xp̃ianus eſſe aperta voce declarat lib.xj.capi.j.
Jouinianus officioſiſſimis lr̃is othanaſiuz nequit a quo formã fidei ⁊ eccleſiarum diſponẽdarũ ſuſcipit modũ li.xj.ca.j.Et veriſimile eſt ꝑ hac occaſiõe ⁊ ad eruditionẽ imperatoris ipſe athanaſius ſimbolum fidei cõpoſuerit.
Jouinian⁹ noue mẽſes iperat.li.xj.ca.j.
Jouinianus apud ciliciã diẽ ſuũ obijt.libro vndecimo.capitulo primo.
Jouiniano ſuccedit valetianus.libro vndecimo capitulo ſcõo.
Johennis baptiſte oſſa primũ diſperſa poſtea collecta pagani igni cremãt cinereſq; pulueri immixtos agros diſpegunt.libro.xj.capi.xxviij.
Johãnis baptiſte reliquias ad ſe delatas athanaſius ſub cauato ſacrarij pariete paucis arbitris includit.lib.vndecimo.capitulo xxviij.
Johannes euãgeliſta fuit ſummus ſacerdos martyr ⁊ doctor eccleſie lib.v.capitulo.xxiij.A.
Johãnes in diuiſione apoſtoloꝝ aſiaz ſortitur.libro tertio.capitulo.j.
Judas galileus tp̃e deſcriptiõis p̃cẽſ nõ facte ſeditionẽ in populis facere molitus eſt.libro primo.cap̃.tertio.
Judeoꝝ regnũ trãſferẽ ad gẽtes in pſonam herodis.libro.j.ca.quarto.
Judas ⁊ thomas idẽ.li.j.ca.xxvij.A.
Judei ſeditionẽ faciẽtes q̃ ſacrũ crariũ preſentis vſibus applicareẽ iubẽte pylato fuſtibus ceduntur ⁊ trucidãtur.libro ſcõo.capitulo.vj C.
Judei a tp̃e admiſſi ĩ xp̃m ſceleris mortes ⁊ clades ſemꝑ habuerunt.libro ſcõo.capitulo.vj.C.
Juſtinus vir inter ſcriptores clariſſim⁹ ⁊ ſtatim poſt tp̃a apoſtolorum exortus hec de ſimone mago cõmemorat.libro ſcõo.capitulo.xiij.A.
Judei a claudio vrbe pelluneẽ.lib.ſcõo.capitulo.xviij.B.
Judei crediderunt deſtructionem vrbi hieroſolymitane ob necẽ iacobi accidiſſe libro ſcõo.ca.xxiij.C.
Judeoꝝ prudentes legationẽ ad ceſarẽ mittunt mortẽ iacobi ꝑ hoc impedire querẽtes libro ſcõo.co.xxiiij.C.
Judei ep̃la quõdam nonnullis nõ recipiebaẽ.libro ſcõo.ca.xxiij.C.
Judeoꝝ tricies centena milia in feſto paſche hieroſolymã cõueniũt vt pena quo ad tp̃s ⁊ locum delicto per eos in xp̃m patrato reſpondeat.lib.tertio ca.iij.B.
Judei nepotes poſſeſſiões ſuas ꝓprijs manib⁹ excolebãt.lib.iij.cap̃.xvj.
Judei nepotes vſq; ad tempora traiani permanſerũt.li.iij.c.xv.⁊.c.xxviij.
Juſtus qui et barſabas venenum bibit ⁊ nihil nocet.li.iij.capi.xxxj.A.
Juſtinus gẽtilis ph̃s equitate chriſtiane religionis ⁊ xp̃ianoꝝ in tormẽtis conſtantia penſata nullo alio monẽte ad chriſti fidem cõuertitur.libro quarto.capitulo.vij.C.
Juſtius contemporaneus geſippo fuit libro.iiij.cap.x.B.
Juſtinus ſub aniceto ⁊ eleutherio claret.libro quarto.capitulo.x.B.
Juſtinus fidem noſtraz ſcriptis ⁊ viua voce defendit.ibidem.
Juſtinus ph̃s q̃d xp̃ianam veritatem

conſtanter predicarit ⁊ gentiles philoſophos confutarit martyrium meretur lib.iiij.c.xvj.
Juſtinus quos ediderat libros.lib.iiij.ca.xviij.
Julianus conſtātio ſuccedit libro.x.ca.xxvij.
Julianus primū iubet ep̄os ex exilius reuocari poſt aduerſū nr̄os tota nocēdi arte conſurgit lib.x.ca.xxvij.
Julianꝰ callidior ceteris ꝑſecutor xp̄ianorum fuit li.x.cap.xxxij.
Juliani ꝑſecutio i xp̄ianos icipit ibidē.
Julianus non vi nec tormentis primū ſed premijs honoribus ⁊ blanditijs xp̄ianam religionē ꝑſequitur ſicqꝫ multos a chriſti fide reuocat libr.x.cap.xxxij.
Julianus ꝓhibet xp̄ianos adire ſtudia gentiliū auctorū li.x.cap.xxxiij.
Julianus ſolis ydolatris ludos litterarum patere decernit ibidem.
Julianus militie cingulum ſolis immolantibus dari iubet li.x.ca.xxxij.
Julianus athanaſium omni cura et diligentia queri et perſequi iubet lib.x.cap.xxxiiij.
Julianꝰ chriſtianos appellat galileos lib.x.cap.xxxv.
Julianus babyle martyris corpꝰ quia reſpōſa demonū impediat ſepulchro auferri iubet.eodem.
Julianus ad debellādos perſas ꝓfectꝰ incertum a ſuis an ab hoſtibꝰ cōfeſſus interijt li.x.cap.xxxvj.
Julianꝰ imperat anno.i.⁊.viij.menſes lib.x.cap.xxxvj.
Judei iuliano decepti templū in hieroſolymis reedificare ſumma cuȝ auiditate tentant.li.iiij.cap.xxxvij.
Judeorum maxima multitudo cum templū reparare de licentia iuliani auidiſſime tentant a ruinis edificiorum opprimunt pariter ⁊ totius edificia cōplanantur li.x.c.xxxviij.
Judei cū de licentia iuliani tēplū ſuum edificare conant terre motu ⁊ vltricibꝰ flāmis diuinitus accenſis alijſqꝫ miris ſignis ab illicitis deturbātur inceptis li..x. ca.xxxviij.⁊.xxxix.
Judei cū tēplū ſuum edificare tētāt ſignaculū crucis in veſtimentis oīm ita euidēs appet vt nulla arte dilui valuerit.li.x.cap.vltimo.
Juliano ſuccedit iouinianus li.xi.ca.j.
Juſtina valentiniani mater arriana hereſi infecta minis ⁊ terroribus eccleſiam conturbat ſicqꝫ ad ſuſcipienda ariminenſis cōcilij decreta ſacerdotes cōpellere tentat li.xi.cap.xv.
Juſtina ⁊ valētianus filius armis maximi territi in fugā vertuntur et exilium li.xi.cap.xvj.

De litera.L.

Laici etiā ꝑſentibus ep̄is docere imperitos et de fide diſputare mō eruditi fuerit licite poſſūt li.vj.c.xiiij.c.
Legalis filiatio que ſit libr.j.ca.vj.A.
Leges animalibus ſimiles eſſe patres egypti ſenſuerunt lib.ij.ca.xviij.C.
Lex quare ſimilis animali dicat ibid.
Leonis nomē nero ſignificat li.ij.c.xxij
Leonides Origenis pater ꝓ xp̄i fides martyrio coronat.li.vj.c.j.A.⁊.B.
Leene gratitudo i macharū li.xj.c.iiij.
Linus et clemens comites adiutores pauli fuerunt lib.iij.cap.ij.
Libri diuine legis numerantur et eorum auctoritas ex ioſepho oſtenditur li.iij.cap.viij.
Libros legis quantum venerabantur iudei puta ex ioſepho li.iij.ca.viij.
Liberales diſcipline non parum conferunt ad intelligentiam ſacrum litterarum lib.vj.cap.xiiij.A.⁊.B.
Licinus germanā conſtantini vxorem habuit lib.ix.ca.x.C.
Licintus cōmuni oīm ſnīa arcitus prouinciat auguſtꝰ li.viij.c.xvj.A.
Licinꝰ maximinū bellū ſibi inferenteȝ ſuperat lib ix.cap.ix.C.
Licinius primum chriſtianis deuotiſſimus tandem in eo tyrannidē ⁊ duriſſimā commouet perſecutionē li.ix.cap.vltimo.A.
Licinus inuidia ſuccenſus cōſtantino cum quo iunctiſſimus amicitia fuerat apertum indicit bellum libr.ix.cap.x.C.
Licinꝰ xp̄ianos ſacrificare idolis nolētes lanonitoribꝰ dari ⁊ i fruſtra more pecudū diuidi faciebat li.ix.c.x.C

Tabula.

Liciniꝰ a cōſtātino vincit ⁊ ſumma pax eccleſijs datur lib.ix.c.vltimo.C.
Liberius vrbis rome ep̄s ab hereticis in exiliū tradit li.x.c.xxij.
Liberio felix dyaconꝰ ſuus ab hereticꝭ in ep̄atu romano ſubrogatur ibidē.
Luce ⁊ mathei ſup chriſti generatione concordia lib.j.ca.vj.A.⁊B.
Lucas ⁊ matheus quō varie xp̄i genealogiā texunt li.j.c.vj.b.
Lucas quis fuerit li.iij.c.ij.
Lucas medicus fuit ibidem.
Lucas euangelium ſuum pauli ore de ſumpſit idem.
Luce euangeliū nonnunqꝫ paulus ſitū appellat ſupra.
Lugdunenſis ep̄us videtur ex oī etate primas galliarum fuiſſe lib.v.cap̄.xxij.⁊.c.xxiiij.A.
Lugdunuȝ ⁊ vienna nobiliſſime vrbes galliarum lib.v.c.ij.A.
Lugduni nūdine ex antiquiſſimis ſeculis celebres agunt lib.v.ca.iij.A.
Lucius arriane partis ep̄s veros fideles atqꝫ innumeros ꝑ heremū diſꝑſos armis perſequitur ⁊ mactat lib.xj.c.iij.⁊.iiij.
Lucianus p̄ſbyter anthiochenꝰ ad tribunal iudicis vocatus de religione xp̄iana pulchrā ⁊ memoratu dignaȝ reddit rationē li.ix.c.vj.B.
Lucifer ſciſma facit ⁊ hereſiȝ quia euſebiꝰ ſue ordiatiōi nō detulerit li.x.c.xxx.

De littera M.

Matthei ⁊ luce ſup xp̄i gn̄atione concordia lib.v.ca.vj.A.B.
Mattheus ⁊ lucas quō varie xp̄i genealogiam texunt.li.j.ca.vj.B.
Mathan et melchi eſt an habuerunt li.j.cap̄.vj.B.
Mathā de eſt.ꝯgenuit iacob.ibidem.
Macherūta caſtellū ē in quo ioānes baptiſta iubente herode capite truncatur lib.ij.ca.xij.
Mathias vnus de.lxij.diſcipulus fuit.li.j.capi.xiiij.B.
Mathias ꝓ iuda ꝓditore in apoſtoluȝ eligitur lib.ij.c.j.A.
Machi veniūt ad herodē percunctātes de nato rege iudeorum lib.j.c.vij.
Magus quidem vir egyptius veniens fidem prophetie ſibi comparat lib.ſcd̄o capitu.xxj.
Magus ille egyptiꝰ homo ſeditioſus a felice comprimitur lib.ij.
Magus ille egyptius ad triginta milia virorum congregat ⁊ per deſerta ductat.ibibem
Matheus ethiopiaȝ predicationis gratia ſortitur.lib.tertio capitu.j.⁊.lib.j.capitu.x.
Marcus ꝓcibus romanorū victus euāgelium de petri ꝑdicatione cōſcribit.lib.ij.c.xv.lib.vj.capi.x.B.
Marci euangelium a petro cōfirmatur ⁊ ab eodem eccleſie perpetuo legentiū traditur.li.ſcd̄o.c.xv.
Marcus p̄mum ad egiptum pergit.li.ſcd̄o.cap.xvj.
Marcus primum in egypto euangeliū ſuum predicat li.ſcd̄o capi.xvj.
Marcus exemplo ſobrietatis ſue immēſam multitudinem pro ingreſſu cōgregat li.ſecundo.c.xvj.
Marcus apud alexandriā primus eccleſiā conſtituit.li.ſcd̄o.ca.xvj.
Marcus primꝰ ep̄s hieroſolyminꝫ exhentibas ſumptus.li.x.ca.vj.
Marcus hereticꝰ ⁊ eius ſectatores quō baptizabāt.lib.quarto.ca.x.A.
Marcus diſcipulus ⁊ interp̄s petri eo mortuo euāgelium qd̄ ille predicauerat digeſſit in lib.v.ca.viij.A.
Maximilla heretica mōtani iſanias ſecuta ꝓphetiſſa nō fuit cis ꝓphetare ſe diceret. li.v.c.xv.⁊.xvj.⁊.xvij.B.
Martyres multi e ſchola oris enis prodiere.lib.vj.ca.vj.
Marcion hereticus pij ⁊ benigni tēporibꝰ immoluit.li.quarto.c.ix.⁊.x.A.
Marcion hereticus hec docebat.li.iiij.capitu.B.
Marco aurelio ceſaree cū toto exercitu ſit piclitāte q̄dā xp̄iani fortuna iter ceteros milites inuēti copioſiſſimā pluuiā ꝓcibꝰ impetrāt.li.v.ca.v.
Mattheus hebreis litteris euāgelium cōſcribit petro et paulo in vrbe romana ꝑdicantibus li.v.c.octauo.A.
Macrinus ſuccedit anthonio ſeueri filio lib.ſexto.c.xv.
Macrinus vno anno imperat ibidem.

Macrinus ſuccedit alius item anthonius ibidem.
Mammea alexādri īperatoris mr̄ origenē ad ſe magnis ꝑcibꝰ euocat ibid̄
Maximinus ſuccedit alexandro.lib.vj. capi.decimonono.
Maximinus perſecutionez tres annos mouet in xp̄ianos ibidem.
Maximinus tribus annis imperat ibid̄.
Maximino ſuccedit gordianus eodē.
Macharius apud alexandriā ſub decio patitur li.vj.c.xxx.c.
Martyriū preſtantius eſt ne ſcindatur eccleſia q̄ȝ ne ydolis immoletur lib. ſexto.c.vlti.
Marinus vir militaris in perſecutione valeriani apud ceſaream magnanimus apparet ⁊ ꝯſtāter ꝓ xp̄i fide capitis ſuppliciū ſuſtinet lib.vij.c.xij.
Manes a quo manichei quis fuerit li. ſeptimo.c xxvj.
Manicheorū hereſis a mane quodam per ſe origenem ducēs ſub diocletiani īperatore ⁊ felice vrbis rome ep̄o oritur lib.vij.cap̄.xxvj.
Martyrū quorundaȝ illuſtrium nomina li.viij.cap.xiiij.
Maximianus q̄ herculius ſimul cū collega ſuo dyocletiano regni purpurā vltro deponit lib.viij.ca.xv.
Maximianus a maxētio filio ſuo expellitur lib.viij.ca.xvj.A.
Maria ⁊ ioſeph ex eadem tribu fuerūt lib.primo.ca.vj.c,
Maria quedā nobilis iudea lactantem puerū ſuum pre inedia iugulat igni torret ⁊ comedit li.iij.ca.quarto.D.
Martyrū victorias ⁊ certamina potiꝰ q̄ȝ imperatorum ſcribenda in argumento lib.v.
Martyrium corpora ſepulture mandari nulla induſtria a chriſtianis poſſunt id omni cura paganis inhibentibus li.v.c.iij.c.
Martyr dicendus non eſt niſi mortem ip̄am pro chriſto ſuſtinerit.libro.v. cap.iij D.
Martyria et perſecutiones chriſtianorum etiam a ſcriptoribus alterius religionis conſcribuntur li.iij.c.xiij.
Matheus ⁊ iohannes ſoli ex diſcipulis chriſti ad ſcribendū animum applicant lib.tertio.c.decimonono.A.
Maximianus a filio pulſus ad conſtātinū fugit lib.viij.c.decimoſexto.A.
Maximianus conſtantino a quo in aduerſitate ſua benigne ſuſceptus fuerat inſidias molitur ibidem.
Maxentius impuros mores habuit.li. octauo.c.decimoſexto.B.
Maxentius ſenatorꝝ vxores ad ſuam libidinem publice abſtrahi iubet.lib. octauo.c.decimoſexto.B.
Maxentius arti magice dat operā lib. octauo.c.xvj.B.
Maxentius nobiles matronas grauidas ad artis magice explēda miſteria medias ſcindi iubet lib.octauo capitu.decimoſexto.B.
Maxentius ad ſacra magica cōplenda paruulos rapiet iugulari facit ideȝ.
Maximinus vi raptuȝ auguſti nomen aſſumit lib.viij.c.xvj.A.
Maximinus oriētis ⁊ egypti partes regit occiduas adminiſtrante maxentio lib.viij.c.xvij.
Maximinus artes magicas tota cum auiditate colit.libro octauo.ca.xvij.
Maximini mores impuriſſimi referuntur.lib.viij.c.xvij.
Maximinus perſecutionem mouet in chriſtianos.idem.
Maximinus tabo ſanie ⁊ vermibus ob ſcelerum ſuoruȝ magnitudinem domino vlciſcente viuens editur libro viij.capitu.vltimo.
Maximinus ſe eſſe hoīem ⁊ iuſtaȝ in ſe vindictā dei dn̄o ꝑcutiente cognoſcit.lib.viij.c.vl.⁊ li.ix.c.x.A.
Maximinus edictis publicis perſecutionem quā in xp̄ianos excitauerat ceſſare iubet lib.viij.ca.vl.
Maximinus pleroſq̄ medicoruȝ q̄ nec mederi nec vim fetoris eiꝰ tolerare poſſent interfici iubet.lib.viij.c.vj.
Maximinus pacē quā chriſtianis dederat poſt.vj.menſes edictis publicis obturbat varijs mēdacijs aduerſus illos conflictis.li.ix.c.ij.iij.iiij.⁊.v.
Maximinꝰ blaſphemias ī xp̄m ꝑ oēs regni ſui ꝓuincias mittit lib.ix.c.v.
Meximinus blaſphemias in xp̄m pueris ad meditandum ⁊ ad adiſcenduȝ precipit.li.ix.c.v.⁊.vij.
Maximinus leges aduerſum chriſtianos datas ereis tabulis incidit mādat.li.ix.c.vij.
Maximinus blaſphemias in chriſtum totos dies decātari iubet li.ix.c.vij.
Maxentius vrbe roma ꝓruens et in conſtantinum mouēs incidit in foueam quam fecit ⁊ ſubmergitur.li. nono.capi.nono.B.
Maximinus licinio bellum inferēs vincitur ⁊ imperij inſignia fugitans deponit.li.ix.c.ix.
Maximinꝰ turpi fuga ſua ⁊ ſtrage ſuorꝝ eruditus diuinos ⁊ ſecerdotes idolorū iterfici iubet lib.ix.c.ix.D.
Maximinus deſertis ydolis ad deū tādem ſe cōuertit ⁊ legem ꝓ xp̄ianorū libertate ſcribit.li.ix.c.ix.D.
Maximinus prius luminibus amiſſis vlceribꝰ tabo ⁊ ſanie adeſus moritur.li.ix.c.x.A.
Maximino mortuo ſumma pax p̄lchra ⁊ ingēns libertas eccleſijs redditur. lib.nono.c x.A.⁊.B.
Macedoniana hereſis dicebat ſpm̄ ſanctum cum patre ⁊ filio nihil habere commune li.x.c.xxv.
Macedoniana hereſis ex arriana originem ducit li.x.c.xxv.
Macharius homiuē pedibus arriduȝ in noīe xp̄i quem luciꝰ arrianus ep̄s perſequit̄ continuo ſanat.li.x.capit. quarto.A.
Macharius leeue catulis ꝑ eā ad ſe delatis viſum reſtituit.li.xj.c.iiij.A.
Machariꝰ ⁊ alij patres ī nitrie deſertꝫ miris ſignis ⁊ virtutibus clarent.li. vndecimo.c.iiij.
Martyrij conſtruendi vnde data ſit occaſio li.xj.c xxviij.
Mannia ſarracenorum regina armis romanum dure atterit exercitū.lib. vndecimo.c.vj.
Maximinus tyrannꝰ in italiam veniēs valentianum imperatorē ſemel ⁊ iuſtinā matrem in fugam vertit et exilium.lib.xj.c.xvj.
Macharius hieroſolymorū ep̄s crucē in qua xp̄s pependit a ceteris helena preſente enitenti iudicio ⁊ miraculo diſcernit.li.x.c.viij.
Melchi de heſta relicta mathā genuit heli lib.j.ca.vj.B.
Manander ſymoni mago ſuccedit lib. iij.capitu.xx.
Menander dicebat ſe ſaluatorem de celeſtibus miſſum ibidem.
Menander in arte magica ſymonē ꝑceptorē ſuū ſuperat lib.iij.capi.xx.
Menandro ſuccedit ſaturninꝰ eadeȝ pene aſſeuerans q̄ et ille li.iiij.c.vj.
Melito ſardienſis ep̄s multis ſcriptis eccliam iuuat.li.iiij.c.xxiiij.A.
Melitonis ſcripta referunt̄ lib.quarto cap̄.vigeſimoquarto.
Melitonis ad antoninū verꝝ verba pro xp̄iana religiōe memoratu digniſſima referunt̄.lib.iiij.ca.xxiiij.b.
Melito vſq̄ in orientē ꝓficiſcit̄ vt que ſint veteris teſtamenti volumina ꝑdiſcat lib.iiij.c.xxiiij.C.
Melchiades ſcriptis eccleſiaȝ iuuit.li. v.capitu.xvj.
Metranus ſenex apud alexandriaȝ ſub decio patit̄ li.vj.ca.xxx.A.
Mercuria apud alexandriaȝ ſub decio patitur.li.vj.c.xxx.C.
Metalla ad ſecanda dextris oculis effoſſis ⁊ ſinite poplite cautere debilitato principis miſeratione tādē dominat̄ chriſtiani.li.viij.c.xiiij.
Mediolani conuocat̄.conciliū vt athanaſius cōdēnet̄ li.x.c.x.
Mōtanus cupiditate nimia primatus accēſus in hereſim labitur li.v.c.xv.
Montani heretici ſueq̄ hereſis origo ⁊ ſeries.li.v.c.xv.
Montanus hereticus duas mulieres inſania ſua infatuat.ibidem.
Montanus ⁊ ab eo infatuate mulieres vitam laqueo finiunt lib.v.c xv.
Montanū apolinaria multipliciter impugnat ibidem.
Mōtanus dicebat nuptias ſolui debere li.v.c.xvij.A.
Montanus ieiuniorum leges primus imponit.idem.
Montanus ſalaria preſtat verbum ſuū predicantibus.
Mōtanꝰ q̄s fuerit aperit apolloniꝰ idē.

Montani hereſim apollonius fortiter. impugnat ⁊ prophetiſſas eiꝰ in multis arguit peccatꝫ. lib.v.ca.xvij. per totuꝫ et precipue. B.
Mons prece a gregorio ponti epo fuſa ſtati e loco diſcedit.l.vij.ca.xxiiij.A.
Moyſes in heremo vitam ſolitariã ducens ſub valente claret. lib.xj.ca.vj.
Moyſi libera vox ad lutiuꝫ arriane partis epm quẽ nunꝗ viderat.ibidem.
Moyſes a lucio quem nunꝗ viderat recuſat ordinari eps ibidem.
Muliercula audiens prefectũ ad mactandos xpianos properare vix veſtita ipſa procedit paruulum ſuũ vt et martyrij palmã conſequatur ſecũ trahens. lib.xj.ca.v.
Mulierculę firmiſſimam ⁊ admirandã fidem liberrimãqꝫ vocem.lib.xj.c.v.
Muſanus ꝯtra hereſim eucratitarum librũ edidit. lib.iiij.ca.xxvj. A.
Mutio ſceuole ſimiles immo et fortiores duo nobiles chriſtiani iuuenes lib.viij.capi.xij. a.

De littera. N.

Natura diuina in chriſto caput cenſetur.li.j. cap.j, a.
Natura humana in chriſto pedes reputatur. idem.
Natiuitas chriſti tps oñdit.li.ij.cap.ij.
Nazarei fuerunt ex vico cochaba iudeorum.li.j.ca.vj. C.
Nazarei genealogia patrum ſuorum ⁊ xpi partiꝫ memoriter perti ex libris qs domi conditos habebant circuneuntes populum edocebant. idem.
Natalis q priꝰ multa tormẽta pro xpo ꝯſtanter tulerat pecunia corruptus eps efficit hereticoꝝ.li.v.ca.vl. A.
Natalis ſepiꝰ a dño in ſomnis vt accepto errore reſipiſcat ammonet ibid
Natalis viſiones ⁊ monitiones dñi qs in ſomnis habebat primatus et lucri cupiditate ſpernit.idem.
Natalis q viſiones et monitiones dñi ſpernat a ſanctꝫ angelis tota nocte verberaretur, ibidem.
Natalis errorẽ ⁊ pctm̃ ſuũ multa cũ lamentatione deplorat.lib.v.ca.vl.A.
Narciſſo ſeni hieroſolymorum epiſcopo adhuc viuenti alexãder mira dei vocatiõe ſubrogat.lib.vj.c.v.⁊.viij.
Narciſſus aquam in oleum conuertit. libro.vj. ca.vj.
Narciſſus falſam trium periurorum in ſe accuſationeꝫ non ferens reliqt eccleſiam:⁊ diletetſcit annis plurimis lib.vj.cap.vj.
Narciſſus vir ſanctus maluit eccleſiaꝫ propriam relinquere ꝗ leſa ſua vt putabat fama amplius inter hoies ꝯuis innocẽter viuere.li.vj. c.xxxij.
Nero leonis noie deſignatur.lib.ij. capitulo.xxij..
Nero in exordio ſuo videtur leuior fuiſſe. idem.
Nero ſuccedit claudio.li.ij. ca.xxij.
Nero parricida ẽ ⁊ inceſtus.li.ij.c.xxiiij
Nero in matrẽ ⁊ oẽs conſanguineos ſeuit.lib.ij.capitulo.xxiiij.
Nero paulum capite plectit. libr. ſcdo capitulo. xxv.
Nero pctm̃ cruci afficit.ibidem.
Nero primã in xpianos perſecutioneꝫ mouet.li.ij.ca.xxiiij.et.xxv.
Nero.xiij.annis imperat. libro tertio. capitulo. iij. A.
Neroni ſuccedunt gal. ⁊ otho. ibidem.
Nerua ſuccedit domiciano.lib.iij.c.xvj
Nerua anno vno plus minus imperat libro.iij.capit.xvj.
Nerue ſuccedit traiano.ibidem.
Nero et domitianus ſoli de principibus romanis chriſtiano dogmati aduerſantur.li.iiij. ca.xxiiij. B.
Nerneſius apud alexãdriam ſub decio patitur.lib.vj.ca.xxx. C.
Nepos egiptius epiſcopus errauit circa repromiſſões futuras.l.vij.c.xxj.
Nepotis ſectatores errantes circa repromiſſiones futuras de ſcripturis ſacris confutatos dyoniſius alexandrinus eps ad ſanam doctrinã fidẽ ꝗ mire conuertit.li.vij. ca.xxj.
Nicholaus vnus de. vij. dyaconis hereſi que dr nicholaitarum caput et auctor fuit.li.iij.ca xxiij.
Nicholaite promiſcuis vtuntur concubitibus.li.iij. ca.xxiij.
Nicholaus a quo nicholaite vxorem ſuaꝫ omnibus permittit: et ſi caſtiſſimus ipſe ſit.lib.iij.capitu.xxiij.
Nicholai liberi in ſumma caſtitate ⁊ ſãctimonia vixerunt.lib.iij.ca.xxiij.
Nicholaus qr duriter de zelotipia ab aplis increpatur vxorem ſuaꝫ oibꝰ permittit.lib.iij.ca.xxiij.
Nicomediũ apud maxima in xpianos perſecutio ſub diocletiano, lib.viij. capitulo quinto.⁊.vj.
Nicena ſynodus decernit filiũ homouſion patri eſſe dici et ſcribi debere. libro.x.cap.v. B.
Niceno in concilio philoſophus acutiſſimus: qui lrãtiſſimos ex nr̃is vicebat a ſimplici ⁊ illiterato vincitur ſacerdote.lib.iiij.capi.iij.
Niceno in concilio paſnutius claret.li. quarto.ca. quarto.
Neceni concilij ſniam ꝯſtãtinꝰ tanꝗ a deo platam venerat.li.x.ca.v. B.
Nicenum ſimbolum.lib.x.ca.vj.
Niceni concilij fides ibidem.
Nili aſcẽdentis mẽſura ad ſerapĩ deferebatur velut ad aquaꝝ inundationis auctorem.lib.xj.cap.xxx.
Nouatus caput hereſis nouatianorum.li.vj.capit.xxxij.
Nouatiani ſe catharos:id eſt mundos appellabant .ibidem.
Nouatum concilium in vrbe roma congregatum damnat.ibidem.
Nouatos lapſos a fide ⁊ ad eam p penitentiam redeuntes non vult recipere.li.vj. capi.xxxij.
Nouatus epatus cupiditate captus in hereſiꝫ ⁊ alia flagitia ſua cadit. ibid
Nouatꝰ iurare fribus ſolebat epatum oino non capere.ibidem.
Nouatus a tribus epis viris ſimplicibus ⁊ ignaris ab eo circũuentis extorquet manꝰ imponere.l.vj.c.xxxij.
Nouatus in iuuentute ſpũ immundo vexatus eſt.li.vj.cap.xxxij.
Nouatus lecto decumbens pro neceſſitate baptiſmate perfundit.ibidem.
Nouatꝰ ſolennitate que cõiter adhiberi ſolẽt in baptiſmo nõ recipit. ibid.
Nouatus videtur non ad integrum baptizatus fuiſſe.idem.
Nouatus cum ſacramenta populis diuideret eos cogebat q ſibi pro epiſcopatu fauerent.ibidem.
Nundine apud lugdunũ ex antiquiſſimis ſeculis celebres aguntur. libro.v. capitulo. iij.A.

De littera. O.

Opiniones contrarie ſuper aliqua eccleſiaſtica obſeruatione non debet inter ſacerdotes rumpere vinculuꝫ paci.lib.v. capit.xxiij.B.
Ordo pontificum qui a tempore predicationis chriſti vſqꝫ ad mortem eiꝰ in iudea fuerunt.lib.j.cap.xij.A.
Ordo euangelioꝝ.li.iij.ca.xix. a.
Ordo librorum noui teſtamenti.lib.iij. capitulo.xix.B.
Ordinari non debet clericus vnius dioceſis ab altero epiſcopo ſicut conceſſu proprij prelati. libro.x.cap.vj. B.actum.xvij.
Origenes adhuc puerulus ꝗ ardenter pro chriſti fide mortem ſuſtinere deſiderat.lib.vj.ca.j. A.
Origenes aſtucia martyris ne ad martyrum certamina prorumpat impeditur.ibidem.
Origenis mater qua arte filium ne ad martyrum agones currat detinet domi.li.vj. ca.j.A.
Origenes ꝗ mira fuerint puerilia initia.lib.vj.ca.j. A.et. B.
Origenes domi arte matris detentus patrem in vinculis poſitum per epiſtolam confortat.li.j.ca. A.
Origeneꝫ pater inter ſeculares libros etiam aliqd de diuinis ſcripturis in dies legere ac memorie commendare volentẽ cogebat.li.vj.ca.j.B.
Origenis ingenium.li. vj.ca.j. B.
Origenis dormientis pectus pr̃ velut ſpũſſcti ſacrarium oſculatur.ibideꝫ.
Origenes decimũſeptimũ agens annũ cum matre vidua ⁊ ſex paruulis fratribus in ſumma rerum penuria relinquitur ibidem.
Origenes hereticos etiam ex ipſa pueritia perhorruit.li.vj ca.j.B.
Origenes grammaticam docet. libro. ſexto.capi.ſcdo. A.
Origenes plutarchum ⁊ eraclam fres conuertit ad fidem.lib.vj.capi.ij.A.
Origenes martyres ante tribunalia iudicum nutibus et ſignis in fide ro-

boꝛat ibidem.
Oꝛigenes vita et geſta referuntur.libꝛ. ſexto.capitulo.j.ꝛ ſcđo.per totum. ꝛ ca.xxiiij.per totum.
Oꝛigenem a mille periculis diuina dex tra liberat.lib.vj.capi.ij.A.
Oꝛigenes a deo infidelibus exoſus eſt vt cogatur de domo in domum lati tando! tranſire ibidem.
Oꝛigeni demetrius alexādrinus epſ cathezizandi et docendi magiſteriū in eccl'ia tribuit.lib.vj.ca.ij. B.
Oꝛigenis abſtinentie ꝛ vite aſperitas. libꝛo.vj.C. ꝛ. B.
Oꝛigenes multis annis nudis incedit pedibus ibidem.
Oꝛigenes docendi ꝛ ſacras lr̄as interp̄ tandi officium apud alexandriam ꝛ ceſareā ep̄is iniungentibus habuit: lib.vj.ca.ſcđo.B.ꝛ ca.xiiij.C.
Oꝛigenes multos đ ſchola ſua ad mar tyꝛium perducit.li.vj.ca.iij.
Oꝛigenis e ſchola multi martyꝛes pꝛo dierunt ibidem.
Oꝛigenes ſe caſtrauit. lib.vj.cap.v.
Oꝛigeni inuidet demetrius alexandri= nus epiſcopꝰ qui pꝛimo euz magna cū admiratione coluerat.li.vj. ca.v.
Oꝛigenes apud ceſaream oꝛdinatur p̄ſ byter.li.vj.ca.v. ꝛ.xvij.
Oꝛigenes ſub zepherino romā venit. li bꝛo.vj.ca.x.C.
Oꝛigenes etiam adamantius vocatus eſt.li.vj.ca.x.C.
Oꝛigenes ſufficere non pōt multitudi= ni certatim ad ſe concurrentium au ditoꝛum.li.vj.ca.xj.
Oꝛigenis auditoꝛiuz a pꝛima luce vſqꝫ ad ꝓfundaz noctē non ceſſat ibidē.
Oꝛigenes eraclam diſcipulum ſuuz in partem ſollicitudinis aſſumit. ibiđ.
Oꝛigenes hebꝛeam linguaz dedicit. li. ſexto.capi.xij.
Oꝛigenes ſex ſacrarum litteraꝝ editio nes ꝛ interpꝛetationes ꝑ columnel= las vno codice diſtinxit idem.
Oꝛigenes dicebat liberales diſciplinas nō paꝝ cōferre ad intelligentiā ſcri pturaꝝ.li.vj.ca.xiiij.A.ꝛ.B.
Oꝛigenis fama q̄ta eſſet apđ exteros fuerit.li.vj.ca.xiiij. A.ꝛ. B.
Oꝛigenis ingeniū ꝛ eruditio ſummis ef feruntur laudibus. li.vj.ca.xiiij. B.
Oꝛigenes a duce arabie ꝑ lr̄as exoꝛatꝰ venit p̄dicat ꝛ credunt.li.xj.c.xiiij.C.
Oꝛigenes a mām̄ea alexandri impatoris mr̄e magnis pꝛecibus euocatur vt ab eo plus in religione xp̄iana fir mari ꝛ erudiri valeat. li.vj. c.xv.
Oꝛigenes ſub alexandro imperatoꝛe i ſcripturas ſacras ſcribere incipit.li. ſexto.capitulo.xiiij. C.
Oꝛigenem ambꝛoſius pꝛecibus ꝛ obſe= crationibus compellit: vt in ſacras ſcripturas ſcribat.li.vj.ca.xvj.
Oꝛigeni oīa ad ſcribendū ↄmentādum neceſſaria āb ꝛoſiꝰ abūde miſtrat ibi.
Oꝛigenes ſeptē notarios q̄ dictata ex= ciperent ſibi inuicē ſuccedentes to= tidemqꝫ puellas habuit ibidem.
Oꝛigenes quos libꝛos canon ve. teſta= mēti contineat oſtendit.li.vj.c.xvij.
Oꝛigenes euāgelioꝝ oꝛdinem qꝫ tpe a q̄bus ſcripta ſint oñdit.l.vj.c.xvij.
¶ Oꝛigenes euangeliſtaruz atqꝫ pauli ſcripta diſtinguit.li.vj.capi.xvij.
Oꝛigenes dicit eccl'iam xp̄i ſupꝛa petrū fundari.ibidem.
Oꝛigenes.xxx.commentarioꝝ libꝛos in vnā eſaie partē edidit.li.vj. ca.xxij.
Oꝛigenes in ezechielem.xxv.cōmenta= rios edidit.li.vj. ca.xij.
Oꝛigenes.x.libꝛos in cantica canticoꝝ ſcripſit.lib.vj.ca.xxij.
Oꝛigenes boꝛillum ep̄m hereticantem doctrinā ꝛ diſputatione ſua emenda tum ad fidem ꝛ ſanam doctrinaz re dire ſuadet.li.vj.ca.xxiij.
Oꝛigenes.lx.agēs etatis ſue annū tuz pꝛimum ꝑmittit ea q̄ in eccl'ijs diſſe rebat a notarijs excipi.li.vj. ca.xxv.
Oꝛigenes.xxvj.ↄmētarios in mattheū edidit.li.vj.cap.xxv.
Oꝛigenis centum epiſtolas euſebius i libꝛo geſſit ibidem.
Oꝛigenes hereſim helchesaitaꝝ vt pꝛi mū cepit oꝛiri reſtringit.l.vj.c.xxvij
Oꝛigenes eos q̄ dicebant aīas cum coꝛ poꝛibus interire diſputatiōe ſua ad rectā fidem reuocat. libꝛ.vj.ca.xxvj.
Oꝛigenes ſub decio īdicibilia toꝛmēta ꝓ xp̄i fide pertulit.lib.vj.cap.xxviij

¶ De littera. P.

Paſtoꝛ liber videtur eiuſdem auctoꝛita tis cum apocalipſi epiſtola.
Jacobi inde ſcđo petri ꝛ Johānis ſcđo et tertio libꝛo.tertio capitul.xix. B.
Paulus ad apoſtolatū vocatur celeſti voce ad ſe delapſa.lib.ſcđo.ca.j. C.
Paſchali ſolennitate ſeditio maxima hieroſolymis excitatur.libꝛ.ij.c.xix.
Paulus in vꝛbe roma ſub nerone capi= te truncatur.lib.ij.capi.xxv.
Paulus et petrus pariter in eodem tē= poꝛe patiuntur.idem.
Paſche obſeruatio qua die celebꝛari de beat magna quandoqꝫ queſtio fuit. libꝛo.v.capi.xxij.et.xxiij.
Paſcha tantum die dñica celebꝛari de= bere decretum eſt in cōcilijs que ob id ſub quomodo per ſingulas ꝓuin cias conuocata fuere.li.v.ca.xxij.
Paſchale ieiunium etiam tꝛibus com= modi obſeruatur.li.v.ca.xxij.
Paſchale ieiunium an.xl.diebꝰ debeat obſeruari aut paucioꝛibus aliq̄ñ du bitatum eſt.lib.v. ca.xxiij.B.
Paulus vſqꝫ ad illiricū xp̄i euangeliū p̄dicat.lib.iij.ca.j.et.iij li.vj.ca.xvij.
Pauli.xiiij.ſunt epiſtole auctentice.lib. iij.ca.ij. et lib.vj.ca.xvij.
Pauli ep̄l'a ad hebꝛeos an canonica eſ ſet dubitatum eſt apud latinos. lib. iiij.ca.ij.et li.vj. ca.xv. et.xvij.
Paſtoꝛ liber ab herine eſt confectus. li. tertio.capi.ſcđo.
Paſtoꝛ liber in quibuſdam eccleſijs ve lut neceſſarius legebatur. li. iij.c.ij.
Paſtoꝛ liber non eſt in canone.lib.ſcđo. capitulo.xix.B.
Paulus eccleſiā epheſinam fundat io= hannes edificat.lib.iiij.ca.xvij.
Paulus eruditioꝛ in verbis ꝛ potentioꝛ in ſenſibꝰ inter ap'l'os xp̄i.iij.c.ix.A.
Paulus nō immenſa libꝛoꝛum volumi na ſed paruum ep̄l'arum opus dere liquit.lib.iij.capi.xix.A.
Paulus meminit comparis ſue. lib.iij. capitulo. xxiiij.
Paulus ep̄l'am ad hebꝛeos patrio ſer= mone conſcripſit lib. iij.ca.vlti.et cur homo fecerit.li.vj.ca.x. B.
Papias iohannis auditoꝛ: ꝛ policarpi condiſcipulꝰ fuit.li.iij.c.vl.A.
Papias fabuloſa q̄dam natura. lib.iij. capit.vltimo.B.
Papias exigui ſenſus vir et minime ca pax fuit.idem.
Papias q̄s fuerit ꝛ quoꝝ in ſcriptis me minerit.li.iij.ca.vl.per totum.
Paſtoꝛis libꝛū hirenicus amplectit.lib. v.capi.viij.A.
Panthēꝰ ludi eccl'iaſtici eruditiſſimus magr̄ q̄tuz ſtudiū ad v̄bū xp̄i p̄dicā dum adhibuerit.li.v.ca.ix.pauli eſt epiſtola ad hebꝛeos.li.vj.cap.xv.
Pauli ep̄l'am ad hebꝛeos lucas in gre= cum vertit.li.vj.ca.x. B.
Pauli ep̄l'a ad hebꝛeos q̄re ſolitā ſuper ſcriptionē non hꝫ li.vj.ca.x.B.
Paulus q̄re ſeip̄m nō dicit hebꝛeoꝛum ap̄l'm.li.vj ca.vj.cap.x.B.
Paulꝰ ſamoſatenꝰ artemonis hereſim inſtaurare conatꝰ eſt.li.v.c.xxvij.A.
Paulꝰ ſamoſatenꝰ dicebat xp̄z a maria cepiſſe ꝛ initiuz habuiſſe de terra.li. vij.ca.xxv.B.euꝫqꝫ cōis nature hoiēz fuiſſe.lib.vij.ca.xxij.B.ꝛ.ca.xxv. B.
Paulꝰ ſamoſatenꝰ in vltimo ↄcilio antiocheno ↄuincit̄ hereticꝰ.ꝛ a cūctis dānatur eccl'ijs.li.vij.ca.xxv. A.
Paulus ſamoſatenus et alchion omni ſpectante concilio et excipientibus notarijs diſputant.idem.
Paulꝫ ſamoſatū eiuſqꝫ hereſiꝫ alchiō pb̄r concilio ſpectāte validiſſime cō uincit ꝛ confutat.li.vij.ca.xxv. A.
Paulus ſamoſatenus doloſus ꝛ fallax pꝛimum pꝛomiſerat firmiliano ep̄o coꝛrigere erroꝛē ſuū.li.vij. c.xxv. A.
Paulus ſamoſatenus ſuperbiſſimus ꝛ arrogantiſſimus laudis ꝛ gloꝛie cu pidiſſimus.li.vij.ca.xxv.B.
Pauli ſamoſateni ſuperbie intollerabi lis. idem.
Pauli ſamoſateni ſuperbie euidentiſſi ma indicia que legere iocundū eſt. libꝛo.ſeptimo. ca.xxv.
Paulus ſamoſatenus pſalmos de chꝛi ſto compoſitos in eccleſia ceſſare fa cit. idem.
Paulus ſamoſatenus pſalmos de ſe compoſitos per mulieres diebꝰ pa ſche i medio eccleſie canere facit. li.

viſ.ca.xxv.B.

Paulus ſamoſatenus mulieres impudicas ſecum manentes habuit.lib.vij.ca.xxv.B.

Paulus ſamaſotenus ne ꝓpter mulieres quas ſecū tenebat redargueret̃ preſbyteris et dyaconis ſimilē facit facultatem.lib.vij.ca.xxv.B.

Paulus ſamoſatenꝰ abiurat̃ ⁊ excōicat̃ ⁊ ep̄atu antiocheno per conciliū priuatur.lib.vij.c.xxv.C.

Paulꝰ ſamoſania cocilio excōicatus ex ep̄atu ꝑuatꝰ cū de eccleſia exire manu publica eijcit̃.li.vij.ca.xxv.C.

Pax libertas eccl'ijs reddita maximino mortuo p̄lchre deſcribit̃.li.x.c.x.B.

Paſnutius in concilio niceno claret.libro.x.ca.iiij.

Paſnutij oculū qui in confeſſione fidei fuerat euulſus coſtātius auidioribꝰ oſculis demulcebat.li.x.ca.iiij.

Paulianiſte q̄ ⁊ fortiniani rebaptiſandi ſunt.lib.x.ca.vj.B.actū.xix.

¶ Petro iacobo ⁊ iohāni dn̄s oēs ſciaʒ tradidit.li.ij.ca.j.A.

Perſecutio ꝑma hieroſolymis fctā oēs xp̄i diſcipulos exceptꝭ ap̄lis in varias diſꝑgit regiones li.ſcd̄o.ca.j.B.

Perſecutio prima apud hierl'm facta eſt ſub ſtephano primo martyre.libro ſcd̄o.ca.j.B.

Petrū angelus e carcere liberat ⁊ vinculis abſoluit.li.ij.c.xiij.C.

Petrus ſimoneʒ magū primū in iudea confutat:vt ſupra.

Petrus ſub claudio romā venit.li.ſecūdo.ca.xiiij.

Petrus in vrbe roma primus xp̄i euangeliū predicat.li.ſcd̄o.ca.xiiij.

Petri audiendi ſumma inerat auditas ciuibus romanis.li.ij.ca.xv.

Petrus marci euāgeliū impetuū eccleſijs legendū tradidit.ibidem.

Petrus in ꝑma ſua ep̄la romā noīe babylonis deſignat.ibidem.

Petrus cruci in vrbe roma iubente nerone affligitur.li.ij.cap.xxv.⁊ li.tertio.ca.j.

Petrus ⁊ paulus pariter ⁊ eodem tempore patiuntur.li.ſcd̄o.ca.xxv.

Perſecutio prima in chriſtianos a nerone excitat̃.li.ij.ca.xxiiij.⁊.xxv.

Petrꝰ ⁊ paulus ſimul in eccleſia corinthiorum docuerunt.idem.

Petrꝰ varias ꝓuincias iudeis tm̄ ꝑdicās circuit.li.tertio.ca.j.⁊ ca.ſcd̄o.

Petrꝰ orat vt capite deorſum verſo crucifigat̃ qd̄ ⁊ factū eſt.lib.iij.c.j.

Petrꝰ panca nobis ſcripta dereliquit.lib.tertio.ca.ſcd̄o.

Petri prima epiſtola ſemper ab omnibus recepta.ibidem.

Petri.ij.ep̄la a multꝭ nō recipiebat̃.li.iij.c.ij.⁊.xix.B.⁊ li.vj.ca.xvij.

Petri euāgeliuʒ reuelatio ⁊ actus non recipiuntur.li.iij.ca.ij.

Perſecutio ſcd̄a in xp̄ianos a domiciano excitatur.lib.iij.ca.xiiij.

Penitentia etiā poſt nefandiſſima ſcelera dn̄m flectit lib.iij.ca.xxj.

Pctōribus ſummis magna datur ſpes ſalutis.idem.

Petrꝰ ⁊ philippꝰ vxores habuerūt ⁊ filias nuptui dederūt.li.iij.ca.xxiiij.

Petrus vxorē ſuā cū ad paſſionē duceretur confortat.li.iij.c.xxiiij.

Perſecutio tertia in chriſtianos a traiano excitat̃ libro tertio.capi.xxvij.A.⁊.B.in fine.

Perſecutio in xp̄ianos ſub traiano excitata ſcribente plinio ad ceſarem ex parte quieſcit.lib.iij.ca.xxvj.

Perſecutio quarta in xp̄ianos ſub anthonio vero excitatur.li.iiij.ca.xiij.B.⁊ ca.xiiij.xv.xvij.⁊.lib.v.ca.ꝑmo.ij.⁊ tertio per totum.

Perſecutorꝫ ſeuitiam licet quādoqꝫ epiſcopo ſe abſcōdendo fugere exēplo polycarpi.li.x.c.xiiij.A.

Perſecutio diriſſima in xp̄ianos recitatur ex longua lugdunenſium epiſtola.li.v.ca.j.per totum.

Pertinax ſuccedit comodo libro.v.capitulo.xxvj.

Pertinax ſex mēſibꝰ imperat.ibidem.

Pertinaci ſuccedit ſeuerus.ibidē.

Perſecutionē quintā excitat ſeuerus i eccleſias.li.vj.ca.j.A.

Petrum dicit origenes ſupra queʒ xp̄i fundat̃ eccleſia.li.vj.ca.xvij. cui alludit.ca.fidelior.l.d.

Perſecutio.vj.in chriſtianos a maximino excitatur que tres annos durat.lib.vj.ca.xix.

Perſecutionem ſeptimaʒ excitat deciꝰ in eccleſias.lib.vj.capitu.xxviij.

Perſecutio octaua in chriſtianos excitatur a gallo.lib.ſeptimo.ca.nono.

Perſecutio nona in eccleſias a valeriano excitatur.lib.ſeptimo.ca.nono.

Perſecutio valeriani apud ceſareā paleſtine.lib.ſeptimo.capi.xj.⁊.xij.

Perſecutio decima in chriſtianos a dioclectiano.xix.imperij ſui anno excitatur.libro ſeptimo capitulo.xxv.B.

Perſecutio in chriſtianos a diocletiano excitata in communi deſcribitur lib.octauo.capi.j.B.⁊.c.iij.

Petri cubicularij diocletiani agones.libro octauo.capi.vj.A.

Perſecutio dira in chriſtianos ſub diocletiano apud nicomediā.li.viij.ca.v.⁊.vj.⁊ apd̄ meletē.ca.vij.A.⁊ apd̄ tirū.ca.vij.B.⁊ apd̄ egiptū.ca.viij.⁊ apd̄ thebaidā fere icredibilis.c.ix.

Perſecutio in chriſtianos apd̄ phrigiā ſtupenda.lib.octauo.ca.vndecimo.

Perſecutio.xj.a maximino in chriſtianos excitatur.li.viij.capi.xvij.B.

Perſecutio a maximino i xp̄ianos excitata eo mādāte ſedat̃.li.viij.ca.vlt.

Perſecutio aliquādiu maximino iubēte ſedata eodē mandāte rurſum inſtauratur.lib.ix.ca.ij.iij.iiij.v.⁊.vj.

Petrus alexādrinus epiſcopus de maximini precepto capite detruncatur lib.nono.capi.vj.A.

Perſecutio duodecima i chriſtianos a licinio excitat̃.lib.nono capi.x.C.

Perſecutio lucij arriani epiſcopi in veros fideles.li.vndecimo ca.iij.⁊.iiij.

Perſecutionē.xiij.grauem excitat iulianus in chriſtianos.lib.x.ca.xxxij.

Perſecutio.xiiij.in chriſtianos excitat̃ a valente.lib.vndecimo.ca.ſecūdo.

¶ Phi antiqui morū inſtituta ex lege veteri deſumpſerūt.lib.ꝑmo.cap.j.A.

Philippus vnus de ſeptem dyaconis primus verbū dei ſamaritanis predicat.lib.ſecundo.capi.ꝑmo.B.

Philippus ſimonem magum ſuis predicationibus confutat.ibidem.

Philippus euangeliſta tres filias ſanctiſſimas habuit.lib.v.ca.xxiij.A.

Philippꝰ quattuor filias habuit q̄ ꝓphetiſſe fuerūt.lib.iij.capi.xxv.

Philippus dormiuit apud hierapoliʒ.ibidem.

Philocompus eſt iactantie amator.libro quarto.capitulo.xvj.

Philippus ſuccedit gordiano.libro.vj.capitulo vigeſimoquarto.

Philippꝰ impator xp̄ianꝰ fuit.ibidem.

Philippus impator ꝓhibitus eſt intereſſe miniſterijs paſchalibꝰ niſi priꝰ peccata ſua confeſſus inter penitentes ſtaret.lib.vj.capitulo.xxiiij.

Philippꝰ humiliter epiſcopis mandatis paret ibidem.

Philippi impatoris non parua humilitas.idem.

Philippus.vij.annis imperat.lib.vj.capitulo.xxviij.

Philippo ſuccedit decius.ibidem.

Philoſophus accutiſſimus qui litteratiſſimos ex noſtris vincebat a ſimplici ⁊ illitterato ſacerdote ſuperat̃.libro decimo.ca.tertio.

¶ Pylatus anno.xij.tyberij iudee ꝓcurationē ſuſcipit.lib.j.ca.vndecimo.

Pylatus de reſurrectione ⁊ alijs chriſti mirabilibꝰ tyberio refert.li.ij.ca.ij.

Pylatus templum dei prophanare tētat.li.ſecundo.capi.vj.A.

Pylatus gaij ceſaris ſtatuas velatas noctu hieroſolymaʒ introferri ⁊ ſtatui iubet.lib.ſecundo.ca.vj.B.

Pylatus ſibi ipſi mortē conſciuit.libro ſecundo capi.vj.

Pionij martyriuʒ ex hyreneo ſuccincte dei ſcribitur.lib.quarto.cap̄.xv.C.

Plinius ſecundus ꝙ nihil in chriſtianos deprehenderetur ſceleris de eorum innocentia ſcribit ad traianuʒ.libro tertio.capitu.xxvj.B.

Plutarchuʒ ⁊ eraclā fratres origenes conuertit ad fidem lib.vj.cap.ij.A.

Plutarchus ab origine ad fidem conuerſus martyij conſequitur palmā.ibidem.

¶ Pontifices reges et prophete apud hebreos vngebant̃.lib.j.ca.j.H.

Pontificatus ⁊ ſacerdotiū chriſti declaratur.lib.ꝑmo ca.j.I.

Tabula.

Pompeius circa tempora chriſti hieroſolimam armis occupat ⁊ ſacra polluit.lib.pmo capitu.v.A.
Pompeius ariſtobolū iure hereditario regno ⁊ pōtifico fungentem vinctū cum liberis romā mittit.ibidez.
Pompei⁹ pullo ariſtobole hircano fratri pontificatū concedit.ibidem.
Pōpei⁹ oēm iudeoꝝ gētē tributariam romano facit imperio.li.j.ca.v.A.
Pontifices qui a predicatione chriſti vſqꝫ ad eius mortem in iudea fuerunt lib.pmo capitulo.xij.A.
Polycrates epiſcopus ſeptem de parētibus ſuis habuit qui per ordinez fuerunt epī.lib.v.ca.xxiij.A.
Polycrates aſianus epiſcopus nōvult celebrare paſcha ſemper in die dñica.lib.quinto cap.xxiij.A.
Polycrates epiſcop⁹ dicit paſcha ſemper.xiiij.luna celebrandum eſſe.lib.qnto capitulo.xxiij.A.
Polycrates videt nō multū curare excōicationē q̄ rōne obſeruationis paſchalis in eum ferri poſſet.ibidem.
Portēta multa obſidionē ⁊ vaſtationē hieroſolyme preceſſerunt que eius excidium preſagiebant.lib.iij.capitulo.vj.per totum.
Portantum inſuetum ⁊ admirandū vir plebius quaſdā voces vrbi hieruſalem grande aliquod in alium preſagientes conſtantiſſime ⁊ pertinatiſſime emittebat.lib.tertio.capitu.vj.
Polycarpus romam venit ſub aniceto lib.ſecundo.capitulo.xiij.A.
Polycarp⁹ multos hereticos ad eccleſiam dei reuocauit.idem.
Polycarpus ab epiſtolis eruditus eſt ⁊ ab eis ſmyrnorum epiſcopus ordinatus.lib.iiij.capitulo.xiij.A.
Polycarpum vidit hyreneus in libro quarto capitulo.xiiij.A.
Polycarpi ad marcionem hereticū preclarum ⁊ memorandum reſponſum lib.quarto.capitulo.xiij.A.
Polycarpus tanq̄ chriſtiane legis precipuus defenſor inquiri iubetur ad tormenta.lib.iiij.capitu.xij.A.
Polycarp⁹ in ſomnis videt ceruical capitis ſui flāmis eſſe ꝯſumptū.ibid.
Polycarpi amicis ſuis acqeſcens orantibus vt perſecutionem fugiat de ciuitate commigrat.idem.
Polycarpus inuent⁹ inquiſitores ſuos humaniſſime ſuſcipit.ibidem.
Polycarpus quis fuerit ⁊ quante maieſtatis epiſcop⁹ ex hyrenei longa epiſtola refert.lib.quarto.ca.xiij.⁊ cap.quarto.per totum.⁊.xv.A.⁊.B.
Polycarpi inquiſitores viſa dignitate viri penitet q̄ cū ꝯprehendendum fuiſſent deputati.li.iiij.ca.xiiij.A.
Polycarpus octoginta ⁊ ſex annos habēs quāta cum maieſtate ad martyrium ꝑgredit̄.lib.iiij.cap̄.xiiij.B.
Polycarpi paſſio memoratu ⁊ veneratione digniſſima deſcribitur.li.q̄rto cap.xij per totum preſertim.B.
Polycarpus in ignem mittit̄.ibidem.
Polycarpi oratio cum igni adureretur lib.ij.ca.xv.A.
Polycarpi corpus igni conſumi nō poteſt.lib.quarto.capitulo.xv.A.
Polycarpi corpus e, mortuoruz mucrone tranſfoſſum largiſſimum emittit ſanguinez ita vt extinguetur ignis libro quarto.capitu.xv.A.
Potamiana vgo origenis diſcipula ꝓ xp̄o p̄mum īaudita ſuſtinet. tormenta deinde cum matre marcella igni extinguitur.libro.vj.capi.quarto.
Potamiana baſilidi carnifici ſuo eam benigne tractauiſſet coronam martyrij a dño impetrat.li.vj.c.quarto.
Potamiana plurib⁹ condiſcipulis ſuis coronas martyrij a domino impetratas defert idem.
Porphirus in moyſen conuicia dicit.libro.vj.capitu.xiiij.B.
Porphirius in originez, conuicia dicēs eius ingenium ⁊ eruditionem miris effert laudib⁹.lib.vj.ca.xiiij.B.
Prophete reges ⁊ pontifices apud hebreos vngebantur.lib.j.cap.j.D.
Prepoſitus regine ethiopum a phillippo de fide inſtructus ex oib⁹ gētib⁹ primus baptiſat̄.lib.ſecūdo.ca.j.C.
Prepoſitus regine ethiopum inſtruct⁹ et baptizat⁹ chriſti fidē apud ethiopes predicat.lib.ij.cap.pmo.C.
Proninciarum iudices que in illis contingebant noua ⁊ mirabilia imperatori aut ſenatui de morte referebant. libro ſecundo capitulo ſecundo.
Prob⁹ ſuccedit aureliano.li.vij.c.xv.B
Probus vj.annis imperat.ibidem.
Probo ſuccedit carus vna cuz filijs carino et numeriano.lib.vij.ca.xxv.b.
Pſeudo chriſti:et pſeudo prophete et pſeudo apoſtoli e quibus proceſſerunt libro quarto capitulo.xxj.
Pudicitiā ſuam vt ſeruarent quattuor virgines.due in fluuiū due in mare ſe demergunt.lib.viij.cap.xij.b.

¶De littera Q.

¶Quadratus vir doctus et fidelis librum apologeticum ana pro chriſti religione hadriano obtulit li.ij.c.iij.

¶De littera.R.

¶Reges pontifices:⁊ ꝓphete apd̄ hebreos vngebant̄.lib.pmo.cap.j.D.
Reges dudum xp̄i appellebant̄.ibidez
Reuocatus nepotes inde et chriſti conſanguineos perducit ad domicianū libro tertio capitulo decimo quinto
Reliquias ioānis baptiſte athanaſius ſub cauato ſacrarij pariete paucis ꝯſcijs diligēter incluſit li.xj.c.xxviij.
Romani poſt archelauz iudeoꝝ imperium aſſumunt lib.j.cap.v.B.
Romani cum iudeorum regnum tenerent ſacerdotalem veſtem pontificibus nō permittebāt ſed eaz clauſaz continebant lib.j.cap.v.B.
Romanorum vetus erat decretum ne quis in deos referret̄ niſi a ſenatu probatus libro.ij.cap.ij.
Romanorū ſenatus noluit chriſtum in numerū deorū referre.lib.ij.cap.ij.
Roma babylonis nomine deſignat̄ in primo petri epiſtola.li.ij.ca.xv.
Romanorum epiſcoporum vſqꝫ ad ſoterem qui ab apoſtolis, duodecim⁹ fuit ſucceſſio.lib.v.ca.vj.
Rodo eccleſiam ſcriptis et diſputationibus iuuit.lib.v.cap.xij.
Rodo appellem hereticū diſputādo cōfutauit ibidem.
Rufinus preſbyter duos poſtremos libros eccleſiaſtice hyſtorie euſebij priorib⁹ addidi in prologo rufini.li.ix.in calce libri.
Rufinus preſbyter mandanti cremano epiſcopo hyſtoriā eccleſiaſticam de greco in latinū in prologo rufini.
Ruſus iudee pro romano imperatore preſidens inſolentiam iudeorum armis comprimit. libro decimo.ca v.
Rufinus hyſtorie huius interpres didimum vidit et audiuit.lib.xj.c.vij.

¶De littera.S.

¶Sacerdotiū romana poteſtate nunc his, nunc illis nulla vite aut generis habita rōne ꝯmittebāt̄.l.j.c.xj.a
Sacerdotiuz annuis ſucceſſionib⁹ mutabatur libro.j.capitulo.xij.A.
Sacerdotes q̇ a p̄dicatione xp̄i vſqꝫ ad ei⁹ mortē in iudea fuerūt li.j.c.xij.a.
Samaratani ſymonis magi artib⁹ inſtituti eccleſiaz clā ingrediētes baptiſmū furant̄.lib.ij.cap.j.B.
Samaritani ſymonē magū tanq̄ ſummū deū colebāt lib.ij.ca.xiij.A.⁊ B.
Samaritani honores diuinos ſymoni ⁊ ſelene meretrici ōferūt.l.ij.c.xiij.c.
Sanctitas iacobi minoris refertur lib.ij. capitulo vigeſimotertio. A.⁊ B.
Saducei iudicis crudeliores ceteris iudeis erant.lib.ſecundo.c.xxiij.C.
Saturninus vir diabolicus menādruz virum magicū mittatur li.iiij.c.vj.
Sapientie librum ſalomonis eſſe dixerūt egiſippus hireneus ⁊ omni antiquoꝝ in chorus lib.iiij.capi.xxj.
Sapientia ſalomonis liber.autenticus lib.iiij.c.xxiiij.
Sanctus diaconus vienēſis inaudita ⁊ vix credibilia penarū genera cōſtātiſſime ſuſtinet lib.v.c.j.C.
Sanctus in tormētis ridens nec domū nec patriā.nec nomen dignatur tortoribus exprimere.li.v.c.j.C.
Sanctus q̇s ⁊ vnde eſſet in tormētis ſepius interrogat⁹ nihil aliud reſpondet q̄ xp̄ianus ſum lib.v.c.j.
Sanctus dum torquetur quis animi vñ eſſet rogatus dicit aliud omnino nihil q̄ xp̄ianus ſum.li.vj.ca.j.C.
Sabellij hereſis orit̄ apd̄ tholomaidā tēporibus galli li.vij.c.iiij.⁊.v.
Sabelli hereſis q̄ fuerit.li.vij.capitulo quarto ⁊ quinto.
Sacerdotes conſtantinus longe ſibi p̄-

ferebat.li.ix.c.x.C.
Saluſtius iuliani prefectꝰ i cauſa fuit quo minuas Julianus in chriſtianos deſeuiret.li.x.c.xxxvj.
Saturini ſacerdos, omnibus dolis et fraudibus eius reuelatis ad tormẽta deducitur li.xj.ca.xxv.
Sacerdotum maxime ad decipiendos populos fraudes libro.xj.cap.xxv.
Sacerdos ſaturni quibꝰ dolis matronaꝝ ↄmaculauit caſtitatẽ.li.xj.c.xxv.
Saturni ſacerdos miris dolis:et fraudibus velũt id poſcẽte numine omnium fere matronarum caſtiſtatem commaculat.lib.xj.cap.xxv.
Scripturas ſacras in medijs plateis de mandato diocletiani exuri vidit euſebius libro.viij.capitulo primo.
Septuaginta diſcipulorum duoruz diſcipulorum nomina nuſq̃ȝ inueniuntur libro primo capitu.xiij.B.
Seianus magne apud tiberiũ poteſtatis vniuerſam iudeorum gentez interimere conat̃.lib.ij.cap.vj.A.
¶Selene meretrix ſymonis magi conatus et errores adiuuat lib.ij.cap.decimotertio.A.⁊.B.
Selene meretrix velut prima mẽs ↄſecrat̃ ⁊ adoratur li.ij.c.xiij.A.⁊.B.
Seditio paſchali ſolennitate hieroſolymis excitata multa milia iudeoꝝ interfecit li.ij.c.xix.
Seditio maxima inter iudeos teſtimonio ioſephi refert̃.li.ij.c.xx.
Sepulchra duo ſunt epheſi quorũ vtrũ q̃ȝ iohãnis appellat̃.li.iij.c.xxxj.A
Seueriani taciani ⁊ eucratite idẽ heretici in quibus errabãt libro quarto capitu.xxvj.B.
Serui xp̃ianorum metu tormentorum in xp̃ianos quedam fedat ⁊ nephanda mendacia confingunt libro quinto capitu.primo.B.
Septuginta interp̃tes adinuicem ſeparati eiſdẽ ſententijs ⁊ verbis ab initio vſq̃ȝ ad finem litteras ſacras interpretantur lib.v.c.viij.B.
Seuerus.xvij.annis imperat lib.ſexto capitu.v.
Seuero ſuccedit anthoninꝰ filius ibiđ.
Seuerus ſuccedit pertinaci libro quinto capitu.vigeſimoſexto.
Seuero iperãte multi illuſtres viri claruerunt lib.v.ca.xxvj.⁊ xxvij.
Seuerus perſecutionẽ excitat in eccleſias li.vj.c.j.A.
Septuaginta interpretum editio omnia continet que de ſcriptura ſacra reputanda ſunt.li.vj.c.xxij.
Septuagita interp̃tũ editio apoſtolica auct̃ate ↄfirmata eſt.li.vj.c.xxvij.
Septuaginta iuterpretũ editio noſtra eſt li.vj.ca.xij.
Serapion aliq̃n a fide lapſus morti proximus ſpũ ꝓphetico occulta cognoſcit li.vj.c.xxxiij.
Serapõe morti ꝓximo ⁊ euchariſtiã petẽti q⁊ pbr̃ venire non potuit puero paꝝ euchariſtie dedit li.vj.c.xxxiij.
Serapioni morti ꝓximo puer parũ euchariſtie tradit li.vj.c.xxxiij.
Serapionis aliq̃n a fide lapſi hyſtoria memoratu digniſſima li.vj.c.xxxiij.
Sepulture mandata xp̃ianoꝝ corpa effodiunt carnifices dyocletiani et in mari pijciunt.li.viij.c.vj.b.
Seditio maxima inter paganos ⁊ xp̃ianos apud alexãdriã orit̃.li.xj.c.xxij.
Serapis ſimulachrũ nimis vaſtũ apđ alexandriaz ſummo in honore a paganis habet̃ li.xj.c.xxiij.
Serapis ſimulachrũ ſi q̃s ↄtigiſſet dicebãt pagã terrã ilico dehiſcere celũq̃ȝ repente ruiturũ li.xj.c.xxiij.
Serapis ſimulachrũ quidã miles chriſtianꝰ arrepta bipẽne vt lignũ aridũ facile ſecat ⁊ mẽbratim diuiſum in conſpectu totius populi exuritur li.vndecimo ca.xiij.
Senapis tẽplũ dolis ad fallendos populos calidiſſime miro q̃ȝ ingenio cõpoſitis plenũ li.xj.c.xxxiij.
Serapis euerſo ſimulachro vnuſquiſq̃ȝ apud alexandriã crucis dominice ſignum in poſtibus parietibus ⁊ veſtibus depingit.lib.xj.c.xxix.
Symõ magus celebris fame apud ſamaritanos habet̃.lib.ij.c.j.B.
Symon magus a philippo dyacono ſuperatur li.ij.c.j.B.
Symon magus credere ſe ſimulat ⁊ baptiſatur li.ij.c.j.B.

Symõ magꝰ petri ĩduſtria cõprehẽſus meritas penas exſoluit.li.ij.ca.j.b.
Symõ magꝰ plurimos vrbis rome ciues ſeducit.lib.ij.ca.xiij.A.⁊.B.
Symõ magꝰ deꝰ rome decretꝰ eſt ⁊ ſtatue honore donatꝰ li.ij.ca.xiij.a.⁊.c.
Symon magus tanq̃ȝ ſummꝰ deꝰ a ſamaritanis adorat̃.li.ij.ca.xiij.a.⁊.b.
Symon magus fuit caput ⁊ origo oĩm hereſum.li.ij.ca.xiij.B.
Symon magus p̃mũ in iudea a petro cõfutatꝰ romã venit.lib.ij.c.xiij.C.
Symeon filius cleophe ſecundus ep̃s hieroſolymitanus conſobrinus xp̃i.libro tertio capitulo nono.
Symeon centũ.xx.annoꝝ ſenex ↄſtãtiſſime crucis ſuppliciũ ꝑtulit mirãtibus oĩbꝰ q̃ aderãt.lib.iij.ca.xxvj.A.
Symeonem cleophe filiũ apoſtoli ⁊ diſcipuli facto ↄcilio qui iacobo in ſede hieroſolymitana ſuccederet elegerũt.libro tertio.ca.nono.
Symoni mago menãder ſuccedit.lib.tertio.capitulo.xx.
Symeõ cleophe filius ab oĩbus in ep̃m eligitur:q⁊ eſſet conſobrinus chriſti libro q̃rto.capitulo vndecimo.
Symachus ſacrarũ lr̃arũ interpres hereticus fuit.lib.vj.ca.xiij.
Simplicitas ſancta argutias ⁊ locacitatem acutiſſimi dyalectici vincit et ſuperat.lib.x.ca.iij.
Sofronia romana matrona videns virum ſuũ maxẽtio de ſtupro eã appellãti conſentire pectꝰ ſuũ gladio trãſuerberat.lib.viij.ca.xvij.B.
Sofronie roma matrone mira ꝓ ſua cõſeruãda pudicitia fortitudo.ibidẽ.
Spiridiõ etiã in ep̃atu paſtor oĩum ꝑmanet.lib.x.ca.v.A.
Spiridionis acta p̃clara ibidem.
Spiridion furibꝰ q̃ victi dei ꝟtute tota nocte manſerãt ſolo ſuo verbo ſolutis arietem donat.lib.x.ca.v.A.
Spiridion filiã e ſepulchro vocat que ei depoſitũ indicat.lib.x.ca.v.A.
Stephanꝰ primꝰ diaconꝰ ⁊ primꝰ poſt xp̃i mortem lapidatꝰ.li.ij.ca.j.A.

¶De littera.T.

¶Tacianꝰ iuſtini auditor auctor fuit hr̃ſis eucraticaꝝ.li.iiij.c.xxvj.a.⁊.b.
Tacianus pari lege nuptias ⁊ fornicationem dãnat.li.iiij.ca.xxvj.B.
Tacianus infinitum librorũ numeroꝝ reliquit.ibidem.
Tacianus librũ aduerſus gentes ꝑ vtilem ſcripſit ibidem.
Tacianus ſalutem ade indubiuz reuocat.lib.iiij.ca.xxvj.A.
Teſtimonium admirabile.ioſephi de xp̃o.lib.j.ca.xiij.A.
Tertulianꝰ ĩſtitutionũ romanoꝝ peritiſſimꝰ hec de xp̃o ſcribit.lib.ij.ca.ij.
Teſtes falſi dignã a deo periurij ſui ſuſcipiunt vltionẽ.libro.vj.ca.vj.
Thadeus vnꝰ de.lxxij.diſcipulis fuit.libro primo.ca.xiij.B.
Thadeus poſt xp̃i aſcenſionẽ miſſus a thoma venit ad abagarum regem.lib.j.ca.xvij.b.⁊ lib.ij.ca.j.B.
Thadei ⁊ abagari collocutio.lib.j.capitulo.xvij.B.
Thadeus impoſitione manus abagarũ curat a morbo per naturam inſanabilis.l.j.ca.xvij.b.⁊.lib.ij.ca.j.B.
Thadeus abdon podagra laborantez ſanat ibidem.
Thadeus in ciuitate ediſſena cõgregatis ciuibus iubente ab agaro xp̃i fidem p̃dicat.libro.j.ca.xvij.C.
Thadeus ciuitatẽ ediſſenoꝝ xp̃o fideli crudelitate ſociat.libro.ij.ca.j.A.
Thomas poſt xp̃i aſcẽſionẽ thadeũ ad abagarũ mittit.li.j.cap̃.xv.⁊.xvij.b.
Thomas ⁊ iudas idem libro.j.capitulo decimoſeptimo.A.
Theodas magus prophetam ſe eſſe dicebat.libro ſecũdo.ca.xj.
Theodas dicebat poſſe verbi ſui precepto iordanis fluenta dirimere.libro ij.capitulo.xj.
Theodas vir ſeditioſus ꝑſuadet ppl̃i multitudinẽ ſublatis ꝓprijs facultatibus vrbe excedere.li.ij.ca.xj.
Theode ſeditio fadi cura dirimitur.ibidem.
Theode caput deſertum hieroſolymã deportatur.lib.ij.capi.xj.
Thomas in diuiſione apl̃oꝝ parthos ſortitur.lib.iij.ca.j.et libro.x.ca.x.
Theodotꝰ coriarius primus rome dicere auſus eſt purum hominem fuiſſe

ſe xp̄m.libro.v.cap.xxxvij.B.

Theodotũ coriariũ victor excõicauit.libro.v.ca.xxvij.B.

Theodotus arte medicus ep̄s laodicē ſis in omni optima inſtitutione precipuus claret.libro.vij.ca.vltimo.

Theotignus ſimulachrum ita artibus magicis compaginat vt oculos intuentium fallat ⁊ reſponſa reddat.libro.ix.capi.x.A.⁊.cap.v.

Theodorus adoleſcēs ſub iuliano torquetur.libro.x.ca.xxxvj.

Theodoro cuz torquetur aſtabat iuuenis qui ſibi ſudores lintheo extergeret ⁊ aquã frequēter infunderet lib.x.ca.xxxvj.

Theodoſius a gratiano in cõſortē regni acercitus orientis partes adminiſtrandas ſuſcepit libro.xj.ca.xiiij.

Theodoſi⁹ valentiniano fidē xp̄i reſtituit ⁊ regnum lib.xj.ca.xvij.

Theodoſius apud theſſalonicã populũ doloſe ad ludos vocatum paſſim obtruncari quicũq; occurriſſet gladio iubet.lib.xj.ca.xviij.

Theodoſius a ſacerdotibus italie de peccato ſuo redargutus humiliter agnoſcit delictũ culpãq; cum lachrymis profeſſus publicam p̄niam in conſpectu totius eccleſie depoſita regali purpura patienter exegit.libro.xj.ca.xviij.

Theodoſius legem ſanxit vt ſententie principum ſuper animaduerſione late in diem triceſimum ab executoribus differrent̄ lib.xj.ca.xviij.

Theodoſij faciles ⁊ preclari mores.libro.xj.ca.xix.

Theodoſius rem eccleſiaſticam ⁊ xp̄ianam religionem in orientis partib⁹ mirifice ⁊ iuuat ⁊ auget.ibidem.

Theodoſius intm̄ deo charus fuit vt iohãnē monachũ ſpiritu p̄phetico repleuerit cuius reſponſis agnoſceret pacem retinere aut bellũ gerere preſtaret ibidem.

Theodoſius ad vlciſcendam valētiniani mortem contra eugenium tyrannum proceſſur⁹ orationib⁹ ieiunijs ⁊ cilicio q̄; gladijs pl⁹ ſe munit ⁊ armat.lib.xj.ca.xxxij.

Theodoſij ſumma religio libro.xj.capitulo.xxxiij.

Theodoſius contra eugenium p̄ceſſurus ante martyrium ⁊ ap̄lorum thecas iacebat cilicio p̄ſtratus ibidē.

Theodoſius in ipſo belli conflictu in cõuerſas ſuo᷑ acies videt proiectis armis proſtratus in ↄ̄ſpectu dei ad orationũ recurrit.auxilia et exaudit libro.xj.ca.xxxiij.

Theodoſij p̄ce ſua vehemēs exort⁹ ventus tela pagano᷑ i ipſos retorquet libro vndecimo.capitulo.xxxiiij.

Theodoſius archadio ⁊ honorio filijs illi orientē huic aſcendentē adminiſtrandũ tradit.libro.xj.ca.vltimo.

Theodoſius reſpublica bene cõpoſita ptito in filios imperio plenus dierũ moritur.li.xj.capi.vltimo.

Theodoſius.xvij.annis feliciter imperat.idem.

Tiberius xp̄m ſua p̄ntia ⁊ auctoritate in deos refert lib.ij.ca.ij.

Tiberius accuſatoribus xp̄iano᷑ penas cõminatur.lib.ij.ca.ſcd̄o.

Tyberio imperãte euãgelij ſermo vſq; quaq; percurrit.lib.ſcd̄o.ca.iij.A.

Tiberius.xxij.imperij ſui anno moritur.li.ſcd̄o.ca.quarto.

Tiberio ſuccedit gaius.ibidem.

Titus hieroſolymã obſidēs totus ſtupet horreſcit ⁊ miratur.vidēs tãdē cadauerũ multitudinē de muro in valos precipitatã.lib.iij.cap.iiij.

Titus manu p̄pria ſcripſit libros ioſephi ab oĩb⁹ legi debere.li.iij.ca.viij.

Titus duob⁹ annis ⁊ duob⁹ menſibus imperat.lib.iij.ca.xj.

Tito ſuccedit domitian⁹ frater ibidē.

De littera.V.

Valeri⁹ grat⁹ annã a ſacerdotio deturbat hiſmaelitũ ſufficit cui eleazarum ⁊ huic ſymonē cui ioſephum q̄ ⁊ cayphas ſubrogat.li.j.c.xij.A.

Valētinus hereſis valētiniane auctor romam venit ſub higino.lib.iiij.capitulo.ix.⁊.x.A.

Valerianus ſuccedit gallo.lib.ſeptimo capitulo nono.

Valerianus initio imperij humaniſſim⁹ fuit in xp̄ianos libo.vij.capi.ix.

Valerianus a preceptore ſuo peſſimo deprauatus chriſtianos dure perſequitur.lib.ſeptimo.ca.ix.

Valerianus magicis artibus operam dat.ibidem.

Valerianus vt ritus magicos conficiat horrenda perpetrat.li.ſepti.cap.ix.

Valerianus a barbaris captus ⁊ luminibus orbatus filios ſuos reliquit ſucceſſores ibidem.

Valeriani perſecutio apud ceſareaz paleſtine.li.ſeptimo.ca.xj.et.xij.

Valentinianus ſuccedit iouiniano.lib.xj.capi.ſcd̄o.

Valentinianus a iuliano pro fide chriſti de militia pulſus tandem recipit imperium ibidem.

Valentinianus in conſortium regni aſſumit fratrem valentez.ibidem.

Valens in conſortium regni a fratre valentiniano aſſumpt⁹ orientales partes gubernat.li.xj.ca.ſcd̄o.

Valens fauendo hereticis chriſtianos dure perſeq̄tur.li.xj.ca.ſcd̄o.

Valens nihil audet in anathaſium triſte committere.li.xj.ca.ſcd̄o.

Valentinianus audiens populos pro ep̄o eligendo diſſidentes ſubito vna voce in ambroſium prefectum conſentire populi deſideriuz omni maturitate iubet impleri.li.xj.capi.xj.

Valentinianus ſarmatico bello ad qd̄ de gallijs properauerat vix dum inchoato apud illiricum morit̄.libro.xj.capitul̄.xxij.

Valentiniano ſuccedunt gratianus ⁊ valentinianus admodum paruul⁹ ei⁹ filijs.idem.

Valentinianus valentiniani filius admodum paruulus imperiali purpura induitur.idem.

Valens gatthis eum vrgentibus i p̄elio quo ex bello trepidus conſurgerat impietatis ſue penas igni exuſtus dedit.li.xj.capi.xiij.

Valens cum fratre primo poſt cum fratris filijs quattuordecim pariter annis imperat.ibidem.

Valentini in orientis partibus gratianus nepos ſuccedit lib.xj.capi.xiij.

Valentinianus ſcd̄us dolis iuſtine matris ſeduct⁹ eccleſie fores armis cõſtringi ambroſiumq; in exilium tendit iubet.li.xj.ca.xv.

Valentiniani armis maximi tyrãni territus in fugam vertitur ⁊ exilium.libro.xj.capit.xvj.

Valentiniano theodoſius fidem reſtituit ⁊ regnum.li.xj.ca.xvij.

Valentinianus ſcd̄o laqueo vitam ſibi adimit.li.xj.ca.xxxj.

Valentiniano ſcd̄o ſubſtituit̄ eugenius tyrannus.li.xj.ca.xxxij.

Vexatio prebet intellectũ herodi.libro ſcd̄o.ca.x.B.

Veſpaſianus galbe et othoni ſuccedit.li.tertio.ca.tertio.A.

Veſpaſianus iudeaz oppugnans ab exercitu imperator efficitur ⁊ romam venit.idem.

Veſpaſianus ad imperium recenter aſſumptus relicta iudea tito filio curam belli derelinquit idem.

Veſpaſianus diligenter inquirit ſi aliqui de familia dauid ſupereſſent.libro tertio.ca.x.

Veſpaſianus decem annis imperat.li.tertio.capit.x.

Veſpaſiano titus filius ſuccedit.ibidē.

Veſpaſian⁹ nihil iniurie chriſtianis intulit.li.tertio.cap.xij.

Vexatio prebet intellectum maximino li.octauo.cap.vl.⁊.lib.ix.ca.x.A.

Veteris teſtamenti libri qui haberētur in auctoritate ex melitone recitant̄ li.quarto.ca.xxiiij.C.

Vectius paganus p̄batiſſimus adoleſcens ſua magnanimitate multos ex noſtris animal.li.v.ca.j.

Viduitatis gratia ordinantur diaconi.li.ſcd̄o.capit.j.

Viuendi ritus et ordo primoriũ credētium in egypto.li.ij.ca.xvij.A.et.B

Victor ep̄s romanus totius aſie ⁊ vicinarum p̄uinciarum eccl̄ias q̄ in obſuatiõe paſche in occidentalib⁹ eccl̄ijs nõ ↄuenerint excõicat.li.v.c.xxiij.A.

Victor q̄ eccleſias aſianas q̄ ſibi in obſuatione paſche nõ conueniebant excõmunicauerat a ceteris coep̄is redarguitur.li.v.ca.xxiij.A.

Vitula aris aſſiſtens ne immolaret̄ eni

ra eſt agnam.li.tertio.ca.vi.
Uienna et lugdunuz nobiliſſime vrbes galiarum.li.v.ca.j.A.
Uictor theodotuzcoriariũ excõicat qd prius rome dicere auſus ſit xp̃m purum hoiem fuiſſe.li.v.capi.xxvij.B.
Uirgies due ne a paganis ſua pſtituaẽ pudicitia matris ſequẽtes exemplũ monita apud antiochiazſe in flumẽ demergunt.libro.viij.cap.xij.B.
Ultio digna dei multiplexin iudeos p pter ſcelera gentis in xp̃m patrata.li.ſcdo.capit.vj.
Ultio diuina in teſtes falſos.li.vj.c.vj.
Ultio digna dei in maximinum.li.viij.capit.vltimo.
Ungebantur apud hebreos reges pontifices ⁊ pphete.l.j.ca.j.H.
Urſinus dyaconus romanus pervim ⁊ ſeditionem vrbis ep̃m ſe fieri extorquet cum damaſius iure liberio ſuccederet.li.xj.capi.ix.
Theobites qa repulſus non meruit epiſcopatum eccleſiaz conturbat.libro quarto.capit.xxj.
Theophilus ep̃s anthiochenis ſcriptis eccl'iam iuuit.li.iiij.capit.xxiij.
Tormenta erubeſcenda indigna etiam q̃ ſcribantur pagani chriſtianis feminis ingerunt.li.viij.capit.xiij.
Traianus ſuccedit nerue.li.iij.cap.xvj.
Traianus tertiam in chriſtianos perſecutionem excitat.li.iij.capi.xxvj.A.et.B.in fine.
Traiani perſecutio ſcribente ad eum p chriſtianis primo ſecundo ex parte ſedatur.li.iij.ca.xxvj.
Traianus luco quieto mandat delere meſopotamiam fundatus q iudei i eum rebellaſſent.li.iiij.capit.ij.
Traianus.xx.annis ſex mẽſibus min⁹ imperat.li.iiij.capi.tertio.
Traiano ſuccedit hadrian⁹.lib.iiij.c.iij
Zepherin⁹ ſuccedit victori in ſede romana.li.v.ca.xxvij.B.
zepherini temporibus natalis primuz diuinis viſionibus vt ab hereſi reſipiſceret admonitus demũ ab angelis dure caſtigatus peccatum ſuum multa cum lamentatione deplorat.libro.v.ca.vlti.A.
Cyſidorus apud alexandriam ſub decio patitur.li.vj.cap.xxx.C.
ydrie in egypto fictiles fuerunt vndiq minutis foraminibus circundate: quo deſecatior aqua reddatur et purior libro.xj.capi.xxvj.
ydriam egyptij pro deo colunt.libr.xj.capitulo.xxvj.

Finis Tabule.

Publij Fauſti Andrelini forolíuiẽſis regij poete laureati i euſebiuz Ceſarẽſem a magiſtro Goffredo buſſardo eximio ſacre pagine doctore Pariſienſis ſumma cum diligentia caſtigatum.

Carmen.

Inclyta ſi queris ſanctorum geſta virorum.
Omnia tam cultum ſcripta volumen habet.
Obſita que fuerant magnoq oppreſſa veterno.
Buſſardi poliit lima diſerta mei.
Buſſardi eternos digni vixiſſe p annos
Quo reliqua e turbi vindicet acta ſitu.
Et poſitum eſt cunctis certo caput ordine rebus.
Ut facilis breuius ſemita pandat iter.
Quid nõ longa dies multis oblitterat annis.
Sed nihil eſt qd nõ ſedula cura nouet.

Regiſtrum.

a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.A.B.C.
Omnes ſunt quaterni.preter.C.qui eſt duernus.

Incipit prolog⁹ Rufini preſbyteri in hiſtoriam eccleſiaſticaz ad Cromatium opiſcopum.

Peritorũ dicunt eſſe medicorum vbi imminere vrbibus vel regionibus generales viderint morbos prouidere aliquod medicamenti vel poculi genus: quo p̃muniti homines ab imminenti defendãtur exitio. Quod tu quoq venerande pater Cromati medicine exequans genus tempore quo diurtis Italie clauſtris. Alarico duce gothorum ſe peſtifer morbus infudit ⁊ agros armenta: viros longe lateq vaſtauit populis tibi a deo commiſſis feralis exitij aliquod remedium querens per quod egre mentes ab ingruentis mali contagiõe abſtracte melioribus occupate ſtudijs tenerentur iniungis mihi vt eccleſiaſticam hiſtoriam quam vir eruditiſſimus. Euſebi⁹ Ceſarienſis greco ſermone conſcripſerat in latinum verterem: cuius lectione animus audientium vinctus dum notitiam rerum geſtarum auidius petit: obliuionem quodammodo malorum que gererentur acciperet. A quo ego: cum opere excuſare me vellem vt pote inferior ⁊ impar ⁊ qui in tam multis annis vſum latini ſermonis amiſerim conſideraui q non abſq aliquo apoſtolice inſtitutionis ordine nobis iſta precipores. Nam ⁊ cũ dominus aliquando eſurientibus in deſerto auditorum turbis dixiſſet ad apoſtolos date eis vos manducare. Philippus vnus ex apoſtolis intelligens eo magis ſplẽdeſcere diuine virtutis inſignia ſi minorum quorumq miniſtris explerentur non protulit panes apoſtolice recõditos pere: ſed puerulum adeſſe dixit habentẽ quinq panes ⁊ duos piſces: quem verecunde excuſans adiecit ſed hec que ſunt inter tantos q̃s magis in anguſtijs opibus ⁊ deſperatis: clara fieret diuina potentia. Sciens ergo ex illis te deſcẽdere diſcipulis recordatus q Philippi fortaſſis exemplo vbi paſcendi turbas temp⁹ vidiſti puerulum ſubrogaueris. qui panes quidem quinq ſicut acceperat duplicatos adhibere: ad explendum tanẽ euãgelicum ſacramentum proprio labore captos adderet etiã piſcicl'os duos aggreſſus ſum exequi vt potui: quod preceperas certus q excuſabit imperitie noſtre culpas precipientis auctoritas. Sciendum ſane eſt q decimus liber huius operis in greco quoniam perparum erat in rebus geſtis: reliqua omnia in epiſcoporũ panegyricis tractatibus nihil ad ſciẽtiam rerum conferentibus occupatus omiſſis que videbantur ſuperflua hiſtorie ſi quid habuit nono coniũximus libro et in ipſo Euſebij narrationis dedimus finem. Decimum vero ⁊ vndecimum librum non conſcripſimus. partim ex maiorum traditionibus: partim ex his q̃ noſtra iaz memoria comprehenderat: ⁊ eos velut duos piſciculos ſupraſcriptis panibus addidimus quos ſi tu ⁊ pbaueris et benedixeris pro certo confidã q ſufficiẽt turbis. Continet autem omne opus res in eccleſia geſtas a ſaluatoris aſcenſione et deinceps. Noſtri vero duo libelli a tẽporibus conſtantini poſt perſecutionem vſq ad obitum theodorij auguſti.

Explicit prologus.

¶ Incipit liber primus hyſtorie eccleſiaſtice Euſebij ceſarienſis.

Succeſſiōes ſanctoꝝ apoſtolorum ⁊ tēpora q̄ a ſaluatore noſtro vſqꝫ ad nos decurſa ſunt, queqꝫ et qualia in his erga eccleſie ſtatuz geſta ſunt qui etiā inſignes viri in locis maxime celeberrimis eccleſijs pfuerūt vel qui ſingulis quibuſqꝫ temporibꝰ ſeu ſcribendo ſeu docendo verbū dei nobiliter aſtruxere: quinqꝫ etiaz vel quanti vel qn̄ noua contra religionem dogmata ꝓferentes ad ꝓfundum erroris ſtudio cōtētionis elapſi falſe ſcientie auctores ſe preceptoreſqꝫ profeſſi ſunt paſſim velut lupi graues gregē chriſti lacerantes nec non ⁊ ea mala que iudeoꝝ gentē pro inſidijs quas aduerſum ſaluatorem moliti ſunt vaſtauerūt quibꝰ etiā modis ⁊ quotiēs quibuſue tēporibꝰ doctrina xp̄i ⁊ ſermo diuinus agētibꝰ impugnatꝰ eſt: quātiqꝫ his tēpeſtatibꝰ vſqꝫ ad ſuppliciorūz patiētiā ⁊ ꝓfuſionē ſanguinis ꝓ xp̄i dei ꝟitate certauerūt: ſed ⁊ martiria noſtris ſuſcepta tēporibus atqꝫ in his domini et ſaluatoris nr̄i erga ſingulos quoſqꝫ vnicum clementiſſimūqꝫ ſubſidium ſcribere mihi volēti nō aliunde ſumendum videtur exordium qꝫ ab ipſa domini ⁊ ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i preſentia corporali. Sed mihi queſo veniam dari. Confiteor nāqꝫ ꝙ in hoc opere viribus noſtris maiora tētamus vt ⁊ fideliter ⁊ integre que ſunt geſta narremus: ⁊ rudem ac nulli fere noſtroꝝ ingreſſam viam huiuſcemodi itineris primi audeamus incedere. Et licet deum ducem futurum dn̄iqꝫ ſaluatoris noſtri certus ſum nobis ſuffragia affutura: hominum tamen nulla quibꝰ poſſimus imit. conſpicimus preceſſiſſe veſtigia: niſi ꝙ ſperſim ſinguloꝝ quorūqꝫ temporum: ſeu rerum geſtarum ad nos vſqꝫ indicia ac monimenta tranſmiſſa ſunt. E quibus quedam nobis luminum faces velut in obſcuro poſitis eminus accendunt: et tanqꝫ e ſublimi ſpecula qua nos greſſum tendere oporteat ac viam verbi abſqꝫ errore dirigere eorū vocibꝰ ammonemur. Quecūqꝫ igitur ꝓpoſito operi cōuenire credimus ex his que illi ſparſim memorauerūt eligentes ac velut e rationabilibus campis dictorum floſculos decerpentes hiſtoria narratione in vnū corpus redigere ⁊ coagmentare tentabimꝰ: ſatis abūdeqꝫ gratum putantes et ſi nō omnium nobiliſſimorūz certe ſaluatoris noſtri apoſtolorūz ſucceſſiones celebrioribus quibuſcunqꝫ eccleſijs traditas in vnum colligere atqꝫ in ordinem modūqꝫ digerere. Opus autem mihi pneceſſariū videor aſſūpſiſſe eo magis (ꝙ vt ſuſpector dixi) neminem eccleſiaſticum duntaxat ſcriptorem ad hanc partem narrationis animum adiecisse cōperio. In quo illud etiam ſpero ꝙ et vtilitatis plurimum ex rerum geſtarū cognitione ſtudioſis quibuſqꝫ noſter hic conferat labor. Quāuis iam de his ipſis nonnulla etiam in chronicis. i. in eo opere quod de temporum ratione conſcripſimus breuiter ſuccincteqꝫ perſtrinxerim. Plenius tamen in preſenti opere ſingulorum narrationez aperire tētabimus. Incipiet igitur mihi ſermo ab ipſo domino ſicut ꝓmiſimus xp̄o. Uerum quia xp̄ianorum res geſtas ſcribere ꝓponimus conſequens videtur vt prius vel genus hoc hominum vnde ducat exordium vel quid nōis ipſius contineat ratio et cuius gens iſta et populus appellatione cenſetur repetentes paulo altius exponamus.

¶ Capitulum primum ꝙ deus et dominus creator omnium ac diſpenſator vniuerſorum ipſe ſit ſcd̄m ea que in lege et prophetis ſcripta ſunt.

Igitur quoniā xp̄s duplici ex modo conſtat ⁊ diuina ī eo pariter atqꝫ humana natura plenitudinem tenet caput in eo diuina ſubſtantia pedes humana quam ꝓ noſtra salute ſuſcepit habentur. Et ita demum pfectius nobis narratio dirigetur ſi a capite. i. a diuinitatis eius verbo ſumamus exordiū per quod chriſtianorū (que gens nouelle appellationis creditur) antiquitas et

nobilitas pariter oſtendentur.

A ¶ Genus igitur xp̄i et ipſius ſubſtātiam ⁊ eius naturā ꝓferre ac pādere nullus ſermo ſufficiet. Siquidē etiā diuinū de eo ita pronūciat oraculū dicēs. Generationem eius quis enarrabit. Sed ⁊ alibi celeſtibus nihilominus de eo vocibus ita refertur. Quia nemo nouit filium niſi pater: ſed neqꝫ patrē q̄s nouit niſi filius. Solus ergo ille qui genuit noſſe dicit filiū pater: ⁊ filius patrem. Sine dubio exclusit ceteros ad diſcutiendam noticiam qui ad vnū ſolū patrē filij ſcientiā reuocauit. Hic igit̄ in his voluminibus q̄ diuino ſpū conſcripta credūtur lux eterna et ante mundi initiū ſemper fuiſſe predicatur. Sapiētia quoqꝫ ſubſtātialis ⁊ verbū vnum in principio apud patrē: ⁊ deꝰ verbuz ſubtitiſſe narrat. Quis ergo poterit eū qui ante omnez creaturā viſibilē atqꝫ inuiſibilē ſemꝑ fuiſſe et in initio iā fuiſſe ex ipſo patre natꝰ et cū patre ſempiternꝰ extitiſſe deſcribit ſermone cōprehēdere. Quis oīm celeſtiū imortaliū diuinarūqꝫ ꝟtutū dn̄z ⁊ ducē atqꝫ pncipē celeſtis militie ⁊ magni ꝯſilij angelū volūtatis paterne efficaciā quē cū patre oīa que ſunt creaſſe et cōdidiſſe cōſtat vt verum filiū ⁊ vnigenituz ⁊ oīm q̄ creata ſunt dn̄m ⁊ regē ac dn̄atorem paterna virtute ac poteſtate cūcta moderantez verbis explicet niſi ꝙ ad intelligentiā plenitudinis eius ꝑ ſecretiora ⁊ myſtica diuinoꝝ voluminū informant̄ eloquia. Johānes deneqꝫ ſpū dei repletꝰ. In pncipio inquit erat verbū ⁊ verbū erat apud deū ⁊ deꝰ erat verbū. Hoc erat in principio apud deū. Oīa per ipm facta ſunt: ⁊ ſine ipo factuz eſt nihil. Sed ⁊ moyſes maximus ⁊ vetuſtiſſimus prophetarū multis ante ſeculis hec eadem ꝓteſtatur cū celitus inſpiratus originē mundi ⁊ rarū initia de eo pleniꝰ aperiret cōditorem omniū patrum cum filio myſticis ac ſacratis deſignāt eloquijs. Ait namqꝫ. Et dicit deus. Faciamus hominē ad ymaginē ⁊ ſimilitudinē noſtraz. Sed ⁊ dauid antiquiſſimus etiaz ipſe (licet moyſe poſterior) ꝓphetaꝝ dicit. Uerbo domini celi firmati ſunt: ⁊ ſpū oris eiꝰ omnis virtus eoꝝ. Et alio idem nihilominꝰ deſignat oraculo de deo dicēs. Ipſe dixit ⁊ facta ſunt ipſe mandauit ⁊ creata ſunt. In quibus euidēter mandatis: perſonam patris ⁊ filij operantis expreſſit.

B ¶ Cum igitur his ⁊ alijs quampluribus vocibus ſparſim per diuina volumina creator omnium cum patre filius declaretur ſuper eſt vt de his que poſt conditionem mundi ꝓ hominū diſpenſatione tranſegit quamqꝫ poſſumus breuiter perſtringamus. ¶ Multis quidez et antea pietate preditis viris aſtitiſſe ⁊ docuiſſe que ad cultum diuinum pertinere videbantur oſtenditur. Sed euidentius et familiarius abrahe atqꝫ eius familie quantum fas erat deum hominibꝰ innotuiſſe deſcribitur. ⁊ velut preceptor quidam ac monitor illius extitiſſe proſapie refertur. Deniqꝫ in diuinis oraculis ſcriptum eſt: quia apparuit deus abrahe tanqꝫ cōmunis aliquis homo ſedenti ad ilicem mambre. At ille ſurgens cū hominem videret, adorat vt deū et veneratur vt dn̄m. Sed et ꝓprie vocis profeſſione preſentiam ſe teſtatur non ignorare diuinam dicens. Dn̄ator dn̄e q̄ iudicas oēm terrā: nōne facies iudiciū. Que vtiqꝫ oīa non ad patrem ſed ad filiū referenda poſterioris in carne diſpenſatiōis ratio plenius expleta deſignat. Et idem propheta dauid dicit de deo. Miſit verbum ſuū et ſanauit eos: et liberauit eos de corruptionibus eorum. Sed adhuc euidentiꝰ per moyſem de eo quod dominus ſit ipe cuz domino diuina teſtantur eloquia cū dixit. Pluit dominus ſuper ſodomam et gomorram ſulphur et ignem a domino. Eundemqꝫ cū apparuiſſet iacob deū eſſe eadem ſcriptura deſignat cū dixerat ab iacob. Jam non vocabitur nomen tuum iacob: ſed iſrael erit nomen tuū quia inualuiſti cū deo. Et paulopoſt dicit. Et vocauit inq̄t iacob nomen loci illiꝰ viſio dei dicēs. Uidi eīm dn̄m facie ad faciē ⁊ ſalua facta eſt anima mea. Neqꝫ eīm eſt fas de aliq̄ angeloꝝ vel celeſtiū virtutū iſta ſentire. Nullū eīm illoꝝ ſi quando mortalibus ex celeſti precipiunt̄ adeſſe mandato dn̄m vel deū diuinꝰ ſermo ꝯmemorat. Hic etiā ieſu ſucceſſori Moyſi cū aſtitiſſet percūctanti quis eſſet reſponſis euidentiſſimis deſignauit dicēs. Princeps mili

ſtie virtutũ dñi ego ſuz. Cũq; his auditis
adoraſſet famulus vt decebat. Solue in=
quit ad eũ corrigiaz calciamenti tui. Lo=
cus enim in quo tu ſtas/terra ſancta eſt.
In quo conſideranda eſt preceptoruz ſi=
militudo qm̃ non erat hic alius ab eo qui
dixerat ad moyſen de rubo ignis dicens
ne approximes huc. ſolue calciamẽta de
pedibus tuis. locus enim in quo tu ſtas
terra ſancta eſt. Et addidit dicens. Ego
ſum deus patrum tuorum deus abra=
ham ⁊ deus yſaac. et deus iacob. Claruit
igitur ex his omnibus quod verbum dei
⁊ deus ⁊ dominus ⁊ creator omnium cuz
patre filius deſignatus eſt.

C ¶ Nunc vero etiam illud videamꝰ
quomodo et ſapientiam ſeculi ſubſtãtia
liter ſe exiſtere idẽ ipſe in diuinis oſten=
dat oraculis per ſolomonem hec de ſe=
metipſa ſapientia myſticis vocibus pro=
dens. Ego ſapientia in altiſſimis habi=
taui cõſiliũ ⁊ ſcientiã ⁊ ſenſum ego inuo=
caui. Per me reges regnãt ⁊ potẽtes per
me ſcribũt iuſtitiam. Per me ꝓceres ma
gnificant ⁊ tyrãni ꝑ me obtinent terram.
Et poſt aliquãta iterũ dicit. Dñs creauit
me initiũ viarũ ſuaꝝ in opa ſua añ ſecula
fundauit me initio priuſq; terraz faceret
anteq; ꝓdirẽt fontes aquaꝝ priuſq; mõ=
tes fundarent ante oẽs aũt colles genuit
me. Qñ preparabat celos aderam ei: et
quando firmos ponebat fontes ſub celo
cũ ipſo erãt cui adgaudebã quotidie. Le [eram]
tabar aũt coraz ipſo in omni tempore qñ
letabatur orbe perfecto. Ex quibus om=
nibus fuiſſe ab initio immo ⁊ ante omne
quod dici poteſt initiũ ab eõ patre pro [ipso]
genitam ſapientiam conſtat.

D ¶ Quid aũt cauſe fuerit ꝙ nõ om=
nibꝰ paſſim ſicut nũc etiã antea innotue
rit ⁊ oẽs ad eius fidem ac ſcientiã perue=
nerint: exponemꝰ. Nõdũ capere poterat
perfectam ſapiẽtiã xpiq; doctrinã rudis
adhuc mũdus ⁊ peritie totius ignarus.
Deniq; ſtatim in initijs cum adhuc hi q̃
primi creati fuerant homines in beatitu
dine degerent mandato dei negligentia
corrupto hanc vitam mortalem ⁊ fragili
tati obnoxiã deciderũt ac terre huiꝰ diui
na maledictione dãnate habitaculum pro [maledictione]
paradiſi delitijs commutauerunt. Iã ve
ro qui ex huiuſcemodi genitoribus per
orbem terre diffuſi ſunt ferino magis ac
beluino ritu oberrantes non vrbes ad ſo
cietatem: non mores ad honeſtatem non
leges ad vite iuſtitiam tenuere. Artium
vero diſciplinarũq; apud eos ⁊ totiꝰ phi
loſophie: ne ipſum quidem nomen habe=
batur: ſed aggreſtes quidem ⁊ vagi ꝑ de=
ſerta nullis ſedibus vagabantur. Si qua
vero in ipſis boni ſemina naturaliter cle
mentia inoleuerant cõditoris hec iculta
⁊ incõdita relinquentes magis ad vſum
malicie qm̃ humani itineris ꝓ cliuiꝰ ver
gitur cõferebant. Ex quo accidit vt nefa=
rijs ſceleribus inter ſemetipſos agentes
nũc corrũperent nunc etiã interimerẽtur
abinnicem vſq; quo ꝓcedẽte in imanita=
te etiã deuorarent ab alterutro. Hic ille
que mũdo ſceleris fabulas reliqrũt theo
machie ⁊ gigãthomachie exorte ſunt: do
nec nefarijs auſis vltio diuina nunc inun
datiõe diluuij nũc etiã populatiõe ignei:
membris obſiſteret ⁊ imanitatẽ ſcelerum
penarũ varietate comprimeret.

E ¶ Uerũ qm̃ creatori ſuo humanum
genus malicie morbo ⁊ cõtagione corru=
ptũ emendãduz videbatur potius q; de=
lendũ miſeratus tunc obſcuratas ꝑ neq=
tiam mentes ⁊ tenebris cecitatis obſtru=
ctas ille ipſe q̃ in principio erat apd deũ
deꝰ v̄bũ ⁊ ſapiẽtia patris nũc angeloruz
ac miniſtroꝝ virtutũ legationibꝰ vtitur:
nũc ẽt ineffabili dignatione ipſe adeſt et
raꝝ ſicubi quem dei ac iuſtitie memorez
reperit diuinis reuelationibꝰ monitis ſa
lubrioribꝰ inſtructiõe qua deũ decebat re
formare ac reuocare de tenebris huma=
nũ nitit genus (non i alia q; hominis ſpe
cie: qua ſolũ hoies doceri aliq̃d ⁊ inſtrui
ac iuuari pñt) donec paulatim gẽtez in=
tegrã q̃ hebreoꝝ appellabat ad ſui cultũ
venerationẽq; cõuertit. Quibus etiaz vt
pote adhuc rudibꝰ ⁊ cõtagione vi tẽpo=
ris infectis. ꝑ moyſen ꝓphetã typos et
adumbrationez diuini cultus ꝑ ſabbata
quedã myſtica ⁊ circũciſionẽ corpis altiꝰ
aliquid in ſpũ ſignificantẽ ceteraq; huiuſ
cemodi p̄cepta legalia velut elemẽta ſa=
cratioris olim future eruditiõis impſſit.
Que tñ lex cũ velut initiũ quoddã lumis
mũdo huic effulſiſſet: ⁊ odoris ſui flagrã

tia mare ac terras lõge lateq; cõpleſſet:
atq; ex ipſa diuerſis in orbis ꝑtibꝰ nido=
rem quẽdam prudẽtiores quiq; capiẽtes
legiſlatores vel philoſophi modeſta q̃q;
⁊ verecundiora precepta atq; honeſtatis
⁊ iuſtitie conſcientia auditoribꝰ ſuis pau
latim tradere atq; inſinuare cepiſſent: et
aggreſtes ac feros hominũ mores ad de
cora atq; honeſta inſtituta reuocare: tũc
amicitijs coire inter ſe viros ⁊ concordie
ſubire federa docuerunt. Tunc iuuare ſe
inuicem homines et vſum rerum diſcunt
habere communem: donec inſtituti pru=
dentioris docilis humana mens ⁊ ſocie=
tatis adinuicez patiens redderet vt hu=
iuſmodi conſuetudinis ꝓluſione premiſ
ſa apti iam ⁊ parati etiam ad diuina fie=
rent inſtituta: patriſq; omnium dei ſcien
tie capaces exiſterent.

F ¶ In quo ipſe iterũ omnium virtu=
tum magiſter ipſe ſermo ac ratio ⁊ v̄bũ
ac ſapientia dei: ipſe qui in initio cum pa
tre creauerat hominem: ipſe in quã hu=
mane quoq; nature aſſumpta ſubſtantia
⁊ ſpecie forme ſeruilis indutus in nullo
penitus ab eo q̃d nos ſumus differentes
tempore quõ romani imperij regnuz no
bilius latiuſq; cõſurgere ipſe preſtiterat
ingreſſus hunc mundum communi qui=
dem nobiſcum naſcendi aditu: ſed nullo
auctore patefacto ea egit et pertulit que
de eo futura prophete predixerant. Uiri
et enim diuinitus inſpirati hominez qui
ſimul eſſet deus aduentare huic mundo
et doctorem omnium gentium paterne
pietatis ac religionis futurum ſacroſan
ctis oraculis cecinerunt. Sed et mortis
moduz quo de hac vita diſcederet vt que
rurſum inuſitato more ad viuentes re=
pedarat a mortuis: et poſt hoc celuz adi
ret vnde deſcenderat atq; ad deum redi=
ret. De quibus quãuis euidenter quã=
plurimi ſignificauerint prophetarum ta
men vnius iudicium Danielis: ſcilicet
quantum breuitatis neceſſitas indul=
get adhibeant. Dicit ergo de eo ita. Ui=
debam ecce ſedes poſite erant et vetu=
ſtus dierum ſedebat et veſtimenta eius
ſicut nix alba: et capillus capitis eius: ſi=
cut lana munda: thronus eius flamma
ignis rote eius ignis adurens. Fluuius
igneus precurrebat ante eum iudicium
poſitum eſt et libri aperti ſunt. Et poſt
hoc videbam et ecce cum nubibus celi
tanq; filius hominis veniebat: et perue=
nit vſq; ad vetuſtum dierum et in conſpe
ctu eius prolatus eſt. Et datus eſt ei pn=
cipatus et honor et regnum: et omnes
populi tribus et lingue ipſi ſeruiunt. Po
teſtas eius poteſtas eterna que non trã=
ſiet: et regnum eius non corrumpetur.
Hec oia maniſeſtiſſime de nullo alio niſi
de ſaluatore noſtro qui erat in principio
apud deum deus verbum dicta intelli=
guntur. Filius etenim hominis propter
hoc quod i nouiſſimis temporibꝰ in car=
ne natus eſt dicitur: de quo latius ſi q̃s
ſcire deſiderat in ſuis locis aſſertiones
horum digeſſimus.

G ¶ Nomen autem hoc quod dixi=
mus chriſti quomodo etiam per prophe
tas olim fuerit adumbratum tempus eſt
edocere. Primus ipſe moyſes volẽs oſtẽ
dere quid venerationis in ſe nomen chri
ſti et miſterij contineret: cum iuberetur
typos et imagines ſacramentorum cele=
ſtium ſicut ei in monte fuerat oſtenſum
in lege deſcribere: cumq; ritum conſtituẽ
di pontificis traderet quantum mortalẽ
docere fas erat eum quem ſupra omnes
homines vt eſſet honore ⁊ meritis decer
nebat per vnguenti cuiuſdam myſtica
ſacramenta chriſtum nominauit. Quo
per hoc diſcerent hi qui per legem inſti=
tuebantur quia qui ſuper omnes homi=
nes honore ⁊ reuerentia habendus eſt:
chriſtus nominabatur. Sed et idẽ moy=
ſes longe per dei ſpiritum preuidẽs qui
ſibi prepararetur ſucceſſor et prenoſcẽs
quod his qui poſt ſe regnum ſuſciperet
maioris ſacramenti miniſter exiſteret.
Ieſum cognominauit eum qui prius na
ue parentum fuerat appellatione vocita
tus. Sciẽs quod in eius vocabuli ſacra=
mento maioris cuiuſdam glorie rex quã
mortalis natura recipit poneretur. Igi=
tur ita per gemina appellatiõis indicia
in altero pontificatus in altero regalis
forme exprimũtur inſignia. Et ieſus chri
ſtus tanq; qui rex et pontifex eſſet pari=
ter nominatur: vt neq; in alio aliquid
quod ad religionem neq; quod ad pote=

ſtatem pertinet deeſſe populus per pre=
cedentia ſacramenta myſtice inſtitutus
agnoſceret. Unde et prophete acti diui=
no ſpiritu ſimul et impietatem iudeoruz
et gentilium in eo preuidebant ſalutem.
Et tale aliquid vnus ex ipſis cui hiere=
mias nomen eſt precinebat. Spiritus in
quit vultus noſtri chriſtus dominus cō=
prehenſus eſt in corruptionibus noſtris
cui diximus in vmbra tua viuemus in
gentibus. Sed et dauid magnificus va=
tes hoc de eodem memorat. Quare fre=
muerunt gentes et populi meditati ſunt
inania. Aſtiterunt reges terre et princi=
pes conuenerunt in vnum aduerſus do=
minum et aduerſus xp̄m eius. Et paulo=
poſt ait ex perſona ipſius chriſti. Domi=
nus dixit ad me filiꝰ meus es tu ego ho=
die genui te. Pete a me et dabo tibi gen
tes hereditatem tuam et poſſeſſionem
tuam terminos terre.

H ¶ Non solū autē pōtifices vnguē=
to chriſmatis apud hebreos conſecrabā
tur verum et reges: qui et ipſi quoniam
diuinitatis nutu per prophetas ſacrato
quodam chriſmate delibuti ſortiebātur
ſceptra regalia imaginarij lȝ tamen ipſi
chriſti appellabantur. Quo ſcilicet etiaȝ
in ipſis celeſtis regis imago ac ſpecies
ſeruaretur. Sed et in prophetarum ordi
ne inuenimus nonnullos ſimili modo vn
guento chriſmatis conſecratos miniſte=
rium diuinis eloquijs prebuiſſe et gna=
ros redditos futurorum. Ex quibus om=
nibus conſtat qđ filius dei verbum ac ſa
pientia patris: quia verus rex eſt omniū
ſeculorum: et quia verus pontifex eſt fu=
turorum bonorum et quia verus prophe
ta eſt quippe qui inſpiret et repleat pro=
phetias ideo vere xp̄s nominatus eſt.
Cuius nominis per eos quos ſupra enu
merauimus pontifices et prophetas et
reges typus et imago preceſſerat. Uerū
illi quoniam vt diximus ad breue tem=
pus vite huius chriſti appellabātur ad
ſolam veri chriſti imaginem conſeruan=
dam quāuis compoſitione quadam mi=
ſtica conſecrati olei tamē huius que in=
ter nos haberi ſolet materie ac liquoris
vngebantur. Uerus autem hic qui de ce=
lis venerat et cui omnia qui precedebāt
geſta fuerāt chriſtus non humanis opi=
bus queſita ſumit vnguētā: ſed nouo ac
ſingulari modo paterno ſpū infuſus vn
ctus xp̄s efficitur. ſicut multis ante ſecu=
lis de eo vates Eſayas predixerat ex pſo
na ipſius chriſti dicens. Spiritus domi=
ni ſuper me propter quod vnxit me euan
gelizare pauperibus miſit me predicare
captiuis remiſſionem ⁊ cecis viſum. Nec
ſolum Eſaias diuinis hec predixit oracu
lis: ſed ⁊ dauid ſimiliter inſpiratus teſta
tur de chriſto dicens ad ipſum chriſtum
Sedes tua deus in ſeculum ſeculi virga
equitatis virga regni tui. Dilexiſti iuſti=
tiam et odiſti iniquitatem: propterea vn
xit te deus: deus tuus oleo leticie pre cō=
ſortibus tuis. In quibus verbis primo
quidem eum euidenter deum deſignat.
Secundo vero per equitatis vergā ſce=
ptrum in eo regale commemorat. Poſt
vero etiam qualiter chriſtus effectus ſit
indicat dicens: quod vnctꝰ ſit deus a deo
non oleo communi ſed oleo letitie. Nec
ſicut participes ſui: ideſt illi qui in ima=
gine preceſſerāt ſed pre participibꝰ ſuis.
Oleum vero letitie in ſacris volumini=
bus intellectu myſtico ſpirituſſanctus
dignatur.

I ¶ Sed et de pontificatu eius. Ideȝ
dauid alio in loco tale aliquid archanis
ſignat eloquijs tanq̄ ex perſona patris
de filio pronunciantis. De ventre inquit
ante luciferum genui te. Iurauit domi=
nus et non penitebit eum: tu es ſacerdos
in eternum ſecundum ordinem melchiſe
dech. Hic auteȝ melchiſedech in diuinis
voluminibus ſacerdos fuiſſe ſummi dei
refertur: ſed qui non oleo communi pun=
ctus ſit: neq̄ qui ex ſucceſſiōe generis ſu=
ſceperit ſacerdotium ſicut apud hebreos
fieri mos erat. Et ideo ſecundum ordinē
ipſius ſacerdos futurus dicitur chriſtus
qui non olei liquore: ſed virtute celeſtis
ſpiritus conſecretur. Idcirco deniq̄ cum
multi apud hebreos oleo in hoc ipſum
ſolenniter conſecrato vncti ſint chriſti et
ſiue reges ſiue prophete ſiue etiam pon=
tifices per hoc fuerint inſtituti nullus ta
men ipſorum vel genti vel diſcipulis aut
ſectatoribus ex ſuo vocabulo nomen da=
re potuit ⁊ appellare diſcipulos chriſtia

nos niſi hic ſolus qui verus eſt chriſtus
et non oleo humano ſed pater non ſpiri=
tu perunctus. Hic ſectatorum ſuoruȝ po
pulos et vniuerſam per totum mundum
ſui nominis gentem ex veri chriſti voca
bulo appellari fecit perhenni nomine
chriſtianos.

K ¶ Si igitur vnde genus ducat chri
ſtus requiris et eius autorem rimaris
qui auctor eſt omnium audi quid oracu=
la diuina per dauid magnificentiſſimum
vatem ex perſona ipſius ſummi patris
loquantur. Sicut et paulo ſuperius me=
morauimus. De ventre inquit ante luci=
feruȝ genui te. Et quāuis ventris appel
latio in eo qui recte incorporeus creditur
conuenire minime videatur: tamen tro=
picis ac myſticis legibus hoc eſt quod
indicatur quod non extrinſecus et aliun=
de ſubſtituerit filiuȝ pater: ſed ex ſemet=
ipſo: ac ſi dici poteſt de interioribus ſuis
vt hoc ipſum ſit ille qui natus eſt quod
eſt ille qui genuit. et ne adoptionis lege
extrinſecus videatur aſſumptus ſed quā
tum appellatio ventris intelligi ſugge=
ret ſalua reuerentia incorporalitatis in=
trinſecus editus deſignetur veritate na=
ture quod vero ait ante luciferum ante
mundi et ante totius creature deſignat
initium.

L ¶ Diſtinctio ſane inter verum chri
ſtum ⁊ ymaginarios illos qui prius pre=
ceſſerant que habeatur euidens in hoc
iudicium datur. quod illi priores chriſti
nulli pene: niſi genti proprie: cogniti ſūt.
Huius autem veri chriſti non ſolum no=
men: ſed et poteſtas et regnum per om=
nes nationes et per vniuerſum orbeȝ ter
re diffuſum: non ſola cognitione vocabu
li: ſed et diuinitatis cultu ac religionis
reuerentia conſecratū eſt. In omni nāq̄
terra tanq̄ verbum et ſapientia patris.
tanq̄ deus et dominus chriſtus ieſus co
litur et adoratur. ſicut diuinuȝ de eo pro=
nunciauit eloquium dicens. Quia in no=
mine ieſu omne genu flectatur celeſtium
terreſtrium et infernorum. Et omnis lin
gua confitebitur: q̄m dominus ieſus in
gloria eſt dei patris. Unde non ſolum po
teſtas eius et regnum: ſed et affectus et
amor tantus de eo credentiuȝ mentibus
inoleuit: vt etiam animas ponere pro no
mine eius et ceruices ſuas perſecutoruȝ
gladijs non morientur obijcere: dummo
do ſacroſancta apud eos nominis eius.
fides et reuerentia conſeruetur. ¶ Nec
interim nobis neceſſario narrationem re
rum preceſſerint quam perſequi inſtitu=
tius in quibus oſtendetur nomen xp̄i ie=
ſu dn̄i ac ſaluatoris noſtri non nouelle ap
pellationis alicuiꝰ: aut ex carnali natiui=
tate ſed a deo ipſo originem ducere.

M ¶ Quod autem recentis vocabuli
xp̄ianoꝝ gens videtur et ritus obſeruan
tie eius nuper exortus quid etiā hec ipa
nouitas in ſe vetuſtatis contineat oſten=
demus. Antiquiſſimum pre omnibus fe=
re gentibus hebreoruȝ genus haberi pu
to q̄ nulli videatur dubitandū ⁊ qđ apđ
ipſam gentē ſecretior quidam religionis
cultus et obſeruantia diuinis mandata
voluminibus contineatur. In quibꝰ etiā
de nonnullis iuſtitia et pietate predictis
viris refertur: quibuſdam quidem qui et
ante diluuium fuerunt: alijs aūt et poſt
diluuiū. In quibꝰ de noe atq̄ eius filijs
omniq̄ ꝓſapia ſcribit̄ ⁊ vſq̄ ad abraham
protenditur quem parentem gentis he=
breorum conſtat exiſtere. Omnes ergo
illos qui ad abraham ſurſuȝ verſus vſq̄
ad p̄mū hominē generatiōis ordine ꝯſcri
bunt̄ ⁊ ſi nō noīe rebus tn̄ ⁊ religiōe xp̄ia
nos fuiſſe ſi quis dicat nō mihi videtur
errare. Cum enim nomen xp̄iani hoc in=
dicet q̄ xp̄o quis credens per eiꝰ doctri=
nā fidē pietatem ac iuſtitiā teneat ⁊ ſtu=
dijs diuine inhereat ſapiētie atq̄ omne
qđ ad virtutē ꝑtinet exequat̄. Si inq̄ hec
ſunt que a vocabulo xp̄iani nominis idu
cātur et vere eum religionis ſecratorem
deſignant. Hoc erant etiam illi ſancti de
quibus ſupra diximus viri quod chri=
ſtiani nunc eſſe profitentur. Neq̄ enim
aut corporalis eius inerat circūciſio aut
obſeruatio ſabbati. ſicut nec nobis qui=
dem aut vlla de ciborum obſeruatione
religio. vel cetera q̄ poſterioribꝰ ꝑ moy=
ſen figuraliter magis et miſtice obſeruā
da tradūt̄. Cū igit̄ abſq̄ his oībꝰ obſeruā
tiōibꝰ fuerit religioſi illi q̄ꝝ ſupra memo

rauimus viri ſecuti autem ſint fidem ei⁹
quē nos nūc ſequimur xp̄i quē frequēter
apparuiſſe eis ⁊ docuiſſe vel nouiſſe ea q̄
ad fidem ⁊ pietatem pertinēt in ſuperio
ribus approbauimus: quomodo dubi=
tabatur ab illis cepiſſe et ab illis eſſe de=
ductam huius gentis originem: qui ⁊ eū
dem dominum auctorem et ducem vite
ſequebantur et in ſimili religionis ob=
ſeruantia perſiſtebant. Intantum deniq̄
hec in illis premiſſa ⁊ preformata religio
eſt: vt ne ipſo quidem nomine quod cer=
te ſolum differentiam facere videtur ha
beantur alieni. Sed ⁊ ipſos iam tūc non
xp̄ianos: ſed ⁊ chriſtos eē appellatos di=
uina teſtantur eloquia. Dr̄ eīm de illis ex
pſona dei ad alienigenas gētes. Nolite
tāgere xp̄os meos: ⁊ in pphetis meis no
lite malignari. Hec cum de abrahā: ⁊ de
illis q̄ per illud tēpus ad dei cultū perti=
nebant dicta referant. euidētiſſime ⁊ lu
ce clarius in ipis ⁊ ante ipſos chriſtiano=
rum genus iam tunc fuiſſe: ⁊ omnē tenuiſ
ſe pietatis ac religionis obſeruantiā deſi
gnant: quā nunc p aduentū carnalis pre
ſentie chriſti per omnes gentes commu=
nicatam: ⁊ in omnibus impartitam natio
nibus conſtat. Quo ſapientie pietatiſq̄
theſaurus qui velit intra anguſtum con
claue pro raris q̄buſq̄ cultorib⁹ teneba=
tur vniuerſum mundum fidei ac religio
nis profuſione ditaret: Et quod prius
viritim prebebatur. nunc ſimul et ſubito
gentibus integris ⁊ ppl'is ac nationibus
ingeratur. Quod ita futurum diuina in=
ſpiratione proſpiciens quidam eximius
prophetar ſtupore mentis attonitus cū
admiratione exclamat ⁊ dicit.. Quis au=
diuit talia ⁊ quis locutus eſt ita. Si pe=
perit terra in vna die: ⁊ ſi genita eſt gens
de ſemel. Et ita in alio loco de his ipſis
q̄ ſermo diuinus gentē pturiendā eſſe
p̄dixerat ꝯteſtat ⁊ dicit. ijs aūt q̄ ſeruient
mihi vocabitur nomen nouum. quod be=
nedicet ſuper terras: autē ita nouum no
men q̄ chriſtianorum vocabulum genti
bus datum eſt. Nouū autem dicit nomē
nuper deſperſum non nuper inuentum.
N ❡ Uerum et hoc ipſum ita futurum
et hanc benedictionem nominis ac fidei
omnibus eſſe gentibus largiendam. ne=
quaquam diuina oracula ſiluerunt. De
ipſo namq̄ abraham dum adhuc eſſet in
preputio cōſtituturus: dicit ſermo diui
nus. Credidit Abraam deo et reputa=
tum eſt ei ad iuſtitiam: et amicus dei ap
pellatus eſt. Credidiſſe ergo refertur ei
quem apparuiſſe frequenter: et inſtruxiſ
ſe eum que ad pietatem ⁊ religionem p=
tinent: ſupra edocuimus. Chriſto ſcilicet
per quem omnia conſtare que geſta ſunt
et gerenda ſepe probatū eſt. A quo etiā
ad ipſum abraham reſponſa huiuſmo=
di deferuntur. Et benedicentur inquid in
te omnes tribus terre: et iterum. Faciā
te in gentem magnam et multam. Et be=
nedicentur in te omnes gentes terre. In
quo euidenter exprimitur. q̄ ille cultus
atq̄ illa fidei gratia: que tunc abrahe et
paucis illis qui ad id temporis fide ⁊ pie
tate inſignes erant concedebatur. poſt=
modum per omnes gentes ac per om̄es
terras: eſſet benedictionis titulo per di=
uinam gratiam largienda. Certū namq̄
eſt q̄ ſicut ille credēs ei q̄ ſibi apparuit iu
ſtificat⁹ eſt: ⁊ paternis ſupſtitionib⁹ repu
diatiſ ac ſpretis: dei veri p̄cepta fide atq̄
opibus execut⁹ eſt: ergo hoc ei dicit quia
benedicentur in te oēs tribus ⁊ gentes
terre. Ita et chriſtiani fide atq̄ operibus
id agunt vt paterne ſuperſtitionis erro
re depulſo: ſequantur deum quem ſecu=
tus eſt abraham: vt ex ſimili fide eius vi
uificentur ſicut viuificatus eſt abraham
Quid igitur obſtat: vt non vna atq̄ ea=
dem religionis obſeruantia deputetur
in ijs in quibus vnam atq̄ eandem fidei
atq̄ operum eſſe conſiſtit formam: et idō
non nouella neq̄ peregrina eſt chriſtia=
norū religio: et nuper exorta. Sed ſi fas
eſt libere iudicare quod verum eſt. prima
omnium atq̄ ab ipſa ſimul mundi ori=
gine ac natiuitate deſcendens: eodem
chriſto deo doctore et inſtitutore iam in
de ab initio ſpeciē formamq̄ ſuſcipiēs.
Et de his quidem iſta ſufficiant.
❡ Uerum poſtea quam conſequenter ea
que hiſtoricam narrationem debuerant
anteire premiſimus: ſuper eſt iam vt a
corporali p̄ſentia dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri et
de his q̄ deinceps geſta ſunt velut itine
ris noſtri aggrediamur exordiū. Ipſū om

nipotētem verbi patrem deum ſz ⁊ ipm
cuius res geritur ieſum chriſtū dominū
ac ſaluatorem noſtrum celeſte dei v̄bum
adiutoriū ⁊ auctorem narrationis noſtre
precibus inuocantes.

❡ Capitulum. ij. de tempore natiuitatis
chriſti ſecundum carnem.

Bitur ſecun=
do et quadrageſimo īperij
ceſarē auguſti āno ab egy=
pto x̄o ſubiugata: ⁊ Anto=
nij ⁊ cleopatre interitu: in
quē nouiſſima ptolomeorū apud egyptū
regna ceciderunt. Octauo ⁊ viceſimo an
no: dn̄s ⁊ ſaluator noſter ieſus xp̄s: prima
ꝯſcriptione cēſus cyrino ſyrie p̄ſidente: ſ̄z
ordinem totius pphetie q̄ de ipſo predi
cta eſt: in bethlee iude oppido naſcitur.
Hunc aūt ſyrini tpibus habitum cēſum:
etiam ioſephus illuſtris hebreorum hy
ſtoriographus memorat annectēs huic
narrationi: etiā galileorum hereſem hiſ
dem exortam eſſe tpibus. De qua apud
nos Lucas in actibus apoſtolorum me
minit his verbis.

❡ Cap. iij. de iuda galileo ⁊ theoda.

Oſt hūc īquit
ſurrexit Iudas galileus in
diebus conſcriptionis cēſus
⁊ aduertit populum poſt ſe:
ſed et ipſe perijt et omnes quit credebāt
ei diſperſi ſunt. De his autem ipſis ioſe
phus de quo ſupra diximus in hyſtoria
ſua octauo decimo antiquitatū libro hoc
modo memorat. Cyrinus autem vir, vn⁹
ex conſenſu curie romane p ſingulos ma
giſtratus: vſq̄ ad gradum conſulat⁹ aſcē
dens: inter cetera quoq̄ honorabilis cū
paucis ſyriam venit: a ceſare ius dare gē
tibus miſſus. et cenſor ſimul patrimonio
rum futurus. Et poſt pauca ait. Iudas
vero gaulanites vir de ciuitate gamala:
ſed duchum quendam phariſeum aſſu=
mens magnopere videbatur ſollicitare
plebem: aſſerens eis quod a ſcripto cen=
ſus: nihil aliud q̄ apertiſſimam impone
ret ſeruitutem. Simulq̄ hortabat̄ gentē
ſuam: ne perderet libertatem. Sed et in
ſecūda hyſtoria iudaici belli: de hoc ipſo
hic ſcribit. Quo in tēpore inquit vir qui=
dam galileus iudas nomine ad diſſen=
tionem populos cogebat: peſſimum fo=
re eis perſuadēs: ſi acquieſcerent ſolue=
re tributa romanis et poſt deum morta=
lem ſuſciperent dominatū hec ioſeph⁹.

❡ Capitulum. iiij. de herode qui ex alie=
nigenis venit ad regnum.

Erideꝫ tēpus
herodes primus ex alienige
narum genere ortus: regnū
iudaice gētis obtinuit. Et in
ipſo completur prophetia quā moyſes
ante p̄dixerat. q̄ non deficeret princeps
ex iuda: neq̄ dux de femorib⁹ eius: vſq̄
quo veniret cui repoſitum eſt.
A ❡ De quo etiam idem pronunciat
moyſes q̄ ⁊ ipſe ſit expectatio gentium.
Imperfect⁹ nāq̄ preſagij huius pende=
bat euentus. donec ſub ꝓprie gentis p̄n=
cipibus regerentur. Qui incipientis ab
ipſo moyſe qui hec p̄dixerat vſq̄ ad au=
guſti imperium perdurarunt quo in tē=
pore primus vt ſupra dixi herodes exter
ni generis vir: a romanis iudeorum ſu=
ſcepit principatum.
B ❡ Qui herodes (ſcd̄m ea quidē que
ioſephus tradit) ex idumeorū gente pa
ternum genus: ex Arabum vero materni
ſanguinis originē deducebat. African⁹
autem: qui ⁊ ipſe precipuus in hyſtorio
graphis habetur aiūt (inquit) qui de eo
diligentius explorarunt: antipatrē quē=
dam patrem eſſe herodis aſcalonite: qui
⁊ ipſe fuerit herodis cuiuſdā filius tem=
pli Apollinis editui. Hic ātipater ab idu
meis latronibus captus admodū puer
pmanſit cum predonib⁹: pro eo q̄ pater
eius rei familiaris inopia filium redime
re nō valeret. Uerum puer latronū vita ⁊
moribus inſtitutus poſtmodum hircano
cuidā iudeorum pontifici familiaris effi
citur: ex quo naſcitur herodes hic q̄ ſal=
uatoris tēporibus fuit. hec Africanus.

❡ Capitulum. v. q̄ herodis tempore in=
terrupta ſit regum ſucceſſio ſcd̄m danie
lis prophetiam. A.

Bitur cum in ho
minem externe gentis iudeorum

ꝺeueniſſet imperiū: imminebat ſine du-
bio etiā illa ꝓpheticis predicta vocibus
expectatio gentium. Quippe cū defeciſ-
ſent apud eos ab origine ipſiꝰ moyſi ſce-
ptra principum; regumqꝫ ſucceſſio. Priꝰ
eñ ꝙ in captiuitatē Babilonie ducerent
regnauit apud eos Saul. primus: et in-
de dauid. Nam ante reges a iudicibus re
gebantur: qui poſt moyſen et Jeſum ſuc
ceſſorem eius: gentis illiꝰ tenuerant prin
cipatum. Poſt redditum vero de babilo-
nia nō defuere eis gubernacula diſcipli
nis optimis inſtituta. Per pōtifices ⁊ eñ
rerum ſumma gerebatur donec pōpeius
⁊ romanoꝝ magiſtratus aduemens hie
roſolimam: vrbem quidem romanis ar-
mis opugnaret ⁊ caperet. Sancta vero
et ſacratiſſima queqꝫ templi pollueret:
ita vt ne ab ipſis quidem abditis ingreſ
ſum temperaret hoſtilem. Eum vero qui
per auiam ſucceſſionem per idem tempꝰ
regno ſimul ⁊ pontificio fungebatur. Ari
ſtobolum nomine: victum cuꝫ liberis ro
mam miſit. hircano fratri eius pontifi-
catum relinquens. Omnem vero iudeo-
rum gentem ex illo tempore tributariaꝫ
romano fecit imperio.

B ¶ Sed hircano in quē vltimū iudeo
rum gentis pontificatus fuerat deuolu-
tus a parthis capto: primus ſicut ſupra
dixi externi generis vir herodes per ſe-
natus conſultuꝫ Auguſto imperante. iu
deorum gentis adipiſcitur gubernacula
Sub quo imminēte iam ſaluatoris aduē
tu etiā ſalus gentiū ⁊ vocatio expectata
ſcḋm ea que prophete predixerant conſe-
cuta eſt. Ex quo vtiqꝫ tempore interru-
pta ſucceſſionis ſerie ducum vel princi-
pum qui de iude femoribus deſcendebāt
Conſequenti ratione ordo quoqꝫ ſacer-
dotij ab auis et proauis in declinabili-
ter currens repente confunditur. habes
et de his idoneum teſtem ipſum ioſe-
phum qui iudicat herodeꝫ poſtqꝫ regnū
ſibi iudeorum a romanis conceſſum eſt
non iam ſcḋm generis ordinem cōſtituiſſe
pontifices ſed ignobilibus quibuſqꝫ ſa-
cerdotia permiſiſſe. Similia quoqꝫ in ſa-
cerdotibus ordinandis egiſſe etiam ſuc-
ceſſorem eius archelaum refert. Poſtqꝫ
iudeorum imperiuꝫ dicit recepiſſe roma
nos. Idem ipſe ioſephus indicat ꝙ etiaꝫ
ſacram veſtem pontificis ſummi: hero-
des occluſam ſub ſignaculo ſuo tenuerit
nec vniꝰ pontificibus vſum eius poteſta-
tēue permiſerit. Hoc idem ⁊ ſucceſſor eiꝰ
archelaus. Hunc et romani morem poſt
ipſos pontificalis iniurie tenuere. Hec
autem dicta ſint nobis approbare volen
tibus veritatem: prophetie que in aduen
tu domini noſtri ⁊ ſaluatoris impleta eſt.
Sed ⁊ apud Danielem prophetam eui-
denter numerus ſeptimanarum: q̄ vſqꝫ
ad chriſtum ducem futurus deſignatur
impletus eſt. De quibus in alijs locis ex-
poſuimus. Poſt quarū ſeptimanarū con-
ſummationem abolendū eſſe chriſma: qḋ
apud iudeos ſacratiſſimum ſeruabatur:
idem ꝓpheta deſignat. Quod quidē ma
nifeſtiſſime eo ipſo tempore quo domi-
nus noſter ieſus chriſtus aduenit: proba
tur impletum. Hec autem a nobis ꝑ ne-
ceſſario relata ad oſtendendam veritatē
temporum teneantur.

¶ Cap. vj. de diuerſitate generatio-
num a matheo ⁊ luca conſcripta: ⁊ que
de his refert affricanus.

VEruꝫ quoniā
de generationibꝰ chriſti va-
rie nobis Matheus ⁊ Lu-
cas euangeliſte tradiderūt
et contraria ſibi a quam plurimis dicere
putantur. In quo etiam nonnulli fideliū
veritatis ignorantia: commenta quedaꝫ
pro ſuis quiſqꝫ opinationibus conantur
adhibere: etiam de hoc hiſtoriam que ad
nos vſqꝫ deducta eſt in medium profe-
ramus.

A ¶ Affricanus cuius ſuperius fecimꝰ
mentionem: ſcribens ad ariſtidem que-
dam de euangeliorum conſonantia: ⁊ de
genealogijs que a matheo et luca diuer
ſe referuntur: ceterorum quidem opinio
nes procul a veritate dei errantes coar
guit. Ipſe autem hiſtoriam quaꝫ compe
rerat: in his ipſis protulit verbis. Apud
gentem inquit iſrael generationum no-
mina: nunc ſecunduꝫ nature nunc etiam
ſecundum legis ordinem numerantur.
Nature quidem ſucceſſiones habentur
que ex ſeminis vel ſanguinis veritate de

ſcendunt. Legis autem quis filius alio
generante ſubſtituitur, ſub nomine fra-
tris defuncti ſine liberis. Cum enim re-
ſurrectionis inter eos ſpes necdum fuiſ
ſet accepta. per hec reſurrectionis quan
dam imitabantur imaginem vt inā nomē
generis vitio ſterilitatis aboleret. Cum
ergo huiuſcemodi apud eos generatio-
num ordines ſeruarentur: vt quidem ex
ipſo germine: quidam ex ſubſtitutione
ab alijs generati alijs filij legis benefi-
cio deputarentur: a ſingulis euangeli-
ſtarum vtriuſqꝫ modi commemorata ſuc
ceſſio eſt. Id eſt vt alter eorum eum qui
genuiſſet: alter vero eum qui quaſi ge-
nuiſſe videretur exponeret. Et ita fit vt
neutrum euangelium mentiatur dum
aliud nature ordinem. aliud vero legis
exequit̄. Reſcinctum namqꝫ ſibi eſt inui-
cem genus. ⁊ illud quod per Salomonē
⁊ illud quod per natham deducitur: per
legales ſubſtitutiones que fiebant his
qui ſine liberis decedebant: et per ſecun-
das nihilominus nuptias: quibus vnus
at idem alijs parentibus progenitꝰ alio
rū eſſe filiꝰ videbatur. Et ita fit: vt vtraqꝫ
narratio gn̄ationū vſqꝫ ad ioſeph veriſ-
ſimis lineis deducatur. diuerſo quidem
ſed ſatis explorato ordine ſignata.

B ¶ Ut autē clarius fiat quod dicitur
ipſas generationum conſequentias enar
rabimus. Ad dauid per ſalomoneꝫ gene
ratio quā dinumerat matheus: tertium
a fine facit matham qui dicitur genuiſſe
iacob patrem ioſeph. Per natan vero de
dauid lucas generationum ordinem te-
nens: tertium nihilominus eiuſdem loci
facit melchi. Dixit eñ ioſeph qui fuit he
li: qui fuit melchi. Nobis ergo imminet
oſtēdere quomodo ioſeph qui dr̄ ſcḋm ma
theū quidem patrem habuiſſe iacob: qui
deducitur ꝑ ſalomonē: ſcḋm lucā vero heli
q̄ deducitur ꝑ nathan. Utqꝫ iſti ipſi id eſt
iacob ⁊ heli qui erant duo fratres haben
tes alius quidem nathan alius autem
melchi patrem ex diuerſo genere veniē-
tes: etiam iſti ioſeph aui eſſe videantur.
Eſt ergo modus iſte mathā ⁊ melchi di-
uerſis temporibus de vna eademqꝫ vxo
re eſt a nomine: ſingulos filios procrea
runt quia mathan qui per ſalomonem
deſcendit vxorem eam primus accepe-
rat: ⁊ relicto vno filio iacob nomine defun
ctus eſt. Poſt cuiꝰ obitum (qm̄ lex viduā
alij viro non vetat nubere) melchi qui
per natham genus ducit cum eſſet ex ea-
dem tribu: ſed non ex eodem genere reli
ctam mathan accepit vxorem: ex qua ipe
ſuſcepit filium nomine heli. Per quod ex
diuerſo patrum genere efficiuntur iacob
⁊ heli vterini fratres: quorū alter. i. iacob
fratris heli ſine liberi defuncti vxorem
ex mandato legis accipiens genuit io-
ſeph: natura quidem germanis ſuum fi-
lium: propter quod ⁊ ſcribitur. Jacob au
tem genuit ioſeph ſecundum vero legis
preceptum heli efficitur filius: cuiꝰ iacob
quia frater erat: vxorem ad ſuſcitandum
fratris ſemen acceperat. Et per hoc rata
inuenit̄ atqꝫ integra generatio: ⁊ ea quaꝫ
matheus enumerat dicens. Jacob auteꝫ
genuit ioſeph: ⁊ ea quam lucas ꝑ petēti
obſeruatione deſignata ⁊ vna qui puta-
batur eſſe filius ioſeph: qui fuit iacob.
Qui ⁊ ipſe ſubſonante eadem diſtinctio
ne: heli eſſeꝫ filius putabatur qui fuerat
melchi: quia legalem hanc ſucceſſionem
q̄ velut adoptiōe quadā erga defunctos
ꝯſtat magiſqꝫ germinis veritatē: cōpetē
ti ſatis per hoc deſignauit indicio obſer
uans euangeliſta: ne oīno in huiuſcemo-
di ſucceſſionibus genuiſſe aliquem noīa-
ret: ꝑ quod digna diſtinctione non deſcē-
dens: ſed aſcendens vſqꝫ ad adam: ⁊ ad
ipſum vſqꝫ peruenit dominum.

C ¶ Hec autem non nobis ad ſubitū
reperta: aut abſqꝫ vllis autoribus com-
mentata ſunt: ſed ipſi hic ſaluatoris no-
ſtri ſcḋm carnē propinqui ſeu ſtudio tan
ti ſeminis demonſtrandi ſeu edocendi q̄
ſecundum veritatem geſta ſunt tradide-
runt. Attendētes etiam hoc: ꝙ cum idu-
mei latrones aſcalonitate ciuitati irruē
tes ⁊ de apollinis templo quod muro vr
bis adherebat cum ceteris ſpolijs etiaꝫ
antipatrem herodis cuiuſdā editui filiū
captiuum diripuiſſent. accidiſſe poſtmo
dum: vt ad amicitias hircani pontificis
antipater perueniret. Cuius principa-
tum ꝙ in quāplurimis iuuiſſet: defun-
cto eodē hircano herodi filio ſuo a ro-
manis ꝑ ambitionem regnū iudee acce-

perit. Uerum hec ⁊ in alijs grecoꝝ hyſto
rijs deſignant. Sed illud ꝑcipue ſupradi
cti viri memorie tradiderunt: ꝙ ꝑ idē tp̄s
oīs hebreorum generationes deſcripte
in archiuis templi ſecretioribus habebā
tur. In quibus etiam alienigenarū quo=
rūqꝫ continebantur origines: ſicut achior
ex amantis et ruth ex moabitidis: alij ēt
ex egypto qui dicuntur iſrahelitis eſſe cō
mixti. Uerum herodes cum ſummam
poteſtatem teneret: videns quod huiuſ
cemodi generis indicia ſi permanerent
obfuſcationis ſibi plurimum quererent:
ignobilitatis ſue conſcientia exagitatus
omnes libros in quibus conſcriptio ge=
neris habebatur: iuſſit incendi exiſtimās
ſe nobilem videri poſſe: ſi nouitius eſſe: ⁊
aduena iſraelitici generis nullis conſcri=
ptionum faſtibus vrgeretur. Uerū fuere
tum pauci diligentes ⁊ ſtudioſi viri: q̄ vel
deſcriptos ex parte aliqua huiuſcemodi
libros domi haberent: vel etiam memori
ter auite ordinem proſapie retinerent.
Precipue quod de miſſa a proauis nobi=
litas conualebat. Ex quibus fuerunt et ij
quos paulo ante memorauimus de ſpo=
ſyneo .i. heriles vel dn̄icij appellati pro=
pter propinquitatem generis chriſti q̄ et
nazarei fuerunt ex vico cochaba iudeorū
quiqꝫ per omnem regionem circumeūtes
ordinem ſupradicte generationis partiz
memoriter: partim etiam ex dierū libris
inquātuz erat poſſibile perdocebāt. Qui
bus ita a nobis inquātum diligentia po
tuit perſcrutatis euidentiſſime euange=
liorum per hoc veritas declaratur. Hec
ſunt que ab aphricano dedicimus. Hoc
itaqꝫ modo in ioſeph patrum generatiōe
deducta: dubitari iaz non poteſt de Ma=
ria que eiuſdem generis atqꝫ eiuſdez tri=
bus extiterit. Si quidem ſecundum legē
moyſi non licebat in diuerſis tribus nu=
ptias permiſceri. ſed vni ex eodem popu
lo atqꝫ ex eadem familia innupta preci=
pitur copulari: vt ne permixtione coniu=
gij: etiam ſors hereditatis deducatur in
dubiū: et de alia tribu contra fas ad aliā
transferatur: ſed de his ſatis dictum eſt.

¶ Capitulum duodecimum de nece in=
fantium apud Bethleem et Magorum
preſentia.

CHriſto igitur
ſcd̄m prophetie fidem nato
in bethleem iude temporibꝰ
ſupradicti herodis de orien
tis partibus aduentantes quidam viri
ex magorum gente percunctantur ab he
rode: vbi nam eſſet rex qui nuper natus
eſt iudeorum: affirmantes vidiſſe ſtellaz
eiꝰ in oriente: qua ſibi etiam dux itineris
extitiſſet cauſam vero tante ꝑperationis
adorandi ac venerandi nuper editi regis
eſſe. Quibus ille auditis īcredibiliter de
terretur: verens ne ſtatus ſui periclitare
tur imperij. Accerſitis ergo legis docto=
ribus ꝑcunctatr̄ vbinā chriſtum naſci ſpe
rarent. Ut vero ex michee oraculis locus
natiuitatis eius apud bethleem deſigna
tus eſt: vno precepto rex oēs lactantes
pueros nō ſolum apud bethleē: ſed et in
oībus finibus eius abimis et infra: ſcd̄m
tp̄s qđ explorauerat a magis interimi
iubet: ſi quō etiā ieſu cū equeuis poſſit ex
tinguere. Sz ꝑuenit regis inſidias puer
adductus in egyptum: parētibꝰ de dolo
regis angelo prenunciante cōmonitis.

¶ Cap. viij. de cruciatibus ipſius hero=
dis qui necari iuſſit infantes.

VEruz hec etiā
ſacris euangelij vocibꝰ edo=
cemur opere ꝑcium eſt cru=
delitatis herodis in xp̄m et
equeuos eius videre mercedem. Statiz
nāqꝫ nec mora vltio in eum diuina ꝗrer
titur: que nō ſolū preſens inferret exiciū.
A ¶ Uerum et quibus poſt interitū ſup
plicijs eſſet cruciandus oſtenderet. Lon
gum eſt ſi proſperitates imperij eiꝰ qui=
bus ad illud tp̄s vſqꝫ pollebat domeſti=
cis referam cladibꝰ obſcuratas, ignomi=
niam matrimonij funera liberorū quorū
tamen ipſe extiterit parricida, ſororis ēt
ꝑpinquorumqꝫ oīz ſi exequar clades: tra
gedia magis q̄ʒ hyſtoria texi videbitur.
De quibus tamen ſi quis ſcire vult Joſe
phus plenius refert.
B ¶ Igitur cum pro ſacrilegio quod in
ſaluatorem commiſerat ⁊ ſcelere quod in
equeuos eius pegerat vltio eum diuina

vrgeret in mortem: quem dederit exituz
nō puto indecoꝝ ſi ipſius ioſeph in ſepti
modecimo libro antiquitatū hec referē=
tis ſermonibꝰ explicemus. Herodē (inqt)
porro ⁊ maior in dies morbus vrgebat
ſupplicia commiſſi duduм ſceleris expe
tens. Lento nāqꝫ igne extrinſecus in ſu=
perficie corporis vrebatur intrinſecꝰ ve=
ro vaſtum condebatur incēdium. Auidi
tas inexplebilis ſemper inerat cibi: nec
tamen ſatiari vnq̄ʒ rabidis incitata fau
cibus valebat ingluuies: Inteſtina intri
ſecus vlceribus ob ſepta: doloribꝰ quoqꝫ
coli q̄ʒ maxime cruciabatur. Humor liq=
dus et liuidus erga pedes tumidos ob=
errabat ⁊ ab inferioribus partibus pube
tenus tumore diſtentus. ſed et verenda
ipſa putredine corrupta ſcatere vermi=
bus. Spiritus quoqꝫ incredibilis infla=
tio et tentigo obſcena ſatis et execrāda.
His aūt oībus doloribus fetor dirior vl
ex mēbrorum putredine: vel ex reſpira=
tione. anhelitus reddebatur. Ita ex oīi
parte cruciatibus feſſo nulle ſufficere vi
res ad tollerantiam poterant. Dicebant
ergo his quibus diuinandi peritia eſt di
uinitꝰ has penas ab imperatore deo ob
multa eius impie et crudeliter geſta de=
poſci Hec quidez in ſupradicta hyſtoria
refertur de quo paulo aū memorauimꝰ.
¶ Sed in ſcd̄o libro idem hyſtoriogra=
phus ſimilia nihilominus de eodē ſcri=
bit hoc modo dicens. Poſt hoc vero om
nē corpus eius morbus inuadens diuer
ſo eum ſibi met corruptele genere ven=
dicabat. Febris nāqꝫ vna parte lenta ve
xabat prurigo ex alia parte itolerabilis
per oēm corporis diffuſa ſuperficiē. Coli
quoqꝫ creberrimꝰ dolor pedes pubetenꝰ
hydropis abſcederat tumor. Uerenda
corrupta putredine ⁊ ſcatentia verinibꝰ
horreſcebant. Inflationes etiam tortuo
ſi ſpūs ⁊ crebra ſuſpiria conuulſis admo
dum producta viſceribꝰ: ita vt diceretur
a vatibus non morbi corporis hec ſed di
uine vltionis eſſe ſupplicia. Quinqꝫ cum
tot morbis etiam feralibus vrgeret tū
ſpem adhuc viuendi gerens de medelis
atqꝫ remedijs cogitabat. Deniqꝫ trāſito
iordāne aquis calidis que apud calleroē
ſunt vtebatur que etiam potantibꝰ com
mode dicuntur. Uiſum eſt autem medi=
cis ēt oleo calido omne corpus fouēdum
Cumqꝫ depoſitus fuiſſet in huiuſcemodi
fomento: ita reſolutus eſt omnibus mē=
bris: vt etiam oculi ipſi e ſuis ſedibus
ſoluerentur.

¶ Capitulum. ix. De crudelitate hero=
disquā mortis ſue tempore ꝑpetrauit.

DEportatur ex
inde hierico: et famulorū plā
ctibus ammonitꝰ vbi deſpe
rare cepit militibus quidem
quinquagenas dragmas diuidi iubet.
Diucius vero et amicis ſuis plurimum
pecunie largitur. Ipſe autem furore iaz
plenus ⁊ ipſi vt ita dicā minitans morti
fertur in facinus execrabile. Et enim ex
ſingulis quibuſqꝫ vicis vel caſtellis ſi q̄
nobiliores et primarij erant viros ex om
ni iudea ad ſe colligi et recludi iubet in
loco qui dicitur hypodromus. Accerſita
tamen ſorore ſua ſalomone atqꝫ eius vi=
ro nomine alexan. Noui inquit iudeos
de meo interitu gauiſuros: ſz potero ha=
bere lugētes ⁊ exequias honorabiles ex
plangentium multitudine ſi volueritis
vos meis parere preceptis. Hos omnes
quos in cuſtodia haberi iuſſi totius iu=
dee nobiles viros ſtatim vt ego ſpirituz
exalauero interficite in hoc ipſum militi
bus preparatis: vt omnis iudea et oīs
domus etiam inuita defleat obitū meū.
¶ Et poſt pauca idem ioſephus ait. Rur
ſum autem nam et ſibi auiditate ⁊ tuſſis
conuulſione diſtendebatur. Cum ex do=
lorum violentia iam vite exitum adeſſe
ſentiret malo accepto cultrum popoſcit.
Solebat enim ꝑ ſemetipſum purgatum
ſic pomum atqꝫ inciſum edere. Tūc dein
de circumſpectans ne quis eſſet qui ꝓhi=
beret eleuauit in ſemetipſum dexteram
ictumqꝫ librauit. Adhuc idem proſequi=
tur ſcriptor ꝙ paulo anteq̄ʒ nouiſſimum
ſpiritum redderet: tertium poſt duos q̄s
antē necauerat filium ſuuz preceptis im
pijs iugulaſſet atqꝫ ad vltimam lucez ſi=
cut non abſqꝫ maximis doloribus corpo
ris: ita etiam nec abſqꝫ parricidij piacu=
lis aufugiſſet. Talis igitur herodis exti
tit finis que digna ſupplicia ſcelere q̄d

in bethleem erga paruulos geſſerat: et ꝑ inſidijs dñi noſtri ac ſaluatoris exact⁹ ē.

¶ Capitulum decimum de archelai regno poſt herodem.

DE ſucceſſione vero eius hyſtoria nos euangelica perdocet qđ poſtea ꝙ̃ per angelum cõmonitus ioſeph ſublato puero et matre eius de egypto redijt ad terram iudeam. Audiens inquit euangeliſta quia archela⁹ regnaret pro herode patre ſuo timuit illo ire. Commonitus autem in ſomnis abijt in partes galilee. Huicq̃ aūt euangeliſte veritati conſona ſcribit etiam ſupradictus hyſtoriographus: diligenter hoc exeq̃ns quomodo ex teſtamento herodis patris ſui adiudicante etiam ceſare auguſto regni iudeoruz ſucceſſor extiterit archela⁹ et vt poſt decem annos imperio deuolutus ſit vtq̃ philippus et herodes iunior frater cum liſania in terra archias diuiſum iudee regnum regebant.

¶ Capitulum vndecimum qđ falſa eſſe acta que iudei proferunt etiam ioſephi teſtimõio ex ꝯſonatiõe tꝑm conuincant.

IDem quoq; ipſe hyſtoriograph⁹ in decimooctauo libro refert duodecio anno tyberij ceſaris (qui auguſto ſeptem et quinquaginta annis principatu poſito ſucceſſerat) pontium pylatū iudee procurationem ſuſcepiſſe: atq; inibi ꝑ decē continuos annos vſq; ad ipſuz pene finem tyberi perduraſſe. Ex quib⁹ omnibus figmentum impudens euidenter arguitur actorumq; recenti confecta plaſmate aduerſus xp̄m dominum proferuntur. In quibus primo oīm temporis ipſius ratio coarguit falſitatē. Quarto nãq; conſulatu tyberij (qui conſulatus ſeptimo anno imperij eius fuit) piaculi ī ſaluatorem commiſſi tempus falſa hec acta perſcribunt. Quo in tempore euidēter oſtenditur ne miſſus quidem adhuc ad iudee procurationem pilatus ſecundum Joſephi probatiſſimi hyſtorici teſtimoniuz. Qui pleniſſime deſignat duodecimo anno tiberij ceſaris iudee procurationem ſuſcepiſſe pylatum. Conſonanter autem in his cum hiſtorico euangeliſta concordat: quintodecimo dicens anno tiberij ceſaris (in quo quartus erat pilati procurationis annus cuz etiam iudee tetrarche haberent herodes ⁊ liſias philippus) dominum et ſaluatorem noſtruz ieſum chriſtum et fuiſſe annorum triginta: quando ad iohannem baptizand⁹ aduenit. Tunc etenim initium euangelice predicationis inſtituit.

¶ Capitulum .xij. ꝙ a pontifice Anna vſq; ad Caypham quattuor pontifices fuerint: ⁊ ſingulis annis adminiſtrauerint pontificatum in quibus predicatio chriſti completa eſt.

REfert autē euā diuina ſcriptura omne doctrine ſue tēpus exegiſſe ſub pontificib⁹ anna ⁊ caypha: quo ſcilicet anne pontificatus tempore incipiēte docere ceperit: et vſq; ad initium cayphe ꝑtenderit. In quibus ſpacijs vix toti quattuor concluduntur anni. Degalib⁹ porro preceptis iam per illud tempus vt ⁊ ambitione ceſſantibus nulli quippe pontificatus honor vite vel generis reddebat. Sed romana poteſtate alijs nunc. item alijs ſumma ſacerdotij preſtabatur: ita vt annuis ſucceſſionibus mutarentur.

A ¶ Deniq; idem ioſephus refert quattuor per ordinem vſq; ad caypham pontificatus officio poſt annam eſſe perfunctos his verbis ſcribens. Ualerius gratus anna ſacerdotio deturbatio iſmaelum pontificem deſignauit filium baſſi.

¶ Sed et hunc non multo poſt abiciens elezarum ananie pontificis filium pontificatui ſubrogauit. Poſt annuz vero etiā hunc arcet officio: ⁊ ſimoni cuidam cayphi filio pontificatus tradidit miniſterium: quo non amplius et ipſe ꝙ̃ vni⁹ anni ſpatio perfunctis ioſephum (cui et capas nomen fuit) accepit ſucceſſore ac per hoc omne tempus quod dominus ⁊ ſaluator noſter in terris docuiſſe perſcribitur intra quadriēni tēporis ſpacia coartatur. In quo quatuor iſte quas ioſeph⁹ memorat. ſucceſſiones pontificum cum deſcribuntur vix per annos ſingulos mi-

niſtrare. Conſonanter igitur ſecundum ea que ſcripſit caypham pontificez anni illius quo ſaluator paſſus eſt etiam euāgelij ſcriptura deſignat.

B ¶ Igitur dominus et ſaluator noſter non multo poſt initium predicatiõis ſue duodecim ex omnibus diſcipulos aſſumpſit. Quos et ceteris ſectatoribus ſuis preferens ſpeciali quodam electiõis priuilegio apoſtolos nominauit. Cuius nominis virtus miſſos indicat. Sed ⁊ alios poſt hos elegit ſeptuagintaduos ⁊ ipos binos per loca et vrbes ad quas ipſe acceſſurus erat premiſit.

¶ Capitulum .xiij. de Johanne baptiſta teſtimonium Joſeph: ⁊ quod aſſerit eum iuſtum fuiſſe ⁊ ob eius nec eſt vindictam in iudeos eſſe prerogatam.

VErum breui interiecto tempore iohannes baptiſta ab herode filio herodis capite pungit͛. De quo ⁊ in euangelijs quidem refertur. Concordi vero teſtimonio etiā ioſeph⁹ de hoc ſcribit nominatim etiaz de herodiade cõmemorans velut de coniugio fratris philippi viuentis violenter abſtracta ⁊ ſuis ab herode inceptis nuptijs ſociata propria et legitima vxore depulſa: quaz herodiadem filiam fuiſſe dicit arethe regis arabie: propter quam etiam iohannez baptiſtam ab eo commemorat interemptum. Bellum quoq; exortum inter arethaz dicit et herodem tanq̃ ob ignominiaz filie vindicandam. In quo bello exercituz refert herodis extinctuz. Hec autem om̄ia acidiſſe propter piaculum quod in nece iohannis amiſit. Idem quoq; ioſeph⁹ iuſtiſſimum ſuper omnes iohannem fuiſſe ſecundum euangeliorum fidem ⁊ ab herode propter herodiadem capite ceſuz refert. Propter quam etiam regno euz memorat eſſe depulſum atq; in exilium apđ viam nam galilee vrbem truſuz. Hec in octauodecimo antiquitatum libro his ipſis quibus infra annotatum eſt ſyllabis ſcribit. Quibuſdam (inquit) iudeorū videbatur ideo periſſe herodis exercitū ꝙ in eum ſatis iuſte vltio diuina commota ſit pro vindicta iohannis qui vocatur baptiſta: quem puniuit herodes virum valde bonum: qui precipiebat iudeis virtuti operam dare iuſtitiam inter ſe inuicem cuſtodire: ⁊ in deum ſeruare pietatē per baptiſmuz in vnum coire. Hoc enim pacto baptiſmum acceptabile fore: ſi non ſolum ad abluenda peccata ſumatur: verum et ad caſtimoniam corporis atq; ad anime iuſtitiam purificationemq; ſeruetur: omniumq; pariter virtutum velut ſignaculum ⁊ cuſtodia quedam fidelis habeatur. Que cum ab eo precepta huiuſcemodi docerentur atq; ad audiendum eū per plurima multitudo concurreret: virtus herodis ne forte doctrine eius ꝑſuaſione populi a ſuo regno d eiecerūt. (Uidebat enim quod preceptis eius ac monitis obedire in omnibus plebs eſſet parata) melius credidit priuſq̃ noui aliqd fieret anticipare hominem nece: ꝙ̃ poſtmodum turbatis rebus ſeram plenitudinem gerere. Ex ſola igitur ſuſpitione herodis vinctus in caſtellum macheronta adducitur iohannes ibiq; capite obtruncatur. Hactenus de iohanne. Sed et de ſaluatore noſtro domino in eiſdem hyſtoriarum ſuaruz libris idem ioſeph⁹ ita ſcribit.

¶ Capituluz .xiiij. de teſtimonio ioſephi de chriſto.

FUit autē hiſdem temporibus ieſus ſapiens vir: ſi tamen eum virū nominari fas eſt: erat eniz mirabilium operum effector doctorq; hominum eoruz qui libenter que vera ſunt audiunt. Et multos quidem iudeorum multos etiam ex gentilibus ſibi adiunxit Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primorum noſtre gentis virorum cum pilatus in crucem agendum eſſe decreuiſſet nõ deſeruit eos q̄ ab initio euz dilexerāt. Apparuit em̄ eis tertio die iterū viu⁹ ſm ꝙ diuinitus inſpirari ꝓphete vel hec vel alia de eo innũera miracla futura eē ꝑdixerāt. Sz ⁊ i hodiernū diē xp̄ianoꝝ q̄ ab ipo nūcupati ſūt ⁊ nomē ꝑſeuerat ⁊ gen⁹. h cū

ipſe hebreoꝝ ſcriptor olim ſuis libris inſerta tam de iohãne baptiſta ꝙ̃ etiaꝫ de dño et ſaluatore noſtro tradiderit: q̃ꝺ ſ vltra effuſum: que excuſatio impudentibꝰ et perfidis remanebit. Quominus de falſitate geſtoꝝ q̃ poſtmodũ cõfixerũt aptiſſime ꝯuincant. Sed de his iſta ſufficiãt.

B ¶ Apoſtolorũ aũt dñi ⁊ ſaluatoris noſtri nomina q̃ referãtur ex ipſis euãgelijs omnibus palaꝫ eſt. Septuaginta ꝟo diſcipulorum vocabula nuſꝙ̃ quidem reperimus ſcripta. Dicitur tamen vnus ex ipſis eſſe barnabas. Cuius etiam in actibus apoſtolorum mẽtio facta eſt. Sed ⁊ paulus nihilominus ſcribens meminit eius deniꝙ ipſum dicunt eſſe qui cum ſoſthene ⁊ paulo corintis ſcribit. Clemens vero in quarto diſputationum libro cephe mẽtioneꝫ facit de quo paulus dixit. Cum aũt veniſſet cephas anthiochiam in faciem ei reſiſtit. Et dixit eum vnũ eſſe ex ſeptuaginta diſcipulis cognomine petri apoſtoli. Sed ⁊ mathiam ex ipſis eſſe dicit: qui ꝓ iuda apl'oꝝ numero ſubrogatus eſt et cũ qui cum ipſo eſt ſtatutus ad ſorteꝫ. Tatheũ quoꝙ vnũ ex ipſis fuiſſe tradũt. De quo ⁊ hyſtoriam que ad nos vſꝙ ꝑuenit exponere neceſſarium duco. Nam ⁊ plures quã ſeptuaginta fuiſſe diſcipulos ſaluatoris inuenies: ſi obſerues ea que paulus indicat dicens poſt reſurrectionẽ apparuiſſe dñm primũ quidem cephe poſtea illis vndeciꝫ ⁊ poſt hos am plius ꝙ̃ quingentis fratribus ſimul. Ex quibus quoſdã dormiſſe dicit plurimos autem adhuc permanere eo tẽpore quo hoc ſcribebat. Poſt etiã dicit eum viſum eſſe iacobo qui erat vnus ex his qui fratres ſaluatoris appellabãtur. Tum deinde tanꝙ̃ preter hos duodecim ad coꝝ tamen ſimilitudinẽ eſſent alij quidam apoſtoli ſicut ⁊ ipſe erat paulus addit ⁊ dicit. Poſtea apparuit apoſtolis omnibꝰ. Nouiſſime autem viſus eſt ⁊ mihi. Sed ⁊ de his iſta ſufficiant.

¶ Cap. xv. de narratione abagari rege.

NArratio vero quam ꝺ tatheo ꝓmiſimus hunc habet modũ Dñi et ſaluatoris noſtri ieſu chriſti diuinitas cũ ꝓ mirabili ꝟtutis opere ꝑ omneꝫ locũ celebraret in numeros tam de vicinis ꝙ̃ de peregrinis ⁊ lõge poſitis ꝓ remedioꝝ ⁊ cure virtutibꝰ inuitabat ſi qui p̃cipue morbi alicuius egritudine laborarent. Unde ⁊ rex quidaꝫ abagarus noĩe gentis vltra eufratẽ poſite principatum nobiliter tenẽs morbo quodã corporis irremediabili ꝙ̃tũ inter hoĩes tenebãtur. Qui cum de noĩe ieſu ⁊ de mirabilibus virtutũ eius audiſſet ſupplex ⁊ per epiſtolã ſanctus exorat miſſo in rem homine diutini morbi vinculis q̃bus tenebat̃ abſolui. Sed ad preſens q̃dam a dño corporis eius cura differtur. Dignus tñ efficitur reſcripto plene ſaluatoris. In qua ſimul etiam ꝓmittitur ei ꝙ nõ multo poſt deſiderij ſui conſequerẽtur effectum. Deniꝙ poſt reſurrectionem atꝙ aſcẽſionem domini ad celos Thomas apoſtolus ex cõmunitione diuina tatheũ quẽdam vnũ ex ſeptuaginta diſcipulis ad ediſſenam ciuitatẽ euangeliſtã ⁊ p̃dicatorẽ ꝟbi dei emittit ſimul ⁊ que a domino ꝓmiſſa fuerãt impleturũ. hoc in archiuis publicis ediſſene ciuitatis in qua tũc ſupradictus agarus regnauit: ita deſcripta reperimus in his chartis que geſta regis abagari ſeruata antiquitus continebãt. Et vt euidens dictorum veritas fiat ipſaruꝫ exemplaria epiſtolarũ ex ſiriorũ lingua tranſlata ponemus. Exemplar epiſtole ſcripte a rege abagaro vel toparca ad ieſum et miſſe hieroſolymam per ananiam curſorem.

¶ Cap. xvj. de exẽplo abagari ad dominum ieſum miſſe hieroſolymam per ananiam curſorem.

ABagarus veha me filiꝰ toporca ieſu ſaluatori bono que apparuit in locis hieroſolymoꝝ ſalutem. Auditum mihi eſt ⁊ de te ⁊ ſanitatibꝰ quas facis ꝙ ſine medicamentis aut herbis fiant iſta parte: ⁊ ꝙ verbo tantũ cecos facit videre claudos ambulare ⁊ leproſos mundare ⁊ immũdos ſpũs ac demonia eicis. ⁊ eos qui longis egritudinibus afflictãtur curas ⁊ ſanas. Mortuos q̃ꝙ ſuſcitas. Quibus oĩbus auditis id ſtatui in aĩo meo. vnũ eſſe de duobus aut q2 tu ſis deus et deſcendeſcẽderis de celo vt hec facias aut ꝙ filius dei ſis qui hec facis. Propterea ego ſcribẽs rogaueriꝫ te: vt digneris vſꝙ ad me fatigari ⁊ egritudinẽ meã quã iã diu laboro curare. Nã ⁊ illud ꝯperi q̃ꝺ iudei murmurãt aduerſum te ⁊ volũt tibi inſidiari. Eſt aũt ciuitas mihi parua q̃dem: ſed honeſta que ſufficiat vtriuſꝙ.

¶ Exemplũ reſcripti ab ieſu ꝑ ananiam curſorem ad abagarum toparcam.

¶ Capi. xvij. de exemplo reſcripto ab ieſu per ananiam curſorem ad abagarum toparcam.

BEatus es qui credidiſti in me cũ me ipſe non videris. Scriptũ eſt eñ de me. q2 hi q̃ me vident non credent in me: ⁊ q̃ non vidẽt me ipſi credent ⁊ viuẽt. De eo aũt ꝙ ſcripſiſti mihi: vt veniã ad te oportet me oĩa ꝓpter q̃ miſſus ſuꝫ hic explere: ⁊ poſtea ꝙ̃ impleuero recipi me ab eo a q̃ miſſus ſum. Cũ ergo fuero aſſumptus mittam tibi aliqueꝫ ex diſcipulis meis vt curet egritudinẽ tuam ⁊ vitã tibi atꝙ his qui tecum ſunt preſtet.

B ¶ Erat aũt his epiſtolis adiunctũ etiam hoc lingua ſiriorũ q̃ꝺ infra ſcriptũ eſt. Poſtea vero quam ieſus aſſumptus eſt miſit ei iudas qui ⁊ thomas tatheum vnũ ex ſeptuaginta. Qui cũ veniſſet. manebat apud thobiã filium thobie. Ut autem audiuit de eo abagarus ⁊ nunciatuꝫ eſt ei q̃ꝺ veniſſet apoſtolus ieſu ſecundũ q̃ꝺ ei ſcripſerat. Cũꝙ cepiſſet tatheus in virtute dei curare omnẽ langorẽ ⁊ infirmitateꝫ ita vt oẽs mirarent̃. Abagarus ꝯſideratis mirabilibꝰ que faciebat recordatus eſt ꝙ ipſe eſſet de quo ſibi ieſus ſcripſerat dicẽs. cũ aũt fuero aſſumptꝰ mittã tibi aliquẽ ex diſcipulis meis q̃ egritudinẽ tuam ſanet. Et vocãs ad ſe thobiaꝫ apud quẽ manebat ait ad eum. Audiui ꝙ vir quidã potẽs venit ⁊ manet in domo tua: adduc eum ad me. Cũꝙ rediſſet tobias ad tatheum dixit ei. Abagarꝰ toparca vocauit me ad ſe ⁊ dixit mihi vt te ad eũ ꝑducam vt cures eum. ⁊ tatheus. Ueniam inquit quoniam maxime ꝓpter ipſum miſſus ſum. Poſtea igit̃ die tobias mane aſſumpto tatheo venit ad abagarũ. Et cũ fuiſſet ingreſſus p̃ſentibꝰ ꝓmatibus ſuis ſtatim in ingreſſu viſuꝫ eſt. ab agaro diuini neſcio q̃d ſplẽdoris in vultu apoſtoli tathei. Q̃ꝺ cũ vidiſſet abagarus adorauit tatheũ. Sup quo ammirati ſunt oẽs q̃ aſſiſtebãt regi. Ipſi eñ nihil hoꝝ videbãt: q2 ſoli abagaro fuerat oſtẽſum q̃ ⁊ dicere cepit ad tatheũ. Uere diſcipulus es ieſu fili dei. q̃ mihi dixerat: mitto tibi aliqueꝫ de diſcipulis meis qui te curet ⁊ vitã tibi p̃ſtet: ⁊ tatheꝰ rñdit. Q2 magnifice credidiſti eũ q̃ me miſit ꝓpterea miſſus ſuꝫ ad te: ⁊ ſi ꝑmanſeris in fide eius ⁊ credulitate. p̃ſtabunt̃ tibi omnia deſideria cordis tui. Tũ ⁊ abagarus ad eũ. Uſꝙ a deo inq̃t credidi ei vt ⁊ iudeos q̃ eũ crucifixerunt velim ſi vlla mihi adeſſet tãta exercitꝰ copia trucidare ⁊ ſi nõ romani regni auctoritas impediret. ⁊ tatheus ait ad hec. Dñs nr̃ voluntatẽ pr̃is ſui impleuit. Qua ĩpleta aſſumptꝰ eſt rurſus ad pr̃em. Dicit ei abagar. Ego ſcio: ⁊ credo in eũ ⁊ in patrẽ eiꝰ ⁊ tatheꝰ ꝓpt̃ inquit pono manũ meã ſup te in noĩe eius. ⁊ cũ hoc feciſſet: ſtatim oĩs egritudinis morbo quo tenebat̃ abſoluit̃. Miratꝰ eſt abagarus ꝙ ſicut ꝟbis audierat de ieſu ita ⁊ rebus ⁊ operibꝰ reperit ꝑ tatheũ diſcipulum eius impleri qui eũ abſꝙ medicamentis ⁊ herbis curaret.

C ¶ Non ſolum autẽ illum: ſed ⁊ abdon quẽdã abdie filium podagra laborãtẽ cum ſe veſtigijs eius aduolaret manꝰ impoſitione ſanauit. multoſꝙ alios vrbis illiꝰ ciues varijs obeſſos ſanauit incõmodis. Et ſic opera magna ⁊ admirãda ꝑficiẽs p̃dicabat verbũ dei. Poſt hoc autem abagarus ait ad tatheũ. Tu inq̃t cum virtute dei hoc facis et nos omnes videtes miramur. Ueruꝫ queſo te narra mihi de aduentu ieſu q̃uo factus ſit ⁊ de ꝟtute eius in qua faciebat hec q̃ audiui. Et tatheus. Nunc q̃dã taceã veꝝ q2 verbũ miſſus ſum p̃dicare craſtino cõgrega mihi oẽs ciues tuos ⁊ coram ipſis p̃dicabo ⁊ ſeminabo in eis verbũ vite vel aduentus ieſu q̃uo fuit ⁊ cur ⁊ qua de cauſa miſſus eſt a pr̃e: ⁊ de virtutibꝰ operũ eiꝰ vel de miniſterijs que locutꝰ eſt in hoc mũdo ⁊ in qua virtute hoc fecit. Sꝫ ⁊ de nota eiꝰ p̃dicatiõe ⁊ quod ita paruulus

et humilis ⁊ quomodo ita ſe humiliauit
⁊ depoſita maieſtate paruifecit deitatē
ſuā ita vt ⁊ in crucē ſubigeret ⁊ i infernū
deſcēderet ⁊ dirūperet ſepē quā a ſeculis
nemo dirupat ⁊ mortuos ſuſcitaret. Qui
deſcēdit quidem ſolus aſcēdit autem cū
grandi multitudine ad patrē ſuū. Juſſit
ergo abagarus vt mature omnes ciues
cōuenirent ⁊ audirent predicationē ta=
thei. ⁊ poſt hoc iuſſit dari ei aurum ⁊ ar=
gentū: ſed ille nō accepit dicēs. Si noſtra
derelinquimꝰ quomō accipimus aliena.
Necnō inutiliter vt puto a nobis ad ver
bum ex ſiriorū lingua interpretata: hūc
in noſtris libris tenebunt locum.

¶ Explicit liber primus.

Incipit liber ſcḋs.

Quecunq; opor=
tuit ve
lut in ṗncipiis eccleſiaſti=
ce hiſtorie dſinari: ſiue de
diuinitate ſaluatoris ſiue
de antiquitate nr̄e religio
nis ac vetuſtate doctrine ⁊ vt olim tradi
ta ſit xp̄ianoꝝ que nouella videt̄ inſtitu=
tio: ſed ⁊ de aduētu ipſiꝰ dn̄i ⁊ ſaluatoris
noſtri nuꝑ impleto ac paſſionibꝰ cōſum=
mato de apoſtolorum quoq; electione ſu
periore libello quanta potuimꝰ breuita=
te perſtrinximus. Age iam nūc que etiā
poſt aſcenſionē eius cōſecuta ſunt videa
mus: partim diuinarum ſcripturarū te=
ſtimoniis edocentes partim extrinſecus
ex his que fideliter in commentariis qui
ad memoriam poſteritatis inuenti ſunt
comperimus approbantes.

¶ Cap. primū de vita ⁊ inſtitutione apo
ſtolorum poſt aſcenſionem chriſti.

Primus igitur
in apoſtolatū ꝓ iuda ꝓdito
re mathias ſorte cōciſcitur:
qui erat vnus ex diſcipulis
domini ſicut ſupra demonſtratum eſt.

A ¶ Ordinantur autem ⁊ dyaconi ſe=
ptē numero ꝑ orationes ⁊ manus impo=
ſitionem apoſtoloꝝ miniſterii viduarum
gratia in quibꝰ ſtephanꝰ qui ⁊ ṗmꝰ poſt
dn̄m ſtatim poſt ordinationē ſuā lapida
tur ab his q̄ ⁊ dn̄m occiderūt: ⁊ ꝑ qḋ ⁊ no
minis ſui ſtephano corona donat̄ a xp̄o.
Tūc deinde iacobū q̄ dicebat̄ frater dn̄i
ꝓ eo ꝙ eſſet filiꝰ ioſeph q̄ xp̄i quaſi pater
habebat̄: qm̄ q̄dē deſpōſata ei fuerat vir
go maria: que priuſq̄ cōueniret cū eo in=
uenta eſt in vtero habens de ſpū ſancto
ſicut euāgelia ꝓteſtant̄. Hunc inquā ipſū
iacobū (qui ⁊ iuſtus cognominatꝰ eſt ab
antiquis) virtutum merito ⁊ inſignis vi
te priuilegio primū hyſtorie tradiderūt
ſuſcepiſſe eccleſie q̄ hieroſolymis eſt ſe=
dere: ſicut clemens in ſexto diſpoſitionū
libro aſſerit dicēs. Petrus eīn inquit ⁊ ia
cabus ⁊ iohannes poſt aſſumptionē ſal=
uatoris q̄uis ab ipo fuerint oībꝰ pene ꝑ=
lati: tn̄ non ſibi vēdicant primatus gloriā
ſed iacobū qui dicebat̄ iuſtus apoſtoloꝝ
epiſcopum ſtatuūt. Idem quoq; in ſepti
mo eiuſdē operis libro addit de ipō etiā
Hec Jacobo inquit qui dicebat̄ iuſtus et
iohāni ⁊ petro poſt reſurrectōez dn̄s oēz
ſcientiā tradidit: ⁊ ipſis ceteris apl̄is qui
apoſtoli illis ſeptuaginta diſcipulis tra
diderūt: ex quibꝰ vnus erat ⁊ barnabas.
Duos autē fuiſſe iacobos cōſtat. Unū
hunc iuſtum qui de pinna templi dete=
ctus fullonis vecte percuſſus eſt ⁊ morti
traditus. Alius autem eſt ille q̄ ab hero=
de capite ceſus eſt. Huiꝰ ergo iuſti Jaco
bi etiam paulus meminit cum ſcribit.
Alium autē inquit apoſtolorum vidit ne
minem: niſi iacobum fratrem domini. In
hoc ergo tempore etiam tatheus de quo
ſupra memorauimus ſcd̄m dn̄i ꝑceptum
ad regem abagarum miſſus ipſum qui=
dē egretudine morbi corꝑalis abſoluit.
Uniuerſam vero ciuitatem edeſſenorum
xp̄o domino fidelis fatē crudelitate ſocia
uit: ita vt in hodiernū diē ciuitas illa (q̄p
pe que ipſiꝰ domini ⁊ ſaluatoris meruit
ſcripta ſuſcipere) velut ſpeciali quadam
chriſto deuotione dicata ſit.

B ¶ Interea perſecutio prima aduer
ſus eccleſiā dei q̄ hieroſolymis facta eſt
ſub primo martyre ſtephano oēs diſci=
pulos (exceptis duodecim) ꝑ vniuerſam
iudeā ſamariāq; diſperſit ſeu potius: vt
ſancta ſcr̄ptura indicat diſſeminauit. Ex
quibus nōnulli ad fenicē: ⁊ vſq; ad cyprū

atq; antiochiā deuenerūt qui gentibꝰ q̄=
dem credere miſteriū fidei nondū aude=
bant iudeis tamen predicabāt. Interea
ſaulus adhuc vaſtabat eccleſiam ingre=
diens domos ⁊ pertrahens viros ac mu
lieres tradebat in carcerē. Sed philippꝰ
qui erat vnus de ſeptem cum Stepha=
no dyaconus ordinatus deſcendit ſama
riā ꝟtute dn̄i repletus ⁊ predicabat pri=
mus verbū dei ſamaritane gēti. In quo
tanta erat diuine gratie efficacia: vt etiā
ſymonem magus ſuis predicationibus
conſterneret: qui per idem tp̄is celebris
fame apud ſamaritanorum populos ha
bebatur: ita vt virtus dei magna eſſe pu
taretur. Sed his cum vidiſſet ſigna ⁊ mi
racula que a philippo per diuine gratie
poteſtatem fiebant obſtupefactus ⁊ ter=
ritꝰ ceſſit: ⁊ credere ſe in chriſtū vſq; quo
etiam baptiſmum acciperet ſimulauit.
Quod reuera mirari dignū eſt hodieq;
eodem ordine fieri ab his qui velut here
ditariā ab illo ſimulationē ſecte impuriſ
ſime ſuſceperūt. quiq; auctoris ſui arti=
bus inſtituti eccleſiā fraude qualibet in=
greſſi lauacrū furant̄ ⁊ ſancta noſtra ve
lut alicuiꝰ morbi contagione cōmaculāt
Serpit enim eorum venenatus ſermo ſi
cut lupus in gregibus ⁊ occultis verbo=
rū morſibus incautis letale ꝟtus infun=
dit: donec noxias eoꝝ latebras diligētia
paſtoris inueſtigatas educat ad lucem.
Sicut ⁊ ipſe Symon petri ⁊ īduſtria cō=
prehēſus penā quā merebatur expēdit.

C ¶ Uerū per dies ſingulos augeſcē
te ꝑdicatione verbi diuini per dei ꝓuidē
tiam ex ethiopie regionibus adeſt qui=
dam regine gentis illiꝰ prepoſitus. Mo
ris quippe eſt illi nationi etiā nūc a femi
nis regi: tanq̄ vota in hieroſolymis red
diturus. Huic philippus reſponſis ſan=
cti ſpūs iuſſus. primo ex omnibus genti=
bus myſteriū fidei ⁊ ſacramentū baptiſ=
mi tradit: ⁊ velut quaſdā eam deo primi
tias omniū conſecrat nationū. Hūc opi=
nio tenet ad patriam terrā regreſſum ſci
entiam dei ſummi et ſalutarē dn̄i noſtri
precientiam indigenis gentibꝰ ſicut ſibi
tradita fuerat predicaſſe. In quo rebus
ipſis completa eſt per eū prophetia que
dicit. ethyopia preueniet manꝰ eius deo.

Dum hec ita aguntur Paulus vas ele=
ctionis non ex hominibus neq; per ho=
minem ſed per reuelationem Jeſu chri=
ſti ⁊ dei patris qui eum ſuſcitauit a mor
tuis in apoſtolatū vocatur celeſtē ad ſe
voce delata.

¶ Cap. ii. qualiter tyberiꝰ de chriſto edo
ctus eſt a pylato ⁊ commonitus.

Interea cū per
oēm iam locū de reſurrectio
ne ⁊ mirabilibus dn̄i nr̄i ieſu
xp̄i: ⁊ de aſcēſione eius ad ce
lū felix fama loqueret̄: ac per oīm aures
beati huiꝰ rumoris volueret̄ opinio ⁊ qm̄
antiqui rumoris erat apō romanos vt ꝓ
uinciarū iudices ſi q̄d forte noui in his
quas regebāt ꝓuincia accidiſſet vel ṗnci
pi vel ſenatui nūciarēt: vt ne ex his q̄ ge
rebāt̄ ignorare aliq̄d viderent̄. De reſur
rectiōe a mortuis dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri
ieſu chriſti que iam in omnem locum fue
rat ꝑuulgata. Pilatus tiberio principi re
fert: ſed ⁊ de ceteris mirabilibꝰ eius. Et
vt poſt mortem cum ſurrexiſſet a quam
plurimis iam deus eſſe crederetur. Ti=
berius que cōpererat: retulit ad ſenatū
Senatꝰ aūt ſpreuiſſe dicit̄ ꝓ eo ꝙ nō ſibi
prius huiꝰ rei iudiciū fuerit delatum ſē
auctoritatem ſuam preuenerit vulgi ſen
tentia. Lex eīn erat antiquitus deſigna=
ta ne quis apud romanos deus habere
tur: niſi ſenatus decreto ⁊ ſnīa confirma=
tus. Porro autem pro vero hoc erat qḋ
agebatur. ne diuina virtus humanis pu
taretur aſſertoribus indigere. Cumq; ſe
cundū ea que ſupra diximus tenuiſſet ſe
natus. Tiberius tenuit ſententiam ſuā
ne quid aduerſum doctrinam chriſti con
trarium moliretur. Hec tertulianus vir
⁊ legum ⁊ inſtitutionum romanorum pe
ritiſſimus: ⁊ inter noſtros ſcriptores ad=
modum clarus in apologetico ſuo quem
aduerſum gentes pro noſtra fide ſcribit
hoc modo retulit: vt de origine inquit ali
quid retractemus eiuſmodi legū vetus
erat decretum: ne quis deus ab impera=
tore cōſecraretur: niſi a ſenatu ꝓbatꝰ ſit
marcus emilius de deo ſuo alburno: fa=
cit ⁊ hoc ad cām noſtram ꝙ apud vos hu
mano arbitratu diuinitas penſitatur.

Et niſi homini deus placuerit deus non erit. Hō iam deo propicius eſſe debebit. Tiberius ergo cuiꝰ tpe nomē xp̄ianuz in ſeculū intrauit annūciata ſibi ex ſyria paleſtinaq; que illic veritatem iſtius diuinitatis reuelauerāt retulit ad ſenatū cum prerogatiua ſuffragij ſui ſenatus que nō ante ipſe ꝓbauerat reſpuit. Ceſar in ſnia manſit comminatus periculū accuſatoribus xp̄inoꝝ. hec tertulianus.

¶ Cap. iij. quō in omnē mundū breui tpe diffuſa. de xp̄o predicatio eſt. A

QUod profecto diuina ꝓuidētia ita tunc ceſaris ſenſibꝰ ingeſſit ⁊ abſq; vllo obſtaculo in ipſis dumtaxat initijs euangelij ſermo vſquaq; percurreret. Unde et factum eſt vt repente quaſi celitus lumen oſtenſum aut radius quidem ſolis erumpens totum orbem claritate ſuperni luminis illuſtraret vt compleretur illa prophetia que dixerat: in omnez terram exiuit ſonus eorum euangeliſtarum dumtaxat ⁊ aplōꝝum et in fines orbis terre verba eorum. Ex quo per oēs ciuitates ac vicos immēſe multitudine velut meſſium tēpore frumēta ad areas ita ad eccleſias populi congregabantur. Quicūq; illi a parētibꝰ tradite ſibi morbide ſuperſtitionis vinculis tenebantur ꝑ doctrinā xp̄i ſimul ⁊ ꝑ virtutuz miracula q̄ fieri videbāt recepta veri dei noticia tanq̄ a tyrānicis dn̄is liberati ad vnū verum deū ⁊ dn̄m creatoreq; ſuū vetuſti penitētes erroris. fideli cū confeſſione veniebant.

B ¶ Cum igitur paſſim iam per oēs etiā gentiliū populos profuſius effunderet̄ diuina dignatio: primꝰ corneliꝰ apud ceſareā paleſtine vrbē maximā cū oī domo ſua ad fidē xp̄i petro miniſtrāte ꝑducit̄. Jam inde quā plurimi ⁊ alij ex gentibus apud anthiochiā ad fidē veniunt: eorū p̄dicatione pertracti: quos ꝑ ſeditiōe aduerſus ſtephanum cōmota: diſſeminatos eſſe ꝑ omnem locū ſuperius edocuimus. Per quos ⁊ apud antiochiam florētiſſima cōgregat̄ eccleſia in qua erāt etiā ꝓphetici ordinis viri q̄plurimi: cū quibꝰ ⁊ barnabas ⁊ paulus. Quibꝰ oībus pariter in grā dei ⁊ vnanimitate de gētibus: ibi p̄mum diſcipuli velut et perenni fonte ſumpto vocabulo: appellati ſunt xp̄iani. Quia tēpeſtate agabus q̄dē vnꝰ ex ijs qui aderant ꝓphetis famā magnā futuram diuinis p̄ſagiebat oraculis. Paulus vero ⁊ barnabas cum miniſterio a fratribus collato qd̄ ſanctoꝝ vſibus deſeruiret: hieroſolimam deſignantur.

¶ Cap. iiij. quēadmodū poſt tyberiū gayus ceſar regē iudeoꝝ conſtituit agrippam.

INter ea tiberius duobꝰ ⁊ viginti circiter annis ſui p̄ncipatꝰ exactis viuendi finem fecit. Poſt quē gayus iperiū ſuſcepit: ⁊ cōtinuo iudeoꝝ p̄ncipatū tradidit agrippe: ſimul ⁊ Philippo ac liſanie tetrarchias. cū q̄bus ⁊ paulo poſt herodē eidē pariter ꝯtulit. Jp̄m v̄o herodē q̄ ⁊ in nece iohānis auctor extiterat: ⁊ i paſſiōe dn̄i iterfuerat multis excruciatū modis eterno dānat exilio. ſicut ioſephus in ijs que ſupra inſeruimus ſcribit.

¶ Cap. v. qualiter filio pro iudeis ſuſcepit legationem ad gayum.

HUius tēporibus Filo inſigniſſimꝰ ſcriptoꝝ florebat qui nō ſoluz in noſtra: veꝝ ⁊ in grecoꝝ phia primus inter primos habebatur.

A ¶ Hic aūt gn̄ere quidē a ꝑauis hebreus. Apud alexādriā vero i oībꝰ claris ⁊ nobilibꝰ viris clarior ac nobilior erat. In diuinis autē legibꝰ ⁊ p̄rijs inſtitutis quantꝰ qualiſue fuerit: ex ijs que nobis librorꝝ ſuoꝝ tradidit monimētis omnibꝰ clarū eſt. Quis enim digne valeat explicare: quanta eius in liberalibus lr̄is fuerit inſtitutio. Quanta in philoſophicis. Quantuſq; maxime in platonicis et pitagoricis fuerit diſciplinis: vtq; omnes ⁊ qui ſecum floruerant pene ⁊ qui preceſſerant ſuperarit.

B ¶ Hic igitur ipe: temporibus gaij quāta iudeis acciderint mala quinq; voluminibꝰ exponit. Sȝ ⁊ de eiuſdē gaij mētis inſania cōmemorat: ꝙ intantū ſuperbie elatus ſit: vt deum ſe voluerit appellari. In ipſis aūt vbi de iudeoꝝ cladibus refert ſuā quoq; legationē: quā pro cōtribulationibꝰ ſuis iudeis detulit ad vrbez romā deſcribit. ⁊ ꝙ perorās apud gayuz ꝓ patrijs legibꝰ: nihil ampliꝰ quam irriſionē retulerit domum: imo ⁊ pene periculū mortis incurrerit.

C ¶ Sed ⁊ ioſephus meminit horum in octauodecimo antiquitatū libro talia quedā ſcribēs. Et quidē cū ſeditio apud alexandriā fuiſſet exorta inter iudeos et grecos terni ab vtriſq; ꝑtibꝰ legati mittant̄ ad gayū. In quibꝰ pro parte grecorū: erat quidā legatꝰ appion noīe. Qui cū in ceteris q̄ plurimis iſimularet iudeos tū maxime ꝙ honorē ceſari nō deferrēt: vt moris eſt facere omnibus qui romanis faſcibus ſubiacent. Hi ergo aiebant neq; aras gayo: neq; tēpla cōſtituūt: neq; alia huiuſcemodi in quibꝰ ei diuini honores a ꝓuincialibus deferuntur. Sed ſoli ſunt qui neq; ſtatuas ei decernant: neq; ſacramentū nomine eius obſeruēt. Cūq; hec ⁊ alia grauiora allegaret appion: per que concitari crederet gayū. Filo q̄ legationi p̄erat iudeoꝝ: vir in omnibꝰ magnificus: alexādri alabarche frater: philoſophie non ignarus: potētiſſime purgauit obiecta. Sȝ abiecit eū gayus. ⁊ iubet ilico e cōſpectu ſuo abſcedere: dum iracundia repletus ſecū ipſe rimat̄ q̄d in eos cōferat mali. Egreſſus autem Filo cū iniuria: ait ad iudeos qui ſibi aſtabant. Bono animo nos eſſe oportet quibus iratꝰ eſt gayꝰ. quia neceſſe eſt adeſſe diuinum: vbi humanū ceſſat auxiliuȝ. Hec quid ioſephus. Sȝ ⁊ idem Filo in ipſo libro quē de ſua legatione cōſcripſit. ſigillatim de omnibꝰ que a ſemetgeſta ſunt refert. Ex quibus illa ſola cōmorabo: que legentibꝰ euidenter in iudeos diuinā ꝓ piaculis q̄ aduerſū xp̄m auſi ſunt indicēt vltionem.

¶ Cap. vj. quāta acciderit iudeis mala poſt irrogatam chriſto mortem.

PRimo quidez tēporibꝰ tyberij refert i vrbe roma Seiaȝ quēdam magni apud imperatorem loci: vniuerſam eoruȝ gentem: ſummo niſu interimere voluiſſe. In iudea aūt pilatuȝ ſub quo in ſaluatorē facinꝰ admiſſum eſt dū templum quod in hieroſolymis tunc adhuc manebat integrū ꝓphanare tētaret maximis eos perturbationibus agitauiſſe. Sed ⁊ poſt tyberij occaſum refert ſucceſſorem eius cum ceteris quā plurimis tum etiā iudeorum genti acerbiſſimū extitiſſe: qd̄ preſto eſt etiā ex ipſius ſcriptoris ſermonibus diſcere. Multa quidem erat inquit in gayo ingenij prauitas: que erga omnes homines. tū precipue erga iudeorū gentez ferebatur: ⁊ ſpeciali quadam ſeuitia loca eorum q̄ in diuinis habēt ſupplicatiōibus cōſecrata incipiens ab alexādria diripi ⁊ cōtra religionē moreq; gentis ꝓphanari iubet ſtatuis ſuis ⁊ ſignis atq; imaginibus ea replens. Tēplū quoq; ſancte ciuitatis: quod ſolū manebat totius ꝓphane ꝯtagionis intactū ⁊ a maioribus perdurauerat aſilum cōmutare in templū ꝓprij nominis auſus ē: vt edes iouis nobiliſſimi noui dei gaij vocaretur. Sed ⁊ alias innumeras clades. et vltra oēs tragicos luctus apud alexandriā iudeis irrogatas eē ſub gayo in ſc̄do operis ſui de virtutibus libro vir memoratus exequitur.

B ¶ Hec non ⁊ ioſephus cōſona huic de pilati temporibus ſcribens: ꝓ piaculis ſaluatoris q̄ vniuerſi genti acciderint mala: audi vt etiā ipſe in ſecundo iudaici belli defleat libro. Is autem ait qui miſſus eſt in iudeam a Tyberio procurator Pylatus: noctu velatas hieroſolymam introferri imagines ceſaris iubet ac ſtatui. Quod vbi dies exortus eſt magnam perturbationem iudeorum populis excitauit ſtupentibus et perturbatis ad nouam faciem rerum. Conijciebant nāq; ex hoc ꝙ ſpernerent̄ ⁊ conculcarent̄ iam leges ſue ⁊ omnia inſtituta maiorum quibus nihil tale haberi intra menia vrbis illius fas erat. Sed hoc eſt nimiꝝ in quo eos impie cōfeſſionis ſue velox vindicta dānauit ꝓ eo qd̄ ſm̄ euangelij relationez ſimul gens cōclamauit vniuerſa: non habemus regem niſi ceſarem.

C ¶ Tunc deinde idē ſcriptor aliā q̄ȝ in eos delatā cōmemorat vltionē dicēs. Poſt hoc autez etiā aliam eo accidit per=

turbatio: pro eo quod ſacrum erarium (qđ apud eos patria lingua chorbonas appellatur) contra fas in vſus cōes publici aqueductꝰ ꝓrogari videret: q̄ a trecētis ſtadijs deducebat̄. Pro q̄ nimia indignatiōe ppl's cōmouebatur. Cūq̧ adeſſet pilatꝰ hieroſolymis: audēt adire eū ⁊ clamoribus fatigare. At ille q̄ preuiderat ſeditionem futuram milites habitu plebeio obtectis armis multitudini īmiſcuit: precepto eis dato vti ne gladijs i ſediciosos ſed fuſtibꝰ vterent̄. Igit̄ vbi tp̄s fuit: ſigno de tribunalibus dato: cedi poſterniq̧ ceperūt. Nonnulli verberantiū vulneribus plurimi autem dum in fugā conferti proruunt propria conſtipatione perculſi perire. Reliqui ꝟo diſperſi ⁊ ſuorum funeribus deterriti vim laboris ſilētio repreſſere. Multas preterea clades in hieroſolymis eis obueniſſe dum nouis ſemp rebus ſeditioſius ſtudent idē ſcriptor exponit: oſtendens quod ex admiſſi ſacrilegij tempore: nunq̄ bella morteſq̧ ceſſarunt: vſquequo vltimum et exiciabile malum tēporibus veſpaſiani eos obſidioſe incluſit.

¶ Capitulū. vij. vt pylatus ſibi mortem conſciuit.

IBitur iudeos ꝑ commiſſo ſcelere vltio diuina dā nabat. Sed ⁊ ipſe pylatus q̄ in ſaluatorē iniqui iudicis functꝰ officio eſt: iſdem tēporibus Gay: tantis ac talibus malorum cladibꝰ cruciatꝰ eſt: vt ꝓpria ſe manu trāſuerberans: nephariam vitā vi abieciſſe referat̄. Nec enim poterat tanti piaculi miniſter īpunitꝰ euadere ſicut in hyſtorijs grecoꝝ reperimꝰ eorum dūtaxat qui olimpiadas ſcribunt ⁊ annales rerū geſtarum libros ad poſteritatis memoriam condunt.

¶ Capitulum. viij. de fame temporibus claudij.

ET enim gayo quattuor annis nec integris principatu miniſtrato claudius imperator ſuccedit, ſub quo fames ſatis dira vniuerſum orbem obtinuit. Hoc tamen ita futurum longe ante noſtri prophetie predixerant. ſicut in actibus apoſtolorum refertur agabū quendam prophetam famē magnam futuram ſuper imperatore claudio denunciaſſe. Uerum lucas qui de agabo refert coniungit etiam hoc: qđ per paulū ⁊ barnabam: fratres qui erant antiochie ꝓ viribus vnuſquiſq̧ ſumptum miſerint ſanctis habitātibus hieroſolymam: et poſt hoc addit dicens.

¶ Cap̄. ix. de martyrio Iacobi apl'i.

IN illo autē tp̄e ſine dubio tēpꝰ qđ ſub claudio fuit cū fames erat deſignās. miſit inquit herodes rex manꝰ vt affligeret aliquos de eccleſia: ⁊ interfecit iacobum fratrem iohānis gladio. de hoc aūt iacobo clemens alexandrinꝰ etiā quandam hyſtoriam dignā memoria in ſeptimo diſputationum ſuaꝝ libro ſcribit: perlatam ad ſe vſq̧ ex traditione maiorum. Quoniāquidē inquit et his q̄ obtulerat eum iudici ad martyrium iacobum ſcꝫ motꝰ etiā ipſe cōfeſſus eſt ſe eſſe chriſtianum. ducti ſunt inquit ambo pariter ad ſupplicium: ⁊ cum ducerentur in via rogauit iacobum dari ſibi remiſſionem. at ille parūper deliberans: pax tibi inquit: et oſculatus eſt eum: et ita ambo ſimul capite plexi ſunt.

¶ Capitulū. x. vt agrippa ⁊ herodes apoſtolos perſecuti diuinā continuo ſenſerunt vindictam. A

SEd tunc inquit vt ait ſcriptura diuina videns herodes q2 de iacobi nece gratum eſſet iudeis addidit adhuc et petrum coniecit in carcerem: ſine dubio ipſum etiā punire volēs: niſi diuinū affuiſſet auxilium. q̄ angelus noctu ei aſſiſtens mirabiliter eū vinculoꝝ nexibꝰ abſoluit: ⁊ ad miniſteriū ꝑdicatiōis ire liberū iuſſit. ⁊ cū petro quidē hec geſta ſunt. Regis vero facinus in apl'os ꝑpetratum: dilationē nō patitur

vltionis: ſed cōtinuo vindex adex diuini tus dextera. ſicut hiſtoria in apl'orū actibus conſcripta nos edocet. Cū inquit ceſareā deſcendiſſet herodes: ⁊ in die ſolēni preclara veſte regia iudutus ꝓ tribunali conceſſiſſet ac de ſublimi cōcionaretur ad populū. cūq̧ populus acclamaret ei dei voces et non hominis: ſtatim inquit percuſſit eum angelus domini: eo ꝙ nō dederit gloriā deo. Et ſcatens vermibus expirauit.

B ¶ Miraculo aūt dignum eſt tantā cōſonantiā ſcripturarū diuinarum cū hiſtoriographo gentis illius deprehendi: ipſe etenim ipſephus de eiſdē cōmemorās in nonodecimo libro antiq̄tatū ijs q̄bus infraſcriptum eſt. hec ſermonibꝰ refert. Tertiū inquit annū imperij totiꝰ iudee expleuerat: cū forte ceſareā q̄ prius pyrgoſtratonis vocabatur aduenit. Ubi cū in honorē ceſaris ſpectacula ciuibus ederet votiuo vt videbatur ſalutis ceſaris die. Cumq̧ illuc totius prouincie viri honore et facultatibus ꝑdicti cōueniſſent: ſedo ſpectaculoꝝ die indutus veſte fulgenti: ex auro argētoq̧ mirabiliter cōtexta incipiente die procedit ad theatrū vbi cum primos ſolis radios argentee veſtis gremio ſuſcepiſſet: repercuſſo ſplēdore: duplicatā ſpectantibus lucem fulgor metalli vibrantis effudit: vt intuentibus ꝑſtringeret aciem terroris aſpectus Et per hoc plus aliquid de eo q̄ꝫ humane nature eſt cū artifex arrogātia mētiretur. Ilico adulātis vulgi concrepant voces: honorem ſonantes: ſed exitiū ferentes. Et hinc atq̧ illinc ab eis cōclamantibus deus cōpellatur: vtq̧ fieret propitiꝰ ſuppliciter exorat̄: dicentibꝰ populis nūc vſq̧ vt hominē te timuimus: ſed ex hoc iam ſupra humanam te eſſe naturam fatemur. Sꝫ rex acclamationē ꝯtra fas habitam nō repreſſit: nec impietatē illicite adulationis exhorruit: donec reſpiciens paulopoſt iminētē atq̧ inſiſtentē capiti ſuo videret angelū: eumq̧ ſenſit ꝯtinuo exitij ſui miniſtrū: quē prius nouerat ꝓ ui ſorē bonoꝝ. Et ecce repente cruciatꝰ eū ex dolore incredibili vētris atq̧ inflatiōe corripuit. Reſpicienſq̧ ad amicos: en inquit ille ego deꝰ veſter: ecce ꝓpellor ⁊ cōfeſtim deturbor ex vita. Quoniāquidem diuina virtus nuper collatas ī me falſas arguit voces: ⁊ qui modo inmortalis dicebar a vobis ꝑceps iā iamq̧ rapior ī mortem. Sed ſuſcipiēda eſt ſnīa quam deus ſtatuit. Nā ⁊ viximus haud cōtēnendi: ⁊ longeuitatem que beata putatur expleuimꝰ. Et cū hoc dixiſſet vi doloris, vehementius agitatus inſtāter ad palatium reportatur. ¶ Cūq̧ diuulgatū eſſet eum ꝓpe diem moriturū: ingēs multitudo totius etatis ⁊ ſexus conueniens more patrio ſupra cilicia ſtrati: omnipotenti deo ꝓ regis incolumitate ſupplicabāt. Omnis aūt domus regia planctibꝰ ⁊ gemitibus perſonabat. Cū interim rex ipſe in excelſo ſolario recubās ⁊ deorſum reſpiciens: ac pronos proſtratoſq̧ oēs cum flentibus peruidens: nec ipſe quidē temperabat a lachrymis. Uerū cōtinuis quinq̧ diebus ventris doloribus cruciatus vitam violenter abrupit: quinquageſimū etatis ⁊ quartū agens annū: Regni vero ſeptimū. Quattuor ⁊ enim ſub gayo ceſare ānis regnauerat. Philippi tetrarchiā tribus annis obtinens: quarto aūt etiā herodis ſibi adiungens tribus reliquis annis ſub claudio ceſare exactis. ¶ Cum in ceteris quamplurimis ioſephum: tū in his tam integre diuine ſcripture concordare valde miratus ſum. ꝙ vero videtur in ſolo regis vocabulo variare. cū ⁊ tp̄s actus ⁊ res eundē oſtēdat fuiſſe. poſſibile eſt ſicut in alijs q̄ꝫ plurimis iudeoꝝ noībus inuenimꝰ: etiā hunc duplici vocabulo nūcupatū. Quoꝝ altero lucas nr̄ altero vſus ſit ioſephus. Ueꝝ qm̄ rurſū lucas in actibꝰ: apl'oꝝ introducit gamalielū cū de apl'is in iudeoꝝ ꝯſenſu deliberatio fieret hoc ipſo tp̄e dicentē: q2 ſurrexit theodas q̄dā dicēs ſe eſſe magnū quēdā. q̄ deſtructꝰ eſt. ⁊ oēs q̄ ſequebant̄ eū diſſoluti ſunt. Age etiam de hoc qđ ioſephus ī hoc eodē libro ſcripſerit ꝓferamꝰ.

¶ Cap̄. xj. de theoda qui deprauauerat populum.

FAdo inquit in deā ꝓcurāte deceptor quidā magus theodas nomine perſuadet populi multitudinē

ſublatis ꝓprijs facultatibus vrbe excedere et ripas iordanis fluminis obſidere. Dicebat autem ſe etiam ꝓphetam eſſe: ⁊ poſſe verbi ſui precepto fluuij fluenta dirimere et facileꝫ ſectatoribus ſui fluminis tranſitum dare. Que cum diceret: multos decepit. Fadus vero non in longum vecordie eius indulcit. ſed emittit equituꝫ turmā. que ex improuiſo irruēs ſuper eos: quam plurimos quidem peremit: multos tamen ⁊ viuos cepit. Ipſius autem theode caput defectum hieroſolymam reportauit.

Cap. xij. de elena regina adyabenorum.

Poſt hoc idē ſcriptor etiam de fame que ſub claudio facta eſt hoc mō memorat. Poſt ideꝫ tempus inquit fames magna obſederat etiam iudeam. Qua tempeſtate regina nomine helena multis pecunijs cōparatū frumētum de egypto ⁊ hieroſolymā delatū indigentibus miniſtrabāt. Quid tā cōſonans tāꝙ̄ cōcordās ꝙ̄ hec ſunt cū illis q̄ in actibꝰ aploꝝ ſcribunt̄ vbi dr̄ q̄ diſcipli q̄ erant anthiochie: prout potuit vnuſqſꝙ miſerūt in miniſteriū ſctis habitantibꝰ in iudea deferēdū p manus barnabe ⁊ pauli: ac p p̄ſbyteros diſpēſandū. Helene vero cuiꝰ hiſtoriographus intulit mētionē: ēt nūc extat ſepulchrū nobile p portis hieroſolymoruꝫ. Regnaſſe aūt apud adabenorū gentem refertur.

Cap. xiij. de ſymone mago. A.

Interea cum fideles dñi ⁊ ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i per omnium creſceret mentes: ⁊ per dies ſingulos religionis ꝓpagarentur argumenta nequaꝙ̄ quieſcit hoſtis ſalutꝫ humane: ſed vrbē maximā q̄ eſt caput oīm ꝑuenit: ⁊ ſymonē illuc de quo in ſuperioribꝰ diximus euocati cuiꝰ nefarijs artibus amminicula ipē maiora ſuppeditās plurimos vrbis illiꝰ ciues in erroris eiꝰ vincla ꝯiecit. Deſignat hec vir in ſcriptoribꝰ nobilis non multo poſt apoſtoloꝝ tēpus exortus: iuſtinꝰ: de quo ſuis in locis quod cōpetit aſſignabimus. Hic igit̄ in apologetico quē p fide noſtra ad imperatoreꝫ antonium ſcripſit: de his hoc mō refert. Et poſt aſcentionē inquit dñi ad celū inueſtigabant demones quoſdā hoīm. qui dicerēt ſe eſſe deos quos nos fugauimꝰ. Symon deniꝙ quidā ſamaritanus de vico q̄ dr̄ gyttho: ſub claudio ceſare magicis artibꝰ ⁊ ope demonum ſubleuatꝰ in vrbe vr̄a q̄ regnuꝫ oīm tenet: ꝙ̄ plurimis p fantaſias deceptis: deꝰ decretꝰ eſt: ⁊ ſimulachri apud vos quaſi deꝰ honore donatus eſt in flumie tyberis inter duos pontes collocati. Habetꝫ ēt titulū latinis litteris ſcriptū. Symoni deo ſancto: quē et oēs pene ſamarite: nōnulli etiam ex ceteris gentibus tanꝙ̄ ſummū deū ⁊ adorāt ⁊ ꝯfitent̄. Sed ⁊ ſolēnē quandā erroris eiꝰ ac deceptionis comitē: q̄ priꝰ in proſtibulo ſteterat apud tyrum vrbem fenicis: cū ipſo velut primam quandam mentē conſecrauerunt. Hec quidem iuſtinus.

B Cōſona vera huic etiā hireneꝰ ſcribit in primo aduerſus hereſes libro. In quo vel quis ipſe fuerit ſymō vel quam impura eius opa atꝙ doctrinā pleniꝰ refert. Que multū eſt vt his inſeramꝰ: cū liceat volētibus ea ſcire per ſingula: ex ipſis ſupradicti hirenei libris vl' de hoc vl' ceteris auctoribus diuerſaꝝ hereſeum: ⁊ de venenatis eoꝝ dogmatibus diligentius noſcere. Caput igit̄ totius prauitatis ⁊ p̄ncipium oīs hereſis a ſymone cepiſſe accepimus. Ex quo vſꝙ in hodiernū ſectatores eiꝰ ſimulantes adire ſe puriſſimā chriſtianorum philoſophiā: quā videt̄ apud oēs p caſtitate vite ⁊ inſtituti ſctitate mirabilē: ſupſtitiōis idoloꝝ ꝙ̄ deſerere vident̄: rurſuꝫ viculis inectunt̄: colētes ac venerantes picturā ⁊ imaginē ſymonis: ⁊ illius quē ⁊ ſceleris ac turpitudinis extitiſſe ſociā diximꝰ ſolēnē. His incēſos odores offerunt his ſacrificia et libamia ipura delibāt. Sꝫ eoꝝ adhuc nequiora ⁊ execrabiliora cōmittūt. Aiūt enim eſſe q̄dā apd̄ ſe ineffabilia q̄ cū primo qs audierit mēte excedat ⁊ eoꝝ q̄ſi virtute pcurſꝰ velut attonitꝰ maneat ⁊ vſꝙ ad demētiā veniat. Que cū ita ſint: aiūt impoſſibile eſſe. vl' ſcripture ea tradi. vel ore ac labijs proferri: hec qui audit p veneratione ita ſe habere rem credit.

C Porro autē vere illa huiuſcemodi ſunt q̄ p impuritate ⁊ obſcenitate ſui caſtis ⁊ pudicis auribus execrabilia ⁊ penitus horeſcenda ducant̄. Quidq̄d eīn illo̊ eſt turpe ⁊ in puꝝ q̊d excogitari a q̄quaꝫ pōt ſōni hoc ipuriꝰ eſſe illo̊ tradit̄ q̊d inquinatiſſime huiꝰ hereſis myſteriū tectū apd̄ ſe ſeruari pollicentur archanū. In felicibꝰ p hec mulierculis ⁊ pctis (vt ait apl's) oneratis deteſtabilr̄ illudētes. Hunc igitur taliū maloꝝ patrem ⁊ auctorem per idem tempus ſymonem ex apparitoruꝫ ſuorū numero diabolus ſuſcitans ad vrbem maximā ire compulit romaꝫ vt vbi potentiſſimis athletis dñi ac ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i apoſtolis in hoc ipꝫ ab eo ſubrogatis obſiſteret. Sed diuina virtꝰ et gratia in maximo precipue certamine nunꝙ̄ deſerit ſuos. Que incēſaꝫ maligni flāmā tota celeritate reſtinguit ⁊ oēm altitudinē deſtruit extollentē ſe aduerſum ſciaꝫ dei. Propter q̊d neꝙ ſymō neꝙ aliꝰ quis ꝯgreſſus tunc aduerſus apoſtolos dñi potuit obtinere q̄r veritatis lux ⁊ v̄bi diuini claritas que ob ſalutem hoīm nup obfulſerat p apoſtolos ſuos totius mēdacij diſcuſſa caligine de humāis mētibus ignorātie tenebras effugabat. Deniꝙ ſupradictꝰ magus veri luminis fulgore percuſſus cecitatem continuo male ſane mentis incurrit. Quippe qui iā priꝰ in iudea per apoſtolum petrum de his qui gerebat ſceleribus confutatus tranſmarinam aggreſſus eſt fugam. et ab oriēte ad occidentem vſꝙ pertendit nuſꝙ̄ ſibi vitā niſi in fuge ſubſidio ſperans. His igitur vrbem romam ingreſſus vtens adminiculo aſſiſtētis ſibi et adherentis demoniace virtutis quam paredrum vocant breui tempore intantum malorum venit precipiciuꝫ vt et iam ſimulachris a ciuibus romanis tanꝙ̄ deus honore potiretur.

Capitulum. xiiij. de predicatione apoſtoli petri apud vrbem Romam.

Sed non in longū ꝑmanet fraude q̄ſita diuinitas ꝯtinuo nāꝙ in ipſis et claudij tēporibus clementia diuine ꝓuidentie probatiſſimum omniū apoſtolorum ⁊ maximum fidei magnificentia et virtutis merito primorum principem petrum ad vrbē romam velut aduerſum humani generis communē pernicem repugnaturuꝫ deducit ducē quēdam et magiſtrum milicie ſue ſcientem diuina prelia gerere. et virtutum caſtra ductare. Iſte adueniens ex orientis partibus: vt celeſtis quidaꝫ negociator marcimonia diuini luminis ſi quis velit comparare paratus aduenit. et ſalutaris predicationis verbo primus in vrbe roma. euangelij ſui clauibus ianuam regni celeſtis aperuit.

Cap. xv. de euangelio ſm̄ marcum.

Ibit cū romane vrbi clarū v̄bi dei lumen fuiſſet exortum: ſymonis q̄dem tenebre cum ſuo auctore reſticte ſunt. Sermo aūt v̄itatis ⁊ lucis q̄ p petrū p̄dicabat̄ vniuerſoꝝ mētes placido illuſtrauit auditu: ita vt q̄tidie audientibꝰ eū nulla vnꝙ̄ ſacietas fieret vn̄ neꝙ auditio eis ſola ſuffecit ſed marcuꝫ diſcipulū eius oībus precibus exorāt. vti ea que verbo predicabat ad perpetuam eoꝝ cōmotionē habendam ſcripture traderet: quo domi foriſꝙ in huiuſcemodi verbi meditationibꝰ ꝑmanerēt. Nec priꝰ ab obſecrando deſiſtūt ꝙ̄ quod orauerāt impetrarent. Et hec fuit cauſa ſcribendi quod ſm̄ marcū dicitur euangelij. Petrꝰ vero vt p ſpm̄ ſanctū religioſe ſe ſpoliatum ꝯperit furto delectatus eſt. fidē eoꝝ p hec deuotionē cōſiderans: factumꝙ cōfirmauit ⁊ in perpetuum legendā ſcripturam eccleſijs tradidit. Clemens diſputationum libro. Hec ita geſta eſſe deſcribit cuiꝙ ſimile dat teſtimoniū hierapolites epiſcopꝰ nomine papias q̄ ⁊ hoc dicit ꝙ petrus in p̄ria epiſtola ſua quā d̊ vrbe roma ſcribit meminerit marci. In qua tropice romam babiloniā nominauerit cuꝫ dicit ſalutat vos ea que in babylone electa eſt eccleſia ⁊ marcus filius meus.

Cap. xvj. vt prius marcus per egyptū chriſti noticiam predicauit.

Tunc aūt marcū tradunt primum ad egyptuꝫ perrexiſſe atꝙ

inibi euangelium: quod ipſe conſcripſe-
rat predicaſſe: et ipſum primum eccle-
ſiam apud alexandriam ↄſtituiſſe. Tan-
ta autem refertur multitudo credentiū vi
rorum ac mulierū primo ingreſſu exēplo
ſobrietatis ei⁹ ⁊ continentie congregata:
vt etiā conuerſatio eorum qui per ipſum
crediderāt ⁊ vita totius abſtinētie ac fru
gi eorum ſobriaqꝫ conuiuia librorum me
morie mendarentur a viro diſertiſſimo fi
lone. quem ſermo tenet temporibus clau
dij imperatoris romam veniſſe ⁊ petruꝫ
apoſtolū vidiſſe atqꝫ eius adheſiſſe col-
loquijs verbum dei predicantis. Qđ va-
le eſt veriſimile q̄ ⁊ ſcripturam iſtā quā
diximus poſterioribus ab eo temporib⁹
conſtat compoſitā eſſe. In qua euidētiſſi
me omnia eccleſie inſtituta complectitur
q̄ ⁊ tunc tradita ſunt et in hodiernum ſer
uantur a nobis. Sed et abſtinentium vi
tas eorum duntaxat qui nunc in eccle-
ſijs ⁊ monaſterijs degunt deſcribit ad li
quidum. Unde plane manifeſtiſſime ꝓ-
ditur non ſolum ſciens que noſtra ſunt ſꝫ
⁊ amplectens. Quippe qui diuinis lau-
dibus extulit ſui temporis apoſtolicos
viros ex hebreorum quantum intelligi
datur precipue genere credentes. qm̄ q̄-
dem conſtat q̄ hi qui ſub apoſtolis ex iſ-
raelitis credebant. Judaicis adhuc inſti
tutiōib⁹ ⁊ legis obſeruatiōib⁹ inherebāt.

¶ Cap. xvij. q̄lia de abſtinētibus apud
egyptum filo ſcribit.

HIcigit̃ deſcri-
bēs hec in libello quem de vi
ta theorica vel ſupplicū arti
culauit nihil oīno vel de pro
prio vel extrinſecus adidit. ſed prio oīm
viros ipſos cultores ⁊ feminas cum ipis
ait cultrices appellari.

A Cauſaꝫ ṽo huius vocabuli vel ex eo
ductā q̄ ↄuenientiū ad ſe aīas tāq̄ rudes
⁊ aggreſtes excolerēt vel q̄ erga dei cul-
tum pura et integra conſcientia perdu-
rarent quod nomen ſiue ipſe ipoſuit pri-
mis illis ex iporum actibus colligens ſi
ue vero ne incus ita appellabantur qui
ſecundū euāgeliū viuebāt anteq̄ chriſtia
norum appellatio per omnem locum dif
funderetur intereſt dūmodo ex ipſis re-
bus nomen ad quos pertineat comprobe
tur. Dixit ergo primo oīm q̄ renuncient
cunctis facultatibus ſuis q̄ ſe ad huiuſce
modi phiam dederint ⁊ bonis ſuis q̄bus
intereſt credant. Cum deinde q̄ oēs vite
ſollicitudines ꝓcul abijciant. et extra vr
bem egreſſi in ortulis vel exiguis quibuſ
qꝫ agellulis degāt: refugientes imparis
propoſiti conſortia ⁊ vite diſſimilis ↄtu-
bernia. Sciētes īpedimēto eē hec arduū
volētib⁹ iter ṽtutis incedere. Tali q̄ppe
ordīe calore fidei incitati hi q̄ primit⁹ cre
debāt vitā duxiſſe memorant̃ ſicut euidē
ter in actib⁹ apl̃oꝝ legim⁹ ſcriptū q̄ oēs
q̄ credebāt ſub apoſtolis poſſeſſiōes ſuas
⁊ ꝑdia vendētes ꝑcia ponebāt ante pe-
des apoſtoloꝝ ⁊ diuidebāt̃ vnicuiqꝫ put
opus erat ita vt non eſſet quiſq̄ in eis
egens. ¶ Quia ergo ⁊ hic ſimilia ſcribit
geri ab his qui apud alexandriam crede
bant ſicut illi qui in hieroſolymis ante
crediderāt certum eſtq̄ idem actus ea-
demqꝫ inſtitutio, eandem ſine dubio ⁊ re
ligionis fidem deſignet. Deniqꝫ libro ip
ſi de quo ſupradiximus tale initium de-
dit. In multis eſt inquit orbis terre par-
tibus hoc genus hominum. Oportebat
nāqꝫ hui⁹ ꝑfecti boni participeꝫ fieri oēꝫ
gratiam oēmqꝫ barbariē. In egypto tñ
maior eſt copia ꝑ ſingula que q̄ territo-
ria precipue autē circa alexandriam. Nā
optimus quiſq̄ ex omnibus locis velut
adviberis patrie glebam feſtinus occur-
rit colonus. Regio quedam eſt philoſo-
phie magiſq̄ frugib⁹ oportuna ſupra lo
cum cui Marie nomen eſt ſita. colliculis
quibuſdam molliter et clementer erecta
ad munimentum ſimulatqꝫ aeris tempe
riem commoda.

B ¶ ¶ Poſt hoc deſcriptis eorum habi
taculis vt ſe habeat ſingulorum quali-
tas ⁊ ſitus etiam de eccleſijs que apud
eos ſunt ita dicit. Eſt aūt inquit in ſingu
lis locis conſecrata orationis dom⁹ que
appellatur ſemmon vel monaſteriū. Sē-
mon autem in noſtra lingua. ſignificare
poteſt honeſtorum conuenticulum. In
qđ ſe ſedentes inquit honeſta ⁊ caſta vi-
te miſteria celebrant nihil illuc ꝑſus qđ
ad cibum potumqꝫ pertinet inferētes vel
ad reliqua humani corporis myſteria;

ſed tantum legis libros ⁊ volumina pro
phetarum hymnos quoqꝫ in deum ce-
teraqꝫ his ſimilia. In quorum diſciplinis
atqꝫ exercicijs inſtituti ad perfectam bea
tamqꝫ vitam ſtudijs iugibus coaleſcant.
¶ Et poſt aliquāta iteꝝ dicit Ab ortu au
tem diei vſqꝫ ad veſperā omne eis ſpaciū
in ſtudiorum exercicijs ducitur quibus
ad diuinam philoſophiaꝫ ꝑ ſacras litte-
ras imbuunt̃ patrum leges in alegoricā
intelligentiam deducentes. Quoniā qui
dem formas eſſe ⁊ imagines ea que in le
gis litera ſcripta ſunt opināt̃ur latentis
intrinſecus profundi cuiuſdam diuiniqꝫ
miſterij. habent autem etiā diſputatio-
nes quaſdam ⁊ interpretationes veterū
virorum qui ⁊ auctores ipſius hereſeos
extiterunt: quos eis allegorice ac figura
lis intalligētie normā quā plurimis ſcri
ptoꝝ ſuoꝝ conſtat tradidiſſe monimen-
tis. Quorum illi velut itineris ſui ducū
et auctorū inſtituta pariterr ſequuntur
et morum. Hec autem dixiſſe hūc virum
certum eſt. De euangelicis atqꝫ apoſtoli
cis libris in quibus quomodo lex ⁊ ꝓphe
tia ſpiritualiter, intelligi debeat edocet̃.
Poſt pauca rurſum etiam de eo qđ pſal-
mos faciant nouos ita ſcribit. Itaqꝫ non
ſolum ſubtilius intelligunt hymnos ve-
terum ſed ⁊ ipſi faciunt nouos in deum.
Omnib⁹ eos ⁊ meritis ⁊ ſonis honeſta ſa
tis ⁊ ſuaui compage modulantes. Mul-
ta quidem ⁊ alia in eodem libro enume-
rat que a noſtris vel in eccleſia vel in mo
naſterijs exercentur. ¶ Sed ꝓperanduꝫ
nobis eſt ex omnibus dicere que eccleſia
ſticā ꝓprie continent formam: ex quibus
citius maneſceſtum eſſe debeat ad eccle-
ſiam pertinere que ſcripta ſunt. Ait ergo
Continentiam vero velut fundamentuꝫ
quoddam primo in anima collocāt: ⁊ ita
demū reliquas ſuper hāc ꝑgunt edifica-
re virtutes. Cibū potumqꝫ nullus eoruꝫ
capitante ſolis occaſum. Uidelicet tem-
pus lucis cum philoſophie ſtudijs: curā
vero corporis cum nocte ſociantes. Nō-
nulli aūt etiā poſt triduum in cōmunio-
nem veniunt cibi. Quos ſcꝫ edatior ſtu-
diorū fames perurget. Iā ṽo hi qui eru
ditionibus ſapiētie ⁊ iā in ꝓfundiore in-
telligētia ſacroꝝ voluminum non ſeruā
tur tanq̄ copioſis dapibus inhiātes ex
pleri nequeūt: ⁊ cōtuendo acrius inflam
matur: ita vt nec quarto iam nec quinto
ſed ſexto demū die non tā deſideratū q̄
neceſſariū corpori indulgeant cibum.

C ¶ Hec filonem de noſtrorū inſtitu-
tis referre quis poteſt dubitare quod ſi
cui adhuc videtur ambiguum adhibebi
mus etiam alia eius dicta: que nulli om-
nino niſi noſtris tantummodo conueni-
re etiam infideliſſimus quiſqꝫ fatebitur.
Ait ergo. Cū viris aūt quos dicim⁹ ſunt
⁊ femine in quibus plures iam grādeue
ſunt virgines integritatē caſti corporis
non neceſſitate aliqua: ſed deuotione ſer
uantes: dum ſapientie ſtudijs ſemet ge-
ſtiunt non ſolum animo ſed et corpore cō
ſecrare: indignum ducentes libidini man
cipare vas ad capiendam ſapientiā pre
paratum: et edere mortalem partuꝫ eas
a quibus diuini verbi concubitus ſacro-
ſanct⁹ ⁊ immortalis expectatur: ex q̄ po-
ſteritas relinquatur nequaq̄ corruptele
mortalitatis obnoxia. q̄ ſi adhuc parum
videtur iſtud audi quod poſt aliquanta
ſcribit. Trac atus autem ſacrorum in-
quit voluminum huiuſmodi habent: vt
magis allegoricis opinionibus vtantur.
Quoniam quidem omnis lex viris iſtis
videtur animali eſſe ſimilis qđ corpus
quidem habeat ipſam litteram ⁊ ea que
ſecundum litteram deſignantur. Animā
vero occultum in litterā ſpiritualem et
inuiſibilem ſenſum: quem illi ab aucto-
ribus ſuis edocti ſublimius et nobilius
velut inſpicientes per ſpeculum contem
plantur ex ipſis etiam nominibus ad-
mirandas quaſdaꝫ ſpecies intelligentie
proferentes. Quid autem addere his
opus eſt etiam de conuentibus eorum q̄
conſcribit: ⁊ vt ſeorſum quidam viri ſeor
ſum etiam in eiſdeꝫ locis femine congre
gentur: ⁊ vt vigilias ſicut apud nos fieri
moris eſt peragant ⁊ maxime diebus il-
lis cum paſſionis dominice ſolēnitas ce
lebratur: cū in ieiunijs ꝑnoctare ⁊ lectio-
nibus ſanctis auditum prebere cōſueuiꝫ-
mus. Que omnia ſupradictus vir eo or-
dine eadēqꝫ conſequentia qua apud nos
geruntur expreſſit. Et vt vnus ex omni-
bus ↄſurgēs in medio: pſalmū honeſtis

modulis concinat: vt q̄ precinenti ei vnū
verſiculum oīs multitudo reſpondeat at
q; in ipſis dieb⁹ in terra recumbentes ſi=
cut antiqui moris fuiſſe dr̄: vinum quidē
nemo omnino vt ipſe ait. nec guſtu q̄dez
contingat. ſed nec quālibet carnem. Tm̄
aūt aqua ſit eis poculum: ⁊ panis cū ſale
vel iſopo cibus. Addit adhuc his quō
ſacerdotes et miniſtri exhibeant officia
ſua: vel que ſit ſupra oīa epiſcopalis api=
cis ſedes. Que cuncta ſi quis pleni⁹ vult
⁊ exploratius dicere: oſtendimus ex quo
iſta fonte debeat haurire. In quibus ſu=
pradictus vir eccleſiaſtice inſtitutionis
initia ⁊ originem apoſtolice atq; euange
lice traditionis intexuit. Eſt aūt idē filo
affluentiſſimus quidem in eloq̄a in ſenſi
bus autem ꝓfundiſſimus ⁊ interpretatio
ne atq; intelligentia diuinarum ſcriptu=
rarum ſubtilliſſimus. Copioſe inuenies
et copioſius eloquens. Multa deniq; di=
uini nobis etiam ipſe ingenij ſui moni=
menta dereliquit.

¶ Capitulum. xviij. quanti ad nos filio=
lis peruenerint libri.

PRimo qui ꝑ or=
dinem in
geneſim ſcripſit libros
quos articulauit ſacre
legis explanatio figu=
ralis. Tum deinde et
alios continentes ſpar
ſim de diuerſis capitu
lis queſtiōes in q̄bus que requiri debeāt
et proponit ⁊ ſoluit. Quas queſtiones et
abſolutiones de geneſi et exodo articula
uit. Sunt et alij eius libri qui ſuperſcri=
buntur propoſitionum qui ſunt dei agri
cultura duo. ⁊ de temulentia duo. Sed ⁊
alij quāplurimi extant eius libri diuer=
ſis vocabulis annotati. Sicut eſt i q̄ ſint
pro quibus mens debet orare deum ⁊ de
confuſione linguaruz. De natura ⁊ inuē
tione de his congregari debeant ad eru=
diendum. Et quis ſit qui heres ſit diui=
norum que ſit equalium et inequaliū di
uiſio. Itez de tribus virtutibus quas de
ſcripſit cuz ceteris moyſes. Item de his
quorum in ſcripturis nomina commuta
ta ſunt: ⁊ quibus ex cauſis cōmutata ſint
In quib⁹ refert ſcripſiſſe etiam de teſta=
mentis primū et ſecundum. Eſt autem ⁊
alius eius liber de captiuitate: ⁊ de vita
ſapientis: eius qui ſcōm iuſtitiam perfe=
ctam et leges naturales conſummat⁹ eſt
De gigantibus de eo ꝙ incōuertibile ſit
quod diuinuz eſt. De moyſi vita. libro. v.
De eo ꝙ a deo ſint ſomnia. Hec pene oīa
in geneſi ſcripſit. Sed et in exodum que=
ſtionum et abſolutionum libri. v. De ta=
bernaculo. De decez verbis legis. de his
que inferuntur ſub ſpecie decalogi. Et de
aīalib⁹ que ſacrificijs deputata ſunt. Et
que ſunt ſpecies ſacrificiorum. Que ſunt
propoſita in lege bonis premia. et malis
maledicta. Tuz preterea ſingulares ei⁹
libri. De prouidentia. De iudeis apolo=
geticus liber hoc eſt de vita vrbana ⁊ ad
alexandrum dicentem rationem habere
muta animalia. De eo ꝙ ſeruus ſit oīs
q̄ peccat. Itē alius de eo ꝙ liber ſit oīs q̄
bonis ſtudijs opa prebet. De vita theo=
rica vel ſupplicum in quo ⁊ de apoſtoli=
cis viris eſſe que ſcripta ſunt ſupra edo=
cuimus. Sz et interp̄tationes nominum
hebraicorum que ſunt in lege ⁊ ꝓphetis.

B ¶ Hic temporibus gaij imperatoris
romani profectus cum de impietate atq;
impuritate gaij quaz plurima ſcripſiſſet
q̄ per hyroniā de virtutibus articulauit:
et ea ſenatui recitaſſet tanta dr̄ admira=
tiōe habitus vt in bibliotheca digna ei⁹
ſcripta decernerentur. ¶ Uerum ꝑidem
tp̄s paulo apoſtolo ad hierl'z in circuitu
et vſq; ad illicitū p̄dicationez, verbi dūi=
ci miniſtrante. Claudius imperator iu=
deos vrbe depellit. Tūc aquila ⁊ priſca
cum ceteris iudeis expulſi aſiaz venīūt:
ibiq; coherent apl'orum primum eccleſie
inibi fundamenta iacienti: ſicut edocet li
ber de actibus apoſtoloꝝ conſcriptus.

¶ Capitulum. xix. cuiuſmodi clade com=
preſſerint iudeos ipſo die paſchali.

CLaudio vero
adhuc in imperio perduran
te in ipſa ſolennitate paſche
tanta iudeis perturbatio et
veſtitas hieroſolymis accidit ex ſeditio=
ne commota vt illi ſoli q̄ in foribus tem=
pli conſtipatione populi necati ſunt tria
milia iudeorum numerarentur: ⁊ cōuer=

ſus eſt dies feſtus eorum in luctū. Sed ⁊
alia q̄plurima iudeis mala irrogata io=
ſephus per hec verba deſignat.

¶ Capitulū. xx. qualia etiam ſub nerone
hieroſolymis geſta ſunt.

CLaudius in
quit agrippam filiū agrip
pe iudeorum regem cōſti=
tuit. Felicem vero totius
prouincie ſamarie quoq; ⁊
galilee ⁊ regionis que dr̄ tranſiordanam
procuratorem miſit. Et poſt pauca addit
etiam hoc. Inflammatur autez ⁊ ſeditio
acerbiſſima a pontificibus aduerſum ſa
cerdotes et primos plebis hieroſolymo
rum: quorum ſinguli conquirentes ſibi=
met perditorum iuuenum et nouis reb⁹
gaudentium manūdūces ſemetipſos ꝓ=
prie factionis inſtituebant. Qui confligē
tes adinuicem primo conuitijs laceſſere
tum deinde et ſaxis inuicez ſternere: nec
quiſq; erat qui coherceret ſed agebātur
omnia tanq̄ in vrbe non habente recto=
rem. Igitur pontifices in tanta venere ꝓ
teruiam vt ſeruis ſuis ad areas miſſis
inuaderent decimas que ſacerdotib⁹ de
bebantur. Et accidebat vt nonnulli ex mi
noribus ſacerdotibus quorum alimonie
vi fuerant direpte inedia deperirēt. Ita
ſeditionum violenta. ius faſq; confunde
rat. Item poſt pauca ſubiungit etiā hoc.
Nonnunq̄ autem etiam in media ciuita
te occurrētes ſibi trucidabant. Precipue
in diebus feſtis ſiccarij plebibus admix=
ti occultatis pugionibus oberrantes vt
quiſquis deſignatus eis cominus incide
rat perimebant. Et arte nefaria cum cor
ruiſſet is quē occulto vulnere ſtrauerat.
tum idem ipſi percuſſores velut indigna
ri ſe ſimulabant aduerſus eos qui hoc in
media vrbe committerent: atq; hoc mō
occulta eorum facinora permanebant. et
primo oīm ab his ionathas pontifex in=
terficitur: poſt illum quam plurimi iugu
lantur ita vt iaz ipſis mortibus eſſet gra
uior metus mortis: dum vnuſquiſq; qua
ſi in procinctu ſemper poſit⁹ per momē=
ta ſingula ſperaret iterfici. Poſt hoc aūt
interiectis q̄buſdam addit etiam hoc.

¶ Cap. xxj. de egyptio cuius actus apo=
ſtolorum faciunt mentionem.

GRauius vero
omni hac vaſtatione afflixit
iudeos egiptius quidā fal=
ſus ꝓpheta. Qui cum veniſ
ſet ad iudeam homo magus: fidē ſibi pro
phete magica arte conſciuit: et continuo
triginta milia virorum cōgregans ⁊ du=
ctans eos ꝑ deſertum peruenit cum ipſis
in montē qui vocatur oliueti. Parat⁹ in=
de irruere hieroſolyme ⁊ vi ac poteſtate
vrbem tenere: ſimulq; romanoruz p̄ſidia
ac plebē tyrannidi ſue ſubiugare fret⁹ ꝑ
oīa his quos ſecū eduxerat ſatellitibus.
Sed conatus eius p̄uenit felix confeſtiq;
cum armatis obuiam ꝑgens ſecum etiaz
plebe reliqua conſpirante congreſſiōe fa
cta egyptium quidem cum paucis in fu=
gam vertit. Perēptis vero alijs etiaz ca=
ptis temere cepta facile reſtrinxit. Hec i
ſecundo hyſtoriarum libro ioſephus re=
fert. Opere preciuz tamen eſt hec que de
egyptio ſcribit cum illis que in apoſtolo=
rum actibus deſignata ſunt comparare:
vbi ſub felice tribunus qui in hieroſoly=
mis erat ad paulum in quē fuerat cōmo
ta ſeditio dixit. Nonne tu es egyptius il
le qui ante hos dies concitaueras ppl'm
⁊ eduxeras in deſertuz ad quatuor milia
hoīes ſiccarioꝝ. Sz ſufficiāt iſta d̄ felice.

¶ Capitulum. xxij. quemadmoduz de iu
dea paulus Romam miſſus in vinculis
omni culpa liberatus ſit.

Interea claudio tres=
deciz
annis ⁊ octo menſibus romanoruz impe
rio perfuncto nero ſuſcipit principatum.
A quo feſtus mittitur in iudeam ſucce=
dere felici. Apud quem cauſa dicta pau=
lus vinctus mittitur romam ariſtarco ſe
cum comitante (quem conſequēter in epi
ſtolis ſuis concaptiuum appellat). Se=
det et luca qui et actus eius ceterorumq;
apoſtoloruz deſcribit ſed precipue pauli
de quo etiam hoc in fine ſignauit ꝙ bien=
nio in vrbe roma poſitus verbum dei p̄=
dicabat nemine prohibente. Quez tamē
affuiſſe ſibi et defendiſſe ſe apud neronē
et rurſum profectum eſſe a predicatiōis
officium ſermo confirmat. Et poſt hoc de

nuo rediſſe ad ſupradictam vrbem vbi et
martyrio cōſummatus eſt:tunc cū in vin
culis poſitus ſecundam ad thimotheum
ſcribebat epiſtolam. In qua et de prima
ſua defenſione et de preſenti ſimul idicat
paſſione. Suſcipe ergo de his ſingulis te
ſtimonia. In prima (inquit ipſe paulus)
mea defenſione nemo michi affuit:ſꝫ oēs
me dereliquerunt.non illis imputet. Do
minus enim aſtitit mihi ⁊ confortauit me
vt per me predicatio compleretur:et au=
diant omnes gentes quia liberatus ſum
de ore leonis. Manifeſtiſſime per hec de
ſignat:quia primo quidem vt per ipſum
cepta predicatio compleretur:liberatus
eſt de ore leonis. Neronem ſcꝫ in leone ꝑ
crudelitate ſignificans. Tum deinde in
conſequentibus adicit ⁊ dicit. Liberauit
me dominus de ore leonis. Preuidebat
enim in ſpiritu conſummationem ſuam
propter quod ⁊ dixit quia ⁊ liberatꝰ ſum
de ore leonis.et iterum liberauit me dñs
ab omni opere malo ⁊ ſaluum faciet in re
gnum ſuum celeſte. Significans per hoc
ꝙ eſſet confeſtim martyrio coronandus.
De quo tamen euidentius in eadeꝫ epi=
ſtola dicit ſcribens. Ego enim iniquitiaꝫ
immolor:⁊ tempus regreſſionis mee in=
ſtat. Hec autem dicta ſunt a nobis vt oſtē
deremus quia non eo tempore quo pau=
li actus in vrbe roma concluſit lucas mar
tyrio perfunctus eſt paulus. Potuit eniꝫ
fieri vt in initijs adhuc lenior eſſet nero:
et defenſionem pauli pro noſtro dogma=
te non aſpernāter acceperit. Proceſſu ve
ro temporis cum ceteris malis aucta ſit
eius etiā in apoſtolos os ſeuitie rabies.

¶ Capitu. xxiij. quomodo ſit paſſus iaco
bus qui frater domini eſt dictus. A

Igitur iudei poſtea ꝙ paulꝰ
ad ceſarem quē appellauerat a feſto trāſ
miſſus eſt: ⁊ fruſtratas inſidias quas ei
intenderant vident in iacobum fratrem
domini immanitatē nequitie ſue vertūt
cui epiſcopalis in hieroſolymis delata
ab apoſtolis fuerat ſedes quem hoc mo
do adorata ſūt:productum in mediū ab=
negare eum fidem chriſti coram oīm po=
pulo expetunt. At ille citra omnium opi
nionem voce ſatis libera et multo maio=
re quam vellent coram vniuerſo populo
cum omni fiducia profitetur filium eſſe
dei ſaluatorem et dominum noſtrum ie=
ſum chriſtum. Tum illi non ferentes taꝫ
graue et tam liberum teſtimonium viri:
pro eo maxime qđ iuſtiſſimus apud om=
nes habebatur ob religioſe ⁊ continēti=
ſime vite merita in necem eius vertunt
fauente ſibi occaſione temporis ex mor=
te rectoris. Contingit enim feſtum ꝑ idē
tempus obire apud iudeam:⁊ ſine recto=
re ac principe eſſe prouinciam. Nā mor=
tis iacobi modus iam quidem ⁊ in ſupe=
rioribus a nobis clementis ſermonibus
indicatus eſt: cum de pinna templi eum
precipitatum ⁊ fullonis percuſſum vecte
deſcripſit. Exploratius tamen de eo ege
ſippus qui poſt ipſas ſtatiꝫ primas apo
ſtolorum ſucceſſiones fuit in commenta=
riolum ſuorum libro his verbis refert.
Suſcepit inquit eccleſiam cum apoſto=
lis frater domini iacobus qui ab omnibꝰ
cognominatus eſt iuſtus. ab ipſis domi=
ni temporibus perdurans vſqꝫ ad nos.
Et multi quidem iacobi vocati ſunt. Sꝫ
hic ex vtero matris ſue ſanctus fuit. vinū
et ſiceram non bibit: ſed neqꝫ animal mā
ducauit. Ferrum in caput eius nō aſcen=
dit:oleo non eſt perunctus balneis non
eſt vſus. Huic ſoli licebat intrare in ſan=
cta ſanctorum. Neqꝫ enim laneo vteba=
tur indumento:ſed tantum ſindone. So=
lus ingrediebatur templum ⁊ iacebat ſu
per ienua ſua orans pro populi indulgē
tia. ita vt orando callos faceret in genibꝰ
admodum cameli ſemper genua flecten
do:nec vnqꝫ ab oratione ceſſando. Itaqꝫ
pro incredibili hac continentia ⁊ ſumma
iuſtitia appellatus eſt iuſtus:⁊ oblias qđ
eſt interpretatum monimentum populi ⁊
iuſtitia ſicut ⁊ prophete indicarūt de eo.
B ¶ Quidam ergo de ſeptem hereſi=
bus que erant in populo de quibus ſupe
rius ſcripſimus interrogabant euꝫ qđ eſ
ſet hoſtium ieſu. At ille dicebat hunc eſ=
ſe ſaluatorem. Ex quibus aliquanti cre=
diderunt quia ieſus eſt chriſtus. Ille au=
tem hereſes quas ſupradiximus nō cre=
diderunt neqꝫ ſurrexiſſe eum. neqꝫ ventu
rum vt retribuat vnicuiqꝫ ſecundum ope
ra ſua. Qui vero crediderint per iacobū

crediderunt. In quibus cum multi etiaꝫ
ex principibus crediſſent : perturbatio
erat iudeorum et ſcribarum ac phariſeo=
rum dicentium nihil iam ſupereſt qn om
nis populus credat in ieſum qđ ipſe ſit
chriſtus. Conuenientes igitur ad iacobū
dicebant ei. Oramus te vt reuoces popu
lum. quia ecce errat in ieſum putans qđ
ipſe ſit chriſtus. Deprecamur ergo te vt
ſuadeas omnibus conuenientibus in die
paſche de ieſu. Tibi enim omnes obtem
peramus:⁊ de te tam nos ꝙ populus te
ſtimonium inferimus. quia iuſtus es et
perſonam nullius accipis. Tu ergo ſua=
de populo de ieſu ne erret:quia omnes ti
bi obedimus. Aſcende itaqꝫ in excelſum
locum pinne templi: vt in edito poſitꝰ ap
pareas omnibus. ⁊ verba tua audiantur
a cunctis quia in die paſche conuenit nō
ſolum iudeorum:ſed et gentilium multi=
tudo. Statuerunt igitur ſupradicte ſcri=
be et phariſei iacobum ſupra pinnem tē
pli:et voce magna clamantes ad eum di
cunt. Uirorum iuſtiſſime cui omnes obtē
perare debemus. quoniam populꝰ erat
poſt ieſum qui crucifixus eſt:enuncia no=
bis ꝙ ſit hoſtium ieſu. Tum iacobus ad
eos ingenti voce reſpondit. Quid me in
terrogatis de filio hominis. Ecce ipſe ſe
det in celo a dextris ſumme virtutis ⁊ ipſe
venturus eſt in nubibus celi. Cumqꝫ hac
reſponſione ⁊ teſtimonio iacobi multis
ſatiſfactum eſſet ⁊ libenter audiſſent que
iacobus conteſtatus eſt. ceperunt glorifi
care deum ⁊ dicere: o ſanna filio dauid.
Tunc rurſum ſcribe ⁊ phariſei ceperunt
ad inuicem dicere. Malefecimus tale te=
ſtimonium preſtare de ieſu. Sed aſcēda=
mus et precipitemus eum deorſuꝫ:vt ce
teri terreantur et non credant ei. Simul
et voce magna clamauerunt dicentes. O
o. ⁊ iuſtus errauit. et compleuerunt ſcri=
pturam que in Eſaia ſcripta eſt dicentē.
Auferamus iuſtum:quoniaꝫ inutilis no
bis eſt. Propterea fructum operum ſuo=
rum manducabunt. Aſcenderunt ergo et
precipitauerunt eum et dicebant ad inui
cem. Lapidemus iacobum iuſtum. Et
ceperunt eum vrgere lapidibus. Qui de
iectus non ſolum mori non potuit. ſꝫ con
uerſus ſuper genua ſua procumbens di=
cebat. Rogo te domine deus pater remit
te eis peccatum non enim ſciunt quid fa
ciunt. Cumqꝫ euꝫ talia orantem deſuper
lapidibus purgerent vnus ex ſacerdoti=
bus de filijs rechab:filij rechabin (de qͥ=
bus proteſtatur Hieremias propheta)
exclamauit dicens. Parcite queſo quid
facitis. Pro vobis orat iuſtus hic quem
lapidatis. Tunc vnus ex ipſis fullo are=
pto fuſte:in quo res exprimere colent:ce
rebro eius illiſit. Et tali martyrio con=
ſummatus eſt ac ſepultus in eodem lo=
co prope templum. hic eſt qui extitit ve=
ritatis teſtis iudeis et gentibus:quia ie
ſus eſt chriſtus.

C ¶ Et non multo poſt opugnatio con
ſecuta eſt veſpaſiani. Hec latius qui=
dem ſed conſonanter clementi. Etiā ege
ſippus retulit qđ ita mirus quidem, et
apud omnes homines opinatiſſimus in
obſeruatione totius iuſtitie iacobus ha
bebatur:vt et iudeorum prudentes qui=
qꝫ crederent hanc eſſe cauſam ſtatim con
ſecute oppugnationis hieroſolymorum
qđ in illum ſceleratas iniecerint manus.
Et ioſephus ita ſibi videri euidenter in=
dicat per hec. Que omnia inquit accide
runt iudeis pro vindicta iacobi iuſti qui
erat frater ieſu qui dicitur chriſtus.
Quem iuſtiſſimum ⁊ pijſſimum omnium
confeſſione virum iudei interfecerunt.
Idemqꝫ etiam mortem eius in viceſimo
antiquitatum libro his verbis deſignat
Mittit autem ceſar albinum iudee pre=
fectum. Feſti morte comperta. Ananias
autem iunior quem pontificatum ſuſce=
piſſe ſupradiximus proteruus admodū
et inſolens moribus hereſim defende=
bat ſaduceorum qui in iudicijs crudelio=
res ceteris iudeis videntur ſicut iam ſu=
pra oſtendimus. Hic inſolentie ſue tem=
pus datum credens ex morte feſti con=
feſſum iudicium conuocat et introducit
in medium fratrem ieſu qui dicitur chri=
ſtus Jacobum nomine: et alios ꝙplurī=
mos quos velut contra legem gerere in
cuſans tradidit lapidandos. ¶ Quod
facinꝰ ſi quis ex ciuibus modeſtior fuit ⁊
equi ac legis obſeruātior grauiſſime tu=
lit. Qui etiam occulte legationeꝫ ad ceſa
rem mittunt orantes euꝫ ſcribere ananie

ne hoc agat:q2 nec pri⁹ huiuſcemodi facinoꝛa recte commiſerit. Quidam autez ex ipſis etiam albino occurrũt de alexandria ad ipos iter agẽti atqꝫ edocẽt ꝙ nõ licuerit ananie ſe incõſulto cõfeſſum iudicum conuocare. At ille cõmot⁹ ex his q̃ dicta ſunt cum indignatione ſcribit ad ananiã cõminatus ablatũ ſe ab eo iudicandi poteſtatẽ qua non recte vtebatur. Quia ⁊ agrippa rex eũ ſolis tribus menſibus functum hoc honoꝛe priuauerit: et ieſum dãni filium in locuz eius ſubrogauerit. Hacten⁹ etiam de iacob. Cuius illa habetur epiſtola q̃ prima ſcribitur iter eas q̃ canonica appellant. Sciendum tamen eſt ꝙ a nõnullis non recipiatur: nec facile quis antiquoꝝ meminerit eius: ſicut nec illius quidem que dicitur Jude q̃ et ipſa eſt vna de ſeptem. Nos tamen ſcimus etiam iſtas cum ceteris ab omnib⁹ pene eccleſijs recipi.

Capit. xxiiij. ꝙ poſt marcum primum epz alexãdrine eccl'ie oꝛdinat⁹ ſit anian⁹

IGitur neronis primo imperij anno poſt marcum euangeliſtã eccleſie apud alexãdriam Anianus ſacerdotium ſuſcepit. Sed nero regni ſibi poteſtate conualeſcente poſt multa q̃ animo ꝯceperat nefaria et impura flagitia ad ipſã quoqꝫ iam diuinitatis tendebat iniuriam. Lõgum eſt et noſtro operi inconueniens ꝓbra ei⁹ flagitiaqꝫ deſcribere: maxime cuz multi de his plenius ſcripſerint. Ex quorum libris ſiquis dedecoꝛoſam eius vitam atqꝫ omnibus ſcelerib⁹ obnoxiã ſcire vult facili⁹ poteſt. In quibus eum inueniet intãtũ ſceleris eſſe ꝓgreſſum vt ne ꝓprijs quidẽ ac domeſticis tẽperauerit. Sed ⁊ in matrẽ ⁊ in fratres ⁊ in vxoꝛes atqꝫ in oẽs ſanguinis ꝓximos: et parricida extiterit ⁊ inceſtus. His igit̃ oibus deerat vt ipſe primus et imperatoꝛib⁹ romanis etiã in ipſuz deũ impietatẽ arma ꝯuerteret. Sicut tertulian⁹ vir ſcriptoꝛũ nobiliſſimus refert dicens. Cõſulite commẽtarios veſtros: illic reperietẽ primuz quoqꝫ neronẽ in hãc ſectãtez maxime romẽ oꝛientẽ ceſareno gladio ferocẽ fuiſſe. Et tali dedicatoꝛe damnationis noſtre etiam gloꝛiamur. Qui eñ ſcit illũ intelligere põt nõ niſi grãde aliquod bonum a nerone dãnatum. Tẽptauerat ⁊ domicianus poꝛtio neronis de crudelitate: ſz quaſi homo facile ceptuz repreſſit reſtituens etiã quos relegauerat. Tales nobis ſemper fuere inſecutoꝛes: iniuſti: impij: turpes: quos ⁊ ipſi dãnare cõſueuiſtis: ⁊ a quibus dãnatos reſtituere ſoliti eſtis. Hec tertulianus.

Cap. xxv. de pſecutione neronis ſub q̃ paul⁹ ac petr⁹ pia ꝯfeſſione paſſi ſunt.

IGitur nero vt aperte tum ſe hoſtez diuinitatẽ pietatiſqꝫ ꝓfeſſus eſt: ipoꝝ pri⁹ apoſtoloꝛuz: quippe qui duces ⁊ ſigniferi erãt in populo dei: expetit neces. Et paulum quidam capite in ipſa vrbe roma: petruz vero crucis patibulo condemnat. Hoꝛum teſtimonium querere extrinſecus ſuperfluum puto cum rem geſtam inſignia vſqꝫ in hodiernum: et ſplẽdidiſſima eoꝛũ monumẽta teſtẽtur. Uerumtamẽ ſcribit de his etiam gayus quidam ſcriptoꝛ antiqus. Qui cum zepherino epiſcopo romano aduerſum ꝓculum quendam catafrigam diſputans. Hec de apoſtoloꝛuz commemoꝛat locis. Ego inquit habeo trophea apoſtoloꝛũ que oſtendam. Si enim procedas via regali que ad vatiganum ducit aut via hoſtienſi: inuenies trophea defixa: quibus ex vtraqꝫ parte ſtatutis romana communiter eccleſia: ꝙ autez eodẽ tempoꝛe ambo paſſi ſunt ꝙ coꝛinthioꝛum epiſcopus dyoniſius: cum in vꝛbe poſitus eſſet ⁊ de ſcripturis diſputare: hoc dicit. Sed et vos habentes commonitionem a petro et paulo plantationem romane ⁊ coꝛinthioꝛum eccleſie coniunxiſtis. Ambo etenim ſimul aduentantes et in noſtra coꝛinthioꝝ eccleſia docuerunt: et per omnem italiam: atqꝫ in hac vꝛbe ſimul docẽtes: etiam martyꝛio pariter vno eodẽqꝫ tempoꝛe coꝛonati ſunt. Hec autem retulimus: vt hyſtoꝛia que in opinione omnium eſt confirmatioꝛ habeatur. Joſephus autem ſcribens quante clades iudeoꝛum gentem peruaſerint: ⁊ vt cõtra

ſtitas

ſtitas ꝓpagata ſit addit etiam hec.

Capituluz. xxvj. vt innumeris iudei malis afflicti ſunt ⁊ nouiſſime cõtra romanos arma mouerunt.

VErũ ad innumera mala q̃ iudeis acciderãt: addit etiam hoc qđ Floꝛus q̃ ꝑ idez tp̃s iudee ꝓcurationez tenebat: honoꝛabiles quoſqꝫ viros flagris verberare: ⁊ in ipſa vꝛbe ſacratiſſima hieruſalẽ patibulo ſuffigeret: eo tempꝛe quo ꝑturbari iudeoꝝ ſtatum nouarum reruz molitiõib⁹ accidit duodecimo ſcz anno imperij neronis. Sed et per omnem ſyꝛiam in ſeditioſos iudeoꝝ atrociſſimam refert exercitatam eſſe ſeuitiam: ita vt etiam illi q̃ per vꝛbes ſingulas admixti gentib⁹ cõmanebãt: in hoſtiũ numero deputarentur. Et videres ĩquit repletas inhumanitatis coꝛpoꝛibus ciuitates: iacentes moꝛtuos ſimul cuz paruulis ſenes. Feminarũqꝫ abſqꝫ vlla ſexus reuerẽtia nudata ĩ publico reiectaqꝫ cadauera atqꝫ vniuerſam ꝓuinciam innumeris malis referſtam. Sed tamen taz diro hoc et tã atroci ſpectaculo multo grauius eos futuroꝝ ⁊ ꝑ dies augentium maloꝛũ metus et foꝛmido terrebat. Hec ad verbum ioſephus refert. Uerum de iudeis iſta ſufficiant.

Explicit liber ſecundus.

Incipit liber tertius.

Capitu. j. in quib⁹ locis apoſtoli chꝛiſtum pꝛedicauerunt.

IGit̃ iudei debitis cladibus per urgebant̃. Sancti vero apoſtoli dñi et ſaluatoꝛis nr̃i: ceteriqꝫ diſcipuli ad p̃dicandũ verbum dei ꝑ ſingulas quaſqꝫ oꝛbis terre ꝓuincias dimittuntur. Thomas (ſicut nobis traditum eſt) ſoꝛtitus eſt Parthos Mathe⁹ ethiopiam. Bartholomeus Indiaz citerioꝛem. Andreas Scithiam. Johannes Aſiam. Unde ⁊ apud epheſum: et commoꝛatus eſt ⁊ defunctus. Petrus pontũ: galatiam: bithiniam: cappadociam: ceteraſqꝫ confines ꝓuincias. Judeis dũtaxat pꝛedicans circuiſſe deꝓhendit̃: et ad vltimũ in vꝛbe roma cõmoꝛatus: vbi crucifixus eſt deoꝛſuz capite demerſo. quod ipſe ita fieri depꝛecatus eſt: ne exequari domino videretur. De paulo autem quid dicam qui ab hieruſalẽ vſqꝫ ad Illiricum repleuit euangelium chꝛiſti: et ad vltimum ſub nerone martyꝛium duxit. Hec ita per oꝛdinem in tertio li. explanationuz generis: oꝛigenes exponit.

Capitulum. ij. de epiſtolis ⁊ ſcripturis apoſtoloꝛum. A

VEruz petrus apoſtolis p̃dicationis ſue monimenta nobis ꝑ pauca derelinquit. Una etenim eius epiſtola eſt: de qua nullus omnino dubitauit. Nã de ſecunda multis incertum eſt. Apud plurimos tñ etiã ipſa legenda ſuſcipit̃. Ille vero libellus qui dꝛ actus petri ⁊ quod nois eius euangelium nuncupatur: ſed ⁊ qui dꝛ eius p̃dicatio vel reuelatio in ſcripturis ꝓrſus canonicis non habet̃. Sed ne aliqs quidẽ ſcriptoꝛum veterũ: vti eoꝝ teſtimonijs inuenit̃. Uerũ ꝓcedente nobis hyſtoꝛie narratione ꝑ opoꝛtunitatẽ locoꝛũ cũ ſcriptoꝛes eccleſiaſticos memorabimus: neceſſario etiã ſcripturarum libꝛos qui in auctoꝛitate eſſe debeãt: et quoꝝ minus ſequẽda ſit auctoꝛitas exponemus. Interim petri vt diximus pꝛima epiſtola ab omnib⁹ veterib⁹ eſt recepta. Pauli quoqꝫ manifeſte. xiiij. ſunt epiſtole q̃ in auctoꝛitate habentur licz ſcientiã apud latinos de ep̃la que apđ hebꝛeos ſcribitur haberi dubitationẽ. Sed de ipſa quid vnuſquiſqꝫ veterum ſcriptoꝛũ ſenſerit in tp̃e ſuo ꝓferemus Et libellus Herme qui appellat̃ Paſtoꝛis: cuius paulus in ep̃lis ſuis meminit a plurimis non eſt receptus. Ab alijs autem neceſſari⁹ iudicatus eſt ꝓpter eos qui pꝛimis ad fidem inſtitutionibus imbuunt̃. Un̄ ⁊ in nõnullis ec

cleſijs legit̃ ꝛ multi veterũ ſcriptoꝝ vſi
ſunt teſtimonijs eiꝰ. hec interiꝫ nobis
p̃miſſa ſint de diuinoꝝ libꝛoꝝ fide quã
moꝛ ẽt veteꝝ a ſtipulatiõe firmabimꝰ.
B ¶ Paulus aũt ꝙ ab hieruſaleꝫ vſ
ꝗ ad illiricũ gentibꝰ euangeliũ p̃dica=
uerit: ex ipſiꝰ vocibus cõpꝛobat̃: ꝛ ex ijs
que lucas in actibꝰ apl'oꝝ ſcribit. Sed
ꝛ petrus in q̃bus etiam ipſe ꝓuincijs
ijs qui ex circunciſione ſunt p̃dicauerit
xp̃ꝫ ꝓpꝛijs vocibꝰ in epiſtola quã ipſiꝰ
abſq̃ ambiguitate claruit eẽ deſignat:
in qua ad eos qui in diſpoſitione ſunt
ſcribit ſine dubio hebꝛeos. Ipſi eteniꝫ
diſp̃ſi dicunt̃: tan q̃ ꝓpꝛijs ſedibꝰ pulſi
ꝛ poſiti in diſp̃ſione vt ait ip̃e: ponti: ga
lacie: cappadocie: ꝛaſie ac bithinie. Ex
q̃bus ſi q̃s ꝯſtãtes in fide et emulato=
res verbi dei reperti ſunt: etiã regẽdas
eccleſias quas apoſtoli fundauerãt ſu
ſceperũt. Quoꝝ noia non eſt facile ex=
plicare per ſingulos. Ex apoſtoli tñ ſer
monibus colligere poſſumꝰ ꝑ multos
eẽ q̃s ille nunc adiutoꝛes nunc ꝯmilito
nes: nũc etiã ꝯcaptiuos: ꝛ cõlaboꝛãtes
in euãgelio ꝛ comites nominat. Sed ꝛ
lucas in actibꝰ apoſtoloꝛum plurimos
eiꝰ ſocios memoꝛat ꝛ participes pꝛedi
cationis: ſicut timothei meminit actiti.
Quoꝛũ alter in epheſeo epiſcopꝰ: alter
oꝛdinãdis apud Cretaꝫ eccleſijs ab eo
pꝛeficitur. Ipſe autem Lucas gñe q̃dẽ
anthiocenus arte medicus comes ve=
ro pauli: et ceteroꝝ apoſtoloꝝ ſocius
et neceſſarius fuit. Is ergo ſcđm hanc
medicinã quam ex apoſtoloꝛum ſocie=
tate vel traditione ſuſceperat: duos no
bis medicinales libꝛos: quibus non coꝛ
poꝛa ſꝫ anime curentur explicuit. Euã
geliũ ſcꝫ: in quo etiã ſic pꝛefatur. Sicut
tradiderũt nobis inquit hi q̃ ab initio
ipſi viderũt ꝛ miniſtri fuerũt verbi dei
quos et ab initio ſecutus ſum. Et actꝰ
apoſtoloꝝ quos non iam auditu perce
perat ſꝫ oculis inſpexerat. Tradũt au=
tem ꝙ euãgeliũ ſuũ ex pauli oꝛe deſcri
pſerit: ꝛ ipſum ſit quod apoſtulus ſuuꝫ
euangeliũ ſoleat nominare cuꝫ dicit ſe
cundum euangelium meuꝫ ſicut ꝛ mar
cus que ex oꝛe petri fuerant pꝛedicata ꝛ
conſcripſit. Memoꝛatur auteꝫ ex comi
tibꝰ pauli: creſcens quidam ad gallias
eſſe ꝑfectus Linus vero ꝛ clemens in
vꝛbe roma eccleſie pꝛefuiſſe in q̃ comi=
tes ꝛ adiutoꝛes eius fuiſſe ab ipſo pau
lo perhibentur. Sed ꝛ dyonyſium arío
pagitã apud athenas quẽ lucas deſcri
bit pꝛimum paulo pꝛedicante crediđiſ
ſe inter ſocios eiꝰ fuiſſe: ꝛ eccleſie athe
nienſium conſtat ſacerdotium ſuſcepiſ
ſe. Sed nunc interim ad hyſtoꝛie oꝛdi=
nem redeamus.

¶ Cap. iij. de ſucceſſionibus apoſto
li pauli. A

ABitur poſt Nero
neꝫ q̃ trede
cim annis obſedit roma
ni culminis pꝛincipatũ:
galba ꝛ octo anno: et ſex
menſibus detento pꝛin=
cipatu defuncti veſpaſiano regni gu=
bernacula derelinquũt: poſito per ideꝫ
tempus in ꝓcinctu belli qđ iudeis intẽ
derat. Ubi ab ipſo exercitu cũ quo op=
pugnabat iudeã: ſubꝛogatur imperio.
Iſq̃ confeſtim romam tẽdẽs: tito filio
ſuo curam belli ꝛ hieroſolymoꝝ oppu
gnationis iniungit. Uerũ poſt aſcenſio
nẽ dñi et ſaluatoꝛis noſtri: iudei vel in
ip̃ꝫ commiſſi piaculi: vel perſecutionis
in apoſtolos: et necis in ſtephanum: ſꝫ
ꝛ obtruncationis in apoſtolum iacabũ
in iacobi. nihilominus fratreꝫ dñi (qui
appellabatur iuſtus) ſceleris admiſi:
ceteroꝛũq̃ oim quos pꝛopter fidẽ chꝛi
ſti inſidijs dolis atq̃ omnĳ fraude: neq̃
tie circũuenerãt pꝛo his inquam omni
bus malis: penas diuinitus repoſce=
bantur. Et apoſtoli quidem ab illis
pꝛius fugati ac per omnem locum diſ=
perſi ſicut ſupꝛadiximꝰ: ꝑgebant in vir
tute xp̃i: qui eis p̃ceperat dicẽs Eũtes
baptizare omnes gẽtes in noie meo.
B Eccleſia ṽo que in hieroſolymis
fuerat ꝯgregata reſpõſo a deo accepto
emigrare iubet̃ ꝛ tranſire ad oppidum
quoddã. Pellaꝫ noie tranſioꝛdanẽ: quo
ablatꝭ ex vꝛbe ſanctis ꝛ iuſtis viris vin
dicte celeſtis fieret locꝰ tam de vꝛbe ſa
crilega q̃ꝫ de populo impio ꝑ excidium
patrie euerſioneq̃ꝫ ſumende. Quantis
ergo malis gens tunc vniuerſa multa

ta ſit: atq̃ ipſa iudee terra: bello: fame:
igni: cedibuſq̃ vaſtato ſit: quanta po=
puloꝝ milia: patres ſimul cũ coniugi=
bus ac paruulis ꝛ liberis: abſq̃ nume=
ro abſq̃ diſcretiõe trucidati ſint: q̃ etiã
diuerſaꝝ vꝛbiũ obſidiones: ſed et ipſiꝰ
magnifice ꝛ famoſiſſime ciuitatis hie=
ruſalem quanta vaſtitas: et q̃ꝫta fuerit
diuerſaꝝ moꝛtuuꝫ ſtrages: q̃ ſue ꝑ hec
ſingula belloꝛum extiterit modus: ꝛ vt
ſcđm id quod ꝓphete pꝛedixerant: ab=
hominatio deſolatiõis in ip̃o quondã
dei famoſiſſimo collocata ſit templo:
vtiq̃ ad vltimũ cuncta ignis populatꝰ
ſit: et flamma cõſumpſerit ſi quis ple=
nius noſſe vult hyſtoꝛias ioſephi rele
gat. Nos vero ex his ea tantũ que ad
explanationeꝫ ſuſcepti operis ſufficiãt
aſſumemꝰ: ꝛ in quibus refert: qđ ex om
ni iudea populi in die ſolenni paſche:
hieroſolymam vero exitiali quadã ma
nu cogente cõuenerant. Quos tricies
centena milia hominuꝫ dicit fuiſſe. Iu
ſto ſcilicet dei iudicio: tẽpoꝛe hoc vltio
nis electo: vt qui in diebus paſche ſal=
uatoꝛem ſuum et ſalutare chꝛiſtum do
mini cruentis manibus ꝛ ſacrilegis vo
cibus violauerant: in ipſis diebꝰ velut
in vnũ carcerem omnis multitudo con
cluſa: feralis pene exitium quod mere
batur exciperet. Pretcribo q̃ in eis vel
gladij cede vel alijs belli machinis col
lata ſunt explicare: ea tãtũmodo q̃ di=
re famis exitio pertulerunt: ſupꝛadicti
hyſtoꝛiographi ſermonibus pꝛoferam
quo legentes hec intelligant quantuꝫ
piaculi ſit audere aliquid in xp̃m et q̃ꝫ
grauibꝰ hac cauſa ſupplicijs expient̃.

¶ Cap. iiij. de iudeoꝝ grãdi oppugna
tione ſtrage ꝛ fame qua oppꝛeſſi ſunt.

ABe itaq̃ qui
tus ioſephi hyſtoꝛiaruꝫ li
ber ponat̃ i medio. Ex quo
oĩs eoꝝ luctuoſa tragedia
ꝑnoſcat̃. Diuitibus aũt ꝑmanere inq̃t
aut perire: vnuꝫ atq̃ idem erat. Si em̃
in vꝛbe permanſiſſent facultatum ſua=
rum cauſa: crimine obiectoꝛ: quaſi qui
de tranſfugiendo cogitarẽt: perimebã
tur. Neceſſitas vero famis: factio ſoꝛũ
extollebat arrogantiam: ꝛ vtrumq̃ ſi=
mul in edia cum temeritate creſcebat
Publice quidem frumentũ nuſq̃ꝫ omni
no erat. Sꝫ irruentes vꝛbis pꝛedones
perſcrutabantur domos: ꝛ ſi quid inue
niſſent: tanq̃ꝫ de ijs qui fefellerant pe=
nas ſumebãt. Si vero non inueniſſent:
nihilominus tanq̃ꝫ eos qui occultius ꝛ
diligentius abſconderint: cruciabant.
Iudiciũ vero haberi ab eis pabula ca=
piebant hoc ipſo ꝙ adhuc viuere ꝛ ſub
ſiſtere coꝛpoꝛibus videbantur: tanq̃ꝫ q̃
ꝓfecto iaꝫ interiſſent: niſi abſconditos
vſpiaꝫ tegerent cibos. Si quos ſane ta
beſcentes macie vidiſſent: hos cum ve=
nia pꝛeteribant ſuperfluũ putantes pe
rimere: quos paulo poſt abſumeret fa=
mes. Multi tamen in occultis omni cẽ
ſu ſuo mercati ſunt vnum metrum. Si
diuites: frumẽti: oꝛdei: ſi inferioꝛes fue
runt. Et cõcludentes ſe inferioꝛibꝰ qui
buſq̃ penetrabilibꝰ domus. Nonnul=
li nec in panes cõfectas fruges edebãt
alij vero inquantum vel neceſſitas vel
metus permitteret: excoquebant. Et
menſam quideꝫ nullus expectabat ap
poni: ſed ex ipſo ſemi iuſta igni rapien
tes ꝓpꝛia velut furtiua deuoꝛant. Et
erat infelicis ipſius ſibi ſpectaculũ mi
ſerabile. Cũ validioꝛes quinq̃ inuenta
diriperẽt. Imbecillioꝛibus vero nihil p̃
ter luctum ſupererat ꝛ lachꝛymas. Et
oim licet acerbitates rerum ſuperaret
fames: nihil tamẽ ita ſubꝛuit ꝛ ſubuer=
tit: ſicut verecundia. Quicquid em̃ ſal=
uis rebus pudoꝛe dignum eſt id in hac
neceſſitate cõtemnit̃. Deniq̃ ꝛ vxoꝛes
de viroꝛũ manibꝰ ꝛ filij de parentũ. Et
quod eſt infelicius matres cibos de
paruuloꝛum ſuoꝛuꝫ manibus atq̃ oꝛe
rapiebant. Et cum dulciſſimi liberi in
manibus atq̃ ante oꝛa poſiti tabeſce
rent: exigua vite ſubſidia dentibus ip
ſis eximere nemo parcebat. Uerũ nec
ipſos quidem infelices: et per exiguos
ſumentes latebant cibos. ſed continuo
aderat pꝛedonuꝫ quis: ꝛ ſtatim vt clau
ſas cuiuſpiam conſpexiſſent foꝛes indi
tum credebant hoc eſſe ꝙ intrinſecꝰ po
ſiti ederent. Et repente deſpiciatis fo=
ribus p̃cipites irruebãt: ãtq̃ ab ip̃is vt

ita dicam faucibus exprimentes: ſi ꝗd
forte ſumptum iam fuerat, reuocabant.
Uerberabantur ſenes ſi cibuʒ vendica=
re temptaſſent. Sparſis etiaʒ crinibus
mulieres trahebantur: occultare niten=
tes: ſi quid forte deprehenſuʒ fuiſſet in
manibus. Nulla ſenibus pro canicie re
uerentia nulla erga paruulos miſera=
tio. Sʒ in exiguo panis fragmēto par=
uulos inherentes ex ipſo cui inheſerāt
ſuſpenſos elidebant in terrā. In euʒ ve
ro qui raptores cibo preueniſſet aſſum
pto: crudelius ſeuiebāt. ⁊ excogitabant
dira ſupplicia: obturantes infelicibus
naturales digeſtionum meatus. Alijs
vero preacutas ſudes per eadem verē=
da adigētes (horreſco ꝗ geſta ſunt refe=
rens) ad ꝯfeſſionē per hoc vnius panis
aut ciatu farine: miſeros perurgebant.
Nam ipſi tortores nec patiebantur fa=
mē. (Eſſet enim quodāmodo tolerabi=
lius: ſi hoc compulſi inedia facere vide
rent) ſed vt vel prepararēt ſibi impoſte
ruʒ cibos: vel vt crudelitas exercitio cō
ualeſceret. In his etiā ſi quis forte fur=
tim per ſtationes hoſtium pro colligen
dis herbis eripiſſent: occurrentes eis ꝙ̄
hoſtium manus effugiſſe gauderent di
ripiebant quicquid attulerant. Suppli
cantibus aūt ⁊ terribile quoddā ſibi no
men dei inuocantibus vt vel partē ali=
quā ex ijs que cū mortis e periculo ꝗſie
rant indulgerent: nihil prorſus ꝓbebāt:
ſed hoc beneficij loco ceſſerat: ſi compre
henſum viuum licuiſſet euadere.

B ¶ His aūt poſt aliquanta adiun=
git dicens. Iudeis vero cū egreſſu vr=
bis omnis pariter ſpes excludebat ſa=
lutis: et inualeſcens acerbitas famis:
domos ſimul ⁊ familias gentemqꝫ va=
ſtabat. ita vt impetrabilibꝰ ſtrata iace=
rent mulierum paruulorūqꝫ cadauera.
Per plateas vero infeliciū ſenū corpora
fame magiſqꝫ etate ꝯſumpta. Iuuenes
vero atqꝫ omnis etas robuſtior: velut
ſimulachra quedaʒ in vijs ⁊ egreſſibus
oberrabant corruentes quocunqꝫ loci
greſſum ſubruiſſet inedia. Sepelire au
tem cadauera proximorum: nec defun=
ctorum multitudo: nec virium debili=
tas permittebat: ſimul et pro ſue vnuſ=
quiſqꝫ vite incerto. Deniqꝫ aliquanti ſu
pra eos quos ſepeliebant animas emi=
ſere. Multi etiam dum proſequunt̄ fu=
nera priuſqꝫ ad ſepulchrum veniretur
efflabant. Sed nec plāctus ex more de=
functis exhibebatur aut luctus ꝗr hoc
ſibi totum vendicauerat fames. Sʒ nec
aridas inedie humorem cui quam reli=
querat lachrymarum. Obſederant ciui
tatem profunda ſilentia: et nox plena
mortis cūcta cōtexerat. Quibus malis
omnibus grauiores ſoli vigebant pre=
dones: qui nec ſepulchra quidem diri=
pere et ſpoliare cadauera. Illicitum du
cebant. Non tam predam petentes ꝙ̄
ſcelus irriſione cumulantes: et aciem
gladiorum ſuorum in cadauerum ob=
truncatione probantes. Interdum etiā
in nōnullos adhuc ſpirātes mucro exa=
minandus agebatur: quod alit ſemi=
ces cum viderent: ſupplices dexteras
extendebant vt in ſe quoqꝫ beneficij lo=
co conuerterent ſcelus quo ſcilicet cru=
ciatibus famis velocius abſoluerētur.
Sed nouo crudelitatis genere: necem
quam ſponte inferebant ſi rogarentur
negabant. Cum tamen vnuſquiſqꝫ defi
cientium cum gemitu oculos retorque=
ret ad templum: non de morte propria
dolens: ſed de impunitate predonum
quos ſuperſtites dereliquebant. Et pri
mo quidē ſumptu publico ſepelire mor
tuos iuſſerant fetoris intollerantia: vt
vero omnē ſumptum cepit vincere mul
titudo morientium: de muro cadauera
precipitabant.

D ¶ At cum titus circuiens perui=
diſſet repletos mortuorum cadaueribꝰ
vallos: et humani corporis tabe patriā
terram rigari: cum ingenti gemitu ele=
uatis ad celum manibus deuʒ inuocat
teſtem: hoc ſuuʒ opus non eſſe. Et poſt
aliquanta iterum talia quedam proſe=
quitur. Non cunctabor inquit proferre
quod ſentio. Arbitror enim quod etiam
aduerſum impios ciues romanorum
pauliſper arma ceſſarent: aut hiatu ter=
re aut aque diluuio aut ſodomitanis
ignibus et fluminibꝰ celitus tortis ſup
plicium ciuitas dependiſſet: que multi
to in fauſtiorē illis ꝙ̄ hec perpeſſi ſunt ⁊

nequiorē virorū preſentē hanc ꝓtuliſſet
etatē: ꝓ quibus et omnis gens pariter
mereretur extingui. Sed et in ſexto li=
bro de eiſdem talia ſcribit. Et eoruʒ in=
quit qui per totam ciuitatem famis ine
dia corrumpebantur: multitudo innu=
merabilis erat: quorūʒ nec explicari mi
ſeria potes. Per ſingulas nāqꝫ domos
ſicubi fuiſſet aliquid cibi repertum: bel
la continuo ⁊ cedes inter caros ipſoſqꝫ
parentes ac liberos naſcebantur dum
non ſolum e manibus: ſed ex ipſis etiaʒ
faucibus inuicem cibum rapere certa=
bant. Fides autem nec mortuis erat.
Sed et ipſi cum iam ſpiritum exalarēt
perſcrutabantur a predonibus ne cui
forte intra gremium cibi aliquid rece=
diſſet. Alij autem per inediā hiātes ve=
lut rabidi canes huc atqꝫ illuc fereban=
tur: et quaſi inſania quadā exagitati in
eaſdem domos ſub momēto temporis
iterum ac ſepius irruebant. Omnia ta=
men neceſſitas vertebat in cibum etiaʒ
illa que nec mutis quidem animalibus
edere viſus fuit. Ad vltimū ne loris qui
dem vel ſingulis aut ipſis etiam calcia
mentis abſtinuerunt. Portarum quoqꝫ
indumenta detrahentes: conficiēda dē=
tibus ingerebant. Nonnulli et feni vete
ris feſtucas edebant. Sed ⁊ quiſquilijs
vndecunqꝫ collectis paruiſſimum pon=
dus dragmis quattuor diſtrahebant.

D ¶ Sed quid opus eſt per hec pon
dus famis illius explicare cū geſtuʒ ſit
ibi facinꝰ quod neqꝫ apud grecos neqꝫ
apud barbaros vllus accepit auditus
horrendū quidē dictu auditu vero īcre
dibile. Equidem libenter tam īmane fa
cinus ſiluiſſeʒ ne quis me crederet mō=
ſtruoſa narrare: niſi multos memorie
noſtre viros te cōmiſſi ſceleris habuiſ=
ſem. Porro vero nec aliꝗd in patrie pre=
ſtare me arbitror: ſi ſuſtrahā eoꝝ malo=
rū verba quoꝝ pertulit facta. Mulier
quedā ex his ꝙ̄ vltra iordanis alueū cō
manebāt maria noīe eleazari filia de vi
co bethezob qꝺ interpretatur domus
yſopi genere ⁊ facultatibꝰ nobilis cum
reliqua multitudine ꝙ̄ cōfluxerat hiero
ſolymis reperta cōem cum oībus obſi=
dionis caſum ferebat. Huius reliquias
quidē facultates quas e domo in vrbeʒ
cōuexerat tyrāni inuaſere. Si quid vero
reliquiaꝝ ex magnis opibꝰ fuerat qui=
bus victum quotidianū per tenuē duce
ret irruentes per momenta predonum
ſatellites rapiebant. Pro quibus ingēs
mulierē velut inſana iam quedā ex indi
gnatione fatigabat: ita vt interdū pre=
dones maledictis necem ſui ⁊ cōuicijs in=
ſtigaret. Uerū neqꝫ irritatꝰ quiſqꝫ neqꝫ
miſeratus eā perimeret ⁊ ſi quid forte
cibi fuiſſet ab ea queſitum ab alijs que
retur nec iam vſqꝫ reperiendi copia fie
ret. Fames autem dira viſceribus ipſis
inſiſteret ac medulis: ⁊ ad furorem iam
perurgeret inedia fame ⁊ ira peſſimis
vſa conſultoribꝰ contra ipſa iam armat̄
iura nature. Erat namqꝫ ei ſub vberibꝰ
paruulus filius. Hunc ante oculos fe=
rens infelicis inquit matris o infelicior
fili in bello fame et directione predonuʒ
cui te ſeruabo. Nā ⁊ ſi vita ſperari poſ=
ſit iugo romane ſeruitutis vrgemur. ſʒ
nunc ⁊ ipſam ſeruitutē preuenit fames.
Predones ꝟo vtraqꝫ vi grauiores per=
urgerent. Ueni ergo nunc o minate eſto
matricibus predonibꝰ furor ſeculis fa=
bula que ſola deerat cladibus iudeoꝝ.
Et hec cum dixiſſet ſimul filiū iugulat.
Tum deinde igni ſuperpoſitum torret:
et mediū quidem cōſumit: mediuʒ vero
ſeruat obtectū. Et ecce cōfeſtim ꝑdones
irruunt ob vſte carnis nidore concepto
mortem minantur: niſi ſine mora cibos
quos paratos ſenſerant demonſtraret.
Tum illa equidem partē inquit vobis
optimā reſeruaui. Et continuo que ſu=
perfuerant membra detexit infantis.
At alios repente ingēs horror inuaſit:
⁊ īmanes quāuis animi diriguere vox
faucibus intercluſa eſt. Illa vero truci
vultu ⁊ ipſis iā predonibus truculētior
meus inquit hic filius meus eſt partus
⁊ facinꝰ meū eſt. Edite. Nā et ego prior
comedi quē genui. Nolite effici aut ma
tre religioſiores aut femina molliores.
Qꝺ ſi vos pietas vincit ⁊ execramini ci
bos meos ego ꝙ̄ iam talibus paſta ſum
ego his iterū paſcar. Poſt hoc illi terri
ti trementeſqꝫ diſcedūt ꝗ hūc ſolū ex oī=
bus facultatibus miſere matri relinque

rāt cibū. Repleta eſt aūt confeſtim ciuitas vniuerſa nefarij ſceleris nuncio. Et vnuſquiſqꝫ ante oculos facinꝰ ꝙ ꝑpetratū fuerat adducens: tanqꝫ ſi ipſe hoc perpetraſſet horrebat. oēs aūt quos famis neceſſitas perurgebat feſtinabant magis ad mortē beatos dicētes eos q̄bus ↄtigit interiſſe priuſqꝫ taliū maloꝝ pollueren̄t auditu. Hactenꝰ ioſephus.

¶ Capitulū. v. de his que a chriſto predicta ſunt.

Bitur iudeos pro his que in xp̄m cōmiſerunt piaculis talis cōſecuta eſt pena. Dignū aūt ē huic hyſtorie abhibere dn̄icas voces quibꝰ ipſe ſaluator talia ſecutura eſſe p̄dixit. Ue aūt ait pregnantibus ⁊ nutrientibꝰ vel lactātibus in illis diebus. Orate aūt vt non fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato. Erit enim tunc tribulatio magna qualis non fuit ab initio ſeculi neqꝫ erit. Colligēs aūt ſupradictus hyſtoriographus omnē numeꝝ peremptorum vel fame vel ferro vndecies centena milia deſignauit. Ceteros vero latrones ⁊ ſicarios ac p̄dones poſt vrbis exidiuꝫ mutuis declarat interiſſe vulneribꝰ. Electos aūt quoſqꝫ iuuenum quos decor et proceritas corporis cōmēdabat ad triumphū dicit eſſe ſeruatos. Reliquos aūt qui ſupra decē ⁊ ſeptem annos agebāt etatis vinctos ad opera egypti per metalla deſignatos et per ceteras prouincias eſſe diſperſos. Alij quidē vt ludis gladiatorijs: alijs vt beſtijs traderen̄t: Si qui vero intra ſeptimū ⁊ decimū etatis reperti ſunt annuꝫ per diuerſas prouincias in ſeruitutem diſtrahi iuſſi ſunt: quorū numerus vſqꝫ ad nonaginta milia perductus eſt. Hec vero oīa geſta ſunt ſecūdo anno imperij veſpaſiani iuxta ea q̄ ipſe dn̄s ⁊ ſaluator noſter ieſus xp̄s predixerat. Quippe qui ea que gerēda erāt preſentia iaꝫ videret tūc cum ſm̄ euangeliorū fidē. Uidens ciuitatē fleuit ſuper eā ⁊ velut in auribꝰ eius prelocutus eſt hec v̄ba. Si agnouiſſes inquit ⁊ tu i hac die que ad pacem tibi ſunt nunc abſcōdita ſunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te: et circundabūt te inimici tui vallo ⁊ circūdabunt te ⁊ perurgebūt te vndiqꝫ ⁊ ad ſolū reducēt te ⁊ filios tuos q̄ in te ſunt. Sed ⁊ rurſum tāqꝫ de populo dicēs erit enim (inquit) neceſſitas magna ſuper terram ⁊ ira populo huic: ⁊ cadēt in ore gladij: ⁊ captiui ducentur in oēs gentes ⁊ hieruſalē erit cōculcata a gentibꝰ vſqꝫ quo cōpleantur tp̄a gentium. Et iteruꝫ Cum auteꝫ videritis circūdari ab exercitu hieruſalem tunc ſcitote quia appropinquabit eius deſolatio. Cōparet nūc vnuſquiſqꝫ dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri ſermones cum hyſtoriographi relatione de bello qḋ geſtum eſt atqꝫ excidio ciuitatis. Et videns mirā diuine preſcientie virtutē agnoſcat predicentis diuinitatem. Hec quidem iudeoꝝ genti poſt paſſionē ſaluatoris iuſta vltione venerunt pro eo ꝙ auctoreꝫ vite a ſemet vniuerſa gens conclamauit auferri. Uerūtamen nihil obſtat ea addere per q̄ pietas et clementia dei licet ingratis videtur oblata. Quadraginta nāqꝫ poſt admiſſum piaculum continuis protracta annis impioruꝫ pena differtur. In quibus ⁊ apoſtoli omnes precipue tamen iacobus qui dicebatur frater domini in hieroſolymis epiſcopus cōſtitutꝰ inde ſinēter populū cōmiſſe impietatis ⁊ feralis auſi de ſcelere cōmolebant ſi forte poſſent cōmiſi plenitudinē gerere ſi poſſent flere pro ſcelere ⁊ vltrices penaruꝫ flammas lachrymarū vbertate reſtringere. Oſtendebat nāqꝫ eis deus per ſuā patientiā ꝙ ipſorum quereret penitentiam. Quia non vult tantum deus mortem pctōris quantum vt conuertatur ⁊ viuat.

¶ Cap̄. vj. de portentis ante bellum in vltionē mortis xp̄i iudeis immiſſuꝫ.

Mollire aūt adhuc mētis eoꝝ duritiā nitebat̄ diuina maieſtas ſignis ⁊ ꝓdigijs celitus datis terrores ſimul ⁊ manicē dexterā oſtendendo potiuſqꝫ inferēdo. De q̄bꝰ ſupradicti hyſtoriographi fides vt in ceteris etiā in hoc ſufficiēs erit. Relegamꝰ ergo q̄d in ſexto hyſtoriaꝝ ſuaꝝ libro de his ip̄e ſignauerit. Sed infelicē inquit plebē terrimi quidem hoīes ⁊ deceptores falſa vaticinantes ſuadebāt vt euidētibꝰ ſignis ⁊ iudicijs iracūdie ⁊ indignationis diuine non crederent. Quibus apernte futurū ⁊ vrbis ⁊ gentis preſagiebat̄ exidiū. Sed velut afflati et amentes ⁊ q̄ neqꝫ oculos neqꝫ animaꝫ in ſe haberent ſpernebant omnia que celitus nunciabantur. Etenim ſtella perfulgens gladio per omnia ſimilis imminere deſuper ciuitati. ⁊ cometes preterea exitiabilibus flāmis ardere per totū viſa eſt annum. Sed ⁊ ante excidi tēpus ac belli: cū populi ad diem feſtum azimoꝝ conuenirent octaua die mēſis ſandicis qui eſt aprilis noctis tp̄e hora nona tantus luminis fulgor arā templūqꝫ circundedit: vt putarent oēs diē clariſſimū factū ⁊ permāſit ſpacio hore dimidie. Quod imperitis quidem ⁊ ignaris proſperuꝫ videbatur. Sed legiſperitos ⁊ probos quoſqꝫ doctores nō latuit exitiale portentū. In eadē quoqꝫ feſtiuitate vitula ſacrificijs admota ⁊ aris aſſiſtentes inter ipſas miniſtrorum manus enixa eſt agnā. Sed et ianua interioris edis que reſpiciebat orientē cum eſſet ere ſolito induta ac proinde immēſi pōderis: que vix viginti viris ſummo conatu impellentibus clauderetur: ferreis quoqꝫ vectibus ⁊ ſeris munita ac peſſulis in altū demiſſis teneretur obſtricta: repēte hora noctis ſexta apparuit ſpōte patefacta. Sed et tranſacto die feſto poſt aliquot dies prima ⁊ viceſima die menſis artemeſij q̄ maius apud nos vocat̄ ꝓdigioſus apparuit viſus ⁊ fidē pene excedens: ꝙ vere falſum putaret̄: niſi oculorum fidem confirmaſſet maloꝝ cōſecuta pernicies. Etenim ꝓpe ſolis occaſuꝫ viſi ſunt currus ⁊ quadrige in oī regione ꝑ aerē ferri ⁊ armatoꝝ cohortes miſceri nubibꝰ ⁊ vrbē circūdari agminibꝰ improuiſis. In alio aūt die feſto q̄ penthecoſtes appellat̄ noctu ſacerdotes ingreſſi tēplū ad miniſteria ex more complenda primo quidem motus quoſdaꝫ ſtrepituſqꝫ ſenſerunt. Tum deinde voces ſubitas audiunt dicentes. Migremus hinc. Additur his etiam aliud terribilius. Etenim quidē ananie filius ieſus noīe vir plebeius ⁊ ruſticꝰ ante quartum belli annū cū ciuitas in pace ⁊ abūdantia perduraret in die feſto tabernaculorum repente clamare cepit. Uox ab oriente: vox ab occidente: vox a quattuor ventis: vox ſup̄ hieroſolimā ⁊ ſup̄ templum: vox ſuper ſponſos ⁊ ſponſas: vox ſuper populū. Et indeſignanter die noctuqꝫ per omnes plateas circuiens hoc clamabat: vſquequo quidem primores ex populo viri velut īfauſti preſagij indignatione commoti corruptuꝫ hominem multis verberibus afficiunt. At ille nequāqꝫ pro ſe aliqud loquens: ſed ne eos quidem qui circunſteterant deprecans eaſdem voces pari obſtinatione et clamore repetebat. Tunc principes intelligētes: vt res erat numinis eſſe motum in viro: perducunt eū ad iudicem romanum. Apud quem flagris vſqꝫ ad oſſa laniatus neqꝫ preces neqꝫ lachrymas fudit: ſed eandē voceꝫ miſerabiliter ⁊ cum quodā vlulatu emittēs per ſingula pene verba proferebat addens etiam hoc Ue ve. Proſequitur et aliud idē hyſtoriographus maiore geſtum miraculo: dicens oraculū quoddā in ſacris lr̄is repertuꝫ qḋ per idem tp̄s virū deſignaret ex eorum regione proceſſurum qui totius orbis potiret̄ imperio. Cuius oraculi preſagium idem hyſtoriographus Ueſpaſianum declarare eſt ſuſpicatus. Sed veſpaſianus non alijs qꝫ illis ſolis gentibus q̄ romano imperio videbant̄ ſubdite dn̄atus eſt. Unde iuſtius ad xp̄m hec rn̄ſa referant̄ ad quā dixerat pr̄. Pete a me ⁊ dabo tibi gētes hereditatē tuā ⁊ poſſeſſionem tuā terminos terre. Et cuiꝰ ꝑ idē tp̄s ꝑ ap̄los ſuos in oēm terrā exierat ſonus ⁊ in fines terre verba eorum.

¶ Capitulū. vij. de ioſepho ⁊ quos reliquerit libros.

Opere preciū ſane eſt poſt iſta agnoſcere quis fuerit hic ioſephꝰ et vnde vel ex quo genere originē ducēs: qui tantam

nobis materiam rerum geſtarū cognitionēqꝫ preſtiterit. Exponit ergo etiaꝫ hoc ipſe de ſe hoc modo ſcribens. Joſephus mathie filius ex hieroſolymis ſacerdos q̄ et ipſe primo bello romanos oppugnauerit: ⁊ poſterioribꝰ nihilominus interfuerit plurijs neceſſitate ꝯſtrictꝰ. Cōſtat ergo hunc virū ꝑ idē tp̄s nō ſolū apud romanos habitū eſſe nobiliſſimū ita vt litterarū merito in vrbe roma etiā ſtatuto donaret ⁊ libri eius bibliothece traderent. Cōſcripſit nāqꝫ antiquitatū hiſtoriā in .xx. libris. Belli vero iudaici cū romanis habiti hyſtoriā ſeptē voluminibꝰ cōprehendit. Quam nō ſolum greca facūdia. verū ⁊ patrio: id eſt hebreo ſermone ſuis etiam ciuibus ſe ediddiſſe confirmat: dignus cui pre ceteris omnibus debeat credi. Sed ⁊ alia eiuſdē viri extant de iudeorum vetuſtate duo volumina. In quibus contradicere appioni cuidam grammatico videtur: q̄ illis tꝑibus aduerſum iudeos ſcripſerat et ad alios quoſdam qui morem gentis iudeorum atqꝫ inſtituta lacerauerant. In primo ergo ex his duobus libro q̄ volumina apud hebreos in auctoritate habeantur ſm̄ maiorū traditionem per hec edocet.

Capitulum .viij. quomodo ioſephus pulchre diuinarū meminit ſcripturarū.

Nequaquā [**EGIGIT INNU**]… **Egigit innu**mera inq̄t apud nos habētur volumina inter ſe inuicē diſcordātia. Sꝫ duo tm̄ ⁊ viginti ſunt libri qui oim̄ temporū ſeriem ꝯtinent. Qui ⁊ iuſte creduntur diuinitꝰ inſpirati. Ex q̄bus q̄nqꝫ ſunt moyſi cōtinētes legis vite ⁊ ſucceſſionis humane ꝓſapiam vſqꝫ ad ipſum moyſei terminū ꝓtendentes. Qui paulominus ad tria milia annoruꝫ continentiā gerunt. A morte vero moyſei vſqꝫ ad artaxerxem qui poſt xerſem regnauit apd̄ perſas q̄ geſta ſunt prophete quiqꝫ ꝑ ea tempora tredecim voluminibus conſcripſerunt. Rei: q̄ vero quattuor libri hymnos i deū ⁊ vite iſtituta ac monita mortalibus tradunt. Ab artaxerxe xp̄o vſqꝫ ad noſtrum tempus ſcripta ſunt q̄dem oīa fide tamē nō eadē que primis habetur digna ducuntur pro eo ꝙ non ita extiterit prophetarum iugis ⁊ exploꝛata ſucceſſio. Rebus igitur ip̄is cōſtat q̄ꝫ nos venerabilr̄ vtamur ſcripturis noſtris. Nā cum tot ſecula interceſſerint neqꝫ addere quis vnq̄ꝫ neqꝫ auferre aut permutare q̄d auſus eſt. Sed oībus gentis noſtre hoībus inſita hec quodāmō atqꝫ ingenita fides eſt: credere hec dei eē ꝯſulta ⁊ his iugiter inherere ac ꝓ ipſis ſi ita res popoſcerit libenter ⁊ aīaꝫ ponere. Sit etiā hec pars hyſtoriographi in his locis a nobis. vt arbitror non incompetenter incerta. Eſt adhuc ⁊ aliud eius elegās ſatis volumen quod animus ſit qui imperium teneat in nobis. Quem libellū quidā machabeorū attitulauere ꝓ eo ꝙ certamina inibi ⁊ agones ꝓ pietate a machabeis fratribus deſudata contineat. Sꝫ ⁊ in fine viceſimi antiquitatum libri ſignificat idē ipſe ꝓpoſuiſſe ſe quattuor voluminibus cōprehēſurum ſm̄ fidē ⁊ religionē patriā de deo ⁊ ſubſtātia ac legibus ⁊ cur q̄dā apud eos liceāt q̄dā vo nō liceāt. ſed ⁊ alia nōnulla opuſcula a ſe dicit eſſe ꝯpoſita. In fine etiam ſupradicti viceſimi libri antiquitatum iuſtū quendā ex tyberiade qui conatꝰ ſit hoc idē operis q̄d ipſe explicuerat aggredi arguit falſitatis per hec verba. Sed non ego te imitatus ſum in his que cōſcripſeram. Ipſis etenī imꝑatoribꝰ obtulit libros meos cū adhuc ip̄a q̄ geſta ſunt pene in oculis haberent. Quippe q̄ conſcius mihi eſſem ſuate in oībꝰ veritateꝫ: nec me de eorū teſtimonio fefellit opinio. Sed ⁊ alijs pluribus obtulit quorū multi etiā ipſis interfuere bellis ſicut Agrippa rex ⁊ nōnulli eiꝰ ꝓpinq̄. Et imꝑator quidē Titus in tantū ꝓbauit ex iſtis debere libris ad oēs hoīes rerum geſtarū noticiā peruenire: vt manu ſua ſubſcriberet publice ab omnibꝰ res teneri. Rex vero Aggripa ſexaginginta ⁊ duabus epiſtolis de operis noſtri veritate teſtatꝰ eſt: ex quibꝰ ⁊ duas inſerui. Sed de his ſatis dictuꝫ eſt nūc ad narrationis noſtre ſeriē redeamus.

Cap. ix. ꝙ poſt iacobum ſymeon hieroſolymorum rexit eccleſiam.

POſt martyriū iacobi ⁊ cōtinuo conſecutū ciuitatis excidiuꝫ traditur apoſtolos ceteroſqꝫ domini diſcipl'os: qui ad illud tp̄s reliq̄ erāt in vnū e locis oībus cōueniſſe ſimul cū his q̄ ꝓpinqui ſm̄ carnē dn̄i dicebant. Plurimi namqꝫ ex his per illud tempus ſuper erant ⁊ habuiſſe in commune conſilium quē oporteret dignū ſucceſſione iacobi iudicari: Oēſqꝫ vno cōſilio atqꝫ vno ꝯſenſu. Symeonē cleophe filiū decreuiſſe. Cuiꝰ mētio in euāgelij facta eſt: vt ep̄atus ſedē ſuſciperet. Cōſobrinus his ſm̄ carneꝫ ſaluatoris fuiſſe dicebatur: quia cleophem fratrē fuiſſe ioſeph egeſippus teſtatus eſt.

Capitulum .x. ꝙ veſpaſianus poſteritatem dauid iuſſit inquiri.

PEr idē tēpus veſpaſianus poſt excidia hieroſolymorū omnes ſi qui forte ex familia dauid ſuperfuiſſent apud iudeos velut regalis proſapie viros perquiri iubet. Unde etiam pro hac cauſa grauiſſima iudeis perſecutio exorta eſt a tito filio veſpaſiani. Sꝫ veſpaſiano decennio principatu miniſtrato titus filiꝰ in iperio ſuccedit. Cuiꝰ ſcd̄o regni anno. Linū .xij. annis in ſacerdotio trāſactis vrbis rome epiſcopatū tradidiſſe anacleto ferunt.

Capitulū .xi. de ordine ⁊ ſucceſſione epiſcoporum alexandri ⁊ rome ſimul ⁊ de epiſtola clemētis ad corinthios.

SEd titus nō amplius q̄ꝫ duobus annis totidēqꝫ mēſibus principatu romani apicis miſtrato Domitiano fratri ſummā reruꝫ reliq̄t. Quarto igit̄ anno domitiani apud alexandriā Anianus .xx. ⁊ duobꝰ annis miniſtrato ſacerdotio defunctus eſt. In cuius locū ſcd̄s ſuccedit abiliꝰ. In vrbe vo roma .xij. anacletus annis in ep̄atu exactis ſacerdotij ſedem clemēti tradidit. Quē adiutorē ſuū paulꝰ apoſtolus philippēſibus ſcribēs deſignat dicēs. Cū clemēte ⁊ ceteris adiutoribus meis quorū nomina ſunt in libro vite. Huiꝰ clemētis epiſtola habet̄ ad corinthios ſcripta a precipua plane ⁊ valde mirabilis: quā velut ex ꝑſona romane eccleſie dictauit cū diſſenſio apud corinthios fuiſſet exorta quam epiſtolam in plurimis eccleſijs publice legi et veterū ⁊ noſtris etiā temporibus cōſtat.

Capitulū .xij. de perſecutione ſub domitiano.

VErū de ſeditiōe facta apd̄ corinthios ac diſſentiōe plebis teſtis valde fidelis. Egeſippus indicat hoc modo dicēs. Multa ⁊ erga multos crudelitate domitianꝰ exercitata plurimiſqꝫ in vrbe roma nobilibꝰ ⁊ illuſtribꝰ viris nullo iure nullaqꝫ rōne trucidatis innumeris etiā in exiliū truſis ⁊ bonorū direptione mulctatis ad vltimū ne romane theomachie ⁊ impietatis ſucceſſor efficit̄. Scd̄us h̄ quippe ab illo ꝑſecutionē molit̄ i nr̄os cū vtiqꝫ pater ſuꝰ veſpaſianꝰ nihil preſus noſtris irrogauerit iniurie.

Capitulū .xiij. de iohanne euangeliſta et reuelatione eius.

QUo in tēpore ap'ls ⁊ euāgeliſta iohēs ad ꝑdicationē vbi diuini ⁊ teſtimoniū vitatis in inſulā pathmos tradit̄ ablegatꝰ. Deniqꝫ hireneus ſcribēs de ꝯpoto noīs antixp̄i q̄d ꝯtinet̄ in reuelatiōe q̄ dr̄ iohānis q̄nto aduerſuꝫ hereſes libro hec de ip̄o Jo. ꝯmemorat ꝙ ſi oporteret inq̄t ap'tiꝰ in hoc tp̄e de iſto noīe ꝑdicari: a q̄ magis potuerat apiri niſi ab eo q̄ ip̄aꝫ reuelationē vidit. Neqꝫ em̄ multū tp̄is eſt: ſꝫ pene nr̄a etate. In fine ⁊ em̄ domitiani ꝑncipatꝰ exorta eſt. Int̄m vo ꝑ idē tp̄s fidei nr̄e inſtituta florebāt vt ēt nōnulli alieni a religione nr̄a ſcriptores: hyſtoriarum ſuarum tradiderint monumētis ⁊ de ꝑſecutionibꝰ illiꝰ tēporis ⁊ ēt de martyrijs. q̄ ⁊ diligenter explorato tp̄e deſignāt ꝙ q̄ntodecio anno domitiani

ꝓncipis:cũ alijs pl'imis ab eo,ẽt flauia
domicella ſoror ſ filia flaui clemẽtꝭ vniꝰ
tũc ex ꝯſulibꝰ viri ob teſtimoniũ qd̃ xp̃o
ꝑhibebat i iſulã põtiã noĩe ꝺ̃portata ẽ.
¶ Cap̃. xv. ꝙ poſteritatem dauid domi
tianus perimi iuſſit ſimul ⁊ de ꝓſapia
chriſti ex teſtimonio egeſippi.

APud ipſuʒ vero

domicianũ cũ iuſſiſſet oẽs ꝑimi q̃ de ge
nere dauid ⁊ regia ſtirpe deſcẽderẽt vẽ
tus traditio tenetꝙ delati ſint q̃dẽ q̃ſi
eẽnt de poſteritate iude quẽ fratrẽ fuiſ
ſe ſaluatoris ſ̈ʒ carnẽ tradũt: quiꝙ du
plici vrgebãt inuidia. velut qui ex da
uid gñe.⁊ ex ipſiꝰ xp̃i ꝓpinq̃tare deſcen
derẽt. Que egeſippus ꝑ ordinẽ his ver
bis refert. ¶ Adhuc aũt viuebãt q̃daʒ
de carnali gñe dñi nr̃i nepotes iude:eiꝰ
q̃ ſ̈m carnẽ freter dñi dicebat̃. Quos q̃
dẽ detulere tanq̃ ex dauid ſtirpe venie
tes. Hos reuocatꝰ q̃dã noĩe q̃ i hoc miſ
ſus fuerat ꝑducit ad domitianũ ceſarẽ
Et ip̃e eñi formidabat de aduẽtu xp̃i ſi
cut ⁊ initio herodis. Interrogati g̃ a do
mitiano ſi eẽnt ex familia dauid ꝯfeſſi
ſunt. Tũc q̃ſiuit ab eis quãtis poſſeſſio
nibꝰ vel quanti eſſent facultatibus pre
diti. At illi reſpõderũt ꝙ vtriꝙ nõ am-
pliꝰ eſſet in bonis nouẽ milibꝰ denarijs
Ex q̃bus ſingl'is ꝑs media ꝓportione
deberet̃. Nec hec ſibi in pecuniã ſubſi-
ſtere:ſed in eſtimatione terre q̃ eis eſſet
in quadraginta minꝰ vno iugeribꝰ ꝯſti
tuta. Quã ſuis manibꝰ excollẽtes vt et
ipſi alerent̃:⁊ vt tributa dependerent.
Simul ⁊ teſtes ruralis ⁊ diurni operis
manꝰ labore rigida ⁊ callis obduratas
ꝓ̃ferebant. Interrogati: ꝺ̃ode xp̃o qua
le ſit regnũ eius vel q̃s ip̃e aut vñ aut
q̃ñ venturꝰ r̃ndere ꝙ non huius mũdi
regnũ:neꝙ huius terre ei deſignet̃ im
perium: ſed ꝙ celeſte ei regnũ ꝑ ange-
loꝝ miniſteria in cõſummatiõe ſeculi ꝑ̃
paret̃:quãdo ſcʒ aduenturus in gloria
ꝺ̃ viuis ac mortuis iudicabit ⁊ reſtituet
vnicuiꝙ ꝓ factis ac meritis ſuis. Ad-
hec domitianꝰ cũ neꝙ in eis quicq̃ cri
minis iuueniret et vtilitateʒ eorum q̃
maxime contemneret. abiret eos libe-
ros iubet. Sed ⁊ per ſecatione quã ad-
uerſus eccleſias agitari iuſſerat datis
rurſum cõpeſcit edictis. Illi ꝺ̃o dimiſ-
ſi ab eo vel martyrij merito vel tante ꝓ
pinquitatis ꝓ̃rogatiua pacis iã tp̃e du
ces eccl'ie effecti vſꝙ ad traiani tp̃a ꝑ-
manſerũt. Hec quidẽ Egeſippus. Sʒ et
tertulianꝰ de domitiano ſit'ia refert di-
cẽs. Tẽptauit aliq̃ñ ⁊ domitianꝰ ſit'e ali
q̃d portio neronis ꝺ̃ crudelitate:ſed q̃ſi
hõ cito deſtitit ita vt etiã eos quos in
exilium miſerat reuocaret.
¶ Cap. xvj. de ſucceſſiõe quorũdam im
peratorũ ⁊ epiſcoporum.

POſt domitia

nũ vero quindecim annis
imperio potitũ. Nerua ſu
ſcepit ꝑ̃cipatũ. Sub quo
omnes quidem honorum tituli q̃ in do
mitianũ collati fuerãt ꝺ̃trahunt̃. Reuo
cari aũt quicunꝙ ab eo in exilium truſi
ſunt ac recipere facultates ex ſenatuſcõ
ſulto iubent̃. De quibꝰ ſinguli teſtimo-
niũ ꝑhibent qui geſta illoꝝ temporꝝ cõ
ſcripſerunt. Tunc igit̃ apoſtolum ioan
nem poſt abſolutionẽ inſule epheſum
quaſi ad ſcholaʒ ꝓpriam rediſſe noſtro
rum ſcriptores declarãt. ¶ Nerua ꝺ̃o
poſt annũ plus minus defuncto. traia-
nus ſuccedit in imperio. Cuius primo
principatꝰ anno ab illius apud alexan-
driã tredecim annis ſacerdotio miſtra
to diem obijt. Cui ſuccedit Cerdon ter
tius in ſacerdotiũ. Qua tẽpeſtate in vr
be roma clemẽs quoꝙ tertius poſt pau
lũ ⁊ petrũ pontificatum tenebat. Sed ⁊
apud anthiochiã euodius primus fue
rat ⁊ ſcõs ignatius hieroſolymis quo-
ꝙ ſymeon ſcõs poſt Jacobum fratrem
dñi hiſdẽ tp̃ibꝰ gubernabat eccleſiaʒ.
¶ Cap̃. xvij. de ioanne euangeliſta.

IN his ſuperſtes

adhuc apud aſiã demorabat̃ ip̃e
ille quẽ amabat dominus ieſus apoſto
lus ſimul atꝙ euangeliſta. Joannes ec
cleſiarum que ibi erãt gubernacula ge
rẽs poſt domitiani vt diximus obituʒ
regreſſus ex iſula. Quod quia ita ſe ha
beat duobus fidelibus teſtibus appro
babo. Hyreneus ⁊ Clemens alexandri-

nus huic veritati aſtipulantur. In ſe-
cũdo aduerſuʒ hereſes libro. Hyreneꝰ
hoc modo ſcribens:⁊ omnes inquit p̃ſ
byteri teſtes ſunt qui in aſia Johannẽ
diſcipulũ domini viderunt ⁊ ſciunt hec
tradidiſſe iohannẽ:qui ⁊ ꝑmanſit apud
eos vſꝙ ad tẽpora traiani. Item in ter
tio eiuſdẽ operis libro idem ſcriptor de
hiſdeʒ ita teſtatur. Eccleſia inquit q̃ eſt
apud epheſum a paulo quidẽ fundata
eſt a iohanne vero edificata:qui ꝑman
ſit in ea vſꝙ ad tẽpora traiani. habes
hic teſtem fidelẽ de ap̃l'i tẽporibus cõ
teſtantẽ Accipe q̃d etiã clemẽs cuiꝰ pa
riter ꝓmiſimus teſtimoniũ dicat hyſto
riã quandaʒ ꝑ neceſſiriã ſimul texens.
Quã nos quoꝙ ſi inferamus vtilẽ fore
legentibꝰ credimꝰ. Scribit ergo hec.
¶ Cap̃. xviij. q̃liter iohannes adole-
ſcentẽ indolis ducẽ latronũ factum
reuocat ad eccleſiam ⁊ cõuertit.

AUdi inquit fa-

bu-
lam ⁊ nõ fabulam:ſʒ rẽ ge
ſtam de iohanne apoſtolo
memoris oĩm traditã. Cũ
poſt tyrãni obitũ de path-
mos inſula epheſum rediret: rogabat̃
etiam vicinas illuſtrare ꝓuĩcias: quo
vel eccleſias fundaret:in quibꝰ nõ erãt
locis et in quibus erant ſacerdotibꝰ ac
miniſtris inſtrueret ſ̈m quod ei de vno
quoꝙ ſpiritusſanctꝰ indicaſſet. Cũ igi-
tur veniſſet ad quandã vrbem haud lõ
ge poſitã oĩbus eccleſiaſticis ſolẽniter
adimpletis vidit iuuenẽ quendam va
lidum corꝑe ⁊ vultu elegantẽ ſed ⁊ ani
mis acrem nimis reſpiciensꝙ ad ep̃m
qui nuper fuerat ordinatus. Hũc inq̃t
tibi ſummo ſtudio commẽdo:ſub teſti
monio chriſti et totius eccl'ie. Tuʒ ille
ſuſcipiẽs oẽʒ ſe adhibiturũ ſicut preci-
piebat diligentiã pollicetur. Sed iterũ
atꝙ iterũ eadem ſepius repetens iuue
nem cõmẽdabat attentius. Et poſt hec
epheſum redijt. Tum vero epiſcopus
adoleſcẽtẽ in domũ ſuaʒ ſuſcepit com
mẽdatum ⁊ cuʒ omni diligẽtia enutrit
amplectitur fouet. Ad vltimũ etiaʒ ba
ptiſmi gratiam tradit. Poſt hec iam ve
lut confidens gratie qua fuerat cõmo-
nitus paulo indulgẽtius habere iuue
nem cepit. Sed ille vbi immatura liber
tate potitus eſt:ꝯtinuo per equeuos (q̃
bus luxus ⁊ deſidia cordi eſt) amare vi
tia:⁊ corrupte vite incedere tramitẽ ꝑ-
docet̃. Et primo quidẽ cõuiuiorũ illece
bris decipitur. Inde nocturnis eũ fur-
tis ſociũ ſibi participemꝙ conciſcunt.
Poſt hoc etiã ad maiora flagitia ꝑtra-
hunt. Cũ interea ſenſim iuuenis forma
bat̃ ⁊ inſtituebat̃ ad ſcelera ⁊ q̃ eẽ acer
ingenio ſicut equus infrenis ⁊ validus
durismoribꝰ obfirmatus tecti itineris
lineã derelinquẽs rectore ꝯtempto ra
pido curſu totꝰ fert̃ in ꝓ̃ceps:ita ſucce-
dentibꝰ ſibi malis:vt deſperationeʒ q̃ʒ
adeo ſibi ꝓ̃ſtite ſalutis acciperet. Dedi
gnat̃ iam de paruis ſceleribus cogita-
re:grandia queꝙ molit̃ ⁊ ex integro ꝑ-
ditioni ſe tradẽs nulli iferiorẽ ſe in fla-
gitijs patit̃. Deniꝙ illos ipſos q̃ prius
magiſtri criminũ fuerant diſcipulos fa
cit. Et latranũ ex his turmã q̃bus ipſe
dux ⁊ princeps violẽtus ꝓ̃eſſet inſtituit
⁊ cũ his omni crudelitate graſſat̃. Uex
tp̃e elapſo cũ rei ita popoſciſcet vtili-
tas inuitat̃ iterũ ad illã vrbẽ iohãnes.
Et cũ cetera quoꝝ gratia venerat ordi
naſſet:age inquit o ep̃e depoſitũ repre
ſenta qd̃ tibi ego plane ⁊ xp̃s ꝯmẽdaui
mus eccleſia teſte quã regis. At ille ob
ſtupuit primo pecuniã putãsa ſe repo
ſci quam non acceperat. Sed rurſum
conſiderabat nec poſſe fallere iohannẽ
nec qd̃ nõ dedit querere herebat igit̃
ſtupens. Quã iohãnes herẽtem vidẽs
iuuenem inquit illũ repeto a te ⁊ ani-
maʒ fratris. Tunc grauiter ſuſpirans
ſenior et lachrymis reſolutus ille ait
mortuus eſt. Quomodo inq̃t vel quali
morte. deo ait mortuus eſt. q̃ꝛ peſſimꝰ ⁊
flagitioſus euaſit. Ad vltimũ etiã la-
trocinium aggreſſus eſt. Deniꝙ nunc
montẽ quendã cũ multa latronũ manu
occupauit. Quibꝰ auditis. Ap̃l's veſtẽ
ꝯtinuo qua erat indutꝰ ſcidit ⁊ cũ ingẽti
gemitu feriens caput ſuũ bonũ inq̃t te
cuſtodẽ fr̃is aĩe dereliqui. Sʒ iam nũc
mihi equꝰ paret̃ ⁊ dux itineris. Et ꝯfe-
ſtim ab ip̃a eccl'ia aſcẽdẽs concitꝰ ꝓpe
rabat. Cumꝙ ꝑueniſſet ad locũ attin-

tur ab his latronibus qui cuſtodias ob
ſeruabant at ille neqꝫ effugere neqꝫ ꝓ-
ſus declinare vſqꝫ nitens ingenti tãtuꝫ
voce ꝓclamabat: q͛ ad hoc ip̄ꝫ veni. ad
ducite mihi principem vr̄m. Qui cū ve
niret armatus eminus agnito iohãne
apoſtolo pudore actus in fugam ver-
titur. Ille equo poſt eum admiſſo con-
feſtim inſequitur fugitantē etiã etatis
oblitus ſimul ⁊ clamans. Quid fugis o
fili patrem tuum. quid fugis inermem
ſenem miſer noli timere habes adhuc
ſpem vite: ego autem rationem reddã
ꝓ te certe: ⁊ mortem ꝓ te libenter exci-
piam ſicut et dn̄s excepit pro nobis: et
pro tua anima dabo animã meã. Sta
tantuꝫ et crede mihi q͛ chriſtus me mi
ſit. At ille audiens reſtitit: ac vultū de-
miſit in terraꝫ. Poſt hec arma proiecit
Tum deinde tremefactus fiebat ama-
riſſime: ⁊ accedentis ad ſe ſenis genibꝰ
ꝓuoluitur. gemitibus et vlulatibꝰ qui
bus poterat ſatiſfaciens. ⁊ vberrimis
lachrymarum ſuarum fontibus iteruꝫ
baptizabatur occultans ſolaꝫ dexterã
ſuam. Apoſtolus vero iuriſiurandi ſa-
cramento ſe ei a ſaluatore impetratuꝝ
veniam pollicens ſimulqꝫ genibus eiꝰ
ꝓuolutus: atqꝫ ipſam dexteram ex cu-
ius ſcelis conſcientia torquebat᷑ tanqꝫ
iam per penitentiam purgatã deoſcu-
lans ad eccleſiam reuocat. Et indeſinē
ter ꝓ eo orōnes profundens: et cū ipſo
pariter ducens crebra ieiunia: indulgē
tiam a deo quã ei pollicitus fuerat ex-
petebat. Sed et varijs ſermonum cōſo
lationibꝰ velut quibuſdam precãtatio
nibꝰ efferos ⁊ exterritos eius animos
mitigabat. Nec prius abſtitit qꝫ euꝫ in
oībus emandatuꝫ etiam eccl'ie ꝓficeret
ꝓbens. ꝑ hoc magna exēpla vere pn̄ie.
⁊ documentum ingens noue regn̄atio
nis: atqꝫ inſignia q̄dã ⁊ trophea inuiſi-
bilis in eo reſurrectionis oñdens. Hec
a clemente dicta nō ſoluꝫ ad ſcientiam
reꝝ ſed ad vtilitatē legētium ꝓfutura
hūc in nr̄is quoqꝫ libris teneãt locum.

¶ Capitul'. xix. de indubitatis ſcriptu-
ris et libris diuinis. A.

Age iam etiaꝫ hu-
ius apl'i q̄ ſint ſcripta q̄ in auctoritate
habeantur: cū his pariter explicemus.
Eſt igitur primo euangeliū nōis ipſiꝰ:
qd̄ in oī orbe perſonuit. ꝙ aūt poſt cete
ra tria euangelia: quarto a veteribus
ſtatutum eſt loco: hec erit ratio. Vene-
rabiles et vere deo digni apoſtoli chri
ſti cum eſſent in omnibus puritate vi-
te ⁊ aī virtutibus clari. nō magni pen-
debant ſermonis ornatum. Quippe in
quibus aīa erat diuinis ornata virtuti
bus ſimul et ſignorū grã que eis a dn̄o
nr̄o ieſu chriſto conceſſa fuerat cōfiden
tes non in ꝑſuaſorijs humane ſapientie
verbis ſummã predicationis dominice
collocabant: ſed in oſtentatione ſpūs ⁊
virtute: per quam mirabilibꝰ conſum-
matis. ⁊ verboꝝ ſuoꝝ fide facta vniuer
ſo orbi regni celoꝝ ſcietiam tradiderūt
parui ducentes plures libros condere:
ꝙ huiuſcemodi predicationis actio: nō
argumento humani ſermonis: ſed a ſti
pulatione diuine virtutis indigeat.

B ¶ Deniqꝫ Paulus qui inter om̄es
apl'os eruditior etiam in verbis videt᷑:
et in ſenſibus prepotens non amplius
qꝫ paruum epiſtolaꝝ ſuaꝝ corpus reli
quit. Qui vtiqꝫ immēſa cōtineret intra
ſe: atqꝫ innumera ſacramenta: vt poteq̄
etiam vſqꝫ ad tertium celum raptus: q̄
gererent inſpexerat: ⁊ in ſpū quoqꝫ deo
dignuꝫ paradiſum abductus audierat
ibi ineffabilia verba ⁊ doctrinam (que
cunqꝫ illa inibi eſt) ſiue incorporeus il-
lius iterum ſchole diſcipulꝰ effectꝰ ex-
ceperat. Sed et reliqui dn̄i ac ſaluato-
ris nr̄i diſcipuli nō ſolum ex illis duo-
decim: ſed et ſi qui extra numerū hunc.
de ſchola tn̄ dn̄i ⁊ ſaluatoris nr̄i ſermo
nem aliquē diuinitꝰ inſpirati memorie
reliq̄runt. breuem hunc ⁊ ſuccinctum ꝑ
oīa eſſe voluerūt. Igit᷑ ex ipſis diſcipu
lis dn̄i. mattheꝰ tm̄modo ⁊ iohãnes ad
ſcribendum appuliſſe aīm tradunt᷑: ne-
ceſſitate quadam in hoc ip̄m ꝓuocati.
Mattheꝰ em̄ prīo hebreis ꝑdicauerat.
Veꝝ cuꝫ pararet trãſire ad gētes p̄ria
lingua ſcripturam compoſuit: ⁊ ea que
ꝑdicauerat ꝯprehēdens dereliq̄t ijs ad
mēoriã a qbꝰ ꝓficiſcebat᷑ vt gētibꝰ ꝑdi
caret. Poſt hunc luce ⁊ marci ſcriptura

euangelica: ſcd̄m eas cauſas quas ſu-
perius diximꝰ edit᷑. Johannē vero tra-
dunt vſqꝫ ad vltimū pene vite ſue tp̄s
abſqꝫ vlliꝰ ſcripture indicijs euãgeliuꝫ
ꝑdicaſſe. Sed cum hoꝝ trium euange-
liorum etiaꝫ ad ip̄m noticia perueniſſꝫ
ꝓbaſſe quidē dicit᷑ fidem ⁊ veritatē di-
ctorum. Deeſſe tn̄ vidit aliqua: ⁊ ea ma
xime que primo predicationis ſue tp̄e
dn̄s geſſerat. Certum eſt em̄ ꝙ in ſupe
rioribꝰ tribus euãgelijs: hec videntur
ſola ꝯtineri: q̄ ab eo geſta ſunt anno q̄
iohãnes baptiſta vel incluſus eſt in car
cere vel punitꝰ. Deniqꝫ ſi obſerues: ſta
tim in initio narrationis poſtea qꝫ re
fert mattheus de quadraginta dieruꝫ
ieiunio: et de tentatione eius continuo
ſubijcit dicens. Audiens aūt q͛ iohan-
nes traditꝰ eſt: diceſſit de iudea ⁊ venit
in galileam. Sed ⁊ marcus ſil'r poſtea
qꝫ inquit traditus eſt iohannes: venit
iohannes in galileam. Lucas vero ꝑ̄t
priuſqꝫ incipiat aliq̄d de actibus refer-
re ieſus dicit q͛ adiecit herodes ſuper
oīa mala q̄ geſſerat ⁊ cōcluſit iohanneꝫ
in carcerem. Quia inqꝫ ab his hec vide
bãtur omiſſa: rogatꝰ dr̄ iohannes apl's
vt ea q̄ preteriebant priores: an̄ tradi-
tionem iohannis ſaluatoris geſta con
ſcriberet. Et ideo dicit in ꝯ euãgelio ſuo
hoc fecit initium ſignoruꝫ ieſus. Et ite
rum in alio loco indicat dicens. Nōdū
em̄ iohannes miſſus erat in carcerem.
Ex quibus cōſtat ꝙ ea q̄ anteqꝫ iohan-
nes traderet᷑ ab ieſu fuerãt geſta deſcri
bit. Et ideo ſi q̄s hoc diligētiꝰ ꝯſideret
euidenter inueniet nō ſibi euãgelia diſ
ſonare: ſed alteriꝰ tp̄is geſta eſſe q̄ ſcri-
bit iohannes: alteriꝰ vero q̄ ceteri. Vn̄
q͛ natiuitatem ſcd̄m carnē ſaluatoris vel
mattheus vel lucas deſcripſerat ꝛeti-
cuit hoc iohãnes. ⁊ a theologia atqꝫ ab
ipſa eiꝰ diuinitate ſumit exordiū. Que
pars ſine dubio ipi velut eximio ꝑ ſpm̄
ſanctum reſeruata eſt. Hec etiaꝫ de euã
gelio Johannis dicta ſint. ¶ De mar-
ci vero euangelio ſufficienter ſupra cō-
prehēſum eſt. Lucas vero in initio euã
gelij ſui cauſam cur ſcriberet indicauit
Videlicet quoniã multi alij temere pre
ſumpſerant enarrare: que ſibi magis
erant ad liquidum comperta. Volēs er
go abſtrahere nos a ceterorum narra-
tionibus fidem facit per ſe cōſcripte ve
ritati: certus ꝙ eam vel paulo exponen
te: vel alijs apoſtolis qui ab initio ipſi
viderant ac ſibi tradiderant conſecutꝰ
ſit: et hanc nobis per proprium euãge-
lium tradat. Hec a nobis etiam de lu-
ca breuiter dicta ſint. Oportuniꝰ vero
et plenius in tempore inſertis ijs q̄ an-
tiqui auctores ſcripta reliquerunt vt ſe
cuncta habeant indicabimus. Johan-
nis tamen extant preterea ⁊ epiſtole de
quarum prima neqꝫ ab antiquis vnqꝫ a
poſteris dubitatum eſt. De reliquis ve
ro duabus. et de reuelatione etiam nūc
anceps ſententia habetur. De quibus
vt dixi ⁊ a veteribus dubitatum ſuis in
locis ipſorum vocibus approbabimꝰ.

B ¶ Vt ergo (quando quideꝫ in hos
deuenimus locos) omnem noui teſta-
menti canoneꝫ deſignemus. Primo no
bis omnium euangelioruꝫ celeſtis qua
driga iungatur. His actus apoſtolorū
copuletur. Poſt hos pauli epiſtole ſo-
cientur. Conſequãtur vero has prima
iohannis epiſtola. Similiter et petri
prima. Hec ſunt de quibus nulla vnqꝫ
prorſus extitit dubitatio. Sequenti lo
co iam ſunt illa de quibus a nonnullis
dubitatum eſt. Reuelatio iohannis de
qua quid ſinguli veterum ſenſerit ſuis
in locis oſtendemus. Et epiſtola iaco-
bi ſed et iude. Petri quoqꝫ ſecunda ⁊ itē
iohannis ſecunda et tertia ſiue he ipiꝰ
euangeliſte: ſiue etiam alterius eius co
gnominis oſtēdantur. Poſt hec iaꝫ ſcri
ptura eſt que dicitur actus pauli. Sed
et libellus qui appellatur paſtoris ⁊ re
uelatio petri: de quibus qꝫ maxime du
bitatur: fertur etiam barnabe epiſtola
et doctrina que dicitur apoſtolorum.
Quidam autem his ſociant etiam euã
gelium quod dicitur ſecundū hebreos.
Quo precipue vtuntur ille hebrei qui
chriſtuꝫ ſuſcipere videntur: ſed in eccle
ſia ei contradicitur. Que omnia tamen
a nobis neceſſario enumerata ſunt: vt
abſqꝫ vlla ambiguitate clareſcere que
ſint in veri auctoritate: que ſint in qui-
bus vel contradictio aliqua: vel etiam

eunctatio :cum tamen a ꝗᵽplurimis ec
cleſijs recipiantur ſoleat amitti. Sed ꝛ
de eis ſciendū eſt que ſub nomine apo
ſtolorum ab hereticis proferuntur: ve=
lut petri et Thome ꝛ Matthie ꝛ cete=
rorum ſimiliter apoſtolorū que appel
lant euangelia. Sed et andree ꝛ Johā
nis atqꝫ aliorum epoſtolorum actus ꝙ
nuſq̄ꝫ prorſus in ſcripturis veterum: eo
rum duntaxat qui apoſtolis ſucceſſe=
runt: aliqua mentio eorum aut comme
moratio habetur. In quibus ꝛ ipſe ſti=
lus: multum ab eccleſiaſtica conſuetu=
dine deprehenditur eſſe diuerſus. Sen
ſus quoqꝫ ipſe et omnia que in his in=
feruntur longe ab apoſtolica diſſonant
fide. Et quo figmēta eſſe prauitatis he
retice comprobantur. Unde non inter il
la quidem de quibus dubitari diximꝰ
collocanda ſunt: ſed vt aliena penitus ꝛ
a pietatis regula diſcrepantia propel=
lāda. Uerꝫ ad hyſtorie ordinē redeamꝰ.

¶ Capitu. xx. de menandro mago.

Igitur ſymoni mago menander ſuccedit. ſcutum diaboli
non inferius primo. Et ipſe ſamarites
genere. In arte autem magica ſolus re
pertus eſt : qui non modo equiparare:
ſed ꝛ ſupergredi impietatem magiſtri
poſſet. Maioribus quippe portētis ef
ferebatur ſemetipſum ſaluatorē dicēs
ad hominem ſalutem de celeſtibus ꝛ in
uiſibilibus ſeculis deſtinatum. Aſſerēs
non aliter poſſe vnum quemqꝫ angelos
ſeculi vincere: niſi prius a ſemet magi
ce artis per ordinem ſuſciperet diſcipli
nam: ꝛ per baptiſmum a ſe datum im=
mortalis ꝛ eternus effectus in hac vita
perpetuus fieret: que omnia ex libris.
Hyrenei volentibus ſcire per facile eſt
Sed et iuſtinus in his ipſis in quibus
Symonis fecerat mentionem: etiā de
hac talia quedam ſcribit. Menandrū
quendam ſamaritanum ex vico cappa
ratthea ſymonis diſcipulum : ſtimulis
demoniacis incitatū veniſſe antiochiā
et ꝗᵽplurimos per artem magicam de=
cepiſſe ſcimus: qui hoc etiā ſuadere po
tuit ſectatoribus ſuis: ꝙ non eſſent mo
rituri. Ex quibus in hodiernū ſunt ali
qui ex illo eadem confitentes. quod eſt
vere diaboli commentum vt homines
magi: chriſtianorum ſibi nomen impo=
nerent: quo per hoc ſanctum et venera
bile religionis noſtre miſterium macu
larent: qui tamen irrident et ſpernunt
eccleſiaſtica dogmata: vel de immorta
litate anime: vel de reſurrectione mor=
tuorum. Uerum hi talibus freti aucto=
ribꝰ de ſpe ſalutꝫ ꝛ vite penitꝰ exciderūt.

¶ Capitulum. xxi. de ſecta ebionioꝝ.

SEd ꝛ alios idem demō quos ab
amore chriſti ſepara
re non poterat: alia
nichilominꝰ arte de=
cepit: id eſt ebionios
qui interpretāt pau=
peres. Uere enim pauperes ſunt ꝛ ege
ni in ſcientia glorie chriſti. Quoniā qui
dem ſolum eum hominem putant: ꝛ ꝑ
profectum vite ac virtutis virum iuſtū
effectum. Communi etiam natiuitate
ex viro et femina procreatū. Cuſtodiā
vero cenſentes etiam legis obſeruātiā
nec ſufficere ad ſalutem ſolam chriſti
eſtimant fidē. Quidam tamen ex ipſis
refugiunt hanc impietatem: vt ex viro
et femina aſſerant eum natum: ſed con
fitentur de ſpiritu ſancto et maria vir=
gine. Nec tamen ſemꝑ eum fuiſſe deū
et verbum ac ſapientiam dei fatentur.
Corporalem vero legis obſeruantiam
cuſtodiūt. Apoſtoli aūt epiſtolas oīs
pariter reſpuant. ꝛ ipm̄ apoſtatā legis
appellant. Utuntur et euangelio vno
quodam qđ ſcđm hebreos appellatur.
Cetera omnia nihil ducunt. Sabbata
cum iudeis ſecundum legem nobiſcum
dominicam diem ſacratam pro reſurre
ctione domini obſeruant. Unde compe
tenter ebionite pro paupertate intelli=
gentie compellati ſunt.

¶ Capi. xxij. de cherintho heretico.

HIſdē temporibus etiam alterius here=
ſeos abortum principē che
rithū accepimꝰ. De q̄ gayꝰ
cuiꝰ iā in ſuꝑioribꝰ fecimꝰ mētionē di

ſputationum ſuarum dialogo ita ſcri=
bit Sed ꝛ cherinthibꝰ inq̄t ꝑ reuelatio
nes quaſdam quas velut a magno apo
ſtolo cōſcriptas: ꝛ ꝑ angelos ei reuela=
tas putaret: alia quedam portenta no=
bis introducit. Poſt reſurrectionē ter=
renum dicit futuꝝ eſſe regnum chriſti ī
hieruſalem. Et hoīes in carne iteꝝ con
cupiſcentijs ꝛ vitijs ſubiectam ꝯuerſa=
tionem habituros. Cōtra fidem quoqꝫ
ſcripturarum quoſdam mille annos de
ſignat: in quibus multa quidem et alia
corruptionis opera ꝛ nuptiarum feſti=
uitates dicit futuras: ad eos qui libidi
ni ſunt dediti decipiendos. Sed et dio
nyſius cū de iohānis reuelationis diſ
ſeret: et quedam ſc̄m ea q̄ antiquitus ec
cleſie tradita fuerant diſputaret: mētio
nem facit huiꝰ ipſius viri in his verbis
Cherinthus inq̄t a quo ꝛ cherinthiana
hereſis oborta eſt: figmenti ſui auctori
tatem magni nominis acquirere: ſecun
dum ſcripture huiꝰ prauā intelligētiā
geſtiebat. Quippe cuiꝰ hec erat hereſis
vt affirmaret terrenū futuꝝ eſſe xp̄i re
gnum. Et q꞉ erat ventri et gule ac libi
dini deditus ea futura decernebat: que
ſibi propria libido dictabat. ventris et
eorum q̄ ſub ventre ſunt incitamēta: ci
bis: potibus: nuptijs: predicabat explē
da. Et vt aliquid ſacratius dicere vide
retur legales agebat feſtiuitates rur=
ſum celebrandas: et hoſtias carnales
iterum iugulandas. Hyreneus vero ſe
cretiora ipſius heretici in primo ope=
ris ſui libro publicauit. Que īde diſcat
ſi quid plenius ſcire vult.

¶ Capitulum. xxiij. de nicholao ꝛ here
ſi nicholaitarum.

SEd et alia hereſis q̄ appellatur. Nicho
laitarū ꝑ pauco tempore
tenuit. Cuius etiam in re=
uelatiōe Johānis mētio facta eſt. Iſti
nicholaū vnū ex illis q̄ cum ſtephano
ab apoſtolis conſtituti ſunt diaconi: au
ctorem ſe habere iactabant. Sꝫ clemēs
alexādrinꝰ ī tertio libro ſtromatū: hec d̄
eo ſcribit. Pulchrā inq̄t valde hic vxo=
rem habuit: ꝛ poſt aſcēſionē dn̄i ꝛ ſalua
toris nr̄i cū increparet̄ ab ap̄lis tanq̄ꝫ d̄
zelotipie iniuria ꝑductam in medium
vxorē ſuam ſi q̄s eā vellet habere ꝑmi=
ſit. Ex qua occaſione iſti ꝯn̄s putauere
vt ſc̄m hoc factum vel dictū. Nicholai
vnuſq̄ſqꝫ carne ſua in q̄ delectaret abu
teretur. Et obtinētes dictum vel factū
ſimpliciter vel innocēter: abſqꝫ vlla re=
uerentia promiſcuos nūc ꝛ illicitos cō
cubitus expetūt: hij qui ſub illiꝰ nomīe
ſectā ſibi ꝓprie libidinis aſſumpſerūt.
Mihi aūt ꝯpertum eſt nicholaū nullā
prorſus agnouiſſe mulierē preter eam
quā in matrimonio acceperat. Cuius
etiā liberi: femine q̄dē vſqꝫ ad vltimā
ſenectutem caſta virginitate durauerūt
filius aūt ipſiꝰ ſctitatem incorrupti cor
poris cuſtodiuit. Que cū ita ſe habeāt
ꝯſtat illud qđ in medio ap̄lorum ꝓ zelo
tipie ſuaſitione ꝑducit vxorem: ex ꝯten
tu vitij vel libidinis geſtum: quo ꝑ hec
cōtinentē ſe oñderet eiꝰ rei: quā nimie
putabatur expetere: ꝯtennendā magis
q̄ꝫ expetendā carnis edocēs voluptatē
Qm̄ quidem nolebat vt opinor ſc̄m ſal
uatoris p̄ceptum duobꝰ dn̄is ſeruire: li
bidini ꝛ deo. Dicunt aūt etiā Mathiā
ita docuiſſe aduerſum carnē pugnādū
et in nullo prorſus voluptati eiꝰ ac libi
dini ꝯcedendum. Aiam vero alendā ſa
pientie paſtibꝰ ꝛ ſcientie cibis in maiꝰ
ſemꝑ augendam. Hec de illis hereſibꝰ
que tp̄ibus memoratis a veritate decli
nātes cito extīcte ſunt retuliſſe ſufficiat

¶ Capm̄. xxiiij. ꝙ ap̄li non ſunt aſper=
nati nuptias.

Clemens ſane hic cuiꝰ vo
ces ānotauimꝰ:
ſcribēs aduerſꝰ eos q̄ nuptias ſpernūt
īter cetera ēt hec d̄t. An et ap̄los īprobāt
Petrꝰ eēm ac philippꝰ ꝛ vxores habue
rūt ꝛ filias ēt viris nuptū dederūt. Sꝫ
ꝛ paulū nō tedet ap̄lm in q̄dā ep̄la ſua
mentionē vel ſalutationē facere ꝯparꝫ
ſue: quam ſe ideo negat circūducere: vt
ad p̄dicationē euāgelij expeditior fiat.
Uerum qm̄ clementis fecimꝰ mentionē
abſurdum nō erit aliam q̄ꝫ eius memo
rabilem narrationem: proferre quā in
ſeptimo eiuſdē operis libro ita īſeruit.
Aiunt inquit beatum petrum cū vidiſ=

ſet vxorem ſuam duci ad paſſionē gaui
ſum eſſe electionis gratia ac reuerſio-
nis ad propriam domum: exclamaſſe
poſt eam cum duceretur: ac proprio no
mine compellantem dixiſſe. O coniunx
memento domini. Talia erāt ſanctorū
coniugia: tam perfecta fuit affectio bea
torum.

Cap. xxv. de Iohā. ⁊ philippi obitu.

IBitur q̄ꝫ vite ex itu Pe-
tri vel pauli iam in ſuperio
ribus explanauimus: ſed ⁊
tempꝰ Iohānis quo vita
exceſſit ex parte iam diximꝰ: nunc ēt de
loco quietis ſcd̄m fidem Polycratis
Epheſij epiſcopi edocere conueniens
puto. Hic etenim polycrates victori
epiſcopo vrbis Rome ſcribens: ⁊ ipſiꝰ
⁊ philippi apoſtoli: ac filiarum eius pa
riter meminit dicens. Sicut iam ſupe-
rius inſeruimus quod magna lumina
in Aſie partibus dormierūt: que reſu-
ſcitabit dominus in nouiſſimo die ad-
uentus ſui cū venerit in gloria: ⁊ requi
ret omnes ſanctos ſuos. Dico autē de
Phelippo: īquit: q̄ fuit vnꝰ ex apoſtolis
qui dormiuit apud Ierapolim. Sed et
due eius filie mihi virgines conſenue-
re: et alia eius filia ſpiritu ſancto reple-
ta permāſit apud Epheſum. Et iohan
nes ille qui ſupra pectus dn̄i recumbe
bat: qui fuit ſacerdos dei pontificale
petalū geſtās martyr ⁊ doctor optimꝰ
apd̄ Epheſum dormiuit. Hec etiam de
locis: in quibus requieſcunt in ſummo
pacis: adieciſſe ſufficiat. Sed et gayꝰ:
cuius ante mētio facta eſt: in dyalogo
ſuo: quem cum proculo diſputans ſcri-
bit: de filiabus Philippi ſimul et obitu
ipſius: conſonis vocibus memorat di-
cens. Poſt hoc autem ꝓphetiſſe quat-
tuor fuerāt philippi filie: cuius ſepul-
chrum eſt apud Ieropolym Aſie vrbē
vna cū filiabꝰ ſuis. De his autem ⁊ Lu
cas in actibꝰ apoſtoloꝝ meminit: cum
adhuc apud ceſareā degerēt: dicit ergo
ita Venimus inquit ceſareā: ⁊ ingreſſi
in domum Philippi euangeliſte q̄ erat
ex ſeptē māſimus apud eū. Huic autem
erāt virgines filie quattuor ꝓphetan-
tes. His igit̄ a nobis de apoſtoloꝝ tēpi
bus vel exceſſibus ꝓut potuimꝰ ex ſcri
pturis veteꝝ cōgregatis. Sz ⁊ de ſcri-
pturarū canonicaꝝ q̄ in auctoritate ha
beantur libris vel qui penitꝰ repudien
tur. Qui vero mediū quodāmodo ad in
ſtructionem ab eccleſijs non etiā ad in
dubitantē auctoritatē recepti ſint cōſe
quēter expoſitis tēdamus ad cetera.

Cap. xxvi. quomō Symeon hieroſo
lymorum eps mortem pro chriſto con
ſtantiſſime pertulit.

POſt Neronem
Domitianūqꝫ: ſub hoc cuius
nūc tpa memoramꝰ: ꝑ ſingulas ciuita-
tes ex inſolētia ppl'i ꝑſecutionē in no-
ſtros accepimus motā.

A Quo in tpe, etiā Symeō Cleo-
phe filiꝰ (quē ſcd̄m hieroſolymis ordi-
natū Epm ſupra edocuimus) ꝑ marty
rium carnis vinculis reſolutꝰ eſt. Ho-
rum aſtipulator: ipſe ille eſt Egeſippꝰ:
quē in pluribꝰ iam ꝓduximus teſtem.
Is ergo refert: ꝙ a quibuſdā hereticis
accuſatus ſit ſupradictꝰ vir tanq̄ xpia
nus ⁊ multis ſupplicijs afflictꝰ ꝑ mul
tos dies: ita vt etiā iudex ipſe cū ami-
cis ſuis d̄ eius patiētia miraret̄. Et ad
vltimū iuberet ſimili eū qua dn̄s ꝑtu-
lit paſſionē vitam finire. Sed ⁊ ipā ver
ba q̄bus hec ꝓteſtat̄ addere gratiꝰ pu
to. Ait ergo cū de hereticis diceret. Ex
his igitur ipis accuſauerūt q̄dē ſymeo
nem cleophe filiū: tanq̄ qui eſſet ex ge
nere dauid ⁊ xpianus. Et ita martyr ef
fectus eſt: cū eſſet annoꝝ centū viginti
ſub traiano Ceſare apud atticū conſu
larem. Addit aūt etiā hoc qd̄ accuſato
res eius cū in illis tpibus ꝑquirerētur
ſi qui ex genere dauid et ex regia tribu
deſcēderent cōprehenſi ſunt inter ipos
Qd̄ aūt ſymeō vnus fuerit ex ipſis au
ditoribus dn̄i: vel lōgeuitas eius indi
tio eſt vel euāgelioꝝ fides vbi etiā ma
ter eius maria cleophe vxor refert̄. Sz
⁊ alios quoſdā idē ſcriptor refert ꝑter
eos de q̄bꝰ diximꝰ nepotes. Iude vniꝰ
ex fratribꝰ dn̄i ꝑ idē tp̄s ſupſtites inuē
tos et domitiani tēporibus martyres
factos, hoc modo ſcribens. Veniūt igi
tur hi ⁊ preſunt omni eccleſie tanq̄ mar
tyres et propinqui domini: et reddita
pace eccleſie permanſerūt vſqꝫ ad tpa
traiani ceſaris: vſqꝫquo cōſobrinus do
mini Symeon (de quo ſupra diximꝰ) fi-
lius cleophe calumniam pateret̄ ab he
reticis tanq̄ chriſtianus conſulari de-
latꝰ. Cūqꝫ multo tpe ſupplicijs fuiſſet
affectus martyrio cōſummatus eſt: oī-
bus qui aderāt ⁊ ipſo iudice mirantibꝰ
vt centum viginti annorum ſenex cru-
cis ſupplicium pertuliſſet.

B Poſt hec idē ſcriptor addit etiā
hoc qd̄ vſqꝫ ad illa tempora virgo mun
da ⁊ immaculata ꝑmanſit eccleſia. Cor
ruptoribus veritatis ⁊ diuini verbi te-
meratoribus aut nunq̄ omnino extan
tibus aut etiā ſi quid forte fuerāt in oc
cultis ⁊ abditis hiatibus terre delite-
ſcentibus. vt vo ⁊ apoſtoloꝝ chorus et
omnis illa etas que a domino ſuſcepe
rat viue vocis auditū de hac luce diſceſ
ſit. tum velut in vacuā domū falſe do-
ctrine impius ſe error immerſit et tanq̄
vbi nullus iā: diuini cēſus defenſor exi
ſteret. nudato vt aiūt capite corripien-
tes arma mēdacij oppugnare ap'licam
veritatē nitunt̄. Sed iſtud bellū intrin-
ſecus gerebat̄. Perſecutionū vo extrin
ſecus pondus vrgebat eccleſiam ⁊ eam
immenſe caterne martyꝝ quotidie iu-
gulabant̄. vt Piniꝰ ſcd̄s qui tunc ꝓuin
ciā amminiſtrabat multitudine īterem
ptorum ꝑmotus referret ad imperato
rem ꝙ innumera hoīm milia quotidie
obtruncarent̄: in quibus nihil omnino
ſceleris deprehenderent̄ admiſſum. aut
aliquid contrariū romanis legibus ge
ſtum niſi hoc ſolū ꝙ ante lucanos hym
nos chriſto cuidam canerēt deo. Adul
teria vero vel cetera huiuſmodi crimi
na apud eos illicita haberi ⁊ penitꝰ ar
ceri. Cetera vero ſecundum leges eos
agere communes.

Capitulū vigeſimūſeptimū. ꝙ traia
nus xp̄anos vetuerit inquiri.

AD quem tunc
Traianus reſcripti ſui au-
ctoritate decernit. vt xpia-
ni nō quidē req̄rant̄ ſi q̄ tn̄
inciderint puniāt̄ ꝑ qd̄ ex parte aliqua
ꝑſecutiōis ſedatū putabat̄ incēdiū. Sz
his q̄ nequitiā ſuā aduerſum nos exer
cere cupiebāt ledēdi occaſio nō videba
tur exēpta. Interdū eñ ppl's īſtigabat̄
interdū ēt iudex occaſionibꝰ vtebat̄: et
negabat q̄ſitos quos punire voluiſſet
oblatos: hec tertulianꝰ in apologetico
ſuo dicit ex quo poſſunt īſtrui plenius
ſcire cupientes.

IBitur in vrbe
roma tertius ab ap'lis cle-
mēs nouē ānis ſacerdotio
ꝑfunctꝰ. Euariſto diuini v
bi tradit miniſteriū. In hieroſolymis
vo Symeōe de q̄ ſuperiꝰ diximꝰ defun
cto iuſtꝰ q̄dā ex his q̄ de circūciſione ad
fidē xp̄i venerāt ep̄atū ſuſcepit. Quibꝰ
tpibꝰ apud Aſiā ſuperat adhuc ⁊ flore
bat ex ap'loꝝ diſcipulis policarpꝰ myr
neoꝝ eccl'ie ep̄s: ⁊ papias ſilr apud Ie
rapolym ſacerdotium gerens.

Capitu. xxix. de ignatio ⁊ epiſto-
lis eius. A

SEd ⁊ ī noſtra
quoqꝫ tpa fame celebrita-
te vulgatꝰ ignatius apud
anthiochiam poſt petrum
ſcd̄a ſucceſſiōe epiſcopatū ſortitus eſt.
Quē ſermo tradidit de ſyrie partibꝰ ad
vrbē romā trāſmiſſum ⁊ ꝓ martyrio xp̄i
ad beſtias datū. Quiqꝫ cum ꝑ aſiam ſub
cuſtodia nauigaret ſingulas quaſqꝫ di
grediēs ciuitates eccl'ie populos euan
gelicis cohortationibus edocebat in fi
de ꝑſiſtere ⁊ obſeruare ſe ab hereticorū
ↄtagijs q̄ tūc primū copioſius ceperāt
pullulare: ⁊ diligentiꝰ ac tenatius apo-
ſtolorū traditionibꝰ inhererent. Quas
traditiones cautele grā ⁊ nequid apud
poſteros remaneret īcerti etiā ſcriptis
ſe aſſeruit epiſtolis reliq̄ſſe. Deniqꝫ cum
ſmirnā veniſſet vbi erat Polycarpꝰ ſcri
bit ide vnā epiſtolā ad epheſios eoꝝqꝫ
paſtorē in q̄ meminit ⁊ Oneſimi Aliam
magneſie ciuitati que. ſ. meādrū iacet.
In q̄ ⁊ epi Damei mētionē facit. Sed ⁊
eccl'ie q̄ ē trallis ſcribit cuiꝰ ꝑncipē tūc
eſſe polimiū deſignauit. In ea vo quam

ad roma. eccľiam ſcribit deꝓcatur eos ne ſe tanq̃ ſupplicijs ſuis, ꝓcẽtes velint p̃uare martyrio. Et his poſt aliquanta vtiť ꝟbis a ſyria inq̃t romã cũ vſqꝫ beſtijs terra mariqꝫ ꝯpugno die ac nocte ꝯnexꝰ ⁊ colligatꝰ decẽ leopardis de militibꝰ dico ad cuſtodiã datis: q̄ ex bñficijs nr̃is ſeuiores fiũt. Sꝫ ego eoꝝ neq̃tijs magis erudioꝛ nec tñ in hoc iuſtificatꝰ ſuꝫ. O ſalutares beſtias q̄ p̃parant mihi qñ veniẽt qñ emittent qñ eis frui lꝫ carnibꝰ meis quas ⁊ ego apto acriores parari ⁊ inuitabo ad deuoꝛationeꝫ mei ⁊ deꝓcaboꝛ ne forte vt in nõnullis fecerũt timeãt ꝯtingere coꝛpus meuꝫ. Quinimo ⁊ ſi cũctabunť: ego vim faciã. Ego me ingerã. Date q̃ſo veniã ego noui qđ expediat mihi. Nunc incipio eſſe diſcipulus xp̄i. Faceſſat inuidia vel humani affectꝰ vel nequitie ſp̃ualis vt ieſum xp̄ꝫ merear adipiſci. Ignes vel cruces beſtie diſꝑtiones oſſiũ diſcerptioneſqꝫ mẽbroꝝ ac totiꝰ coꝛpis, pene ⁊ oĩa in me vnũ ſupplicia diaboli arte queſita confluent dum mõ ieſum xp̄m merear adipiſci hec ⁊ multa alia his ſimilia ad diuerſas eccleſias ſcribit.

B ❡ Sꝫ ⁊ polycarpũ velut apľicum virũ datis lr̃is anthiochenã ei eccľiam p̄cipue ꝯmendat ad ſmyrneos ſane ſcribens vtiť ꝟbis quibuſdã (vnde aſſumptis neſcimꝰ) quibus hec de ſaluatoꝛe ꝓloquiť. Ego autez poſt reſurrectionẽ quoqꝫ i carne eũ ſcio fuiſſe ⁊ credo. Nã ⁊ cuꝫ veniſſet ad petrũ ceteroſqꝫ ait eis. Accedite ⁊ videte: q2 nõ ſum demoniũ incoꝛpoꝛeum. Qui ⁊ cõtingentes eum crediderũt ei. Scit autem et hyreneus eius martyriũ: ⁊ mentionẽ facit ſcriptorum eius ꝑ hec ꝟba. Sicut dixit inquit quidã ex noſtris ꝓ martyrio chꝛiſti dãnatus ad beſtias. Frumẽtũ inquit ego ſum dei beſtiaꝝ dentibus moloꝛ ⁊ ſubigoꝛ vt panis mũdꝰ efficar chꝛiſto. Sed ⁊ policarpus hoꝛum memoꝛiã facit in epiſtola quẽ ad philippẽſes ſcribit per hec. Deꝓcoꝛ inquit omnes vos obediẽtie operam dare ⁊ meditari patientiaꝫ quã vidiſtis in ignatio ⁊ rufo ⁊ zoſimo beatis viris. Precipue aũt in paulo et ceteris apľis q̄ fuerũt apud vos ſcientes ꝙ his omnes nõ in vacuũ ſed ꝑ fidẽ ⁊ iuſticiã cucurrere vſqꝫ quo ꝑuenirent ad locũ ſibi a dño preparatũ. Qm̃ quidez paſſionũ eius participes extiterũt nec dilexere preſens ſeculũ ſed eũ ſolũ qui pro ipſis ⁊ ꝓ nobis moꝛtuus eſt et reſurrexit. Et poſt pauca ſubiungit. Scripſiſtis mihi ⁊ vos ⁊ ignatius vt ſi q̃s vadit ad ꝑtes ſyrie deferat lr̃as ad vos. Qđ faciã cũ tẽpus inuenero. Mittaꝫ vobis ⁊ ignatij epľas ⁊ alias ſi que ſunt q̄ ad nos trãſmiſſe ſunt ex quibus vtilitatem maximã capiatis continent em̃ de fide ⁊ patiẽtia inſtructionẽ perfectã ſm̃ domini preceptuꝫ. Hactenus de ignatio.

❡ Cap. xxx. de quibuſdaꝫ euangeliſtis qui poſt apoſtolos claruerunt.

POſt hũc rexit eccleſiã ciuitatis antiochene hereos. Inter eoſdẽ ſane floꝛuit vir eque inſignis Quadratus. Qui vna cũ philippi filiabus in ꝓphetica gratia celeberrimus fuiſſe ꝓhibeť. Sed ⁊ alij plurimi per idem tẽpus apľoꝛum diſcipuli ſuperſtites erãt qui eccľie fundamẽtis que ab illis locata fuerãt digniſſima deſuꝑ fidei edificia cõſtruebant augentes in oĩbus predicationẽ verbi domini: ⁊ ſalutaria ſemina regni celoꝝ per omnẽ terram latius diſſerẽtes. Deniqꝫ nõnulli ex his ardẽtioꝛe diuine philoſophie cupiditate ſuccenſi animas ſuas ꝟbo dei cõſecrabat explentes perfectionis ſalutare p̄ceptũ: vt facultates ſuas prima indigentibus diuidẽtes expediti ad p̄dicandum euangeliũ fierẽt. Ut ſi quibꝰ foꝛte ꝓuincijs nomẽ fidei eſſet cognitum p̄dicarent primaqꝫ apud eos fundamẽta euãgelij collocãtes atqꝫ electꝫ q̄buſqꝫ ex ipſis officium regende eccľie quã fundauerãt ꝯmittẽtes. Ipſi rurſuꝫ ad alias gẽtes aliaſqꝫ ꝓuincias properabãt: ⁊ euãgeliſtaꝝ fungebanť officio. Quoſqꝫ ſiľr vt in exoꝛdio apľos diuinoꝝ ſignoꝝ comitabanť effectꝰ ⁊ ſcti ſp̃us gr̃a ita vt videres vna allocutione integros ſimul populos ad cultũ diuine religionis adduci ⁊ p̄dicantiũ verbis nõ

eſſe tardioꝛẽ audiẽtium fidẽ. Uerũ qm̃ impoſſibile eſt nobis ſingulos enumerare qui poſt apľoꝝ p̄mas ſucceſſiões in eccleſijs q̄ per oꝛbẽ terre ſunt vel p̄ncipes vel euãgeliſte fuerint vel paſtoꝛes illos tantũmõ commemoꝛaſſe ſufficiat quoꝝ libris inſerta ad nos vſqꝫ fidei ⁊ p̄dicatiõis monumẽta venere. Ut clemẽtis ⁊ ignatij ceteroꝛũqꝫ quoꝛũ ſuperius facimus mentionem.

❡ Capitu. xxxj. de epiſtola clemẽtis ad coꝛinthios ⁊ libris papie.

CLemens tamen in epľa quã ad coꝛinthios ſcp̄ſit meminit epľe pauli ad hebreos ⁊ vtitur eius teſtimonijs.

A ❡ Uñ ꝯſtat ꝙ apľs tanqꝫ hebreis mittandã patrio eã ſermone cõſcripſerit: ⁊ vt quidã tradũt. Lucã euãgeliſtã: alij aũt hunc ip̄m clementẽ interp̄tatuꝫ eſſe: qđ ⁊ magis verũ eſt: q2 ⁊ ſtilus ipſe epiſtole clemẽtis cuꝫ hac concoꝛdat et ſenſus nimirũ vtriuſqꝫ ſcripture plurimam ſimilitudinẽ ferunt. Diciť tñ eſſe alia clementis epľa cuius nos notitiaꝫ non accepimus. Sed ⁊ alia eiꝰ opuſcula nõ minima a nõnullis haberi ꝓhibẽtur velut petri ⁊ appionis diſputatio: q̄ in vſu a veteribus habita minime reperimus: q2 nec pura in eis ⁊ incoꝛrupta apoſtolice fidei regula manſiſſe deprehẽdiť. Papie quoqꝫ ferunť quinqꝫ libri qui attitulatur verboꝛum dominicoꝛũ explanatio hoꝛuꝫ facit ⁊ Hyreneus mẽtionẽ ꝑ hec verba. ❡ Hec aũt ⁊ papias iohannis auditoꝛ policarpi ꝟo condiſcipulus ⁊ ſodalis vir vnꝰ ex antiquis: proteſtať in p̄mo libꝛo ſuo. Quinqꝫ em̃ volumina conſcripſit. Hec quidẽ hyreneus de papia. Ipſe vero de ſe indicat tanqꝫ qui non ab apľis ſed ab eoꝝ diſcipulis ſuſceperit fidem: ꝑ hec ꝟba. Naꝫ pigebit autẽ nos tibi oĩa que quondã a preſbyteris didicimus ⁊ bene retinemus recoꝛdãtes exponere cũ interp̄tationibus ſuis: ⁊ vt ſe eoꝝ ꝟitas habeat explicare. Neqꝫ em̃ multa dicentibus: ſed vera tradentibꝰ auſcultauimꝰ neqꝫ his qui hominum precepta ſed qui domini mandata memoꝛabant ab ip̄a veritate ſuſcepta. Quod ſi quando adueniſſet aliq̃s ex his qui ſecuti ſunt apoſtolos ab ipſo ſedulo explicabar quid Andreas q̄d Petrus dixerit q̄d autem Philippꝰ vel Thomas quid vero Iacabꝰ quid Johãnes aut quid Mathꝰ vel alius qui ex diſcipulis domini: q̄ ve Ariſtion vel iohannes p̄ſbyter ceteriqꝫ diſcipuli dicebant. Hec em̃ tantũ mihi libꝛoꝝ electiones ꝓdeſſe credebam q̄tum viue vocis p̄ſentiſqꝫ magiſteriuꝫ. Sed mihi dignũ videť intẽdere ꝙ ſcđo nomẽ Johãnis enumerat et eũ quideꝫ cuius primo meminit Petro ⁊ Jacobo ac Matheo ceteriſqꝫ apľis ſociat quem ſine dubio ip̄m euãgeliſtã eſſe et apľm ꝯſtat. Aliũ vero Johannẽ diſtinctione quadã facta extra apľoꝝ numeꝝ collat ꝑferẽs ei. Ariſtionẽ quandã ⁊ euidẽter eũ p̄ſbyterũ nominat: vt ꝑ hec comprobeť verum eſſe illud qđ quidã Aſiã ſcribunt ꝙ duo ſint apud Epheſum ſepulchꝛa ⁊ vtrumqꝫ Johannis appellatur. Quibus ſic diligentius intẽdamus foꝛtaſſis ſecundus hic erit Johannes ſi ille non creditur primus ſub cuius nomine reuelatio habetur que appellatur Johannis. Sed ⁊ hic ip̄e de quo nobis ſermo eſt Papias apoſtoloꝛum ſe verba ab his qui ſecuti eos fuerant Ariſtione videlicet ⁊ Johanne preſbytero aſſerit ſuſcepiſſe. Unde ⁊ frequenter nominatim in commentarijs ſuis a Johãne ⁊ ariſtione traditum ſibi de ſingulis quibuſqꝫ commemoꝛat. ❡ Meminit ſane idem ipſe etiam de quibuſdam mirabilibus in opere ſuo que pretereunda nemine cenſeo. Per philippi enim euãgeliſte filias ꝓphetiſſas hec ſibi tradita eſſe deſignat. Moꝛtuũ reſurrexiſſe tempoꝛibus ſuis dicit. Sed ⁊ de Juſto qui cognominatꝰ eſt Barſabas refert miraculũ ingens quia venenuꝫ biberit ⁊ nihil ex hoc triſte pertulerit ꝓpter domini fidem. Juſtus autẽ ip̄e eſt hic qui poſt ſaluatoꝛis aſcenſum a ſanctis apoſtolis cum Mathia ad apoſtolatus ſoꝛtem ſtatutus eſt ſicut in actibus apoſtoloꝛum commemoꝛatur. Dicit autem ⁊

Alia plurima a maiorib⁹ ſibi tradita miracula ⁊ nouas quaſdā parabolas ſaluatoris ⁊ doctrinā incognitam magiſq̨ fabuloſam. Mille annos futuros poſt reſurrectionem quibus corporaliter regnum chriſti in hac terra futurū ſit. Sȝ ego puto eū ſpirituales ⁊ miſticas apoſtolorum traditiones corporaliter ⁊ ſꝫm litteras ſuſcepiſſe nec potuiſſe diſcernere ea que illi ī figuris velut lactātibus ⁊ paruulis loquebantur. Qui ⁊ reuera ēt ex ipſis que cōſcripſit opuſculis exigui ſenſus vir ⁊ minus capacis oſtenditur. Multis tñ poſt ſe eccl'iaſticis viris erroris huius ꝓbuit cauſas auctoritateȝ dogmati tm̄ ex vetuſtate tribuens non etiā ex rōne dictorum ſicut Hyreneo ⁊ ſi quis alius eū in hac parte viſus eſt ſequi. Alia quoq̨ quāplurima ſupra memorati Ariſtionis refert tanq̄ ex v̄bis et domini tradita ⁊ Joannis preſbyteri que ſi quis vult plenius noſcere ipſos eius relegat libellos. Nos tñ illud aſſumemus ex his qđ de Marco euangeliſta his protulit verbis: Etiā hoc inquit preſbyter narrabat qđ Marcus interpres fuerit. Petri ⁊ quecūq̨ meminerit ab eo dicta conſcripſerit. Non tamen ꝑ ordineȝ ea que a domino dicta ſunt vel facta digeſſerit qꝛ non ipſe auditor dñi fuerit vel ſectator ſed nouiſſime: vt dixi petro adeſit ad vſum ac miniſteriū predicandi non ad conſcribendos domini ſermones. Itaq̨ nihil peccauit Marc⁹ in eo quod ita quedam ſcripſerit quaſi qui paſſim audita recordari videatur. Et hoc ſolum ſatis egit ne quid ex auditis omittere aut aliq̄d falſum ſcriberet. Hec de marco ſcribit papias. Sed ⁊ de Mathea ita refert. Mathe⁹ quidē ſcripſit hebreo ſermone. Interpretatus eſt aūt ea que ſcripſit vnuſquiſq̨ ſicut potuit. Hec etiā de Matheo. Utitur ſane idē papias teſtimonijs ex epiſtola Johannis prima et petri ſimiliter prima. Simul ⁊ hyſtoriam quandaȝ ſubiungit de muliere adultera que accuſata eſt a iudeis apud dñm. Habetur autem in euangelio quod dicitur ſcđm hebreos ſcripta iſta parabola. ſed de his iſta ſufficiant.

¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipit liber quartus.

¶ Capitulū .j. de quorūdam epiſcoporum ſucceſſione ſimul iudeorum contra gentiles ſeditione.

DUodecimo anno principat⁹ traiani Ceſaris credo quem pauloante memorauimus Alexādrinorū gubernare plebē die obijt. Poſt quē quartus ab ap'lis. Prim⁹ noīe ſacerdotij inibi iura ſuſcepit. Eadē tēpeſtate alexander quoq̨ rome cū octauū annū. Euariſtus ſacerdotalis adminiſtratiōis ipleſſet: quinta ſucceſſione poſt petrum atq̨ paulum plebis gubernacula ſortit⁹ eſt. Et quidem ſaluatoris noſtri inſtitutio eccleſiarūq̨ profectus creſcebat indies Judeorum porro funera dēſiſſimis cladibus exagitabantur. ¶ Itaq̨ poſtq̄ preditus imꝑator annū octauūdecimū principat⁹ ingreſſus eſt rurſus iudeoꝝ tumultos exarſit. Quo magn⁹ mox numerus gētis eius occubuit. Nā ⁊ alexādrie ⁊ per egyptū vel cirenē tanq̄ atroci quodā ſeditioſoq̨ ſpiritu exagitati. ꝑmo ſimul cōmanentibus viciniſq̨ gentibus inferre certamīa. Tū deinde paulatim ſeditiōe creſcente ſequēti iam anno bellū publicū ⁊ nō minimū intulere. Romano duci tūc lupo cuidā in partib⁹ egypti: ac ſane ꝑmo ꝓlio iudeos ſecuta victoria eſt. Sed gentiles qui ex acie fugerant irrumpentes alexādriā iudeos ſi quos forte inibi repererūt captos interimere. Quoꝝ auxilio deſtituti reliq̄ qui apud Cyrenē rebelles extiterāt velut deſperantes ad agros Egypti ⁊ caſtella vaſtanda vertunt̄ duce luca. Aduerſus hos imperator mittit cū exercitu peditū atq̨ equituȝ ſed ⁊ nauali manu: martium turbonē. Qui multis ſane prelijs nec paruo tp̄e cōſumptis multa milia iudeoꝝ nō modo apud cyrenem: ſed ⁊ in egypto qui luce auxiliū ferebāt proſtrauit ac pertulit.

¶ Capitulum .ij. qualia ſub traiano paſſi ſunt iudei.

PRinceps vero manus etiam eos q̄ apud meſopotamiā conſiſtebant iudeos rat⁹ ſimilia auſuros. Lutio quieto ꝑcipit de lere ꝓuinciā fundit⁹ ac totam gētē penit⁹ excidere. Tū ille directa acie magnā eorū multitudine ſternit. Cuius facinoris gratia quiet⁹ remunerationis viceȝ ab imperatore ꝓuincie iudee adeptus eſt preſidatū. Sed hec etiā grecoꝝ gentilium hyſtoriographi ꝑ ſingulas quaſq̨ etates eodē ordīe memorie tradiderūt.

¶ Cap̄ .iij. qui ſub adriano fidei defenſiones ſcripſerint.

TRaiano autē viginti annis minimis ſex menſib⁹ principatu perfuncto. Heli⁹ hadrian⁹ in ſceptra ſuccedit. Huic q̄drat⁹ orōne ſplēdidiſſima apologeticū librū pro nr̄a legione cōſcriptū ⁊ validiſſimis cōmunitū aſſertionibus obtulit. Qm̄ quidē maligni quidem hoīes ſub eodeȝ principe noſtros nitebantur inceſſere. Qui liber hodieq̨ ſeruat̄ ⁊ apud nos ⁊ apud multos ex fratrib⁹ noſtris. Ex quo volumine inditia magni cuiuſdā viri ⁊ mentis ac fidei ap'lice eius ſcȝ qui cōſcripſerat colligunt. Idē igitur ipſe ſue antiquitatis ſpecimē talib⁹ exprimit verbis. Noſtri aūt ſaluatoris inquit opera ſemper aderant viua ⁊ vera in his q̄ ſanati fuerant ⁊ in his q̄ a mortuis excitati ſunt. Non em̄ viſi ſunt tātūmodo vel reſurgere vel ſanari: ſed perpetuo ab hoībus videbant̄ nō tm̄ ſaluatore ꝑſente ſed et poſt diceſſum eius multis tp̄ibus ita vt aliquāti qui ab eo vel curati vel reſuſcitati ſunt etiā ad noſtra vſq̨ tp̄a ꝑdurarint. Et de hoc quidē ſatis dictū. Sed ⁊ ariſtides vir fidelis ⁊ pietate noſtre religionis imbut⁹ quadrato ſimile volumē ad adrianū pro fidei noſtre rōne conſcripſit: cuius etiā nunc ſcripta ſeruantur.

¶ Capitulum .iiij. de epiſcoporum alexandrinorum ⁊ hieroſolymorum ſucceſſione.

TErtio autem eiuſdē principat⁹ anno alexander ep̄s romane vrbis ſacerdotiū ſimul ac vitā finiunt decennio expleto. Huic ſubrogat̄ ſixtus. Sed ⁊ alexādrie eodē tp̄e defuncto. Primo duodecimo ſui ſacerdotij anno ep̄atū. Juſtus excepit. In hieroſolymis ſane ep̄oꝝ tempora ſucceſſioneſq̨ nullis ad integrū monumētis ꝯſeruata reperimus eo ꝙ valde ad breue tēpus mortis celeritate ꝑcepti ſacerdotio ſinguli quiq̨ functi perhibeant̄: ita vt quātū ex veteruȝ lectione comperio ad tp̄a vſq̨ principis hadriani ſub quo iudei excidium paſſi ſunt: tradant quindecim ep̄oporꝝ ſucceſſiōes eē decurſas. Quos oēs aiunt hebreos antiq̄ originis extitiſſe ⁊ ſcientiā xp̄i fideliter recepiſſe. Et ideo incunctanter ab his qui poterant de fidei merito iudicare ſacerdotio q̄ȝ viſos eſſe digniſſimos: quippe cū omnis tūc eccleſia ex hebreis fidelib⁹ coaceruata firmataq̨ videret̄ incipientibus ab apoſtolis ⁊ ꝑdurātibus nimirū vſq̨ ad illud tp̄s excidij quo iudei iterū deficiētes a romanis magnis rurſuȝ ꝓlijs ſubiugati ſunt. Igitur qꝛ per idem tp̄s aſſumere ep̄os ex circūciſione ceſſatū eſt: neceſſarium videtur omnes a primo vſq̨ ad id tp̄s enumerare pariter ſacerdotes. Prim⁹ itaq̨ iacob⁹ qui dñi frater eſt habiturus. Poſt hunc ſymeō electus eſt. Tertius iuſtus zache⁹ quart⁹. deinde thobias quint⁹. Beniamini ſext⁹ ac ſeptimus iohannes. Tum mathias: quē philippus excepit. Cui decimus ſeneca ſubrogat⁹ eſt. Juſtus exinde: ac duodecimus leui. Poſt hunc effreni: ⁊ quartuſdecimus ioſeph. Ac finis oīum iudas. Iſti ſunt fere oēs qui hieroſolymi ep̄i ab ap'lis ad illa vſq̨ tempora q̄ ſuperi⁹ deſignauimus plebi illi ex circūciſione prefuerūt. ¶ Rome aūt duodecimo anno memorati principatus. Sixto duodecim annis eccleſie gubernaculis functore theleſphorus ſeptim⁹ ap'lis ſubrogat̄. Anno poſt quē ⁊ vno mēſe alexādrine eccleſie moderamē cumene⁹ ſexta ſucceſſione ſuſcepit: cū deceſſor eius

vndecim annis populo prefuiſſet.

¶ Cap. v. nouiſſimum iudeorũ ex-
cidium ſub adriano.

VErum iudai-
cis motibus ac factionib⁹
rurſus ad maiora ꝓgreſſis
rufus iudee preſidens ar-
mata manu ſibi ab imꝑatore decreta: in
ſolentiã gentis acerrime cõprimebat:
multa milia paſſim virorũ feminarum
puerorũq; conficiens: quorum terras
iure belli: romano vendicabat imperio.
Tꝑe quo iſta gerebãt: ducebat exerci-
tum iudeorũ Barchochadas quidam
qđ nomen ſignificat ſtellam: ceterũ vir
crudelis et ſceleſtus. Sed ex vocabulo
ſuo velut vilibus mancipijs perſuade-
bat: ſe ob ſalutẽ eorũ ſidus magnũ celit⁹
eſſe delapſum: egris mortalibus longa
obſcuritate damnatis ferre lucis auxi-
liũ. Igitur cum maxime belli huius fo
menta cõcreſcerẽt: octauodecimo anno
principatus eiuſdẽ: apud bethara oppi
dum preualidum hieroſolymis vicinũ:
cum longiora romanis tenderetur obſi
dio: fame ac ſiti perduellib⁹ intrinſecus
ad extremũ internitionis adductis poſt
ꝙ dux ipſe precipue meritas ſuo facino
re penas luit: omnis hec natio iã ex illo
ab omni regione finitima hieroſolimo-
rũ penitus arcebatur cũ ſanctione diui
ne legis: tum maxime cõſtitutionibus ꝛ
decretis Adriani ita vt ne de celſiori q̃-
dem proſpectu: eminꝰ eis ſaltẽ pater-
nũ ſolũ prophanis obtutib⁹ liceret in-
ſpicere. Ariſtopelleus hyſtoriograph⁹
iſta proſequitur. Ita factum eſt: vt ciui-
tas poſt interitum iudaice gentis inco-
lis mox in eam peregrine nationis con
fluentibus permutatis ciuib⁹ etiã ipſa
helia appellaret̃: ex cognomento impe
ratoris heli. Adriani. Et vt in romano
rũ ius tota conuerſari tum pariter mu-
taret ac nomen.

¶ Cap. vj. de pſeudo ſcriptorib⁹ ꝛ apo-
ſtolis quos hiſdẽ tꝑib⁹ demõ excitauit.

IGitur ex gentib⁹
vt inibi cepit eccleſia ꝯgregari: primus
poſt eꝑos ex circũciſione: ſacerdotiũ ci-
uitatis illius accepit marcus. Cũq; iã
refulgentibus in modũ clariſſimorũ ſi-
derum eccleſijs vbiq; terrarũ vigente
etiã ꝑ omne genus hoim̃ fide: qua cun
cti pariter in ſaluatorem ac dominum
noſtrum ieſum xp̃m: integre ꝛ cõſtanter
crediderant: ille totius bonitatis emu-
lus demon: vt pote veritatis inimicus:
ꝛ ſalutis humane hoſtis perpetu⁹: oĩa
molimina cõtra deũ eccleſiã verſans: q̃
pri⁹ exteri⁹ eam perſecutionib⁹ ꝛ hoſti-
lib⁹ oppugnauerat: nũc malignis qui-
buſdã viris ꝛ deceptoribus repertis in
teſtino bello eã quatere nitit̃. Scilicet
vt fraudulanti fallaceſq; homines: no-
ſtre religionis ſimulato tantum nomi-
ne induti: fideliũ quidẽ ſi quos forte per
ſuaſionis ſue fraude deciperent peſſun
darent ignorãtes vero fidei noſtre mi-
ſterium: peruerſis ꝛ feralib⁹ ſuis geſtis
vel aſſertionib⁹ impeditos a deſiderio
vere fidei ꝛ ſalutis longius ſummoue-
rent. Igit̃ humani generis deceptor an
tiquus poſt menandrũ quẽ ſupra retuli
mus ſymeonis ſucceſſorẽ velut quandã
beſtiã bino ore ſibilãtẽ biniſq; linguis
diabolica venena vibrãtẽ. ſaturbiũ quẽ
dã antiochie gentiũ ꝛ baſilidem alexã-
drie ortũ produxit. Quorum vterq; ſuis
in regionib⁹ officinas impie ac deo inui
ſe ꝯdidit diſcipline. Et quidem in oĩbus
pene ſaturniũ eadẽ que menandrũ ꝯmẽ
tatũ eſſe ſignificat hyreneꝰ. Baſilidem
vero ꝓtextu iuſtitie doctrine immẽſum
tetẽdiſſe mẽtis ĩpie cogitatũ dũ ꝓdigio
ſa fabularũ figmẽta ſibimet ꝯplacerẽt.

¶ Cap. vij. de ſcriptorib⁹ eccleſiaſti
cis qui ea tempeſtate claruerunt.

SEd ecõtra mul-
ti ad-
modũ eccleſiaſtici viri pro
ꝟitate fortiter ſtare: ac ſcri
ptis quoq; ꝛ aſſertionibus
ꝟa rõne ſubnixis ꝑ ap̃lica ꝛ eccl̃iaſtica
traditiõe certare vt ex librorũ monumẽ-
tis ẽt poſterĩ ad cauẽda hereticorũ vene
na munimẽ ꝛ ſubſidiũ ꝓberet̃. E quib⁹ pue
nit ad nos liber celeberrimi ſcriptorĩ ei⁹
tꝑis agrippe caſtoris ꝯfutationem baſi
lidis validiſſimã ꝯtinẽs ꝑ quẽ ꝟſutia ꝛ
calliditas viri ad decipiẽdũ nimis apta

detegitur. Deniq; cũ publicaret ei⁹ ar-
chana dixit eũ de euãgelio quidẽ quat-
tuor ꝛ viginti cõmentarios condidiſſe.
Prophetas ꝟo ſibimet nũcupaſſe quoſ-
dam barchabani: ꝛ barchob alioſq; qui
nunq̃ extiterunt. Quos ipſe tñ cõſtitue
rit ſibi ac barbarĩ vocabulis vt eſſet ap
pellatio ipſa terribilis nominarit. Do-
cere etiam eũ refert: ĩmolata abſq; vllo
reſpectu conſcientie deguſtanda ꝛ ſine
ſcrupulo atq; indifferenter fidẽ negan-
dam perſecutiõis tꝑibus. Sectatoreſq;
ſuos ad mortem pythagoricum docuit
quinquẽnio ſilere. Addit alia quoq; nõ
pauca quib⁹ ſecte huius errorem peni-
tus a ſe deprehenſum ꝛ cõfutatum eſſe
declarat. ¶ Sz ꝛ hyreneus ſcribit coeũt
tꝑe ꝛ moribus memoratorũ fuiſſe carpo
cratẽ quendã ſuperſtitionis alteri⁹ qui
gnoſtici appellant̃ vocabulo ab ſcientia
cõficto auctorẽ q̃ ſane ꝓſtigiã ſymonis
magi non vt ille clã. ſed publice ac palã
tradebat: ꝛ velut pro ſummis atq; opti
mis ſtudijs laudẽ cõfeſſam ac publicã
de nefarijs artib⁹ a deceptis auditori-
bus reqrebat ꝛ magicas tenebras ĩ luce
publica perorabat. De amatorijs dũta
xat ſõnijſq; ĩmiſſis a demonijs ꝑ perhac-
dris alijſq; ſit̃ibus fraudibus. deq; his
cõſequẽter doceri oportere oẽm hoiem
dcernebat q̃ ad ꝑfectionẽ ſui miſterij vl̃
potius ſcelerĩs cuperet peruenire: aſſe-
rens nõ aliter vnũquẽq; effugere poſſe
mundi hui⁹ principes vel declinare niſi
per huiuſcemodi facinora ſua cuiq; ne-
faria debita ſoluerentur.

B ¶ His igitur ille totius boni emu
lus vtẽs ſue malignitatis miniſtris tã
eos q̃ poſt fidẽ ab his decipiebãt̃ rapie
bat ad tenebras ſempiternas ꝙ alios q̃
necdũ crediderant (tãq̃ hec eſſet noſtre
religiõis infamia) ſummonebat a fide:
dũ ob execrabilẽ horũ hoim̃ vitã ipſam
xp̃ianorũ profeſſionẽ audiẽs quiſq; vita
ret. Nec aliũde tunc ſuſpitio de nobis
tanq̃ de vere impijs et inceſtis fuerat
exorta qua aſſereret̃ illicitĩ plebẽ noſtrã
ſtupris ꝛ ꝓmiſcue habitis in matribus
ac ſororibus pollui atq; execrãdis ĩfan
ticidijs dapibus funeſtari: ſz nõ in lon
gũ durauit infamia vbi ſeipſa cepit ve-
ritas aperire. Quinimmo et clarius ac
ſpẽdidi⁹ illuſceſſente vita noſtrorũ ex-
tinguebatur cõtinuo ſupertitioſi caligo
figmenti. Et ſingulis quibuſq; ſectis q̃
aduerſum veritatẽ exorte fuerãt euane
ſcẽtibus vel in multifidas ac multifor-
mes ſpecies diffluẽtib⁹ ꝓficiebat ꝛ ex-
tollebat̃ indies ſolus vere et catholice
eccleſie ſplendor nulla tẽporũ varieta-
te fucatus: q2 caſtimonia ſui ac puritate
ꝛ diuine conuerſationis gloria ꝑ omne
genus hominũ ſapientia: doctrina: fide:
ꝛ actibus refulgebat. Etenĩ ipſo confe-
ſtim tꝑe quo ceperat opprobrij huius
flãma reſtincta eſt. Permãſit aũt apud
ſingulorũ mentes veritas que ſuis ſem
ꝑ viribus nitens cõuincit ꝛ arguit falſi
ſitatẽ nec paſſa ẽ adulterino maledicto
rũ fugo eccleſie caſtitatẽ pudicitiãq; la
cerari. In tantũ vt ex illo ad noſtra vſq;
tꝑa nullus tam ſeue mentis extiterit q̃
honeſtatem ꝛ caſtimoniã plebis noſtre
ore ſacrilego cõcinnatis macularet op-
probrijs. Sed ad romanos ꝛ ad grecos
ad ſchytas ꝛ barbaros ꝛ ad ipſas pene
in vltimis orbis partib⁹ recõditas na-
tiones in tm̃ ſuauis odor de eccleſie ge-
ſtis ꝛ diuinum quidã reſpirãs ſancte cõ
uerſationis aura peruenit: intm̃ ad au-
res oim̃ ac mentes felix xp̃ianorum fa-
ma peruecta eſt: vt omne hoim̃ genus
legibus et ſuperſtitionibus patrijs de
relictĩ ad fidẽ ſe cõuertere xp̃i. Omniſq;
barbaries genuina feritate depoſita ad
ieſum xp̃m concurreret: ꝛ diſceret ab eo
q2 mitis eſt ꝛ humilis corde.

C ¶ Extiterunt preterea ꝑ diuinam
gratiã viri ea tempeſtatẽ eruditiſſimi: q̃
ꝓbabiliter ꝛ ſufficienter obſcena hereti
corũ cõmenta conuincerent ꝛ quid vera
fides in eccleſia catholica caſtitatis ha
beret oſtenderent. In quibus egeſipp⁹
celeberrimus habebat̃: qui ĩtegerrimã
traditionẽ apoſtolice predicatiõis ſim-
plici ſermone conſcriptam in quinq; li
bris memorie tradidit. Ubi et de ſuis
ipſe temporibus aliquãta commemo-
rat ꝛ de quibuſdã qui ſimulachra colla-
uerãt talia quedã ſcribit. Quibus inq̃t
templa immo potius ſepulchra fecerũt
ſicut etiã nunc videmus. Ex quibus c

vnus antinous ſeruus adriani ceſaris
cui agones annui celebrant qui anti=
noij appellantur noſtris adhuc tempo
ribus inſtituti. Nam ⁊ ciuitatem condi
dit eius nomini antinorum. ⁊ tēplū ei ⁊
ſacerdotes inſtituit ac ꝓphetas. Sȝ et
iuſtinus fideliſſimꝰ noſtre philoſophie
ſectator ⁊ in grecorū diſciplinis erudi-
tiſſimꝰ ſcribens ad antoninū. Apologe
ticū ꝓ noſtra religione librū horꝫ me-
minit ita dicēs. Non mihi videt abſur
dum meminiſſe in his etiam de anti=
no. qđ nuper geſtum eſt: quē oēs timo=
re principis quaſi deū colere ceperunt.
Cū bene nouerint quis qualiſue paulo
ante fuerit ⁊ vnde duxerit genus. Idē
quoqꝫ ipſe etiā iudaici belli qđ tunc ge
rebat memoriam faciens talia quedā
refert. Etenī in hoc qđ nūc gerit iudai=
co bello barchochabas princeps iudai
ce factionis chriſtianos ſolos niſi nega
rent chriſtum tanqꝫ blaſphemos ad ſu
plicia rapi iubebat. In quibus libris ēt
de conuerſione ſua quam habuit a gen
tili philoſophia ad vere religionis fi=
dem: ꝙ non abſqꝫ ꝓbabili ratione ⁊ exa
minato iudicio ad hec cōuerſus ſit hoc
modo ſcribit. Nam ⁊ ego ipſe inquit ſe
ctis platonicis inſtitutus: audiēs infa
mari chriſtianos: ⁊ videns eos in paui
dos ad ſuſcipiendaȝ mortē: atqꝫ omne
ſuppliciū tolerandū conſiderabam ꝙ
impoſſibile eſſet malicia eos ⁊ in libidi
ne conuerſari. Quis enim aliquādo vo
luptuoſus ⁊ luxurijs deditus. ⁊ qui hu
manis carnibus veſci delicias putet:
mortē libēter amplectitur qua ſcȝ ipſa
confeſtim careat pro qua infamari ma
luit voluptate. Quinimmo viuere per
petuo ſi liceret ⁊ lateret iudicia: in hoc
magis operam daret: nedū ſemetipſuȝ
ſtatute ad profeſſe morti ſtuderet offer
re. Sed et idem ipſe vir ſcribit Adria=
nū principem: ſuſceptis a ſerenio gra=
tiano clariſſimo viro preſide litteris in
quibus de chriſtianis percontabatur
reſcripſiſſe: ꝙ non eſſet iuſtum chriſtia
nos nullꝰ criminis reos abſqꝫ iudicio
legibuſqꝫ puniri. Simul ⁊ exemplum
epiſtole ipſius ſubijcit continētis hūc
modum.

¶ Capitulū. viij. de Epiſtola Adria
ni que perſecutionem in noſtros pa
rumper repreſſit.

Exemplū epi-
ſtole imperatoris Adria-
ni ad minutiū fundanium
pro cōſulem Aſie Accepit
litteras ad me ſcriptas a deceſſore tuo
Serenio gratiano clariſſimo viro: et
nō placet mihi relationē ſilētio ꝑterire
ne innoxij ꝑturbentur et calumniato-
ribus latrocinandi: tribuatur occaſio.
Itaqꝫ ſi euidēter ꝓuinciales huic peti
tioni ſue adeſſe valent aduerſum xpia-
nos vt pro tribunali eos in aliquo ar-
guāt hoc his exequi non ꝓhibeo. Pre
cibꝰ aūt in hoc ſolis ⁊ acclamationibus
vti eis nō ꝑmitto. Etenī multo equius
eſt ſi quis volet accuſare: te cognoſcere
de obiectis. Si quis igitur accuſat et
ꝓbat aduerſum leges qcqꝫ. ageret me
moratos hoīes ꝓ merito peccatorum
etiā ſupplicia ſtatues. Illud me hercle
magnopere curabis vt ſi qs calūnie grā:
quēqꝫ horꝫ poſtulauerit reū in hunc ꝓ
ſui neqtia ſupplicijs ſeniorībꝰ vīdices.

¶ Capitulum nonum de ſucceſſio=
ne quorundam epiſcoporum Ro=
me ⁊ Alexandrie.

Verum adria
nus poſt hec viceſimo pri
mo anno ſui principatus
diē obijt. Et antoninus co
gnomento pius romanuȝ ſuſcepit im-
perium. Huiꝰ primo anno Teleſepho-
rus annis vndecim ſacerdotio in vrbe
roma amminiſtrato vita deceſſit: et hi=
ginus epiſcopatus ſortem romane ſu-
ſcepit eccleſie. Veruntamen hyreneus
refert Teleſephorum martyrio vitaȝ fi
niſſe: ſimul indicans higini epiſcopi
tēporibus: Valentinum auctorem valē
tiniane hereſis extitiſſe: ⁊ cerdoneȝ quē
dam erroris illius principem: quem po
ſtea Martiō ſecutus eſt. eoſqꝫ vno tem
pore rome: ſed ⁊ diuerſis imperātibus
aſſeruiſſe. Scribit autem ita.

¶ Capitulum decimum. de quibuſdaȝ
pſeudo apoſtolis.

Iam valentinus
venit romā ſub higino. Inualuit
autē temporibus Pij ⁊ ad anicetū vſqꝫ
durauit. Credo vero: qui ante marcio=
nem fuit: ⁊ ipſe ſub igino: qui erat in vr
be roma ab apoſtolo nonus epiſcopus
venit. Qui tamen aliquando quidem
quaſi penitens ⁊ errorem confitens ex=
cuſabat: aliquando rurſum occulte: in
terdum etiam publice impietatem do
cebat. In quo conuictus: a cetu frater
nitatis arcetur. Hec aūt dixit hyreneꝰ
in tertio aduerſus hereſes libro. In pri
mo autem libro nihilominus de cerdo
ne hec dixit. Credo vero a ſectatoribꝰ
ſymonis impietatis ſue occaſionibus
ſumptis romam venit ſub higino: ibi=
qꝫ docuit ꝙ is q̄ a lege ⁊ ꝓphetis pre=
dicatus eſt deus. non eſſet ipſe pater
dn̄i noſtri ieſu xp̄i. Quia ille quidē no=
tus eſſet: hic autem ignotus eſt. Et ille
iuſtus: hic autē bonus. Cui ſuccedens
marcion ponticus abſqꝫ reuerētia vlla
blaſphemans: auxit doctoris inſanieȝ
idē quoqꝫ: ipſe hyreneus immenſum ꝓ
fundū. Valentini erroris de materia et
ceteris validiſſime coarguit. Et ſerpē=
tis in modū cecis ſemetipꝫ latebris ob
tegentem in luceȝ ꝑtrahit ac denudat.
His adiūgit ⁊ de marco quodam queȝ
dicit magis artibus imbutū apprime
enituiſſe. De cuius prophanis ſupſtio
nibus ⁊ archanis nō tā ſacris qꝫ ſacri=
legijs ⁊ miſticis miſterijs ita ſcribit. Et
enī quidam eorum thalamū ꝯſtruūt et
nefariū quoddā initiandi celebrant ge
nus tanqꝫ ſecretis qbuſdā carminibus
ac verbis: non tam ſacris quam execra
bilibus eum qui introducitur cōſecran
tes. Spirituales nuptias aiunt eſſe q̄
faciunt: inſtar videlicet ſupnarum con
iugationum. Adducentes vero eos ad
aliquam aquam et baptizantes, hec ſu
per eos proferunt verba. In noīe aiūt
ignoti patris omnium: ⁊ in veritate om
nium matre: ⁊ in eo qui deſcendit in ie
ſum. Alij ꝟo hebraica nomina ad pa=
uorē audiētiū ſup eos quos initiās ter
ribiliꝫ obloquunt. Hec de ſectatoribus
Marci hyreneus ſcribit.

B ¶ Quarto aūt epiſcopatꝰ ſui anno
cuȝ deceſſiſſet higinus romane eccleſie
ſacerdotium Pius ſuſcepit. Apud ale
xandriam vero Marcus: tertiodecimo
anno ep̄atus ſui eumenide defuncto.
Qui Marcus cū decē annis ſacerdotiū
miniſtraſſet. Celadioni poſt obitū ſuuȝ
eccl'ie gubernacula dereliquit. Pius ꝟo
in vrbe roma quindecim annis in ſacer
dotio expletis Aniceto poſt ſe tradidit
ſedē. Cuius temporibus egeſyppus re
fert ſemetipſum romam veniſſe. ⁊ per=
manſiſſe inibi: vſqꝫ ad eleutherij q̄ poſt
Anicetum ſubrogatus eſt epiſcopatū.
Quibus temporibus ſimul florebat iu
ſtinus in habitu philoſophi. diuinum
predicans verbum: et fidei noſtre ratio
nem tam ſcriptis voluminibus qꝫ viue
vocis aſſertione defendens. Qui et ad
uerſum martioneȝ ſcribens commemo
rat de eo ꝙ adhuc ſupereſſet eo tempo
re quo ſcribebat. Deniqꝫ ita ait. Mar=
cion ꝟo quidam ponticus qui hodieqꝫ
ſupeſt: docet hoīes alium credere eſſe
deum: maioreȝ conditore deo. Hec ille
hominibus ingerens: ⁊ demonibus ad
iutoribꝰ vtens: multis blaſphemare ꝑ
ſuaſit. vt negarent creatorē oīm deum
ipſum eſſe patrē chriſti: ſed aliū quen=
dam qui quaſi maior hoc eſſet ⁊ tn̄ oīm
nes ſectatores eiꝰ xp̄iani appellantur.
Ita nimirū ſicut oēs cōi vocabulo cum
diuerſe ſint ſecte philoſophi nuncupan
tur. Sȝ ⁊ poſt pauca nihilominus dicit
Eſt autē ⁊ nobis liber aduerſus oēs
hereſes compoſitus: quem ſi vultis de
currere dabimus.

¶ Cap. xj. de iuſtini defenſione.

Hic autē ipſe
iuſtinꝰ ſcribit etiā ꝯ pa
ganos volumē inſigne.
Sȝ ⁊ alios libros ꝓ no=
ſtra religiōe: in qbus ad
Antoniū principē q̄ cognominatus eſt
Pius: ſermonē dirigit Scribēs ⁊ ad ſe
natū, In vrbe etenī roma maxime ꝯſiſte
bat. Deniqꝫ in vno ex his libris: ēt de
ſemeipſo volēs qs vel vn̄ eſſet oſtendere

hoc mō ſcribit. Imꝑatori elio adriano Antonio pio Ceſari auguſto ⁊ veriſſimo philoſopho: ⁊ lucio philoſophi: ceſaris ꝓprio filio ac pijs adoptiuo amatori ſapiētie ⁊ ſacro ſenatui atq; oī pplo romano ꝓ viris ex omni genere hoim ꝯgregatis: ⁊ iniuſto alio laborantibus ac non digna patiētibus. Iuſtin⁹ priſci filius bacchiadis ex vrbe ne apoli paleſtine: vn⁹ ꝓ omnib⁹ defero poſtulatū. Sed ⁊ interpellat⁹ idem imperator in aſia ab ijs q̄ vario iniuriarū genere affligebātur: tale reſcriptū ad vniuerſos Aſie populos ꝓmulgauit.

¶ Cap. xij. epiſtola ceſaris Antonini ad aſianos ꝓ defenſiōe noſtrorum.

IMperator ceſar marcus aurelius antoninus auguſtus armenic⁹: pōtifex maxim⁹ tribunitie poteſtatis quindecies: cōſul tertio vniuerſis ſimul plebibus aſie ſalutē. Ego quidem nō ambigo etiā ipſis dijs cure eſſe ne quis noxius lateat. Multo em̄ magis ipſis cōuenit punire eos qui ſibi immolare nolunt q̄ vobis. Sed vos cōfirmatis eorum quos perſequimini ſententiam quam de vobis habent dicentes vos impios ⁊ ſine deo eſſe. Unde ⁊ optabili⁹ habent: ⁊ animā ponere ꝓ deo ſuo: ⁊ mortē libenter amplecti: q̄ vobis talibus acquieſcere ⁊ in veſtre religionis iura cōcedere. De motibus autē terre qui vel facti ſunt: vl' etiā nūc ſunt abſurdus non erit merorem vr̄m iuſta commotione ſolari. Quoniam q̄dem comperi q in huiuſcemodi rebus ad illorum inuidiam communes caſus transfertis: in quo illi quidem maiorem fiduciam accipiunt apud deum. Uos autem in omni tempore quo de talibus ignoratis, ceteros quidem deos negligitis. Cultum vero immortalis dei: quē chriſtiani colunt expellitis et deturbatis: vſq; ad mortem cultores illius obſeruantes pſequentes. Sup q̄bus plurimi ex prīcipijs iudices: etiā venerabili patri noſtro ſcripſerant. Quib⁹ reſcriptū eſt ab eo: vt nihil oīno moleſtie huiuſcemodi hoībus generarēt niſi forte arguerent aliqd aduerſum romani regni ſtatutū moliri. Sed ⁊ mihi ipſi de his quam plurimi retulerūt. Quib⁹ ego paternam ſecutus ſententiam pari moderatione reſcripſi: vt ſi q̄s pſiſtit huiuſcemodi hominib⁹ abſq; vllo crimine mouere negocia: ille quidē qui delat⁹ ꝓ hoc noīe fuerit abſoluatur et ſi ꝓbatur id eſſe quod ei obijcitur xp̄ianus is autē qui crimen obtendit: reus pene ipſius quā obiecit exiſtat. Propoſita epheſi publice in conuentu Aſie.

¶ Cap. xiij. de policarpo apoſtolorum diſcipulo.

HEc ita geſta eſſe teſtantur etiam Melito ep̄s eccl'ie Sardēſis in eo libro, quē ad imperatorem A Uerū ꝓ fide noſtra ac religiōe cōſcripſit. Qua tēpeſtate etiā Aniceto romane eccleſie pſidente: Policarpū romā veniſſe atq; habuiſſe ſermonē cum ipſo Aniceto de paſche die: Hyreneus refert. Sed ⁊ alia quedā de eodē Polycarpo ſcribit, q̄ mihi dignū videt corpori huic nr̄e narrationis inſerere. Tertio igit libro aduerſus hereſes: hec de eo cōmemorat Hyrene⁹. Policarp⁹ inqt qui nō ſolū ab apoſtolis erudit⁹ eſt neq; ſolū ꝯuerſatus eſt cū ijs q̄ dn̄m viderāt ſz ab ipſis ordinat⁹ eſt. Smyrneorum eccle ep̄s, Quē nos quoq; i pria etate noſtra vidimus. Diu etem̄ pmanſit in vita ⁊ longeua etate ꝑdurans: nobilis viuēdo ſed ⁊ moriendo nobilior extitit: qppe q̄ vitā martyrio terminauit. Docebat autē ſemp ea q̄ a b ap'lis ipſe didicerat ⁊ eccleſie hec tradebat q̄ ſola vera ducēda ſunt. Quorum teſtes ſunt omnes eccleſie que in Aſia conſtitute ſunt vſq; per tēpus etiam nunc in Polycarpi ſucceſſione ꝑdurant. Multo aūt verior et fidedignior: hic autor eccleſie eſt ⁊ veritatis teſtis: q̄ valētinus ⁊ Marciō ceteri puerſe mētis hoīes. Qui et ſub Aniceto romā prexit: ⁊ multos ex ſupradictis hereticis ad eccl'iam dei conuertit Hāc ſolā pdicans tenēdā eſſe veritatē quam ipſe ſciret ſe ab ap'lis ſuſcepiſſe quā ⁊ tradebat eccl'ie. Et ſunt adhuc q̄

nunc qui audierunt ab ipſo: q̄ Iohannes apoſtol⁹ diſcipul⁹ dn̄i apud Epheſum cum balneas lauādi grā fuiſſet ingreſſ⁹: ⁊ vidiſſet ibi Cherinthū exiluiſſet cōtinuo ⁊ diſceſſiſſet nō lotus dicēs Fugiam⁹ hinc ne ⁊ balnee ipſe corruāt in q̄bus cherinth⁹ lauat veritatē inimicus. Idē etiā policarpus Marcioni aliq̄n cū occurriſſet dicēti ſibi agnoſce nos Reſpondit. Agnoſco primogenitū Sathane. Tanta tunc apoſtoli atq; eorum diſcipuli in religiōe cautela vtebantur vt ne verbi quidem communionem cū aliqui eorum qui a veritate deuiauerant habere paterentur. Sicut ⁊ paulus dicit. Hereticum hominem poſt vnā et alteram correptionem deuita: ſciēs quia peruerſus eſt huiuſcemodi ⁊ peccat: cum ſit a ſemetipſo damnatus. Extat et epiſtola Polycarpi ad philippenſes ſcripta perualida. Ex qua formam fide eius ac predicationis, ſi quis forte ſalutis ſue ſollicitudinē gerit capere pōt. Hacten⁹ Hyrene⁹. Polycarp⁹ vo in ipſa ep'la quā ad Philippen. ſcripſerat vtit teſtimonijs de pria petri ep'la.

B ¶ Sed enim Antonino qui pri⁹ cognominatus eſt viceſimo ⁊ ſecundo anno principatus ex acto: Marcus Aurelius Uerus: ⁊ Antoninus filius eius: cum lucio fratre ſuccedunt. Quo in tēpore polycarpus maximis pſecutionibus Aſiam quatientibus: vitam martyrio finiuit. De quo plane neceſſarium duximus memorie tradere maxime cū ſcripta extet epiſtola: ex perſona eccleſie Smyrneorum ad Ponti eccleſias data: que de martyrij eius beato fine deſignat. Cuius exemplum infraſcriptum eſt. Eccleſia dei que eſt apud Smyrnā eccleſie dei conſtitute apud Philemolium: ⁊ omnibus qui vbiq; ſunt ſanctis eccleſijs catholicis: miſericordia ⁊ pax ⁊ charitas dei patris ⁊ domini noſtri ieſu xp̄i multiplicet. Scripſimus vobis fratres de martyribus, et de beato Polycarpo: qui velut ſignaculo quodam martyrij ſui finem perſecutioni poſuit et paulo poſt deſcribentes etiam ceterorum martyrum agones talia quedā ſcribunt: deterrere etenim volentes inſpectantem populum: nunc flagris vſq; ad interiora viſcerum martyres laniabant: ita vt abdita corporis ex que natura in archanis locauerat nudarētur Nunc autem marinas cocleas: que cōchilia vocant: et acuta queq; fragmenta in dorſum ſupinatis martyribus ſubſternebant. In quibus omne tormenti genus ⁊ pene ſpeciem conſumentes ad vltimum deuorandos eos beſtijs exponebant. Sed in his precipue deſignatur vir fortiſſimus effloruiſſe: Germanicus nomine qui per gratiam diuinam ⁊ meritum virtutis: metum corpore fragilitatis exclusit. Uolēte namq; ꝓ conſule perſuaſionibus aggredi virum et obijcere ei prime etatis florem debere eum ſuimetipſius miſerationem capere. Ille nihil moratus ſponte dicit preparatam ſibi beſtiam prouocaſſe: veluti tardentes, increpans penas. Et inique huius vite vltro velocem expetiſſe diſceſſum. Uerum cum ex huius tam inſigni morte: ſtuporem cepiſſet aſtantis populi multitudo, ⁊ totius chriſtianorum gentis mirari virtutem de contenenda morte cepiſſent: ꝓclamant oēs Tolle impios. Polycarpus requiratur Sed cū ex acclamatione grauis perturbatio fieret. Cherinthum quendā natione frigem: nup de ſuis regionibus aduentātē: accidit pmo quidē beſtias ceteraq; tormēta ſpōte laſceſcere: ⁊ hinc fratris animis cedere ad vltimum etiam, ſalutem ſegnitia perdere. Que res eum ad martyrium procatia potius: ⁊ temeritate quam deuotione proſiluiſſe declarat. Ipſe namq; ſe iudicij ingeſſerat victus. Itaq; exemplum euidens omnibus dedit cautius in rebus talibus et circumſpectius agendum, quia non temeritas: ſed fides: et modeſtia coronatur.

¶ Capitulum decimumquartum agones beati Polycarpi ſtrenuuq; paſſio eius. A

SEd de his quidem talia geſta ſunt. Inſignis autē vir Polycarpus pmo quidē cum audiret vulgus

in ſe ac clamationibꝰ excitatum: in nul-
lo penitus motus eſt ſed mãſit impaui
dus. Tranquillus nanqꝫ erat moribus
et ſerenus aſpectu. Qui cum in eadem
ciuitate velut interritus permaneret:
acquieſcens tamẽ deprecantibus ſe fa
miliaribus ſuis: ad agrum quẽdam ci-
uitati proximũ ſecedit, atqꝫ ibi cuꝫ pau
cis die noctuqꝫ nihil aliud qꝫ in orõni-
bus permanet. pro pace eccl̃iaruꝫ que
vbiqꝫ ſunt ſupplicans deo: quod ei fa-
cere in omni vita ſua moris perpetui
fuit. Sed is in oratione poſitus: an tri-
duum qꝫ cõprehenderetur: viſioneꝫ vi
det per noctem ceruical capitis ſui flã
mis eſſe conſumptum. Cũqꝫ euigilaſſꝫ
poſt viſum interpretatus eſt aſtãtibꝰ
ſomnium ſuum. Dixitqꝫ pro certo ſe ob
xp̃m per ignem vite exitum ſortiturum
Imminente igitur q̃ſtione: ruſus fra-
trum caritate cõpulſus: cõmigrauit ad
alium locum. Quo non multo poſt inq̃
ſitores eius ingreſſi: correptis duobus
pueris: ⁊ altero ex his verberato: ꝑ in-
ditium eius ad policarpum peruenĩũt
cum iam declinaret dies. Et ingreſſi:
ipſum quidem offendunt in ſuperiori-
bus quieſcentem. Unde cum poſſet fa-
cilis ei tranſitus eſſe ad alteram domũ
noluit dicens. Uoluntas domini fiat.
Quinimmo et cum comperiſſet adeſſe
comprehenſores ſuos: in occurſuꝫ eis
progreſſus: leto admoduꝫ vultu ac pla
cido compellare viros cepit cum ingẽ-
ti oris gratia. ita vt illi mirarent̃ et ſtu-
perent: quid tantum ſtudij fuerit: vt vir
illius grauitatis et honeſtatis in tam
longeua etate: et tanta vite auctorita-
te poſitus perquiri: ⁊ comprehendi ſit
iuſſus. Sed ille nihil moratus: ꝯtinuo
apponi menſam hoſtibus quaſi hoſpi-
tibus iubet atqꝫ epulas largius mini-
ſtrari: vnius hore ab eis ſpatio orõnis
grã impetrato orabat igitur tanta dei
grã repletus: vt ammirarentur oĩs q̃
aderant: et ipſi qui ad comprehendẽdũ
venerant peniterent: qꝛ tam honeſtum
virum ac deo dignum: et ipſa etate ve
nerabilem: rapere iuberentur ad penã
Et poſt aliquanta eadem ſcriptura ver
bis ipſis talia coniungit ex ordine.

B ¶ Poſtea vero qꝫ finiuit orationeꝫ
memoriam faciens omnium quoſcun-
qꝫ noſſe potuit: maiorum minorumqꝫ
nobilium ⁊ ignobilium: ⁊ totius catho
lice eccleſie que per orbem terre eſt. In
ſtante iam hora progreditur: ⁊ aſino ſe
dens ad ciuitatem ducebatur cuꝫ eſſet
dies magni ſabbati. pergenti occurrit
ei prefectus pacis. Herodes noĩe ⁊ pr̃
eius Nicetas. Qui leuantes eum ſecũ
in vehiculum perſuadere ſedulo cona-
bantur dicentes. Quid eñ mali eſt di-
cere deum ceſarem: ⁊ immolare: ⁊ de ce
tero viuere ſecurum. Hec ille primo ta
citus audiuit: ſed vbi perſiſtebant. ait
ad eos. Quid multis opus eſt. Factu-
rus non ſum quod dicitis. At illi poſt
ea qꝫ nihil ſe profeciſſe ſenſerunt indi-
gnatione commoti: cuꝫ contumelia eũ
vehiculo deturbant. ita vt pedem lede
ret preceps actus. Sꝫ quaſi nichil paſ-
ſus fuiſſet iniurie tota alacritate contẽ
ptus pergebat ad ſtadiũ quo duci fue-
rat imperatus. Cum vero tumultus in
gens in ſtadio ex ingreſſu eiꝰ fuiſſet ex-
ortꝰ: vox e celo delapſa eſt. Fortis eſto
polycarpe ⁊ viriliter age. Sed auctorẽ
quidem vocis videre potuit nemo au-
ditus tamen ad plurimos venit. Inte-
rea animatur ad furorem tumultus po
puli videntes: qꝛ Polycarpus introdu
citur. Cumqꝫ eminus a pro conſule in-
terrogaretur ſi ipſe eſſet polycarpꝰ: ſe
eſſe confitetur. Ergo inquit habeto eta
tis tue reuerentiam: et parce vltime ſe
nectuti tue. Iura fortunam ceſaris: ge-
rens de prioribus penitudinem ⁊ ꝯcla-
ma etiam tu tolle ſacrilegos. Tum po
lycarpus toruo vultu ad populum qui
in ſtadio reſidebat aſpiciẽs eleuata ad
celum dextera cum gemitu ꝓclamauit
et dixit. Tolle ſocrilegos. Sed inſiſten
te pro conſule et dicente iura fortunam
ceſaris: et dic in xp̃m conuitia: et dimit-
to te. Polycarpus ad hoc. Octagita in
quit et ſex annis ſeruio ei ⁊ nihil me le-
ſit vnq̃ꝫ quomodo poſſum maledicere
et blaſphemare regem meum qui ſalu
tem michi dedit. Cumqꝫ rurſus vehe-
mentius vrgeretur vt fortunaꝫ ceſaris
iuraret, ſi hanc inquit iactantiam que-

ris vt ego fortunam Ceſaris iurem: et
qui ſim ignorare te ſimulas omni liber
tate audi a me quia xp̃ianus ſuꝫ. Si ve
ro etiam rationem vis chriſtiane reli-
giõis accipere ſtatue diem ⁊ audi. Pro
cõſul dixit. Suade hoc populo. Poly-
carpus ait. Tibi quidem reſpondi. Do
cemur enim principibus ⁊ poteſtatibꝰ
his que a deo ſunt honoreꝫ deferre. eũ
ſcilicet qui religioni non ſit contrarius.
Populo autem furenti ſatiſfacere non
eſt meum. Proconſul dixit. Beſtias ha
beo paratas quibus ſubijcieris: niſi ci-
to penitueris. At ille reſpondit. Adhi-
beantur. Nobis enim immobilis ſtat
ſentẽtia: nec poſſumus de bono ad ma
lum per penitudinem commutari. Me
lius autem erat ſi hi mutarentur ad bo
na qui perſeuerãt in malis. Tu procõ-
ſul inquit. Igni te faciam conſumi ſi ti-
bi beſtie contemnende videntur: nec ꝓ
poſiti recipis penitudinẽ. At ille. Ignẽ
minaris inquit hunc qui ad momentũ
ĩcẽditur: ⁊ paulo poſt extinguitur: quia
ignoras futuri iudicij ignem eternuꝫ q̃
ad perpetuas penas preparatꝰ eſt im-
piorũ. Sed q̃d moraris. Adhibere vtrũ
voles. Hec et multa alia his ſimilia di
cens. polycarpus confidentia ſimul et
leticia replebatur. ita vt alacritatẽ vul
tus eius reſponſionũqꝫ conſtantiam.
Proconſul maximo ſtupore miraretur.
Miſſo igitur curione ad populũ iubet
voce maxima proteſtari. Polycarpum
tertio confeſſuꝫ chriſtianũ ſe eſſe. Quo
audito vniuerſa multitudo tam genti-
lium quam iudeorum. Smyrnenſium
ciuitatis cum ingenti furore acclama-
bant. Hic eſt totius aſie doctor et pater
xp̃ianorum noſtrorum auteꝫ ſubuerſor
deorum. Ipſe eſt qui multos docet ne
immolent ne ve adorent deos. Et poſt
hec verba acclamabant philippo mu-
neratio: vt leonem polycarpo dimitte-
ret. Qui reſpondit non ſibi licere. quia
iam editiõis ſue munus expleſſet. Tũc
illi oẽs pariter ꝯclamarunt vt polycarpꝰ
viuus arderet. Oportebat eniꝫ viſionẽ
eius quã de ardente ceruicali vidit im-
pleri. Que cum dicto citius gererentur
ipſis populis ligna vel de balneis vel

de publicis q̃buſqꝫ locis ⁊ ſarmenta cõ-
gregantibus precipue iudeis ardentiꝰ
in hoc ex more ſeruantibus eum omni
velocitate extructus eſt rogus. Tum
depoſitis ſenior indumentis ac zona
reſoluta calciamenta quoqꝫ pedibꝰ ten
tabat educere que nunq̃ꝫ niſi a religio-
ſis quibuſqꝫ fide ⁊ deuotiõe ſemetipõs
inuicem ꝑuenientibus reſolui conſue-
uerat. Ita namqꝫ in omni etiaꝫ reliqua
vita ſua venerabiliter ab omnibus co-
lebatur. Ut ergo expedita ſunt que ad
ignem pertinebant cum eum vellent ro
go impoſitum etiam clauis affigere ait
Sinite me. Qui enim dedit mihi ignis
ferre ſupplicium: dabit vt et ſine clauo-
rum affixione flammas immobiliter ꝑ
feram. Tum illi omiſſis clauis vinctis
vſi ſunt ſolis. Quibus poſt tergum ma
nibus reiunctis velut electus aries et
ex magno grege aſſumptus acceptabi
le holocauſtum omnipotenti oblatus
eſt deo has preces etiam in ipſa paſſio
ne profundens.

¶ Capitulum. xv. de oratione Polycar
pi cum igni adureretur: ⁊ de quibuſdaꝫ
alijs martyribus.

DEus dilecti
et bñdicti filij tui ieſu xp̃i
pater per quem tui agni
tionem ſuſcepimus.
A ¶ Deus angelorũ
ꝟtutũ ⁊ vniuerſe creature ac totiꝰ iuſto
ruꝫ gñis q̃ hoĩes corã te viuũt. Bñdico
te qui me in hanc diẽ ꝑducere digna
tus es: vt particeps exiſterem martyrũ
⁊ calicis xp̃i tui in reſurrectionem vite
eterne anime ac ſpũs mei per incorru-
ptioneꝫ ſpũs ſancti in quibus ſuſcipiar
in ꝯſpectu tuo hodie tanq̃ꝫ ſacrificium
pingue ⁊ acceptabile ſicut preparaſti: ⁊
preſignaſti ita ⁊ feciſti. Uerꝰ es tu ⁊ ſine
mendacio deꝰ. Propterea et in omnibꝰ
laudo te: ⁊ bñdico te: ⁊ glorifico te: per
eternum deũ ⁊ pontificẽ ieſuꝫ xp̃m dile
ctũ filiũ tuũ ꝑ quẽ ⁊ cum q̃ tibi in ſpiri-
tu ſctõ glĩa eſt nũc ⁊ infinita ſcl̃a. Et cũ
amẽ inſonuiſſet orõne ꝯpleta ſubijciũt
ignẽ hoĩes igni efni ignari. cũqꝫ flãma
ĩgẽs reluxiſſet: vidimꝰ miracl̃a oẽs nos

quibus ea deus videre cōceſſit. Ex qbꝰ
⁊ ꝗplurimi a dño ad hoc reſeruati ſūt:
vt annunciarent ceteris q̄ viderūt. Flā
ma etem̄ in modū camere curuata ſpe=
cie quaſi vel nauis vento ſinuati ſupra
corpus martyris ſtetit. Qḋ corpꝰ in me
dio poſitum nō erat: vt caro ardēs. ſed
tanꝗ ſi auꝝ aut argentuz in fornace cā
deſceret. Tūc preterea odorem naribꝰ
hauſimꝰ tanꝗ turis incenſi vel ꝓcioſiſ
ſimi fragrantis vnguenti. Ac vltimum
videntes ſceleꝝ miniſtri igni corpꝰ non
poſſe conſumi: iuſſere propius accede
re confectoreȝ: ⁊ corpus cui ignis ceſſe=
rat mucrone transfodere. Quo facto tā
largus ꝓfuſus eſt ſanguis vt reſtingue
ret rogum. Populus aūt miraculi ſtu=
pore diſceſſit attonitꝰ erga electos dei
tam inſigni eius fauore perſpecto.
B ¶ Hic eſt ergo āmirabilis ⁊ electꝰ
tpibus nrīs magiſter aplīcus ⁊ ꝓphe=
ticus. Smyrneorum eccleſie ſacerdos.
Qui oē verbum qḋ locutus eſt ⁊ imple
tum eſt et implebit in futuro. Sed ille
emulus totius bonitatis et aduerſariꝰ
oim iuſtoꝝ poſtꝗ vidit: ⁊ pro martyriȷ́
gl̄ia: ⁊ ꝓ vite egregie ꝟtutibꝰ coronatꝰ
eſt ⁊ ꝑ mortē ꝓmia immortalitatis ade
ptus ſatis agere cepit vt reliquias eiꝰ
ad ſepulturā noſtris deſiderātibus ne=
mo concederet. Inſtigabat̄ ergo. Nice
ta herodis pater: frater aūt Dalce adi=
re iudicē: ⁊ petere ab eo ne humanū cō
cederet corpus ne forte inquit relinq̄n=
tes illum q̇ crucifixus eſt xp̄iani hūc co
lere incipiant. Iudeis maxime iſta ma
chinantibꝰ qui et nr̄os intentis oculis
obſeruabant: ne eū flammis adhuc ar=
dentibus raperent. Ignorantes miſer=
rimi qꝛ neqꝫ xp̄m aliq̄n poſſumus dere
linquere qui mortē pro totius mūdi ſa
lute ſuſtituit neqꝫ aliuz quemꝗ colere
ꝗ verum deū ⁊ q̇ ſolꝰ colēdus ſit noue
rimus. Martyres vero tanꝗ diſciplos
dn̄i diligamꝰ et veneremur quaſi inte=
gre fidem magiſtro ſeruantes: et domi
no quoꝝ nos q̄ȝ in fide ⁊ perſeuerantia
charitatis optamus eſſe participes.
Ubi autem vidit centurio tam obſtina
tam iudeorum contentionem poſitum
in medio ipſum corpus excuſſit: et ita
nos poſtmodum amb uſta oſſa precio
ſiſſimus gemmis cariora: ⁊ oī auro ꝓba
biliora per ignem facta collegimus ac
ſicut conueniebat ex more condidimus
Quo in loco etiam nunc preſtante dño
ſolennes agimus celebreſqꝫ conuentꝰ.
Maxime q̇dem in die paſſionis eius.
Sed et cum eo eoruȝ memorias q̇ prīꝰ
paſſi fuerant celebramus vt ſequentiū
animi ad preceſſorum viam exemplis
inſignibus ſuſcitentur. Hactenꝰ de btō
Polycarpo. Cuȝ quo etiam aliȷ́ duode
cim ex Philadelphia venientes apud
Smyrnam martyrio conſummati ſunt
C ¶ Sed in eadem epiſtola ꝯtineba
tur etiam de aliȷ́s ꝗplurimis eiuſdem
temporis martyribus intexta narratio
In quibus refertur poſt Polycarpū ꝙ
etiam Metrodorus quidem ex martio
nis hereſi preſbyter igni ſit traditus.
Inter ceteros auteȝ qui per idem tēpꝰ
martyres extiterunt famoſiſſimus ini=
bi refertur quidam Pionius nomine.
Cuius per ſingulas interrogatiōes re
ſponſionum conſtantiam: ⁊ pro fide no
ſtra ad populum orationes ꝗ apud iu
dices interritus ſemper aſtiterit docēs
et diſputans etiam in ipſis tribunalibꝰ
vſqꝫ his qui in perſecutione titubaue=
rant cohortationibus ſuis ad cōſurgē
dum dexteram dederit: ⁊ in carcere po
ſitus qualiter ingreſſis ad ſe fratribꝰ
animos ad martyriȷ́ tollerantiam robo
rarit. quos ve etiam ipſe pro martyrio
tulerit cruciatus vtqꝫ ſit clauis affixus
⁊ ardenti rogo ſuperpoſitus: ⁊ vt in his
btm̄ vite fecerit fineȝ. Si q̇s vult pleniꝰ
ſcire ex illa q̄ a nobis de antiq̇s marty=
ribus ſcriptura ꝯpoſita eſt pleniꝰ diſcet
Poſt hec et alioꝝ apḋ pergamuȝ Aſie
vrbem martyrū geſta referūtur. Carpi
cuiuſdam ⁊ papiriȷ́ et Agotonice optīe
femine aliarumqꝫ multarūqꝫ ꝓ beatis
confeſſionibus martyrio coronate ſūt.
¶ Capitulum. xvj. de beato iuſtino phi
loſopho et martyre.

CUm quibus
⁊ vir mirabilis de quo pau
lo ſuperius fecimus mētio
nem Iuſtinus cum ſecūdū

iam librum pro religionis noſtre defen
ſione conſcriptuȝ temporis illius iudi
cibus obtuliſſet remunerationem lin=
gue fidelis ⁊ erudite martyriȷ́ minꝰ ac=
cepit quodam philoſopho Creſcēte no
mine cane tam profeſſione ꝗ moribus
dolos viro inſidiaſqꝫ tēdente. Quoniā
quidam ſepe cuȝ eo diſputans auditio
ribus mediȷ́s non ſolum obtinuerat eū
verum ⁊ vehementius veritate ſibi ſuf
fragante confuderat. Unde et victorie
ſue palmā martyrium percepit a dño.
Hoc autem ita futurum etiam beatus
ipſe verus philoſophus veritatis: i. ea
defenſione quā ab eo conſcriptā ſupra
diximus aperte ſicut erat futurum pro
phetica mente predixit his verbis. Nā
et ego inquit ipſe ſpero me ab aliq̇ hoꝝ
quibus pro veritate obſiſto inſidias eſ
ſe paſſurum ſpero baculo aut claua fe=
riendum. Certe vel accreſcente hoc nō
philoſopho ſed philocompo: id eſt non
amatore ſapientie ſed amatore iactan=
tie. Neqꝫ enim dignum eſt philoſophū
nominari eum qui de his que neſcit pu
blice protestatur ⁊ xp̄ianos ſine deo eſſe
et impios dicit ad gratiam ⁊ libidinem
eorum quos in errore poſitos ipſe ma
ioribus laqueis erroris inuoluit. Si ei
ignoratur ab eo xp̄i doctrīa ⁊ ea arguit
que ignorat nequiſſimus eſt: ⁊ imperi=
tis multo nequior: quia imperiti vel
idiote obſeruant ne diſputare audeāt
de his que ignorant: ⁊ de illis teſtimo=
nium perhibere que neſciunt. Si ꝟo le
git que apud nos ſcripta ſunt ⁊ aut nō
intellexit eorum virtutē: aut intellexit
quidem ſed diſſimulat ne ⁊ ipſe ſuſpe=
ctus habeatur in talibus multo nequi=
or ⁊ deteſtabilior iudicandus eſt q̇ꝛ im=
periti vulgi captans fauorem veritatꝫ
ac pietatis qua probat hoſtis exiſtit et
proditor. Nam et propoſuiſſe me ei ſci
tans quedā ex quorum reſponſionibꝰ
nihil ſcire conuictus eſt. Et in tm̄ ſunt
ꝟa q̇ dico: vt putam vobis etiā q̄ſtiōis
habite inter nos diſputationes allatas
Ex q̇bus apertiſſime dignoſcitur q̄ nr̄a
ſunt penitꝰ ignorare. Si ꝟo necdū vene
runt hec ad noticiā vr̄am patꝰ ſū rurſū
vobis audiētibus diſputare. Hec ſunt
beati iuſtini verba in q̇bus ſcḋm ea q̄ ꝓ
dixerat per Creſcentis inſidias marty
rio conſummatus eſt. Tatianus quoqꝫ
vir eruditiſſimus in prima etate ſua cū
magna ammiratione oratoriaȝ docēs:
ex qua et non parum glorie queſierat
poſtmodum ad noſtra ſtudio ſe cōuer=
tens libros etiam ipſe aduerſum gētes
dignos memorie dereliquit in quibus
iuſtini meminit his verbis. Sȝ et am=
mirabilis inquit vir iuſtinus ſatis re=
cte proſecutus eſt ſimiles iſtos dicens
eſſe latronibus. Et poſt aliquanta cuȝ
de philoſophis quedam dixiſſet addit
etiam hec. Creſcens deniqꝫ ille qui ob=
ſedit vrbem magnam in puerorum qui
dem ſtupris oīs preibant: in pecunie
aūt cupiditate nullo inferior erat. Mor
tem vero cum ceteris contemnandam
ſuaderet ipſe taȝ peſſimā de ea opinio
nem gerebat: vt iuſtinum tanꝗ ꝓ vltimo
malo traderet morti ꝓ eo ꝙ veritatem
predicans voluptuoſos et deceptores
philoſophos arguebat.
¶ Cap. xvij. pulchra hyſtoria ꝺ adulte
ro q̇ vxorē ſuā ob pudicitiā accuſauerit

IDemquoqꝫ
Iuſtinꝰ priuſꝗ ꝓpriuȝ
deſudaret alioꝝ q̄ an̄ ſe
martyres extiterunt de
ſcribēs agones: in prīo
defenſiōis ſue libro talia quedā refert.
Mulier ait quedā ꝯiuncta erat viro tur
pi que et ip̄a priꝰ turpiter vixerat. Hec
poſtꝗ xp̄i ꝓcepta cognouit: pudica effe
cta viro q̄ȝ pudicitiā ꝑſuadebat ſugge=
rens ei ſcriptum eſſe in xp̄ianoꝝ ꝓceptꝫ
eternas imminere penas his qui pudi
citiam in vita ſua iuſticiāqꝫ cōtēpſerit.
Sed ille in eadē obſcenitate perſiſtens
actibꝰ iaȝ ſuis alienā a ſe faciebat vxo=
rem. Quippe cū nefas eſſe mulier exi=
ſtimaret in eiꝰ mariti cōtubernio ꝑma=
nere: qui nature lege contēpta nouas
vias libidinis exquirebat. Statuit igi=
tur repudiare iura coniugiȷ́. Sed ꝓpin
quis interuenientibꝰ ⁊ de mariti emen
datiōe pollicētibꝰ ꝯpulſa ē in eiꝰ rurſuȝ
ꝯſortio reſidere. Uerū ille poſt hec. Ale
xādriā ꝓfectꝰ cū turpiꝰ agere atqꝫ ince

ſte vite maioꝛa nūciaret augmēta qſiſ
ſe mulier ne vltra in ꝯiunctione eiꝰ ma
nēs particeps inceſti hoīs haberet.li=
bello ei repudij dato diſcedit.Tuʒ ille
egregiꝰ maritꝰ:quē gaudere opoꝛtue=
rat ꝙ in tātū vxoꝛis ſue caſtitatis ꝓfe=
ciſſet vt nō ſolū nihil turpe cōmittere:
ſʒ ne mariti qdē patiēter ferre turpitu
dinē poſſet a quo emēdationē refutan
te ꝓ caſtimonie amoꝛe diſceſſerit nouo
criminis gñe ꝓ caſtitate accuſat vxoꝛē
Chꝛiſtiana inquit eſt.Et illa qdē libel=
lū obtulit impatoꝛi:vt p̄mo ꝑmitteret
ei rem familiarē oꝛdinare tū deinde re
ſpōderet obiectis qđ ⁊ iudulſit.Uerum
maritus cū mulierē nō poſſet arguere
in tholomei cuiuſdā exitiū q̄ magiſter
mulieris in chꝛiſtiana religiōe fuerat
tali arte cōuerſus eſt.Amicū habebat
centurionē quēdam huic ꝑſuadet vt ꝑ
contaret a Tholomeo ſi xp̄ianus eſſet.
Hoc tātuʒ Tholomeus tanqꝫ amatoꝛ
veritatis nequaqꝫ gloꝛiā ſue ꝓfeſſiōis
occultās percunctāti Chꝛiſtianū ſe eſſe
cōfeſſus eſt.Hūc ꝯtinuo centurio in vin
cula coniecit:⁊ multo tp̄e ſqualoꝛe car=
ceris maceratū ab vltimū Urbitio iudi
ci obtulit a quo ſimili mō hoc ſoluʒ in=
terrogatus eſt tholomeus ſi eſſet xp̄ia=
nus.Qui rurſum tanti boni ſibi ꝯſcius
diuinā religionē pꝛetulit:⁊ de xp̄i ma=
giſterio ac totius boni inſtitutionibus
publica ꝯfeſſione teſtatꝰ eſt.Qui eñi ne
gat qđ eſt ſine dubio culpabile iudicat
eſſe qđ negat.Continuo igit̄ poſt ꝯfeſ=
ſionē ab vicio duci iubet̄ ad moꝛtē Lu
tius aūt quidā xp̄ianus vir videns taʒ
temere datam ſñiam ait ad vꝛbitium.
Quid q̄ſo cauſe ē ꝙ neqꝫ adulterū neqꝫ
coꝛruptoꝛē aut homicidā vel latronem
raptoꝛēqꝫ aut alteriꝰ cuiuſlibet facino=
ris reū.ſed tantuʒ ꝓ nomine chꝛiſtiani
ꝙ hoc ſe vocabulo cōfeſſus eſt nūc apa
ri ad moꝛtē duci hominē p̄cepiſti.Non
ſunt hec digna pio imperatoꝛe nec ſa=
piētiſſimo puero filio eiꝰ neqꝫ ſacro ſe
natu que agiſo vꝛbici.At ille nihil aliđ
inquirēs ait ad lucium videris mihi ⁊
tu xp̄ianus eſſe.Cūqꝫ luciꝰ reſpondiſſet
hoc plane ſum etiam ip̄m vꝛbitius du=
cip ariter iuſſit ad moꝛtē.Jlle gr̄as ago
inquit ꝙ me neq̄ſſimis dominis abſo=
lutū ad bonū ⁊ optimū patrem ⁊ regeʒ
oīm deum remittis.Sʒ ⁊ tertius qd̄ in
pari modo libertate vſus pari qꝫ ſen=
tētia punitus eſt.Poſt hec illa iuſtinus
annexuit ex oꝛdine q̄ paulo ante retuli
mus.Jd eſt ⁊ ego inq̄t ſpero me ab ali
quo hoꝛum quibus pꝛo veritate obſti=
ti inſidias eſſe paſſurum ⁊ cetera.

¶ Cap.xviij.q̄ iuſtinꝰ ſcripta dereliq̄rit

PLurima aūt
ſcripta nobʒ hic vir ſtudio
rum monimēta dereliquit
quibus erudite eiꝰ anime
ac diuinis dedite diſciplinis īditia col
ligamus.Jn quibus emolumenti plu=
rimum inuenire poſſint hi qui amoꝛeʒ
doctrine et ſciētie gerūt.Extat igit̄ eiꝰ
liber hic de quo ſuper memoꝛauimꝰ ad
antoninū qui dicebat̄ pius ⁊ filiū eiꝰ ac
ſenatū ꝓ noſtra religiōe ꝯſcriptus.Sʒ
⁊ ſcđus nihilominus defenſionē noſtre
fidei cōueniēs quē ſcribit ad ſucceſſo=
rem ſupꝛa ſcripti pꝛincipis antoninum
verū cuius tempoꝛa nunc cepimus ex=
plicare.Sʒ ⁊ aliꝰ liber eſt aduerſum pa
ganos.in quo de ſingulis vel nr̄is vel
grecoꝛum philoſophis conferēs diſpu
tationē latiſſimā ꝯſcripſit.Jbi etiaʒ de
natura demonū diſſerit quedā:que his
inſerere longum eſt.Sed ⁊ alius liber
eſt aduerſum paganos q̄ ſupſcribit̄ cō
futetio.Eſt alius eiuſdē de monachia:
quē non ſolū de noſtris libꝛis ſed et de
grecoꝝ voluminibus texuit.Eſt ⁊ aliꝰ
q̄ ſupſcribit̄ pſaltes.Et aliꝰ velut in ſub
natationis modo de aīa in quo diuer=
ſas q̄ſtiōes inſeruit ex his q̄ apud gre=
coꝝ philoſophos agitant̄.Quibꝰ cōtra
dictuꝝ ſe repꝛomittit ⁊ ſuā de his ſen=
tētiam in illius reſpōſionis volumine
ꝓlaturū.Compoſuit etiā dialogū qua
ſi cum iudeis:quē apud epheſum cum
triphone hebꝛeoꝛū nobiliſſimo docto=
re habuit.in quo exponit quō ipſe per
diuinā gratiam ac crudelitatē vere fi=
dei ꝑductus ſit.cū pꝛius immēſum ſtu
dium erga ph̄oꝛum geſſerint diſcipli=
nas perquirende veritatis amoꝛe duc
tus.Simulqꝫ refert de iudeis ꝙ aduer
ſum eccl'iam

ſum eccleſiam xp̄i inſidijs feralibꝰ agāt
et pꝛo his inſimulāt triphonem dicens
qꝛ non ſoluʒ non penituiſtis ꝓ his que
a vobis male geſta ſunt.ſed ⁊ viros ap
tos ad hoc elegiſtis de hieroſolymis ⁊
myſticis per omnē terrā qui circuirent
⁊ dicerēt impiā hereſim ſurrexiſſe xp̄ia=
norum ſimul ⁊ criminoſa quedaʒ diffa
marent aduerſuʒ nos.Quo ſcʒ per hoc
ignoꝛantes quiqꝫ deterriti cōſoꝛtia no=
ſtra vitarent.Jn quo non ſolum vobiſi=
pſis.ſed ⁊ alijs oppꝛobꝛia figendo cau
ſa moꝛtis extitiſtis.Scribit aūt ꝙ vſqꝫ
ad ſua tempoꝛa pꝛophetie gratia in ec
cleſijs floꝛuit.Sed ⁊ apocalipſim iohā
nis apoſtoli eſſe dicit.Pꝛopheticis etiā
quibuſdā vtitur teſtimonijs ad tripho
nem conuincēs eū de his ꝙ iudei abſci
derint hec de ſcripturis ⁊ abſtulerint.
Sed et multa eius alia apud quam
plurimos fratrum ferunt̄.Que ita pꝛo
babilia ac digna a veteribus iudicata
ſunt vt hyꝛeneus ex ipſis inueniat̄ aſſu
mere:⁊ in quarto aduerſum hereſes:li=
bꝛo de his hoc modo ſcribere.Et bene
inquit iuſtinus in eo volumine quē ad
uerſum Marcionē ſcribit ꝓſecutus eſt
dicēs qꝛ ipſi dño nunqꝫ acquieſcerem ſi
aliū deū diceret pꝛeter omniū creatoꝛē.
Et iterū in quinto eiuſdeʒ operis libꝛo
dicit.Et optime inquit iuſtinus affir=
mat:qꝛ ante aduentum domini nūqꝫ au
ſus eſt ſathanas blaphemare deum.
Quippe qui nondum cognouiſſet dam
natione ſuaʒ Hec aūt neceſſario nobis
de opuſculis iuſtini dicta ſint ad inqui
ſitionē libꝛoꝝ eius ſtudioſos quoſqꝫ fi=
deles pꝛouocantibus.

¶ Cap.xix.qui tunc rome Alexādrie et
anthiochꝭ epiſcopi pꝛefuerunt.

IBitur octauo anno
ſupꝛadicti pꝛin
cipis Auiceto vndecimo an
no epiſcopatꝰ ſui defuncto
ſucceſſit Soter.Apud ale=
xādriā vero Celadiō quattuoꝛdeciʒ an
nis miniſtrato ſacerdotio Agrippinuʒ
ſucceſſoꝛem reliquit.

¶ Apud antiochiā ꝟo Theophilꝰ per
idē tēpꝰ ſextꝰ ab apoſtolis eccl'ie ponti
ficatū tenebat.Ubi quartꝰ poſt neronē
fuerat coꝛnelius.Poſt que quinto gra
du heros ſucceſſerat.

¶ Cap.xx.qui tunc eccleſiaſtici ſcripto
res enituerunt.

TUnc etiā egeſip=
pus de
quo ſupꝛa memoꝛauimus
in ſignis habebat̄ ⁊ diony=
ſius coꝛinthioꝛū epiſcopꝰ.
Sed ⁊ pinitꝰ nobiliſſimꝰ apud cretā in
epiſcopis fuit philippꝰ etiā ⁊ apolina=
ris emelito.Muſanuſqꝫ ⁊ modeſtus et
p̄cipuꝰ hyꝛeneus quoꝛū omniū ad nos
vſqꝫ apoſtolice fidei ⁊ ſane doctrine pꝛe
clariſſima monimenta ꝑlata ſunt.

¶ Cap.xxj.de egeſippo et que ipſe con
memoꝛat.

EXquibus egeſip
pus in
quinto.cōmentarioꝛū libꝛo
vbi ſententiā ſue fidi pleniſ
ſima cū aſtructiōe deſignat
indicat hoc etiā ꝙ cū ad vꝛbē romā per
geret plurimis per loca ſingula epiſco
pis in ſermane ⁊ charitate congreſſus
omnes eiuſdē fidei pꝛedicatoꝛes docto
reſqꝫ repererit.Simul ⁊ de epiſtola cle=
mentis ad coꝛinthios ſcripta quedam
commemoꝛat.que etiam inſerere huic
operi noſtro neceſſariū duxi.Ait ergo.
Et permanſit inquit eccleſia coꝛinthio
rum in pꝛedicatione recta vſqꝫ ad pꝛi=
mum ep̄m:quē romā nauigans vidi et
recedi cū eo apud coꝛinthuʒ diebꝰ mul
tis delectatꝰ fidei eiꝰ puritate.Cuʒ aūt
veniſſent romā ꝑmāſi inibi donec ani=
ceto ſoter ſoteri ſucceſſit eleutherius.
Sed in omnibꝰ iſtis oꝛdinationibꝰ vel
in ceteris quas ꝑ reliquas vꝛbes vide
ram ita omnia habebant̄ ſicut lex anti
quitus tradidit:⁊ ꝓphete indicarūt ⁊ do
minꝰ ſtatuit.Jdeʒ ipe etiā de hereticis
q̄ ſuo tempoꝛe exoꝛti ſunt talia quedaʒ
cōmemoꝛat.Et poſtea qꝫ inquit iacobꝰ
q̄ cognominat̄ iuſtꝰ martyꝛ iffectꝰ eſt ſi
cut dñs etiā ipſe reddēs teſtimoniū ve
ritati electione diuina ſymeon cleophe
filiꝰ epiſcopꝰ oꝛdinat̄:electꝰ ab omnibꝰ
ꝓ eo ꝙ eſſet ꝯſobꝛinꝰ dñi.Pꝛopterea aūt
tūc eccl'ia ꝟgo vocabat̄.qꝛ nōdū fuerat
adulterini verbi ſubꝛeptiōe coꝛrupta.

¶ Sꝫ theobutes quidẽ quia repulſus nõ meruit epiſcopatũ ipſe cepit ĩ initio ꝑturbare oĩa ⁊ corrũpere: qui erat ex ſeptẽ hereſibꝰ in ꝑplo ꝯſtitutis. Ex qbꝰ erat ⁊ ſymõ a quo ſymoniani. Cleobiuꝰ vnde cleobiani. ⁊ dotitheus vnde doſithitani ⁊ gorgotheꝰ vnde gorgotheni. Et maſbutheus: vnde maſbutheni. Sed et Menander vnde menãdriani. Ab ipſis ⁊ marcioniſte. Et carpograciani ⁊ valẽtiani. ⁊ Baſilide et ſaturniani. Quorũ vnuſqſqꝫ diuerſis corruptionibus fidei ſeorſum ſciſma componẽs ꝓpriam ſectam: ⁊ proprios habuit ſectatores. Ex ipis ꝓceſſere pſeudo chriſti: ⁊ pſeudo ꝓphete: ⁊ pſeudo apoſtoli qui in diuerſas partes fratrũ vnitatem ſcindentes per corruptelam doctrine caſtum eccleſie cubile maculauerũt impietatẽ loquẽtes aduerſus dñm ⁊ aduerſus xp̄m eiꝰ. Sed ⁊ antiquitas iudeoꝝ hereſes idẽ ipſe ſcriptor que vel quãte fuerit ꝑ hec ꝟba deſignat. Erãt inquit diuerſe ſñie in circũciſiõe. id eſt in filijs iſreel: que maxime aduerſabant̃ tribuni iude ex qua chriſtus eſt. Erant ergo eſeni galilei. Emero baptiſte Maſbuthei Samarite Saducei Phariſei. Sꝫ ⁊ alia ꝗ̃plurima ſcribit de quibꝰ ex parta iam ꝑ locorum oportunitate in ſuperioribus memorauimus. Diſſeruit autem ⁊ de euãgelio ſꝫ hebreos ⁊ ſyrios. Et quedam atiam de lingua hebraica diſputauit et iudaicarum traditionum meminit per que indicat ſe ex hebreis ad fidem chriſti veniſſe. Uerum ⁊ ipſe ⁊ Hyrenus ⁊ omnis antiquorum chorus librum attitulatũ ſapientie ſalomonis dixerunt ſicut et prouerbia. Et cetera. De apocriphis vero cum ageret aduerſus quoſdam hereticos corrupta in his quedam ac falſata eſſe perhibuit.

¶ Capitulũ. xxij. de dionyſio epiſcopo corinthiorum et eius ſcriptis.

ADvenien dum nobis eſt tandem ad beati dionyſij commemorationem. Corinthiorũ eccleſie epiſcopi, cuius eruditione et gratia quã habebat in verbo dei fruebãtur nõ hi populi ſolum quos regendos acceperat: ſed ⁊ procul poſiti, quibus per epiſtolas preſentiã ſui reddebat. Extat deniqꝫ eius ad lacedemonios ſcripta de catholica fide ep̄la in q ⁊ de pace atqꝫ vnanimitate florẽtiſſime edocet. et ad alia athenienſes ĩ q̃ ad euãgelij credulitatẽ inuitat: ⁊ ꝯcitat ſegniores. ſimul et arguit quoſdã velut pene ꝓlapſos a fide cũ ep̄s eoꝝ Publiꝰ fuiſſet martyrio cõſummatus. Sed ⁊ quadrati qui publio martyri ſucceſſerat in ſacerdotio meminit ſimul et memorat ꝙ labore eiꝰ ⁊ induſtria reddidimus q̃dam in eis calor fidei reparatus ſit. Et illud in eadẽ deſignat ep̄la ꝙ dionyſiꝰ ariopagites qui ab ap̄lo paulo inſtructus credidit xp̄o: ſm ea que in apoſtoloꝝ actibus deſignant̃: primus apud athenas ab eodẽ ap̄lo ep̄s fuerit ordinatus. Fert̃ ⁊ alia eius epiſtola ad nicomedienſes: in qua hereſim marcionis impugnat: ⁊ eccleſiaſtice fidei regulã mirabili ratione ꝯſtituit. Scribit ⁊ aliam eccleſie cortinẽſiũ: ceteriſqꝫ ſimul eccleſijs crete in qua ep̄m ipſoꝝ Philippum velut magnis ꝟtutibus ⁊ optimis ſtudijs preditum ꝓteſtatur. Dicit autem ab hereticoꝝ ꝯuiuijs abſtinendũ. Scribit ⁊ aliã eccleſie amaſtrenoꝝ. ceteriſqꝫ cũ ea põti eccleſijs in qua bachilidis ⁊ helpirti meminit. tanq̃ q̃ eũ cohortati ſint ad ſcribendũ. Et multa in ea ex diuinis ſcripturis explanat: ſimulqꝫ ep̄i eoꝝ mentionem facit noĩe palmec. Sꝫ ⁊ de nuptijs ⁊ caſtitate plurima ꝯmemorat. Et ex quocũqꝫ lapſu reſurgẽtes ⁊ ꝯuertẽtes ſe a peccato etiã ſi ab heretica ꝑuerſitate reſiliãt ſuſcipi iubet. Cõiungit̃ ⁊ his alia eius ep̄la ad gnoſios in qua cõmonet ⁊ deprecat̃ ep̄m eorum Pynitum ne grauia onera diſcipulorũ ceruicibꝰ ſupponat neue fratribus neceſſitatẽ compulſe caſtitãtis indicat: in quo nõnulloꝝ periclitetur infirmitas. Ad que reſcribẽs pynitus dyoniſio ſententiam quidem ꝯſilij melioris amplectitur. Simulqꝫ obſecrat eum poſtilla q̃ prius ſcripſerat robuſtioris iã ⁊ validioris cibi decetero ſcripta tranſmittere

tibus ad meliorẽ ꝑfectũ eccleſie ſue populus alteret̃: ne ſemper cibo lactis inherentes paruuloꝝ vitã in corꝑe iam ſeneſcente perducerent. Simul ⁊ recte fidei ſue inſignia ⁊ ſolicitudinẽ quã erga curam plebis expẽdit eruditioniſqꝫ ac ſapiẽtie et verbi diuini: in hac epiſtola pynnitus nobis velut in quodã ſpeculo viuentem ſui dereliquit ymaginem. Dionyſij autem fert̃ ⁊ alia ad romanos data ad ep̄m ſoterem. In qua inſtituta antiquitus tradita: in eccleſia romana cuſtodiri illum libenter amplexum. his indicat vobis. A p̄ncipio namqꝫ moris eſt inquit vobis omnes fratres varijs iuuare beneficijs multiſqꝫ eccleſijs que ſunt per diuerſa terrarũ loca: cuncta q̃bus indigent deſtinare. Singulorum quoqꝫ neceſſitates in omnibus conſolari. Sed ⁊ per metalla fratribus relegatis: que vſus poſcit prebere. Hec ab initio romane eccleſie facere moris fuit a patribus ſibi huiuſcemodi inſtitutione dimiſſa: ⁊ ſemꝑ integre cuſtodita. Beatus ꝟo ep̄s veſter ſoter non ſolum ſeruauit que patres tradiderãt. ſed et auxit in melius. Qui non tantum ſanctis que vſus corporalis poſcit impartit, verum ⁊ aduenientes fratres clemẽtis ſatis ⁊ mitiſſimo conſolatur alloquio: et tanq̃ piũ ſe ac religioſum patrẽ ſingulis exhibet. In hac ip̄a ſcriptura meminit etiã epiſtole clemẽtis ad corinthios ſcripto ſignificãs veteri inſtituto et antiqua conſuetudine ſemꝑ ip̄am epiſtolam lectã eſſe in eccl̄ia. Deniqꝫ ſic dicit beatã inquit duximus hodiernã dñicã diem: in qua legimꝰ ep̄lam veſtrã quã ⁊ ſemper noſtri cõmonitionem legimꝰ: ſicut et illã priorem a clemente ad nos ſcriptam. Idem adhuc ip̄e de epiſtolis ſuis tãq̃ falſitatis a quibuſdã hec ſcribit. Ep̄las eñ quaſdã fratribus rogantibus me ſcripſi: quas tamen apoſtoli ſathane zizanijs repleuerunt quedam auferentes: alia autem addentes quibus ve repoſitũ eſt in iudicio dei. Quid autem mirum ſi dominica verba ſancte ſcripture falſare conati ſunt. que vilia hec q̃ nos ſcripſimus corruperunt. Fertur adhuc et alia ꝑter iſtas dionyſij ad criſopophorã fideliſſimã ſororẽ ſcripta in qua cõueniẽtes vel ſexui vel mẽſure eiꝰ rõnabiles ei diuini ꝟbi exhibuit dapes. Sed de dionyſio ſatis ſit dictũ.

¶ Capitulum. xxiij. de teophilo antiocheno epiſcopo.

THeophili vero quẽ ãtiochie ep̄m ſupra diximus ferũtur tres inſtitutionũ libri ad autolicum ſcripti. Et alius aduerſum hereſim hermogenis in quo ⁊ teſtimonijs vtit̃ de reuelatione Johãnis. Sed ⁊ alijs extant eiꝰ inſtructionũ variarum libri. Igit̃ ea tempeſtate hereticis ꝑ omnem locũ zizanioꝝ modo pura ꝟbi de ſemina maculantibꝰ ⁊ areas apoſtolice doctrine adulterina admixtiõe fedãtibꝰ ex omni parte ſacerdotes dñi velut vigilantes agricole excutere eoꝝ ⁊ expurgare mala ſemina nitebant̃ ⁊ tanq̃ ſolliciti paſtores inſidiãtes lupos gregibꝰ xp̄i clamoribꝰ ſimul inſectatiõibuſqꝫ repellere ꝯmonẽdo frẽs inſtruẽdo ſcribẽdo etiã longe poſitis. Ipſos q̃z interdũ ſicubi corã dep̄hẽdiſſent quominꝰ purgẽdo ⁊ ꝟboꝝ lucta ac diſputationũ certamine ꝓſternẽdo. Alij etiã poſteris ꝯſulentes q̄ſtiones eoꝝ ⁊ ꝑuerſas obiectiões editis ꝯmẽtarijs ꝯfutãdo. Inter q̃s ⁊ theophilus de quo nunc loquimur nõ ignobili aduerſum eũ id ẽ aduerſum martionẽ indicat̃ ex his q̃ legimus diſputatione ꝯgreſſus. Huic igit̃ ſeptimꝰ ab apoſtolis in anthiochene eccleſie ſacerdotio maximꝰ ſucceſſit. Sed ⁊ philippus quẽ cortinẽſis eccl̄ie ep̄m ſupra diximꝰ nobile etiã ip̄e monumẽtum aduerſum martionẽ dereliquit. Silr̃ et hyreneus Magnificentius autem ceteris modeſtus: qui omnes ipſius deceptiones et fallacias retecto quo velabãtur nequitie tegmine denudauit.

¶ Capitulum. xxiiij. de melitone et eius ſcriptis.

A

MElito quoqꝫ Sardẽſis Antiſtes eccleſie et apolinaris apud hierapolim eccleſiam regẽs celeberrimi inter ceteros

ſ̈habebantur.Qui ⁊ imperatori romano
apologeticos ſiliter libꝛos ꝓ noſtra fide
luculentiſſime cōſcriptos poꝛrexerunt.
Hoꝝ quanta relicta ſint monimenta q̃.
ad noſtrā vſq; ad notitiā peruenerunt
infra oſtendit. Melitonis de paſcha li=
bꝛi duo. De optima cōuerſatione liber
vnus. Sed ⁊ de ꝓphetis. De eccl'ia. De
die dñica. De fide hoīs. De figmento.
De obediētia fidei. De ſenſibꝰ. De aīa
⁊ coꝛpoꝛe ⁊ mēte. De lauacro. De veri=
tate. Itē de fide. De generatiōe xp̄i. ⁊ de
ꝓphetia eius. Itē de aīa ⁊ coꝛpoꝛe. De
hoſpitalitate. Itē liber qui dicit̄ clauis.
De dyabolo ⁊ reuelatiōe iohannis. De
deo coꝛpoꝛe īduto. Et poſt oīa liber ad
antoninū verū. In libello ſuo de paſcha
tp̄s quoq; quo ſcribebat inſinuās ita di
cit. Sub ſergio inquit paulo pꝛo cōſule
aſie: quo in tp̄e ſagaris martyꝛio coꝛo=
natus eſt: queſtio ingēs oboꝛta eſt apd̄
Laoditiam de paſcha: quibꝰ diebꝰ hec
ſcripſimus. Huius etiam ipſius libelli
mentionem facit clemens Alexādrinus
in opere ſuo: vbi de paſche rōne ſcribit:
ꝙ ſe dicit ex occaſione huius ipſius li=
belli: qui a melitone pꝛius editus fue=
rat ſcribere.

B ¶ In eo aūt libꝛo quē ad impatoꝛ=
rem ſcribit. talia quedā memoꝛat illis
tempoꝛibꝰ aduerſum nos geſta. Quod
nunq̃ inquit factum eſt: nūc perſecutio
nē patitur genus pioꝛu3. Effugant̄ vn=
diq; nouis decretis per oē3 aſiam pꝛo=
mulgatis. Impudētes namq; hoīes et
calumnioſi qui rapere aliena deſiderāt
occaſione accepta imperialium pꝛece=
ptoꝛū: moꝛe p̄donum dienoctuq; graſ=
ſantur et diripiunt innocentes. Et poſt
aliquanta iterū dicit. Et ſi quidē te iu=
bente hoc faciunt: bonū credamꝰ q̃cq̃d
iuſto imperatoꝛe iubēte cōmittitur. Sʒ
⁊ nos libēter ferimus moꝛtē quā a te co
gnoſcimus irrogari. Sed hoc eſt ſolum
quod te obſecramus vt ipſe pꝛius mini
ſtros pꝛoteruitatis huiꝰ requiras: ⁊ ſi a
te mandate ſunt iſte quas irrogant moꝛ
tes ipſe diſcutias. Si ꝟo tua3 quoq; cō
ſcientiā pꝛeceptum iſtud tam inmaner
tam barbarū latet: obſecramus: ne nos
deſpicias: nec patiaris religioſos ciues
tam publico patrocinio iugulari. Et ite
rum poſt aliquanta addit etiam hec. et=
enim philoſophia hec qua nos vtimur
pꝛimo quidem loꝛebat apud Barba=
ros. Introducta eſt aute3 etiam Roma
ne veſtre conuerſationi Auguſti tēpoꝛi
bus. Ex quo ⁊ regni veſtri ſublimiꝰ cul=
men aſcendit: obſeruātie huiꝰ auſpitijs
eleuatū. Cuiꝰ imperij feliciter ꝓpaga=
ti: tu felix ſucceſſoꝛ exiſtis ⁊ traditū tibi
feliciter ſeruas vna cū filio. Propter qd̄
⁊ ſimul tibi cum imperio traditū noſtre
phieritum: pari religiōe cuſtodi: velut
qui ingreſſu ſuo patribus tuis cām ꝓ=
ſperitatis intulerit: ⁊ fidē que cū ipſius
Auguſti felicitatibꝰ adoleuit: integra3
tu quoq; nunc regnans illibatamq; con
ſerua. Qꝛ nec ipſe Auguſto in ingreſſu
eius vel impꝛogreſſu triſte aliquid acci
dit. Sed te contrario leta omnia ⁊ om=
nia magnis ſucceſſibus plena: obſecran
tibus deū ſummū: pꝛo imperij eius ſta=
tu religionis huiuſce: cultoꝛibus. Nec
quiſq̃ pꝛincipū niſi Nero ſolus ⁊ domi
tianus: nequā hominum ſuggeſtionibꝰ
aduerſati ſunt dogmati noſtro. Ex quo
ru3 tp̄e accidit nos falſis calumnijs in=
famari. Sed illoꝝ erroꝛē qui ex ignoꝛā=
tia venerat (emēdauerūt patres tui qui
frequentibꝰ poſt modū decretis: aīad=
uerterūt ī eos q̄ auderēt moleſtie aliq̄d
hmōi cultoꝛibus irrogare. In quibus
auus tuus Adrianus ⁊ ad alios quidē
multos iudices: pꝛecipue tn̄ ad funda=
nium ꝓconſulē aſie: pꝛo hoc litteras de=
dit. Pater vero tuꝰ tecū pariter roma=
ni regni apicē regens omnibꝰ quidem
generaliter ciuitatibus: maxime tn̄ ad
lariſſeos: ⁊ ad Theſſalonicenſes. et ad
Athenienſes: pꝛo his mittit edicta. Te
vero multo magis eandē credimus ſer
uare ſniam: immo ⁊ multo clementius
cōfidimus pꝛouiſurum: tanq̃ qui vere
phie ⁊ pure religionis amatoꝛ exiſtas.
Hec ⁊ multa alia notabiliter ab eo ſcri=
pta in libello de quo memoꝛauimꝰ in=
ſeruntur.

C ¶ In his autem que de explana=
tione ſcripturarū ſcribit: quaſi in perfe=
ctione enumerat: que ſint volumina ve=
teris teſtamenti que in canone debeant

obſeruari. Quam partem ſcripture: vi=
dere his neceſſariū puto. Melito One=
ſimo fratri ſalutē. Quoniā quidē frequē
ter me rogaſti ꝓ ſtudio qd̄ habes erga
verbū dei vt excerpā tibi teſtimania ex
lege et pꝛophetis de ſaluatoꝛe ⁊ de fide
noſtra: ſimulq; indicere: qui ſit oꝛdo vel
numerus veteris teſtamēti voluminū.
Poſtulata libenter expleui: ſciēs qd̄ ſit
in te deſcendi ſtudiū vel quāta fidei de=
uotio. ⁊ eterne vite deſiderio nihil p̄po
nis. Scias ergo p̄diſſe me vſq; ad oꝛiē=
tis locum: vbi pꝛedicationis noſtre ce=
pit exoꝛdium: ⁊ vbi geſta ſunt illa oīa q̄
leguntur ſcripta: ibiq; diligenter de om
nibus exploꝛaſſe: que eſſent veteris te=
ſtamēti volumina. Ibi igitur que cū om
ni inueſtigatiōe cōperi hec ſunt Moyſi
libꝛi quinq; Geneſis. Exodius. Nume=
rus. Leuiticus. Deuteronomiū. Tum
deinde ieſus naue. Iudicium. Rut. Re=
gnoꝛum libꝛi quattuoꝛ. Paralippome=
non libꝛi. ij. Pſalmi Dauid. Salomonis
ꝓuerbia ſapientia. Eccleſiaſtes Canti=
ca canticoꝝ. Job. Prophete aūt Eſaias
Hieremias. Duodecim pꝛophetarum
liber vnus. Daniel ⁊ Ezechiel. Eſdras:
Ex his ergo ⁊ eglogas tibi. i. excerpta te
ſtimonia ī ſex libꝛis digeſta trāſmiſi. de
melitionis monimentis iſta cōperimꝰ.

¶ Capitulum. xxv. de appollinare ⁊
eius ſcriptis.

APpolinaris
vero cu3 multa: a multis
habeantur ad nos tamen
iſta ſunt que venerunt.
Apologeticꝰ liber ad pꝛe
dictu3 imperatoꝛē ſcriptꝰ. Et aduerſu3
paganos libꝛi quinq;. De veritate libꝛi
duo. Et quos poſtmodū edidit aduer=
ſum Catafrigas. Montanum ſcilicet ⁊
pſeudo ꝓphetas eius: q̄ tūc pꝛimū de=
uiādi a recto itinere exoꝛdiū ſumpſerāt.

¶ Capitu. xxvj. de muſano ⁊ hereſi
encratitarum ⁊ ſeuerianoꝛum.

SEdet muſam
cuius in p̄cedentibꝰ fecimꝰ
mētionē: fertur libellꝰ mul
ta elegātia ſcriptꝰ ad quoſ
dam fratres qui declinauerant ad here
ſim que dr̄ Encratitaꝝ tunc nuper exoꝛ
tam. Cuius auctoꝛem extitiſſe. tacianū
ſermo aſſerit: illo ipſo de quo in ſuperio
ris memoꝛauimus beato Juſtino teſti=
monium dante: cuius eum ⁊ diſcipulu3
ferunt. De quo tn̄ hyꝛeneus in pꝛimo li
bꝛo cōtra hereſes hoc refert.

A ¶ Saturnino inquit et martione
deſcenderūt. ij qui vocantur Encratite:
nuptias refutātes: que a deo antiq̄tus
inſtitute ſunt ⁊ ſubtiliter accuſantes il=
lum qui ab initio maſculū ⁊ feminā ad
reſtitutione3 humani generis fecit. Sʒ
⁊ ab animalibꝰ abſtinendū pꝛedicāt: in=
grati exiſtentes deo qui hec humanis
vſus pꝛocreauit.

B ¶ Contradicunt etiā pꝛimi hoīs
ſaluti. Et hoc nunc inuentum eſt ab eis
quibus Tatianus quide3 autoꝛ extitit:
⁊ huiuſcemodi blaſphemias ītroduxit
qui fuit quidē auditoꝛ iuſtini: ſʒ donec
cum ipſo fuit: nihil tale ſe ſentire pꝛodi
dit. Poſtea vero q̃ ille martyꝛ effectus
eſt: abſcidit ſe ab eccleſijs: doctoꝛis arro
gantia tumidus: ⁊ elatione nimia infla=
tus: tanq̃ qui ſe ceteris duceret melio
rem pꝛopꝛium mallens q̃ a veteribus
traditum docēdi inſtituere ſtilu3: ſecula
quedā inuiſibilia ſm̄ Ualētini fabulas
introducens. Nuptias aūt ⁊ foꝛnicatio
nē coꝛruptionēq;: pari iudicās lege: ſimi
lia Martioni Saturninoq; confirmans
De ſalute vero adā indubiū deducēda
nouis queſtionibus cōmētat̄. Et paulo
poſt idē Hyꝛeneꝰ addit etiā hec. Non
multo aūt inquit poſt. Seuerꝰ quidam
ſupꝛadicte hereſi robur adiungēs fomē
ta maxima eiꝰ ſectatoꝛibus p̄ſtitit: vn̄ ⁊
magis. Seueriani appellati ſunt. q̄ vtū
tur quidē lege ⁊ ꝓphetis ⁊ euangelijs:
ſed ꝓpꝛia quadā interpꝛetatiōe ſcriptu
raꝝ ſenſum ꝑuertunt. Obtrectant autē
paulo ap̄lo: ⁊ refutant eiꝰ epiſtolas. Sʒ
neq; actꝰ ap̄loꝝ ſuſcipiūt. Uerūtn̄ pꝛioꝛ
coꝝ auctoꝛ. Tatianꝰ collationē quādā
faciens euāgelioꝝ: neſcio quō cōpoſuit
euāgeliū vnū ex quattuoꝛ: ꝙ dyateſſerō
noīauit: qd̄ etiam nūc hr̄ a multis. Dici
tur aūt ⁊ nōnulla ex ſermonibꝰ ap̄li per
mutaſſe: tanq̃ q̄ emēdare velit oꝛdine3

cõpoſitionẽq̨ verboꝝ. Reliquit aũt hic
ipſe infinitũ libroꝝ numerũ. Sꝫ ille quẽ
aduerſum gẽtes ſcripſit liber ex oĩbus
ſcriptis eius p̃cipuus ⁊ valde vtilis: cõ=
probatur. Sed de his ſatis dictum.

¶ Capitulum. xxvij. de bardeſane et
de eius ſcriptis.

PEr idẽ tẽpus
innumeris hereſibus vbiq̨
pullulantib⁹ ⁊ p̃cipue apud
meſopotaniã: Bardeſanes
quidã vir diſertiſſimus in Siroꝝ lin=
gua ⁊ vehemens dyalecticus aduerſuꝫ
Martionem alioſq̨ nonnullos dyalo=
gos ſcribit: quos ꝓpria lingua cõpoſi=
tos edidit. Sed ⁊ plura alia ei⁹ extãt vo
lumina q̃ diſcipuli eius in grecũ verte=
re ſermonem. Erat q̨ nãq̨ ita potens in
verbo ⁊ doctrina: ⁊ in diſputationib⁹ va
lidus vt plurimos ⁊ nobiles viros ha=
buerit ſectatores. Eſt ⁊ ei⁹ ad antoninũ
de Fato põtentiſſimus dyalogus. Sed
⁊ alia multa ſcripſit q̃ ſatis vtilia ⁊ per=
neceſſaria: perſecutionũ que nũc erant
tꝑibus extitere. Ferũt aũt hunc ipſum
fuiſſe pꝛimo de valẽtini ſcola. Sed cum
magiſtrũ notaſſet erroris ⁊ ineptas ei⁹
fabulas arguiſſet viſus eſt ſibi ad melio
rem ⁊ rectam fidẽ ſniam cõuertiſſe. Nec
tñ ex integro veterũ errorũ ſordes ma=
culãq̨ depoſuit. Eiſdẽ ꝟo tꝑib⁹ etiã ro=
mane eccleſie. Soter ep̃s veuendi finez
fecit.

¶ Explicit liber quartus.

¶ Incipit liber quintus.

GIitur ſote
ri ep̃o octo annis in
vꝛbe Roma ſacerdo=
tio miniſtrato: duode
cimus ab ap̃lis ſucce
dit eleuteri⁹: ſeptimo
decimo anno imperij
Antonini veri. Quo in tꝑe per multas
romane orbis ꝓuincias ex acclamatiõe
⁊ ſeditione vulgi: pſecutiões aduerſum
noſtros diriſſime ꝯcitate ſũt: ita vt mul
ta milia martyꝝ ꝑ loca ſingula fierent.
Qđ cõicere ex ijs facile poſſum⁹: que ad
rerũ geſtarũ memoriã ꝯſeruandã: litte=
ris mãdata reperim⁹. Et q̃uis de hoc
plenioꝛ nobis narratio quã de ſingulo=
rũ martyꝛijs pſecuti ſumus ſuis titulis
videatur expoſita: q̃ inſtructionez pari=
ter doctrine ⁊ ſcientie neceſſariã nõ mi=
nimã continet tñ que etiã pꝛeſenti ope=
ri cõpetere duximus pauca inſerem⁹ e
multis. Alij nãq̨ ſcriptores hyſtoriarũ
referãt bella trophea victorias magi=
ſtratuũ ducũq̨ foꝛtia geſta cõcelebꝛent:
moꝛteſq̨ ciuiũ aut hoſtiũ narrẽt patriã
cõiuges liberos: diuerſis cũcta cedibus
confuſa deſcribãt. Noſter hic ſermo qui
narrationẽ ꝯtinet de ijs q̃ ad deũ ꝑtinet
reb⁹ abſurdum nõ erit ſi bella deſcribat
que caro ꝓ aĩe ſalute perpeſſa eſt: ⁊ pu=
gnas quas aĩa vt celeſtẽ patriã recupe
raret excepit: ſi certamina ei⁹ referat q̃
ꝓ fide veritatis exegit in quib⁹ nõ ad=
uerſum moꝛtales milites: ſed aduerſuꝫ
ſpũales demones dimicauit non pro li=
beris carnis: ſed pꝛo ſpũs libertate. Si
inq̃ monimẽtis lr̃arũ mandem⁹ pꝛelia
que nõ ꝓ terrarũ ſpacijs: nec pꝛouincia
rũ poſſeſſionib⁹: ſed pꝛo celoꝝ regno et
paradiſi hereditate peracta ſũt. Nõ re=
gi moꝛtali imperiũ queſitura: ſed ab im
moꝛtali rege oĩm deo: triumphoꝛũ glo=
riam perceptura.

¶ Cap. j. de perſecutione in xp̃ianos
ſub antonino vero apud lugdunum
⁊ vienam. A

GAlliarũ nobi
liſſime vꝛbes Lugdunẽſiuꝫ
ciuitas habet ⁊ viennẽſiuꝫ.
Quas p̃cipiti lapſu pꝛeter=
fluit rodanus: nobiliſſimus fluuioꝝ. In
his q̃ ⁊ quãta erga dei martyꝛes geſta
ſũt ſupꝛa memoꝛatis antonini veri tꝑi=
bus: deſcripta ꝑ oꝛdinẽ ab eis ad eccle=
ſias Aſie ⁊ frigie fideli relatiõe trãſmiſ=
ſa ſunt. De qb⁹ vt fides certioꝛ habeat
ipſa ſcriptoꝝ exempla ſubijciaꝫ. Serui
xp̃i habitãtes apud vienã ⁊ lugdunum
gallie vꝛbes fratrib⁹ oĩb⁹ q̇ ꝑ aſiã ⁊ fri=
giã eãdẽ queꝫ nos redẽptionis chriſti
fidẽ ⁊ ſpeciẽ gerunt: pax vobis ⁊ gratia
⁊ gloꝛia a deo patre ⁊ xp̃o ieſu dño no

ſtro. Et cũ nõnulla velut in pꝛefatione
pꝛoſecuti viderentur: poſt aliquãta ita
rerum geſtarũ oꝛdiunt̃ initium. Tribu=
lationis aiunt noſtre magnitudinem: et
gentilium furoꝛem quẽ ſanctis martyꝛi
bus intenderũt: ſicut eſt enumerare: ne
pꝛeſentes quidẽ ipſi ſufficimus: nedum
ſcriptura cõpꝛehẽdere. Omnib⁹ etenim
virib⁹ cõgreſſus eſt inimicus tanq̨ iaꝫ
ꝑacerbitatẽ perſecutionis aduẽtus ſui
oſtẽtaret inita: ⁊ ꝑ hoc inſtrueret ⁊ infoꝛ
maret miniſtros ſuos: aduerſus ſeruos
dei omne miniſteriũ ſceleris ⁊ crudelita
tis explere: ita vt pꝛimo domoꝛum no=
bis pꝛohiberet̃ habitatio. Tum deinde
vſus balnearũ. Poſt etiã ꝓceſſus ad pu
blicũ. Ad vltimũ ne oĩno in quolibet lo
co domi foꝛiſq̨ publico pꝛiuatoq̨ vide=
remur. Sed aderat dei gratia: que fra=
gilioꝛes quoſq̨ noſtroꝝ de manib⁹ eo=
rũ eripiebat. Pꝛocedebãt aũt in mediũ
viri ſtabilioꝛes colũnis: qui poſſent per
patiẽtiã ſuã nõ ſolũ ferre impet⁹ quos
excogitabat inimicus: ſed ⁊ vltro expe=
tere: ⁊ ſponte ſe oĩbus vel oppꝛobꝛioꝛũ
vel toꝛmentoꝝ cruciatib⁹ obiectare: et
laceſſantibus iam pene toꝛtoꝛib⁹ ipſi et
adhuc parũ putare: ꝓ eo ꝙ moꝛam ſibi
hanc eſſe quodã mõ ad xp̃m feſtinanti=
bus crederent. Rebus fere ipſis ⁊ patiẽ
tie virtute clamantes: qꝛ non ſunt cõdi=
gne paſſiões huius tꝑis ad futurã glo=
riã que reuelabit̃ in nobis. Ferebãt er=
go foꝛtiter acclamationes aduerſum ſe
⁊ pbꝛa atq̨ iniurias ppl̃i ⁊ cõtumelias
eoꝛũ laudes ſuas ducebant. Sed ⁊ ver=
berari ſe ab eis ac lapidare: ⁊ cõcludi pa
tienter accipiebãt: equanimiter ſuſcipiẽ
tes quicq̃d illud furentis vulgi excogi
taſſet inſania. Deniq̨ quodã tꝑe aſtãte
tribuno ⁊ pꝛioꝛibus ciuitatis pꝛo ſolis
acclamatiõibus populi: coꝛrepti ⁊ incar
cereꝫ truſi ſunt fratres vſq̨ ad pñtiam
pꝛeſidis cuiq̨ aduenĩẽti offeruntur. In
quos ille tanta crudelitate vſus eſt: vt
ſeuitie eius ſpecies ſingulas nemo poſ
ſit exponere.

B ¶ Uectius igitur pagathus vn⁹
ex fratribus qui et in dium perfectam
caritatem et in hoĩes integram cuſtodi
ret: cuius vita cum eſſet adoleſcens ita
erat examinata omnibus et pꝛobata: vt
etiam grauiſſimis ſenibus pꝛeferretur.
Incedebat enim in omnibus mandatis
et iuſtificationibus domini ſine quere=
la. Ad obſequia quoq̨ ſeruoꝛum dei
pꝛomptiſſimus erat. Is cum zelo diui=
no et feruoꝛe ſpiritus plenus tam crude
lia ſeruis dei ſupplicia videret inferri:
et contra ius faſq̨ tot penas humanis
viſceribus excogitari: indignitatem rei
vltra non ferens poſcit ſe audiri pꝛo ci=
uibus optimis quib⁹ nihil impietatis
commiſſum pꝛobari poterat, locuturũ.
Erat enim ⁊ nobiliſſimus inter ſuos et
eruditiſſimus. Uerum cum defenſionẽ
eius non reciperet obſtinatio iudicis:
inquirit tantum ab eo ſi eſſet ⁊ ipſe chꝛi
ſtianus. Atq̨ chꝛiſtianum ſe eſſe clariſ=
ſima et libera voce teſtatus eſt tanq̨
aduocatus inquit chꝛiſtianoꝛum: ⁊ ipſe
vinctoꝛuꝫ numero ſocietur. Sed in hoc
illi quidem quid dicerent ignoꝛabant.
Ille vero habens in ſe aduocatum pꝛo
nobis ieſum: hoc nomine meruit hono=
rari: ſancti pꝛeſbyteri zacharie: q̃ erga
ſanctos plenitudinem caritatis oſten=
derat ſecutus exemplum. Qui et ipſe
dum fratribus adeſt: et defenſionem
libertatis que in noſtra religione con=
ſiſtit exequitur: dominicum ſecutus exẽ
plum animam ſuam pꝛo ouibus ſuis
poſuit et pꝛo amicis. Et ideo cum hoc
pariter velut diſcipuli fideles chꝛiſti in
regno venturo ſequentur agnum quo=
cunq̨ vadit. His igitur optimis et fi=
delibus ducibus viſus omnis reliquus
ſanctoꝛum choꝛus pꝛompti et alacres
aĩas ſuas pꝛo fidei libertate ponebant.
C ¶ Aliqui autem impares et in=
firmioꝛes inuenti: et ad illate perſecu=
tionis euehendum põdus inualidi: de=
cem ferme numero lapſu ſuo luctum no
bis et ingentem triſtitiam reliquerunt:
et multos animos quos pꝛioꝛum fides
accenderat infregerũt. Unde et omnes
valde perterriti ſumus: nõ pꝛopter toꝛ=
menta que crudelius videbantur infer
ri: ſed pꝛo exitu ꝯfeſſiõis incerto qꝛ mul
to nos grauius lapſus noſtroꝛum q̨ ea
que inferebantur toꝛmenta cruciabant.
Compꝛehendebantur tamen quotidie

quos dignos dominus iudicabat in la
pſoꝝ numeꝝ ſubrogari ita vt ex vtraqꝫ
eccleſia omnes qui ſtudioſi et magni vi
debantur: ⁊ quoꝝ labore ⁊ induſtria re=
gebātur eccleſie vniuerſi pariter tene=
rentur. Accidite autem etiam ſeruos
cōphēdi quorumdam ex noſtris pa=
ganos: quoniam quidē publice iuſſum
fuerat requiri omnes et teneri. Quiqꝫ
demonis inſtinctu cū tormenta ꝑtime=
ſcerent que inferri ſanctis videbāt: mo
nentibus ſe in hoc ipſuz militibus qui
bus ita fuerat preceptum ꝯmenti ſunt
aduerſum nos: velut thieſteas cenas ⁊
inceſta edippia perpetrantes: et alia q̄
nec ꝓloqui aut cogitare nobis fas eſt ⁊
qualia nec crededere quidem poſſum⁹
aliquando apud homines geſta. Que
cum de nobis diffamata fuiſſent in vul
gus: horrori maximo ⁊ execrationi apō
omnes homines eſſe cepimus: etiam
apud eos qui prius aliquid moderatio
nis erga nos ſeruandum eſſe cenſebāt.
Et omnes ſimul fremere aduerſuz chri
ſtianos atqꝫ inſanabili odio furere ce=
perunt. Tunc vidimus compleri illud
quod a domino dictū eſt: quia veniet tē
pus in quo omnis qui occiderit vos pu
tet ſe obſequium offerre deo.

D ¶ Poſt hoc iam ſupra omne narra
tionis genus eſt ſuppliciōꝝ ⁊ cruciatuz
modus qui ſanctis martyribus infere=
batur perurgente ſathana: quo ſcꝫ etiā
illorum confeſſione tale aliquid elicere
tur a nobis eſſe commiſſum in quo om
nes pari atqꝫ eodem furore perſiſtebāt
vulgus iudex: officium milites purgen
tes ꝓcipue ſanctum nomine: quendam
diaconum vianenſem: ⁊ maturum neo=
fitum quidem: ſed in fide ⁊ patientia ro
buſtiſſimum. Sed ⁊ attalum pergame
num ciuem qui columna et firmamen=
tū eccleſie noſtre in omnibus fuit ⁊ blā
dinam feminam: per quaz xp̄s oſtendit
q̄ ea q̄ apud homines deſpecta ſunt: et
ꝯtēptu habent: magna glīa apud deū
ducunt: ⁊ q̄ charitas ei⁹: q̄ fragilia ſunt
ꝑ naturaz ꝑ grām facit eſſe firmiſſima.
Cū eñ omnes nos de ea trepidarem⁹
ſed ⁊ ipſa ei⁹ carnalis domina: que erat
ex numero martyrum vereretur ne for=
te blandina cederet in tormentis ⁊ pro
debilitate corꝑis vix ad prime confeſſio
nis tormenta ſufficeret: tanta tolleran
tie virtute firmata eſt vt reſoluerentur
prius ⁊ conſiderant carnificum manus
qui ſibi ꝓ contentioſa iudicis animoſi
tate inuicez ſuccedebāt. Deniqꝫ a pͥma
luce vſqꝫ ad veſperam tormenta ſemꝑ
innouantes ad vltimum victos ſe con
fitentur ſtupentes quomodo in ea ſpūs
permaneret cuz nihil tam ex corpore ꝑ
ſupplicia reſediſſet. Sed illa vere bea=
ta (vt poſt moduz nobis ipſa diſſeruit)
quotiens vocem confeſſionis emiſit et
xp̄ianā ſum proclamauit: totiens noue
vires corꝑi reddebant ⁊ tanqꝫ ablutis
ꝑ confeſſionem doloꝝib⁹ inſtaurabatur
recentior ad agones. Eoqꝫ quo magis
intellexerat q̄ vox pia ſenſum doloris
extigueret: ſepi⁹ ⁊ alacrius xp̄iana ſum
⁊ nihil apō nos mali gerit̄ ꝓclamabat.

E ¶ Dyaconus quoqꝫ ſanctus nomi=
ne etiaz ipe ſupra q̄ꝫ dici poteſt ⁊ ſupra
quam humanam fas erat ferre naturā
acrius inſiſtentibus miniſtris demonū
quo aliqd ab eo elicere poſſent confeſ=
ſionis illicite noua penarum genera ꝓ=
tulit. Et que longe ſubſtantiam huma
ne ꝯditionis excederent. At ille vir deo
plenus intantum crudelitates eorum
riſit. et ferinam in queſtione ſeuitiam.
vt nūqꝫ dignus ſit vel quis eſſet genere
vnde domo vel patria vl̄ nomen ſaltim
ſuum eis fateri. Sꝫ de his ſingulis in=
terrogatus nihil aliud in oībus tormē
tis niſi xp̄ianū ſe eſſe reſpōdit. Hoc mi
chi nomen: hoc gen⁹ ⁊ patria eſt. Aliud
inquit omnino nihil ſum q̄ꝫ xp̄ianū. Un
de ⁊ incredibilis eos agitabat in ſania
q̄ tantis penarū gñibus ꝯſumptis ex=
torquere ei nec ꝓfeſſionem quidem ꝓ=
prij vocabuli potuiſſent. Ad vltimū can
dētes laminas eris ⁊ ferri erga ingui=
nis loca: ⁊ delicatiora q̄qꝫ membroꝝ in
ſtauratis ignib⁹ adhibent. ex quo car=
nes q̄dē ei⁹ aduſte igni defluebāt. Ipſe
vero permanebat immobilis inconcuſ
ſus intrepidus celeſtibus eternisqꝫ fon
tib⁹ q̄ ꝓcedunt de vētre ieſu humanas
in ſe tēperās flammas. Uerūtn̄ m̄bris
oībus martyr erat ⁊ toto corꝑe vnū vul

nus horrebat. Perit in eo hūane forme
agnitio. ⁊ nō ſolū quis eſſet. ſed ⁊ quid
eet tormētoꝝ crudelitas ne cognoſci poſ
ſet abſtulerat. xp̄s tn̄ in eo ſolus ꝑ mar
tyrij gl̄iam recognoſcebatur. qui ꝑ
ei⁹ patiētiā deſtruebat aduerſarias po
teſtates ⁊ ſuos milites ꝑ tollerantie ro
borat exēplum oñdens omnibus quia
nihil terribile eſt vbi diligit̄ pater nil
doloris eſt vbi fides chriſti eſt. Sed ar
tifices ſcelerum nequaq̄ꝫ martyrij eru=
buere virtutez. Poſt paucos etem̄ dies
conſiderantes q̄ ſi tu mentibus adhuc
vulneribus que indignarentur etiam
ad moliſſimum manus tactum tormen
ta rurſuz inferrent: ⁊ denuo membra iā
putrefacta vexarent. Unum de duobus
fore aut in ſua eū impietatis iura ceſſu
rū. aut ſi in tormētis aīam poſuiſſet ter
rorē crudelitatis ꝯmetū ceteris intētā
dū. Sꝫ hoc lōge ꝯ q̄ꝫ impij cogitauere
ceſſit. Nā q̄ vix credi ab infidelibus po
teſt reſtitutū eſt in primā ſpeciē corꝑ⁹
per ſecūda tormēta. Et officia mēbroꝝ
q̄ abſtulerat pͥma crudelitas: ſcd̄a repa
rauit ita vt iterata ſupplicia nō ei iā pe
nā cōtulerint ſed medelaz. ¶ Sed ⁊ blā
dina quā pauloante memorauimus: ſi
mili exemplo ad ſupplicia ſecūda reuo
cat. Que cū ſemiuiua pene ⁊ in mortis
quodā ꝯfinio poſita iteratis fuiſſet pul
ſata cruciatibus velut e ſomno quodā
ſubito euigilās immemorā future bea
titudinis venit ⁊ voce conſtanti tanq̄ꝫ
de excelſo edito ꝯtionaret ad populum
Multū inq̄t erratis o viri q̄ putatis in
fantum viſceribus veſci eos qui ne mu
torum quidem animalium carnib⁹ vtū
tur. Et ſic in cōfeſſeone perdurans iteꝝ
numero martyꝝ ſociata retruditur.

¶ Cap. ij. de eodem.

SEd poſtea
q̄ꝫ ꝑ beatorū martyruz
patiētiā tyrannica eua
nuere ſupplicia alijs
rurſus diabol⁹ machi=
nis oppugnare parat
famulos dei quo ſcꝫ afflictione carcerꝫ
⁊ penali ſqualore ꝯſumpti ac ſeptimo vt
dicū: puncto in neruo pedes ꝯ q̄ꝫ credi
fas eſt diſtēti in intimo tenebraꝝ loco
ꝑ oīa penaꝝ gñā q̄ furētiū ſeuitia exco
gitare poterat deperirent. Quā pluri=
mi ꝫ hoc genere in ergaſtulis ꝯſumun
tur dño ſuſcipiente eoꝝ huiuſcemodi
exitū q̄b⁹ nec ibi defuit diuine maieſta
tis auxiliū. Aliquāti etem̄ ex his qui ſe
uiſſima tormēta ꝑtulerant nec humane
aliquid medele ꝑmiſſi ſunt cōſequi mi=
rū in modum virtute dñi conualeſcere
⁊ ſubitā mentis alacritatē ac deſpera=
tū corꝑis robur recuꝑare ceperunt ita
vt cohortatione ſua ceteros ad patien=
tiam confirmarent q̄ impatientes erāt
penaruz. Illi aūt magis qui nuper fue
rant correpti ⁊ quoꝝ corpora nōdū tor
menta ſolidauerant illi deniqꝫ erant q̄
pedoris horror ⁊ concluſionis tenebris
necabant̄. ¶ Uerū beati fotini lugdunē
ſis epiſcopi glorioſam martyrij confeſ
ſionem fas non eſt ſilentio ꝑterire. Qui
cū monagerio maior eſſet etate ⁊ corpo
re vt pote illi⁹ cui inualidus cetera pe=
ne iaz mortuus ſolo martyrij amore vi
uebat. Ducit̄ autē ad tribunalia immo
potius defert̄ ſenior langore reſolutus
Cuius adhuc ſolum aīa ſeruabatur vt
chriſtus ꝑ eā magnificentius in fragili
corꝑe triumpharet. Statuitur interea
ſenior pro tribunalib⁹ impie plebis vn
diqꝫ clamor attollitur hunc ipm̄ eſſe in
ſonant xp̄ianum. Tū vero a pſīde inter
rogat⁹ quis nā eſſet xp̄ianoꝝ deus. Re
ſpondit. Si dign⁹ fueris ſcies. Hinc ꝓ
cunctos velut rabies immenſi cuiuſ=
dam furoris inuaſit ita vt qui ꝓpe aſta
bant pugnis alij calcibus ſubigerēt ſe=
nē nec etati nec grauitati aliquid reue
rentie deferentes. Illi autem qui lōgi⁹
erant quicquid furentibus teli veniſſet
in man⁹ emin⁹ iaciebāt ita vt vnuſqſqꝫ
ſummi ſibi eſſe delicti duceret ſi aliqd
inſenē ſceleris nō intuliſſet. In hoc eñ
vindicandos deos ſuos eſſe credebāt.
Quē cū ſeminecē ꝓieciſſent in carcerē
incōtaminatū paulopoſt ſpiritum red
didit. ¶ Per idē tp̄s immēſa quedā dei
diſpenſatio ꝓcurat̄ ⁊ mīa ex inſperato
chriſti domini arte conquiritur quod
nunq̄ꝫ fere prius ac perſecutoribus ge=
ſtum meminimus. Omnes enim hi qui

Primo comprehenſi negauerant fidem
correpti traduntur in carcerem. Et quo
infelicibus ne ſolamen quidez penalis
preſtaretur exitij nō quaſi chriſtiani iā
ſed tanq̄ homicide ⁊ inceſti detineban
tur habentes miſeri duplicem penam.
Quoniā quidem ceterorum ſupplicia
mitigabat ſpes ⁊ corona martyrij. Chri
ſtiq; charitas ⁊ ſancti ſpiritus gratia re
uelabat afflictos. Iſtos autez ipſis pe
nalibꝰ cathenis ⁊ pondere carceris gra
uius ꝯſcia cruciabat ita vt vultu ipō et
aſpectu diſcernerent a ceteris: ꝙ illi ꝓdu
cebantur de ſupplicijs leti. Et diuinū
quid neſcio in ipſis vultibus p̄ferren-
tes vincula ſua monialia p̄cioſa duce-
bant per ſqualorem carceris chriſti bo
nus odor effecti ita vt videretur ſibi nō
in ergaſtulo ſed in miro odore thece cō
cluſi. At illi alij triſtes demerſis ipſis
quoq; conſpectibus horridi ⁊ omni tur
pitudis deformitate fediores: ſꝫ ⁊ ipſis
gētilibus in multo opprobrio expoſiti
erāt tanq̄ degeneres ⁊ ignaui qui fidē
perdiderint et crimen inuenerint. Et q̄
chriſtianoꝝ quidem nomine caruerint
homicidaruz tn̄ penas non effugerint.
Que cum ita geri viderent ceteri incre
dibilr corroborati ſunt ita vt cōprehenſi
abſq; animi mutatione cōſtanter nihil
aliud q̄ xp̄ianos ſe eſſe faterentur.
C ¶ Et cum quedā his locis fuiſſent
longius ꝓſecuti poſt aliquanta iterum
hec ſubiūgunt. Poſt hec iam per diuer
ſas ſpecies martyrij eorū velut coronā
quandam varijs floribus compoſitam
dominus xp̄s intexens offerebat patri
vt ab eo velut victores magni agonis
remunerationem eternoꝝ ſumerent p̄-
mioꝝ. Nam maturus ⁊ ſanctꝰ ⁊ blādi-
na ⁊ attalus munerum diebꝰ innume-
ris milibus gentium diuerſarum aſpe
ctaculuz congregatis ſtatuuntur in me
dio arene. Et rurſuz maturus cum ſan
cto tanq̄ nihil prius geſtum fuiſſet ad
oīa tormentoꝝ ⁊ verberū genera reno
uantur certātibus omnimodis aduer-
ſarijs quatenus eoꝝ patientiā frange-
rent ⁊ ab ipſo vt ita dicam vertice coro
nas eorū diriperent inſanis populi vo
cibꝰ inſtigati. Sed illis eo magis ani
mos roborabat ſpes vicine iā glorie ꝗ̄
ſibi iam iamq; manu contingere ⁊ con-
trectare dexteris videbantur. Cumq; ⁊
ſuppliciorum genera ⁊ ſpectaculoꝝ iā
pene tempus fuiſſet abſumptum: nec
moueri vllatenus a ſententia valuiſ-
ſent cum etiaz ſelle ferre ſuperpoſiti cō
ſumptaz verberibus carnem ignis ſub
ter miniſtratus exureret. Ad vltimum
infatigabiles martyrum ſpiritus ferro
ceſis ceruicibus effugarunt. Blandina
ꝟo religata ſtipitem atq; in crucis mo-
dū diſtenta beſtijs pabulum preparat
Que tamen in ligno pendens vultu im
territo ⁊ ſatis leto orationem fundebat
ad dominum: qua ⁊ ſibi conſtantiam et
ceteris agonis ſui conſortibus ꝑſeuerā
tiam precaretur. Et facile vota ſpera-
bat implenda que ꝓprijs iuuabat exē-
plis. Simul ⁊ illō edocēs ꝙ paſſionum
xp̄i conſortibus certuz ſit etiā glīe eius
donanda eſſe conſortia. Sed cuz nulla
ex beſtijs corpus eiꝰ auderet cōtingere
depoſita d̄ ligno rurſuz reuocat ad car
cerez alijs adhuc agonibus preparan-
da vt per multas victorias caput qui
dem tortuoſi ſerpentis attereret: fratꝝ
vero animos ad tollerantiā cōciperet:
ꝑ hoc ꝙ ipſam in paruo ⁊ fragilli corpe
tot certaminibꝰ ꝑmaneret inuicta: ⁊ ꝑ
ſingulos agones deſcederet coronata.

¶ Cap. iij. de eodem.

Attalꝰ quoq;
populi vocibus poſtulat.
Erat enim valde nobilis.
Et quod cunctis nobilius
eſt vir optime conſcientie: et fide chriſti
per omnia exercita ſemper martyr. Cū
q; circum natus fuiſſet in amphitrea-
trum titulo ſe precente in quo ſcriptuz
erat Attalus chriſtianus Fremere in
eum vulgi inſanientis furor vehemen
tius cepit. Sed cum preſidi indicatum
fuiſſet eſſe eum romane ciuitatis viruz
iubet eum cum ceteris in carcerem re-
cipi. ſimulꝫ ad ceſarem refert eiuſq; ſen
tentiā qd deo iuberet expectat. Ueꝝ in
ter moras poſiti in carcere non infru-
ctuoſum ſibi tp̄s trāſire patiunt̄ ſed vi-
gore animi ⁊ alacritate fidei ſue eos q̄
infirmiores videbant̄ aīabant. Et ipſi
nondū martyres cohortationibꝰ ſuis
martyres plurimos faciebāt. Ex q̄ ma
gnū gaudiū matri naſcebāt̄ eccl̄ie vidē
ti ſuos filios q̄ pene iā decidiſſe in mor
tem videbantur: per hos reparari ad
vitam ⁊ monitis eorum multis qui iaz
negando velut abroſum quoddā effe
cti fuerant quaſi iterum parturieban-
tur ⁊ xp̄s in eis iteꝝ formabatur. Doce
bantur enim ab his: quia deus nō vult
mortem peccatoris: ſed vt cōuertatur ⁊
viuat. Igitur cum a ceſare reſcriptum
fuiſſet vt perſiſtentes quidem puniren
tur negātes autē dimitterētur die quo
dam celeberrimo in quo ex omnibus ꝓ
uincijs coeuntes nundinas apud nos
agere ſolent in ipſo frequentiſſimo con
uentu tribunal aſcēdēs p̄parari ſibi iu
dex chriſtianos ⁊ introduci ad ſuppli-
ciorum pompam prebendam cunctis q̄
aderant iubet. Rurſum itaq; cruces rur
ſum pene rurſum tormēta reparentur.
Et ſi qui forte ciues romani reperti ſūt
hos plecti capite decernit. Ceteros ve
ro beſtijs tradi. Ingens tamen ab om-
nibꝰ gloriam xp̄o conferebatur pro his
qui ante negauerant ⁊ dimitti neq; ne-
gantes potuerant. Nunc vero cum ne-
gantibus venia preſtaretur in confeſſio
ne ꝑſiſterent ⁊ deꝑditionis grege reuo
cati in numero martyruz iungerentur.
B ¶ Igitur cū erga ſupradictos que-
ſtio haberetur Alexander quidam ge-
nere frix: medicus diſciplina vir religio
ſus ⁊ prudens ⁊ vite ac morum ꝓbita-
te cunctis carus acceptuſq; amore dei
ꝯcitatus cū aſſiſteret tribunali nutibus
hortabatur ad ꝯfeſſionem eos in quos
queſtio agebatur ita vt oībus qui aſta-
bant palam fieret quid animos gereret
Cūq; id populi notauiſſent indignātes
maxime ꝓ his qui quod prius negaue
rant rediuiua nunc confeſſione reuoca-
bant conclamauerunt aduerſum alexā
driū hec ipſo inſtigante committi. Qui
iuſſus a p̄ſide in mediū ſtatuit q̄s eēt
interrogatus xp̄ianū ſe eſſe libera ꝓfeſ
ſione teſtatur. Quē cōtinuo p̄parandū
beſtijs condemnauit. Et poſtea die ſi-
mul cum Attallo ꝓducitur. Quem con
tra preceptum ceſaris gratificari popu
lis volens etiam ipſum tradi iuſſit. Sꝫ
cum ferarum nulla ſanctorum corpora
contigiſſet: omnibus eos verberum ce-
terarumq; penarum ſupplicijs crucia-
tos ad vltimum in conſpectu populi in
medio arene iugulari iubet. Beato Ale
xandro in omnibus quas perpeſſus eſt
penis ne vnum quidem penitus profe
rente ſermonem: ſed ab initio vſq; ad fi
nem infra ſemetipſum ſemper cum deo
loquente: ⁊ in laudibus eius ac precibꝰ
permanente. Attalus vero cum prunis
ſubter ſubiectis in ſella ferrea torretur
cumq; nidor aduſte carnis ad nares ⁊
ora inſpectantis populi perferretur vo
ce magna exclamabat ad plebem. Ec-
ce hoc eſt homines comedere quod fa-
citis vos. Quid a nobis velut occultuz
inquiritis facinus: quod vos aperta lu
ce cōmittis. Nos em̄ neq; comedimus
homines neq; aliud quod mali agimꝰ
Et cū interrogaretur qō nomen habet
deus reſpondit. Qui plures nomini-
bus diſcernuntur. Qui vnus eſt non in
diget nomine.
¶ Poſt hos nouiſſimo iam nundinarū
die Blandina rurſus inducitur cum pō
tico annorum. xvj. fere puero. Quiq;
et in priorum cruciatibus iuſſi fuerant
ſemꝑ aſtare quo magis ceterorum vi-
dentes ſupplicia terrerent̄. Statuūtur
ergo in mediuz: iubentur iurare ꝑ deos
Illi vero contrario nullos eſſe agebāt
iſtos per quos iurare cogerētur. Cūq;
alijs q̄ pluribꝰ ꝟbis exprobrarent gen
tium deos: inſanire magis in eos cepit
populi multitudo neq; teneram pue-
ri etatem neq; ſexum femine miſeran-
tes: ſed per omnia tormentorum gene
ra quaſi quodam eos circulo peragen-
tes nihil deeſſe penis patiebātur quas
crudelitas inueniſſet. Tunc ponticus
maximum patientie robur materna co
hortatione ſuſcipiens et perſeuerans
in confeſſione fidei impollutum ſpiritū
reddidit. Beata vero blandina vltima
omnium velut omnium nobilis mater
ꝑmiſſos martyrij ad coronaz filios inſe
qui iā ſecura feſtinat exultās ⁊ ouās ve
lut ad thalamum ſponſi inuitata et ad

nuptiale conuiuium. Ex quo fiebat vt
in verberibus tripudiaret ⁊ craticulis
exusta gauderet actaꝫ hilaris videret
⁊ leta tanq̃ſi inter dapes regias accu
baret. Poſt hec ad beſtias traditur: ſꝫ
ab his intacta ꝑdurat. Inde etiã aliud
excogitatur crudelitatis genus. vt reti
conſtricta obiceretur tauro ferociter in
ſtigato. A quo cũ fuiſſet innumeris icti
bus laceſſita ⁊ toto arene ambitu iacta
ta nihil penitus leditur: ſed ꝑmanet le
to vt ſemper vultu mente ↄſtãt ipe ipa
⁊ animi preſumptione cum xp̃o iaꝫ col
loquens. Ad vltimũ iugulari gladio iu
betur. Stupẽtibus ipſis etiam impijs
⁊ dicẽtibus ꝙ nunq̃ fuerit femina que
tanta ac talia ferre potuerit.

C ¶ Sed nec ſic q̃dem ſatietateꝫ ali=
quam capere crudelitas quiuit. Anti=
qui etem̃ ſerpentis virulentia concita=
ti feri ac barbari mores mãſueſcere ne
ſciebant. Ex ipſa quippe ſanctoruꝫ pa=
tientia ſeniorꝫ eis contentionis rabies
accendebatur. Et velut pudore quodã
fatigabat ꝙ maior ineſſet cruciatis q̃
cruciatibus virtus. Et ex hoc ad nefan
da odia iudex ſimul inſtigabatur ⁊ po=
pulus. vt ſcriptura compleretur q̃ dicit
iniquus adhuc inique agat ⁊ iniuſt⁹ ad
huc faciat iniuſta. Igitur in audito ſe=
uitie gñe eoꝝ qui necabant in carcere
corpora canibus iubebãtur exponi: ad
hibita ſimul cuſtodia die noctuq; ne q̃
collectas reliquias humanitatis intui
tu traderet ſepulture. Sꝫ ſi quid forte
vel beſtijs vel igni reliquum ex corpo=
ribus martyrum fuerat: ipſa cum trun
cis ſuis capita punitoꝝ inſepulta ꝑ cu
ſtodiam militum ſeruabantur. Et q̃re
bat ſi q̃d vltra poſſet humana crudeli=
tas etiam in eos qui iam vite hui⁹ lu=
men exceſſerant. Exultabant tñ gentes
magnificantes ſimulachra ſua quoruꝫ
virtute datam in illos vindictam dice
bant. Si qui vero inter ipos paulo mi
tior vel humanior videbatur vbi nunc
eſt aiebat deus eoꝝ. Et quid eis ꝓfuit
iſta religio: pro qua etiam animas po=
ſuerunt. Igitur apud illos erat variuꝫ
illud inſultationis genus. Apud nos
vero ingens luctus habebatur p̃cipue
ꝙ non poſſemus corpora humi trade
re. Quippe quibus nec noctis tempore
aliqua ad hoc oportunitas p̃bebatur.
Neq; muneribus ſuadere cuſtodes ne
q; precibus aut vllo alio genere copia
erat: ita attente ⁊ ſollicite curabant ne
daretur extremis oſſibus ſepultura.
Poſt aliquot autem dies cum nullã ſe
peliendi gratiam preſtitiſſent. incenſa
oſſa martyrum et in fauillam redacta
cum reliquo terre puluere in rodanum
fluuium diſperſere: ne vſq; eorũ reliq̃
reſiderent. Quaſi vero hoc agẽtes deũ
vincerent: ⁊ ſicut dicebant ſpeꝫ eis per
hec reſurrectionis adimerent. Speran
tes em̃ aiebant de ſepulchris quãdoq;
ſe eſſe reſurrecturos. idcirco noua ne=
ſcio qua perſuadente ſibi ſuperſtitione
leti ſe tormentis mortibuſq; ſubijciunt
Nunc videamus ſi reſurgent: et ſi põt
eis adeſſe deus eorum ⁊ eripere eos de
manibus nr̃is. Hec ſunt que illis tẽpo=
ribus geſta ex epiſtola fratrum lugdu=
nenſium declarantur. Ex quibus quid
etiam per ceteras prouincias geri po=
tuerit coniectura capiendum eſt.

D ¶ Referuntur adhuc in ipſa ep̃la
ad quedam etiam de humilitate ⁊ mã
ſuetudine beatorum martyrum que di
gnum puto ad hec ſuis ſermonibus ſi=
cut cetera ſociari. Qui q; aiunt ad imi=
tationem xp̃i q̃ cum in forma dei eſſet
non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe eq̃=
lem deo. in tanta gloria poſiti vt ſemel
et iterum ac frequentius martyres fa=
cta poſt beſtias poſt ignes ⁊ laminas ne
q; ſeipſi martyres dicebant neq; alijs
ita ſe appellantibus indulgebant. Sed
ſi forte aliquis noſtrum vel in epiſtola
vel in ſermone eos martyres nominaſ
ſet: increpabãt acri⁹ dicẽtes ꝙ hec ap=
pellatio ſoli xp̃o debet: q̃ ſol⁹ veritatis
fidelis eſt martyr: ⁊ q̃ primo genit⁹ eſt
ex mortuis: et auctor vite eterne. Uel
certe illis ſolis aptum hoc eſſe vocabu
lum: q̃ poſt bonam ↄfeſſionem diſcede=
re de hac vita ⁊ pergere meruerunt ad
deum. Nos aũt aiebant humiles rege
ni optam⁹ vt ipa ſalti in nobis cõfeſſio
tuta permaneat. In quo etiam ceteros
fratres cum lachrymis obſecrabant vt

pro eis dominum precarentur. quo ꝑfe
cte confeſſionis ſignaculum martyriuꝫ
mererent accipere. Et tanta in eis hu=
militas erat: vt cum rebus ipſis eſſet
martyres nominis tamen iactantiam
fugerent. Apud gentiles vero cum om
ni fiducia conſiſtebant: nobilitateꝫ aie
per contemptum iniurie ⁊ ſuppliciorũ
patientiaꝫ demonſtrantes. Erant ergo
inter fratres humiles inter perſecuto=
res elati: ſuis mites aduerſarijs terri=
biles. Chriſto ſubiecti diabolo erecti.
humiliabant ſe ſub potentiſſima manu
dei: per quam nunc ſublimius exaltati
ſunt. Placabant oẽs accuſabant nemi=
nem ſoluebant cunctos: ligabant nullũ
Orabant etiam pro perſecutorib⁹ ſuis:
vtentes ſermone ſancti Stephani pri=
mi martyris: ⁊ dicẽtis. Dñe ne ſtatuas
illis hoc peccatuꝫ. Aduerſum quos eo
vehemẽtiora diabolus prelia concita=
bat: quo per nimiam charitatem quam
habebant in xp̃o ieſu: etiã eos qui lapſi
fuerãt. et quos iam ſe immanis. illa be
ſtia abſorbuiſſe crediderat rurſum vi=
uos de internis eius viſceribus educe
bãt. et velut matres erga paruulos ſuos
ita erga eos totis profuſis miſeratio=
num viſceribus inherebant: oĩpotenti
deo effundentes pro ipſis fontes ac flu
mina lachrymarum. Uitam petebant
eis adeo. tribuebatur eis. Nec ſibi gra
tum iter ducebant eundi ad dñm velle
tam putabant martyrij forte coronã: ſi
patrem membrorum ſuoꝝ de eccl'ijs ra
ptam. velut ſponſalia quedam detenta
ri a diabolo permiſiſſent. Super om̃ia
aũt pacem ⁊ ipſi diligebant. ⁊ nobis ſer
uare mãdabant. Nec aliaꝫ ſibi niſi per
pacem viam ad martyriũ conſtruebãt.
cauentes ne vllam poſt ſe diſſenſioneꝫ
fratribus: ne eccleſie matri meſticiã de
relinquerent: ſed pacem ſemꝑ habẽdã
pacem fratribus cuſtodiendam: ⁊ cha=
ritatem precipue tenendam que ẽ vni=
tatis ⁊ concordie vinculum commone=
bant. Hec non inutiliter vt opinor a no
bis ad edificationem legentiuꝫ memo
rie tradita ſunt: que ex tãtorũ virorum
auctoritate deſcẽdũt: ꝓpter eos q̃ tumi
di et inflati aduerſum fr̃es ferunt. Et ſi
qui forte titubauerit miſerationũ xp̃i vi=
ſcera ab eis putant penitus excludẽda.

E ¶ Refertur adhuc in eadẽ ſcriptu=
ra ⁊ alia narratio: quã cognitionis cau
ſa hic inſerere dignum putaui. Alchi=
biades quidã erat in numero eoruꝫ q̃
ꝓ xp̃o vincti tenebant. Hic vitam ſatis
arduam ⁊ auſteram gerebat: nihil cibi
volens accipere: ſed tantuꝫ ſale ⁊ pane
cum aqua vtebatur. Cumq; huic vite ri
gorem vellet etiam in carcere poſitus
obtinere. Attalo poſt primã ↄfeſſioneꝫ
ſuam quã in amphiteatro confeſſus eſt
reuelat: q: non recte faceret. Alchibia=
des creaturis dei ⁊ ipſe non vti et alijs
formã ſcandali derelinquere. Quib⁹ co
gnitis Alchibiades cepit oĩa cũ gr̃arũ
actione ꝑcipere. Q: que illi reuelabat
ſpũs vt doceret. ⁊ huic vt ſequeret ideꝫ
ſpũs perſuadebat. Sꝫ de his finis ſit.
Igitur mõtanus ⁊ Alchibiades ⁊ theo
dotus in Frigie partib⁹ tũc primũ apd
q̃plurimos in ꝓphetaꝝ opinioneꝫ ve
nerunt. Et q: per illud adhuc tempus
multe etiã alie virtutes ⁊ gr̃e in diuer=
ſis eccl'ijs per donuꝫ ſcti ſpũs miniſtra
bãtur: facile accõmodata eſt fides etiã
his potuiſſe ꝓphetie gr̃am dari. Cũq;
plurima inter fratres diſſentio fuiſſet
exorta. Rurſum eccl'ie galliaꝝ iudiciuꝫ
ſuum ⁊ ſñiam de his q̃ꝫ cum oĩ reueren
tia: ⁊ recte fidei expoſitione decernunt:
epiſtolas martyꝝ: q̃ apud eos conſum
mati fuerunt ꝓferentes quas illi in vin
culis poſiti ꝑ aſiam et frigiam fratrib⁹
ↄſiſtentibus ſcripſerant ⁊ eleutherio vr
bis rome epiſcopo: de pace cum eccl'ie
ↄmonentes. Qui q; ẽt hyreneũ tunc ad
huc eccl'ie lugdunenſis p̃ſbyteꝝ ſupra=
dicto vrbis rome ep̃o eleutherio com=
mendabant teſtimonium vite eius ꝓhi
bentes ſicut ipſorum etiam voces que
infra ſcribuntur oſtendunt.

¶ Capi. iiij. martyres hyreneum Eleu
therum commendant.

VAlere te ideo
iterum ⁊ ſemꝑ optam⁹. p̃r
eleutheri rogauim⁹ fr̃em ⁊
ſocium noſtrum hyreneuꝫ
hec tibi ſcripta deferre. Quem depreca

mur vt habeas cõmendatum. Emulatoꝛ nanqꝫ eſt teſtamenti xp̃i. Scimꝰ em̃ ꝙ ſolus officij gradus non facit aliquẽ iuſtum: quo tamen iſte recte vtitur in p̃ſbyterio. ſed plus em̃ ex vite merito cõmẽdamus. Enumerãt etiam poſt hec diuerſoꝛum martyꝛum gloꝛias: quanti ferro ceſi: quanti beſtijs: quãti ignibus quanti etiam ſqualoꝛe carceris aſſumpti ſunt. Que ſi quis vult plenius noſcere: ipſas ex integro requirat epiſtolas.

¶ Capitulum quintum ꝙ gentiliũ exercitum ſiti periclitantem milites chꝛiſtiani pluuia a domino pꝛecibus impetrata ſaluant.

Bitur antõini tempoꝛibus quibus hec geſta referuntur. Marcum aurelium fratrem eius ceſarem bella inferentem germanis ac ſarmatis tradunt hyſtoꝛie cum ſit eius periclitaret̃ exercitus eſtuantem ⁊ querentem quid facto opus eſſet reperiſſe in legione q̃ſdam milites chꝛiſtianos. Quibꝰ vt noſtris moꝛtis eſt flexis genibus depꝛecantibus exaudiſſe deū deprecatiões eoꝛum. ⁊ ſubito contra omnium ſpẽ largiſſimis hymbꝛibus pꝛofuſis exercitus quidem periclitantis pꝛo quo oꝛauerant chꝛiſtiani ſitim ſedatam hoſtes vero qui iam exicialiter imminebant fulminibus crebꝛis: ⁊ celitꝰ pꝛolapſis ignibus effugatos. Quod factum refertur quidem: ⁊ ab hyſtoꝛicis gentilium. Sꝫ quia noſtroꝛum oꝛationibus impetratum ſit non refertur quippe apd̃ quos etiam cetera miracula que a noſtris geſta ſunt non habent fidem. Noſtroꝛum vero et tertullianus hoc memoꝛat: et apud grecos appollinaris. Qui etiam ipſam legionē pꝛo inſignis facti miraculo mutato nõie vocitatã dicit ab imperatoꝛe. Fulmineam. Tertulianus vero marci imperatoꝛis epiſtola etiã nũc haberi dicit quibus de his apertius indicat̃. Sed nos iam ex hoc ad hyſtoꝛie oꝛdinem redeamus.

¶ Igitur photino nonageſimo vite ſue anno cū ceteris gallie martyꝛibus cõſummato. Hyrenéꝰ Lugdunẽſis ecclie ſuſcepit ſacerdotiũ. Quẽ hyꝛeneũ polycarpi auditoꝛem fuiſſe in pueritia ꝯperimus. Hic in tertio aduerſum hereſes libꝛo Eleutherij epi tpibꝰ (q̃ tpa nũc habemus in manibus) ſcribere ſe opus illud indicat his verbis.

¶ Cp̃ꝫ. vi. de ſucceſſiõe epoꝝ romanoꝝ.

Fundata igit̃ et edificata ecclia bti apli ligno officiũ epatus iniunxunt. Cuius Lini Paulus in epiſtola ad Timotheum meminit. Huic ſuccedit Anacletꝰ. Poſtq̃ tertio loco epatum ſuſcepit. Clemẽs Hic aũt cum btis aplis fuit. et cum ipſis vitam ſemper exegit: atqꝫ ab ipſis inſtitutus: recentẽ gerebat traditionis eoꝛum memoꝛiam: ⁊ pꝛedicationis eoꝛum foꝛmã ſemper habebat in oculis. Sub hoc ergo Clemente. ſeditio non modica exoꝛta eſt apud coꝛinthum inter fratres. ita vt ex perſona romane ecclie. ſcriberet ipſe clemens ad coꝛinthios epiſtolã neceſſariam: q̃ eos reuocaret in pacem: et fidem eoꝛum q̃ concuſſa fuerat renouaret: expꝛimens in ea aploꝝ traditionē quẽ nuꝑ ab eis ipſe ſuſceperat. Et poſt aliquanta iteꝝ dicit. Huic aũt clemẽti ſucceſſit euariſtus. Et euariſto Alexander. Et poſt hunc ſextus ab aplis oꝛdinatur ſixtꝰ. Poſtq̃ Thelephoꝛus qui illuſtre martyꝛiũ duxit. Poſt hunc hyginus. Deinde piꝰ Poſtq̃ anicetꝰ. Huic ſucceſſit ſother. qui nunc duodecimo loco ab aplis epatus obtinet ſoꝛtẽ ⁊ eaſdem q̃s apoſtoli tradiderũt p̃dicatiões diuie fidei itegras illibataſqꝫ cuſtodit.

¶ Capitulum. vij. ꝙ illis tempoꝛibus ꝑ chꝛiſtianos miracula fiant.

Hec hyꝛeneus in ſupꝛadictis libꝛis ꝯplexus eſt. Sed et in ſecũdo nihilominus eiuſdem operis libꝛo dicẽs etiam ſuis tꝑibus reliquias quaſdam diuine virtutis in eccleſijs inueniri hoc modo ſcribit. Abeſt aũt longe ab eis vt moꝛtuum ſuſcitent ſicut dñs ſuſcitauit et apoſtoli ꝑ orões. Sed ⁊ fratres frequenter fecerunt hoc in plurimis eccleſijs. Ita vt omni ſimul ecctia congregata ieiunijſqꝫ oꝛatiõibus multis ad deũ ꝓfuſis conuerteret̃ ſpũs moꝛtui ⁊ redderetur homo viuus per orões ſctõꝝ. Et iteꝝ dicit poſt aliquanta ꝙ ſi dñm ꝑ fantaſiam dicent feciſſe hec: ad pꝛophetas veniamus: q̃ hec ab eo gerenda eſſe p̃dixerant: ⁊ q̃ confirmarũt hũc eſſe filiũ dei. Pꝛopter qd̃ ⁊ diſcipuli ſui in ipſius nõie: ⁊ ab ipſo accipientes grãm. faciũt hec: ad ſubueniendum ſaluti hoĩm ꝓut vnuſquiſqꝫ meruerit. Alij nanqꝫ demones fugant: ⁊ ita eos qui incurſati ſunt purgant: vt interdum ipſi illi qui curati ſunt: credentes in ecctia permaneant Alij aũt pꝛeſcientiam accipiunt futuroꝛum ⁊ viſiones ꝓpheticas vident. Alij infirmos manu ſuppoſita reſtituunt ſanitati. Sꝫ ⁊ moꝛtui ab his aliquotiens ſuſcitati ſunt: ⁊ ꝑmanſerunt nobiſcū ꝑ annos multos. Et quid plura: nõ eſt numerus ſingulaꝝ virtutū q̃ per vniuerſum mũdū in ecclijs dei geruntur per gratiam ⁊ nomen. Jeſu xp̃i ſub põtio pylato crucifixi. Que tñ quotidie fiunt nõ ob aliquã nũdinationẽ neqꝫ ob pecunie queſtũ. ſed ſicut gratis grã accipitur a deo: ita gratis eadẽ miniſtratur. Et iterum alio in loco idē hyꝛeneus ita ſcribit. Sicut (inquit) audiuimꝰ multos ex fratribus in eccła grãm habentes pꝛophetarum ⁊ oĩbus linguis loquentes ꝑ ſancti ſpiritus donum. Qui et miſteria et ſecreta dei in manifeſtũ cum expedit pꝛoferunt. Hec aũt inſeruimus vt oſtẽderemus diuerſas ſanctiſpũs gratias: vſqꝫ ad illa adhuc tẽpoꝛa apd̃ dignos quoſqꝫ in eccleſijs perduraſſe. quoniā quidē in initijs polliciti ſumꝰ hoc nos in tempoꝛe pꝛobaturos.

¶ Cap. viij. aliq̃ de q̃buſdā nõ. teſta. libꝛis ⁊ de trãſlatiõe. lxx. ex hyꝛenei ſnĩa.

Sed et de oꝛdine canonis diuinarū ſcripturarum quid etiā ſupꝛadictus vir hyꝛeneꝰ ſentiat ipſius nichilominus ſermonibus pꝛoferamus. Pꝛimo inquit de ſanctis euangelijs videamꝰ. Mattheus quidē hebꝛeis pꝛopꝛia eoꝛum lingua conſcriptum edidit euangelium cum Paulus ⁊ petrus in vꝛbe romã euangelizarẽt: atqꝫ eccleſie inibi fũdamenta ſolidarent. Poſt quoꝛum exitum Marcus diſcipulꝰ et interpꝛes petri euangelium quod ille pꝛedicauerat digeſſit in libꝛo. Poſt hec Johannes diſcipulus domini qui et ſupꝛa pectꝰ eiꝰ recubuit: edidit euangelium apd̃ epheſum vꝛbem aſie poſitus. Hec in tertio ſupꝛadicti operis libꝛo. In quinto vero de reuelatione iohannis ſcribens: et de numero nominis antichꝛiſti: hec refert Cum igitur hec ita ſe habeãt et in omnibus rectis ⁊ antiquis exemplaribus iſte numerus inueniatur. ſed ⁊ illi hec eodem conteſtẽtur qui iohannem viderunt in coꝛpoꝛe poſitum: ⁊ verbum dñi p̃dicantem: quia numerus beſtie ſcd̃m grecoꝛum computum ⁊ litteras que in eadem ꝯſcribũtur. Et paulopoſt iterū ſubiungit hec. Nos ergo periculum incurrere nolumus de antichꝛiſti nomie confidentius aliquid ꝓnunciantes. Si enim opoꝛteret hec euidenter ⁊ palam in hoc iam tempoꝛe pꝛedicari vtiqꝫ ⁊ ꝑ illū qui apocalipſim ſcripſit: nomẽ eiꝰ euidenter fuiſſet expꝛeſſum: quia nec illa reuelatio ante multum tempoꝛis facta eſt: ſed pene iam noſtra etate pꝛope finem Domitiani Ceſaris. Hec nobis etiam de apocalipſi vir ſupꝛa memoꝛatus expoſuit. Meminit autem pꝛĩe epiſtole Johannis: ⁊ pꝛime petri: plurimaqꝫ ex ipſis ſumit exempla. Necnon ⁊ libellum qui dicitur paſtoꝛis amplectit̃ dicens. Bñ ergo refert ſcriptura que dicit pꝛimo oĩm credendum eſt: quia vnꝰ eſt deus qui omnia creauit atqꝫ cõpoſuit. Utitur autem ⁊ teſtimonijs de ſapientia ſalomonis. Sed et apoſtolici cuiuſdam viri cuius nomen reticuit: ſermonum quaſi memoꝛiter meminit. Juſtini quoqꝫ martyꝛis: et ignatij memoriā facit: ⁊ ea que ſcripſerunt pꝛoducit in medium: ⁊ pꝛomittit ſe quoqꝫ aduerſum ſcripta Martionis reſponſurum.

B ¶ Sꝫ ⁊ de ſeptuaginta interpꝛetibꝰ diuinarum ſcripturarum audi quibus

referat ꝟbis. Deꝰ inq̄t hō̃ factꝰ ē:⁊ ip̄e
dominus ſaluabit nos:qui dedit ſignū̃
illud quod de virgine ſcriptum eſt. Et
non ſicut quidam dicūt eoꝝ qui modo
auſi ſunt aliter interp̄tari ſcripturas et
aiūt. Ecce iuuencula in vētre accipiet ⁊
pariet filium. Sicut interpretatus eſt
theodotion ephesius:et aquila ponti-
cus:ambo iudei proſeliti. Quos ſecuti
ſunt Ebionite:qui dicūt xp̄m de ioſeph
natum. Et pauca iteruꝫ infra ſubiūgit.
Prius enim inquit ꝙ romanoꝝ inuale
ſceret principatus:cuꝫ adhuc macedo-
nes aſiam poſſiderēt. Ptolomeus lagi
filius volēs bibliothece ſue quā apud
Alexandriam ex omniū veteꝝ grecoꝝ
voluminibus conſtruebat:maiorē glo-
riam querere:petijt etiam ab hieroſo-
lymis vt hebreas eorum ſcripturas in
grecā linguam interpretas acciperet.
At illi (ſubiecti quippe erāt macedoni
bus) electos ⁊ in ſcripturis ſanctis eru-
ditiſſimos atq̄ in vtraq̄ lingua pitiſſi
mos viros ſeptuaginta p̄ſbyteros:mi
ſerunt ad ptolomeum. In quos tamen
dei voluntas et conſilium gerebatur.
Tum ille ſingulorum volens accipere
documenta ⁊ verens ne forte per inter
pretationē occultarent: inſertam diui-
nis voluminibus veritatem: ſingulos
a ſe inuicem ſeparat:⁊ eadem ſeorſum
poſitos interp̄tari iubet eūq̄ ordinē in
terp̄tandi in ſingulis quibuſq̄ volumi
nibꝰ obſeruari. Quoſq̄ rurſum ſe corā
in vnū oēs reuocari:⁊ cōferre adinuicē
q̄ ſinguli interp̄tati ſunt facit. Et tunc
deꝰ vere glorificat̄:⁊ ſcriptura ſancta ꝙ
vere diuina eſſet agnoſcit̄. Omnes em̄
eadem hiſdem ꝟbis:eiſdēq̄ nominibꝰ
ac ſententijs ſcripſerant ab initio vſq̄
ad finem:ita vt ⁊ ipſi qui aderant gen-
tiles agnoſcerent quia de nutu ſcriptu
re tūc interp̄tate ſunt. Et nihil mirum
ſi diuina ꝓuidentia hoc ita fieri procu
rauit:cuꝫ in ea captiuitate que populo
accederat ſub Nabuchodonoſor rege
corruptis ſcripturis cum poſt .lxx. an-
nos iudei ad patriā ſuam redirēt tem-
poribus Artaxerſis Perſarū regis:in-
ſpirauerit deꝰ heſdraꝫ ſacerdotē ex tri
bu leui:vt omnia priorū prophetarum

volumina ac verba repararet:ac reſti-
tueret populo legem que per moyſen
fuerat data. Hec hyreneus.

¶ Cap̄. ix. de pantheno philoſopho vi
ro ⁊ eruditiſſimo ⁊ chriſtianiſſimo.

IBitur decem
et nouē annis Antoninus
cū in impio pduraſſet:poſt
exceſſum ſui:p̄ncipatū Co
modo dereliquit. Huius p̄mo imperij
anno Julianus apud Alexandriam ſa
cerdotium accipit. Agripino ex actis
duodecim annis in epiſcopatu defun-
cto. Cum per idem tempus ſole eccle-
ſiaſtice ⁊ doctoris officio:preeſſet vir in
omni eruditione nobiliſſimus panthe
nus. Ex quo apud eos conſuetudo an-
tiquitus tradita:vſq̄ in hodiernum p-
manet:diuinaruꝫ ſcripturarū doctores
mihi ſole eccleſiaſtice haberi viros dū
taxat in ſcientia ⁊ eruditione ꝓbatiſſi-
mos. Huius ergo officij velut auctor q̄
dam:⁊ dux vir de quo ſupra diximus:ſa
tis illuſtris habebat̄. Quippe qui etiā
in philoſophis prius qui Stoici appel
lantur:nobiliter claruiſſet. Cuius tan-
tum ſtudij erga verbum dei ⁊ tantum
amoris fuiſſe traditur:vt etiam ad pre
dicandum chriſti euangeliū omnibus
gentibus que in orientis vltimis ſeceſ
ſibus recondunt̄ fidei ⁊ deuotionis ca-
lore profectu ſit:⁊ vſq̄ ad indiam cite-
riorem:verbum dei predicando perue-
nerit. Erant enim adhuc in illis tempo
ribus ⁊ euangeliſte nōnulli qui ad imi
tationem ſanctoꝝ apoſtolorū in diuer-
ſis orbis partibus oberrantes per gra
tiam dei et animi ſui virtutem:verbuꝫ
dei ⁊ fidem chriſti:ignorantibꝰ quibuſ
q̄ gētibus inſerebant. In quibus pre-
cipuus et illuſtris panthenus habeba
tur. Quem ferunt cum ad indos perue
niſſet. reperiſſe ꝙ Bartholomeus apo
ſtolus apud eos fidei ſemina prima cō
diderit et Mathei euangeliū Hebreis
ſcriptuꝫ litteris dereliquerit quod per
idem tempus ſupradictus Pathenus
inibi repertuꝫ detulerit. Sed ⁊ in mul
tis preterea alijs doctrine eccleſiaſtice
ſtudijs:apud alexandriam clarem ſa-
tis et

tis ⁊ nobilem vitam:optimo ⁊ admira
bili fine concluſit. Tam viua voce diſci
pulos inſtruens quam ⁊ librorum mo-
nimentis etiam poſtris theſauros ſcien
tie derelinquens.

¶ Cap̄. x. de clemente alexandrino.

INhis diuinarū
eruditionū ſcholiſq̄ maxime ef
floruit apud Alexandriā Clemēs:eo-
dē vocabulo quo ⁊ in vrbe roma:ap̄lo-
rū ⁊ ſucceſſor ⁊ diſcipulus vocitatꝰ. De
niq̄ hic ipſe clemēs in ſeptimo diſpoſi
tionū libro:Pantheni tanq̄ magiſtri ⁊
p̄ceptoris ſui:mentionē facit. Sed et in
primo libro ſtromaium:hunc eundē de
ſignat in eo loco vbi enumerat:ꝙ plu-
res ap̄lice p̄dicationis repererit viros
hec dicēs. Mihi quidem commentarij
huic operis non ad oſtentationē ſcribū
tur:ſed ad ꝯmemorationē ſenecte:⁊ ad
obliuionis remedium. Quo ſcilꝫ in his
ſit mihi adumbratio quedā rerum ma
gnificarum diuinorūq̄ verborū:que au
dire merui a viris ſanctis ⁊ btīs. Quo
rū ab alio apud achaiam:ab alio apud
Syriam:ab alia vero in oriente:⁊ maxi
me apud Paleſtinaꝫ inſtitutus ſum ex
hebreorum origine veniente. Ad vlti-
mum auteꝫ in egypto magiſterio vſus
ſum:viri virtutis ⁊ ſcientie merito:om
nibus preferendi. Poſt quē velut the-
ſauro in abſconditis reperto:aliud que
rere vltra ceſſaui. Et illi quideꝫ diuine
doctrine veritatē:mihi (que ſibi ab ipis
ſtatim p̄mus auctoribus:Petro:et Ja-
cobo:ac Johanne. ⁊ Paulo ſanctis apo
ſtolis tradita fuerant) tanq̄ patres fi-
lio cōmendarunt. Sed pauci patribus
ſimiles filij. Tamē deo fauente:per ip-
ſos in nobis apoſtolici germinis plan-
tata ſunt ſemina.

¶ Capitulū. xj. de ep̄is hieroſolymoꝝ.

TEridem tem
pus eccleſie hieroſolymo-
rū narciſſus p̄erat. Qui fa-
mes merito:noſtris adhuc
temporibus celebratur: quintamdeci-
mam poſt eos qui ex circunciſione fue-
rant ſucceſſionē:vſq̄ ad tempora adria

ne obſidionis adducēs. Primū namq̄
inibi ex gentibus Ep̄m fuiſſe indicaui-
mus Marcum Poſt quem Caſſianū:in
de Punlium. Poſt hūc Maximum ⁊ ſic
Julianum. Poſt quem cayum:⁊ iteruꝫ
alium iulianū. Capitonem quoq̄ ⁊ Va
lentem. Inde dolitianum. Poſt quē tri
ceſimum ab apoſtolis Narciſſum.

¶ Capitulū. xij. de quodam rodone
⁊ marcionis hereſi.

VEruꝫ ea tem
peſtate Rodo q̄dā ex Aſie
prouincia oriūdus:vt ip̄e
ſcribit in vrbe roma erudi
tus:refert a Tatiano (cuius in ſuperio
ribus inter ceteros ſcriptores memini
mus) libros q̄ pluri mos ex maxime cō
tra martionis hereſim ſcriptos. Quaꝫ
aſſerit idem Tatianus in diuerſas ſciſ
ſam eſſe ſententias. Sed ⁊ qui:et quaꝫ
ob cauſam ex eadē hereſi ſciſſi ſint:ip̄e
per hec ꝟba deſignat. Propterea inq̄t
etiam inter ſemetipſos diſcordāt:quia
id affirmare cupiūt:qꝺ nō poteſt ſtare.
Ex eorum namq̄ grege eſt appelles. q̄
abſtinētie ⁊ ſenectutis p̄rogatiua vſus
vnum quidē oīm eſſe fatetur initium.
Prophetas tamē ꝯtrario ſpiritu aſſerit
inſpiratos:ſequēs perſuaſionē ꝟginis
cuiuſdam acte ſpiritu demonis nomi-
ne philomene. Alij autē ſicut ipſe nau-
ta martiō:duo principia introducunt.
Ex quibus eſt ⁊ ponticus et baſilicus.
Qui ⁊ ipſi ſecuti ſunt quidem ponticū
lupum. Sed non inuenientes exituꝫ re
rum ſicut nec ille quidē:ad ea que pu-
tarunt eſſe faciliora cōuerſi ſunt ⁊ duo
principia introduxerūt:abſq̄ vllis hoc
probationibus ꝯfirmantes. Alij quoq̄
ex eiſdem rurſus in deterius deuoluti
ſunt non ſoluꝫ duo ſed tria principia ⁊
tres naturas confirmantes. Quorum
princeps ⁊ auctor eſt ſinerus:ſicut ipſi
defenſores dogmatis huius dicūt. Sꝫ
⁊ ipſe deſcribit ꝙ congreſſus ſit cū ap-
pelle:ita referens. Nam ⁊ ſenex appel
les habuit nobiſcū ſermonem:⁊ multa
male docere ꝯuictus eſt. Unde ⁊ aſſere
bat nō oportere omnino fidei diſcuti ra
tione: ſed vnum quemq̄ debere in eo

qđ credidit permanere. Salutē namqꝫ
ijs eſſe qui in cruxifixuʒ ſperant: tantū
vt in bonis operibus inueniantur. Ma
nifeſte tamen decernebat de deo ſicut
prediximus vnum eſſe principium vt
et nos dicimus. Et inde exponens eiꝰ
omnem ſententiā introducit etiaʒ ipſe
ſuum ſenſum. Dicebā autem inquit ad
eum. Unde tamen oſtendimus vnius
principij rationem 'aut, quomodo hoc
aſſerat ediſſere. Tum ille ꝓphetie qui
dē aiebat ſemetipās coarguūt: qꝛ nihil
omnino continēt veritatis: ex eo qđ in-
ter ſe inuicē diſcordēt: ⁊ vtiqꝫ falſe ſunt
ꝗ ſibimetipſis aduerſant̄. Quō autē ſit
vnū pn̄cipiū: ſe quidē ſcire denegabat.
Ita tn̄ ſibi videri. Cūqꝫ adiuuaret̄ a me
vt qđ verum eſt diceret ſacramēto con
firmauit ſe neſcire quomō vnus ſit vni
genitus deus: ſed tantūmodo credere.
Tum ego deriſum plane eū ⁊ notatuʒ
habui: qui ſe doctorē ꝓfiteret̄ eoꝝ que
ignorare fateretur. In eodē quoqꝫ ope
re refert̄ Caliſtion quidē in vrbe roma
diſcipulus extitiſſe Tatiani: ꝗ ſcripſit
compoſitū eſſe a Tatiano ꝓpoſitionū
vel queſtionū librū: in quo oīa que ob-
ſcura ſunt ⁊ difficilia in ſcripturis diui
nis abſoluat. Sed idē Rodo in cōmēta
rijs ſuis ꝓpoſitiones eiꝰ ꝓlaturū ſe: et
confutaturū ꝓmittit. Et autē eiuſdē et
in exameron commentarius: in quo re-
fert ꝙ appelles q̄ꝫplurima aduerſum
legē moyſi conſcripſerit impia: ⁊ aduer
ſum totam legē blaſphemās protule-
rit voces: coarguēs vt ſibi videtur ⁊ de
ſtruens ea que ſcripta ſunt.

¶ Cap. xiij. de montano heretico.

HEc ⁊ multa alia ex ſu
pradictis ſcriptoris cōperi
mus libris. Cum tn̄ hoſtis
humani gn̄is ad ſalutē ho
minū debellandā: nihil vſqꝫ ocij gerit:
ſʒ diuerſas: ⁊ varias hereſes ꝑ ſingula
queqꝫ ſuſcitat loca. In quibus maximū
ſui gn̄is ſerpētē apud Aſiā Friſiāqꝫ ꝓ
ducit montanū: ꝗ ſe paraclitū noīaret.
Et cū eo mulieres priſcā ⁊ maximillā:
quas prophetiſſas velut ex ipſius fa-
ctas inſpiratione iactabat.

¶ Cap. xiiij de florino ⁊ blaſto ⁊ ſciſma
te ab eis rome facto.

SEd in vrbe
Roma Florinus quidā
gradu preſbyterij de ec
cleſia collapſus: vna cū
Blaſto ſocio ⁊ criminis
et furoris: plurimos de
eccl̄ia in ſuū baratruʒ deducebāt: noua
aduerſum ꝟitatē figmēta machinātes.
Sʒ aduerſum hereſim catafrigaꝝ ſcu-
tū validiſſimū ꝓtulit appollinaris hie
rapolites: de ꝗ ſupra memorauimꝰ: alij
qꝫ q̄ꝫplurimi ad id locoꝝ eruditiſſimi
viri: aduerſuʒ eos ꝓ ꝟitatis defenſione
certarūt. Qui ēt nobis ad hyſtorie tex-
tū monimēta validiſſima reliq̄rūt. In-
terim vt diximꝰ. Apolinaris ſcribēs ad
uerſus hāc hereſim: ⁊ deſignās in p̄fa-
tione ꝙ ꝑ eccl̄ias gallatie vicinarūqꝫ ꝓ
uiciaꝝ digrediēs: ⁊ plurimos ab eis ir
retitos vidēs: multos q̄dē ⁊ corā diſpu
tādo correxit: rogatꝰ tn̄ a fribꝰ etiā hec
ad ip̄os ſcripta trāſmiſerit. In q̄bꝰ poſt
aliquāta cū auctorē huius hereſis deſi
gnaſſet ꝓ grediens etiam hec addidit.

¶ Cap. xv. de mōtano heretico ⁊ duabꝰ
mulierculis ſecū pariter inſanientibꝰ.

ORigo inquit
huiꝰ hereſis que aduerſuʒ
eccleſiā nuper exorta eſt: in
de deſcēdit. Uicus quidam
eſſe dicit̄ apud Meſſiam frigie ciuitatē
ꝗ appellat̄ ardabau. In quo aiūt mon-
tanū quendā noīe qui nuꝑ ad fideʒ xp̄i
venerat ſub graue aſie procōſule cupi-
ditate nimia p̄matus accēſuʒ: ꝓuijs ſpi
ritibꝰ in ſemetip̄o locū dediſſe: ac repē
te in quodā exceſſu mētis effectū: ⁊ ve-
lut ſpiritu actū ꝓloqui cepiſſe noua q̄-
dā ⁊ diuerſa ab ijs q̄ ex ſucceſſione ma-
ioꝝ eccl̄ie tradita fuerāt velut ꝓpheta
li ſpecie ꝓferētē. Que cū ita viderēt fie
ri hi q ꝑ idē tp̄s aderāt auditores: alij
eū velut demone repletū: ⁊ erratico ꝑ-
flatū ſpū: ad decipiēdos ppl̄os indicā-
tes obiurgabāt: ⁊ ꝓloqui omnino ꝓhi
bebāt memores dominici p̄cepti ⁊ com
minationis eius: qua iubet obſeruaris

falſis ꝓphetis. Alij aūt velut ſctō ſpū
repletū: ⁊ prophetica gratia donatum
putabāt. Et immemores dn̄i p̄cepti: er
ratico ⁊ ſeductorio ſpūi eatenus indul-
gebāt: vt etiam prouocare eū ad dicen
dā aliqua ꝓlectarent̄. Et hoc fiebat ar
te diabolica: qua indiſciplinatis perdi
tio parabat̄. A quibꝰ montanus cuʒ ſu
pra q̄ꝫ dignū eſt in veneratiōe haberet̄:
in tātū temeritatis ꝓgreſſus eſt: vt etiā
duas quaſdā mulieres inſano ſpū quo
ipſe replebatur participes ſibi faceret
⁊ ad inſaniendū ſecuʒ pariter edoceret:
quo faciliꝰ vterqꝫ ſexus in errorē ꝑ vtrū
qꝫ caperet̄. Hi etiā beatificare eos qui
ſibi familiarius adherebāt: ⁊ ꝓmiſſio-
nū magnitudine tumidos reddere. In
terduʒ etiā obiurgare quoſdā vt ne in
omnibus adulatores deprehēderetur.
Tamē ꝑpauci erāt ex Frigibus q̄ eorū
deciperent̄ inſania. Quibus ⁊ ꝑſuade-
bat in vniuerſam eccl̄iam que ꝑ orbem
terre eſt blaſphemare: ⁊ nō ſolū nihil ei
deferre reuerētie ſed ne limen quidem
eius incedere. Frequēter tn̄ aduētanti
bus ex aſia fratribus: veſaniet ꝯ fidem
xp̄i bachātes: cōfutati vt heretici corru
ptoreſqꝫ ꝟitatatis ab eccleſie conuētu
⁊ ſocietate depulſi ſunt. Hec in p̄mo li-
bro ſcribens ⁊ per oē operis ſui corpus
fraudes hereſis in ſingulis q̄buſqꝫ con
uincens. In ſecūdo quoqꝫ volumine de
eiſdē etiā hoc ſcribit. Quale ē aūt inq̄t
qđ ⁊ ꝓphetarū ꝑcuſſores nos vocāt: ꝓ
eo qđ inſanas eoꝝ non ſuſcepimꝰ fanta
ſias. Dicunt em̄ hos eſſe quos ꝓmiſe-
rit dn̄s ad ppl̄m ſuū ſe eſſe miſſuꝝ pro
phetas. Reſpōdeāt ergo nobis ſi a deo
miſſi ſunt prophete mōtanus ⁊ mulie-
res eiꝰ quis eoꝝ a iudeis ꝑſecutionem
paſſus eſt: aut quis ab iniquis occiſus
eſt vel quis eoꝝ pro nomine dn̄i tātus
eſt. Et ante reges ⁊ preſides ſtetit. Aut
q̄s in ſinagogis iudeoꝝ flagellatꝰ eſt.
Uel quis lapidatus eſt. Quinimo ⁊ ecō
trario traditur: ꝙ finē vite exēplo iude
traditoris acceperint. Dicunt̄ em̄ ipſo
demone quo inſpirabant̄ id agente: di
uerſis q̄qꝫ tꝑibus vitam laqueo finiſſe.
Illū vero admirabilē veluti prophetie
ipſorum primogenitū theodotum no-
mine: tradunt quodā tꝑe viſum ſibi eſſe
velut in celo aſſumi: ⁊ crediidiſſe ſe ſpūi
erroris: quo euectuʒ in excelſum ⁊ inde
deductum ad terram finē vite exitu peſ
ſimo terminaſſe. Sʒ hec ipſi de monta
no vel theodoto ac mulieribus ita ge-
ſtum negant. Tamen a plurimis affir-
matur. Qđ cum inter negantes ⁊ confir
mātes: nos rei fidē relinquimus in me
dio. Item poſt aliquanta ſubiūgit etiā
hec. Sed ⁊ ſanctiꝰ ep̄i probatiſſimi viri
qui per idē tempus fuerūt zoticus de
cumana: ⁊ iulianus đ apamia: aggreſſi
cohibere ſpiritū qui loquebatur in ma
ximilla iuſſerūt themiſonem obturare
os eius: ⁊ excludere vocem falſis erra-
tici ſpiritus. Quod ⁊ ita factum eſt. Et
iteruʒ coarguens falſam fuiſſe Maxi-
mille prophetiaʒ que bella q̄ꝫ plurima
imminere p̄dixerat: his vtitur verbis.
Et quomodo nō eius mendacium eui-
denter arguitur. Tredecim namqꝫ iaʒ
exacti ſunt anni vſqꝫ ad preſentē diem:
ex quo mortua eſt iſta mulier: et nuſq̄ꝫ
prorſus vel priuatim vel publice bellū
aliquod exortum eſt. Sed et chriſtia-
nis per dei miſericordiam par iugis ⁊
firma perdurat. Sed et in tertio libro
de ijs qui ſe iactabant ꝙ multi marty-
res ex eorum hereſi extitiſſent: hoc di-
cit: cuʒ inquit in omnibus que ſupra di
ximus conuicti nihil reſpōdere potue-
rint: ad martyres confugiunt: dicen-
tes ſe multos habere martyres: ⁊ hoc
eſſe iudicium: quod verus ſit apud ip-
ſos propheticus ſpiritus. Quid ergo.
Quia multi et alij heretici plurimos
martyres habent ideo acquieſendum
eſt eis: ꝙ etiam veritas apud ipſos ſit.
Nam primi qui dicuntur martioniſte
habent plurimos martyres. Sed que
eſſe poterit apud eos martyrij veritas
vbi chriſti veritas non eſt. Et poſt ali-
quanta iterum ſubiungit. Deniqꝫ ait.
Sācti martyres qui pro vera fide mar
tyrium ducunt: cum de eccleſia pro-
cedentes ad paſſionem ducuntur: ſi
qui forte inuenti fuerint cum eis de he
reſi frigum ſecernūt ab eis ⁊ reſpuunt
eorum ſocietatem nec vllo genere cuʒ
iam martyrij palmam teneant ſpiritui

montani ⁊ maximille acquieſcēdum pu-
tant. Sicut ⁊ noſtris tēpibus apud apa-
miam (que eſt ſupra meandrum poſita)
geſtum ſcimus a Cayo ⁊ alexandro qui
de eumenia martyres extiterunt.

¶ Capitulū. xvj. de melciade ⁊ eius
ſcriptis.

IN eodē au-
tē ope meminit Mel-
ciadis ſcriptoris: tāꝗ
qui ⁊ ipſe librū aduer-
ſum hereſim ſupradi-
ctaꝫ cōſcripſerit. De-
niqꝫ ⁊ inſerit ex ei⁹ di-
ctis ſuo opi hec ṽba. Neqꝫ eīm credēdū
eſt (inquit) in exceſſu mētis. i. per amen-
tiam prophetari: qḋ eſt proprie pſeudo
prophetarum. vbi enim quis emēs ef-
ficitur iuſti rectiqꝫ eſſe nō poteſt tenax.
qui ſine dubio initiū ſumūt ex imperi-
tia: ad finē vero deuoluunt̄ amentie ſi-
cut ſupra diximus. Hoc aūt modo neqꝫ
in veteri teſtamēto quēꝗ neqꝫ in nouo
per dei ſpm̄ extitiſſe prophetaꝫ poterūt
demonſtrare. quia neqꝫ agabus neqꝫ iu-
das neqꝫ ſilas neqꝫ quatuor filie philip-
pi neqꝫ ammia q̄ in philadelphie eccl'ia
prophetauit neqꝫ quadratus neqꝫ ali⁹
quiſquā ex numero ipſoꝝ hoc modo di-
gnoſcit̄ prophetaſſe. ⁊ poſt pauca iterū
ſubiungit ⁊ dicit. Si enim poſt quadra-
tū ⁊ ammiā philadelphinā vt aiunt mu-
lieres iſte montani ſucceſſerunt in pro-
pheticā gratiam: ⁊ ſicut confirmabant
vniuerſe eccleſie date ſunt ad prophe-
tandum vſqꝫ ad aduentum dn̄i decipi-
tur eoꝝ confirmatio. Quartumdecimū
etenim iam pene habet annum ex quo
defuncta eſt maximilla. Hec ex ſupradi-
cti viri commētarijs. Ipſe vero de quo
indicat melciades etiā alia nobis ꝓprij
operis non contēnenda monimenta de-
reliquit. ſcripſit nāqꝫ ⁊ aduerſus gentes
librum ⁊ aduerſus iudeos alium: ⁊ ad
principes romani regni apolegeticum
pro fide noſtra ſcripſit ⁊ aduerſum cata-
fricas hereticos.

¶ Capitulum. xvij. Apollonius mō-
tani hereſi declarat eāqꝫ ⁊ eius pro-
phetiſſas fortiter impugnat.

SEd et apollo-
nius quidā eccleſiaſtic⁹ ni-
hilominus ſcriptor bellum
aduerſum eos edidit i quo
ſatis vigilāter ꝓphetias ipſorū falſas
eſſe conuincit. ⁊ ſingula in eis ṽba cor-
guit. ſimul ⁊ vitaꝫ moreſqꝫ eoꝝ q̄ aucto-
res hereſeos extiterūt exponit per hec
verba. Sed videam⁹ (inquit) q̄s eſt hic
nouus magiſter: ⁊ primū nobis doctri-
nā eius ſm̄ domini ſn̄iam actus ipſius
⁊ opera cōmendent. Hic eſt qui docuit
nuptias ſolui ⁊ qui ieiuniorū leges pri-
mus impoſuit. Qui pepuzam ⁊ thimiū
oppida frige hieruſalē nominauit. atqꝫ
in hec omnes cōgregādo diſcernit. Qui
exactores pecunie ſtatuit. Qui ſub no-
mine oblationum munera artificioſius
accipit. Qui ſalaria preſtat p̄dicantib⁹
verbū ſuū vt per hoc iuitati enixius do-
ctrine ei⁹ operā prebeāt. Hec de mōta-
no. De mulieribus ṽo ei⁹ poſt aliquā-
ta ita ſcribit. Oſtēdemus aūt p̄mo oīm
has ꝓphetiſſas ex quo ſpū replete ſunt
viros ſuos reliquiſſe. Quomō ergo mē-
tiuntur priſcam virginē fuiſſe. Et poſt
aliquāta iterum dicit. Non tibi videtur
qḋ oīs ſcriptura ꝓhibet ꝓphetam mu-
nera accipe vl' pecunias. Si ergo videā
ꝓphetam accepiſſe aurū ⁊ argentū ⁊ ve-
ſtes precioſas qūo eam prophetā putē.
Et iterū poſt aliquāta ſubiungit dicēs
Sed ⁊ themiſſus q̄ apud eos noīe tātū
confeſſionis inflatus eſt: vere aūt ꝯfeſ-
ſionis fructibus caret: qm̄ quidē ꝑ mul-
tā pecuniā vīcula depoſuit quē oporte-
bat vtiqꝫ humiliter ſe agere hic arrogā-
tia elatus apl'ice ſibi aliq̇d auctoritatis
aſſumēs epiſtolā ad oēs eccleſias ſcri-
bit. In qua docere conat̄ eos q̄ multo re-
ctius ꝗ ipſe credebāt. Et cohortat̄ oēs
ad nouas ṽboꝝ adinuētiones accōmo-
dare aurem ſuam. Blaſphemat autem
dn̄m ⁊ apoſtolos eius ⁊ ſanctam eccle-
ſiam. Sed ⁊ de alijs quibuſdaꝫ q̄ apud
eos vt martyres honorant̄ ita ſcribit.
Veruꝫ ne in pluribus immoremur: dici-
te nobis de alexandro qui ſemetipſum
martyrem dicit quē cōtinuā habet hec
prophetiſſa: quē adorat vt deum mini-

me hic ꝑ latrocinijs alijſqꝫ nefarijs acti-
bus reus extitit. Non nos dicimus: ſed
acta hec publica ꝯtinēt. Quis ergo eo-
rū cui donat pctā. Prophetiſſa ignoſcit
martyri latrocinia: an martyr ignoſcit
prophete rapacitatis ⁊ auaritie crimi-
na. Cum eīm dn̄s dixerit nolite habere
aurum neqꝫ pecuniam neqꝫ duas tuni-
cas iſti in omnibus ꝯtria gerunt acqui-
rentes ⁊ cōgregantes ea que dn̄s etiaꝫ
habētes iuſſit abicere. Probamus nāqꝫ
eos q̄ apud ipſos vel prophete vel mar-
tyres nominātur nō ſolū a diuitibus ſꝫ
etiā pauperib⁹ pupillis ac viduis pecu-
nias cōgregare. Aut ſi habēt cōfidētiā
aſſint ⁊ pro his habeant nobiſcū diſce-
ptationē: vt ſi cōuicti fuerint vel de ce-
tero deſinant talibus ſe implicare con-
mertijs. Opꝫ eīm ex fructib⁹ vel agnoſci
vel etiā probari ꝓphetā. Sicut ⁊ dn̄s di-
cit q̄r arbor ex fructibus cognoſcitur et
propheta verus ꝓbatur ex fructibus.

B ¶ Ut autez de alexandro certius
cognoſcatur ſciendū eſt quia iudicatus
eſt apud emiliū frōtinū ꝓcōſulē epheſi-
non ꝓpter nomē xp̄i ſed ꝓpter quedam
latrocinia. Nam a xp̄i noīe iam apoſta-
ta extiterat. Sed poſt hec vt fideles q̄-
dam fratres qui per illud tp̄s apud iu-
dicem aliquid poterant ꝓ ipſo interce-
derent: ſimulauit ſe propter nomen do-
mini laborare ⁊ ꝑ hoc dimittitur. Nec
tamen in eccleſia patrie ſue recept⁹ eſt
vbi latro eſſe ab oībus noſcebatur. Qḋ
ſi qui forte minus his que dicim⁹ accō-
modandā exiſtimat fidē: in archiuis pu-
blicis apud Epheſum geſta ſeruantur.
Que tn̄ ibi ſeruari hi optimi ꝓphete q̄
ei famulant̄ ignorāt. Qui vtiqꝫ cū ī his
conuincitur ſine dubio ⁊ prophetarum
ignorātia cū ipſo pariter redarguitur.
Hec ⁊ multa alia ī eo ſimilia poſſumus
edocere. Aut ſi cōfidunt: in cōminus ve-
niāt excipiāt intētiones noſtras ⁊ exuāt
ſe ab his ſi putāt ſe eoꝝ poſſe effugere
conſcientiā. Itē poſt pauca de ipſis ꝓ-
phetis iſta ſubiungit. Quod ſi negāt ſe
prophete ipſoruꝫ munera accepiſſe ſta-
tuant hoc vt ſi cōuicti fuerint prophe-
tas ſe eſſe vltra nō ſimulent et mille de-
feram probamenta. Verūtamen neceſ-
ſarium puto etiā reliquos horū ꝓphe-
tarū fructus ꝓbari. Dicite mihi o vos
prophetiſſe vultus ꝓphetantis cando-
ribus ⁊ ruborib⁹ aliq̄n fucat̄: ꝓphetiſſa
ſtibijs tingitur: prophetiſſa ornamētis
vtitur ⁊ ornatibus delectatur. Deinde
propheta ad tabulā ⁊ ad teſſeras ludit.
Propheta pecuniā ſuaꝫ ad vſuras dat.
Dicāt ſi licet hec facere ꝓphetis. Ego
aūt vniuerſa hec eis ꝓbabo. Hec ⁊ mul-
ta alia idē apolloni⁹ ad cōfutādos eos
ſatis ꝓbabiliter ⁊ cōſtanter intexuit de-
ſignās ēt hoc ꝙ quadrageſim⁹ iſte quo
hoc ſcribebat ageret̄ annus ex quo mō-
tanus falſe huius vaticinationis initiū
dederat. Refert etiā de quodā ʒotico ꝙ
apud pepuʒā cū ꝓphetare ſe maximil-
la ſimularet repēte ingreſſus cepit im-
perare ſpiritui q̄ in ipſa loquebat̄ ita vt
eū penitus cohiberet. Sed obſtiterunt
hi qui eis adulabant̄. Meminit autē ⁊
tharſee cuiuſdā martyris q̄ quaſi ex tra-
ditione priorum ſe accepiſſe aſſeruerit
ſaluatorē p̄cepiſſe apl'is ſuis vti ne ante
duodecimū annū ab hieroſolymis di-
ſcederēt. Refert preterea ⁊ apud ephe-
ſum mortuos a iohāne ſuſcitatos ⁊ alia
ꝯplurima. Ex quibus omnib⁹ vehemē-
ter ſupradicta hereſis confutatur. hec
apollonius.

¶ Capitulū. xviij. aliqua que de he-
reſi montani ſcripſit ſerapion.

SErapiō autē
qui poſt maximū epiſcop⁹
apud antiochiā fuit in epi-
ſtola ſua quā ad caricuꝫ et
ponticuꝫ ſcribit de hac ipſa hereſi poſt
aliquāta hoc dicit. vt aūt etiā hec ſciat̄
ꝙ iſta q̄ nunc noua ꝓphetia vel potius
execratio noua proceſſit ab oī fraterni-
tate q̄ in vniuerſum modū eſt reſpuit̄ et
refutat̄ tranſmiſi vobis claudij apolli-
naris ierapolitani Aſie ꝓuincie epi lit-
teras quibus de his plenius inſtruami-
ni. In hac aūt ip̄a ſerapionis ep'la ſub-
ſcriptiones etiā quorūdā epoꝝ ⁊ mar-
tyrum cōtinent̄. Ex quib⁹ vnus hoc mō
ſcripſit. Aurelius Cyrin⁹ martyr opto
vos bene valere. Alius quoqꝫ hoc mō
Aurelius publi⁹ iulius a debeltho cole-

nia tratie ep̃s. Uiuit deus in celis; quia beatus ſophas q̃ eſt in anchialo voluit demonē priſcille eijcere: ſed adulatores eius non permiſerunt. Sꝫ ⁊ multoꝝ ſimul ep̃oꝝ eadē declarantium ſubſcriptiones ſupradictis litteris inherebāt. Uerum de his ſatis dictum.

¶ Cap. xix. de quibuſdā libellis hyrenei ⁊ quomodo mores ⁊ actus policarpi explicat.

PEr idem tempus in vrbe roma diuerſis nihilominus nouitatibꝰ ꝑ nõnullos regula traditiõis eccleſiaſtice vexabat̃. Pro quibꝰ hyreneus ad diuerſos ſcripta prorogauit. Extat igitur vnus eiꝰ libellus q̃ ſuperſcribit̃ ad blaſtum de ſciſmate. alius ad florinum de monarchia ⁊ ꝙ nõ ſit deus maloꝝ creator. Hoc em̃ ſupradictꝰ vir videatur aſſerere. Qui tñ poſtea in errorem deuolutus eſt Ualētini. Scribit autem idē hyreneus ⁊ de ogloade librum in quo ſignificat cõſecutū ſe eſſe quoſdā ex ſucceſſoribus ap̃loꝝ cuius libelli ſubſcriptionem ſatis eleganter affixaꝫ his inſerere dignū duxi. Adiuro te inq̃t qui trāſcripſeris librū hunc per dñm noſtrū ieſum xp̃m ⁊ aduentū eiꝰ in gloria cum veniet iudicare viuos ⁊ mortuos vt cõferas hec que ſcribis ⁊ emēdes diligenter ad exēplaria de quibus tranſcripſeris ad fidē: ⁊ vt ſacramētū adiuratiõis huius ſilr̃ trāſcribas ⁊ miſeras his que tranſcripſiſti. Hec aũt vtiliter ab illo dicta inſerere operi noſtro neceſſariū credidi quo per hec diligēs efficiatur oĩs q̃ hec vel legere vel deſcribere dignum duxerit: ſciēs exemplũ diligētie a ſctis viris ⁊ illuſtribꝰ traditū. Uerū in his q̃ ad florinū ſcripſiſſe hyreneū ſupradiximus facit policarpi mentionē. Cū quo ſe etiā conuerſatū eſſe deſignat per hec ꝟba. Hec inquit dogmata florine q̃ aſſeris cõfidenter dico qꝛ non ſunt ſane ſententie hec dogmata nõ ſunt ꝯſona eccleſiaſtice fidei hec dogmata ne illi quidē qui de eccleſia pulſi ſunt heretici potuerunt aliq̃ñ cõmentari hec dogmata impietatem docent. Hec dogmata ſancti presbyteri q̃ ante nos fuerunt nunq̃ꝫ tratulere illi q̃ ⁊ ap̃los viderūt q̃s ⁊ tu noſti. Uidi em̃ te dū adhuc puer eſſem in aſia apud policarpū tunc quidē preclara agentē dū adhuc eſſes intra palatiū ⁊ ſtudētē placere policarpo. Multo em̃ magis mihi illiꝰ tp̃is rerū geſtarū inheret memoria q̃ꝫ p̃ſentis. Qꝛ hec q̃ a puero diſcimus cū aĩa coaleſcunt ⁊ adherēt ei. Unde etiā locū ipſum tibi poſſum dicere in quo ſedens diſputabat beatꝰ policarpus ⁊ inceſſum illius ⁊ vultū ac totius vite moduꝫ ⁊ ipſius quoq̃ꝫ corpus habitū. Sed ⁊ diſputationes quas habebat ad pp̃lm ⁊ cõuerſationē q̃ fuerat ei cū iohanne q̃ñ narrare ſolitus erat vel ceteroꝝ q̃ ip̃m dñm viderant ⁊ q̃ño recordabat̃ oĩa aqrecēſebat verba que dicta a dño ab illis audierat ⁊ de ꝟtutibus eius ac doctrina. Et tñ omnia hec cum ſcripturis conſona ꝓferebat. Que tunc ego pro minima dei quā mihi donare dignatus eſt attētius ⁊ ſtudioſius audiens deſcribebam non in chartis: ſꝫ in corde meo: queq̃ꝫ per gratiā dei fideliter cuſtodio ⁊ mecū ipſe ſine intermiſſione quodāmodo rumino. Deū ergo teſtor ⁊ in ꝯſpectu ipſius tibi affirmo: qꝛ ſi q̃d tale audiſſet beatꝰ ⁊ ap̃licus vir policarpꝰ exclamaſſet ſtatim ⁊ aures ſuas obturaſſet ac ſicut moris erat ei dixiſſet Deus bone in qua me tēpora reſeruaſti vt hec audiā. Nonne etiā ip̃m cõtinuo locū fugiſſet in quo ſedens vel ſtās huiuſcemodi ꝟba audiſſet. Sed ex epiſtolis eiꝰ quas ſcripſit vel ad vicinas eccleſias vel ab aliquos ex fratribus cõmonens ⁊ cõfirmans eos ⁊ cohortās ad fidem poteſt ſnĩa eiꝰ euidenter agnoſci. Hec hyreneus.

¶ Cap. xx. de appolonio martyre.

VErum ea tempeſtate Commodo romani regni apicē gubernāte pax eccleſijs per omnē terrā ꝓpagabat̃: ⁊ ſermo dñi ex omni gñe hoim ad agnitionē ⁊ pietatē dei ſummi aĩas cõgregabat. Deniq̃ꝫ ⁊ in vrbe roma multos ex illis illuſtribus ⁊ p̃diuitibꝰ viris cū liberis ⁊ cõiugibꝰ ac ꝓpinquis atq̃ꝫ omni pariter familia ſociauit ad fidem. Sed hoc nõ equis oculis ille antiquus humane ſalutꝭ hoſtis aſpexit. Cõtinuo deniq̃ꝫ aggredit̃ varijs noſtros machinis ipugnare. Prio in vrbe roma apolloniū quēdā virū in fide noſtra ⁊ in oĩbus philoſophie eruditionibus illuſtrē ad iudicium pertrahi: accuſatore ei ſuſcitato quodā infeliciſſimo ⁊ deſp̃ate ſalutis hoĩe. Quiq̃ꝫ q̃m lex q̃ oblatos puniri iuſſerat xp̃ianos in delatorē prius aĩaduertendū cenſebat a perhennio iudice vt eius crura cõminuerent̃ ſnĩam primus excepit. Tū deinde exorat̃ beatus apollonius martyr vti defenſioneꝫ pro fide ſua quā audiēte ſenatu atq̃ꝫ omni populo luculēter ⁊ ſplendide habuerat ederet ſcriptā. Et poſt hec ſcd̃m ſenatus conſultū capite plexus eſt. Ita nāq̃ꝫ a prioribus lex iniquiſſime promulgata cenſebat.

¶ Cap. xxi. qui ſub ꝯmodo inſignes epiſcopi clarebant.

IBitur ſub eiuſdē cõmodi pricipatu Eleutherio in vrbe Roma tredecim ānis ſacerdotio fūcto Uictor ſuccedit. Sed ⁊ Juliano apud Alexandriā poſt decem annos defunctos demetriꝰ ſubſtituit̃. Apud antiochiā q̃ꝫ octauus ab ap̃lis ep̃s ꝯſtituit̃ Serapion: de quo in ſuperioribꝰ memorauimꝰ. Tūc apud ceſareā Paleſtine theophilus ⁊ Narciſus in Jeroſolymis eccl'ias ꝓcurabant apud corinthū vero bacilꝰ ⁊ apud epheſum policrates nobiles in ep̃is habebātur. Sed ⁊ multi in alijs locis referūtur peridē tp̃s egregij ſacerdotes. Nos tñ eoꝝ facimꝰ mētionē quoꝝ fidē ⁊ ſciētiā ex ꝓprij operis inditijs poſſumꝰ habere compertam.

¶ Cap. xxii. de queſtiõe ſuper obſeruatione diei paſche.

QUibus ea tēpeſtate eccleſijs p̃ſidētibus in ꝓuincijs Aſie queſtio nõ minima exorit̃ velut ex antiqua eoꝝ obſeruatiõe deſcendēs ꝙ quartadecima luna putarēt omni gēti paſca

obſeruādū. Qñ ſcꝫ iudeis agnus p̃cipit̃ immolari velut neceſſario cõfirmantes quocūq̃ꝫ die ſeptimane q̃rtadecima luna veniſſet ſolui debere ieiuniū cū talis cõſuetudo i nullis p̃ſus alijs vnq̃ꝫ obſeruata fuiſſet eccl'ijs. Ob quā cām ꝯuētus ep̃oꝝ ⁊ cõcilia ꝑ ſingulas quoſq̃ꝫ ꝓuincias ꝯuocant̃ prorogatiſq̃ꝫ ad ſe inuicē ep̃l'is de ſingulis q̃buſq̃ꝫ locis vnum oēs eccleſiaſticū dogma ꝯfirmant ne liceat: aliq̃ñ niſi in die dñica i qua dñs reſurrexit a mortuis dñicum paſche celebrare miſteriū ⁊ in hac ſola ſoluendū eē paſchale ieiuniū. Extat deniq̃ꝫ vſq̃ꝫ i hodiernū ꝯciliū apud Ceſareā Paleſtine habiti decretū in quo p̃mus eſt Thophilꝰ ip̃iꝰ ceſaree ep̃s ⁊ Narciſus hieroſolymoꝝ ſacerdos hr̃ ⁊ i vrbis Rome ꝯſilio ſit̃e aliud decretū cui p̃fuiſſe Uictor ep̃s indicat̃. Et ponti prouincie palmas galloꝝ quoq̃ꝫ ſacerdotalis cõuentus extat Hyreneū preſulē ſcribēs. Aſchaie vero Bachiluꝫ corinthiorū eccleſie ep̃m: qui omnes diuerſis locis vnā eādēq̃ꝫ iudicij ſui ſnĩam protulere.

¶ Capitulum. xxiij. de eodem.

SEd epiſcopi regionis aſiane ſeruandam magis a veteribus ſibi traditā ꝯſuetudineꝫ cõfirmabant.

A ¶ In q̃bꝰ policrates q̃ i eis p̃matū agere videbat̃ ad victorē ep̃ꝫ Romane eccl'ie ſcribēs morē traditiõis antiq̃ ad ſe vſq̃ꝫ delatū ꝑ hec ꝟba deſignat. Nos ergo inq̃t itemeratū paſche colimꝰ diē neq̃ꝫ addētes neq̃ꝫ auferentes aliq̃d. Et em̃ magna q̃dā lumiaria apud aſiā dormierūt ſūmi ⁊ electi viri q̃s dñs ſuſcitabit i aduētu ſuo cū veniet de celis i glĩa ⁊ req̃ret oēs ſctõs ſuos. In q̃bꝰ eſt philippꝰ euāgeliſta q̃ dormiuit apd̃ hyerapolim. ſꝫ ⁊ due filie eiꝰ q̃ ꝟgines ſenuerũt. Et alia eiꝰ filia ſpũ ſctõ repleta q̃ apud epheſuꝫ dormiuit. Nec nõ ⁊ ioānes q̃ ſupra pectꝰ dñi recubuit q̃ fuit ſūmꝰ ſacerdos ⁊ põtificale petallū geſſit martyr ⁊ doctor eccl'ie. q̃ ⁊ ip̃e apd̃ Epheſum dormiuit Policarpꝰ q̃ꝫ apud ſmyrnā ⁊ ep̃s et martyr. Silr̃ ⁊ traſeas ep̃s apud eu-

meniam ſed apud ſmyrnā martyrio cō ſummatus. Quid autem dicam etiam ſagarem: nihilominus ſacerdotē, ⁊ mar tyrem: qui apud laoditiam quieſcit in pace. Sed ⁊ Papirium et Macharium Et melitonem ꝓpter regnū dei ⁊ eunu chū ⁊ ſpirituſancto repletū qui iacet in ciuitate Sardenſiū: expectans aduen tū de celis dn̄i vt reſurgat a mortuis. Iſti ergo omnes diez paſche in quarta decima die menſis obſeruauerūt ſecun dum euangelium nihil omnino extrin ſecus agentes: ſed ⁊ fidei regulam per omnia cōſeruātes. Sed ⁊ ego omnium veſtrū minimꝰ policrates ſm̄ traditio nem patrū meoꝝ obſeruo eorum dūta xat quos ⁊ ab initio ſecutus ſum. Se ptē namq̄ ex parentibus meis ꝑ ordi nē fuerunt epiſcopi ego octauus. Qui oēs ita obſeruauerūt hūc diē. vt ꝯueni ret cū illo quo fermentū iudeorum po pulus aufert. Unde fratres cariſſimi ſe xaginta q̄nq̄ annos etatē gerēs in no mine domini multoꝝ quoq̄ orbis ter re epōrum noticiā pleniſſime habens ⁊ ſanctis ſcripturis intendēs: non ꝑtur babor ex his que ad terrorē ꝓferunt̄ q2 ⁊ maiores mei dixerunt obtemperare oportet deo magis q̄ hoībus. Et poſt pauca de his qui ſecum aderant epiſco pis ita ſubiungit. Poterant autem etiā p̄ſentium epiſcoporum facere mentio nem quos ipſi petiſtis vt euocarem ſi cut ⁊ feci. Quorum nomina ſi ſcribā ni mia multitudo eſt. Qui oēs ſciētes ꝑui tatem meā cōcenſu ſuo que ſcribimus ꝯfirmant. certi ꝙ nō inaniter canos atu limus: ſed in diſciplina. Chriſti ſemper conuerſati ſumus. Sed adhuc Uictor romane eccleſie epiſcopus pertinacius agens paſſum totiꝰ aſie ac vicinaꝝ pro uinciarū eccleſias a communionis ſo cietate abſcindere nititur tāq̄ in here ſim declinātes ⁊ lr̄as mittit q̄bus oēs ſimul abſq̄ diſcretione ab eccleſiaſtico federe ſeggregaret. Sed hoc nō oībus placeat epiſcopis quin potius ⁊ ecōtra rio ſcribētes ei iubebant vt magis q̄ pa cis ſunt ageret: ⁊ ꝯcordie atq̄ vnanimi tati ſtuderet. Deniq̄ ēt extāt ipoꝝ litte re q̄bus aſperiꝰ obiurgāt victorē velut inutiĺr eccĺie ꝯmodis ꝯſulētē. Nā ⁊ hy reneꝰ cū ceteris quibꝰ preerat galliarū epis ſcribēs confirmat quidē vt in dn̄i ca die reſurrectionis dn̄i miſteriū cele bret. Uictorē tamē arguit ꝙ nō recte fe cerit abſcindere a corꝑe vnitatis tot et tantas eccleſias dei que morem antiq̄ tus ſibi traditum cuſtodirent.

B ¶ Sed ⁊ de multis alijs cōmonet ꝑ hec verba. Non ſolū inquit de die pa ſche agitur cōtrouerſia ſed ⁊ de ipſa ſpe cie ieiuniorum. Quidam enim putant vna tm̄ die obſuari debere ieiuniū alij duabus alij vero pluribꝰ. Nō nulli etiā quadraginta ita vt horas diurnas no cturnaſq̄ computantes diem ſtatuant. Que varietas obſeruātie non nunc pri mū neq̄ noſtris temporibus cepit ſed multo ante nos ex illis. vt opinor q̄ nō ſimpliciter quod ab initio traditum eſt tenentes in alium morem vel ꝑ negli gentiam vel ꝑ impericiam poſtmodū decidere. Et tamen nihilominꝰ oēs iſti etiā cū in obſeruantiā variarent inter ſe metipſos et nobiſcum pacifici fuerunt ſemper ⁊ ſunt nec diſſonantia ieiunij fi dei conſonantiam rupit. Poſt hec inſe rit etiā hyſtoriā quandam que pro ſui oportunitate nec a nobis dꝫ omitti. De niq̄ ait. Et illi omnes ante ſoteram p̄ſ byteri qui eccleſie tu cui nunc prees ſa cerdotium tenuerunt (Anicetum dico ⁊ pium iginumq̄ ⁊ thelephorū ⁊ ſixtum) Neq̄ ipſi ita tenuerunt neq̄ hi q̄ cū ip ſis erāt. Et tm̄ cū ipſi ita nō obſeruarent pacem ſemꝑ habuerunt cum illis eccle ſijs que hunc obſeruantie morem tene bant. Cum vtiq̄ ⁊ ipſis contrarium vi deretur ꝙ non etiam ceteri ſimiliter ob ſeruauerant. nunq̄ tamē ob hoc repul ſi ſunt aliqui ab eccleſie ſocietate aut ve nientes ab illis ꝑtibus nō ſunt ſuſcepti Immo potiꝰ ⁊ omnes p̄ſbyteri qui fue runt ante te oībus ſemꝑ q̄ non ita obſer uabant p̄ſbyteris eccĺiarū eucharistiā ſolēniter tranſmittebāt. Btūs autē po licarpus cū ad vrbē Romā veniſſet ſub aniceto cunq̄ de alijs nōnullis paꝝ q̄d habuiſſent inter ſe ſtatim tamē coiſſent in pacē de hac q̄ſtione ita egerunt vt nō vnuſquiſq̄ ſententiam ſuam obſtinata

contentione defenderet. Neq̄ eniꝫ aut anicetus policarpo ſuadere poterat vt non obſeruaret ea q̄ nouerat iohannē diſcipulum domini vel ceteros apoſto los cū quibus ſemꝑ fuerat obſeruaſſe. Neq̄ rurſum policarpꝰ anicetū ꝑſuaſit ea deſerere q̄ ille dicebat a ſe maiorum more ſeruari. Cūq̄ hec ita inter ſe ha buiſſent cōmunicarunt ſibi inuicē ita vt cederet anicetꝰ policarpo etiā ſacerdo tali miniſterio (honoris dūtaxat cōtem platione) perfungi. Et ita ab inuicē ple na fide pace integra ⁊ firma charitate diſcedūt. vt oēs eccleſie ſiue q̄ ita de pa ſcha ſiue que non ita obſeruarent inter ſe tamen concordiā cuſtodirēt. Hec hy reneus agens nominis ſui opus pacē vē de eccleſijs concilians ſcribit. Et nō ſolum victori. ſed ⁊ diuerſis eccleſiarū doctoribus ſimiliter per epiſtolas aſſe rit ꝙ nulla pro hac queſtiōe in eccleſijs dei diſſenſio debeat oboriri.

Cap. xxiiij. de eodem.

APud paleſti nā quoq̄ conuenientes in vnū ſacerdotes dei Nar ciſſꝰ hieroſolymoꝝ ⁊ theo philus de quibus iā ſupradiximus. ſed ⁊ cū ipſis caſſiꝰ tyriꝰ ⁊ clarus de ptolo maide ⁊ ceteri per multi pariter congre gati. cū de hac queſtione agerent̄ quid etiā apud ipſos apoſtolica traditio cō tineret circa finem decreti quod in cōci lio eorum ſtatutum eſt. Hoc modo indi cant. Epiſtole aiunt noſtre exemplaria ꝑ omnes eccleſias tranſmittant̄ vti ne rei efficiamur animarum que diuer ſis erroribus immergunt̄. Deſignamꝰ igitur vobis: q2 ⁊ apud alexandriam ea dem qua apud nos die paſche ſolenni tas gerit̄. q2 ⁊ ipſoꝝ nobis littere defe runt̄ ⁊ ipſi noſtra ſcripta ſuſcipiunt. vt pariter ⁊ conſonanter diē feſtū celebre mus. Hactenus de ſupradicta queſtio ne ex his que in veterum ſcriptis habe ri reperimus.

Cap. xxv. de nonnullis alijs hyrenei libellis.

EXtat autem ad huc hyrenei p̄ter eos quos ſupra enu merauimus libellos ēt aliud volumen egregium aduerſum gētes q̄d de diſci plīa attitulauit ad marcianū quēdā ſcri bēs. Sꝫ ⁊ dialogi de diuerſis i q̄bꝰ teſti monia d̄ ep̄la ad hebreos poni pluria ⁊ de ſapīa q̄ dr̄ ſalomonis. Hec ſunt q̄ ad noſtram noticiam etiā de hyrenei opu ſculis peruenerint.

¶ Cap. xxvj. commodo qui ſtatim imperatores ſucceſſerunt.

COmmodus aūt tredecim annis impe rio gubernato ꝑtinaci poſt ſe regnū reliq̄t. Quo ſex ſo lis mēſibus retento idē pertinax diem obijt ⁊ ſeuerus poſt hunc ſuſcepit princi patū. Cuiꝰ tēꝑibus plurimi eccĺiaſtici viri nobiles ⁊ ſtilo illuſtres extiterūt ſi cut ex eoꝝ monimentis agnoſcimus.

¶ Cap. xxvij. de hereſi artemonis.

EX quibꝰ eſt he raclitus qui in apoſtolū cō mentatus eſt.

A ¶ Et maximinus q̄ de famoſiſſima oīm hereticoꝝ diſſeruit q̄ ſtiōe qua ſemꝑ inquirit̄ vnde ſint mala vel vnde malicia: ⁊ ꝙ materia fctā ſit ⁊ nō infecta. Sed ⁊ candidus qui exame ron: id eſt de principio geneſis ſcripſit Appiꝰ quoq̄ de hiſdē ſimiliter ꝯmenta tur. Sextus etiā qui de reſurrectione diſſeruit ⁊ de ceteris nōnullis. Arabia nus quoq̄ ⁊ alij innumeri quos lōgum eſt vel enumerare vel etiā ꝓ aliquo il luſtri vnū quēq̄ dictorū ſuorū inditio deſignare. Plurimi tamē ipoꝝ exortās temporibus ſuis hereticorū perfidias cōfutantes fidem rectam ⁊ apoſtolicā monimentis ſuorum voluminum man dauere. vt artemonis illius hereſeos auctoris quā poſtmodū paulus ſamo tenus noſtris iam pene temporibus in ſtaurare conatꝰ eſt: de qua dignū eſt q̄ vel qualis ſit hyſtoria comprehēdere.

B ¶ Hec hereſis purum hoiem id eſt abſq̄ deo fuiſſe ſoluatorē ꝯfirmat. Idq̄ antiquitꝰ ab ipſis etiā ap̄lis traditum eſſe mentit̄: Aduerſū quos vnus ex his

quos ſupra memorauim⁹ eccleſiaſtic⁹
ſcriptor:ita reſpōdit Aiunt inquit aliq̄
ipos etiā ap̄los ita vel ſuſcepiſſe:vel ce
teris tradidiſſe ſicut nūc ipi aſſerūt. Et
hāc veritatē p̄dicationis eſſe ſeruatam
vſq₃ ad victoris tēpora. Et quō ſucceſ=
ſores eorū ſcribētes aduerſuȝ gētiles
vel aduerſum hereticos:id eſt iuſtinus
⁊ melciades ⁊ tatianus ⁊ clemēs ⁊ alijs
q̄pluriuni d̄ deitate xp̄i apertiſſime diſ
ſerūt hyrenei vero ⁊ melitonis cetero
rūq₃ qui p̱ idem tp̄s fuerunt volumina
quis ignorat. Quibus ⁊ dn̄m hoiem ſi=
mul p̄dicāt xp̄m. Sed ⁊ pſalmi vel can=
tica q̄ a fratribus fidelib⁹ ex initio ſcri=
pta ſunt verbū dei eē xp̄m ⁊ deum tota
hymnoꝝ ſuoꝝ laude concelebrāt. Quō
ergo tot ſeculis fidē p̄dicatā nūc iſti aſ=
ſerunt q̄ a victoris tēporibus exordiū
ſumpſerit. Quō aūt victori de calūniaȝ
faciunt q̄ ſcient victorē theodotum co=
riarium:qui princeps ⁊ pater extiterat
impietatis ipoꝝ:de communione eccle
ſie repuliſſe:qui prim⁹ rome auſus eſt
dicere purū hoiem fuiſſe xp̄m Si em̄ vi
ctor dicūt ita credebat quō eijciebat de
eccleſia theodotum blaſphemie iſtius
inuentorem. Sed de Uictore hec cōme
moraſſe ſufficiat. Cui deceȝ annis ep̄a=
tu functo zepherinus ſacerdotij ſucceſ=
ſor extitit. nono principat⁹ ſeueri anno
De quolibet Epherino eadeȝ ſcriptura
qua in ſuperioribus vſi ſumus talia q̄=
dam refert.

¶ Cap. xxviij. De natali primum xp̄ia=
ne fidei nobili ꝯfeſſore deinde heretico
demō ab angelis duriter caſtigato pul
chra hyſtoria.

IBit cōmonebo
vos fratres de his q̄ geſta ſunt
apud nos q̄ ſi forte in ſodomis accidiſ
ſent etiā illos emēdare ⁊ corrigere po=
tuiſſent. Cōfeſſor erāt q̄dā apd̄ nos Na
talis noie nr̄a adhuc ꝯfeſſus memoria
h̄ decept⁹ aliq̄n ab aſclepiodoto quod=
dā ⁊ theodoto collectarijs (q̄ ambo di=
ſcip̄li erāt theodoti coriarij illius q̄ pri
mus p̱ hac ſtulta aſſertiōe ab eccl̄ie ſo
cietate depulſus eſt) Uictore tūc vrbis
rome ep̄o acquieuit vt accepto ab eis
ſalario ep̄s illius hereſis noiaret certa
pactiōe id eſt centū q̄nquaginta dena=
rijs mēſtrue p̄ſtationis. Quiq₃ natalis
cū ſe in hoc decept⁹ locaſſet frequenter
ammonebat in ſomnijs a dn̄o. q̄r miſe
ricors de⁹ ⁊ dn̄s nr̄ ih̄s xp̄s nolebat mar
tyrē ſuū q̄ ſibi in multiſ paſſionib⁹ exti=
terat de eccl̄ia p̱dere. Sȝ cū negligēti⁹
ſuſciperet ⁊ viſiones p̄mat⁹ amore ⁊ tur
pis lucri deuict⁹ illecebra ad vltimū a
ſctis angelis p̱ totā noctē v̄berat⁹ ⁊ pe
nis grauib⁹ excruciat⁹ mane cōſurgēs
cilicio ſe induit ⁊ cinere ſe conſpergit ac
multis lachrymis errorē ſuū deflēs an
pedes ſe zepherini ep̄i p̱ſternit ⁊ veſti
gijs oim̄ nō tm̄modo clericoꝝ:ſed etiaȝ
laicoꝝ multa cū lamētatiōe p̱uolutus
in lachrymas ⁊ miſerationes oēm p̱uo
cauit eccl̄iam vt indulgentiā ſibi a xp̄o
ꝯtinuis ⁊ iugibus p̱ ipſo precib⁹ implo
rarent:oſtēdentes ſimul in cōſpectu do
mini liuores corpis ⁊ cicatrices quas
pro nois ipſius ꝯfeſſione ſuſceperat. Et
vix aliq̄n in communionem eccleſiaſti=
ci corporis reuocatus eſt.

B ¶ Sed ⁊ poſt aliquāta idē ſcriptor
adiungit hec ēt. Scripturas aūt diui=
nas abſq₃ vlla timoris dei reuerētia cor
ruperūt Antiq̄ v̄o fidei regulā p̱terue
⁊ impie reſpuūt ignorātes xp̄m. Quem
idcirco nō inuenerūt q̄r nō recte q̄ſierūt
⁊ intantuȝ ſtulticie impietatiſq₃ p̱lapſi
ſunt vt ſi quis eis ſermoneȝ de ſcriptu
ris propoſuerit illi econtrario propo=
nant vtrū h̄ ſermo de quo agitur cōiun
ctū aut ſeparatū genus ſyllogiſmi fa=
ciat ⁊ derelinq̄ntes ſctās dei ſcripturas
geometriā tractāt tāq₃ q̄ vere de terra
ſint de terra loquūt. Et iō eū q̄ de ſurſū
eſt ⁊ de celis venit ignorāt. Deniq₃ eu=
clides apd̄ eos vel maxie in geometrie
diſciplinis viget. Sed et ariſtoteles et
theofraſtus ab his ammiratione habē
tur. Galien⁹ v̄o a nōnullis eoꝝ adorat
etiā. Quoꝝ artib⁹ ⁊ doctrinis hereſeos
ſue īpietatē nitūt aſſerere ⁊ deceptiōib⁹
hoiȝ ignorātiū deū ſimplicitatē diuina
rū ſcp̄turaꝝ ſinceritatē fidei ſubruūt. Sȝ
h̄ faciūt q̄r nec vicini effecti ſūt dei. Pro=
pterea ⁊ diuinas ſcp̄turas abſq₃ vllo ti
more ꝯtēnerāt:⁊ corrūpētes eas emēda

re ſe dicūt. Uerū ne qui me putent falſa
aduerſum eos p̱ferre palā eſt oibus no
ſcere:ſi q̄s vult exēplaria eoꝝ accipere
⁊ cū alijs nihilomin⁹ eoꝝ exēplaris cō
ferre inueniet etiā inter ſe ipſa multum
diſſonare:quia vnuſquiſq₃ vt ſibi vide=
tur emendat. Deniq₃ aſclepiodoti non
conueniūt omnino cū theodotis. Tum
deinde etiam diſcipulis ipſoꝝ ſi q̄ forte
tranſcripſerunt q̄d eis viſum eſt vel ad
derelicuit vel offerre ⁊ oibus preferunt
habere ſe emendata magis autem inq̄
nata exemplaria. Rurſum hermofili ex
emplaria non conſonant cum appollo
nidis. Sed ne ipſa quidē ſibi ipſis con=
cordāt ſi priora cū poſterioribus confe
ras. Semp̱ enim emendant:quib⁹ ſem
per diſplicet quod emendant:⁊ noua q̄
q₃ perquirunt cū eis:que in vſu ſunt vi
debuntur aduerſa. Quid aūt temerita
tis habeat iſtud admiſſum neq₃ ipſos
arbitror ignorare. Aut enim nō credūt
diuino ſpū ſcripturas eſſe cōſcriptas et
ſunt infideles aut ſemetipſos arbitran
tur ſapiētiores eſſe ſpūſancto. Et quid
aliud indicat per hoc niſi q̄ a demone
aguntur. Neq₃ em̄ negare poſſunt fa=
ctū ſuum quando quidem etiam ma=
nus eorum in ipſis exemplarib⁹ teneā
tur ⁊ nouerint ipſi q̄ a magiſtris ſuis ⁊
doctorib⁹ ſcp̄turaꝝ ſm̄ iſtud corrupte=
le gen⁹ ēt explanatiōis ſuſceperint itel=
lectū. Quidā aūt ex ipſis corrūpere iaȝ
ſcripturas dignati ſunt:ſed penit⁹ ab=
negare legem ſcȝ ⁊ p̱phetas:⁊ obtentu
impie hui⁹ aſſertionis in vltimū perdi
tionis gurgitē deuoluti ſunt. De q̄bus
hec ſufficiant hyſtorijs eſſe mandata.

¶ Explicit liber quintus.

¶ Incipit liber ſextus.

¶ Cap. primum. de martyrio leoni=
dis patris origenis deq₃ ipſo orige
ne ⁊ eius preclaris geſtis.

AT cū ſeuerus
quoq₃ p̱ſecutiones agitaret
eccleſijs preclara militib⁹.
xp̄i pro pietate certamina
martyrij gerebantur precipue tamen
apud alexandriaȝ:quo ex omni egypto
ac Thebaide:velut in quodam ſtadiu
pietatis athlete deducebantur.

A ¶ Qui p̱ ſupplicioꝝ mortiſq₃ patiē
tia:conſequebant a deo inmortalitatis
coronas. In quib⁹ ⁊ leonides origenes
pater p̱ martyrio xp̄i capite plexus. te=
ne adhuc etatis ſupradictum puerū de
reliquit. Quiq₃ qualibus annis ex eo
erga diuine legis ſtudia viguerit. non
erit importunū paucis exponere. Preci
pue q̄r ⁊ apud q̄plurimos opinio de eo
celeberrima p̱uulgata eſt. Et ſi quidem
velit q̄s oēm vitā viri huius litteraruȝ
tradere monimētis:certuȝ eſt q̄r tanta
ſunt de eo ac talia:que proprium de eo
⁊ op⁹ req̄rerāt ⁊ ociū Nos tn̄ in p̄nti quā
ta poſſumus breuitate inſeremus huic
opi etiā que ad ip̄m ſpectant pauca de
multis. Que vel ipſi⁹ ep̄lis ad nos vſq₃
ſeruatis:vel ex alioꝝ hiſtorijs indicata
cognouimus. Cui⁹ geſta ſi res pateret
etiam ex ipſis cunabulis digna mihi vi
dentur poſteritatis memoria.

¶ Decimum namq₃ imperij agebat ſe
uerus annum. Alexandrie vero per idē
tp̄s oiq₃ egypto p̄ſidebat letus:epiſco=
patum in ea poſt iulianum demetrius
ſuſceperat. Cum ſupra modum accen=
ſo perſecutionis incendio:⁊ multis ea
tempeſtate martyrio coronatis:in tan=
tum ardorem capeſcendi martyrij pue
rulus tunc adhuc origenes exarſerat:
vt ſponte ſe periculis ingereret:⁊ alijs
in certamine poſitis preceps in medios
rueret:ita vt inſectari ipſam mortē ⁊ ra
pere velle videret. Quā ⁊ adipiſci omni
modis potuiſſet:niſi quod diſpenſatio
ne domini ad vtilitatem multorum pu
tatur pro toti⁹ eccleſie edificatione ſer
uatus. per ſolicitudinem matris q̄ glo=
rioſe mortis eius deſideria impediuit.
Que cum primo maternis obſecratio=
nibus ſupplicaret vt ſibi conſuleret vt
parceret matri:⁊ ille ex his precibus in
flammatior ad amorem martyrij redde
retur:maxime ex eo q̄ patrē iā teneri co
gnouiſſet i vinculis. ⁊ ipſe p̱pere ſoci⁹ ef
fici vinculoꝝ ei⁹ ac martyrij feſtiaret arte
q̄dā mr̄ni affect⁹ ihibet. Et ei cū matura
re eū vellet ⁊ an lucanū p̱rūpe ad agonū
certamia p̄ſenſiſſet:noctu cubiculū filij
dormiētiſ igreſſa:oia ei⁹ indumēta q̄b⁹

pꝛocedi ad publicū poterat furata ſub
traxerit: vt ꝑ hec domi reſidere neceſſi=
tate cogeret. Ille maternis impeditus
dolis cū nihil aliud agere poſſet: nec tñ
mens quieſcere pateret: audet aliquid
ſup etatē. Ep̃laꝫ ſcribit ad p̃rem ſe q̃dē
maternis artib⁹ detineri: ſed illuꝫ tene
re debere q̄d cepit. Et addit etiaꝫ hec.
Uide p̃r ne pꝛopter nos aliud aliq̄d ve
lis. Hec ſunt pꝛima puerilia Oꝛigenis
rudimenta. Hic ludus ei⁹ īfantie: hec a
tenero religionis ꝛ pietatis inditia. Ta
lis in eo erga deum coaluit affectus.
B ¶ Hinc iaꝫ lectiōi ſe cepit diuinoꝝ
voluminū mācipare: ꝛ in eruditionibus
fidei diuine ſemetip̄m haud ſegniter ex
ercere. Qm̄ q̄dem iaꝫ ꝛ apparēte in his
imbui cepat: q̄ ei ſenſim inter ſeculares
libꝛos q̄bus in pꝛīa etate erudiebatur:
ēt nr̄aꝝ ſcripturaꝝ nōnulla interī legē
da ſubijciebat. Tū deinde paulatim ēt
p̄ferre hec ſcholarib⁹ ſtudijs ꝯmonebat
Jam inde etiā lectiones exigere ꝑ dies
ſingulos ꝛ memoꝛie cōmendare: puerū
non inuituꝫ imo poti⁹ erga hec diſcēda
pꝛomptioꝛē cogebat. Quippe q̄ legens
hec: non ſolo ſimplici intellectu videret
eſſe cōtētus: ſed negotia p̄ri deſcriptu=
re ſenſib⁹ ac q̄ſtionibus cōmoueret. In
quirens ab eo quid ſibi videret: ꝙ per
ſp̄m ſanctum ſcriptura dꝛ inſpirata: vel
quid diuini ꝯſilij tegat ſimplicitas iſta
verboꝛum. At ille ſimulabat quideꝫ in
crepare ſe eū ꝛ vetare vltra etatem ali
quid q̄rere. Apud ſemetip̄m tamen in=
credibiliter exultabat: om̄ipotenti deo
gratias referens: qui ei talis ſobolis eſ
ſe donauerit patrem. Deniq̄ frequēter
dꝛ doꝛmienti pueros religioſus: ꝛ ſolli=
citus ſupueniens pater: operimentum
pectoꝛis detraxiſſe: et velut dei ſpiritu
intus incluſo: pectus eius tanq̄ tēpluꝫ
quoddā venerat⁹: ꝛ demulcens oſculis
abſceſſiſſe: beatum ſemetip̄m adeo effe
ctum ꝓ tante ꝓlis felicitate gratulat⁹.
Hec ꝛ multa his ſimilia in puerilitate
oꝛigenis extitiſſe memoꝛantur. Ut ve=
ro pater eius martyꝛio conſummat⁹ ē:
puer ipſe cū mr̄e vidua: et ſex alijs ꝑuu
lis f̄ribus ſeptimūdecimū agēs etatis
annum in ſumma facultatum penuria
derelictus eſt. Qm̄ quidem cenſus pa
ternus qui vel maximus fuerat fiſco ꝑ
ꝓſcriptionem ſociatus eſt. Nec tamen
ei defuit omnipotentis dei prouidētia.
Ob inſigne nanq̄ vel litterarum vel re
ligionis ſtudium a quadā nobili ꝛ locu
pletiſſima femina ꝑ familiariter foueri
cepit. Que tamen Paulum quēdam an
tiochie oꝛtum: antique hereſeos famo
ſiſſimū ſectatoꝛem adoptiuum domui
ſue illo in tempoꝛe habebat. In q̄ ado=
leſcentulus Oꝛigenes cum neceſſitateꝫ
haberet apud pꝛedictā feminā vna de=
gere: documentum iam inde a puero fi
deliſſime ꝛ catholice ſue mentis oſten=
dit. Nam cum ad ſupꝛadictum virū ve
lut ad magiſtrum et ſummi noīs docto
reꝫ ꝑ dies ſingulos immēſe multitudīe
conuenirēt nō ſolum hereticoꝝ veruꝫ ꝛ
ex nr̄is multoꝝ pꝛo eo ꝙ eruditionis ei
ſumma ab oībus crederet: nullo tamē
pacto vel pꝛo honoꝛis gratia: vel etiaꝫ
ꝓ neceſſitate cōiunctionis flecti potuit
oꝛigenes: vt cum eo ſaltim in oꝛatione
conſiſteret Ita ei a pꝛima etate eccleſia
ſtice regule obſeruantia: honoꝛabilis
fuit: ꝛ hereticoꝛuꝫ ſocietas execrabilis.
Sicut ipſe in quodam loco operis ſui
ait: quia hereticoꝝ execranda doctrina
eſt: nec tamen deerat ei erga cōmunes
litteras ſtudium: in q̄bus pater eū eru=
diendum tradiderat: ſed exercitabatur
et in his multo attentius: etiaꝫ poſt cō
ſummationem p̄ris. In arte nāq̄ gram
matica ita fuerat inſtructus: vt ꝛ ad do
cēdum plene ſufficeret: et ex hoc ei qua
ad neceſſitatem tranſigende domus vi
debantur neceſſaria pararentur.

¶ Capitulum .ij. adhuc de oꝛigene. A.

VErum cū pꝛe
eſſet auditoꝛis ꝛ grāmati=
cam doceret ſicut ip̄e ī qui
buſdaꝫ ſcriptis ſuis refert
ꝛ cū eccl'ie apd̄ Alexādriā magiſterij de
eſſet officiū: cūq̄ oēs deturbati ꝑſecuto
rum minis ꝛ ferocitatib⁹ aufugiſſēt ali
quāti gentilium cōueniebant ad oꝛige=
neꝫ: tūc adhuc grāmaticā docētem: au=
dire ab eo verbū de nr̄a fide ac religiōe
cupientes. Quos ille non ſoluꝫ ad fidē
de perfidia conuertebat. verum etiam
perfecte vite inſtitutionibus infoꝛma=
bat. Quoꝛum pꝛimus extitit Plutar=
chus qui per ipſum conuerſus ad fidē
noſtram non ſolum perfecte vite inſti=
tuta ſeruauit. verūetiam q̄ eſt ſumma
beatitudinis: martyꝛij conſecut⁹ eſt pal
mam. Secūdus cum hoc fuit eraclas ꝛ
natura plutarchi frater ꝛ meritis. Qui
cum ab eo nō ſolum in fide noſtra atq̄
ſcientia: ſed et vite puriorꝛis inſtitutiōi=
bus ad perfectum fuiſſet inſtruct⁹. Ale
xandrine eccl'ie pꝛeeſſec poſt demeritū
ſubꝛogatus eſt. Sꝫ ea tempeſtate qua
aquila. Alexandrine atq̄ egypto pꝛeſi=
dente perſecutioneꝫ rabies increſcebat
octauumdecimū. Oꝛigenes agebat eta
tis annū: quo in tempoꝛe perfamoſiſſi=
mi apud oēs vel incredulos vel infide
les domi foꝛiſq̄ nomen eius effectū eſt
pꝛecipue per id ꝙ ſanctos oēs in ꝯfeſ=
ſionis vinculis poſitos non ſolum ſer=
mone et cohoꝛtatione perfecte ꝛ ſp̄ūa=
lis doctrine ad martyꝛium roboꝛabat.
verum etiam multos ſuis officijs ac mi
niſterijs e vinculoꝛuꝫ penis: ꝛ ſqualoꝛe
carceris ſubleuabat. Sepe deniq̄ etiaꝫ
ante tribunalia iudicum: ꝛ in ipſis eoꝛū
cruciatibus aderat aduerſuꝫ ꝓphanas
interrogationes iudicuꝫ: affectu eis ac
mēte cōpatiens vultuq̄ ꝛ nutib⁹ ſi dici
poteſt velut firmioꝛes eis r̄n̄ſiōes ſubij
cere geſtiēs. Sed ꝛ cū ſn̄iam ſuſcepiſſēt
eadem fiducia vtebat: oībus ſe ꝑiculis
inferens: nec trepidans ꝑſecutoꝛib⁹ in=
tuentibus: extremis q̄ꝫ oculis marty=
res ſalutare: ita vt nōnunq̄ pꝛo his ēt
impetus in eū gentiliū fieret. Sed diui
na dextera cū admiratione oīm ꝓfect⁹
euadebat. Uerum nec enumerari facile
nec referri pōt quotiens ꝛ q̄ crebꝛo imo
ꝑ ſingulos pene dies: de quātis eum et
qualibus periculis: dum erga pꝛedica=
tionem verbi dei impiger ꝛ pꝛompt⁹ ē
eadem illa diuina dextera conſeruauit
quotiens in inſidijs poſitos q̄ eum claꝫ
interimerēt effugit. Et intm̄ aduerſū ſe
dū in op⁹ dei pꝛōpt⁹ eſt infideliū conci=
tauit inſaniam: vt turme militūꝫ diſpo
ſite domo in qua commanere videbat
obſederit: nec tñ eum capere aut tenere
potuerint: diuina pꝛotectiōe ſeruatum.
Tanta rabies contra eum mētes hoīm
īceſſerat: ꝓ hoc ſolo ꝙ plurimos ꝑ eum
videbant ad fidem nr̄am ab incredu li=
tate conuerti. Et intm̄ quotidie aduer=
ſus eum ꝑſecutio cumulabatur: vt tota
vꝛbs maxima alexandria eū tegere nō
poſſet: ſed de domo ad domū tranſiret:
et tñ vndiq̄ fugaretur: cum viderent ꝑ
loca ſingula multitudines plurimas ꝑ
eum ad fidē dei ſociari. Obtinebat aūt
hoc qꝛ non ſolum in verbo erat ei perfe
cta doctrina: veꝝ etiam in ope conſum
mate diſcipline p̄bebat exempla. Et di
cebatur ſicut aiunt de eo: qꝛ hic eſt qui
quale hꝫ verbum talem habet vitam ꝛ
qualē hꝫ vitam tale habet verbū. Qm̄
que docet agit: ꝛ que agit hec docet.
¶ Manifeſte aūt et euidenter aderat ꝛ
diuina gratia. per quaꝫ innumeros ad
imitationem ſui in fidem dei pꝛouoca=
bat. Unde et videns demetrius ep̄s ꝙ
ad ip̄m pꝛecipue doctrine gratia ꝛ p̄di=
cationis verbi dei: multitudines pluri
me conuolarent: ꝛ calezizandi ei id eſt
docendi magiſterium in eccl'ia tribuit.
Quod pꝛimus poſt apoſtolos apd̄ ale=
xandriam panthenus. Secundus ꝑ oꝛ=
dinem. Clemens Tertius amminiſtra
uit Oꝛigenes ipſius diſcipulus clemē=
tis qui clemens in opere Stromateo
vbi etiā tempoꝛa quibus libꝛos deſcri
bebat: ꝓhemijs deſignauit: ad finē im=
perij ꝯmodi pertendit. Unde certuꝫ eſt
ꝙ ſeueri tp̄a hec ipſa que nunc habem⁹
in manibus continebat. Qua tempeſta
te etiam iudas, quidam alius ſcriptoꝛ
de ſeptimanis que in Daniele referun
tur diſſeruit. Qui et ipſe decimum Se=
ueri imperatoꝛis agnum regni cōme=
moꝛat. Is etiam diuulgatā antichꝛiſti
iam p̄ſentiam iāq̄ exiſtimās imminere
ex perſecutionum nimietate: multoꝛuꝫ
ex noſtris fidelium aīos perturbauit.
Igitur oꝛigenes iniuncto ſibi a deme=
trio epiſcopo magiſterij officio: grāma
ticam ſcholam negligere cepit: magis
ſe verbo dei conferens. Utitur ſane etiā
conſilio non puerili. Bibliothecaꝫ gen
tilium libꝛoꝛum tradidit cuidam fideli
amico pactus cum eo quatuoꝛ ſibi obo

los ex eius pꝛecio per dies ſingulos in
ferri: quo ſcilicet ne grauis eſſet cuiꝗ̃ i
ſuſtentanda victus neceſſitate: nec con
gregatam pecuniam domi reſeruare vi
deretur. Igitur in talibꝰ inſtitutis: plu=
rimum tempoꝛis exigens. vita: moꝛibꝰ
exercitijs per oĩa xp̄ianus philoſophꝰ
habebatur. Cum ⁊ pꝛo iuuenilibus cu=
piditatibus repꝛimendis: ⁊ pꝛo ſapien=
tie pꝛofectibus capeſcẽdis die noctuꝗ̃
artioꝛibus ſe abſtinentie conſtringeret
frenis: ⁊ indeſinenter diuinoꝝ libꝛoꝛuꝫ
meditationibus inhereret. In abſtinẽ=
tia plurima: in ieiunijs indeſinentibus
in vigilijs pene iugibus: ita vt ſi quan=
do parum aliquid ſomni neceſſitas na=
turalis exigeret: hanc ille non ſupꝛa ſta
tuꝫ quo oĩno nullo vtebatur: ſed ſupꝛa
nudi ſoli dependeret ſuperficiẽ. Añ oĩa
vero pꝛecepta euãgelica ⁊ voces ſalua
toꝛis ſummo amoꝛe ⁊ ſtudio: implẽdas
eſſe cenſebat: quibus pꝛecipitur duas
tunicas non habendum: neꝗ̃ calciamẽ
tis vtendum: neꝗ̃ de craſtino cogitan=
dum. Que ille ⁊ ſingula ſumma cum di=
ligentia in fide contendebat explere.
Et ſupꝛa vires atꝗ̃ etatẽ ſuã ſcd̃m ap̄li
monita in frigoꝛe ⁊ nuditate agones pa
tientie deſudabat. Ita cunctis audito=
ribus ſuis renũciandi oĩbus que poſſi=
debant: ⁊ btẽ paupertatis pꝛebebat ex=
empla. Erat igitur ꝑ hec caſus oĩbus ⁊
acceptus. In hoc vno nonnullos offen=
dens: ꝙ cupientes de facultatibus pꝛo
pꝛijs aliquid ſibi ſaltim victus grã mi=
niſtrare: pꝛo diſtricta continentie diſci=
plina refutabat. Cum vtiꝗ̃ pꝛo laboꝛe
quo in verbo dei deſudabat non ſolum
duplici ſm̄ apoſtolum ſed et multiplici
honoꝛe dignꝰ ab oĩbus duceretur. Sꝫ
ille honoꝛem ſibi ſũmuꝫ in continentia
deputabat. Deniꝗ̃ ⁊ per multos ãnos
traditur abſꝗ̃ omni calciamẽto nudis
inceſſiſſe veſtigijs. Uini quoꝗ̃ vſum ce
teroꝛumꝗ̃ ſimilium: niſi ea ſola que vi=
te neceſſitas depoſcebat: nulluꝫ penitꝰ
habuit: vſꝗ̃ꝗ̇ incõmodo ſtomachi imo
iaꝫ pene ꝑiculo cogeret. Talibꝰ igit̃ vi
te atꝗ̃ inſtituti ſui exemplis infoꝛmãs
cos ꝗ̇s a gẽtili vita ⁊ ſtulta philoſophia
ad verã xp̄i philoſophiam ſapientiãꝗ̃
conuerterat: non ſolum in intimis ale
xandrinis? —

conuerterat: non ſolum in intimis ale
archanis fidem habere docuit per hoc
ꝙ geri ab eo videbant ꝗ̃ docebantur: ve
rumetiã ad martyꝛij eos amoꝛẽ: per ea
ꝗ̃bus ꝗ̃tidiano roboꝛabãtur exercitio
pꝛouocabat. Ex quibus et multi compꝛe
henſi in perſecutione palmam marty=
rij conſecuti ſunt.

¶ Capl̄m. iij. ꝙ e ſchola oꝛigenis mul=
ti martyꝛes pꝛodierunt.

IN his pꝛimus erat
Plutarchus de quo ſu=
perius memoꝛauimus.
Quem cum vidiſſet po=
pulus ad moꝛtem duci:
et aſſiſtere ei oꝛiginem: qui hoꝛtatu ſuo
ad magnanimitateꝫ aĩos eius erigeret
velut moꝛtis eius auctoꝛem diſcerpere
eum pene ⁊ interficere vulgus irruerat
niſi ex tunc ope diuine ꝓuidentie e fure
tium manibus fuiſſet ereptꝰ. Poſt plu=
tarchi martyꝛium ſecũdus ex oꝛigenis
diſcipulis martyꝛ efficit̃. Serenꝰ. Ter=
tius ex eius nichilominus auditoꝛibus
Eraclides martyꝛio coꝛonat̃. Quartus
heros neofitus. Nam ſuperioꝛ ſerenꝰ
adhuc cathecuminꝰ conſummatus eſt.
Quintus eiuſdẽ ſcole martyꝛ efficitur
aliꝰ noĩe Serenus. Qui poſt ml̄ta ſup=
plicia ꝓ xp̄o etiam capite plexꝰ tradit̃.

¶ Capitulum. iiij. de pontamiana ma
tyꝛe oꝛigenis diſcipula.

SEd et mulie=
res pl̄ime. In ꝗ̃bꝰ erat ꝗ̃dã
catecumina de ꝗ̃ ip̄e i ꝗ̇daꝫ
loco ait: ꝙ ignis baptiſma
ꝯſecuta ſit. Sed ⁊ potamiana famoſiſſi
ma feminaꝝ ⁊ martyꝝ: ⁊ ip̄e eiꝰ carnifex
Baſilides. Etenĩ in nr̃aꝫ vſꝗ̃ memoꝛiã
ab incolis loci. ꝑennis virtutũ potamia
ne fama celebꝛat̃: ꝙ immẽſos ⁊ innume
ros agones pꝛimo ꝓ virginitate ⁊ pudi
citia deſudauerit. Deĩde ẽt ꝓ martyꝛio
exꝗ̇ſita atꝗ̃ inaudita toꝛmẽta ꝑtulerit.
Atꝗ̃ ad vltimũ vna cũ venerabili m̄re
marcella: ignis ſupplicijs ꝯſummata ſit
Tradunt igit̃ aꝗ̇lã: hoc enĩ erat tyꝛãni
ci iudicis nomẽ: poſt ea ꝗ̃ crudelibꝰ eã
ſupplicijs lacerauit: ad vltimũ ob iniu=

riam ⁊ nobilitatẽ eiꝰ ⁊ caſtitatis ꝯmina
tum eſſe potamiane: ꝙ eam vel crudeliſ
ſimis gladiatoꝛibꝰ vel ĩpudiciſſimis le
nonibꝰ traderet. At illã cũ ab ea ꝗ̇d mal
let vel ꝗ̇d eligere ꝗ̃reret̃ ꝓtuliſſe aduer
ſum tyꝛannũ vocẽ liberam: ꝗ̃ ob ſuꝑſti=
tionẽ romani ritus ſacrilega videretur
Et ideo ſine moꝛa in eã illatã eſſe ſñiaꝫ
Cũꝗ̃ baſilides vnꝰ ex ijs ꝗ̃bus implere
ſpiculatoꝛis offĩn mos eſt ſuſceptã eaꝫ
deduceret ad ſupplicium: ac multitudo
impudicoꝝ pariter ⁊ impioꝝ potamia
ne: ꝓbꝛis ⁊ iniurijs conaret̃ illudere. Ba
ſilides abigere impudẽtius irruentes
ac deturbare cepit: humanitatis ⁊ miſe
rationis obtentu. At illa religioſũ viri
votum erga ſe et ꝓpoſitũ humanitatis
amplexa: certꝰ eſto (inꝗ̇t) ꝙ cũ abiero ad
dñm meũ: ſine moꝛa boni huius tibi re
munerationem parabo. Poſt hec auteꝫ
verba ꝯſtãter ſuſcepit ſtatuta ſupplicia
picis calide paulatĩ per artꝰ ac mẽbꝛa
diffuſe. Et hoc mõ btã virgo e terris mi
grauit ad celũ. Nõ multis aũt poſt die
bus. Baſilides cuꝫ inter collegas ſuos
ob cauſam quãdaꝫ iuramentũ poſceret̃
ait ſibi non licere oĩno iurare ꝓ eo ꝙ eſ
ſet xp̄ianus. Et hoc publice fatebat̃. Io
co eſtimatꝰ eſt pꝛĩo dicere. Tum deide
cum ꝯſtantiꝰ affirmaret ꝑtrahit̃ ad tri=
bunal. Ubi cũ ꝑſeueraſſet in ꝯfeſſiõe vi
culis tradit̃. Tũ ꝟo viſitantibꝰ eũ nr̃is:
et cauſam ſubite ac laudabilis huiꝰ ꝑ=
mutationis inꝗ̃rentibus dixiſſe tradit̃
ꝙ potamiana poſt dieꝫ tertiũ martyꝛij
ſui noctu aſſiſtẽs coꝛonã capiti ſuo ĩpo
ſuerit: dicẽs depcatã ſe pꝛo ipſo dñm ⁊
impetraſſe. vt ſm̄ ꝙ ſcriptũ eſt qꝛ ꝗ̇ reci
pit martyꝛẽ mercedẽ martyꝛis ꝯſequet̃
Quibꝰ auditis ꝯfeſtim fratres ſignũ ei
dñicum tradunt: et die poſtera ob dñi
martyꝛiũ: capite punit̃. Sed ⁊ alijs plu
ribus ꝑ illõ tp̄s apõ Alexandriã cõdiſci
pulis ſuis cũ ꝗ̃bꝰ verbo dei in oꝛigenis
ſchola operã dederat potamiana ſimi=
le munus tradit̃ pꝛeſtitiſſe aſſiſtẽs eis
per viſum et coꝛonas martyꝛij impe=
tratas a domino deferens: ſed de his
iſta ſufficiant.

¶ Capitulum quintum ꝙ oꝛigenes ſe
caſtrauit.

IGitur per idẽtem
pus cum docendi officio apud Alexan=
driam pꝛeeſſet. Oꝛigenes: geſtuꝫ ꝗ̇d ab
eo traditur: qð iuuenis oꝛtaſſe ⁊ minus
perfecti ſenſus videatur: ſed perfecte fi
dei ac nimie caſtitatis indicium conti=
nens. Illud namꝗ̃ quod ſcriptuꝫ eſt in
euãgelio: quia ſunt eunuchi ꝗ̇ ſe ipſos
caſtrauerunt pꝛopter regnum dei etiaꝫ
ſecundum hyſtoꝛiam implenduꝫ credi
dit: non ſolum caſtitatis obtentu: verũ
quoniam perſecutionis tempoꝛe taꝫ in
publico: ꝗ̃ in occulto ac ſecreto: ⁊ taꝫ vi
ris ꝗ̃ feminis verbum domini pꝛedica
bat: videlicet quo omnem occaſionem
turpis maledicti gratia infidelibus vi=
deretur excludere: dominicam voceꝫ re
atꝗ̃ opere in ſemetipſo aggreſſum eſt
implete. Cunꝗ̃ id pꝛo eo ne ab homĩbꝰ
laudem quereret. ſed a deo mercedem
ſperaret in occulto eſſe voluiſſet: tamẽ
latere non potuit: ſed rei geſte inditiuꝫ
ad Demetrium epiſcopum peruenit.
Iſꝗ̃ ingenti pꝛimo ſtupoꝛe ammiratus
eſt audacis animi virtutem. Tum dein
de collaudans fidei eius magnitudinẽ
vel caloꝛem: ⁊ tam grande in opere dei
pꝛopoſitum. Nunc maxime ait cepto
operi doctrine ⁊ pꝛedicationis inſiſte:
quando aduerſarijs nulla obſtrectandi
ſuſpitio derelicta eſt. Sed tunc quideꝫ
talis erat demetrij ſententia: cum ni=
chil animos inceſſerat quod recti iudi=
cij regulam in partem alteram declina
ret. Poſtea vero cum vidiſſet adoleſcẽ=
tis famam ſatis fieri claram: et magno
cum domi foꝛtiſꝗ̃ pꝛeconio extolli hu=
mane infirmitatis aliquid paſſus: opꝰ
quod ipſe pꝛius cum ingenti ammira=
tione laudauerat infamare poſtmodũ
cepit. Nam cum apud paleſtinam pꝛe=
cipui et eminentes inter epiſcopos viri
ideſt hieroſolymoꝛũ alexander ⁊ theo=
tiſtus ceſaree videntes diuinũ opꝰ eiꝰ ĩ
ꝟbo dei oꝛdinaſſent eũ pbr̃ꝫ ac ſummo
eũ ſacerdotio iam nãꝗ̃ dignum pꝛoba
rent: idꝗ̃ digniſſime factũ ab omnibus
laudaretur: ⁊ ne ſic quidem dignus ho
noꝛ ſapientie eius ac virtutibus in eũ
collatus diceretur vehementiſſime mo

mordit hic ſermo demetriũ. Et nõ inueniens in euꝫ cauſam alterius criminis hoc quod aliqñ puer adhuc ille egerãt ⁊ eṗs iam iſte laudauerat poſtmodum criminis loco ꝓtulit etiam in illos culpam qui eum ordinauerãt conatus inflectere. Sed hec poſtmodũ geſta ſũt. Tũc porro origenes apud alexandriã doctor eccleſie valde clarꝰ habebatur omnibus quos fama eius ad audiẽdũ eum cõuenire ꝓuocabat verbũ dei predicans ſicut apl's dicit oportune inoportune per diem per noctem publice ⁊ priuatim velut abſciſſis omnibus impedimentis liber ꝓrſus ⁊ cũ omni fiducia rem gerebat. Cũ vero decem ⁊ octo annis. Seuerꝰ tenuiſſet imperiũ. Antoninus ei filius ſuccedit quo in tempore tanq̃ plurimi erant q̃ in cõfeſſionibus gloriam queſierant dei tamẽ prouidẽtia fuerant reſeruati.

Cap. vj. de narciſſo viro ſancto hieroſolymorum epiſcopo.

IN quibus alexãder d quo paulo ante memorauimus cõfeſſiõis titulo ſatis clarus hieroſolymoꝝ eccleſie ſubrogatur eṗs cum ſupeſſet adhuc narciſſus qui priꝰ inibi functꝰ eſt põtificatus officio. Uerum qm̃ narciſſi memoriã ſermo ꝓgrediens attulit ꝯgruũ mihi videtur aliquid de eius geſtis inſignibus memorare: de quo ab incolis quidem loci per plurima memorie traduntur. Nos ꝟo vnũ opus eius memorauimus ex quo ceteris q̃ de eo narrantur merito fides poſſit adhiberi. Accidit aliqñ in die ſolẽni vigiliaꝝ paſche oleũ deeſſe luminaribus. Cũq; id ꝑ miniſtros ĩnotuiſſet meror plebi maximꝰ fuit. Sed narciſſus fide fidẽs miniſtris imperat haurire aquam ſibiq; deferri. Cũq; ꝑtuliſſent orauit ⁊ bñdixit aquaꝫ ⁊ infundit luminaribus precepit. Tũc repente miro ⁊ ſeculi ſic ſeculis inaudito genere virtutis natura aque in olei pinguedinẽ verſa ſplendorẽ luminum etiam ſolito reddidit clariorem. Ad fidem autẽ rei a plurimis religioſoꝝ fratrũ ex eodem oleo qđ verſum de aqua fuerat reſeruatũ eſt: ita vt ad nos vſq; miraculi huiꝰ indiciuꝫ ꝑueniret. Et in hoc q̃dẽ fidei eiꝰ ad meriti habebãt exẽplũ. Animi ꝟo ꝟtus quãta in eo fuerit alio nihilominꝰ vno de eius geſtis ope declarabit̃. His nãq; cũ inter cetera virtutũ ſuaꝝ bona eẽt valde ꝯſtãtꝫ animi ⁊ iuſti rectiq; indeclinabilr̃ tenax q̃daꝫ homũculi nequã male ſibi ꝯſcij metuẽtes ne criminũ ſuoꝝ ſi arguerẽt nõ poſſent effugere vĩdictã ꝑueniũt factiõibꝰ ⁊ circũuenire parãt eũ cuiꝰ iudiciũ verebant̃. Cõcinnat igit̃ aduerſuꝫ eũ infame ſatis ⁊ noxiũ crimẽ ꝯueniũt auditores teſtes ex ſemetip̃is ꝓducũt q̃ ſub ſacramẽto iuramẽti q̃ obiciebantur ꝯfirmarent. Quorũ vnꝰ teſtis ita vt nõ igni ꝯſumeret̃ vere ſe dicere teſtabat̃. Alius ita ne regio morbo corrumperet̃. tertiꝰ ita ne luminibꝰ orbaret̃. Et q̃uis ne iuramẽtis quidẽ iſtis quiſq; fideliũ ⁊ deũ timẽtiũ crederet eo q vita narciſſi ⁊ inſtitutio ac pudicitia ab oibꝰ noceret̃ ip̃e tñ eoꝝ q̃ mota ſunt indignitatẽ: ac moleſtiã nõ ferẽs ſimul ⁊ ſecretã ac philoſophicam vitã ſemꝑ habere deſiderãs ſubter fugit eccl'ie multitudinẽ ⁊ in deſertis locis atq; agellis ſecretioribꝰ delitescit annis q̃plurimis. At nõ ille magnꝰ diuine ꝓuidẽtie oculꝰ q̃eſcit in longũ ſed in impios vltionẽ ꝑ ea ipſa q̃ ſibi in piurijs ſtatuerãt maledicta mouit. Primꝰ nãq; ille teſtis parua ignis ſcintilla noctis tẽpore domo ſua ſuccenſa cũ omni genere omniũq; familia flammis vltricibus cõflagrauit. Alius repẽte ab imis pedibus vſq; ad ſummũ capitis ꝟticem morbo regio quo fuerat imprecatus repletur atq; ꝯſumit̃. Tertius autẽ priorum exitum videns ⁊ oculum diuinũ nõ ſe latuiſſe ꝓſpiciẽs prorumpit in medium et audientibus cunctis ſera penitentia vniuerſum concinati ſceleris ordinem pandit. Tantis autem lachrymis immanis commiſſi facinus deflet et in tantum die noctuq; perdurat inflectibus vſq;quo luminibus orbaretur. Hij igitur figmenti huiuſcemodi penas dederunt.

Cap. vij. de nonnullis epiſcopis hieroſolymorum.

Narciſſus

NArciſſus vero cum ita deſertum petiſſet ac locis ſemet ſecretioribꝰ abdidiſſet vt vbi nam degeret nullus agnoſceret: neceſſarium viſum eſt epiſcopis: vt aliuꝫ pro ipſo ordinarent cui nomen erat Dius. Cuiq; cum paruo tempore prefuiſſet eccleſie ſuccedit germanius. Et germanio in gordius: cum ecce ſubito velut rediuiuus celoq; redditus ex improuiſo apparuit narciſſus. Et rurſum a fratribus ad preſidẽdum rogatur eccleſie. Multo enim vehementius erga eum amor omniũ fuerat incitatus vel pro eo qđ criminoſis innocens ceſſit: vel q ſecretam et philoſophicam vitam dilexit ⁊ q in eo cõpleuit dominus dicens mihi vindictaꝫ ⁊ ego retribuam dicit dominus.

Capitulum. viij. de alexãdro qui narciſſo hieroſolymorũ eṗo adhuc viuẽti mira dei vocatiõe ſubrogat̃.

VEruꝫ cũ ipſe iam ſenio feſſus pontificatus miniſterio ſufficere nõ poſſet. Alexandrũ de quo ſuperius memorauimus qui iam eſſet epiſcopus alterꝰ loci diuina diſpenſatio in adiutorium narciſſi ſenis euidentiſſimis reuelationibus euocauit. Is namq; alexander ex gente capadocum vbi erat preclare vrbis epiſcopus. Hieroſolymam adorãdi: ⁊ ſanctorum locorum vidẽdi gratia properauerat. Quẽ loci incole mentes eoꝝ inſtigante deo cũ omni amore ⁊ officioſitate ſuſcipiũt ac charitatis: ⁊ dilectiõis nexibus vinctum domum redire non ſinunt. Oſtendebatur enim euidenter a domino nõ ſolũ ipſi beato viro narciſſo ſed ⁊ alijs plurimis per reuelationes in plebe vt ipſum in loco ſancto epiſcopuꝫ detinerent. Preterea quod ſupra cetera omnia magis terrificum fuit eo die quo ingreſſurus vrbem alexander nunciatus eſt ⁊ multitudo fratrum plurima extra portas in occurſuꝫ eius egreſſa eſt: vox celitus manifeſtiſſime oibus audientibus facta eſt dicens. Suſcipite epiſcopũ qui vobis a deo deſtinatꝰ eſt. Cũq; ex his omnibus euidenter apud eos fuiſſet dei diſpenſatio declarata epiſcopi vrbium vicinarum compertis omnibus quibus de eo res geri dei iudicio docebatur reſidere inibi euꝫ neceſſario compulerunt. Ipſe ergo alexander in epiſtolis ſuis ad antionoitas ſcriptis que vſq; ad preſens ſeruant̃ apud nos meminit narciſſi tanq̃ ſocij et conſortis in epiſcopatu his ip̃is verbis de eo ſcribẽs. Salutat vos narciſſus qui ante me epiſcopatum huius eccleſie regere cepit quiq; mecum poſitus orationibus veſtris centum iam et. xvj. annos vite ſue gerit. Qui et ipſe vos mecum pariter deprecatur eſſe concordes. De his quidem talia.

B Apud antiochiam vero defuncto ſerapione epiſcopo. Aſclepiades loci illius ſuſcepit ſedem. Qui ⁊ ipſe vnꝰ ex preclaro confeſſorum numero fuit. Meminit etiaꝫ huius ordinationis ſupradictus alexander antiochenis ſcribens hoc modo Alexander ſeruus et vinctꝰ ieſu chriſti beate eccleſie que eſt apud antiochiam in domino ſalutem. Reuelauit dominus vincula mea ⁊ carceris huius mei dilatauit anguſtias q comperi ſancte eccleſie veſtre aſclepiadem virum digniſſimum ſacerdotium ſuſcepiſſe. Hanc autem epiſtolam indicat ſuper clementem antiochene eccleſie preſbyterum: tranſmiſiſſe ſcribẽs in fine epiſtole hoc modo. Hec aũt nobis dñi fratres tranſmiſi per clementẽ beatum p̃ſbyterum virũ in omnibus virtutibus etiaꝫ probatiſſimũ. Quem noſtis vos ⁊ eo amplius cognoſcetis. Cuius preſentia apud nos per dei prouidentiam procurata et confirmauit et auxit eccleſiam domini.

Capitulum. ix. de ſerapione ⁊ eius ſcriptis.

FErtur ſerapionis epiſcopi eruditi viri puto q̃dem etiaꝫ alia opuſcula apđ alios haberi. Ad nos autem illa tantummodo venerunt

que ad Domium quendam ſcribit qui
in tempore perſecutionis a fide chriſti
recedens ad ſuperſtitionem iudaicam
declinauit: et ea que ad pontium et ad
caricium eccleſiaſticos viros ſcribit Et
alie nichilominus eius ſunt ad alios
epiſtole. Sed et ille liber venit ad nos
quem ſcribit de euangelio Petri vbi ar
guit quedaz falſa in eo ꝯſcripta emēda
re cupiens fratres qui erant apud Roſ
ſum qui per occaſionem ſcripture ipſiꝰ
in hereſim declinabant. Dignum tamē
videtur michi pauca quedam de eius
libello inſerere ex quibus innoteſcat q̄
fuerit eius de ipſa ſcriptura ſententia
Scribit ergo in quodam loco ita. Nos
enim fratres ⁊ petrum: et alios apoſto
los recipimus ſicut chriſtum. Que aūt
ſub eoꝝ nomine falſo ab aliis conſcri
pta ſunt velut gnari eorum ſenſus ac
ſententie declinamus: ſcientes ꝙ talia
nobis non ſunt tradita. Ego enim cum
eſſem apud vos putabā omnes recte fi
dei eſſe inter vos et non decurſo libello
qui mihi offerebat̄ in quo nomine pe-
tri cōſcriptum euangelium ferebatur:
dixi Si hoc eſt ſolum quid inter eos ſi
multatem videt̄ inferre legatur codex.
Nunc autem cōperto ꝙ hi qui codicez
illuz legi debere aſſerūt ꝓſpectu cuiuſ
dam occulte hereſeos hoc fieri popoſ-
cerunt ſicut mihi dictū eſt feſtīabo ite-
ruz venire ad vos. Nos enim nouimꝰ
fratres cuius heraſeos fuerit martia-
nus qui etiā ſibi ipſi cōtrarius exit non
intelligens que loqueretur que etiam
vos diſcetis ex his que ſcripta ſunt vo
bis: inueſtigata ꝑ nos ab illis qui hoc
ipſum euangeliuz ſecundum illius tra
ditionem didicerant et ſucceſſores exti
terunt ſententie eiꝰ Quos nos locetas
vocamus: quia in hac ipſa doctrina il-
lorum ſunt quāplurimi ſenſus et ab ip
ſis mutati. Nam certum eſt ꝙ plurima
ſecundum recti rationem ſentiūt de ſal
uatore. Alia vero aliter q̄ ſubiecimus
hec ſerapion ſcribit.

¶ Capitulum. x. de quodam clemente
et ſcriptis eius.

Clementis vero
libri hebentur plurimi apud nos tamē
hi ſunt qui inueniri potuerūt Stroma-
tuz libri octo quos hoc mō ꝓtitulauit.
A ¶ Titi flaui clementis de vera phi
loſophia cōmentarii ſcientie ſtromata.
Scromatum autem nos poſſumus in
telligere tanq̄ opus varie contextum.
Sunt ⁊ alii eiuſdem ypotipoſcon libri
viii. quos nos poſſumꝰ informationuz
vel diſpoſitionum nominare. In quibꝰ
nominatim pantheni meminit tanq̄ ꝓ
prii magiſtri et expoſitiōes ipſius plu
rimas ſcribit et traditiones eius operi
ſuo inſerit. Eſt etiam liber eius ad gen
tiles exhortatorius. Et aliꝰ liber q̄ dici
tur Pedagogus. Et alius qui ſuꝑſcri-
bitur quis eſt qui poſſit ſaluus fieri di
ues. Eſt ⁊ alius libellus de paſchar de
diſputatione: de ieiunio et de obtrecta
tione. Et aliꝰ exhortatorius ad patien-
tiam. Et alius ad neofitos. Sed ⁊ ille q̄
ſuꝑſcribit Canō eccleſiaſticus. Itē aliꝰ
de his qui iudaicum ſenſum in ſcriptu
ris ſequunt̄ quē ad alexandrū ſupradi
ctum epiſcopum ſcribit. In ſtromatibꝰ
autem non ſolum ea que ex diuinis ſcri
pturis ſumpſerat: ſternit ſed et ea que
apud grecos auctores habentur. Utile
namq̄ ei viſum eſt in illo opere compa
rere: ac conferre ſibi inuicem dogmata
vel ea que diuinitus ſancita ſunt: vel q̄
ad ſapientiam grecorum inuenta: vel
etiam que ceteris barbaris viſa ſunt.
Arguit etiem hereticoꝝ errores. Hy
ſtoriam quoq̄ inibi plurimam texit: et
ex omnibus materiam nobis eruditio
nis perfecte compoſuit. Unde merito
libros ſuos ſtromateas appellauit: id
eſt lacinioſa quadam: ⁊ varia diuerſita
te contextos. Utitur ſane exēplis etiaz
ex his libris quia nonnullis minime re
cipiendi videntur: id eſt ex ſapientia que
dicitur Salomonis: ⁊ ex Sapiētia Sy
rac qui appellatur eccleſiaſticus apud
latinos. Sed ⁊ de barnabe ⁊ clementis
epiſtola ponit exempla. Utitur etiā de
epiſtola iude. Meminit preterea ⁊ ſcri
ptorum antiquorum. Tatiani cuiuſdā
⁊ caſſiani velut qui chronica ſcripſerint
Philonis quoq̄ ⁊ Ariſtoboli ⁊ Joſephi
ac Demetrii ⁊ Eupolemi iudeorū ſcri

ptorum. Conferens etiā antiquiſſimis
grecorum moyſaicum ⁊ iudeorum ge-
nus antiquius eſſe comprobat. Multa
q̄ alia inſtrumēta optimarum inſtitu-
tionum illo opere cōtexuit. Et inter ce-
tera hoc in primo libello indicat ꝙ ipē
non longe poſt apoſtolos fuerit. Pro-
mittitq̄ commentarios ſe in geneſim
ſcripturum. In libello autez quem ſcri
bit de paſcha confitetur extorqueri ſibi
a fratribus vt ea que a preſbyteris id
eſt a ſucceſſoribus apoſtolorum voce ſi
bi ſola tradita ſunt deſcribere in libris
ac poſteris traderet. Meminit ibi meli
tonis ⁊ hyrenei, ceterorumq̄ quorum
etiam quaſdam narrationes inſeruit.
In libris vero ypothipoſcon: id eſt in-
formationum: vt breuiter dicam vniuer
ſam pariter ſcripturam diuinam com-
pendioſis diſcretionibus explanauit.
In quibus ne ea quidam que apochri-
pha a quibuſdam habentur preteriit.
Ut eſt petri reuelatio.
B ¶ De epiſtola vero ad hebreos
ita diſſerit ꝙ manifeſte pauli ſit apoſto
li: ſcripta ſit autem hebreo ſermone ꝗtā
q̄ hebreis a luca xp̄o qui erat pauli di-
ſcipulus interpretata in grecum. Uñ ⁊
ſtilus eiꝰ magis ſimilis videtur libel
lo illi quem lucas de apoſtolorum acti
bus ſcripſit. ꝙ autem ſuperſcriptionez
ſolitam inibi non habet: id eſt paulus
apl's hoc eſſe rationis oſtendit ꝙ preiu
dicatum hebreis erat de pauli nomine
ne eius dicta ſuſciperēt. Et idcirco pru
dēter declinaſſe ne ſtatim in principio
pauli nomine inſpecto lectio eiꝰ repu-
diaret̄. Poſt pauca vero addit etiā hec.
Et ſicut inquit beatus preſbyter dice-
bat quia dn̄s chriſtus apoſtolus omni
potētis dicit̄ miſſus ad hebreos. Pro
humilitate ergo Paulus qui a gentes
fuerat deſtinatꝰ non ſcripſit ſemetip̄m
hebreorum apoſtolum vel propter ho
norem domini qui ſe miſſuz dixerat ad
oues iſrael vel quia gētium videbatur
apoſtolus. Exponit p̄terea idem Cle-
mēs in ipſis libellis de ordine euange
liorum traditionē ſibi a ſenioribus p̄ſ-
byteris traditam ⁊ dicit priora eſſe po
ſita illa euangelia que de generationi-
bus continēt: id eſt mathei ⁊ luce. Cau
ſam vero fuiſſe euangelii ſcd̄m marcuz
huiuſmodi. Cuz petrus rome publice
predicaſſet verbum dei ⁊ in ſpiritu ex-
poſuiſſet euangelium auditores rogaſ
ſe marcum qui olim iam ſectator ipſiꝰ
fuiſſet cōſcribere ea que ſciebat ab apo
ſtolo predicata. Cumq̄ id factum pe-
trus poſtmodum cognouiſſet licet fie-
ri ipſe non iuſſerit tamē factum non ꝓ
hibuerit. Johannem vero poſtmodum
dicit cum vidiſſet ꝙ ea magis que ſecū
dum carnem ſunt in euangeliis habe-
rentur decrepatū a diſcipulis ſcripſiſſe
etiam q̄ ad ſpiritum ꝑtinent. Unde ⁊ re
pletus ſpiritu euangelium ſpirituale
conſcripſerit. Hec clemens.
C ¶ Alexander vero de quo ſuperiꝰ
memorauimus Clemētis ſimul ⁊ Pan
theni ad origenem ſcribēs meminit ve
lut qui ſibi etiam in corpore nō fuerint
Scribit aūt hoc modo. Hoc enim ⁊ vo
luntas dei fuit ſicut ipſe noſti vt amici
tie q̄ mihi a patribus fuerunt inuiola-
te duraret immo vero ⁊ ardētius ac ro
buſtius augerent̄. Patres aūt nouimꝰ
btōs illos qui nos preceſſerūt ad quos
paulopoſt nos etiam abibimus. Pan-
thenum dico dominuz meum vere bea
tum ⁊ ſanctum dominum meuz clemē
tem: qui me in multis inſtruxerunt. Sz
⁊ ſi qui alii tales ſunt per quos etiaz te
cognoui virum per cuncta egregium
⁊ dominum mihi ⁊ fratrem. hec quidē
ita ſe habent. Ad amantius autē (erat
enim ⁊ hoc nomen origeni) cum per il-
lud tēpus zepherinus Romane eccle-
ſie p̄ſideret romam venit. ſicut ipſe in
quoddam loco ſcripſit dicens: voti ſibi
fuiſſe vt antiquiſſimaz romanorum v i
deret eccleſiam. Ubi non multo tempo
re peracto ad iniunctum docendi offi-
cium Alexandriā redire feſtinat Ibiq̄
cum omni ſollicitudine ⁊ ſtudio religio
ſo ſuſceptum opus explebat. Deme-
trio tunc epiſcopo non ſolum cohortā-
te ſe ⁊ confouente veruz etiam preferē-
te quatenus fratribus diuine eruditio
nis non deeſſet inſtructio.

¶ Cap. xi. de heracla ab origine p̄cepto
re ſuo in ꝑtez ſollicitudinis aſſumpto.

Interea cũ videret Origenes ſe nõ ſufficere ad omnia ideſt vel in ꝓfundioribus ⁊ diuinioribus pertractãdis vł i ſctẽ ſcripture explanationibus diſſerẽdis vel etiã in eoꝝ q̃ quotidie fidei addebantur inſtructionibus vel inſtitutionibꝰ adimplẽdis. Ex quibus oĩbus ne reſpirare quidem ei vniꝰ ſaltim hore liberũ tp̃s dabatur duz ſemper ex alijs in alia vocaretur ita vt p̃ma luce vſqꝫ ad profundã veſperam nunq̃ ceſſaret auditorium ſuuz alijs vero non recedentibus. Duz verbi dei dulcedine colligati ſunt vtilius eſſe ratꝰ eſt ſegregare incipientiũ turbas. Et vni ex diſcipulis ſuis plene iaz et optime inſtructo viro atqꝫ in omnibꝰ virtutibus ſibi probato. Heracle tradere: participẽqꝫ eum officij ſui ac laboris aſſumere. Erat eñ in ſermone diſertiſſimus ⁊ in omnibus philoſophicis eruditionibus opprime inſtitutus. Huic ergo tradendi prima elementa inſipientibus delegat officiũ. Sibi vero perfectorum inſtructiones reſeruat.

¶ Cap. xij. q̃ origenes hebraicã linguã didicit ac ſex editiones ſacri canonis vno in codice diſtinxit.

Inter cetera quoqꝫ eruditionũ ſuaruz ſtudia ne illud quidem omiſit origenes perſcrutari ⁊ addiſcere etiam hebree lingue virtutem: vt agnoſceret vel ea que a iudeis hebraicis litteris legũtur qualia ſit: vel ceterorum interpretũ qui preter. lxx. interpretati fuerant quãta eſſet editionum diuerſitas: ita vt preter iſtas q̃ in vſu ſunt aquile vel ſimachi vel theodotionis inueniret etiaz alias in abſcõditis ac ſecretis latentes. In q̃bus nec noĩa quidẽ interpretuz reperit ſcripta. Hoc autem ſolũ dicit de eis q̃ð aliam quedã in actiaco littore apud nicopoli aliam in hiericoſ atqꝫ in alijs al's reperit locis. Vñ et illos famoſiſſimos codices primus ipſe cõpoſuit. In quibus per ſingulas colomellas e regione ſeparatim opus interp̃tis vniuſcuiuſqꝫ deſcripſit: ita vt prima oĩa ipſa hebrea verba hebraicis literis poneret. Secũdo i loco per ordinẽ grecis lr̃is e regiõe hebrea verba deſcriberet. Tertiũ aquile editionem ſubiungeret Quartam ſimachi. Quintam. lxx. interpretum que noſtra eſt. Sextã theodotionis collocaret. Et propter huiuſcemodi cõpoſitionem exemplaria ipſa nominauit hexapla: ideſt ſex ſimplici ordine ſcripta. In pſalterio autem ⁊ alijs nonnullis interſerit aliqua etiaz de ceteris iſtis editionibus quas q̃m ſine nomine auctorum ceperat. vj. ⁊. vij. editionẽ nominauit.

¶ Capitulum. xiij. De ſymacho ſacri canonis interprete qui et hereticus fuit.

Sciendũ tamen eſt q̃ ex ipſis interpretibus ſymachus ebioneus fuerit que eſt hereſis aſſerẽs xp̃z de ioſeph ⁊ maria natum hominem purũ fuiſſe et legem ritu iudaico eſſe ſeruandã ſicut ⁊ iam ſuperiꝰ memorauimus. Sed ⁊ cõmentarios quoſdam ſymachus ipſe cõſcripſit in quibus conatur de euãgelio ſcdm mattheum auctoritatem ſue hereſeos cõfirmare. Hec ipſe origenes cum interpretatione ipſius ſymachi ſcribit ſe apud iulianum quendam reperiſſe qui ſe diceret hos libros ab ipſo ſymacho ſuſcepiſſe.

¶ Capitulum. xiiij. de ſumma origenis eruditione ingenio ⁊ fama etiaz apud exteros. A

In his tam broſius quidaz vir genere ⁊ litterꝫ ſatis clarus cũ valentini dogmatis ſectator exiſteret ſm veritatem catholice fidei ab origine conuictus ⁊ tanq̃ veri luminis ſplendore radiatus relictis erroruz tenebris ad eccleſie ſe catholice lucem ſplendoremqꝫ cõuertit. Sed ⁊ alij plures eruditi viri ⁊ ſciã litteraꝝ ad modũ nobiles cuz de origene glorioſiſſima ꝑ omnẽ locum celebraret opinio certatim confluebant ad eũ vel ob certamina cõmouenda vel quibus rectior inerat mẽtis ſnĩa ad audiendã tenẽdãqꝫ veritatẽ. Innumeri ẽt ab hereticis venientes cõuicti ꝑ eũ ⁊ penitẽtes ab errore ceſſabant phorum q̃z opinatiſſimi quiqꝫ ⁊ qui in ſummo noĩe habebant tam in noſtris eum q̃ in ſuis magiſtrũ incõparabilẽ fatebãtur. Erat nãqꝫ ei mos iſte vt ſi quos noſtroꝝ adoleſcentuloꝝ ingenioſos videret ⁊ lectioni ſatis deditos: traderet eis ẽt ea quibus phi velut primis elemẽtis dicẽtes imbuere ſolẽt. Ideſt vel geometrie partes vel ariſmetice diſcipline ⁊ ſi q̃ alia ad inſtructionẽ ꝑtinent diſputandi. Si qñ igit neceſſitas popoſciſſet vt aliqua de libris philoſophicis explanaret etiã ab ipſis eruditiſſimis in illa diſciplina viris cum tanta admiratione audiebat vt ſummus apud illos ⁊ quaſi vnus ex veteribus ⁊ primis illis auctoribꝰ philoſophus haberet. Multos ẽt idiotas ⁊ imperitos ad dicendum cohortabat dicens nõ parũ ad intelligentiã ſcripturaꝝ emolumẽtis eis cõferri ſi aut in liberalibus lr̃is aut etiaz philoſophicis exercerẽtur. Dicebat eñ hanc noſtram verã eſſe phiam cuius partes illa grecorũ q̃ vera non eſt phia p̃ceſſiſſet. Nõ ergo aiebat idcirco debere partes ſuas omittere veritatẽ q̃r eas ſibi p̃ueniens falſitas vendicaſſet. Deniqꝫ exiſtunt teſtes ſtudiorũ eius plurimi etiam apud phos quorũ nõnulli libros ſuos ad ip̃m ſcribebãt. Alij autem iudicio eiꝰ cõprobandos deferebant.

B ¶ Deniqꝫ etiam ille qui apud ciciliam aduerſum nos libros cõſcripſit porphirius quibus diuina volumiã criminat cum ad explanatores eorum veniſſet nec inueniret aliquid in commentarijs origenis cui culpam poſſit aſcribere ad cõuitia ⁊ maledicta ſe vertit ⁊ maculas ei infigit omni apud nos laude digniſſimas: in quibuſdam quidem vera dicendo in quibuſdam aũt more ſuo falſa fingendo: ⁊ nunc quidem eum tanq̃ phm mirat nunc vero tanq̃ xp̃ianũ notat. Audi deniqꝫ quibus de eo verbis ꝓſequitur. Adherent (inquit de xp̃ianis loquẽs) ineptijs iudaicaꝝ ſcripturaꝝ. In quibꝰ cũ abſolutio vel explanatio nulla ſint ad quaſdã ſe narratiões incõgruas incõuenienteſqꝫ cõuertũt que nõ tã explanationi ſit his que obſcura ſunt q̃ laudem plauſumqꝫ differentibus conferant. Nam ea q̃ moyſes aggreſti ⁊ ſimplici ſermone cõſcripſit diuinitꝰ ſancita ⁊ figuris atqꝫ enigmatibus obtecta confirmant atqꝫ ingentibus repleta miſterijs inflati mente ac tumidi obturbato in ſemetipſis rationis humane iudicio ſacramenta putant: in quibus imperitꝰ ⁊ agreſtis ſcriptor explicare ſe non valet. Et poſt aliquãta iterũ dicit. Huius aũt abſurde expoſitiõis initium ꝓceſſit a viro quẽ etiam adhuc ego cum eſſem valde paruulus vidi arcẽ totius eruditionis tenentem ſicut etiam ex his que poſteritatis memorie tradidit voluminibus cõprobatur. Origenes hic eſt cuius ingens gloria inter eorũ magiſtros habet. Hic nãqꝫ auditor ammonij fuit q̃ ſummã iter philoſophos p̃deceſſores noſtros tenuit. Sed origenes quãtum quidem ad eruditionẽ pertinet litterarum totum pene in ſemetipſum transfudit magiſtrum. Quantum vero ad vite recte lineam ⁊ ſanum propoſitum ſpectat: doctori contrarium iter abijt ammonius quippe cum chriſtianus fuiſſet a paruulo et chriſtianis parentibus genitus poſtq̃ ad etatẽ ſapiendi ventum eſt ⁊ philoſophie ianuam contingit cõtinuo ad legitimum vite ſe contulit rurſum. Origenes econtrario cum eſſet paganus ⁊ gentilibus ideſt grecorum ſtudijs eruditus ad ritum religionis barbarum declinauit. Quo ſe cõferens: omne p̃claruz illud ingeniũ philoſophicis litteris expolitum vitiauit atqꝫ corrupit: dum vitam quidam tanq̃ xp̃ianus et impius egit. Doctrine vero ⁊ eruditionis grecorum prefulgidũ lumen ineptis ⁊ fabuloſius narratiõibus occupauit. Aſſecutꝰ quippe fuerat omnia platonis ſecreta inſtitutus fuerat in libris numenij ⁊ chronij ⁊ apolloſanis ac lon-

gini. Sed ⁊ moderati atqꝫ nichomachi.
In pithagoricis vero ſummorum viro-
rum non eum latuere commentarij. At-
tigit etiam ceromonijs. Stoyci et cornu
ti volumina. Ex quibus omnibus que-
cũqꝫ ſecreta et myſtica apud grocos ha
bentur aſſumens ritui barbaro ⁊ ſuper-
ſtitionibus iudaicis coaptauit: ac phi-
loſophorum gloriã ad dogmata exter
na: ⁊ peregrina conuertit.
¶ Hec porphirius in tertio libro aduer
ſus xp̄ianos ſcribit in vno vera in alte-
ro falſa commemorans. Nam de ſtudij
et ingenij potentia ſupradicti viri haud
procul quam ſe habet veritas retulit.
Quod vero de ſuperſtitione gentili ad
chriſtianorum cultum commemorat eũ
eſſe tranſlatum et ammoniuz a chriſtia
nis ad errores paganorũ dilapſum, ma
nifeſtiſſime: fefellit. Origeni quippe fi-
des ⁊ diſciplina chriſti ab auis atqꝫ at-
tauis ſeruabatur. Nam de patre mar-
tyre paulo ante retulimꝰ. Ammoniꝰ ve
ro fidez chriſti qđ etiã inter philoſophi-
ca ſtudia integram illibatãqꝫ ſeruaue-
rit quo ad vſqꝫ vltimum vite ſpiritum
exalaret teſtes ſunt libri eius qui etiaz
nunc habentur luculentiſſime de noſtra
religione conſcripti. Et precipue volu-
mẽ illud quod de moyſi atqꝫ ieſu conſo-
nantia ſcripſit. Sed et multa alia eius
preclara opuſcula que ab ſtudioſis qui
buſqꝫ per magnifica habentur. Hec au-
tem diximus etiam inimicorum teſti-
monijs probare cupientes quã mira et
apud ipos habita ſit origenis eruditio
vel doctrina. Ipſe vero de ſe reſpõdẽs
quibuſdam qui ei pro huiuſcemodi ſtu-
dijs obtrectabant ita ſcribit. Cum vero
ad verbi dei me ſtudia conuertiſſem et
fama de nobis celebrior haberetur atqꝫ
ob in non philoſophoꝝ vel ad percun-
tandum vel ad obſiſtendum adire nos
et congredi conuenirent hereticorum
quoqꝫ ꝙplurimi ad impugnãdos nos
excitarentur. viſum mihi eſt vel phorũ
vel hereticorum dogmata diligentius
perſcrutari ne ad conuincendos eos ſi
ignorarẽt que apud ipſos ſunt impera-
tor inuenirer. Hoc autem facimus exẽ-
plum ſequentes prioris noſtri apoſto-
lici viri pantheni: qui in grecorum ſtu-
dijs ⁊ philoſophie eruditionibus quaz
maxime effloruit. Sed et heracle q nũc
apud alexandriam cathedram preſby-
terij adornat quem ego apud magi-
ſtrum philoſophorum reperi, illis ſtu-
dijs aliquot iam annis operam dan-
tem priuſqꝫ ego omnino vel inciperem.
Intantum autem nihil ex hoc ſupradi-
cto viro obtrectationis exortum eſt: vt
etiam communem habitum quẽ prius
geſſerat deponens philoſophica aſſu-
meret indumenta: quibus vſqꝫ ad pre-
ſens vti non deſiſtit. libros quoqꝫ phi-
loſophorum legere ⁊ in his exerceri pro
viribus nunꝙ ceſſat. Hec ipſe ꝓ ſe que-
rulis quibuſdam reſpondens ſcribit.
¶ Per idem vero tempus cũ apđ
alexandriam in verbi dei ſtudijs exerce
retur adeſt vir quidam militaris epiſto
las ei ⁊ demeritrio epiſcopo: ſed et pre-
fecto tunc egypti adduce arabie defe-
rens cum omni velocitate ⁊ inſtãtia ori
genem illo vſqꝫ orãtes emitti: vt ſibi de
fide chriſti quã per eum clariſſime pre-
dicari frequens nunciabat fama diſſere
ret. A quibꝰ exoratus abijt edocuit cre-
diderunt redijt. Poſt aliquantum ve-
ro tempus apud alexandriam bello ci-
uili exorto alius alio ipſe ad paleſtine
partes ſeceſſit et apud ceſaream mora-
batur. Ubi et diſputandi in eccleſia atqꝫ
interpretandi ſcripturas diuinas ei ab
epiſcopis iniũgebatur officiuz. Et qui-
dem necdum preſbyterij ſibi ordinatio
ne collata ſicut relatum inuenimus in
epiſtola Alexandri reſcribentis de me-
trio poſt multũ tempus hec ipſa culpã-
ti. Scribit autem hoc modo. Quod au-
tem addidiſti in litteris tuis: qr nunꝙ
auditum nec aliquando factũ ſit vt pre-
ſentibus epiſcopis laici diſputẽt neſcio
quã ob cãm tam apertum mendacium
aſſerere volueris cum conſuetudo hec
ſit vt ſicubi inueniantur qui poſſint etiã
fratres inſtruere in eccleſia ⁊ concolari
populũ ad tractandũ ſemper a ſanctis
ep̄is inuitentur. Sicut euelpius a fra-
tre noſtro. Neone apud larãdos: ⁊ pau
linus a celſo apud hyconium. et apud
Sinnadan Theodorus ab actico. Non

autem dubiuz eſt quod ⁊ alij plurimi in
alijs locis ſi qui ſunt qui poſſint opus
dei in verbo ⁊ doctrina cõpetẽter exple
re ad hoc ipſum a ſanctis ep̄is inuiten-
tur. Sed hec poſtmodũ geſta ſunt. Tũc
vero rurſuz demetrius litteras miſit ad
eum per electos viros diaconos eccle-
ſie. Alexandriam redire et conſuetudo
operi inſiſtere omni cum affectione de-
poſcens.

¶ Cap̄. xv. de epiſcopis qui tempo-
re origenis clarebant.

Clorebant au
tem per idem tempus plu
rimi diſertiſſimi in eccleſijs
viri. Quorũ epiſtolas quas
ad ſe inuicem dabant reperimus in hie
roſolymorum bibliotheca ad nos vſqꝫ
ſeruatas quam conſtruxerat vir erudi-
tiſſimus de quo ſuperius memorauimꝰ
alexander loci ipſius epiſcopus. Unde
et nos (vt fateamur quod verum eſt) to
tius huius operis noſtri ⁊ hyſtorie con
ſcribende materiam ſumpſimus. Erat
ergo inter ceteros et berillus ſcriptorũ
precipuus: qui et ipſe diuerſa opuſcula
dereliquit: epiſcopus hic fuit apud bo-
ſtram arabie vrbem maximam. Erat ni
hilominus et hypolitus qui et ipſe ali-
quanta ſcripta dereliquit epiſcopꝰ. Ue-
nit ad nos etiam gaij cuiuſdam diſertiſ
ſimi viri diſputatio aduerſum proculũ
Catafrigam habita in vrbe Roma pre-
ſente epiſcopo zepherino. Qui cum ar-
gueret catafrigã quod nouas ſibi quaſ
dam ſcripturas preſumeret ipſe inter
cetera pauli apoſtoli tredecim epiſto-
las aſſerit: eam que ad hebreos ſcripta
eſt non commemorans. Que etiaz nunc
apud latinos putatur non eſſe apoſtoli
pauli. Uerum anthonino ſeptem annis
et ſex menſibus imperio conſummato
macrinus ſuccedit. Qui cum poſt annũ
fuiſſet defunctus alius anthoninus re-
gni romani ſuſcepit principatum. Cuiꝰ
primo imperij anno epiſcopꝰ vrbis Ro
me zepherinus diem obijt. xviij. annis
ſacerdotali functus officio poſt hũc ca-
liſtus ſacerdotiuz ſuſcepit. Quo quinqꝫ
annis adminiſtrato poſt ſuum finem ſe
dem reliquit vrbano. Poſt anthoninuz
vero romanũ imperiũ quod ipſe quat-
tuor ſolis annis tenuerat Alexander ſu
ſcepit. Tunc etiam aſclepiade apud an
tiochiam defuncto Philetus in epiſco-
patum ſuccedit. Alexãdri vero impera
toris mater Mammea nomine de Ra-
ris religioſa femina cũ de origene fama
magnifica vbiqꝫ et celebris haberetur.
Ita vt ne principum quidem lateret au
res cõperta opiniõe viri ſummo niſu ge
ſtire cepit quatenus ſibi eius preſentia
fieret. vt in litteris in ſermone in fide et
prudentia omniqꝫ doctrina qua cunctis
in admiratione eſſe cernebat per ſemet
ipſam ſumeret documenta. Igitur an-
tiochiam vbi per idez tempus degebat
miſſis militaribus viris cum omni ho-
nore et ſupplicatiõe ad ſe tanꝙ vere di
uini verbi interpretem famulumqꝫ dei
orat venire. Quod cum veniſſet et quan
tum oportebat operis expleſſet ac tem
poris omnibꝰ rite per actis que ad ver
bum dei et gloriam domini ſpectant ſta
bileſqꝫ ac firmos in fide quos inſtruxe-
rat derelinquẽs preſentia ꝙ fama lõge
clarior factus ad ꝓprias ſcolas Alexã-
driam redijt.

¶ Capitulum. xvj. De hypoliti
ſcriptꝫ ac miro origenis ingenio.

Hiſdem illis die
bus ypolitus de quo
pauloante memora-
uimus iter cetera ſcri
pta ſua libellũ de pa-
ſcha ſcriptum edidit.
In quo cũ deſcriptio-
nem quandã tẽporũ faceret de. xvj. an-
noꝝ circulo: q in paſche rõne obſeruari
ſolet: neſcio quã ſupputationẽ ſecutus
vniuerſa tp̄a intra p̄mũ alexãdri imp̄a-
toris annũ cõcludit. Sꝫ ⁊ alij libelli eiꝰ
peruenerũt ad nos. i. in Examerõ: ⁊ i ea
q poſt examerõ ſcripta ſunt. Et contra
martionẽ. Et in cãtica cãticoꝝ. Et i p̄tẽ
quãdã Ezechielis prophete. Et contra
oẽs hereſes. Sꝫ ⁊ alia apud alios opuſ
cula eius inueniri certũ eſt. Ex illo tp̄e
etiã origenes conſcribẽdi ꝯmẽtarios in
ſcripturas ſanctas initiũ ſumit: cõpellẽ

te ſe ambroſio ⁊ multa vt precum obſe
crationūq cogēte quiq ambroſius tan
tū ſtudij adhibuit: vt oīa que in hoc opꝰ
eſſent neceſſaria: affatim atq affluēter
ꝑberet. Notarios ſeptē adhibuit: q̄ ei ī
ceſſabilr aſtarēt: q̄q ſibi iuicē illo pene
indeſignanter dictāte ſuccederēt. Scri
ptores quoq alios tātos. Sz ⁊ puella
apprime eruditas inſcribēdo totidē nu
mero in hoc ipz vacare fecit. Oībus q̄z
extriſecꝰ neceſſarijs abūdātiſſime mini
ſtratis q̄tidianū de illo opꝰ ꝟbi dei vio
lētꝰ ⁊ religioſꝰ ꝯpl'ſor exigebat. Sz ⁊ ipe
ex ſe ingēs ſtudiū in eruditiōe ꝟbi dei
adhibebat. vnde maxime dignus vide
bat cui iſtud impenderetur officium et
cui quicq̄d archanū ⁊ abſconditū in ſa-
cris litteris tectū eſt penderetur.

¶ Cap. xvij. ꝙ origenes pbr̄ factus
eſt: ⁊ de libris ve. ⁊ no. teſta. ſm ſen-
tentiam eius. A.

Interea vrbanus

epiſcopus in vrbe roma. viij. annis am
miniſtrato ſacerdotio pōtiano ſedē reli
q̄t. Poſt philetū aūt apud anthiochiaz
zebennus eccleſiā ſuſcepit. Quo in tp̄e
origenes rogatus eſt ab eccleſijs q̄ ſunt
apd̄ anthiochiā vt illo vſq ꝓ ꝯuincen-
dis hereticis q̄ inibi liberiꝰ ꝯualuerāt
ꝑueniret. Quo cū ꝑgeret ⁊ inter neceſſa
rio ageret ꝑ Paleſtinā pbr̄ apud Ceſa
reā ab illiꝰ ꝓuincie epiſcopis ordinat̄.
Pro hoc aūt q̄ aduerſum eū inhūanus
liuor accenderit: ⁊ rurſum ꝓ defenſione
eius q̄ geſſerint ij qui eccleſijs preſide
bāt quātaq alia ꝓ eo ꝙ in ꝑdicatione
verbi dei ſatis clare effloruerat mota
ſint ꝓpriam quidē ſingula queq hyſto
riam requirunt. Tn̄ ⁊ nos in ſcd̄o libro
tres apologias. ex ꝑte quadā ꝯſtriximꝰ
vn̄ facilius agnoſcere pōt q̄ ſcire deſide
rat. Interea iugi ⁊ cōtinuato labore in
explanatiōe diuinoꝝ voluminū ꝑſiſte-
bat: ſiue alexandrie ſiue apud ceſaream
poſitꝰ: ſicut ex ipſis eiꝰ ꝯmētarijs īdica
tur. Exponēs ſane primū pſalmū. Deſi
gnat etiā ipſe qui ſit canon veteris te-
ſtamēti hoc mō ſcribens. Non eſt igno
randum inquit viginti duos libros eſſe
in canone veteris teſtamenti ſicut he-
brei tradunt: ſm numeꝝ ſcz elementoꝝ
q̄ apud ipſos habent. Et paulopoſt ad
dit. Hij ſunt aūt viginti duo libri: Gene
ſis Exodus. Leuiticus. Numerꝰ. Deu
teronomiū Jeſu naue. iudicū. Regnoꝝ
primus ⁊ ſcd̄s vnus liber eſt apd̄ illos:
quē nomināt Samuel. Itē tertius ⁊ q̄r
tus vnꝰ eſt apd̄ ipſos quē appellāt re-
gnū Dauid. Et paralippomenon p̄mꝰ
⁊ ſecundus in vno hn̄tur. quem dicunt
ſermones dieꝝ. Heſdras primus ⁊ ſcd̄s
in vno eſt. Itē liber pſalmoꝝ ſalomōis
ꝓuerbia: ⁊ aliꝰ eccleſiaſtes. Et tertius
eiuſdē cantica canticorum. Sed ⁊ duo-
decim ꝓphetarū liber vnꝰ eſt Eſayas
propheta. Heremias. Ezechiel. daniel.
iob Heſter. in his concludunt canonez
voluminum diuinorum Machabeoꝝ
ꝟo libro extrinſecus habent.

B ¶ De noui aūt teſti canone in ꝓlo
libro ꝯmentarioꝝ euāgelij ſm mathei
hoc mō ſcribit. Ex traditione inquit di
dici de q̄ttuor euangelijs. quia hec ſola
abſq vlla contraditione ſuſcipi debent
in omnibꝰ q̄ ſub celo ſunt eccleſijs dei.
Ita etenim tradiderūt patres: quia pri
mo oīz ſcriptū ſit euangeliū a mattheo
qui aliquando fuerat publicanus he-
braicis litteris: ⁊ traditū ijs qui ex cir
cunciſione crediderant. ſcd̄m ꝟo ſcriptū
eſſe a marco iuxta ea que ſibi tradide-
rat Petrus. De quo ⁊ in epiſtola ſua cō
memorat dicēs. ſalutat vos filius meꝰ
marcus. Tertium eſſe ſm lucam quod
paulus apoſtolus collaudat tanq̄ ijs
q̄ ex gentibꝰ crediderāt ſcriptū. Super
omnia ꝟo eſſe euāgeliū Johannis. De
apoſtolicis q̄q litteris ita dici. Is ꝟo
qui idoneus factus eſt miniſter noui te
ſtamenti non littera ſed ſpiritu Paulū
dico: qui repleuit euangelium ab hieru
ſalē ī circuitu vſq ad illiricū: nec ad oēs
eccl'ias quas docuerat ſcripſit: ſz quat-
tuordecim ſolas epiſtolas ⁊ in ipſis plu
res breuiſſimas ſcripſit. Quāuis ⁊ non
nulli de ea q̄ ad hebreos ſcripta eſt du-
bitauerint pro eo ꝙ non videatur in ea
ſeruari eius illa ſententia quam de ſe
ipſe ꝓnunciat dicēs: ſe imperitū eſſe ſer
mone. Sed ego dico ſicut mihi a maio
ribus traditum eſt: quia manifeſtiſſime

Pauli eſt ⁊ ſemꝑ omnes antiqui maio-
res nr̄i ita eā vt pauli ep̄l'az ſuſceperūt
Si ꝟo requiras a me ꝑ quē ſit eiꝰ ſmo
ꝯpoſitꝰ: ꝓ certo quidē deus videt. Opi
nio tn̄ q̄ ad nos vſq ꝑuenit hmōi eſt. A
q̄buſdā dicebat: ꝙ clemēs ap'loꝝ diſci
pulus ⁊ ep̄s vrbis rome greco eā ſermo
ne non tamen ſenſibus expolluerit. Alij
vero ꝙ lucas qui euāgelium ſcripſit ⁊
actus apoſtoloꝝ. Petrus ꝟo ſuꝑ quez
xp̄i fūdat̄ eccl'ia: duas tm̄mō ep̄l'as ſcri
pſit. E quibus a nōnullis ⁊ de ſcd̄a du-
bitat̄. Johānes quoq qui ſupra pectus
dn̄i recubuit: poſt euangeliū ſcribit et
apocalipſim in qua tn̄ reticere iuſſus ē
quid vij tonitruoꝝ locute ſunt voces.
Scripſit aūt ⁊ tres epiſtolas: in q̄bus
due ꝑ breues. De quibus ⁊ apud quoſ
dā dubia ſn̄ia eſt. De his quidez talia.

¶ Cap. xviij. de Eracla ⁊ nonnullis
alijs ep̄is qui ſummo origenis amo
re tenebant.

Interea deci-

mus erat annus ſupradi-
cti principis Romanoꝝ: in
quo origenes ⁊ alexandria
ꝓfugus ceſareā venerat. Eracle vni ex
diſcipulis ꝓbatiſſimo de quo ſupiꝰ di-
xit. Catheceſeos auditoriū dereliquēs
Non multo aūt poſt: ⁊ Demetrius epi
ſcopus defunctus eſt quadraginta tri-
busannis epiſcopatu illius eccl'ie mini
ſtrato. Cui ſuccedit ſupradictꝰ Eraclas
per idē tempꝰ erat in ep̄is magnificus
Firmilianus Capadocuz gentis vrbis
Ceſaree. Hic tm̄ venerationis erga ori
genē ſciētie ⁊ doctrine gr̄a habebat: vt
indeſinēter eū ꝯſtringeret ſecū morari.
Sz ⁊ ipe derelicta eccl'ia ad ipz ꝓpera-
bat ⁊ vtebat̄ religioſa q̄dā viciſſitudine
dū ipſe mō ad ſtructionē ſue eccl'ie illo
euocaret mō ipſe ſui ꝓfecꝰ gr̄a ad ipm
pergeret ⁊ docēti ei diebus ac noctibꝰ
accideret. Sz ⁊ alexander quē hieroſo-
lymoꝝ eccleſie p̄eſſe ſupra docuimus ⁊
Theotiſtus q̄ apud Ceſaream guber-
nabat eccl'iam omē pene vite ſue ep̄s ad
audiēdum euz mācipabāt: atq ipſi ſoli
in diuinis ſcripturis ⁊ eccl'iaſtica docri
na ſumma magiſterij concedebant.

¶ Capi. xix. de maximino imperatore ⁊
eius in chriſtianos ꝑſecutione.

Alexādro ve-

ro impatore poſt. xiij. an-
nos principatus ſui defun
cto maximinꝰ ceſar ſucce-
dit. Qui dū odio fert̄ aduerſum deceſſo
ris ſui alexandri domū ꝑſecutiōes ꝯmo
uit eccleſijs ita tn̄ vt eos tm̄mō q̄ popu
lis ꝓerāt ⁊ doctrīe punire iuberet: velut
q̄ cām ceteris huiuſcemodi ꝑſuaſiōis ꝓ
berent. Tunc Origenes librū de marty
rio ad Ambroſiū ſcribit. Qui cū ad plu
rimos ꝯueniſſet: tanq̄ neruis q̄buſdaz
validiſſimis ſtabiliti ſpōte ſe ad confeſ
ſionem xp̄i nōis offerebāt. Ex quo ⁊ ma
ximinꝰ nūerus extitit ꝯfeſſoꝝ tribus an
nis a maximiano ꝑſecutiōe ꝯmota in q̄
bus finē ⁊ ꝑſecutionis fecit ⁊ vite. Poſt
quē gordianꝰ īperiū ſuſcepit. Pontiano
ꝟo ſex āniſ epiſcopatu vrbis Rome fū
cto ſuccedit Antherus. Quicum men-
ſem vnū non amplius miniſtraſſet. Fa
biano ſacerdotium dereliquit.

¶ Capi. xx. de mirabili aſſumptione
fabiani ad epiſcopatum.

Radūt aūt fa

bianuz Anthero defuncto
cum de agro reuerteretur
vna cuz amicis ſuis ⁊ vni-
uerſus eccl'ie ppl's ꝓ ep̄o deligendo in
vnū coiſſet atq aliꝰ de alio vt fieri ſolet
in talibus conclamaret: nec tamē vulgi
ſn̄ia certi aliq̄d obtineret: aſtitiſſe ēt ipz
inter ceteros ſcire cupientē q̄ rei exitus
foret. Et ſubito ꝑ dei ꝓuidentiā colūbā
celitꝰ lapſam figurā ferentē illius que
in ſancti ſpūs imagine ſuper ieſum de
ſcēderat apud iordanē ſuꝑ caput aſtitiſ
ſe Fabiani. Ad quod ſpectaculum ora
cunctorum oculoſq cōuerſos. ⁊ omnes
velut vno ſpiritu commotos hunc eſſe
epiſcopatu dignum per dei iudiciuz de
creuiſſe: eumq continuo cathedre im-
poſitū ⁊ legitimo ſacerdotio confirma-
tum. Qd̄ alij ſuꝑ huiꝰ alij ſuꝑ zepheri-
ni nōie geſtū tradūt. Tunc ēt apud an-
thiochiā ep̄o zebēno defuncto babilas
eccleſie ſuſcepit principatum.

¶ Capitulum.xxj.de nonnullis ori-
genis diſcipulis.

APud alexã-
driã ꝓo cũ eraclas deme
trio ſucceſſiſſet:auditoꝝ
Cathecefeos qd̄ ab Ori
gene ſuſceptũ tenuerat:
Dyoniſio tradidit:eo ꝙ ⁊ ipſe vnus ex
diſcipl'is eſſet origenis. Ipſe autẽ cum
apud Ceſareã moraret̃ innumeri ad eũ
non ſolum regiõis ipſius viri.ſed ex ꝓ=
uincijs procul poſitis cõcurrebãt ⁊ de=
relicta patria ac parẽtibꝰ ſeq̄bant̃ eum
viam dei docẽtẽ. In quibus fuit ⁊ vir fa
moſiſſimus theodorꝰ:ipſe q̄ nõ lõge a
nr̃a mẽoria nobiliſſimꝰ in ep̄is apud põ
tũ gregorius nominat̃:fide ⁊ ꝟtutibus
atq; ſcientia ꝑ oĩa apl'icꝰ. Sʒ ⁊ eiꝰ fra=
ter antenodorus:quos origenes adole
ſcentulos de auditorio rethoris retra=
ctos ſtudia communiũ litterarũ in diui
nã ſuaſit philoſophiam ꝯmutare. Qui
q; apud eũ ꝑ quinquẽnij tp̄s verbo dei
operã dãtes:intantũ ꝓfectũ diuine eru
ditiõis atq; ſcie ꝑuenerũt:tm̄q; vite me
rito ⁊ morũ cultu enituerũt:vt ab ipſis
ſchol' eiꝰ imatura adhuc etate ad ꝑpatꝰ
põti ꝓuicie ſacerdotiũ vterq; raperet̃.

¶ Cap.xxij.de affricano ⁊ opuſculis
eiꝰ ſimul ⁊ ſcriptis origenis.

PEr idẽ tẽpus
erat etiã affricanus vir in=
ter ſcriptores eccleſiaſticos
nobilis huius ep̄l'a fert̃ ad
origenẽ ſcripta:obiciẽtis ei ⁊ ꝓponen=
tis:ꝙ hyſtoria ſuſanne q̄ in daniele eſt:
ficta videat̃:⁊ aliena a ſcp̄tura ꝓpheti=
ca. Cui origenes magnificentiſſime re=
ſcribẽs aſſerit nequaq; iudeoꝝ ꝯmẽtis
et fraudibꝰ auſcultãdũ. Sʒ hoc ſolũ ꝓ
ꝟo hñdũ in ſcp̄turis diuinis:qd̄ .lxx.in=
terp̄tes trãſtuliſſent.qm̄ id eſſet ſolũ qd̄
auctoritate apl'ica cõfirmatũ ſit. Vene=
rũt ad nos etiã alia ſupradicti ſcp̄toris
affricani opuſcula:⁊ maxie chronica val
de diligẽter ſtudioſeq; ꝯpoſita. In qbꝰ
ꝯmemorat ſe alexandriã ꝓperare. He=
racle opinione celeberrima prouocatũ:
quẽ ⁊ in diuiſ ⁊ i philophicis ſtudijs at
q; oĩ grecoꝝ doctrina iſtructiſſimũ fa=
ma loq̄ret̃. Queq; inibi ep̄atꝰ offm̄ ſuſce
piſſe ſupius memorauimꝰ. Idẽ q̄ʒ Af=
fricanꝰ ſcribit ad ariſtidẽ quẽdã de eiꝰ
videt̃ euãgelioꝝ diſſonãtia:⁊ cur mat=
thei ⁊ luce in gñatione xp̄i ferat̃ diuer
ſa ꝯſcriptio. Vbi oñdit euidentiſſimam
vtriuſq; ꝯſonantiã ſicut iam in primo li
bro huius op̄is edocuimꝰ. Per idẽ tp̄s
origenes triginta ꝯmẽtarioꝝ libris in ꝑ
tẽ quãdã Eſaye ꝓphete editis in Eze=
chielẽ.xxv. Athenas ꝓficiſcẽs cõſum=
mare ſe mẽorat. Vbi ⁊ quinq; libros ꝑ=
mos in cãtica cãticoꝝ ſcribit. Alios aũt
q̄nq; regreſſꝰ ad ceſareã ꝯſummauit. Sʒ
nũc nõ opꝰ ẽ opuſcula eiꝰ enũerare:q̄ pe
ne inũerabilia ſunt cũ id i eo ope feceri=
mus:vbi bt̃i pãphili vitã deſcripſimꝰ:
referẽtes quãta ab eo antiquoꝝ ſcripto
rũ volumia ⁊ p̄cipue Origenis biblio=
theca ceſarieſi quã ipſe p̄cipue ⁊ nobili
ſtudio ꝯpoſuit ꝯſecrata ſunt. Si q̄s er=
go noſſe vult:quãta origenis volumina
in manus noſtras venerint inde ſumat
indiculũ. Nunc aũt ad hyſtorie nobis
ordinem ꝓperandum eſt.

¶ Cap.xxiij.de berillo heretico quẽ
ad vtã veritatis redire ꝑſuaſit ori=
genes.

BErillus de quo pau
loãte mẽorauimꝰ: Boſtre
ne vrbis Arabie epiſcopꝰ
eccl'iaſticã docẽdi regulaʒ
violare cognatꝰ peregrina quidã ⁊ alie
na ꝟitate docere cepit:aſſerens dñm et
ſaluatorẽ nr̃m:neq; extitiſſe ante carnis
natiuitatẽ:neq; ꝓpriã deitatis hr̃e ſub
ſiſtẽtiã:ſed.hoc ſolũ:ꝙ paterna deitas
in eo habitaret. Pro quo q̄ plurimi ep̄i
ꝯgregati diſceptatiões cũ eo nõ mini=
mas habuere. Sʒ inter ceteros origenes
magnope exortatꝰ eſt venire in cõflictũ
viri. Iſq; primo ſenſim cũ eo diſputãs:
q̄ ſentiret diligẽtius ꝑſcrutat̃. Quo cõ=
perto cõtinuo qui abſurdi ineſſet huiuſ
cemodi ſenſibꝰ:⁊ q̄d impietatꝭ talia aſſe
rentẽ conſequeret̃ oñdens. Abijcere ⁊
reſpuere male conceptũ ſuaſit erroꝝ
redire ad fidẽ verã ſanãq; doctrinã. Q̄
q; pene in cauſis talibꝰ inauditũ eſt:a
errorẽ ab eccl'ia depulit:vt ⁊ emẽdaret
nõ ꝑderet erroris auctorẽ. Deniq; fert̃
etiã nũc deſcripta ipſa diſputatio orige
nis ⁊ berilli:q̄ ꝑ ſemetipſaʒ p̄clari op̄is
eiꝰ inditio eſt. Sʒ ⁊ multa alia eiꝰ ⁊ ſil'ia
ad nos geſta dictaq; ſatꝭ clara ⁊ magni
fica ꝑuenerũt:q̄ nos vel l'ris ipſius vel
maioꝝ relatiõe ꝯp̄ta nunc interi ꝓ hy=
ſtorie breuitate p̄terimꝰ. Que tñ agno=
ſci p̄nt ex ea q̄ ſcripta eſt a ſctõ pãphilo
martyre apologia ꝓ ipõ vna mecũ:quã
ob cohibẽdos q̄rulos inuicẽ nos iuuã=
tes cõi ſtudio ac labore ꝯſcripſimus.

¶ Cap.xxiiij.de philippo impatore et
eiꝰ mira humilitate ⁊ obedientia.

SEt gordianꝰ
cũ ꝑ ſeptẽ ãnos romanũ gu
bernaſſet iperiũ philippus
vna cũ philippo filio ſucce
dit. De hoc traditũ nobis eſt ꝙ xp̄ianꝰ
fuerit:⁊ in die paſce.i.in ipſis vigilijs
cũ intereſſe voluiſſet ⁊ cõicare miniſte=
rijs:ab ep̄o loci nõ pꝰ eſſe ꝑmiſſus:niſi
ꝯfiteret̃ pctã ſua ⁊ intra penitẽtes ſta=
ret. Nec vllo mõ copiã ſibi miſterioꝝ
futurã:niſi priꝰ ꝑ pn̄iam culpas quo de
eo ferebant̃ plurime diluiſſet. Fert̃ igi
tur libẽter eũ qd̄ a ſacerdote impatum
fuerat ſuſcepiſſe diuinũ ſibi ineſſe me=
tum ⁊ fidẽ religionis pleniſſimam rebꝰ
atq; operibus comprobans.

¶ Cap.xxv.de origenis opuſculis:q̄ nõ
niſi i magna ſenectute trãſcribi ꝑmiſit.

HUiꝰ tertio im
perij anno:eraclas apd̄ ale
xandriã ſexto ãno ep̄atꝰ ſui
diẽ obijt.locũq; ſacerdotij
Dionyſius ſuſcepit. Quo tp̄e ſexageſi=
mũ agẽs etatis annũ:poſtea q̄ ⁊ vſu et
periculis ⁊ laboribꝰ:plurimũ fiducie
in ꝟbo dei accepat:ꝑmiſiſſe fert̃ ea q̄ ex
tp̄e in eccleſijs diſſerebat ã notarijs ex=
cipi:nec ante vſq; dediſſe hanc copiaʒ:
niſi cũ id ſibi et vite grauitas:et etatis
maturitas:⁊ multe expiẽtie ꝯceſſit au=
ctoritas. Tũc aduerſum quẽdẽ celſum
epicurũ philoſophuʒ qui ꝯ nos libros
ꝯſcripſerat.viij.voluminibꝰ rñdit. Tũc
⁊ in euangeliũ ſm̄ mattheũ libros.xxv.
ꝯmẽtarioꝝ edidit. Et in duodecim pro
phetas q̄plurima ꝯmẽtatꝰ eſt. Ex qbꝰ
ad nos vſq; ad.xx.tantũ.⁊.v.volumina
ꝑuenerũt. Sunt eiꝰ ⁊ ad impatorẽ phi
lippũ ep̄l'e:⁊ ad vxorẽ eiꝰ ſeuerã:abſq;
vllo adulationis ſuco ſcripte. Scribit ⁊
ad fabianũ vrbis rome ep̄ʒ:et ad alios
q̄plurimos eccl'iaꝝ p̄ncipes de catho
lica fide ſua. De quo euidẽtius in ſexto
apologie nr̃e ꝓ ipſo volumine cõprehẽ
dimus. Sũt alie eiꝰ ep̄l'e ad diuerſos
ſcripte:quarũ nos interim cẽtuʒ nume
ro inuenire potuerimus atq; in libros
digeſtas memorie tradere.

¶ Cap.xxvj.ꝙ origenes aliquos here
ticantes ſua diſputatione ad rectam fi
dem reuocauit.

EA tẽpeſtate i
Arabie partibꝰ extiterũt q̄
dã aſſertores dogmatũ ꝑ=
uerſoꝝ:dicẽtes aĩas hoim
ꝑ mortẽ cũ corpibꝰ interire
ꝑiter ⁊ corrũpi. Rurſum in tp̄e reſurre=
ctiõis denuo ſuſcitari cum corporibus
Ad quẽ morbũ ab eccl'ia depellendũ:cũ
ingẽs ep̄oꝝ cõciliũ cõueniſſet iterũ:ori
genes rogat̃ ab oĩbus itereſſe:⁊ facere
ſermonem. Cũq; coram oĩm ſacerdotũ
concilio diſputaret:tam magnifica fuit
eiꝰ oratio:vt oẽs eos quos noui dogma
tis error inuoluerat ad fidem rectam ⁊
ſenſum catholicum reuocaret.

¶ Cap.xxvij.ꝙ origenes hereſi helche
ſaitarũ vt primum cepit oriri reſtrinxit.

EXtitit etiã alia hereſis ꝑ il
lud tp̄s q̄ dr̃ helche
ſaitaꝝ. Quẽ ille ſtatĩ vt viſa eſt appuiſſe
reſtrinxit. Facit aũt eiꝰ mẽtionẽ:cũ d̄ octo
geſimo ⁊ ſcd̄o pſalmo i eccl'ia diſputaret
hoc mõ dicẽs. Venit q̄dã in his diebꝰ:q̄
ſibi magnũ eliq̄d ⁊ ſupra ceteros ſapere
videretur:aſſerere volẽs q̄dã ipia ⁊ ab
ſurda defendẽs hereſim quãdã Elche
ſaitaꝝ q̄ nuꝑ exorta eſt:⁊ tñ q̄ ſint q̄ ip̄a
hereſis aſſerat idicabo vob:ne cui forte
vr̃m ſubripiat̃ ignaro. Iſti ergo q̄dã de
ſcripturis ſctis refutãt. Et rurſuʒ vtũt̃
teſtimonijs de nouo ⁊ veteri teſtõ qbꝰ
volũt. Ap̄lʒ tñ paulũ ex itegro reſpuũt
⁊ aſſert̃ ꝙ in ꝑſecutiõibꝰ ſi q̄s negauerit

nihil criminis habeat: ꝓ eo ꝙ is q̄ fixꝰ eſt in corde ſuo. ēt ſi ore negauerit ꝑ neceſſitate: corde tñ in fide ꝑmanet. Hec aſſerunt: ⁊ librū quendā circūferūt: quē dicunt de celo lapſum. Cuiꝰ verba ſi q̄s audierit: remiſſionē accipiat pctōꝝ aliam preter illam quam xp̄s dedit.

¶ Capl̄m. xviij. De exordio ꝑſecutionis Decij imperatoris ſub quo indicibilia tormēta ꝓ xp̄i fide origenes pertulit.

Interea philippo ſeptem annis ꝓ̄cipatu adminiſtrato: deciꝰ ſuccedit. Qui ꝙ infeſtus eſſet philippo ꝑſecutionem eccl'ijs ſuſcitat. In q̄ fabianꝰ in vrbe roma martyrio coronatꝰ ſedē ſui ep̄atus cornelio dereliquit. In hieroſolymis ꝟo alexāder ep̄s rurſum ꝓ confeſſione xp̄i iudici ſiſtit̄ et vinculis carceris traditur: q̄cꝫ cū longeue etatis venerāda canicie ꝓ̄fulgeret: poſteaq̄ freq̄nter paſſionibꝰ ſuis: ⁊ cruciatibus g̃rificauerat dñm: dū de vinculis ad tribunal ⁊ a tribunalibꝰ reuocat̄ ad uincula inter ipſa viciſſim ſibi ſuccedentia tormēta defecit. Huic in ſacerdotio marabbātes ſuccedit. Apō antiochiam vero: ſimilās ꝑ oīa babilas alexādro poſt ꝯfeſſionē g̃ioſe vite finē ſortit̄ in vinculis. Poſt quem fabianus ep̄atus officium ſuſcepit: ſed in hac ꝑſecutione quāta aduerſum origenē geſta ſint: q̄buſcꝫ ꝯtra eam peſſimꝰ demō artibus cum vniuerſo exercitu ſuo ⁊ quāta cōtentione pugnarit. vtcꝫ ſup oēs ceteros q̄ per illud tp̄s ꝓ xp̄i noīe tenebant̄ nouas cruces noua penaꝝ gn̄a ac ſcl'is oībus inaudita tormēta ꝑtulerit: vtcꝫ ꝓ eo ꝙ in doctrina fidei ⁊ veritatis et opinatiſſimꝰ habebatur oīa aduerſus eum demonici furoris arma commota ſint ⁊ ignibꝰ intentatis. Ita caute mille mortibus vexatꝰ ſit: nec tñ vna ei quā optabat accideret q̄cꝫ exitus eum ſuſceperit ꝑſecutore ſummo ſtudio id gerente: vt nec interitꝰ ꝓ̄ſtaretur nec pena ceſſaret ⁊ q̄les poſtmodū de his ip̄is ep̄las ſcripſerit q̄s oī miſeratiōe ⁊ lachrymis plena ex ipſis manifeſtius q̄ ſcripta ſunt integram qui agnoſcere cupit horum noticiam ſumet.

¶ Capitulum. xix. de dionyſio alexādrino et q̄ liberum incertantibus ſe reſpōderit verbum.

Dionisiꝰ vero alexandrinus ep̄s ꝑ illud tp̄s ſicut ex ipſius ep̄is veriſſime ꝯperimus in multis ſepe ꝯfeſſionibus ſatis clarus efficitur: et ꝓ paſſionū tormētoꝝcꝫ diuerſitate magnificꝰ. Denicꝫ refert inſectantibus ſe q̄buſdam reſpōdiſſe. Qui inſectādo laboratis. Caput meū pro q̄ magnopere fatigatum auulſum ceruicibus ſumite ⁊ donum magnum ad tyrannū referte.

¶ Cap̄m. xx. de nimia feritate qua ſub decio in noſtros ſeuitum eſt: ac ſtrēnuis xp̄ianorum agonibus. A.

Sed et idē ipſe ad fabianum antiocenum ep̄m ſcribens de his qui ſub decio apud alexandriā agones martyrij deſudauerant hoc mō refert. Nō ex precepto inq̄t imperatoris apud nos ꝑſecutio ſumpſit exordiū: ſed anno integro principalia ꝓ̄uenit edicta miſter demonum qui dicebat̄ in ciuitate nr̄a diuinus ſupſtitioſum ꝯtra nos excitans vulgus: a q̄ multitudo ſuccenſa nihil aliud q̄ pioꝝ ſanguinem ſitiebant. Primo ergo religioſum quendam ſenem metranum noīe corripientes iubent impia verba proferre. Quod ille cum facere recuſaret omne corpꝰ eius mēbratim fuſtibus colliſerunt. Vultūcꝫ et oculos acutis calamis terebrātes extra vrbē eum cruciatibus eiecerunt. Ibicꝫ qđ in eo ſupererat ſp̄us lapidibꝰ expulerunt. Poſt hec mulierem quādā nobilem corintham noīe ad ydola ꝑducentes adorare cogebant. Recuſantem immo potiꝰ execrātē vincula pedibꝰ innectentes ⁊ ꝑ plateas totiꝰ ciuitatis trahentes fedo horrēdocꝫ ſupplicij gn̄e diſcerpūt. Dehinc oēs ſimul irruerunt ꝑ domos ſeruoꝝ dei diripientes ⁊ euertentes atcꝫ hoſtili crudelitate cuncta ſcīdentes: ita vt ꝓcioſioribꝰ quibuſcꝫ direptis ſi qua illic viliora reperant in vnū ꝯgregata igni in plateis cremarent. Nā direptionē hāc bonoꝝ ſuoꝝ ſicut apl's de illis dixit antiquis cū gaudio ſuſperunt. Sꝫ et admirandā virginē lōgeue etatis appolloniā noīe cum corripuiſſent dentes ei primo oīs effoderunt: ꝯgeſtis deinde lignis extruxerūt rogū comminantes viuā ſe eam incenſuros niſi cum ipſis pariter impia verba proferret. At illa vt rogū vidit accēſū paululum q̄d in ſemetipſa molit̄. Repente vero ſe emanibus erupit impioꝝ atcꝫ in ignem quem minabant̄ ſpōte ꝓſiluit ita vt ꝑterrerent̄ ēt ip̄i crudelitatis auctores ꝙ ꝓ̄ptior inuēta eſt ad mortē femina q̄ ꝑſecutor ad penā. Serapionē q̄ꝫ domui ſue reptum crudeliſſimis afficere ſupplicijs ita vt oēs ei iūcturas mēbrorum prius ſoluentes de ſuperioribus eum precipitarent.

B ¶ Nullū nr̄is iter erat ꝑ vicū nulliꝰ platee tranſitꝰ indulgebatur. Necꝫ die necꝫ nocte ꝓcedendi vſq̄ libera erat facultas. Ut em̄ q̄s nr̄orū apparuiſſet in publico ſtatī clamor vulgi ⁊ ſeditio naſcebat̄: vt vel pedibus traheret̄: qui viſus eſſet vel igni ſuccenderet̄. Veꝝ cum hec mala ꝑ dies ſingulos augerent̄: ſubito inter ipſos ꝑſecutores rabies q̄dā belli ciuilis exarſit. Et dū inter ſeditiōibus prelijſcꝫ decretā interī nobis paululū licuit reſpirare. Sed nō in lōgū venia fuit. Cōtinuo nācꝫ crudeliſſima principiū mittūtur edicta. Quibꝰ tāta aduerſum nos ferebat̄ immanitas: vt ſcđm ꝙ predictum eſt a dñō ſi fieri poſſet ſcādalizarentur etiam electi. Ex quo perterritis pene oībus quidam ex ipſis nobilibus ſtatim ſe ſponte impijs actibꝰ ingeſſerunt. Alij ꝯuenti timmō nonnulli a domeſticis ꝓditi ad ſacrificia execrāda ⁊ ad immūdas hoſtias properabāt. Alij ex his pallentes ⁊ tremētes vt magis imolari ip̄i quā imolare ydolis viderent̄. Ita vt ēt ab inſpectāti vulgo rederētur: eo ꝙ ⁊ ad moriēdū ⁊ ad ſacrificādum iuxta meticuloſi videbant̄. Alij ſane tā impudēter ad aras ꝓſiliebāt: vt ⁊ affirmare niterent̄ ſe nūq̄ xp̄ianos fuiſſe. Hij errāt de q̄bus ꝓ̄dixerat dn̄s. Q̄m pecunias habētes difficile ſaluabūtur. Ceteri vero aut iſtos ſeq̄bant̄ in ꝓ̄ceps aūt certe ꝯtebāt̄ in fugā. Ex q̄bꝰ nōnulli ꝯprehēſi ⁊ i carcerē miſſi: alij ad ꝓ̄mā ſtatim iudicis faciem negauerunt fidē. Aliquanti paululum ſupplicijs tolleratis ad vltimum deciderunt.

C ¶ Hi vero q̄ bt̄i effecti ſunt tanq̄ columne fortiſſime dn̄i ipſius ſpū cōfirmati ꝓ fidei ſue merito virtute a dñō ꝑcepta admiranda deo ⁊ angelis martyrij ſui ſpectacula ꝓ̄buerunt. Quorū primꝰ venerabilis iulianus podagra ꝯtractꝰ ita vt necꝫ incedere: necꝫ ſtare poſſet cū his q̄ eum in ſellula portabant offertur Quoꝝ vnꝰ q̄dem ſtatim negauit. Alius ꝟo noīe Eunus cū Iuliano ſene in dn̄i nr̄i ieſu xp̄i ꝯfeſſione ꝑdurat. Quicꝫ iubētur camelis impoſiti per oēm circunduci ciuitatem: ⁊ flagris hic inde verberantibus ppl'o ſpectante lamari vſq̄ q̄ finem vite in ipſis verberibꝰ ponerent Sed vir q̄dam militaris cum aſſiſteret et quoſdam volentes etiam mortuis illudere cadaueribꝰ ꝓhiberet clamor repente aduerſum eum totiꝰ vulgi extollitur. Offertur iudici fortiſſimus miles iam dn̄i et nuſq̄ ſe inferior factꝰ in ꝯfeſſione ꝑſiſtēs capite ꝓprietate damnat̄. Alius q̄dam vir noīs ſui machariꝰ gente. Libicus cum multis verbis a iudice ad negandum ſuaderetur: et eo maiore ꝯſtantia fidem ſuā profiteret̄: viuus ad vltimum iubetur exuri. Epymachus q̄ꝫ atcꝫ alexander cum multo tp̄e: ⁊ in vinculis ⁊ in cruciatibus carceris torti etiam frequenter ⁊ diuerſis ſupplicijs confecti ꝑduraſſent i fide ignibus ad poſtremum ꝯſumi iubentur. Sed et mulieres cum ipſis quatuor in quibꝰ. Ammonaria ſecta virgo aduerſum quam ſumma contentione iudice perſiſtente ⁊ immēſis eam atcꝫ exquiſitis cruciatibꝰ affligente eo maxime ꝙ eius ſniam vincere cupiebat: q̄ laudabili voce decreuerat nichil ſe prorſus eorum que ſibi contra fas imperabant̄ acturam ſtatuti ſui tenax ad vltimum capite punitur. Scđa vero fuit virgo mercuria nomine. Anꝰ venerabilis ⁊ fecundiſſima in filijs: ſꝫ quos non ꝓ̄tulit xp̄o dionyſia ⁊ alia ammonaria. Que dum nimia vtuntur conſtantia apud iudicem et ille vinci erubeſceret a feminis inauditis tormentoꝝ generibꝰ tolleratis finem oīm ferro co

dente ſuſcipiunt. Heron q̃ꝫ ⁊ arſinus et
yſidorus egypti cum puerulo annorū
xv. Dioſcoro iudici offeruntur. Et prio
oīm puerulū Dioſcorꝝ tanq̄ꝫ ꝓ etate fa
cilem flecti aň verbis poſt etiā verberi
bus agit. Queꝫ cum in nullo ſibi cedere
videret ferocius eum cruciare ꝯtendit
Tunc deinde ceteros varijs tormētis
dilaniatos cum pari mō ꝯſtantia fidei
videret armatos tradi ignibus iubet.
Dioſcorꝝ vero puerꝝ ꝙ ſibi ꝯſtanter ⁊ ſa
pienter in oībus rn̄diſſet admirat⁹ diſ-
ferri precipit ſperās eum ꝓ etate pleni
tudinem geſturꝝ qď non tā tyranni mi-
ſeratione quā dn̄i ꝓuidentia ita geſtuꝫ
eſt. Nunc em̄ nobiſcū eſt dioſcor⁹ adeo
nobis ꝯceſſus ad ꝯſolationē ⁊ firmamē
tum ppl̄i ſui. Nemeſius q̃ꝫ etiam ipſe.
Egyptius primo ꝑ calūniam quaſi la-
tro delatus eſt. Qui crimīe abluto poſt
hoc ꝙ xp̄ianus eſſet defertur. In hoc ve
ro nulla a iudice moderatio reſeruatur
Sed geminatis ſupplicijs ex cruciatuꝫ
cum latronibus iuſſit incēdi. Ignorās
ꝙ crudelitate ſua optio martyrij ſalua
toris ſimilitudineꝫ detulit: qui ꝓ ſalute
humani gn̄is vna cum latronibus ꝑtu
lit crucem. Turma aūt q̄dam in vnū cō
uenerat militum: inter q̄s amon: ⁊ zenō
et ptolomeus: ⁊ ingenius ⁊ grandeuus
theophilus. Qui tribunalibus aſtātes
cum q̄dam xp̄ianus a iudice torqueret:
etiā pene ad negādum declinaret dieꝝ
prebent intra ſemetipſos ⁊ vultu oclis
ac nutibus velut erigere cubant illuꝫ q̄
in ſupplicijs poſitus trepidabat īterdū
etiā manus protendere ac totius reli-
q̄ corꝑis motib⁹ ⁊ habitu diuerſe ĩcliati
tanq̄ꝫ ſubleuare lapſantes aīos geſtie-
bant. Cōuerſi vero ad eos om̄s ⁊ q̄d de
ſemetip̄is ꝓfiterent ex eoruꝫ motibus
agnoſcētes prius pene q̄ꝫ in eos vulg⁹
clamorib⁹ inſileret ipſi in mediū ꝓrum
punt ac ſeſe xp̄ianos eſſe teſtātur. Tūc
vero cerſauice ex eorꝝ cōfidētia ꝑſecuto
ribus terror nr̄is cōſtantia aīa accreſcit
dū hi q̄ ꝑ tormēta vinci putabant ſpōſe
cruciatib⁹ offert ⁊ ab his qď illi ꝓ terro
ribus inferebāt velut ꝓ quadam ſpem
voluptatis expetit deo triūphate ꝑſan
ctos ſuos. Sed nec Scyrionis op⁹ me-
morabile fas eſt ſilentio preterire. Ia
namq̄ꝫ cū reꝫ cuiuſdā potentis ſub mer
cede ꝓcuraret iubetur ab eo ydolis im
molare. Recuſans cogebatur iniurijs.
Perſiſtens rurſuꝫ blanditijs mulcebat
Cum vero vtrūq̄ꝫ contemneret preacu
ta ſude validiſſima tranſuerberatus ꝑ
media viſcera neci traditur. Qui vero
memorem quante multitudines in deſer
tis ⁊ in montibus oberrantes fame ſiti
frigore: langore latronibus beſtijſq̄ꝫ cō
ſumpte ſunt. Qui om̄es imitati electos
dei ꝓphetas gl̄ia martyrij coronati ſūt
Deniq̄ꝫ ⁊ venerandus ſenex. Ceremon
ep̄s hic erat vrbis Egypti qui dr̄ Nylo
polis cū ad arabicuꝫ montem vna cum
grandeua coniuge diſceſſiſſet nulli vl-
tra apparuit. Et cum ad perquirenduꝫ
eum plurimi fratrū frequentiſſime pro
ceſſiſſent perſcrutatis oībus locis neq̄ꝫ
ipſos vltra quiſq̄ꝫ nec corpora eorꝝ po-
tuit inuenire. Hec aūt non fruſtra ꝯme-
moraui frater chariſſime ſed vt ſcias q̄ꝫ
ta opud nos a ſanctis martyribus ad
dei gloriam geſta ſint.

Capitulum. xxxi. de lapſis poſt peni
tentiam recipiendis.

Et poſt pauca
addit etiaꝫ hec dicens. Iſti
igitur diuini martyres qui
cum xp̄o in celeſtibus ſedēt
⁊ regni eius participes ſunt atq̄ꝫ iudi-
cij: qui cum ipſo de lapſis fratribus iu-
dicant: iſti inq̄ꝫ ipſi ſuſceperunt lapſos
et penitentiam conuerſionēq̄ꝫ eorꝝ non
reſpuerunt ſcientes ꝙ deus noſter cui⁹
ipſi erant martyres: non vult oīno mor
tem morientis ſed ꝯuerſionem ei⁹ ⁊ pe-
nitentiaꝫ querit. Si ergo iſti receperūt
q̄ſdam et in eccl̄ia ſtatuerunt in oratiōe
queq̄ꝫ eis ⁊ in cibo cōmunicauerunt q̄d
nos vultis facere fratres. Quid nobis
agenduꝫ putatis. Nonne ſequi nos eo
rum ſententias ⁊ iudicium cōuenit atq̄ꝫ
erga eos quos illi miſerati ſunt nō ex-
ſtere crudeles ⁊ truces. Non puto expe
diat nobis ſententias eorum in irritū
reuocare miſerationes infringere bn̄di
cta turbare ⁊ recte religioſeq̄ꝫ inſtituta
violare.

Capitul. xxxij. de nouato heretico et
hereſi ſua ⁊ conditiones ipſius.

Hec dioniſius de
lapſis faciens ꝑmonem. Quo tp̄e noua
tus romane eccleſie preſbiter elatione
quadam tumidus ſpem penit⁹ eis ſalu
tis adimebat etiaꝫ ſi digne penituiſſēt.
Ex q̄ ⁊ princeps hereſeos extitit noua-
tianorum. Qui ab eccl̄ia ſeparati ſuper
bo noīe ſemetipſos catharos ideſt mū
dos appellarunt. Ob quā rem ꝯſiliū ſa
cerdotale celeberrimuꝫ in vrbe Roma
ꝯgregatum eſt. Ep̄orum q̄dem ſexagin
ta numero. Preſbiterorꝝ q̃ꝫ totidem cū
dyaconis plurimis. Preterea etiam ꝑ
ſingulas qualq̄ꝫ ꝓuincias de hac re ma
gna deliberatiōe habita decretis ſigni
ficatur quid facto opus eſſet. Statuit
ergo Nouatum quidem cum his q̄ euꝫ
mentis elatione tumidum ſequeretur:
quiq̄ꝫ ad inhumanā iſtaꝫ et nihil frater
ne charitatis ſeruantem ſententiam de
clinarent alienos eſſe ab eccl̄ia. Eos ve
ro qui lapſi in certamine fuerant frater
na miſeratione curandos: ⁊ fomētis pe
nitentie medicandos. Scribit de hac re
⁊ Cornelius vrbis rome ep̄s ad eccl̄iaꝫ
Antiocenam indicans. Fabiano eius
ep̄o quid ſtatuerit in vrbe Roma conſi
lium congregatum quid etiam Italis:
Affris: ceteriſq̄ꝫ occidentalibus viſum
ſit. Cyprianus vero de his librum ma-
gnificentiſſime ſcriptum edidit in q̄ et
lapſos ad penitentiam cohortandos: ⁊
contradicentes alienos eſſe ad chriſti
viſceribus ſtatuit. Extat autem et alia
epiſtola corneli ad fabianuꝫ antiochie
epiſcopuꝫ ſcripta edocens ſingula q̄q̄ꝫ
de nouato quis qualiſq̄ꝫ fuerit vel vita
vel moribus: et quo modo ab eccleſia
chriſti declinauerit. In qua refert quod
ex ep̄atus cupiditate quā intra ſe laten
ter gerebat in hec omnia mala decide-
rit. Ex eo autem maxime elatus ſit qď
quoſdam de confeſſoribus viros opti-
mos inter ip̄a initia ſibi ſocios aſſūpſe
rit. In quibus fuit maximus quidā pbr̄
romane eccl̄ie ⁊ vrban⁹ q̄ ſcďe ꝯfeſſores
extiterāt. Sed ⁊ ſidoni⁹ et celerin⁹ qui
valde clari in ꝯfeſſoribus habebantur:
eo ꝙ oīa tormentorum gn̄a ſuꝑauerāt.
Sed iſti (inquit) cū diligentius ꝑſpexiſ-
ſent agere eum cuncta fraudib⁹ ⁊ dolis
mendacijs atq̄ꝫ periurijs: ⁊ q̄ bonitatē
ad hoc ſolum ſimularet vt deciperet
ignorantes relicto eo vel potius execra
tio ad eccleſiam cum magna ſatiſfactio
ne reuerterūt: et preſentibus epiſcopis
ac preſbyteris: ſed ⁊ laicis viris primo
quidem errorem ſuum tum deinde ⁊ il
lius fraudes ac fallacias confitent. Ad
dit preterea etiam hec epiſtola: ꝙ cum
ſemper fratribus iurare ſolitus ſit epi
ſcopatum ſe omnino non cupere ſubi-
to ⁊ ex improuiſo: velut nouuꝫ plaſma
epiſcopus apparuit. Scilicet qui diſci-
plinam et inſtituta eccleſiaſtica vindi-
cabat epiſcopatum quem non adeo ac
ceperat preſumebat. Tribus namq̄ꝫ epi
ſcopis ſimpliciſſimis hominib⁹ et om-
niuꝫ ignaris de romata italie parte ad
hibitis immo potius ſubtili ab eo circū
uentiōe deceptis imaginariam magis
q̄ꝫ legitimam ab eis extorquet manus
impoſitionem. Ex quibus tamen vnus
continuo ad eccleſiam redit confeſſus
pctm̄ ſuū ⁊ in ꝯmunionē laicaꝫ ppl̄o ēt
ꝓ hoc interueniēte ſuſcept⁹ eſt. In locū
vero reliquorꝝ duorꝝ q̄ nouato man⁹ im
poſuerunt ordinati ſunt alij ep̄i ⁊ miſſi.
Is ergo q̄ euangeliū vēdicabat neſcie-
bat in eccleſia catholica vnum ep̄m eſſe
debere vbi videbat eſſe p̄ſbyteros. xlvj.
diaconos. vij. Subdiaconos. vij. acoli-
tos. xlij. Exorciſtas et lectores cum hy-
ſtoriarijs. lij. Viduas cuꝫ indulgentib⁹
mille quingentas: quos om̄s deus alit
in eccl̄ia ſua. Addit autem etiaꝫ hoc ꝙ
idem ipſe nouatus in iuuētute ſpū im-
mundo vexatus ſit. Et cum tempus ali
quātuꝫ ꝯſumpſiſſet apď exorciſtas egri
tudinem incurrerit grauē ita vt deſpe-
raret. Et q̄ iacēs in lecto ꝓ neceſſitate
perfuſus ſit nec reliq̄ in eo q̄ baptiſmū
ſubſequi ſolent ſolemniter adimpleta
ſint: nec ſignaculo criſmatis cōſumma-
tus ſit. Unde nec ſpiritum ſanctum vn-
q̄ꝫ potuerit promereri. Deniq̄ꝫ inquit
cum priuata quadam gratia diligeret
ab epiſcopo: ⁊ vellet eum ordinare pref
byterum clerus vero oīs et quamplu-

rum ex laicis ꝓhiberēt dicentes nõ licere clericũ fieri eũ q̄ in neceſſitate poſitus in lecto grām ↄſecutus ſit epm ab oībus ſpecialē gratiã popoſciſſe vt ſibi de hoc vno iſto ↄcederet. Scribit etiã de ipſo ꝙ pſecutionis tempore cum in cellula quandã lateret ⁊ a diaconis vt moris eſt ſubuenire in exitu catecuminis rogaret: timēs ꝓcedere denegauit ſe eſſe preſbyterũ. Et ꝙ ſacramenta diuidens populis accipiētiuꝫ manus teneret. nec prius ꝑmitteret ſumere q̄ ſibi ꝑ ea q̄ vnꝰ q̄ſq; tenebat in manibꝰ iuraret ꝙ nũq̄ ſe relicto ad cornelium remearet. Hec ⁊ multa alia huiuſmodi. Cornelius de vita moribus ac prophanis eius actibus ſcribit.

¶ Cap. xxxiij. de ſerapione aliquãdo a fide lapſo digna memorie hyſtoria.

Ionyſius vero de hoc reſcribenda ſuꝑradictũ Fabianũ iterit etiã quandã hyſtoriã dignã memoria dicēs Serapionē quēdã fuiſſe apud alexãdriaꝫ vnũ ex his q̄ lapſi ſunt eodēq; ſepe deprecatũ vt ſuſciperet nec tñ impetraſſe Oppreſſum deinde hũc eſſe egritudine ita vt triduo iam ſine voce prorſus iaceret. Paululũ vero quarta die reſpiranteꝫ vocaſſe ad ſe filiaꝫ ſuã ⁊ dixiſſe. Quouſq; me detinetis. Queſo vos cito aliqs preſbyterum roget vt poſſim aliqñ dimitti. Et cum hoc dixiſſet rurſum ſine voce permanſit. Abijt curſu puer ad p̄ſbyteruꝫ noctis tempore: infirmabatur p̄ſbyter. venire non potuit. Tamen q̄r p̄ceptũ fuerat a me vt lapſis i exitu nemo reconciliationis ſolatia denegaret ⁊ maxime his quos prius id rogaſſe cõſtaret parum eucharistie puero dedit qui ad ſe venerat. Quod infuſum iuſſit ſeni preberi. Regrediēte adhuc puero anteq̄ ingrederet domum rurſus Serapion reſpiciens rediſti inquit fili. Et licet preſbyter venire non potuit, tu tñ imple quod tibi preceptũ eſt vt poſſim deſcedere. Cunq; eſſet completa ſolēnitas velut cathenis q̄buſdaꝫ vinculiſq; diruptis: letiorē iam ſpm̄ reddidit. Ex quo inq̄t ↄſtat certiſſime huiꝰ boni ↄſilio nullum debere fraudari. Scribit etiã ipſi nouato dionyſiꝰ epiſtolã cuiꝰ exēplum inſerere his dignũ putaui.

¶ Capi. xxxiiij. Dionyſij alexãdrini ad nouatuꝫ per breuis ⁊ magnifica epl'a ſimul ⁊ de ceteris eiꝰ ſcriptis.

Ionyſius nouato fratri ſalutē. Si inuitus vt ais in hoc veniſti oſtēdes i eo ſi deſinas volēs Oportuerat q̄dē etiã pati om̄ia ne ſcinderet eccl'ia dei. Et erat non inferior gloria ſuſtinere martyriuꝫ ꝓ eo ne ſcindat eccl'ia q̄ eſt illa ne ydolis immolet. Immo ſm̄ meã ſniam maius hoc puto eſſe martyriũ Ibi namq; vnuſq̄ſq; ꝓ ſua tantuꝫ aīa. In hoc vero ꝓ omni eccl'ia martyriũ ſuſtinet. Sed nũc ſiue tu ſuadere ſiue etiã cogere potes fratres redire ad concordiã maius tibi erit emendationis meritum q̄ fuerat culpa ↄmiſſi. Q̄r illuc iaꝫ non imputabitur hoc etiam laudi dignuꝫ ducetur. Si vero illi incredulitate ꝑmanſerint ſaluãs ſalua animã tuaꝫ. Uale: pacem deſiderãs quã tibi imprecor. Hec eadem etiã nouatiano ſcripſit. dedit ad egyptios epiſtolam de lapſorum penitentia: in qua ⁊ regulas eis ſtatuit penitendi. Sed ⁊ multa alia probatiſſima feruntur ſcripta dionyſij. Scribit de penitētia ⁊ cohortatoriũ libellũ de martyrio ad originē. Ad laodicēſes ⁊ armentos de penitētia ad corneliuꝫ quoq; vrbis Rome epiſcopum plurima ſcribit. In quibus etiã hoc indicat inuitatum ſe a multis epis: id eſt ab heleno tarſo cilicie ⁊ firminialo capadocie. ⁊ theotiſto paleſtine vt ad ſynodũ antiochiam pergat ꝙ ibi nouati dogmata q̄dã aſſerere conarent. Et addit ꝙ ⁊ fabiano antiocheno epiſcopo defuncto demetrianus in epiſcopatu ſucceſſerit. Sꝫ ⁊ de hieroſolymoꝝ epo his verbis ſcribit. Anmirabilis autem vir inquit alexander in carcere poſitus beato fine preceſſit ad dñm. Eſt et alia ipſius dionyſij epiſtola ad romanos ſcripta de miſterijs. Et alia itē ad ip̄os de pace ⁊ penitētia

futurum eſſe regnum xp̄i. Et q̄m ipſe carnis ⁊ libidinis amiciſſimus dicebat ea in repromiſſionibus futuri regni ſanctis prebenda cenſebat que ſui animi libido dictabat: vētris ⁊ voluptatis opera menſura ciborum ſacietatem ⁊ abundantiam poculorum nuptias; et cetera que horum conſequentiam ſeruant. Et reparari rurſum ſperat feſtiuitates et ſacrificia; iudaica victimaſq; legales. Ego vero quantuꝫ ad meam ſententiã ꝑtinet ſpernere aut abijcere ſcripturaꝫ libri huius nulatenus audeo maxime cuꝫ multi ex fratribus ita mecũ ſentiãt ſed hec magis de eo iudico ꝙ excedant atq; emineãt que in eo ſcripta ſunt hũanē auditionis modum et ſit in eo arcanus quidam et reconditus atq; admirãdus omnibus ſenſus. Quē ⁊ ego ammiror ac veneror: etiam ſi non intelligo. Et ita ſentio ꝙ diuina aliqua ſacramenta ſermonibus contegantur hũanis nõ tam iudicio meo diſcernens q̄ fide credens. Et ideo non reprobo que non intelligo: ſed tanto magis admiror quãto minus aſſequor: poſt hec vero totius libelli diſſerens corpus et ſingula queq; diſcutiens atq; euidēter oſtendens nullo modo fieri poſſe vt ſecundum literã dignus in eo intellectus appeat. Addit etiam hec dicens. Conſummata igitur omni prophetia beatos dicit propheta eos qui hec cuſtodiunt. Sed ⁊ ſemetipſum: beatuꝫ dixit. Ait enim beatus qui ſeruat verbum prophetie huius libri. Et ego iohãnes qui video ⁊ audio hec. Uocari ergo eum iohannem et eſſe hãc ſcripturaꝫ iohannis non nego. Sancti namq; alicuius eſt et ſine vlla dubitatione per dei ſpiritum ſcripta etiam ſi non ſit ille apoſtolus filius zebedei iohannes frater iacobi cuius euãgelium ſecundum iohannem ſcriptum eſt ⁊ epiſtola catholica. Utitur dionyſius plurima aſſertione diuinitus quidem inſpiratam reuelationem non eſſe dubitandum et Johannis eſſe. Non tamen ſibi liquido videri ꝙ illius ſit iohannis qui euangelium ſcripſit quia ille nuſq̄ nominis ſui fecerit mentionē ac ſeſe ſignauerit nominatim. Hic autem qui apocalipſim ſcripſit tertio mentionē ferme nominis ſui facit. Sed ⁊ ex ipſo ſcripture ſtilo diſcretioneꝫ faciens dicit potuiſſe fieri in illis temporibus fuiſſe ⁊ aliuꝫ aliquem Johannem vnum ex ſanctis cui hec reuelauit deus.

A ¶ Multa vero ⁊ alia inſtructiōis eccleſiaſtice monimēta nobis in libris digeſta beatus Dionyſius dereliq̄t. Quorum lectio magnopere ab ſtudioſis q̄buſq; expetenda ſit Sed iam ad hyſtorie ordinem reuertamur Sixto romane eccleſie per annos. xj. ſacerdotio procurator ſuccedit dionyſius ⁊ Demetriano apud anthiochiam defuncto Paulus de Samoſate ſacerdotium ſuſcepit Qui paulus abiecta ſatis ⁊ indigna de chriſto ſentiens traditionem doctrine eccleſiaſtice corrumpebat dicens eum communis nature hominem tm̄ fuiſſe.

¶ Capitulum. xxiij. de concilio epiſcoporuꝫ apud anthiochiam aduerſus paulum Samoſatenum.

Uncdionyſius de alexandria rogatus venire ad concilium ⁊ ſenectutis impedimento ⁊ incommoditate corporis inhibetur. Per epiſtolam tamen preſentem ſe reddidit et quid fidei ac venerationis erga chriſtum teneret expoſuit. Ceteri vero eccleſiarum paſtores diuerſiſſe locis ⁊ vrbibus velut aduerſum latronem quendam chriſti gregibus inſidiantem conueniunt Antiochiam. In quibus inſignes ⁊ ceteris p̄cellentes erant. Firmilianus a ceſarea cappadocie Gregoriꝰ ⁊ Antonodorus fratres prouicie ſacerdotes: Helenus Sardēſis eccleſie epiſcopus: ⁊ Nicomas ab iconio. Et hieroſolymorum p̄cipuꝰ ſacerdos hymeneꝰ ⁊ vicine huic vrbi ceſaree, teotignus Sed ⁊ maximꝰ Boſtrenſis ep̄s dignus eorum conſortio coherebat. Multi vero ⁊ alij quos longũ eſt enumerare per ſingulos Sed et preſbyteri q̄ plurimi ⁊ diaconi ad ſupradictam vrbem cauſa compeſcendi immodelendi noui huius dogmatis cõuenerunt. Hi ergo omnes ſepiꝰ in vnũ

coeuntes paulumqꝫ Samoſatenuꝫ ſta
tuẽtes in medio atqꝫ eius hereſim quã
ille nunc occultare nunc etiam diſſimu
lare conabatur frequenti tractatu ⁊ aſ
ſiduis diſputationibus denudantes ar
guere blaſphemie ⁊ publicare niteban
tur. Nec tamen vno id aut ſecundo tm̃
conſilio ad finem perducere potuerunt
Sed et conuentum ſepe eſt ⁊ abſqꝫ ope
re precio diſſeſſum.

¶ Capitulum.xxiiij.de quodaꝫ gre
gorio viro ſancto et eius mirabili=
bus geſtis.

VErũ quo=
niam beati gregorij
hyſtorie textus attu
lit mentionem digniſ
ſimũ puto tanti viri
geſta que ſub orienta
li: ⁊ ſeptẽtrionis axe
cunctoruꝫ ſermone celebrantur omiſſa
neſcio quo caſu huic narrationi ad me=
moriam poſteritatis inſerere. Stagnũ
quoddam erat in ponti regionibus ſitũ
piſcibus copioſum ex quorum captura
prediuites redditus dominis preſtabã
tur. Iſta poſſeſſio duobus fratribus ſor
te hereditatis obuenerat. Sed pecunie
cupiditas que pene omniuꝫ corda mor
talium ſupperat etiam fraternã neceſſi
tudinem violauit ⁊ cõueniebatur a fra
tribus tempore captionis non tam ad
capiendos piſces: qꝫ ad homines deci=
piendos cedes ac bella mouebãtur hu
manus ſanguis ꝓ piſcibus fundebat.
Sed dei ꝓuidentia affuit aliquãdo au
xilium aduentuſqꝫ Gregorij. Videt ꝓlia
⁊ mortes viroꝝ furẽteſqꝫ germanos q̃d
cauſe exiſteret ꝓ qua in exitium ſui ſuo
rumqꝫ fratres accenderentur inquirit
nullam niſi capture piſcium comperit.
Tum ille cum pro honore aduentus
ſui vtreqꝫ partes paululum ſiluiſſent
nolite inquit o filioli rationabiles ani=
mas pro multis animantibus viola=
re fraternam pacem queſtus cupidita=
te diſſoluere dei leges ⁊ nature pariter
iura temerare ⁊ vna mecum ad oram
ſtagni exitialis accedite. Ego iam vos
per virtutem domini omni certamine
cruente contentionis abſoluam. Et cũ
hec dixiſſet in conſpectu omnium vir=
gam quam tenebat in manu ad pri=
mas littoris vndas defigit. Et ipſe po
ſitis genibus palmas tendit ad celũ at
qꝫ his verbis excelſo ſupplicat deo. Tu
deꝰ patrũ noſtroꝝ qui cum tibi primus
hõ Adam peccaſſet ⁊ mandatũ tuũ pre
teriſſet penãꝫ culpe illius moderatꝰ ad
terram maledictionis ſniam detorſiſti
dicẽs maledicta terra in operibus tuis
⁊ nunc ergo miſeratus horũ iuuenũ fra
ternũ ſanguinem qui periclitantur pre
cipue vt maledicte ſint aque iſte in ope
ribus iſtorum pro quibus furore ſuc=
cenſi fraterne pietatis obliti ſunt ita
vt nunquam in hoc loco vel piſcis ap=
pareat vel aqua reſideat. Sed ſit cam=
pus aratri patiens ac frugum ferax:
et cuſtos in eternuꝫ fraterne concordie
perſeueret. Simul vt ille orandi finem
fecit ſtatim ſe vnda ſubducens q̃ cur=
ſu velociore fugiens a conſpectu ſu=
perno tuſſa diſcedere abyſſis ſuis red=
dit ⁊ arantem campũ germanis iam cõ
cordibus dereliquit. Sed ⁊ in hodier=
num fruguꝫ ferax eſſe dicitur ſolum qḋ
ante fuerat nauium ferax. ¶ Memora
tur etiaꝫ aliud illuſtrius ab eo ⁊ diuini
tus geſtum. In quodam loco ruris au
guſti: cum res popoſceret eccleſiam
conſtrui rupes quendam vicini mon=
tis ex parte orientis obiecta: ex alia
vero preterfluens fluuius ſpaciũ quan
tum eccleſie ſufficeret denegabat. Et
cum alius omnino non eſſet locus om=
neſqꝫ meſticiaꝫ agerẽt qꝛ ſolũ ad ꝯſtruẽ
daꝫ eccleſiam nõ haberent: ille fide ple
nus pernoctaſſe in oratione dicit ⁊ do=
minum Ieſum ꝓmiſſionis ſue admo=
nuiſſe fideliter qua dixit ſi habueritis
fidẽ ſicut granũ ſinapis dicetis monti
huic tolle te ⁊ mitte te in mare ⁊ fieret
qꝫ Cumqꝫ hec fide plena ac deuotiõe de
poſceret ad lucẽ coeuntibus populis in
uenta eſt rupis importuna receſſiſſe in
tum quantũ ſpacij ad condendam q̃
rebatur eccleſia.

TRadunt eiꝰ et
alia q̃plurima. Sed
ne in lõgũ videamur
trahere ſermonẽ iter
miſſis ceteris vnũ ad
huc ḋ eiꝰ geſtꝫ aditiã.
Inter eiꝰ fuiſſe quon
dã ꝑ alpes drhyemis tẽpore. Et cũ ꝑue
niſſet ad ſummũ alpium iugũ niuibus
repleta erãt oia nullum vſqꝫ diuerſoriũ
Fanum ibi tantum apollonis erat. Cui
ſuccedens tranſacta nocte diſceſſit. Sa
cerdos vero erat quidam Fani eius
cui conſulere ſimulachrum Apollonis
mos erat ⁊ reddere reſponſa poſcẽtibꝰ
ex quo ei etiam alimonie queſtus eſſe
videbatur. Igitur poſt digreſſum Gre=
gorij offerre cõſulta ⁊ reſponſa poſcere
ſacerdos acceſſit ex more nihil inde re=
ſponſum veniebat. Repetit victimas ſi
lentium permanet. Iterũ atqꝫ iterum
litatur ſurdis ingerit fabulam. Cumqꝫ
ſtupore noui licentij eſtuaret ſacerdos
noctu ei aſſiſtens demoniũ dicit in ſom
nis. Quid me illic inuocas quo iam ve=
nire non poſſum. Perco in tanti cauſaꝫ
aduentu ſe Gregorij dicebat expulſum
Quid nunc remedij daretur cum ꝑqui=
reret ait. Nõ aliter ſibi licere ingredi lo
cum niſi Gregorius permiſiſſet. Quibꝰ
auditis: ſacerdos occupat viam: multa
apud ſemetipſum voluens atqꝫ animo
recurſante pertractãs peruenit ad Gre
gorium ad ortuſqꝫ eum rem pandit ex
ordine humanitatis ſue atqꝫ hoſpitali
tatis admonet querelam depulſi numi
nis promit adeptam facultatẽ ſui que=
ſtus deplorat ac reddi ſibi oĩa in priſti=
num ſtatum depoſcit. At ille nihil mo=
ratus ſcribit epiſtolã in hec verba. Gre
gorius appollini Permitto tibi redire
ad locum tuum ⁊ agere que conſueuiſti.
Hanc epiſtolam ſacerdos accipit ⁊ ad
fanum defert. Poſitaqꝫ ea iuxta ſimu=
lachrum affuit demon ⁊ dedit reſpon=
ſa poſcenti Tum ille in ſemetipſum cõ
uerſus ait. Si gregorius iuſſit ⁊ deus
iſte diſceſſit nec potuit redire niſi iuſſꝰ ⁊
rurſus iubente gregorio reſtitutus eſt
quomodo in multo melior iſto grego=
rius cuius hic obtemperat iuſſis. Clau
ſis igitur iannuis fani deſcendit ad gre
gorium epiſtolam ſecum quam acce=
perat referens omnemqꝫ apud eum rei
geſte ordinem pandens. Simulqꝫ ſe ad
pedes eius proſternens rogat vt illi ſe
deo offerat cuius virtute dijs gentium
gregorius imperabat. Cumqꝫ enixius
⁊ pertinacius inſiſteret cathecuminus
ab eo factus eſt. Et cũ ſe vite caſtiſſime
et abſtinentiſſime derelictis omnibus
non ſolum erroribus demonum ſed et
ſeculi actibus mancipaſſet: etiam ba=
ptiſma conſecutus eſt. Et in tantum vi
te merito ac fidei virtute profecit, vt ip
ſe beato gregorio in epiſcopatu ſucceſ
ſor extiterit. Sed in ingenij ſui nobis
in paruo maxima monimenta dereli=
quit. In eccleſiaſtem namqꝫ metafra=
ſim idem gregorius magnificentiſſime
ſcripſit Et catholice fidei expoſitioneꝫ
breuiter editam dereliquit: quam pro
edificatione eccleſiarum ſociare his cõ
modum duxi Gregorij martyris et epi
ſcopi neoceſarie fides. Unus deus pa=
ter verbi viuentis ſapientie ſubſiſten=
tis: et virtutis ſue et figure perfectus.
Perfecti genitor pater filij vnigeniti.
Unus deus ſolus ex ſolo deo: figura et
ymago deitatis. verbum ꝑpetrans
ſapientia comprehendens omnia ⁊ vir
tus qua tota creatura fieri potuit. Filiꝰ
verꝰ veri et inuiſibilis ex inuiſibili ⁊ in=
corruptibilis ex icorruptibili et inmor
talis ex immortali ⁊ ſempiternꝰ ex ſem
piterno. Unus ſpiritus ſanctus ex deo
ſubſtantiam habens: et qui per filium
apparuit ymago filij perfecti. Perfe=
cta viuentium cauſa: ſanctitas ſancti
ficationis preſtratrix. Per quem deus
ſuper omnia et in omnibus cognoſci=
tur ⁊ filius per omnes. Trinitas perfe
cta maieſtate et ſempiternitate et re=
gno minime diuiditur neqꝫ abaliena=
tur neqꝫ factum quid aut ſeruiens in tri
nitate neqꝫ ſuperinductum tanq̃ ante
hac quidem non ſubſiſtens poſtea ve=
ro ſuperingreſſum. Neqꝫ itaqꝫ defuit
vnq̃ filius patri neqꝫ filio ſpiritus ſan=
ctꝰ, ſꝫ incõuertabilis ⁊ imutabilis eadẽ
trinitas ſp. Sed de gregorio ſatꝫ dictũ

eſt nunc ad hyſtoriam redeamus.
¶ Cap. xxv. de paulo ſamoſateno here
tico eius intollerabili ſuperbia eius ex
communicatione ab epiſcopatu depoſi
tione et eiectione.

Interea dyoniſiuſ
apud alexandriā quieuit in pace duo=
decimo anno imperij galieni decē et ſe
ptem annis functus ſacerdotio. Suc=
cedit vero ei maximꝰ. Igitur Galienuſ
cum ꝑ annos. xv. Romanū gubernaſſet
imperiū. Claudio regni ſucceſſore defū
ctus eſt. Qui duobus ſolis annis in im
perio tranſactis aureliano rerū apicez
dereliquit. Huius tꝑibus vltimuz apꝺ
antiochiā epōrum conciliū congregat.
In quo Paulus arguitur manifeſteqꝫ
conuincitur hereticus: ⁊ damnatur ab
omnibus que ſub celo ſunt eccleſijs xp̄i
inſiſtente plurimū ⁊ diſceptationibꝰ va
lidiſſimis perurgēte. Alchione preſby=
tero antiochene eccleſie viro fideliſſi=
mo ⁊ omnibꝰ virtutibus adornato: cui
accedebat etiam hoc ꝙ erat diſertiſſi=
mus et potens in verbo atqꝫ in om̄i eru
ditione perfectus. Deniqꝫ oratoriaz in
eadem ipſa vrbe docuerat. Huic igi=
tur ab omni epiſcoporum concilio per
mittitur diſputatio cum paulo excipiē
tibꝰ notarijs que ita magnifice ab eo ⁊
accurate habita eſt: vt ſcripta ederētur
et nunc quoqꝫ in ammiratione ſit om=
nibus. Solus etem̄ potuit diſſimulan=
tem ⁊ occultantem ſe paulum confeſſio
nibus proprijs publicare. Quibus ita
geſtis communi conſilio vniuerſi pari=
ter ſacerdotes ſcribunt epiſtolam ad ꝑ
ſonam dioniſij epiſcopi vrbis Rome et
maximi alexandrie epiſcopi que ꝑ om=
nes mitteretur eccleſias per quam cū=
ctis ⁊ ſuam diligentiam comprobarent
et pauli hereſim confutatam eſſe atqꝫ
deiectam in vniuerſorum noticiam per
uulgarēt. Simul etiam que cum eo que
ſtiones habite ſint indicant. Sed ⁊ vitā
ipſius intemperatam pariter moreſqꝫ
deſcribunt. Ex quibus pauca aliqua in
ſerere huic operi noſtro dignum iudi=
cauimꝰ. Dyoniſio ⁊ maximo: ⁊ omnibꝰ
qui per vniuerſum orbem ſunt ſacerdo
tibus et coepiſcopis cum vna preſbyte
ris ⁊ dyaconibus atqꝫ omni eccleſie ca
tholice que ſub celo eſt Henus et hy
meneus. Theophilus theotignus ma
ximus. proculus nicomas helianꝰ pau
lus bolaſus protegenes lerax euticius
theodorus malcion lucius preſbyteri
⁊ ceteri omnes qui nobiſcum congrega
ti ſunt ex vicinis vrbibus: et gentibus
epiſcopi et preſbyteri ⁊ diaconi dilectiſ
ſimis fratribus in domino ſalutem. Et
poſt pauca addiderunt mittentes hāc
epiſtolam. Deprecamur omnes vt ſiq
forte tali doctrina infecti ſunt curātur
a vobis ſicut et beate memorie vir dio=
nyſius Alexandrinus ⁊ firmilianus ex
Capodocia iaz prius ſcripſerant ad an
tiochie plebem dedignantes immo po
tius declinantes ad perſonam ipſiꝰ ſcri
bere qui erat auctor erroris. Ipſe autē
beate memorie firmilianus cuz adhuc
ſupereſſet. Secūdo affuit ⁊ preſens euz
arguit ac notauit: ſicut omnes nouimꝰ
et teſtamur qui ſimul cum illo venera=
mus. Sed repromittente eo corrigere
errorem credidit. ſperans poſſe fieri vt
abſqꝫ religionis noſtre opprobrio ⁊ diſ
ſenſionum nota res veniret in melius
Et ideo diſſimulauerat cum tamē pau
lus dolo differret: ⁊ hominem quidem
falleret deum autem negaret ac fidem:
in qua renatus fuerat violaret. Deniqꝫ
et nūc beatus firmilianus veniebat an
tiochiam: ⁊ cū tarſum vſqꝫ perueniſſet ⁊
nos omnes antiochie poſiti aduentuz
illius operiremur: nunciatus eſt nobis
exceſſiſſe de mundo.
B ¶ Poſt aliquanta vero deſcribētes
eiꝰ vitaz moreſqꝫ adijciunt ēt hec. po=
ſtea vero ꝙ a doctrīe regula ac alienaſ
ſe dogmata ⁊ adulterina conuertit: non
opus eſt enumerare actꝰ eius priores:
quomodo cum prius egēs fuerit ⁊ pau
perrimus: neqꝫ ex parentum ſucceſſiōe
neqꝫ vllam queſtus occaſionem habue
rit honeſtaz nunc ad ſummas diuitias
peruenerit: non aliunde niſi ex ſacrile
gijs. Et ex his que per fraudē diripit
concutiens fratres vendens patrocinia
et fidem negociorum ſuſceptorum vel

accepta mercede cuſtodiens. exiſtimās
ſecundum quod ſcriptum eſt queſtum
eſſe pietatem. Superbiam vero eius
quis ferre poſſet; cum ſe magis ducena
rium quam epiſcopū videri vellet. Nā
et incedens per plateam tali quadam
ambitione vtebatur: publice epiſtolas
relegens atqꝫ in auditu omnium ⁊ ocu
lis dictans aſſiſtentibus ſibi in platea
notarij. Directio quoqꝫ pretereuntium
et conſtipatio inſequentium quamplu
rima querebatur: ita vt omnes qui vi=
debant horreſcerent ⁊ deteſtarent per
illius arrogantiam religionem diuinā
Hec in publico. Intra eccleſiam vero
tribunal ſibi multo altius ꝙ fuerat ex
trui: ⁊ thronum in excelſoribus colloca
ri iubet. Secretarium quoqꝫ ſterni ⁊ pa
rari ſicut iudicibus ſeculi ſolet. Verbū
vero faciens ad plebem iactare ſupra
modum dexteram ac palmam femori
illidere: pede quoqꝫ ſubſaltare ac ferire
ſcabellum cum ſonitu. Ab auditoribuſ
vero non fauorem neqꝫ plauſum ſpera=
re ſolum: ſed theatrali more oraria mo
ueri ſibi expetebat: ⁊ voces tanꝙ de ca
ueis dari. Hec non ſolum a viris. Sed
etiam a mulieribus indecenter expete
bantur. Si quis vero auditorum hone
ſtius et verecundius agens a clamore
nimio temperaſſet: velut iniuriā faciēs
patiebatur iniuriam. Sed et antiquis
et defunctis iam tractatoribus inſulta
bat: ⁊ illis derogans ſuas laudes in ve
recunde impudenterqꝫ iactabat: recto
rem ſe magis ꝙ eccleſie doctorem lau=
dari cupiebat. pſalmos vero qui in do
minū noſtrum ieſum chriſtuz diceban=
tur ceſſare fecit: velut Neotericos ⁊ nu
per inuentos. In ſemetipſum vero cō=
poſitos diebus paſche in medio eccle=
ſie canere mulieres maxime quas ip̄e
prius ad cauendum pro more inſtitue=
rat faciebat. Ita vt horreſceret ſi quis
audiret. Nam cuz ipſe filium dei nega=
ret deſcendiſſe de celo. Sed a maria ce
piſſe ⁊ initiuz habuiſſe de terra pſalmi
qui in ipſum dicebantur: ⁊ quibꝰ in po
pulo laudabatur angeluz eum dicebāt
deſcendiſſe de celis. Et hec ipſe aſſiſtēs
⁊ audiens non ſolum dici non prohibe=
bat: ſed elato ſupercilio delectabat au=
dire. De mulieribus vero que cum ip̄o
ſimul manebant quas ſyncunctas an=
thiocheni appellant quid opus eſt dici
Ex quarum ſocietate ⁊ conturbernio vt
ſibi nulla queſtio moueretur etiam p̄ſ=
byteris ⁊ dyaconis ſuis his dumtaxat
qui ei morem gerebant habitandi mu=
lieres ſecum ſimilem licentiam dedit.
Sed ⁊ congregandi diuitias. tribuit fa
cultatem. quo ipſi in ſimilibus obnoxij
magiſtro nequaꝙ crimen impingerēt.
Nos autem idcirco hec ſcribimus fra=
tres chariſſimi: quia nouimus ꝙ ſacro
ſanctuz debeat eſſe epiſcopale ſacerdo
tium quod et clero ⁊ plebei eſſe debeat
exemplo. Neqꝫ enim ignoramus quoſ=
dam dum incautius ſibi ad cohabitan
dum iungunt mulierculas cecidiſſe. c
Quod etiam ſi non fiat certe in ſuſpitio
nem venire de talibus ſacerdoti gra=
uiſſimum eſt. Quomodo autem vetare
poterit eos qui infirmiores ſunt a mu=
lierum conſorcio: quibus ex his que ge
rit auctoritatem prebet. Tantus vero
ac tam immitis ſuis fuit in potentatu ⁊
ita ſpecie quadam tyrannidis elatꝰ eſt.
vt ne arguendum quidem quiſquā vel
accuſandum auderet accedere. Sed et
que diximus condemnari poſſent etiaz
in eo qui fidem catholicam ſeruat: ⁊ in
eccleſiaſtici dogmatis veritate perdu=
rat. Hic vero qui abiurato fidei miſte=
rie ad pollutiſſimam ſe arcem ⁊ hereſiz
contulit (neceſſarium enim fuit etiam
partem erroris ipſius deſignari) quo=
modo habendus vel quomodo execrā=
dus eſt.
C ¶ Et poſt multa in fine epiſtole ad=
dunt etiam hec. Igitur neceſſarium vi=
ſum eſt hunc reſiſtentem deo: neqꝫ ac=
quieſcentem vere fidei adijciet abiura
ri. Alium vero pro ipſo eccleſie catholi
ce conſtitui epiſcopum per dei gratiaz
prouiſum filium beate memorie deme
triani: qui huic ipſi eccleſie inculpabili=
ter prefuit. Domnum nomine virū om
nibus bonis ornatum. Indicauimꝰ au=
tem vobis de eo vt ſciatis ad ipſuz vos
ſcribere debere: ⁊ ab ip̄o communionis
ſcriptam ſuſcipere. Hic autem qui indi

gnꝰ habitꝰ eſt eſſe i eccl'ia catho
lica: anathema ſcribatur: et illiꝰ
hereſeos ſectatores excommu=
nicentur. Domno igitur in epi
ſcopatum ſubrogato. Paulus a
ſacerdotio abſciſus et commu=
nione cum de domo eccleſie nol
let exire interpellatꝰ imperator
aurelianꝰ religioſe ſatis de hoc
ſancteꝗ decernit his precipiēs
eccleſie domum tradi quibꝰ ita
lie ſacerdotes et romanus epi=
ſcopus ſcriberent. Et iteruꝫ pre
dictus paulus ad cetera mala
etiaꝫ hoc decoris acquiſiuit: vt
manu publica de eccleſia pelle=
retur. Et tunc quideꝫ talis erga
nos exiſtebat aurelianus. Pro=
ceſſu vero temporis immutare
propoſiti ſui bonum cepit ⁊ ma
lis cōſilijs deprauatus perſecu
tionem erga dei eccleſias medi
tari eo vſꝗ vt dicatur ꝙ dictatꝫ
iam litteris ⁊ ſcriptis cuꝫ ſuper
eſſet ſola ſubſcriptio diuina de
xtera interueniens ſubſcriptio=
nem nefande dextere deturba=
uerit: morte etenim ſubita con=
demnatur: qui de piorum mor=
te cenſebat: vt oſtenderet deus
quia non cum voluerit tyrannꝰ
cruciamur: ſed cum probauerit
ipſe corripimur. Igitur ſex an=
nis aurelianus cum gubernaſſꝫ
principatum. Probus poſt hūc
ſuſcepit. Cui tantundem tem=
poris expleſſet imperium. Cha
rus vna cum filijs carino et nu=
meri anno ſuccedit. A quibus
tribus annis nec pleniꝰ Roma=
no regno adminiſtrato. Diocle
tianus ſuſcepit principatum.
His vero maximas in noſtros
perſecutionis et eccleſiarū ſub=
uerſiones molitus eſt.

Huic quaſi ſitem habet in hy=ſtoria trip. libro. vij. c. xxxvi. a. in fine.

¶ Capm. xxvj. de mane a quo
manicheorum hereſis ortur.

Sed paulo an=
teꝗ hic imperiuꝫ ſumeret in vr
be Roma defuncto dionyſio:
poſt nouem annos ſacerdotij felix ſu=
ſcepit ſedem. ¶ Quo tempore ma=
nes quidam ſecundum nomen ſuuꝫ in=
ſanies ⁊ inſtinctu demonis agitatus in=
uiſam et execrabilem omnibus hereſi
docet. Hic autem manes gente perſes
vita ⁊ moribus barbarus fuit: taꝫ acer
ingenio vt inſanire vel demone adim=
pleri videretur. Deniꝗ vt rei exitꝰ do=
cet chriſti ſe nunc gerere formam cona
batur oſtendere nunc ipſum ſe eſſe pa=
raclytum predicabat elatus inſania ad
ſimilitudinem chriſti duodecim diſci=
pulos eligens ad predicandum mitte=
bat dogmata ſtulta ⁊ impia a diuerſis
hereticis qui iam prius extincti fuerāt
mutuata diſſeminans et noſtro orbi.
Perſica venena propinans. Ex hoc er=
go Manicheorum hereſis vſꝗ in ho=
diernum diffunditur: eo tempore exor=
ta quo Felix in vrbe roma eccleſie pree
rat. Qui per quinꝗ annos adminiſtra=
to ſacerdotio euticiano ſedem reliquit.
His decem menſibus ſolis tranſactis
gaio epiſcopatuꝫ tradidit. Qui noſtris
iam temporibus quindecim annis ſa=
cerdotio perfunctus Marcellinum ſuc
ceſſorem reliquit. Quem iam perſecu=
tionis tempus inuenit.

¶ Capitulum vigeſimumſeptimum.
de anatholeo viro eruditiſſimo eiuſꝗ
ſubtili induſtria qua Alexandriam ciui
tatem fame pariter abſoluit et bello: et
quid ipſe de paſcha ſenſerit.

EA tempe=
ſtate apđ anthiochi
am ſacerdotiuꝫ poſt
denuꝫ ſuſceperat Ti
meus. Poſt timeū ve
ro Cirillus. Cirillo
auteꝫ ſucceſſit Doro
theus: qui ad noſtram: vſꝗ memoriam
perdurauerit: vir eruditiſſimus et in
ſcripturis diuinis ſatis intentus: qui
multa diligētia: etiam hebream lingua
didicerat. Greca autem eruditione libe
rali a puero fuerat inſtitutus. Ioannes

thus a natiuitate fuit. Ex quo etiā im=
perator in admiratione euꝫ numerat:
et honorem ei contulerat purpure pre
poſituram. Huius etiam nos cum in
eccleſia ſcripturas exponeret: audito=
res in pueritia fuimus. Poſt hunc autē
tyrannus apud antiochiam ſacerdotiū
ſuſcepit. Sub quo eccleſiarum perſecu
tio increuit apud Laoditium poſt So
cratem. Euſebius: Alexandrinus gene
re epiſcopus fuit. Qui in cauſa Pauli
Samoſateni ad partes ſyrie cum veniſ
ſet qđ eſſet in ſcripturis diuinis erudi=
tus a fratribus ſtudioſis velut theſau=
rus quidam repertus: vltra nuſꝗ abi=
re pmiſſus eſt: ſicut Dionyſiꝰ in epiſto=
lis ſuis ſcribit. Huic quoꝗ anatholius
ſucceſſor: vt aiunt bonus boni extitit.
Qui et ipſe genere Alexandrinus erat
eruditione vero liberalium litterarum
⁊ i philoſophicis a puero apprime eru
ditus. Ita vt apud Alexandriam dia=
lecticam docere ab omnibus eruditis
viris ⁊ philoſophicis cogeretur. Hunc
etiam belli tempore quod inter ciues
exortum eſt apud Alexandriam ferunt
multa bona ciuibus in conſilijs proui=
ſionibus preſtitiſſe. Ex quibus vnum
tantum modo factum breuitatis cauſa
memorabo. Frumentum aiunt cum de
eſſet obſceſſis: et fames grauius ꝗꝫ ho=
ſtis vigeret: tertia pars cum due ſe in=
uicem impugnarent erant populi ſepa
rata: que quaſi fidem romanis ſerua=
bat. In qua parte tunc etiam ſupradi=
ctus Anatholius erat abſꝗ impugna=
tione. Hic ad magiſtrum militie refert.
eūmꝗ de famis neceſſitate que obſceſ=
ſis acciderat edocet ⁊ impetratam gra
tiam ciuibus defert: eamꝗ hoc modo
diſtribuit. Primum quideꝫ vtraſꝗ par
tes inter ſe diſſidentes alloquitur: ac
romanis redire in gratiam ſuadet.
Sed cum reluctantes videret: hoc ſal=
tem inquit credo vos libenter accipere
vt omnem noſtrorum manum imbellē
qui belli quidem nobis nequaꝗꝫ: ſibi
tamen neceſſario particeps eſt: exire
portas ſinatis. Conſilium ab vtraꝗ
parte gratanter acceptum eſt. Decer=
nunt imbellum manum egredi caſtris
debere. Data occaſione omnes pene
quos media conſumebat pariter cum
imbellibus erumpunt. Precipue no=
ſtris quibus bellum gerere contra pro=
poſituꝫ erat. quos omnes Anatholius
ſuſcipiens parentis ſimul ac medici fo
uebat affectu: et ita multitudini per ci=
bum ſalutem propere contulit. Reli=
quis vero qui pauci remanſerant for=
midinem belli et deſiderium pacis in=
cuſſit: ita miſericordi prudentiꝗ conſi=
lio vrbem maximam fame pariter ab=
ſoluit et bello.

B ¶ Hunc ergo ſecundum de Ale=
xandria: de munere Laodiceniorum ci=
uitas accepit epiſcopum: poſt tranſ=
actum quod ſupra memorauimus bel=
lum. Multa quoꝗ opuſcula ſupradicti
anatholij magnifice compoſita ad nos
vſꝗ venerunt.

¶ Ex quibus mihi dignum videtur de
paſcha quid ſenſerit: ipſius verbis pro
ferre. Eſt ergo inquit in primo anno ini
tium primi menſis quod eſt decimum⁊
octo annorum circuli principium. Se=
cundum egyptios quidem menſis Fa
menoth viceſima ſexta die ſecundum
Macedonis diſtrimenſis viceſimaſe=
cunda: ſecundum vero Romanos vnde
cimo kalendas aprilis. in qua die inue
nitur ſol non ſolum conſcendiſſe primā
partem. verumetiam quartam iam in
ea die habere: id eſt in prima ex duode
cim partibus. Hec auteꝫ particula pri
ma ex duodeciꝫ vernale eſt equinoctiū.
Et ipſa eſt initium menſium: ⁊ caput
circuli: ⁊ abſolutio curſus ſtellaruꝫ que
planete id eſt vage dicuntur: ac finis
duodecime particule et totius circuli
terminis. Et ideo non parum derelin=
quere: dicimus eos qui ante initium
hoc noui anni: paſcha putant eſſe cele=
brandum. Sed nec a nobis primis ex=
ordium ſumit hec ratio. Antiquis iu=
deis fuiſſe comprobata demonſtratur⁊
et ante aduentum chriſti obſeruata ſi=
cut euidenter edocet Philo. et Ioſe=
phus. ¶ Sed et horum antiquiores
Agathobolus ⁊ ab eo eruditus Ariſto
bolꝰ ex Paneada: qui vnus ex illis. ſe
ptuageſimis ſenioribꝰ fuit: q̄ miſſi fue=

rant a pontificibus ad ptolomeum regem hebꝛeoꝛum libꝛos interpꝛetari in grecum ſermonem: Qui ⁊ multa ex traditionibus moyſi: ꝓponenti regi perſicxantiqꝫ reſponderant. Ipſe ergo cum queſtiones exoꝛdiri exponerēt dixerūt paſcha non pꝛius eſſe immolandum ꝙ̃ equinoctium vernale tranſiret Ariſtobolus vero etiam hec addit: in die paſche non ſolum obſeruandū eſſe: vt ſol equinoctium vernale tranſcendat: verum ⁊ luna. Cum eniꝫ duo ſint equinoctia inquit veris et autunni equis ſpacijs direpta et quartadecima die menſis pꝛimi ſit ſtatuta ſolēnitas poſt veſperam quando luna ſoli oppoſita e regione depꝛehenditur ſicut etiam oculis pꝛobari licet. Inuenitur vtiqꝫ vernalis equinocij partem ſol obtinens: luna vero econtrario autūnalis. Legi ⁊ i eorum libꝛis alia multa de his validiſſimis aſſertionibus expoſita: que euidēter oſtendant paſche ſolēnitateꝫ omni genere poſt equinoctium celebꝛandaꝫ. Multa ⁊ alia pꝛeterea non ſolum religioſis viris: ſed et philoſophis ammiranda ſcripta anatholius dereliquit: q̄bus ſalutaris eius eruditio ſcire volentibus innoteſcat. Huic pꝛimus theotegnus ſacerdotium Ceſaree tenens in epiſcopatum manus impoſuit et viuens ipſe ſibi eum ſucceſſoꝛem ſue cathedre ſtatuit. Unde et aliquanto tempoꝛe pariter cum ipſo Theotegno ceſarienſi eccleſie pꝛefuit.

¶ Capitulum. xxviij. de nobilibus in eccleſia viris quoꝛum aliquanti vſqꝫ ad ſcriptoꝛis memoꝛiam perdurarunt.

SEd cuꝫ aduerſum paulum Samoſatenum Anthiochiam conueniretur ad concilium: pꝛetergredientem anatholium defuncto euſebio Laodicenſis eccleſia vi ſibi vindicauit epiſcopum. Poſt quem vltimus vſqꝫ ad perſecutionis tēpus apud laodiciam Stephanus eccleſiaꝫ gubernauit. Et iſpe eruditiōe et eloquētia pꝛioribus non inferioꝛ: ſed fidei virtute longe diſſimilis: ſicut perſecutionis ignis pꝛobauit. Nihil eniꝫ philoſophie in neceſſitate tentationis oſtendit: ſed non continuo in illius infirmitate: dei pꝛopertas oſtenditur. Poſt huius namqꝫ caſum ꝓuidit deꝰ eccleſie illi ep̄m theodotum nomine. virum non ſolum verbis: ſed rebus ⁊ virtutibus oꝛnatū. Hic arte quidem medicus fuit: ſed ad animarum a domino tranſlatus eſt medicinam. Uere incomparabilis qui ſuper omnes pene homines: fide miſericoꝛdia ſtudio vigilantia atqꝫ omnibꝰ optimis inſtitutionibꝰ claruit: in ſcripturis quoqꝫ diuinis laboꝛem quamplurimū geſſiſti interea apud ceſeream Paleſtine Theotigno cū epiſcopatū ſolertiſſimo regiſſe: Agapius ſuccedit. Qui et ipſe multo laboꝛe multaqꝫ diligētia in gubernatione ppl'i adhibita et p̄cipue erga indigentes paterna pꝛouidentia ferebatur. A quo ⁊ vir per omnia pꝛudentiſſimus vita eruditione moꝛibus adoꝛnatus Pamphilus eccleſie ipſius pꝛeſbyter ſubꝛogatur. Sed iſte pāphilus quis ve ſit et quantus ⁊ vnde oꝛiūdus qm̄ nō erat dignum breuiter tranſcurrere: omnē eius vitam inſtitutionēqꝫ a puero: ⁊ quanta in pſecutionibus ꝑ diuerſas confeſſiones pertulerit: quoſqꝫ agones deſudauerit: ⁊ qualiter ſup omnia coꝛonā martyrij adeptus ſit: ꝓpꝛio id opuſculo cōpꝛehendimus. De hoc ergo ꝙ̃ mirabilis fuerit: illa lectio doceat. Sed et alios quam plurimos per illud tempus admirabiles: in p̄ſbyteris viros noſtri iam memoꝛia tenet Ut apud alexādriam Hieriū Meletiū vero apud Pontuꝫ: qui ep̄s poſtmodū factus eſt. Sed hiericus quidem acer ingenio in diuinis ſcripturis nobiliter eruditus: vita puriſſimꝰ: atqꝫ ad xp̄ianam philoſophiaꝫ nudus. Et penitus expeditus doctoꝛ eccleſie incomparabilis priuatim ⁊ publice mirabiliter diſputans. Meletus vero tante fuit ſuauitatis in moꝛibus ⁊ tante dulcedine

pnia. Et ad quoſdā cōfeſſoꝛes q̄ adhuc in vꝛbe Roma nouatū ſeq̄bant᷑. Et rurſum ad eoſdē poſtea ꝙ̃ ad eccl'iaꝫ ꝯuerſi ſunt duas epiſtolas ſcribit. Sed ⁊ ad multos alios varia ac diuerſa ſcribens ſtudioſis q̄buſqꝫ iſtructionū ⁊ doctrine copioſiſſimam materiam dereliquit.

¶ Explicit liber ſextus.

¶ Incipit liber ſeptimus.

¶ Cap̄. j. de moꝛte decij ⁊ oꝛigenis deqꝫ initio perſecutionis galli.

SEptimū nobis eccl'iaſtice hyſtoꝛie librū ſcriptoꝝ ſuoꝝ cudat elogijs nobiliſſimꝰ patrum ⁊ clarꝰ in ep'lis dionyſiꝰ. Qui poſtea ꝙ̃ decius nō totis duobꝰ annis p̄ncipatu romani apicis miniſtrato cū filijs pariter interēptus eſt ⁊ gallus ſuſcepit imperiū. (Quo tp̄e etiam oꝛigenes ſeptuageſimo etatis anno ad integrum expleto defunctus eſt.) Scribens hermammoni cuidaꝫ de gallo hec refert. At ne gallus iquit malū decij aut videre potuit aut cauere: ſed in eadē lapidē offenſionis impegit. Cuius regnū cū floreret initio ⁊ cūcta ei ex ſententia ꝯcederēt. ſanctos viros qui pꝛo pace regni eius deo ſummo ſupplicabant perſecutꝰ eſt: cum quibus ⁊ pꝛoſperitatem ſuam parit effugauit ⁊ pacem.

¶ Capitu. ij. de cipꝛiano qui cenſuit hereticos rebaptizandos.

IN vꝛbe vero roma coꝛnellio ep̄atu gerente et apud cartaginē cypꝛiano: ambobꝰ fide ⁊ ꝟtute pietate p̄ſtantibꝰ q̄ſtio exoꝛta eſt in affrice magis partibus ſi opoꝛteret hereticos rebaptizari. Cūqꝫ id a cypꝛiano et ceteris pene omnibus per affricaꝫ ſacerdotibꝰ opoꝛteret fieri decerneret᷑. Coꝛneliꝰ ⁊ ceteri oēs ꝑ italiam ſacerdotes hm̄ōi decretū manēte ſacerdotali concoꝛdia refutarūt ſtatuētes antiquitus a patribus ſuꝑ hoc traditam regulā debere ſeruari. Que contincbat poſt abiectionē pꝛaui ⁊ confeſ

ſionem recti dogmatis ſola eos manꝰ impoſitione purgandos.

¶ Cap̄. iij. de ꝯcoꝛdia eccleſiarum oꝛiētis ſuper reiteratione baptiſmi.

SEd poſt coꝛnelij conſummationeꝫ qui tribus circiter annis ſacerdotio functus eſt: ep̄atus ſedem lutiꝰ ſuſcepit. Cui octo ſolis mēſibus ſacerdotio amminiſtrato ſtephanus ſuccedit. Quiqꝫ ſimileꝫ coꝛnelio de non rebaptizando ſn̄iam tulit. Ad quē dionyſius multa et ſepe ſcripta dixerit de multis eccleſiaſticis diſſerēs cauſis In quibus inter cetera etiam hoc indicat ꝙ omnes eccleſie abiecta nouati p̄ſumptione pacem inter ſeinuicem ſeruēt. Scribit ergo de hoc his ꝟbis. Scito autem frater oēs eccleſias in oꝛiēte que pꝛius cōturbabātur nunc rediſſe in concoꝛdiam et omnes ſimul vnanimiter coherere: gaudētes ⁊ exultantes de pace que vltra ſpeꝫ eccleſie reddita eſt. Id eſt demetrianuꝫ apud antiochiam: ⁊ in theotiſtum apud ceſaream mazabbanē in hieroſolymis doꝛmiente in pace alexandro marinum apud tyꝛum heliodoꝛum apud laoditiam helenum in tarſo firmilianuꝫ in capadocia. Uerum ne ſermo epiſtole longioꝛ fieret nobiliū tantūmodo vꝛbiuꝫ tibi epiſcopos indicaui: vt etiam ceteros cuꝫ ipſis pariter vnum ſentire non dubites per vniuerſam ſyꝛiam vel arabiam. Sed et hi quibus nunc ſcripſiſtis meſopotamie ep̄i idem ſapiunt. Ponti quoqꝫ et bithinie omnes pariter vnanimes et concodes ⁊ multa ſibi inuicem charitate connexi gloꝛificant dominum noſtruꝫ. Hec dionyſius ſcribit.

¶ Cap̄. iiij. que ſixto ſcripſerit dionyſiꝰ ſuper baptiſmate.

STephano vero duobꝰ annis impleto ſacerdotio Rome ſixtus ſuccedit. Ad quē ſcribit nihilominus dionyſiꝰ de baptiſmate cōmemoꝛans ꝙ ſtephanꝰ q̄dē deceſſoꝛ ſuus ſcribēs ad firmilianū ⁊ helenū ceteroſqꝫ

ſllaꝝ partiū epos ſtatuerit nec cōicādū
eſſe his q̄ rebaptizāt: ſꝫ debere ꝯſidera
ri magnitudineꝫ rei: q̄r nō quocūq̄ꝫ: ſed
ꝑ magni ⁊ nobiles in epīs viri ſint qbꝰ
hoc viſum ſit. Dicit etiā ꝙ ſuꝑ hoc ſcri
pſerit plenius ad dionyſiū ac filomenē
pſbyteros vrbis rome. Indicauit autē
pariter etiaꝫ de ſabelli hereſi q̄ tꝑibus
ipſius exorta ſit ſcribens hec.

Cap. v. de hereſi ſabellij.

QVid autē dicā de ea doctrina q̄ apud
ptolomaidā pētapoleos
ciuitatē nuꝑ exorta ē ple
na blaſphemijs i dn̄m pa
trē ⁊ i dn̄m nr̄m ieſum xp̄m negās vere
eē eū filiū p̄ris: nec p̄mogenitū oīs crea
ture Silr̄ ⁊ ſctīſpūs auferēs itellectū.
Pro qbꝰ cū vtreq̄ꝫ ꝑtes ad me veniſſent
⁊ p̄ntibꝰ fratribꝰ q̄ ꝯmota fuerāt diſcuſ
ſiſſent etiā lr̄is ꝓut deus dedit ꝑuitati
mee ꝓſecutꝰ ſum ⁊ ſcripſi ſingula q̄q̄ꝫ di
ligēter exponēs q̄ꝝ tibi exēplaria trāſ=
miſi. Sꝫ ⁊ i tertio libro d̄ baptiſmo quē
ſcribit ad philomenē p̄ſbyterum vrbis
rome etiam hec commemorat.

Cap. vj. de viſione q̄ dionyſio appa=
ruit ſuꝑ lectiōe librorum hereticorū.

EGo inquit tractatꝰ hereticoꝝ legor traditio
nes eoꝝ ꝑſcrutor ēt ſi videar ad horaꝫ
ꝟbis eoꝝ pollui. Sꝫ multū mihi ꝯfert
hoc ip̄m ꝙ ex ip̄oꝝ verbis arguere eos
poſſuꝫ. Deniq̄ꝫ cū aliq̄s ex fr̄ibꝰ cū p̄ſby
teris ꝓhiberet me ne heretica lectione
tāq̄ꝫ ſceni alicuiꝰ fetore pollucrer viſio
mihi q̄dā a deo oſ̄dit q̄ me ꝯfirmaret:
⁊ ſ̄mo ad me factꝰ eſt hec mihi euidentẽ
ꝓloquēs: lege oīa q̄cūq̄ꝫ i manꝰ tuas ve
nerint q̄r ꝓbare ſingula q̄q̄ꝫ ⁊ diſcerne=
re potes: q̄n̄ q̄dē ⁊ ex litio hec tibi fuit cā
credēdi āplexꝰ ſunt viſionē q̄r ⁊ ap̄lico
ſ̄nie ꝯcordabat dicē ti oīa legite q̄ bona
ſunt tenete. In ip̄o q̄ꝫ libello cōmemo=
rat: nō tūc primū in affrica de hereticis
rebaptizandis ab epīs decretū eſſe: ſed
antea iā in nōnullis eccleſijs ⁊ concilijs
ep̄orum velut in iconio: atq̄ꝫ alijs locis
de hoc fuiſſe tractatum.

Cap. vij. adhuc denouati impietatē

SCribit adhuc et in q̄rto de baptiſmate lib. ad dio
nyſiū vrbis rome pbr̄m plurima de no
uati īpietate ꝯmemorās. In quinto ꝟo
lib. ad ſixtū vrbis rome ep̄m ſcribēs ad
uerſū ſupradictā hereſiꝫ q̄dā diſſerēs ⁊ ēt
tale aliq̄d accidiſſe ꝯmemorat his ꝟbis
Uere aūt fr̄ ꝯſiliū peto ⁊ req̄ro ſn̄iaꝫ q̄d
tibi videat̃ i ea: cā q̄ in eccl̄ia nr̄a exorta
eſt vereor eñi ne forte fallar in aliquo.

Cap. viij. baptiſma nō eē iterādū oñ
dit̃ ꝑ hyſtoriā memoratu digniſſimā.

ERat apud nos frater q̄dā fidelis antiq̄tꝰ añ etiā quoq̄ꝫ
ego ep̄s ordinarer imo ⁊ añq̄ꝫ deceſſor
meꝰ eraclas q̄ cū intereſſet his q̄ bapti
zabant̃ ⁊ audiret: vel q̄d interrogēt vel
q̄d reſpōdeāt. Flēs acceſſit ad me: ⁊ ꝓ
cidēs ad pedes meos cōfiteri cepit ba=
ptiſma ab hereticis aliter ſe ſuſcepiſſe.
Qḋ tñ ſcd̄m ea que nūc videret a nobis
miſtrari nec baptiſma duceret eo ꝙ eſ=
ſet repleta plaſphemijs oīs illa ꝯfeſſio
Similer ⁊ hoc addebat ſe intm̄ ꝓ hoc
errore ſtimulari vt ne oculos q̄dem ad
deum auderet erigere. Propter qḋ exo
rabat mūdari ſe ⁊ purificari eccleſiaſti=
co baptiſmate vt ⁊ gr̄aꝫ cōſequi poſſet
ſpūſſcti. Qḋ ego facere auſus nō fui: ſꝫ
dixi poſſe ei ſufficere tā multis tꝑis cō
munionē quam in eccleſia cōſecutꝰ eſt
per hoc ꝙ a nobis euchaſtie ſuſcipiens
donum reſponderet tamen: ex quo et ꝑ
ſingula potuiſſet ipſa ſacramentoꝝ vir
tute purgari. Cohortabat igitur eū de
bere cōfidere fidei ſue ⁊ conſcientie iaꝫ
purgate et ante omnia ꝙ tandiu in ſa=
cramētis nobis iam particeps fuerit.
Sꝫ ille neq̄ꝫ a luctu ceſſat ⁊ lachrymis:
neq̄ꝫ vltra ad menſam dominicam au=
det accedere: ita vt vix a nobis cohorta
tus et compulſus orationi audeat in=
tereſſe. Hec ⁊ multa alia de huiuſcemo
di q̄ſtionibus per diuerſos libros ſuos
dionyſius ſcribit.

Cap. ix. de valeriano q̄ primū cū eēt
humaniſſimus poſtea p̄ceptore deꝑ
uatus xp̄ianos dure perſequitur.

NAllus vero nō integris duobꝰ annis impe=
rio detēto rebus humanis
exēptus eſt. Poſt quē vale
rianꝰ cū filio balieſo ſuſcepit p̄ncipatū.
De q̄ dionyſius ſcribens iterū ad her=
manimonē hoc mō refrt. Sed ⁊ Johan
ni ſilr̄ reuelatū eſt vt diceret. Et datuꝫ
eſt inquit ei os loquens magna ⁊ blaſ=
phemias. Et data eſt ei poteſtas ꝑ mē
ſes. xl. ⁊ duos. Utraq̄ꝫ aūt complētur in
Ualeriano. Uere eniꝫ mirandū eſt q̄uo
ſupra ceteros q̄ ōnte ſe fuerūt hic ⁊ hu=
manus ⁊ benignꝰ extitit erga famulos
dei. Ita vt in initijs multo etiā illis be
nignior videretur q̄ noīe ſaltim xp̄iani
dicebant̃. Intantum venerabat̃ ſeruos
dñi: ⁊ omnis eiꝰ domus erat eccl̄ia dei
Depravatꝰ eſt aūt ⁊ a veritate deiectꝰ
per quendā doctorē peſſimū magiſtrū
⁊ principem egyptioꝝ magorum. vt iu
ſtos ⁊ ſanctos viros ꝑſequi ⁊ iterim iu=
beret. tanq̄ꝫ q̄ aduerſarent̃ magicis ar=
tibus q̄bus ſe ip̄e ſubdiderat. Erāt eñi
reuera ⁊ ſunt etiā nunc qui poſſint ꝟtu
te meritorū ſuoꝝ reſtinguere fallacias
demonum. Nā ille vt impuros ritus ⁊
execranda miſteria ac ſacra inceſta con
ficeret pueros impubes iugulari iube
bat ⁊ orbari liberis patres atq̄ꝫ intene
ris viſceribus humanas rimari ꝑ pia=
culum fibras ⁊ voceꝫ illic querebat vbi
fugauerat vitam. Sed ⁊ multa alia hu
iuſcemodi de valeriani piaculis memo
rans addit etiā hoc hoc qḋ ipſe a bar=
baris captꝰ ⁊ luminibꝰ orbatꝰ filios ſce
lerꝫ ⁊ ipuritatis ſue reliq̄rit ſucceſſores

Capi. x. q̄nta dionyſius ſub valeria=
no perpeſſus ſit.

IPſe vero dionyſius q̄nta in eiꝰ ꝑſecutio
ne ꝑtulerit ⁊ q̄bꝰ affectꝰ ſit
cruciatibus ꝓpter nomen
dei ſcribēs ad quēdā germanuꝫ ep̄m q̄
q̄ſi obtractator eius eſſe videbat̃ refert
vbi ⁊ acta ꝯfeſſiōis ſue iſeruit apḋ emi=
lianū p̄ſidē geſta. In q̄bꝰ cū dionyſius
vnū ſolū dñꝫ q̄ celū feciſſet ⁊ terrā dice=
ret adorādū ceteros aūt neq̄ꝫ eſſe deos
neq̄ꝫ adorari debere: in caſtrū qḋdā de=
ſerti ꝙ cefro appellat̃ i exiliū trudit̃ ob
hoc p̄cipue electū ꝙ loci incole gētiles
erāt ydoloꝝ ſuꝑſtitionibꝰ ſatis dediti.
Quiq̄ꝫ exulē dionyſiū p̄mo hoſtili aīo ⁊
ſatis aduerſa mēte ſuſcipiūt. Poſt vero
cū paulatim ꝑ dñi gr̄am ꝟbū dei his ſe
minare cepiſſet. ps maxia trucis ⁊ bar=
bari ppl̄i relictis ydolis ꝯuerſa eſt ad
dñm verū xp̄oq̄ꝫ ſubiecta. Quo cōꝑto
rurſus eū ad aliū locū vicinū q̄dē alexā
drie ſed incolis deſertū ac pene habita
toribꝰ vacuū trāſtulerūt. Sꝫ ⁊ ibi cū ꝓ
vrbis vicinitate noſtroꝝ ppl̄i eū freq̄n
tarēt: ⁊ tāq̄ꝫ odore paſtorꝫ recepto grex
letior ⁊ conſtātior agonibus redderet̃:
rurſum miſſis cū cēturiōe militaribꝰ vi
ris ip̄ꝫ dionyſiū ⁊ cū eo gaiū ⁊ petrū ca
thenis ꝯſtrictos ⁊ diuerſis cruciatibus
afflictos in deſertū q̄ddā libie ꝑtraxert̃
Ibiq̄ꝫ eos i loco ſqualidiſſimo ⁊ oī vſu
humanitatis carēte a paretonio triuꝫ
dieꝝ itinere in deſertū ꝓtēto nexos vin
culis reliq̄rūt. Hec i diuerſis ſuis ep̄l̄is
ſupradictꝰ vir ſcripta dereliq̄t. In q̄bꝰ
memorat etiā maximū p̄ſbyterū ⁊ dio=
ſcoꝝ. Demetriūq̄ꝫ ⁊ luciū necnō ⁊ fauſti
num atq̄ꝫ aq̄lā ſatis claros ⁊ inſignes ti
tulo ꝯfeſſionis effectos. Sꝫ ⁊ ex dyaco=
nibus quoſdā in inſula poſt penas con
feſſionis eſſe defunctos. Suꝑfuiſſe ꝟo
ex his fauſtū ⁊ euſebiū. Quibꝰ etiā re=
fer tñ fiducie ⁊ magnanimitatis ꝑ dei
gr̄aꝫ datū: vt cū ad eos q̄ i carcere tene
bant̃ fr̄es: nemo ꝓrſus hūanitatis ⁊ mi
ſterij cā ꝑmitteret̃ accedere: iſti tñ inde
ſinēter ⁊ reuiſerēt ⁊ neceſſaria miniſtra
rēt. Et cū ꝑ dies ſingulos p̄ſidis furor
creſceret: iugulādos alios: alios ſuppli
cijs ⁊ diuerſis cruciatuū gn̄ibꝰ affligen
dos ſqualore carceris ⁊ catenarū pōde
ribꝰ enecandos: ⁊ ſuꝑ oīa p̄cipiendo: ne
q̄s ad eos ꝓrſus accederet: vt ex iedia
quaſi aliḋ tormēti genꝰ adhiberet̃. Cō
ceſſit tñ deus ſupradictis diaconibus
gr̄am ꝯfeſſoribꝰ ſuis ꝓuidēs vt inuitis
oībus iſtis tamē nō negaret̃ ingreſſus.
Sciendum tñ eſt ꝙ hic euſebeus quem
dyaconū ſupradiximꝰ poſtmodum ep̄s
apud laoditiam Syrie ordinatus eſt.
Maximus vero quē p̄ſbyterū mēorauī

mus ipſi dyoniſio apud Alexandriā ſuc
ceſſit in epiſcopatu. Fauſtus aūt qui cū
ipſis tunc cōfeſſor enituit vſq; ad pſecu
tionē q̄ noſtris tpib⁹ facta eſt: grādeu⁹
ꝛplenus dieꝝ perdurans perfecto mar
tyrio obtrūcatione capitis cōſummat⁹
eſt. Hec a dionyſio certiſſima fide me-
morantur.

Cap. xj. de perſecutiōe valeriani
apud ceſaream paleſtine.

IGitur in vale
riani perſecutiōibus apud
ceſareā paleſtine multa a
diuerſis martyria ꝯſumma
ta ſunt. In quibus tres q̄dā admirandi
adoleſcentes: quoꝝ vnus priſcus: alius
malcus: terti⁹ alexāder vocabatur. Cū
in ſuburbano agello ſupradicte vrbis
habitarēt: diuino fidei calore ſuccēſi. ce
perunt ſemetipſos ſegnite atq; ignauie
incuſare: q cum celeſtes in vrbe marty
rij ꝓponerentur corone: ipſi nō deſide-
rarēt: nō raperent cūq; dn̄s ꝛ ſaluator re
gnum celorū violēter diripi debere te-
ſtatus ſit: ipſi ingloriōs: ꝛ deſides ani-
mos humi gererent. His igitur ſemet-
ipſos alloquijs incitātes vrbē petunt: ꝛ
adorto iudice truculento: cur tm̄ in ſan-
guinem pioꝝ deſeruiret incuſant. Ille
continuo nobiles animos iuuenū quaſ
dignis remunerat affatib⁹ deuorādi in-
quit beſtijs ſubigant: quibus nō placet
pioꝝ ſanguinē fundi. Sz ꝛ mulier que-
dam ſupradictorum iuuenū ſecuta fer
tur audatie ꝛ magnanimitatꝭ exemplū
ſimilemq; ſortitur exitum pene. Quam
tamen de Marcionis ſcola fuiſſe loque
bantur.

Capitulum. xij. de eodem.

MArinū quoq;
virū militarē: hieroſolymo
rū ciuē honore ꝛ diuitijs cla
rū cū ſupradicta vrbe inter
collegas ſuos per ordinē gradus ſui ho
nor quidā contingeret militaris. vt fie-
ri ſolet īſequētē collegā ſuū ſubit inuidia
et exclamat. Nō poſce marinū adipiſci
ſuperiorē gradū: q eēt xpian⁹. Interro
gat a iudice marin⁹: ſi ita res ſe haberet
Ita ille eſſet: ꝛ vere ſe eſſe xp̄ianū clariſſi
ma voce teſtat. Tres ei deliberādi ho-
re decernunt a iudice: vt eligat vtrū ve-
lit imolare dijs ꝛ impatori: an xp̄ianus
interemi. cūq; a tribunalib⁹ fuiſſet egreſ
ſus: Theotignus ep̄s loci apprehenſa
manu eius: pducit eū ad eccl̄iam. Ibiq;
multis verbis in fide cōfirmans ad vlti
mū in interiora pducit altaris: gladiūq;
ſuū quo precinctus erat oſtendēs ei. Et
rurſum offerens euāgeliū q̄d e duobus
mallet interrogat. Marinus vero pro-
ptiſſima fide cū manū ad euāgeliū tetē-
diſſet: obtine inq̄t theotign⁹ qd̄ elegiſti
o fili: ꝛ contēnēs preſentē vitā eternam
ſperato. Cōfidens perge: ꝛ ſuſcipe coro-
nā quā tibi dn̄s p̄parauit. Regreſſus ꝯti
nuo ad tribunal euocat per p̄conē. Ade
rat eīm tp̄s ſtatutū. Ille vero nec moras
patitur: nec expectat interrogantē: ſed
cōtinuo ſibi ꝛ deliberatū aſſerit: ꝛ ex p̄ri-
nis legib⁹ ꝯfirmatū: q deo obtēperare
oporteat magis q̄ hoib⁹. Quē iudex ili
co capite puniendū ꝓ tali reſponſione
pronunciat.

Cap. xiij. De aſſirio eiuſq; clariſſi
mis geſtis.

SEd inter eos
cunctis clarior: ꝛ meritis fi-
dei ſupra ceteros inſignis:
memorat aſtiri⁹ vir roma-
ne vrbis ſenator patrici⁹ nobilitate: fa-
cultatib⁹ ꝓpinquitatū ēt regia ꝛ oī bo-
norū fama ſatis clarus. Qui cū ſupradi
cti martyris extremis itereſſet exequijs
ꝛ capite ceſum cadauer: ſubiectis hume
ris ſuis ꝛ ſubſtracta veſte q̄ iduebat ex-
cipet: honorē quē martyri detulit cōti-
nuo ipſe martyr aſſequit. Sz ꝛ i multis
alijs eū p̄clarū geſtis in fide xp̄i enituiſ
ſe tradiderūt nobis ij q̄ eū in corpe ad-
huc poſitū viderūt: in quib⁹ etiā tale ali
quid p eū geſtū memorabant. Apud ce-
ſareā philippi: quā Paneadā phenices
vocāt aiunt ſub radice montis q̄ appella
tur. Pauius ex quo fluuij Jordanis pri-
ma fluenta proſiliunt morē fuiſſe genti
lis erroris certa ac ſolēni die. imolari vi
ctimā. Que victima arte quadā demo-
nis ſubito nuſq; cōparebat. Et erat hoc

famoſiſſimi miraculi gen⁹ quo perſua-
deri aſtantibus videret in celū hoſtiā in
uiſibiliter eſſe ſublatā. Accidit igit dū hec
gererent adeſſe Aſtiriū. Qui cū videret
oēs miraculi hui⁹ ſtupore ꝯſtringit hu-
manos miſeratos errores cū gemitu et
ſuſpirio oculos ad celū pariter tendit ꝛ
palmas: xp̄m qui eſt ſup oīa de⁹ tota fi-
de ꝓfuſis lachrymis inuocat: vt preſti-
gia fallacis demonis arguat miſeriſq;
mortalib⁹: erroris huius ſoluat archa-
nū. Hec illo cū fletib⁹ ſupplicāte ſubito
victima q̄ inuiſibiliter credebat aſſum-
pta: ſuper ferri aquis vr: ꝛ in cōſpectib⁹
oīm redditur: nec vltra in illis locis er-
ror hmōi potuit reperiri: ita vni⁹ xp̄ia-
ni prece: tantorum deceptionum machi
na cum auctoribus ſuis demonib⁹ diſ-
ſoluta eſt.

Cap. xiiij. de emorroiſſa a xp̄o cu-
rata memoranda hyſtoria.

VErū q2 vrbis
huius fecimus mentionē
iuſtam videt cōmemorare
etiā illud in ea qd̄ hyſtoria
dignū duximus mulierē quā ſanguinis
ꝓ fluuio laborātē a ſaluatore curatam
euāgelia tradiderūt huius vrbis ciuē
conſtat fuiſſe: domuſq; eius in ea etiam
nunc oſtenditur. Pro foribus vero dom⁹
ipſius baſis quedā in loco editiore col
locata mōſtratur in qua mulieris ipſi⁹
velut genibus prouolute palmaſq; ſup
pliciter tēdentis: imago ere vr expreſſa.
Aſtat vero alia ere nihilominꝰ fuſa ſta-
tua. habitu vir ſtola compta circūdati
et dexteram mulieri porrigentis. Hui⁹
ad pedē ſtatue e baſi herba quedā noua
ſpecie naſcitur. Que cum exorta fuerit
excreſcere vſq; ad ſtolle illius erei indu
mentis fimbriam ſolet: quam cum ſum
mo vertice creſcens herba contingerit:
vides inde ad depellendos omnes mor
bos languoreſq; conq̄rit ita vt quecūq;
fuerit illa īfirmitas corporis hauſtu exi
guo madefacti ſalutaris graminis de-
pellatur. Nihil omnino virium gerens
ſi anteq; eree fimbrie ſummitatem cre-
ſcendo contigerit decerpatur. Hanc ſtatuam ad ſimilitudinē vultus Jeſu formatam trade-
bant. Que permanſit ad noſtra
vſq; tēpora: ſicut ipſi oculis no-
ſtris inſpeximus. Et nihil mirū
ſi ij qui ex gentibus crediderant
ꝓ beneficijs que a ſaluatore fue
rant conſecuti: huiuſmodi velut
munus videbantur offerre: cum
videamus etiam nunc ꝛ apoſto
lorum Petri et Pauli: et ipſius
ſaluatoris imagines deſignari
tabuliſq; depingi. Sed ꝛ anti-
quas ipſorū imagines a quibuſ
dam conſeruatas nos vidimus.
Quod mihi videtur ex genti-
li conſuetudine indifferēter ob-
ſeruatum: quod ita ſoleant ho-
norare quos honore dignos du
xerint. Inſignia enim veterum
reſeruari ad poſterorum memo
riam: illorum honoris: horū ve-
ro amoris indicium eſt.

Id. in hyſto. triper. lib. vj. c. xlj.

Capitulū decimūquintū
De cathedra ſancti Jacobi.

DEnicq; Ia
cobi cathedra q̄ pri-
mus iter epiſcopos
ab ipſo ſaluatore: et
ab apoſtolis in hieroſolymis eſt
electus quemq; fratrem chriſti
volumina diuina deſignāt vſq;
in hodiernum inibi cōſeruatur:
atq; in ea ſedēt omnes: qui vſq;
ad preſens tempus ſedis illius
ſacerdotium ſortiuntur. Serua-
tur ergo cum ingenti ſtudio ve-
luta maioribus tradita memo
ria ſanctitatis. Et cum venera
tione magna habetur. vel vetu
ſtatis: vel primi ſacerdotij ſancti
ficationis obtētu. Sz de his iſta
ſufficiant.

Capitulum decimumſex
tum. quod pacem Galienus
reddit eccleſijs.

Galienus vero Ualeriani filius poſteaq̃ rerũ ſummã ſolus optinuit lenius ac moderatiꝰ erga noſtros agere inſtituit. Datiſqꝫ decretis inhiberi ſupplicia: perſecutioneſqꝫ ceſſare: ⁊ quo quiſqꝫ putat more exorare ꝙ diuinũ eſt ſinit.

¶ Cap̃. xvij. de quarundã eccleſiarũ per idem tempus epis.

Per idẽ tẽpus cũ romano adhuc ſacerdotio ſixtꝰ preeſſet ⁊ apud antiochiam Demetrianus: firmilianuſqꝫ adhuc ceſaree cappadotie ſupeſſet ponti eccleſias: gregoriꝰ q̃ priꝰ theodorus dictus eſt ex origenis diſcipulis: cum fratre anthenodoro ſuſcepit gubernandas. Apud ceſaream vero paleſtine poſt theotiſtum domnus epiſcopatum ſortitus: ⁊ breui defunctus theoteno iam noſtre memorie viro ſedẽ tradidit. Qui et ipſe origenis auditor fuiſſe dicebatur. In hieroſolymis vero poſt mazabbanẽ: ſacerdotiũ ſuſcepit hymeneus. Et hi oẽs in pace eccleſias gubernabant.

¶ Cap̃. xviij. de alexandria ciuitate que ſeditione gentis ſue vaſtata eſt et deleta.

Sed apud alexandriam etiam ſi nulla extriſecus mali cauſa ſit eo ipſo quod genꝰ hominum ferox ſeditioſum: et ſemper inquietũ eſt: ciuiles inter ſe motus ⁊ bella nos virtutis merito neqꝫ ob defenſionem ſed ob necem atqꝫ interitũ ciuiũ cõmouebant. De quibus dioniſiꝰ in epiſtolis ſuis cõmemorans refert ita a proprijs ciuibus eſſe vaſtatam deletãqꝫ vrbem: vt illa que cõſtipatione populorum vix ſoleret digredientibus incedendi ſpacium dare: nunc eo vſqꝫ peruenerit: vt conſpicere in plateis hominem valde rarum ſit: madere omnes ciuium ſanguine vias: cadaueribus obtegi: ⁊ ne ad ſepeliendum quidem ſufficere qui ſuperſunt. Unde et poſt belli rabiem: ferriqꝫ vaſtationem: corrupti aeris et fetore cadauerum peſtilentia increuerit: ita vt ſi quis fert varo ſuperfuerat idem morbus aſſumeret.

¶ Capitulum. xix. de eiuſdem ciuitatis vaſtatiõe ⁊ ſuis eius cauſis dionyſij teſtimonio.

Scripſit autẽ de his idem dionyſius in epiſtola paſchali: que ſolenniter per annos ſingulos legi ſolet his verbis. Alijs fortaſſis hominibus non videatur tempus hoc tempus eſſe ſolennitatis. quoniã quidem luctus vbiqꝫ et acerba lamentatio in plateis cuncta circũſtrepit gemitus vero ineſt ⁊ mugitus in domibus propter multitudinem morientiũ. Sicut fel de primogenitis quõdam egiptiorum refertur: ita etiam nũc ingens vbiqꝫ clamor attollitur. Non eniz eſt domus ſicut ſcriptum eſt, in qua non ſit mortuus primo nãqꝫ ipſi manibus ſuis partem maximam ⁊ meliorem populi ceciderũt perſequendo ſanctos partẽ alteram bella infeſtina rapuerũt. Partem ꝟo que ſuperfuerant peſtilens nũc egritudo conſumit. Sed nos nec in perſecutionibus cũ iugularemur: a feſtiuitate ceſſauimꝰ: nec vnq̃ nobis põt ſolẽnitas impediri: quibus precipit in tribulatiõe gaudere. Oĩs igit̃ nobis locus quicũqꝫ a tyrannis eligebat̃ ad penã ſiue ager ille ſeu deſertũ fuit: ſiue inſule ſiue carcer ſolẽnitatẽ nobis impedire nõ potuit. Letiſſimã vero ſuper oẽs habuere ſolẽnitatem beati martyres q̃ cum ſanctis angelis in celo paſcha cu[illegible] rũt. Poſt hec perſecutores noſtri in ſemetipſos manus ac tela verterunt, ſed nec ſic quidẽ noſtrorũ feſta turbata ſũt. Inſecutus eſt hic peſtilens morbꝰ ⁊ plaga terribilis: ſed illis multo terribilior ⁊ grauior: quos nec ſpes exigit futurorũ. Nobis vero hec omnia exercitia quedam virtutis et fidei probamenta ducunt̃. Quãuis eñ denſior ſeuiorqꝫ paganos magis qȝ noſtros morbus inuaſerit: tñ ne a noſtris quidem penitus abſceſſum eſt. Et poſt pauca addit dicens. Multi nãqꝫ ex fratribꝰ noſtris ꝓ nimia caritate dũ abſqꝫ vlla cunctatiõe infirmos viſitare non deſinunt. ⁊ non ſolum viſitare: ſed et miniſtrare: et exibere officia que dñs precipit: repente morbi contagione: cũ illis pariter quibus miniſtrare voluerant interibant. Affectu enim quodam dilectionis attracti: ⁊ velut participare dolores cum dolentibꝰ cupiẽtes alienas in ſe mores aut ſegniter transferebant: effectiqꝫ ſunt eorum vt dicit apoſtoli ſermo: pipiſſima. Deniqꝫ plurimi noſtrorum precipui et electi vinciter quos preſbyteri nonnulli et dyaconi: multiqꝫ alij de plebe ꝯſtantiſſima ⁊ ardentiſſima fide tanq̃ ſi martyrij tp̃s iſtaret miſerãdo ĩfirmos: ſemetipos huiuſcemodi mortibꝰ inſerebãt: miſericordie ex hoc martyrium capere preſumentes. Et dum curãdis egris: defunctis exportandis humandiſqꝫ corporibuſqꝫ operam dabant: inſequebãtur pene eos: qs ſuis humeris ad ſepulchra deuexerunt. Pagani vero contrario ſuo continuo vt egrotare ceperant deſerebant: parentes caros liberos: vxorem coniunx: filijqꝫ nihilominꝰ parentes ſtatim vt tremere membra vidiſſent: ⁊ morbo ora pallere: domo propulſos: in plateas ſemices eijciebant. ubiqꝫ inſepulta eorum cadauera relinquentes: vim morbi quã per hec ſe effugere opinabãtur dupliciter incurrebant. dũ a peſtilẽtie rabiẽ etiam fetor inſepultoruz cadauerum iungeretur.

¶ Capitum. xx. De galieni imperio.

Refert idẽ dionyſius de galieni temporibus: quod eo regnante eccleſie dei in pace durarunt et qȝ medijs eius tpibus. Marcianus velut nubes quedaz tenebroſa et terra ſubito regni eiꝰ obſcurauerit lucẽ. Quo rurſum ad vicẽ eſtiue nubis abolito: galienis nouũ vt ipſe ait ex veteri vniuerſo mundo lumẽ effulſit. Simul enim atrocẽ tyrannũ ⁊ regno deturbauit ⁊ vita. deſignat aũt etiam tp̃s ꝙ nono anno imperij galieni hec ſcriberet. Extant et alia q̃plurima neceſſaria ſatis ⁊ admiranda dioniſij opuſcula qua vtilitatis plurimũ legentibus conferãt: inter que ſcripſit etiam de repromiſſionibus futuris exigente cauſa huiuſmodi.

¶ Cap̃. xxi. de nepote egyptio ep̃o circa promiſſiones futuras errantes.

Epiſcopꝰ quidam erat in partibꝰ egypti. Nepos noĩe hic iudaico intellectu de futuris repromiſſionibꝰ ſentiebat eaſqꝫ corporaliter exhibẽdas docebat. Et mille ãnis ĩ delitijs corporalibus in hac terra ſctõs regnaturos eſſe cuz xp̃o huiuſqꝫ ſiti dogmatis probamenta: ſumptis ex reuelatone iohannis teſtimonijs conabatur aſſerere. De quibus etiam libellos edidit: interpretationes huiuſmodi continẽtes. Igit̃ dionyſius de repromiſſionibus ſcribẽs adhuc nepotẽ ſtilũ ſue intẽtiõis obuertit: ⁊ in p̃mo ſtatim libro ſuã ſñiaz que ei de diuinis repromiſſionibꝰ videbat̃ exponit. In ſcđo vero volumine de reuelatione iohãnis differens facit mentionẽ Nepotis verbis. Et cõmẽtarios inquit quoſdã ꝓferunt nepotis quibꝰ innituntur plurimũ: ⁊ per quos putant ineffabili quodã ſacro oſtendi qualiter regnũ xp̃i futurũ ſit ſuper terram. Sed in alijs quidẽ multis etiã ego amplector ⁊ diligo nepotẽ vl̃ ꝓ fide ſua: vel ꝓ eruditione ⁊ ſtudio ſcripturarũ: ⁊ p̃cipue ꝓ exercitio pſallẽdi: q̃m quidẽ plurimi fratrũ libenter pro hoc eiꝰ eligere cõſortia. Eſt ergo etiã mihi erga eũ multa reuerentia: ⁊ inde magis: q: iam p̃ceſſit ad dñm. Sed reuera plus oĩbꝰ ⁊ amãda ⁊ preferenda eſt veritas: laudare oportet et abſqꝫ inuidia amplecti ſi quid recte dictum eſt. Diſcuti vero et diſcerni ſi quid minus ſane ſcriptum eſt. Et

ſi quidē pſens eſſet is de quo ſermo eſt ſufficeret ſolo ſermone diſcutere q̄ minus recte dicta videbant̄: dū interrogatione precedente reſponſio ſubſequēs in concordiam quod contrariū ⁊ diſcrepans videbatur adduceret. Ubi ꝟo ſcripta edita ſunt: ⁊ vt videbatur quibuſdā ſatis ſuaſoria: ⁊ vbi doctores ꝓcedunt qui legem: ⁊ ꝓphetas pro nihilo ducāt euangelia nō ſequantur apoſtoloꝝ ſcripta deſpiciant. Nos autē ſolos libros atq̧ iſtā doctrinā velut magnū aliqđ et occultum myſteriū venerant̄ ac ſimplices quoq̧ fratrum noſtrorū doceāt nihil excelſum nihil manificum ſentire de aduētu ⁊ pſentia dei ⁊ ſaluatoris noſtri ieſu chriſti neq̧ de reſurrectionis gloria ⁊ noſtre congregationis in idipſum ac ſimilitudinis repromiſſe ſed ꝑua quedā ⁊ ſemꝑ mortalia ⁊ nō alia q̄ ſunt ea que nunc videmus ſperari ſuadēt in regno dei. Neceſſarium videt̄ ad hec oīa reſpondere fratri noſtro nepoti Et poſt aliquanta rurſum ſubiūgitur hec Et enī cū in arſenoite eſſemus vbi multo iam tempore voluebatur iſta doctrina ita vt ſciſmata inter fratres ⁊ diſcordie fierent conuocati preſbyteros ⁊ doctores q̇ erant in eccleſijs ⁊ publice cepi habere tractatū. Simul ⁊ cohortatus ſum fratres vt ſi q̇d eos moueret obicerent nihil verentes. Tū mihi illi vt ſcutū validiſſimū ⁊ murū inexpugnabilem codicem ne potis obijciunt. Suſcepi patienter. ⁊ tribus continuis diebus reſidens a prima luce vſq̧ ad veſperam cum ipſis ſingula eius ſcripta cepi diſcutere ⁊ vnūquodq̧ quid in ſe abſurdi haberet oſtendere. Et vere ſatis admiratus ſum patientiam ⁊ cōſtātiam atq̧ intelligentiam fratrum quia conſequenter ⁊ per ordinem de ſingulis queſtionibus proponebant validiſſime his que a nobis reſpondebantur occurrentes. Poſt hec cum quid eſſet in vero patuiſſet accommodabant nihilominꝰ abſq̧ contentione conſenſum iudicantes hoc ꝙ non continuo qui ſemel alio viſum fuerit omni id ſtudio ſine contētione ſeruandū eſt ſed eſſe rectius tūc mutare ſententiam cum eam melior et rectior ſuperauerit. Patefactis ⁊ enim codicibus ſuis deo audiebant verbū eius probatio non ex humana perſuaſione neq̧ ex eloquentie fuco ſed ex diuinarum ſcripturarum aſſertione veniebat. Et ita euidens fuit aſſertionis noſtre probatio: vt his qui inter eos maximus doctor ⁊ vite meritꝭ preſtātior habebatur. Coracion nomine ſurgens in medio cunctis audientibus proclamaret ⁊ proteſtaretur neminem debere vltra eius doctrine facere mentionē. Sufficere ꝙ erratum eſt de cetero non ſolū nihil horum tenendum vel ſequendum ſed ne comedendum quidem de talibus. Siquidem tam euidens ⁊ manifeſta contra hec de ſcripturis diuinis patuiſſet aſſertio. Omnes vero reliqui fratres gaudio ⁊ letitia repleti corda pro emendatione ſui inexplebiles domino gratias referebant.

¶ Capitulum. xxij. apocalipſim q̇s ſcripſerit a pleriſq̧ dubitatū eſt. A

POſt aliquāta vero veniēs ad apocalipſim Joannis hec de ea ſcribit. Nonnulli ex pdeceſſoribꝰ noſtris penitus libellum hunc refutandū a canone ſcripturarum atq̧ abijciendum putarūt ſingula queq̧ eius capitula arguentes. Et dixerunt pretitulationem libri non eſſe veram ſed aliene ſcripture Joannis tamen nomen impoſitum. Unde neq̧ Johannis hunc eſſe librum nec reuelationem videri poſſe: que craſſo quodā velamine ignorantie contegat̄. Addiderunt etiam hec ꝙ nihil dignum in ea grauitate apoſtolica cenſeatur ſed nec alicuius quidem eccleſiaſticorum ſaltem virorum ſcripturam eſſe dixerunt. Sed cherintū quendā auctorem cherinthiane hereſeos volentem dogmatis ſui fidē apoſtolici nominis opinione firmare libellos a ſe conſcripto Johannis ꝓtuliſſe. Deniq̧ inquiunt cherinthi dogmata hec continent in terra

vt Mel attitur a ſodalibus vocaretur. In omni eruditione perfectus in Rhetoricis talis erat: vt alijs ſtudijs nunq̧ vacaſſe putaretur in cūctis vero philoſophie generibus: que in quinq̧ diuidunt diſciplinas: ita erat per ſingulas conſummatus vt cum in vnaquaq̧ quis experiri voluiſſent: in hac eum ſola a puero habuiſſe exercitium iudicaret. Cūq̧ eſſet eruditionum prerogatiua magnificus: virtus tamen animi et vite ſinceritas longe in eo magnificentior habebatur. Quem nobis perſecutionis tempore in fuga ꝓpoſitū apud paleſtinā: diligentius ⁊ plenius agnoſcere licuit. Igit̄ Hieroſolymis poſt hymeneū de quo pauloante mēorauimꝰ zapdas ſacerdotiū ſuſcepit. Quod paruo tēpore amminiſtratū hermoni poſt ſe tradidit. Hic vſq̧ ad noſtri temporis perſecutionem: aplicā inibi quā ſuſceperat cathedrā conſeruauit apud alexandriam vero maximo qui ſucceſſerat Dionyſio: cum decem et octo annis ſacerdotiū tranſegiſſet Theonas ſucceſſit cuius tempore Achillas eiuſdē eccleſie preſbyter: eccleſiaſtice ſchole magiſterium tenuit eruditione fige cōuerſatione ⁊ moribus in ſignis. Theonas vero cum decem et nouem annis ſacerdotiū inculpabiliter miniſtraſſet: ſedē tradidit Petro viro inter pcipuos egregio. Hic duodecim annos in epiſcopatu illius vrbis exegit. Quorum tres ante perſecutionem reliquos vero nouē: diuerſis in tentationum generibus duxit. Cūq̧ ſemper in omni agone perſecutionum poſitus: artioribꝰ ſe vinculis continentie diſtringeret: ⁊ ad vtilitatē atq̧ inſtructionem eccleſie in verbo dei nobiliter inſiſteret: ſatiſq̧ vigilanter erga omnem ſacerdotij curā diebus ſudaret ac noctibus: nono perſecutionis anno epiſcopatus vero ſui duodecimo martyrij coronam capitis obtruncatione promeruit. Huiuſq̧ ſucceſſiones epiſcoporum geſtaq̧ diuerſa a domini et ſaluatoris noſtri natiuitate vſq̧ ad tempus perſecutionis in qua eccleſie quoq̧ deſtructe ſunt: hyſtorie mandauimus. De reliquo vero agones martyrium quos ipſi per noſmetipſos vidimus deſcribentes: poſteris ad memoriam relinquamus.

¶ Explicit liber ſeptimus.

¶ Incipit liber octauus.

APoſtolorū ſucceſſionibꝰ intra vij. libros a nobis cōcluſis in hoc octauo volumine dignū credidi etiā ea q̄ noſtris tpibꝰ geſta ſūt poſteriorū memorie derelinquere: ⁊ hinc iā nobis ſermo ſumat exordium.

¶ Cap. j. ꝙ iuſto dei iudicio dira i xp̄ianos pſecutio ſub diocletiano orta eſt.

ETenim ante noſtri tpis pſecutionem q̄ mirabilit̄ q̄ꝗ magnifice ꝑ vniuerſum mūdum ſermo xp̄i ⁊ pietatis doctrina ꝓfecerit: ⁊ in quantum ſublimitatis aſcēderit: enarrare vires noſtras ſuperat. Naſci tamen et ex hoc poſſibile eſt ꝙ aliquanti ex principibus romanis: ⁊ facultatem reddēdi ꝓuincias: iuriſq̧ dicendi noſtris prebebāt. Et coniugibus ac miniſtrꝭ atq̧ vniuerſe domui ſue nō ſolū credere in dominū nr̄ꝫ ieſum chriſtū: verum ⁊ cum omni fiducia ac libertate in fide agere ſinebāt: ita vt illos ſibi fideles ac familiares ducerent de q̄bus certi erant ꝙ ꝓ fide xp̄i nihil perſidum ſaperēt. Sicut fuit opinatiſſimꝰ ille dorotheus in cubiculo regū: qui propter fidem domini fideliſſimus in omnibus habebatur. Unde ⁊ cunctis pferri ⁊ honore meruit: ⁊ amore. Cū quo ⁊ Gorgonius ceteriq̧ cum ipſis in dn̄o fideles: vel qui intra palatiū in ſummis honoribꝰ erāt vel qui ad ꝓuincias gubernandas preferri ceteris fidei contēplatione merebantur. Jam vero multitudines coeuntium intra eccleſias populorū: ⁊ precipue in diebꝰ feſtis innumerabiles cateruas ꝑ loca ſingula confluentes: quis digne poterit explicare

cum ne ipſa quidẽ antiqua receptacula
ſufficerẽt: ſʒ quotidie orationũ domus
dilatarent: ita vt amplitudo earum cõ
cludere inſtar: vrbium videret. Sic per
tempus plurimum eccleſiarum ſtatus
incrementis ꝓſperioribus augebat: et
gloria earum terris excedens ⁊ cuncta
ſupeminens feſtinare videbat ad celũ.
Nulla enĩ occurrebat inuidia: nullus
liuor neqſſimi demonis obuiabat: quo
niamquidem celeſtis dextere fulciebat
auxilio ppl'ſ etiã tũ bñ de deo ꝓpetatꝫ
cultu ⁊ iuſticie obſuatione ꝓmeritis.
B ¶ Uerũ vbi ex multa libertate mul
taq; indulgẽtia viciati ſunt mores ⁊ di
ſciplina corrupta eſt: duʒ alter alteri in
uidemus: ⁊ alter alteri derogamus: dũ
q; nos inuicem: mordemus ⁊ incuſam⁹
⁊ aduerſum noſmetipſos inteſtina pre
lia commouemus: dũ verboruʒ iaculis
proximorum corda terebramus: dum
ꝑnceps cũ ꝑncipibus populi cũ ppl'is:
ſeditiones certamina cõcitamus: dũ ſi-
mulatio in vultu dolus i corde fallacia
proferẽt in verbis: ⁊ maloꝝ per ſingla cu
mulus intumeſcit: diuina prouidentia
iacturam diſcipline: populo ſuo illataʒ
ex plurima pace ⁊ nimia ſui lenitate ꝑ-
ſpiciens: aggreditur ꝑmo ſenſim refre
nare lapſantes: ⁊ innegro adhuc eccle-
ſie ſtatu congregationibuſq; manenti-
bus indulget interim eos qui erant in
militia tantũ gẽtilium perſecutiõe pul
ſeri. Sed cum nullus ex hoc clementie
eius intellect⁹ populis redderet: quin
potius velut ignorãtes deum: abſq; di
uina prouidentia res agi ducerent: ⁊ ꝑ
hoc eo magis ꝑſiſterent in malis ſuis
atq; ipſi q̃ duces populi videbantur et
principes: diuini mandati immemores
effecti: aduerſum ſeinuicẽ cõtentionib⁹
zelo: liuore: ſupbia: inimicitijs atq; odijs
inflammarentur: ita vt tyrannidem po
tiuſq; ſacerdotium tenere ſe crederent
xp̃iane humilitatis ⁊ ſinceritatis obli-
ti: ſacra miſteria prophanis mentibus
celebrarent. Tunc demum ſm vocem
hieremie prophete obſcurauit dñs in
ira filie ſyon: ⁊ deiecit de celo gloriã iſrl'
(nec rememoratus eſt ſcabellũ pedum
ſuoꝝ in die ire ſue) Et ſicut iteruʒ dicit.

Submerſit dñs oẽʒ decorẽ iſrael: ⁊ oẽs
macerias eius deſtruxit. Et rurſum ſi-
cut dicit in pſalmis. Deſtruxi teſtamẽ-
tũ ſerui ſui: polluit i terra ſanctificatio
nẽ ei⁹ ꝑ eccl'iaꝝ ſcʒ ſubuerſionẽ. Et de
ſtruxit oẽs macerias eius: poſuit muni
tiones ei⁹ timorẽ: diripuerũt populiʒ
eius oẽs q̃ tranſierunt ꝑ viam. pro qui
bus cunctis opprobriũ facti ſumus vi-
cinis noſtris. Exaltauit cum dexteram
inimicoꝝ noſtroꝝ ⁊ auertit adiutoriũ
gladij ſui ⁊ non adiuuit nos in bello: ſʒ
⁊ deſtruxit eũ ab emũdatione: ⁊ thronũ
ei⁹ eliſit in terra. Paucos fecit dies no
ſtros: ⁊ ſuper oĩa effudit ſuꝑ nos ꝯfuſio
nẽ. Sũma namq; maloruʒ nobis affuit
oĩm: tunc cuʒ domus orationis ⁊ eccl'ie
dei viui ad ſolum deducte ſunt atq; ab
ipſis ſubuerſe ſunt fundamẽtis. Diui-
ne ꝟo ſcripture in medio plateaꝝ igni
cremate ſunt. Pro nephas: ipſi hec no-
ſtris vidim⁹ oculis. Sacerdotes dñi ⁊
paſtores eccl'iarũ publice denudatos:
inuerecũde: ⁊ ihoneſte huc atq; illuc ab
impijs trahi: ita vt cõpelleret illeꝰ ſmo
ꝓpheticus q̃ ait. Effuſa eſt ꝯtumelia ſu
per ꝑncipes ⁊ ſeduxit eos in inuio ⁊ nõ
in via. Sed nõ eſt noſtrum deſcribere:
quãta in ſacerdotes dei iniuriaꝝ gene
ra cellata ſunt. Sicut ne illud quidẽ no
ſtrũ duxim⁹ exponere ſingulatim quan
ta prius inter noſtros rabies diſſentio
nis exarſerit. Hoc ſolũ hyſtorie tradere
licuit q; iuſto dei iudicio et neceſſaria
correptione: diuinã ſenſimus manum.
Neq; enĩ refert in mediũ ꝓferre: ꝑ qui
bus vel turbo perſecutionis inuect⁹ eſt
vel quos q̃toſq; infidelitatis procella
ſubmerſerit. Sed illa ſola ꝯmemorabo
q̃ vel nos ipſos dicẽtes: vel alios edifi
cent audiẽtes. Propter qđ hic iaʒ diui
nos agones beatiſſimoꝝ martyrũ bre-
uiter in q̃tum poſſum⁹ explicabimus.

¶ Capit. ij. de diriſſimis diocletiani in
rem chriſtianam edictis.

Nonus decimus agebat ann⁹ imperij Diocletiani: menſis martius ⁊ dies ſolẽnis paſche iminebat: cũ edicta ꝑn
cipis ꝑ oẽm terrã ꝓponebant: vt eccl'ie

q; viq; ſunt eccl'ie ad ſolũ vſq; deſtrue-
rent. Scꝑture ſacre igni exurerent. Si
q̃s inter nr̃os alicuius honoris ꝓroga-
tiua muniret ſublata hac maneret in-
famis. Si q̃s ſeruoꝝ ꝑmanſiſſet xp̃ia-
nus libertatem cõſequi nõ poſſet. Hec
omnia his que primo aduerſuʒ nos la
ta ſunt continebantur edictis.

¶ Capitulum. iij. de perſecutione dio-
cletiani in generali.

Non multo poſt vero
tꝑis addunt ⁊ alia iubetur
vt oẽs qui ꝑ loca ſingula
eccleſijs ꝑſunt primo q̃dẽ
conijciant in vincula. tuʒ deinde oĩbus
ſupplicijs ſimulachris imolare cogant
Hinc ꝟo ingẽs ſpectaculuʒ ſacerdotes
dei effecti ſunt huic mũdo ⁊ angelis et
hoĩb⁹ cũ ꝑſecutoꝝ crudelitate ad ſup-
plicia raperẽt: ⁊ agones mirãdos oĩb⁹
deſudarẽt. Illos aũt q̃ ⁊ multo plures
fuerũt q̃s metus oppſſit ⁊ an ꝯgreſſio-
nẽ ſolus terror eliſit ꝑterire meli⁹ puto
Ceteri ꝟo quoꝝ mẽs ꝓmptior ⁊ fides
validior fuit tormẽta patiebãt: flagris
alij diſcerpebantur: alij vngulis fodie-
bant: alij ignitis laminis vrebant. Ex q̃
bus nõnulli q̃dẽ fatigati cedebant: alij
vſq; ad finẽ patientiã ꝯſeruabãt: Ex ip
ſis aũt ꝑſecutorib⁹ q̃dã tamq; miſeratio
ne viſi adhibebant nonnullos noſtrorũ
ad inceſta ſacrificaſſent conclamabant
cũ nõ ſacrificaſſent. De alijs vero cũ ne
appropriaſſent q̃dẽ idignis hoſtijs ac-
clamabãt ipſi q; iam imolaſſent ⁊ abſce
debãt in eo tantũ culpabiles q; crimẽ ſi
bi obiectũ cũ ſilẽtio paterent. Alij ſemi
uiui ſublati tanq; mortui ꝓijciebãtur.
Alij pedib⁹ tracti inter eos q̃ ſacrificaſ
ſent deputebant. Aliq̃ ſane clamabant
ingenti voce: ⁊ teſtabant ſe non ſacrifi-
caſſe: ſed eſſe xp̃ianos tali ſe gaudẽtes
ꝯfeſſione decorari. Nõnulli etiã maio-
re fiducia neq; imolaſſe ſe neq; vnq; im
molaturos eſſe teſtabant. Quib⁹ tñ ab
aſſiſtẽtib⁹ militib⁹ ora ꝯtinuo atq; ocu
li ꝯtundebant vt tacerẽt violẽterq; ex-
pellebant tanq; acq̃euiſſent. Tm̃ erat
impijs ſtudijs vt ꝓpoſitũ ſuũ viderent
impleſſe. Sed nõ aduerſuʒ btõs marty

res impune hoc facere licebat quorum
patientie ⁊ magnanimitatis virtute q̃
uis nullus digne ꝓferat ſermo tamen
pro mediocritate virium noſtrarũ que
poſſumus enarrabimus.

¶ Cap. iiij. de eodem.

Igitur prio oĩm
qm̃ ſicut diximus ignis hui⁹ ex-
ordiũ inter ſolos militares parua ſcin
tilla ꝯflauerat cũ delegerent ſi q̃ eſſent
inter milites xp̃iani: vt aut imolandũ ſi
bi ſcirẽt aut militiã pariter vitãq; ponẽ
dã plurimi ex ipſis militiam ꝓ fide xp̃i
pauci etiã aĩas poſuere. Cum ꝟo inde
flãma ſumẽs initiũ tota per populos ⁊
ſacerdotes exaggreſſet incẽdia poſſibi
le nõ eſt numero cõprehẽdi quanti quo
tidie pene per ſingulas quaſq; vrbes ⁊
ꝓuincias martyres efficiebantur.

¶ Cap. v. de ꝑſecutiõe diocletiani apđ
nicomediã ⁊ nobili vnius xp̃iani facto.

Et enim apud ni
comediã: vir q̃dã de nobilibus honore
⁊ dignitate ſeculi illuſtriſſimus ſimul:
vt vidit aduerſum cultores dei in foro
crudelia edicta pendere calore fidei ni
mio ignitus publice ppl'o inſpectante
iniecta manu librũ iniq̃ legis detrahit
ac minutatiʒ diſcerpit. Auguſto i eadẽ
vrbe ſimul cũ ceſare ꝯſtituto. Ad q̃s cũ
relatũ eſſet religioſi ⁊ illuſtrꝫ viri factũ
ꝯtinuo oĩ in eũ crudelitatꝫ gñe deſeuiẽ
tes ne in hoc q̃dẽ ſolũ efficere querunt
vt eum meſtum aliq̃s videret in penis
ſed leto atq; hylari vultu cũ iam viſce-
ra in ſupplicijs defeciſſent ſpũs tñ leta
batur in vultu ex quo tortores ſui gra-
uius cruciabant q; oĩa ſuppliciorum ge
nera conſumebant in eum quẽ ne triſtẽ
quidẽ ex his reddere ꝑoterant.

¶ Cap. vj. de petri dorothei: ⁊ gorgonij
martyrijs ⁊ agonibus.

Poſt hunc ad
vnũ ex dorothei ſodalibus
q̃ i cubiculo regis erãt q̃q;
ſꝑ i affectu habiti fuerãt li
beroꝝ intẽtionis transfert inſania.
A ¶ Etem cũ de immẽſis ſupra me

morati matyꝛis ſupplicijs liberiꝰ cauſa
retur educi ipſe iubetur in mediū atqꝫ
immolare cōpellit abnuens imperatur
appendi ⁊ flagris toto coꝛpe laniari vi-
delicet: vt doloꝛis neceſſitate faceret qđ
ꝓciebat inuitꝰ. At ille cū maneret imobi
lis viſceribus iā pene nudatis iubetur
aceto ⁊ ſale pfundi. Cūqꝫ etiā hoc toꝛmē
ti genus cōſtāter ac foꝛtiter tolleraſſet
craticula pꝛunis ſubſtracta apponi iube-
tur in medio ibiqꝫ qđ reliquū fuerat in
verberibꝰ aſſumpti coꝛpis ſupponi ⁊ nō
ad ſubitū ſed ſenſim paulatimqꝫ ſuccen
di quo ſcʒ pena ꝓtelaret in longū. Cūqꝫ
miniſtri ſceleꝝ in hūc modū coꝛpus mō
inde vꝛſantes p mēbꝛa ſingula penas in
ciperēt ⁊ ſupplicia renouaret ſperātes
ſe ab eo elicere poſſe cōſenſum ille firmꝰ
in fide ⁊ ouās in ſpe cōſumptis iā ⁊ igni
reſolutis carnibꝰ ſuis vltimū ſpm̄ in fi-
de letus exaltat. Tali petrꝰ (hoc enī ei
nomē eſt) martyꝛio decoꝛatus vere pe-
tri extitit ⁊ fidei heres ⁊ nōis. ¶ Huius
inſtitutoꝛ in diſciplina ⁊ magiſter in of-
ficijs q̄ intra palatiū exhibebant doꝛo-
theus erat cubiculi regis pꝛepoſitꝰ ha-
bens ſecū officio fide ⁊ magnanimitate
patrē goꝛgoniū. Quoꝝ inſtitutionibus
obtimis oēs pene cubiculi miniſtri in
fide dei vigilāter ⁊ libere perſiſtebant.
Doꝛotheus igit ⁊ goꝛgonius cū petrū
tā crudelibꝰ viderent atqꝫ i manibꝰ ſup
plicijs cruciari conſtanter et libere cur
(aiunt) Impatoꝛ penis in petro mentis
ſniam q̄ in nobis oībus viget. Ut qđ in
illo crimē ducit qđ a nobis oībus cōfite
tur. Hec nobis fides hic cultus ⁊ vnani
mus eadēqꝫ ſnia. Quos ille cū in medio
nihilominꝰ venire iuſſiſſet ſitibus pene
vt pꝛioꝛes ſupplicijs affectos ad vltimū
laqueo appēſos necari iuſſit. Tūc ⁊ an-
thimus ipſius vꝛbis eps i dn̄i noſtri ie-
ſu xp̄i cōfeſſione pdurās martyꝛij gl̄iaʒ
capitis oī truncatiōe ſuſcepit. Hunc aūt
tanq̄ vere bonū paſtoꝛem viā martyꝛij
pꝛeeuntē vniuerſa pene gregis ſui mul
titudo pſequitur. Accidit nāqꝫ apud ni
comediā i ipſis diebꝰ partē aliquā pala
tij incendio cōflagrare. Hoc iperatoꝛ a
nr̄is factū falſa ſuſpitione pſumpſit. Ex
quo ineſt ineſtimabili furoꝛe ſuccenſus
iubet oēs nr̄os aceruati collectos alios
quidē gladio obtrūcari alios ignibꝰ cō
flagrari. Sʒ in illis per diuinā gratiam
maioꝛ fide ignis ardebat. Deniqꝫ cū aſſi
ſtentes miniſtri interrogarēt ſingulos
qui foꝛte ſacrificaturi vellent dimitti
viri q̄ꝫ mulieres ne interrogari quidē
patiebant: ſʒ vltro vel flaminis irruere
vel cedentibꝰ gladijs certatim obiecta-
re ceruices. Cūqꝫ iā illis ipſis ſpectato-
ribꝰ nimietas crudelitatis hoꝛreſceret
miniſtri ſcelerū partē ppl'i nauiculis in-
iectā in mediū pelagi abducāt. Ibiqꝫ in
ſnia fidei perſiſtentes ꝓcipitāt in pfun-
duʒ. ¶ In tm̄ vero apud eos rabies cru
delitatis exarſit: vt regios pueros mar
tyꝛes effectos cū ſcđm humanitatis oꝛ-
dine fuiſſent ſepulture mandati effode-
rent denuo ⁊ coꝛpa eoꝝ pijcerent in ma
re. Hoc dicētes: ne foꝛte dij efficiāt xp̄ia
noꝝ. Et illi q̄ deos adoꝛare nolūt ſuos
noſtros incipiāt adoꝛare. Putant enim
q̄ diuinus apud nos honoꝛ martyꝛibꝰ
deferatur.

¶ Cap. vij. de pſecutione diocletiani apud meleten ſyriā ⁊ tyꝛum.

Cum hec apđ Nicomediaʒ gererent vbi
cruentus ⁊ feroꝛ autoꝛ ipē
crudelitatis pioꝛum carni
bus inhiabat haud ſegnius eſſet apud
Meleten pꝛouinciam.
A ¶ Syriāqꝫ oēs eccl'iarū pꝛincipes
carceribꝰ retrudi ⁊ i vincula cōuinci edi-
ctis ꝓncipalibꝰ vꝛgebant. Simulqꝫ cuʒ
his ex plebe viri ac mulieres nobileſqꝫ
⁊ ignobiles rapiebāt ⁊ fiebat vbiqꝫ ſpe-
ctaculū miſerabile ac fedū. Subito nāqꝫ
inueniebat in vꝛbe ſilentiū in carceri-
bus cōſtipatio in vꝛbe p plateas hō nul
lus in carceribꝰ vacuus locꝰ nullus: vt
nō tā rei ad ergaſtulū duci q̄ꝫ ciuitas to
ta migraſſe videret ad carcerē. Cateuis
q̄ homicidis adulteris venenarijs vio-
pulchꝛoꝝ violatoꝛibꝰ fuerāt fabricate
nūc epoꝛum ⁊ pſbyteroꝝ dyaconoꝛūqꝫ
atqꝫ oīm religioſoꝝ hoīm colla cōſtrin
gunt: ita vt criminoſis nec vincula ſup
eſſent nec locꝰ ergaſtuli reſideret. Uerū
cū peruheniſſet ad pꝛincipē eſtuare cepit
res: ⁊ p innocentium penas locū de eſſe
criminoſis: noua rurſum decreta mittū-
tur: vt ex his q̄ cōcluſi erāt ſi quis imola
re vellet q̄libet abſcederet. Qui vero ab
nueret diuerſis penarū generibꝰ inter-
iret. Tuʒ iā quāte p ſingulas ꝓuincias
multitudines martyꝛū ⁊ ꝓcipue in affri-
ce ac mauritanie thebaidia quoqꝫ atqꝫ
egypti regionibꝰ extiterint numero cō-
pꝛehendere quis valeat.
B ¶ Sed illoꝝ ne q̄deʒ quoꝝ agone
apud paleſtinā vel Tyꝛū (que eſt vꝛbs
maxima fenicis) pꝛeſentes inſpeximus:
dignuʒ eſt memoꝛare ſufficimus. Tāta
etenim ab eis vꝛtute perſeuerātie aduer
ſum illata ſupplicia pꝛ pietate certū eſt:
vt niſi q̄s pꝛius dn̄o: ⁊ ſaluatoꝛi noſtro
credat dicēti q2 ecce ego vobiſcum ſum
oībus diebus vſqꝫ ad cōſummationem
ſeculi: ⁊ eius vꝛtutē martyꝛibꝰ ſciat eſſe
pꝛeſentē rebus geſtis deroget fideʒ. At
nos vt dixi nō audita: ſed oculis noſtris
inſpecta narramus. Exquirebant diuer
ſa toꝛmētoꝛū genera ſibi inuicem ſucce-
dentia. Flagris pꝛimo per oē coꝛpꝰ dei
martyꝛes carpebantur. Poſt hec trahe-
bant ad beſtias. Adhibebantur leones
vꝛſi pardi atqꝫ omne feraꝝ genꝰ. Apꝛi
quoqꝫ: ſed ⁊ tauri. Quibꝰ fero ⁊ igni fe-
rias addebat. Pꝛeparabāt hec oīa ad-
uerſum cultoꝛes dei ⁊ oīs cōtra eos ho-
minū beſtiarūqꝫ elementoꝛū crudelitas
armabat. Ad hec dei cultoꝛes denudati
ſtatuunt in medio arene loco. Additur
adhuc arte intra caueas beſtijs furoꝛ.
Et ita ſeuioꝛes ſemetipſis effecte ꝓruūt
clauſtris. Replent ſubito ſtadiū circun-
dant eccleſiā martyꝛuʒ in medio ſitam.
Circūeunt ſepiꝰ ⁊ oblūſtrāt ⁊ diuine vir
tutis adeſſe eis cuſtodiā ſentiētes ꝓcul
ab eoꝝ coꝛpibus abſcedunt. Sʒ ilico fu
roꝛ qui repꝛimebatur in beluis trāſit in
hoīes. Nemo pꝛeſentē dei virtuteʒ ne-
mo diuinuʒ pijs adeſſe ſentit auxilium.
Sed mittunt quibꝰ hoc artis eſt inſtiga
re beſtias aduerſum eos diuina dexte-
ra deſcendebat. Uerū ille vt oſtenderet
oībꝰ nō feritatē deeſſe beſtijs: ſed diui-
nā dei cultoꝛibus adeſſe cuſtodiaʒ illos
ipſos qui ad inſtigandū mittunt incre-
dibili velocitate diſcerpunt. Et cū iam
nullus ex huiuſmodi artificibꝰ auderet
accedere iubent ipſi ſancti martyꝛes cō
motis manibus et velut pꝛouocātibus
incitare aduerſuʒ ſe beſtias. Sed ne ſic
quidē pati aliquid poterant. Uerum et
ſi foꝛte aliqua fuiſſet ex beluis cōcitata
cuʒ veniſſet ad pꝛoximū pꝛotinus in ſe-
metipſam conuerſam repedabat. Tunc
vero ſtupoꝛ ingens et pauoꝛ oēs qui in
ſpectaculis conſidebāt inuaſerat viden
tes homines nudos in quibus plurimi
pꝛime adhuc etatis in medio tot ac tan
tarum poſitos ferarum intrepidos om
nes ⁊ ipauidos extēſis ad celū paſmis
⁊ oculis ac mente totos cum deo non ſo
lum nihil curare terrena verum ne car-
nem quidē ſuā magni pendere et ipſis
iudicibus pauoꝛe trementibus reos le-
to ⁊ hylari vultu in mēdio perſiſtere be
ſtiarū. Sʒ o dure et impie moꝛtaliū mē
tes. Beſtiarū feritas dei virtute māſue
ſcit: humana vero rabies nec ferarū mi
teſcit exēplis. Sed tentatur adhuc ab
omnibꝰ deus. Iubentur alij vere crimi
noſi beſtijs ſubigi qui tū ilico vt appa-
ruerunt: alius a leone alius pardo abur
ſis alius exeſus: aut a tauro in aera diſ-
perſus eſt. Et ita intra momentuʒ tēpo
ris pereūt. Sed nec ſiquidē incitate be
ſtie cultoꝛibus dei aliq̄d moleſtie gene
rabāt diuino ſpiritu eos velut muꝛ va
lidiſſimis ambiente. Ueras nāqꝫ ille eſt
qui dixerat vbi fuerit ex vobis duo vel
tres cōgregati in noīe meo ibi ero in me
dio eoꝛum. Cū igit nec ſic quidē aliquid
egiſſet humana ſeuitia iubētur mutari
fere ⁊ ablatis pꝛioꝛibus alie rurſum di
mitti. Que cū ⁊ ipſe ſimiliter vt pꝛioꝛes
nihil triſte dei cultoꝛibꝰ intuliſſent amo
tis etiā his ſeuioꝛes feris martyꝛibꝰ ho
mines mittūt q̄ ſoli poſſent immanitate
beluas crudelitate feras atrocitate be
ſtias ſupare. Gladijs igit peragunt qđ
beſtijs nequiuerūt. Et vt in oībꝰ ſe oſtē
derēt beluis eſſe neq̄oꝛes ꝓhibebāt ēt
cadauera mādari terre ſʒ iubebāt flucti
bus dari. Hec apđ tyꝛū venerādi marty
res q̄ ad illā vꝛbē de egypti partibꝰ ve
nerāt mirifica certamina deſudarunt.

¶ Cap. viij. de eadem perſecutione apud egyptum.

In ſua vero prouincia apđ egyptum innumerabiles alij nõ inferiori gloria tã viri femine ſꝫ ⁊ pueri ⁊ ſenes ꝓ fide dñi nr̄i ieſu xp̄ p̄ſentem vitã paruipēdētes future glie beatitudinē queſiuere. Quidã ex ipſis verbera poſt vngulas poſt flagella alioſqꝫ diuerſi generis horribiles cruciatꝰ flãmis traditi ſunt. Alij in mare p̄cipitati. Nonnulli etiã capite ceſi. ita vt ſponte ceruices ſuas ſecuribus darent. Nõnulli inedia cõſumpti. Alij patibulis affixi. In quibꝰ q̄dã more ꝑuerſo capite deorſuꝫ preſſo pedibꝰ in ſubmilibꝰ ſublatis.

¶ Cap. ix. de incredibili perſecutiõe apud thebaidam et pulchra fortiqꝫ xp̄ianorum confeſſionem.

Apud thebaidã vero oēm narrationē ſuperat agitata crudelitas ꝓ vngulis teſtas ficuliũ vaſculorꝫ adhibebãt tortores qbꝰ omne corpus eo vſqꝫ lacerabãt donec totam carnis eraderēt cutē. Mulieres q̄ꝫ nudas (ita vt ne pudēda quidē cõtegerent) arte quadã cõpoſitis machinis vno pede in excelſuꝫ ſuſpēſas ⁊ capite in terrã demerſas indigniſſimo ſpectaculo expoſitas pēdere ꝑ diē cõtinuo ſinebãt. Alias ſicubi vicine ſibi due arbores inueniebant vi quadã ab vtraqꝫ inflexis cõtra ſe inuiceꝫ ramis eiſqꝫ ſingulis ſingulos pedes martyrꝫ obligãtes ſubito ramos quos vi inflexerãt relaxabãt. Qui cũ ad ſitũ ſuũ naturali ĩpetu referent̄ diſcerptis diſſecatiſqꝫ viſceribus auulſa ſecũ mēbra rapiebãt. Et hoc nõ paucis aliq̄bus aut quotidie q̄n nimiũ decē iterdũ ⁊ centũ in vna die viri vel mulieres ſed ⁊ paruuli ſupradictis penarꝫ generibus trucidabant̄. Verũ ⁊ nos ipſi ꝑ ideꝫ tp̄s cũ in egypti partibꝰ iter ageremꝰ oculis nr̄is inſpeximꝰ vt ſedēti ꝓ tribunalibus ſeuiſſimo preſidi offerebant̄ innumeri fideliũ populi. Quos ille ſingulos ꝑ ordinē cõfeſſos ſe xp̄ianos capite plecti iubebat. Cũqꝫ ij certatim ſe ⁊ ſponte gladio ſubicerent cõfeſſione p̄miſſa ille inhumanus ⁊ crudus nec multitudinis cõtemplatiõe nec virtutis eorꝫ magnanimitate ꝑ motꝰ duci nihilominꝰ oēs ꝓcedi capite iubet. Egrediunt̄ cuncti pariter ad ꝯtiguũ menibꝰ campũ nõ carnificũ nexibꝰ tracti ſꝫ fidei vinculis colligati. Nemo defuit cũ nemo ſeruaretur ſponte oēs imo ⁊ alter alterũ preuenientes ceruices cedentibus obiectabant. Defecerũt carnificũ manus ⁊ ſuccedentes ſibi ĩuicē fatigati ſunt. Hebetata eſt acies gladij. Videbã feſſos reſidere carnifices vires reſumere aĩos reparare mutare gladios. Diē quoqꝫ ipſum nõ ſufficere ad penã. Nullꝰ tñ ex oĩbus nec paruulus quidē infans deterreri potuit a morte. Sed hoc ſoluꝫ ſinguli paueſcebant ne forte dum properũ ſol vergens claudere diē ſeparatis a cõſortio martyrum remanerēt. Sic cõfidētia fidei conſtanter ⁊ fortiter cũ leticia ⁊ exultatiõe mortē preſentē velut eterne vite principia rapiebant. Deniqꝫ cũ priores quiqꝫ iugularent̄ reliqui nõ deſidie aut torpori animos indulgebãt ſed pſallentes: et hymnos deo canentes locum quiſqꝫ ſui martyrij expectabat. vt hec agētes etiã extremos ſpũs ĩ dei laudibꝰ exhalarēt.

¶ Cap. x. de filea martyre eruditiõe ⁊ ſcriptꝫ eiꝰ ſimul ⁊ de florini romanorum ducis paſſione.

Vere mirabilis ⁊ omni veneratiõe dignꝰ grex ille beatorꝫ: turma virorꝫ fortium: corona ſplēdoris gloria xp̄i.

A ¶ Hãc ſane coronã precioſior omni oium lapis ⁊ gemma nobilior Fileas adornabat. Hãc turmaꝫ preibat doctor illuſtrior. Hũc gregē paſtor nobilior decorabat. Huius filee martyris paſſionē apud gregoriũ hyſtorijs egregie ꝯſcriptũ recognoui atqꝫ mirabiliter eũ apud impios de diuina religiõe nimiũ diſputaſſe vt ⁊ neceꝫ Socratis phi quã apud athenas pro veritate tulerit in teſtimoniũ illis ꝓtuliſſet. Fileas huic nomē eſt qui erat ep̄s vrbis ipſius q̄ appellat̄ thmnis. Hic nobilitatē p̄mi generis ſecũdum animi virtutē de celeſtibus trahebat. De terrenis vero quãtũ ad ſeculuꝫ pertinet. p̄mis in romana republica fuerat honoribꝰ functus. Eruditiõe q̄ꝫ libaraliũ litterarum ⁊ oĩbus q̄ ad animi v̄tutē ꝑtinēt exercitijs apprime eruditꝰ nouiſſimã hãc que prior eſt oĩm ſc̄m dñi phiam ita ſuſcepit vt oēs q̄ preceſſerant anteiret. Cumqꝫ plurimos ꝓpinquos ⁊ cõſanguineos nobiles viros in eadē vrbe haberet frequēter ad p̄ſidē ducebat̄. Eiuſqꝫ monitis acq̄ſcere tot ⁊ tãtis ꝓpinquis exorantibus reſpectuꝫ habere vxoris ⁊ cõtemplationē ſuadebat̄ ſuſcipere liberorꝫ neqꝫ cepta preſumptione ꝑſiſtere. Ille velut ſi ſaxo imobili vnda alliderēt garriētium dicta reſpuere animũ ad celũ tendere deũ in oculis habere parētes ⁊ ꝓpinquos ſctõs martyres ⁊ apl'os ducere. Aderat tunc quidaꝫ vir agēs turmaꝫ militũ romanorꝫ filoromꝰ noīe. Qui cũ videret fileã lachrymis ꝓpinquorꝫ circũdatũ ⁊ p̄ſidis caliditate fatigari: nec tñ flecti: aut infringi vllatenus poſſe exclamat. Quid inanitei ⁊ ſuperfluo cõſtãtiã viri temptatis: q̄d eũ q̄ fideꝫ deo ſeruat infidelē vultis efficere. Quid enĩ cogitis negare deuꝫ vt hoĩbꝰ acquieſcat. Non videtis ꝙ aures eius veſtra v̄ba nõ audiũt ꝙ oculi eius vr̄as lachrymas non vident q̄uo poteſt terrenis lachrymis flecti cuius oculi celeſtē gloriã ꝯtuent̄. Poſt hec dicta cũctorꝫ ira in filoromũ ꝯuerſa vnã eadēqꝫ eũ cũ filea ſubire ſniam poſcunt: quibꝰ libēter annuēs iudex vtrũqꝫ plecti capite iubet.

B ¶ Verũ q̄m filee fecimꝰ mētioneꝫ ⁊ ingenij atqꝫ eruditionis eiꝰ ſtudiũ p̄dicauimus nõ videt̄ abſurdũ ſi aliqua ex opuſculis eius in quibꝰ de martyrum paſſionibꝰ memorat hyſtorie huic q̄ ad rem veꝫ ꝑtinent inſeramꝰ. Scribēs igit̄ ad thmnitas idem fileas poſt aliquãta hec refert. Horꝫ vero nobis bonorꝫ exēpla p̄buerũt beati martyres q̄ vna nobiſcũ in agonibꝰ perdurãtes ſcõm ꝙ ex diuinis ſcripturis fuerant inſtituti oculũ mentis ſue in deo habentes defixum mortē pro pietate abſqꝫ trepidatiõe capiebãt. Indeſinenter et enĩ cõſiderabãt dñm nr̄m ieſum xp̄m ꝓpter nos hoīem factũ hoc nos docuiſſe vt vſqꝫ ad mortē obluctemur aduerſum pctm̄. Siquideꝫ ipſe nõ rapinas arbitratꝰ ſit eſſe ſe equalē deo: ſꝫ ſemetipſum exinaniuit formã ſerui accipiēs ⁊ habitu repertus: vt hõ: humiliauit ſemetip̄m vſqꝫ ad mortem: mortē aũt crucis. Cuiꝰ exēplum ſecuti beati martyres oēs cruciatꝰ ⁊ penas ſuſciperũt: ne fidei ſue conſciētiã macularēt: q̄m quidem perfecta in eis charitas foras eijciebat timorē. Quorũ ſi velim nunc tollerantie enumerare virtutes et exponere robur conſtantie: nec mihi copia tanta ſermonis eſt nec puto alijs niſi his ſolis qui oculis ſuis intuebãtur q̄ geſta ſunt videri credibilia. Erant eniꝫ expoſiti oĩbus volentibus pro libidine inferre ſupplicia: ⁊ ſi quod aliquis per ocium excogitãs nouũ genus ſupplicij detuliſſet licebat inferre. Verberabant̄ ergo alij fuſtibꝰ alij v̄gis flagris q̄ꝫ alij. nõnulli loris diſtricti vel funibꝰ appēſi. Et erat ſtudiũ ꝑ ſingulos pene nouũ genus inuenire ſupplicij. Poſt tergum alij vinctis manibus appendebant̄: ⁊ Trocleis diſtenti membratim diuellabant̄. Jam vero vngulis exarari vetus ⁊ leue ducebat̄. Nõ et ſi forte genus ſupplicij cuiqꝫ fuiſſet adhibitũ nõ vt latronibꝰ ⁊ homicidis ſolet tm̄ latera fodiebãtur. ſed ⁊ venter ⁊ femora ac tibie et vſqꝫ ad vngues vngula perueniebat: ſed ne facies quidē ac vultꝰ ⁊ frons a tormentis remanebat imunis. Addebatur et hoc ſuper oĩa: vt poſtea q̄ꝫ fuiſſent humana corpora abſqꝫ omni humanitate laniata expoſita in publico ⁊ nudata nõ ſoluꝫ veſte ſꝫ etiã cute. crudele cũctis pretereuntibus ſpectaculũ fierent: quoſdã columnis diſtrictos ⁊ poſt tergum diſtortis brachijs vinctos relinquebant. Jam vero ij qui ante preſidem ſuſpendebantur non id ſolum temporis quo ab eo vel diſcutiebantur vel cruciabantur. ſed totum pene diem cum alij actꝰ agerentur in eculeis exigebant ſi forte aliqui ex his iugis pene continuatione ꝯ propoſiti firmitate deciderent. Tanta vero in his crudelitas erat et intantum ab eis omnis penitus humanitatis ſenſus aufugerat. vt poſtea quã omne corpus vel tormentis vel verberi-

bus fuiſſet aſſumptū trahi nudum pe-
dibus rurſum iuberet ad carcerē atq̄
ibi neruo pedibus concluſis recentibꝰ
adhuc terga vulneribꝰ reijcerent ī ſolū
teſtaꝝ fragmētꝫ ſubter ſtratū. Interea
quā plurimi vſq̄ ad mortem cōſtanter
⁊ fortiter ꝑdurantes inuentoribus ſce
lerū inaniter intentate crudelitatis pu
dorē non minimū conferebant. Alij ꝟo
recepta corporis ſanitate ad reparan-
dos denuo agones diſpēſatores pena-
rū ſponte ꝓuocabant. Quos illi erube
ſcentes rurſum ad tormēta reuocare ip
ſa eoꝝ audacia perterriti capite eos ce
di iubebant. Iſti ſunt veri in deo philo
ſophi beati martyris filee voces: quas
in vinculis poſitus ⁊ in carcerem retru
ſus commiſſe ſibi eccleſie ſcribebat qui
bus vna ſecū ſocios eos martyrum ⁊ cō
ſortes faceret celeſtiū coronarum.

¶ Cap̄. xi. de perſecutione in xp̄ianos
ſtupenda apud phrigiam.

I Am vero illud
quod apud frigiam geſtū
eſt q̄s audeat p̄terire: in q̄
⁊ omnia humanitatis ⁊ ꝓ-
pria romāi regni iura violata ſunt vbi
vrbē quādā xp̄ianoꝝ ciuiū in qua cum
⁊ populus oīs ⁊ honorati viri ⁊ curator
ac magiſtratꝰ xp̄ianos ſe eſſe: nec acq̄e-
ſcere ad ſacrificandū faterent: circūda-
ri militibus iubent cūctoſq̄ ſimulq̄ cū
mulieribus viros cū puulis ſenes cum
ciuibus ciuitatē: iniecto igni cōcrema-
ri. ita vt nullꝰ penitus ex illa vrbe etiā
cū optio volentibus daret abſcederet.
Et hoc in ciues perpetratum eſt: qđ in
hoſtes egiſſe nota crudelitatis habuiſ
ſet. Verū beati huius numeroſiq̄ mar
tyrij pariter ab vniuerſa vrbe ſuſcepti
auctor ⁊ duxerit vir pietate ⁊ religione
atq̄ oī benignitate clarꝰ a doctus no-
mine patria ⁊ genere italus honoribꝰ
palatij ꝑ gradus ſingulos vſq̄ ad offi-
ciorum magiſterium perfunctus ratio-
nes quoq̄ ꝑ illud tp̄s ſummarum par-
tiū amminiſtrans qui in ſupradicta vr-
be degebat. Cuius in confeſſione xp̄i cō
ſtantiā oīs populus ſecutꝰ boni ducis

exemplo ſummaꝝ vere ꝑtiū ꝑ martyrꝫ
conſecutus eſt palmā. Sed vn̄ ſufficiens
ꝓpria vnuſcuiuſq̄ martyris ꝑ ſingulos
enumerare ſupplicia. Quis enim poſſit vt
illa repetere q̄bꝰ apđ arabiā ſancti mar
tyres ſecuribꝰ ceſi ſunt: aut q̄uo q̄s repe
terat q̄ in capadocia geſta ſunt vbi cru
ra frāgi dei cultoribꝰ iubebant. Quis
meſopotamie referat: cruciatꝰ vbi xp̄ia
nos ſui tergoris more ſingulis manibꝰ
pedibuſq̄ ſuſpenſos amariſſimo fumo
ſubter ingeſto indignis cruciatibꝰ ene
cabāt. Alios ꝟo lento igni ꝓpe adhibi
to tormētis lōgioribus abſumebant.

¶ Cap̄. xij. de perſecutione diocletiani
apud alexandriā ⁊ nimia quattuor chri
ſtianorum virginum pudicitia.

I Lla autē quo
replicē q̄ apud alexandriā
geſta etiam veterum poe-
taꝝ fabulas vincūt vbi ob
trūcatis auribꝰ atq̄ in honeſto vulne-
re naribus manū quoq̄ ceterorūq̄ mē-
broꝝ ſummitatibus amputatis truncū
ſinebant abire deriſum. Apud anthio-
chiā ꝟo q̄uo recordabor craticulas pu
mis impoſitas quibꝰ chriſtiani ſuppo-
ſiti torrebantur. Sed inter hec nobiliū
duorum iuuenum factū memorabile ſi
lere equum nō puto. Qui cū cōprehenſi
ſimulachris immorare cogerent aiūt:
Ducite nos ad aras. Et cū fuiſſent ad
ducti manus ſuas ardenti igni ſuppo-
nentes ſi ſubtraxerimus inquiunt ſacri
ficaſſe nos credite: ⁊ q̄aduſq̄ caro om-
nis in ignē deflueret immobilr ꝑdura-
rūt. Alij cū ad ſacrificādū quererentur
ſacrilegā pollutionem vitātes vitā p̄ci
pitio finierūt minore q̄dē tolerātie fidu
tia: ſꝫ ꝯſeruāde fidei maiore cautela.
B ¶ In q̄bus amirabilis q̄dam ⁊ vene
randa femina pulchritudine pariter ⁊
pudicitia formoſa genere nobilis ⁊ co-
pioſa facultatibus. Cui erant due filie
virgines honeſte ſatis ⁊ materne pudi
citie regula nutrite ſpecie ſimul ⁊ mori
bus emula ſibi ꝓbitate certātes. Quas
religioſa mater ſecundum p̄ceptum di
uinū in timore dn̄i educauerat. Sꝫ pro
his q̄ ſupra diximus vel nature vl̄ inſti

tutionum bonis prauorum hominum
multa erga virgines earūq̄ matrē con
cuntio exagitabat ⁊ ſummo ſtudio ſum
maq̄ vi perquirebant. Cunq̄ declinan
di turbinis gratia ſui abſentiā ꝓcuraſ
ſent agitur omni intentione vt earum
p̄ſentia fieret. Miſſi in hoc ipꝫ milites
repertas eas venire Antiochiā cogūt.
Sed cū perurgentibꝰ militibꝰ vehicu
lo impoſite iter agerēt: talibus religio
ſa ⁊ pudica mater ad filias vtitur ꝟbis
Scitis dulciſſime mihi filie quomodo
vos ī diſciplina dei adulauerim ſcitis ꝙ
paruulis deus vobis pater deus nutri
tor: deꝰ inſtitutor extiterit. Et ꝙ pudici
tie ⁊ caſtitatis bonū ita mecū pariter di
lexiſtis vt ne oculꝰ quidē veſter vnq̄ ſi-
cut vobis ꝯſcia ſum laſciuiore fuerit ma
culatꝰ aſpectu. Quid igit̄ nūc agimꝰ vi
detis ꝙ iſta oīs vis aut a deo nos ſtu-
det aut a pudicitia ſeparare. Proſtituē
tur ergo publicis lupanaribus mem-
bra que aer pene ipſe publicus habuit
incognita. Ne queſo filie quia nec tam
parua nobis in deo fides eſt vt mortē
pertimeſcamus: nec tam deſpecta pu-
dicitia vt viuere etiā cū turpitudine cu
piamꝰ. Qui potiꝰ ſi placet qđ ī domibꝰ
tenetis etiā in hoc ſequimini matris ex
emplū. p̄ueniamꝰ impuras carnificū
manus et impudicorum precipiamus
in curſus mundumq̄ hunc qui nos ad
impuram et impudicam compellit ac
pertrahit vitam pura et pudica morte
dampnemus. Cunq̄ talibus exortatio
nibꝰ filias ad ſimile ꝓpoſitum videret
accēſas: ad fluuium quēdam in itinere
poſitum venerūt. Vbi cū ſe humane ne
ceſſitatꝫ cā deſcēdiſſe ſimulaſſent ⁊ pau
lulū cuſtodes cogēte naturali reuerētia
receſſiſſent. adductis diligētiꝰ hincide
veſtibꝰ minacis ſe fluuij rapidis inijcer̄
fluētꝫ. ſꝫ ⁊ alie due ꝟgines ꝑ oīa īſignes
ſorores gn̄e nobiles vita mirabiles p̄le
adhuc etatis ſpecie pulchre ſatis ſꝫ aīa
pulchriores ornate moribꝰ magꝫ q̄ȝ mo
nilibꝰ ſtudijs app̄me ꝓbabiles nō ferē
tes violari publicis edictis a legibꝰ ca
ſtitatē marinis ſe fluctibus demerſere.

¶ Cap̄. xiij. de inhumana diocletiani ꝑ
ſecutione apud pontum.

H Ec apud an-
tiochiam. In regionibꝰ ꝟo
ponti crudeliora gerebant̄
harundines acute quibuſ
dam ſubunguibus digitorū infigeban
tur. Alij plumbū igni liquefactum ⁊ dor
ſo diffuſum vſq̄ ad loca pudenda quib
bus naturalis egeſtio ꝓcurari ſolet in
fundebat̄. Feminis quoq̄ eris canden
tis fuſtes abſq̄ vllo humanitatis miſe
rationibuſq̄ reſpectu ingerebant̄ ꝑ pu
denda viſcerum ⁊ naturaliū ſecreta mē
brorum. Sed quid faciam ꝙ appella-
tiones ipē mihi in admiſſis facinoribꝰ
deſunt. ⁊ geſtoꝝ ſcelerū nec vocabula
q̄bus enumerari q̄ant inueniri poſſunt.
Suſtinebant tamen omnia fortiſſimi ⁊
pijſſimi martyres cum optimi ⁊ p̄clarī
iudices in eo ſolo ſapiētiā ſuā oībꝰ fu-
turā in ammiratione cenſerent ſi aliqđ
noue crudelitatis ſuppliciū nouiq̄ ge-
neris inueniſſent. Sed cū aliq̄n iā non
ratiōe aut humanitate crudelitatis ta
men nimietate faciati reſpicere ad ima
nitatē ſceleris ſui cepiſſent deſolatas vr
bes ciuibꝰ ⁊ optimis rura nudata culto
ribus orbatos filijs patres ⁊ parentes
liberis ad clementiā ſe humanitatēq̄
conuertunt edictumq̄ principale pro-
ponunt q̄m fas non eſſet tot ciues in q̄
bus fidei ſue eſſet obſtinata perſuaſio
morti tradere placere đ reliquo: vt hoc
genus hominū nequaq̄ȝ quidem ſubi-
ret interitum. Omnes tamē qui hanc
ſpēm confeſſionis tenerant dextris ocu
lis ferro effoſſis eiſdēq̄ cautere aduſtꝫ
ſiniſtro etiā poplite nihilominus cau
tere debilitato ꝑ ſingulas quaſq̄ ꝓuin
cias in eis ferriq̄ȝ metalla vel op̄is vel
pene gr̄a deportandos. Hec fuit clemē
tia principalis qua optimis ciuibus cō
ſultum eſt. Sed illi quidē ſuis vt vide-
batur vel moribꝰ vel vitijs agebant iu
ſtis ꝟo ⁊ ſanctis viris corone ꝟtutis ⁊
patientie parabant̄ domino ⁊ ſaluato-
re noſtro per hec vel explorante fidem
credentium ſibi vel merita remuneran
te. Sed ſicut oēs ꝑ ſinglos enumerare
non ſolū difficile. ſed ⁊ impoſſibile eſt q̄
tunc in paſſionibꝰ carnis ſue deo gl̄iā

dederũt ita omnes penitus obmittere
ꝛ ne paucoꝝ q̃dẽ noĩatim facere mẽtio
nẽ ſatis vr̃ ingratũ. Paucos ḡ memora
bim⁹ ꝛ maxime eccleſiaꝝ principes per
loca ſua ſingulos martyrij gloria coro=
natos.

Capitulum. xiiij. meuſent multi inſi=
gnes epĩ q̃ in diuerſis ptibus nobiliſſi=
ma ꝓ chriſto pertulerunt martyria.

PRim⁹ nobis
in memorijs pioꝝ fulgẽs
in regno xp̃i. marty ꝛ ſcriba
tur antim⁹ nicomedie ep̃s
capite ceſus. Poſt hũc vita ꝛ ſtudijs ſp
martyr lucianus pbr̃ antiochenus: ſed
tũc apud nicomediam xp̃i regnũ v̈bis
geſtiſq; p̃dicans apud tyrum vero no=
biliſſimus in martyribus ꝛ a prima eta
te in xp̃i inſtitutionibus enutritus Ty
rannio eiuſdẽ vrbis ep̃s zenobius a ſi=
donia pbr̃: ꝛ Siluanus Emeſſenoꝝ ec=
cleſie ep̃s q̃ in ſua ciuitate beſtiaꝝ mor
ſibus aſſumptus martyrũ ſociatus eſt
choris In paleſtina v̈o primus Silua=
nus ep̃s apud Gazam cum pleriſq; cle
ricoꝝ in metallo aũt Famenſi quadra
ginta ſimul capite ceſi Peleus v̈o ꝛ Ni
lus epĩ cum plurimis clericis igni con
ſumpti. In eorum numero habebatur
etiã Ceſarieñſis eccleſie flos nobiliſſim⁹
ꝛ fructus doni celeſtis pamphilus apd̃
alexandriam vero ꝑ omnem egyptum
vel thebaidam: primus velut lucifer q̃=
dam inter aſtra ꝯſurgens. Petrus eiuſ
dem vrbis ep̃s: doctrina moribus ꝛ vi=
ta precipuus: ꝛ cũ eo pbr̃ fauſtus ꝛ dius
ꝛ ammonius nec merito nec inſtitutio=
nib⁹ nec martyrio diſpares. Fileas q̃ʒ
eſychius: ꝛ Pachomius a theodor⁹ epĩ
in vrbibus egypti: ceteriq; cũ ipſis innu
merabiles nobiliſſima ꝑtulerunt mar=
tyria. Quoꝝ ꝑ ſingula agones deſcribe
re ne nos opus noſtrũ iuſto lõgius dila
temus: ſuis ciuib⁹ q̃ ad dicẽdũ ꝓbe pol
lent ꝛ preſentes tũc aderãt derelinquo.

Capitulum. xv. ꝙ diocletianus cum
collega ſuo depoſita ſpõte regni pur=
pura priuatus ꝛ plebeius viuit.

INterea pertur=
bari ſtatũ nr̃m ꝛ crudeli vbiq; animad=
uerſione vaſtari eternũ ꝑuigilẽq; illum
nõ latuit oculũ. Et qm̃ dñs q̃dẽ tradide
rat familiã ſuã caſtigari paucis cruen
v̈o immanitatis miniſtri deſeuierũt i mul
tis. Adeſt cõtinuo vltrix dei dextera: et
illos qui prio dũ pacẽ ſeruarẽt eccl̃ie cũ
oĩ ꝓſperitate imperiũ gubernauerant
in tãtã rerũ ꝑmutationẽ deducit: vt au
guſtus ipẽ id in vanitatis atq; amẽtie
ꝑueniret: quo depoſitis cũ collega pari
ter auguſto regni inſignib⁹: ꝑuati ꝛ ple
beij poſt imperiũ viuerent. Ille v̈o q̃ ei
ſcõs in honore poſtmodũ etiã in pn̄iis
ſucceſſor fuit. qui ꝛ inuentor ac ſignifer
noſtre ꝑſecutiõis extiterat: tã multis va
rijſq; morbis ꝛ corpis tabe atq; inſania
mẽtis afficeretur vt poſt lõgos atq; in
extricabiles lãguores: ſcelerũ ſuoꝝ fu=
rijs agitat⁹ ſpõte vitã nefariã ꝑderet.

Capitulũ. xvj. de ſanctis conſtantini
initijs maximiani a filio pulſi fuga: ꝛ de
maxẽcij tyranni impuriſſimis: ꝛ execrã
diſſimis moribus.

SEd hec poſt
modũ. Tũc v̈o i occidiuis
partibus: qd̃ maximianus
(qui ꝛ herculius) depoſue=
rat: Cõſtãti⁹ regebat imperiũ. In duas
nãq; ꝓcuratões Romanũ regnũ fuerat
diuiſuʒ. ſʒ is mľta clemẽtia erga hoĩes
erga deũ v̈o religione maxima vtebat.
Neq; v̈o ex ꝯſortij rabie regnũ ſuũ pio
rũ ſanguĩe maculauerat: neq; orõnũ do
mos ꝛ ꝯuenticula nr̃oꝝ imitat⁹. Maxi=
miani veſaniã hoſtili vaſtatiõe deſtru
xerat. Quin poti⁹ cultores dei venera=
tiõi habuit ꝛ honori. Uñ ꝛ merito reli=
gioſus pr̃: religioſiorẽ filiũ. Cõſtãtinuʒ
regni bñ ꝑti reliq̃t heredẽ. At v̈o ꝯſtan
tin⁹ poſt cõſtãtiũ ſtati vt romani regni
apicẽ ex paterna hr̃ditate ſuſcepit: mi=
ra quadã dei gratia ciuibus carus: exer
citui accept⁹ viri fortib⁹ imitãd⁹: facino
roſis v̈o ꝛ ignauis terribilis fuit. In ob
ſeruãtia quoq; religiõis lõge etiã prẽꝫ
vincere ſtuduit. Sʒ ꝛ Licinius cõi om
ſniã accitus in imperiũ: auguſt⁹ ꝓnun=
ciatur. Que res maximinũ vehemẽter
offenderat: ꝙ is tunc adhuc ſolũmõ ce

ſar in orientis partib⁹ habebat. Neq;
id vltra ferens vi raptũ ſibimet augu=
ſti nomẽ aſſumit. Maximian⁹ v̈o (qui ꝛ
herculius quẽ pauloante collegã fuiſſe
Dyocletiani ꝛ cũ eo imperij iſignia de=
poſuiſſe memorauim⁹) cũ a filio Maxẽ
tio in vrbe romã tyrãnidẽ tenẽte: fuiſſet
expulſus: ad ꝯſtantinũ tanq̃ ad generũ
miſerationis cauſa ꝯfugiens: ꝛ inſidias
ipſi a quo religioſe ſuſcept⁹ fuerat mo=
litur. In quib⁹ turpiter dep̃heſus tur=
pi⁹ periit: ita vt poſt interitũ ſtatue eius
atq; imagines auferent: ꝛ in edibus pu
blicis vocabula ei⁹ noĩs mutarent.

Cui⁹ igit filius maxentius q̃ in
vrbe roma tyrannidẽ ceperat prio ve=
lut imitãde erga ſe plebis gr̃a fidei no
ſtre veneratorẽ ſe eſſe ſimulabat. Et ob
hoc ꝑſecutiões reprimi oẽſq; iniurias
a xp̃ianis arceri iubet. Sed nihil in reli
quis actib⁹ ſuis nihil in vita vel mori=
bus qd̃ xp̃ianis primum videret oñdit
In tãta etẽm flagitiorũ ꝛ ſcelerum fece
in tanto ſpuritatis ceno verſabat: vt ni
hil prorſus facinorum poſſimoꝝ: ab ei⁹
non dicã vita ſed vnius faltẽ diei acti=
bus eſſet alienum. Deniq; ſenatorum ꝛ
maxime nobilium matronas publice
abſtrahi: atq; ad ſuam libidinem dedu
ci impꝛabat. Et poſt ꝯtaminationẽ viris
ſuis reddi iubebat: nõ taʒ expleta adul
terij libidine q̃ mutata. Tantus v̈o me
t⁹ p̃res plebẽq; oppſſerat: vt ne hoc ipꝫ
quidẽ ꝙ metuerent palã oñdere aude=
rẽt: ſed ferebãt inſuetã ſeruitutẽ gemẽ
tes: ꝛ aliq̃d pro libertate cogitare metu
inhibebant: cũ ille nõ iã ira: ſʒ libidine
cedis agitaret. Deniq; quadã die ipe=
rat militib⁹ ſuis exire ꝑ plateas totius
vrbis: ꝛ oẽs q̃ occurriſſent cuiuſcũq; eta
tis ꝛ cuiuſlibet ſexus gladijs cederent.
Innumereq; multitudines populi rõ=
mani nõ hoſtiũ ſʒ ciuiũ teli deiecte ſunt
Sẽatores v̈o ꝛ ij maxie q̃ vel honorib⁹
vel opib⁹ clariores in curia videbant:
ꝯfictis criminibus tanq̃ rei puniti ꝓ=
ſcriptiq; ſunt. Addit v̈o etiã hoc faſtigiũ
ſcelerib⁹ ſuis. Artis magice induſtriaʒ
ſummis ſtudijs excolit: atq; miſteria ex
plẽda perquirebant mũlieres nobiles
grauide: ꝛ adhibite funeſtis aris medie
ſcindibant rapiebant ꝛ ꝑuuli infantes
eorũq; extra viſcerib⁹ reuulſa ꝑſcruta=
bant. Iugulabant ꝛ leões ꝛ nefandis q̃
buſdã ꝯmẽtis ac p̃cantationib⁹: demo=
niaca arte ꝯpoſitꝫ bella ꝑ hec dicebant
arceri: ꝛ credebat ius faſq; regni ꝑ ne=
fas poſſe ſuari. His v̈o malis oĩbus ẽt
illud addit ꝙ oẽs qui ꝑ ceteras vrbes
vel agros fuerant tyrãnicã crudelitate
dterriti: dũ nihil ſibi ad vitã tutũ putãt
ꝛ relictis agris ꝑ loca abdita ꝛ latebras
eunt: omni ſtudio arãdi ſerẽdiq; ceſſan
te: tãta fames vrbẽ atq; oĩ loca iuaſerat
vt nihil reliq̃ ad vite ſubſidium fieret.

Cap̃. xvij. de perſecutione Maximi=
ni cuius etiã celeratiſſimi mores re
feruntur.

IN orientis
vero atq; egypti ptibus
Maximin⁹ ſiti ꝑ oĩa cru
delitate ꝛ veſania tyran
nidẽ gerebat: ita vt alter
alterũ vt pote in tyrãnide ſoci⁹ etiã in
ſcelerib⁹ videret imitari: ꝛ neſcires cui
potiſſimũ dare flagitioꝝ palmam de=
beres. Eo ſane maximinus preire ſociũ
ſceleris videbatur: ꝙ etiam publicos
honores ꝛ maximos magiſtris mago=
rum ꝛ malaꝝ artiũ doctorib⁹ decerne=
bat. Simulacroꝝ quoq; cultui ſatis ſu=
ꝑſtitioſe deditus erat ita vt ne ad ꝑuuꝫ
quidẽ motũ: ſine auguris ꝛ diuinationi
bus ꝛ ſymbolis acquieſceret. Uñ ꝛ vehe
mentior aduerſum nos ꝛ grauior priori
bus perſecutor fuit: Uetera q̃ʒ delubra
ꝛ olim etiam a ſtudioſijs cultorib⁹ de=
relicta renouari oĩa iubet: ſacerdoteſq;
his ꝛ pontifices ꝑ ſinglas ꝓuincias no
biles quoſqʒ ꝛ alijs iam honorib⁹ fun=
ctos: miniſtris militarib⁹ ꝛ ſalarijs ad=
ditis decernit. Nec mirum quin ꝛ mani
feſtos maleficas vel rectores ꝓuincia=
rũ vel duces militum ꝓmoueret: ſʒ ad
hoc huiuſcemodi vanitatis miniſteriũ
quãplurime copie auri argentiqʒ q̃re=
bant. Ex quo accidit: vt oẽs vbiqʒ ꝓuin
cie diuerſis modis ꝛ occaſionib⁹ nuda
rent: cõgregando cẽſum tributa multi=
plicando locupletiores quoqʒ exq̃ſitis

aut etiam confictis iniurijs condennā=
do. Alios vero etiam ꝓſcribendo: oīs
pariter bonis paternis auitiſq; fami=
lijs euoluebat. Unde ⁊ montes auri: vt
ita dixerim congregatos: familiaribus
ſuis ac ſatellitibus largiebatur. In con
uiuijs vero tam profuſus erat tanq̄ te
mulentus: vt inſanus ⁊ mente captꝰ viz
furore putaretur: ⁊ ea ebrius fieri iube
ret: que die poſtera ſe iuſſiſſe neſciret.
Delitijs luxu atq; omni diſſolutionum
gn̄e fluitans turpiſſima ſuis militibus
prebebat exempla. Deniq; quicquid la
ſciue quicquid petulanter: q̄cquid luxu
rioſe geſtum a rectoribus vel militum
prouinciarum fuiſſet: multum cedebat
ob imperatoris exēplum. Cui inter ce=
tera etiā hoc ſingulare ſtudium erat ne
vllam non dico vrbez: ſed vel breue opi
dum abſq; adulterio nobilium matro=
narum qui per loca fuiſſent reperte: vel
corruptione virginum preteriret.
B ¶ Talis hic tantuſq; vir: qui pudi=
citie honeſtatis: iuſticie ac totius equi=
tatis hoſtis publicus erat quid ni etiā
xp̄ianorum hoſtis ⁊ ꝑſecutor exiſteret.
Aduerſum xp̄ianos tantum crudelita=
tis exercuit: vt preceſſores ſuos vincere
feſtinaret in ſcelere. Igneas laminas.
truces beſtias: maris profundum ob=
truncationes membrorum: effoſſiones
oculoꝝ: ⁊ ſingulis membris ſpecialia
inferre ſupplicia geſtiebat. Cum tamē
magis illi conſtantes et fortes inueniā
tur tollerando q̄ iſte ingenioſus ⁊ calli
dus in exquirendo. Uincebantur eteni
ſepius non ſolum a viris: ſed etiam a fe
minis q̄ verbo dei ⁊ fidei calore ſuccēſe
vt femine q̄dem ꝯprehendebant: ſed vt
viri fortes in certamīe coronabāt: mor=
tem quippe ꝓ̄mpti' ſubire. imo ꝟo ⁊ vl
tro expetere q̄ corporis maculā recipe
malebāt. Uerꝝ cū duabꝰ ꝗuiſſimis dn̄is
libidine ⁊ crudelitate p̄ceps ageret fuit
apd̄ alexādriā Dorothea q̄dā ſatis no
bili orta familia: in gētibꝰ diuitijs ⁊ ꝓ=
piquis nobilibꝰ pollēs. Sz in ea igenij
atq; induſtrie bonū: certaꝝq; honeſtaꝝ
artiū ſtudia magis q̄ hec vigebāt. For
me ꝟo ⁊ decoris glīa tāta ei fuit vt mirꝝ
ac ſpeciale in ea dei figmētū crederet.

Sed illa q̄ religione aī: ⁊ honeſtate vite
pulchrior: q̄ vultu corpis eſſe ſtuderet
equiſſimo mentis iudicio qd̄ pulchrū
et decorꝝ inter hoīes videbat: id potiꝰ
deo ꝯſecrare q̄ vſui humano ſtatuit in
dulgere: ⁊ virgo deo ſacrata ꝑſiſtere.
At ille q̄ diuina atq; hūana: libidini ſꝯ
⁊ crudelitate fedaret: cognitio ſoliꝰ for
me nō etiā ingenij ac ꝓpoſiti bono: ad
temerandam virginē: ac polluēdaz eiꝰ
caſtitatem aīm intendit. Cōperto vero
qd̄ xp̄iana eſſet: q̄ ſcd̄m ſua edicta pene
magis q̄uum libidini ſubijcienda vide
retur: in ambiguo poſitus eſtuare cepit
et in quam ſe partē verteret ignorare.
Sed vbi dubios aīos libido que ei latꝰ
dn̄abatur obtinuit expectantē virginē
ꝓ martyrio ad ſupplicium rapi per oc=
cultos nuncios de ſtupro interpellauit,
illaq; nefas ſibi eſſe. r̄ndit tēplū corpis
ſui qd̄ ſemel deo ꝯſecrauerat: idolorum
cultu aut libidinis cōtagione polluere:
ꝓinde ſe q̄dem ad mortē paratam eſſe,
A crudeli vero tyranno nō decere blan
dum aliq̄d aut molle ꝓferri nec eſſe di=
gnum reſolui erga ſe truces aīos: quos
q̄tidie vndat in xp̄ianoꝝ ꝓfuſus cruor
duraret. At q̄ r̄nſa: cū ille libidine acce
ſus acriꝰ incaleſceret: ⁊ niſi verbis acq̄e
uiſſet: vi agere decerneret: oībus virgo
pudiciſſima facultatibꝰ ſuis domoq; et
familia derelicta: noctu clā cū paucis fi
diſſimis famulis: ⁊ cū amiciſſima ſibi co
mite caſtitate diſcedit: atq; illuſuz tyrā
num vanū amētēq; dereliq̄t. Sz ⁊ alias
plimas nobiles mulieres ſil' ac ꝟgines
exēplo illiꝰ adortꝰ: ſz exēplo nichilomi=
nus illiꝰ paratiores ad mortē q̄ ad ſui
tutem libidinis nactus crudelibus ſup
plicijs affici iubet. Que m'lto ꝓ̄mptiꝰ ⁊
letiꝰ q̄ ceteri oēs mortē ſubibant: eo q̄
duplices ſibi coronas a dn̄o p̄parādas
non ſolum ꝓ pietate: verū etiā ꝓ caſti=
tate credebāt. Sed in his relationibus
poſitꝰ ſilere equū non puto: etiam nobi
liſſime femīe in vrbe roma mirabile fa
ctum Sophronie. Cuius vir perfectus
vrbis rome: ſub marentio tyranno age
bat. Quicum de ſupradicte femine pul
chritudie cognouiſſet: ⁊ vt ei mos erat
miſſis ſtupri miſtris deduci ad ſe femi=

nam iuberet: illam rem ad maritū detu
li. Qui cum cōperiſſet: multa ſecū vol=
uens ad vltimū alius ingemiſcens. Et
quid inquid faciemus quibus aut hec
tolleranda ſunt aut anima ponēda Tū
illa vt maritum vidit metu mortis per
territum prodidiſſe pudicitiam ſuam
paululum ait ijs q̄ miſſi fuerant expe=
ctate donec compoſita vt decet ⁊ ador=
nata procedam. De hinc ingreſſa cubi=
culum cum prius defixis genibꝰ oraſſz
tanq̄ pudicitiam ſuam deo immo latu
ra: pectus ac viſcera correpto mucrōe
tranſuerberat. Extremos huiuſmodi
nuncios ad tyrannum ꝑ aſſiſtentes fa=
mulas mittens: tales ait magis place=
ant xp̄iane femine tyranno. Hoc modo
in oriente ſimul atq; occidēte: velut vno
demonis ſpiritu armati ⁊ paribus eiſ=
dem vicijs accenſi deſeruiebant tyrāni:
cum tamen per hec xp̄ianorum virtus
animi et conſtantia fidei: probatior et
magnificentior redderetur.
¶ Capm. xxviij. de vltione diuina ma=
ximinꝫ eiuſq; in medicos crudelitate at
q; eiuſdem ad xp̄ianos indulgentia.

Ed cuꝫ per
decē continuos ānos
morientis ꝑtibꝰ ſitis
etiā Maximini princi=
pis erga xp̄ianos fuiſ=
ſet graſſata crudelitas
et innumera hoīm milia deum verꝝ co=
lentium neci dediſſet: cumq; vires cru=
delitatis ac libidīs ſue indeſignanter
ſurgeret tremulētia: ⁊ neq; ꝯſilium neq;
ſatietas finē vllū aut modū imponeret
adeſt cultoribꝰ ſuis diuia ꝓuidētia. Et
q̄s ꝑ ignē ꝓbauerat: eduxit rurſꝰ ad re=
frigeriū: ipꝫ nāq; auctorē ſceleris: vltio
diuia corripit. Et ille q̄ letis ac ſagiatꝫ
carnibꝰ incedebat ſupbꝰ: inflatis ſubito
viſceribꝰ ſoporatiſq; diſtēdit. In ꝓfun=
doribꝰ de hinc pectoris ꝑtibꝰ obortuꝫ
vulnus totos intrinſecꝰ viſcerꝝ receſſuſ
tabo ſerpente depaſcit. Poſt ēt fiſtulis
q̄buſdā in ſupficie puerulētis meatibꝰ
adaptis de iterioribꝰ putrefacit vulne
ris venis ebulire vndati cepit innūera
ꝟmia mltitudo. Fetor ꝟo tā itollerabi

lis. erat vt nullꝰ oīo ne medicaꝝ q̄dez
ꝓpiꝰ poſſet accedere q̄ carnes ſatꝫ late
et in oī luxuria nutrite grauiorē ex cor=
ruptione nidorez putredis exaltabant.
Deniq; pleroſq; medicoꝝ q̄ nec morbo
aliq̄d mederi: nec vim fetoris tollerare
poſſent interfici iubet. In q̄bus cū q̄dā
iugulādus potiuſq̄ medicaturꝰ aſſiſte
ret: inſpiratꝰ a deo: cur inq̄t imperator
erras: ⁊ qd̄ deus infert ab hoībꝰ putas
poſſe reuocari. Nec humanꝰ ē iſte mor
bus: nec a medicis curat̄. Sz recordare
quātas in ſeruos dei egeris: quāq; i re
ligionē diuinā impiꝰ ⁊ ꝓfanꝰ extiteris:
et intelliges vn̄ tibi ſint poſcēda reme=
dia. Nā et ego q̄dez mori cū ceteris po
tero tu tn̄ a medicis nō curaberis. Tūc
primū ſe Maximinus hoīem eſſe intel=
lexit: et ſcelerꝝ ſuoꝝ immanitatez recor
datus: ꝓ̄ oīm erraſſe ſe ⁊ impie egiſſe
profitet̄: ⁊ velut ſatiſfacere incipit deo.
tū deinde cōuocatis ijs q̄ in officio pu=
blico ſibi parebant: legem ſcribi ⁊ cōfe=
ſtim emitti iubet. Qua non ſolū a xp̄ia=
nis deſignat perſecutio: et arceatur oīs
iniuria. verꝝ ⁊ reedificari eoꝝ ꝑmitterē
tur eccleſie vt ſolitis cultibus ⁊ obſecra
tionibus vacantes: etiam ꝓ ipſiꝰ ſalute
excelſo ſupplicēt deo. Quibus dicto ci
tius ꝓcuratis continuo ꝑ ſingulas q̄ſq;
vrbes edicta mittunt̄: continentia hūc
modum Impator Ceſar. Galerius: ma
ximinꝰ. Inuictꝰ auguſtꝰ pontifex maxi
mus. Germanicꝰ. egyptiacꝰ. Thebaicꝰ
Sarmaticꝰ q̄nquies. Perſicus: bis Car
picus. Sexies armenicꝰ medoꝝ ⁊ adia
benoꝝ victor: tribunitie poteſtatꝫ vicieſ
imperator: decēnouies cōſul: octies pr̄
prie ꝓcōſul. Et impator ceſar. Flauiuſ
Ualerius ꝯſtantinꝰ pius Felix inuictꝰ
Auguſtus pontifex maximinus: tribūi
tie poteſtatis imperator: q̄nquies ꝯſul
pr̄ patrie: ꝓconſul. Inter cetera que ꝓ
vtilitate rei publice diſponimus: nos
quidem primo volueramus ſcd̄m anti
quas leges et publicā Romane obſer=
uantie diſciplinā cuncta moderari: iter
q̄ etiam hoc addere vt xp̄iani qui pater
nam religionē reliq̄rant ad eaz rurſum
reuerterent̄. Uerū q̄m iudicio quodam
aī ſui tanta eos obſtinatio rei huiꝰ ha=

buit vt nullomõ redire vellent ad ritũ
religionis antique: q̃ a moꝛibus fuerat
inſtituta: ſed eo magis ꝓ volũtate ſua
vnuſq̄ſq; legem ſibiĳpſi ↄſtituit: et in lo
cis diuerſis plebs diuerſa ↄcurrit. Cun
q; ꝓ his a nobis ꝓpoſitũ fuiſſꝫ edictũ
vt ad pr̄ias leges redirent et antiq̄tus
cõſtitutas: pl̄imi eoꝝ ꝑiculis ſe potius
ſubĳcere: morteſq; inumerabiles tolle=
rare: q̄ꝫ obedire p̄ceptis talibꝰ malue=
rũt. Et q̄m multos adhuc in eodem aı̄
iudicio durare ꝓuidimꝰ: ita vt nec dĳs
celeſtibus honoꝛẽ debitũ redderẽt: nec
ſue religioni ſatiſfacere viderent̄: reſpi
cientes ad ſolitam mãſuetudinẽ clemẽ
tie nr̄e: qua ↄſueuimꝰ oı̄bus hoı̄bus da
re veniam libenter ẽt erga hos indulgẽ
tiam nr̄am credidimꝰ poꝛrigendam: vt
rurſum ſint xp̄iani: ⁊ conuẽticula in q̄bꝰ
oꝛare ↄſueuerunt extruant et reedificẽt
ita tñ vt nihil contra diſciplinã publicã
gerant. Alĳs vero ep̄lis iudicibus indi
cauimus: q̄d eos opoꝛteat obſeruare:
Vñ ↄceſſã hac nr̄a indulgentia exoꝛare
debẽt deũ ſuum ꝓ ſalute nr̄a: ⁊ ꝓ rei pu
blice ſtatu. vt oı̄mõ incolumi de gẽte re
publica ẽt ipſi ſecuri agere in ꝓpꝛĳs
laribus poſſint. Hec de latino in grecũ
verſa nos rurſum trãſtulimꝰ in latinũ.
Sꝫ poſt hec q̄d cõſequutũ ſit videamꝰ.

¶ Explicit liber octauus.

¶ Incipit liber Nonus.

¶ Capm̄. j. de execucione indulgentie
quam fecit maximinus in xp̄ianos.

Huiuſce modi
edictꝫ
im ꝓalibꝰ per oẽꝫ lo
cum aſie. ꝓditiq; pro
poſitis velut extiguẽ
tibꝰ tenebris ſubito
lumẽ effulſit. Sꝫ ma
ximinꝰ q̄ in oꝛientis
partibus ceſaris tyrannidem potiuſq̄ꝫ
locũ tenebat: tanq̄ꝫ crudelitatis ſue ma
teriam ſibi ſubtrahi nõ ferens: cuꝫ ei di
ſpliceret edictum: nec tñ auderet obſi=
ſtere: ꝓponi publice legem: ⁊ oı̄bus in=
noticiam venire non patitur: verbo tñ
iudicibus p̄cipit indutias chꝛiſtianis
interim dare. Sed Sabinus qui per il=
lud tempus prefecture culmẽ regebat:
oı̄m prouinciarum iudicibꝰ ſcribens: ⁊
prelatam imperatoris inferens legem
manifeſtum efficit cunctis: id q̄d maxi
minus obſcurare tentauerat. Iudices
vero per ſingulas ciuitates edicta mit
tentes legemq; p̄ferentes relaxari cun
ctos qui tenebantur in carcere: quiq;
metallis aut quibuſlibet vinculis ſerua
bantur oı̄s abſcedere liberos iubent.
Quibus ita geſtis velut poſt nimiã tẽ
peſtatem ſi ſolis ſplendoꝛ celo redditꝰ
fuiſſet ac terris: duces ꝓpl̄i noſtri ꝑ ſin
gulas quaſq; vrbes frequentare conuẽ
tus: eccleſias inſtaurare: conſilia agere
ſacerdotia repare: ſingulas quaſq; ec
cleſias ſi cui q̄d deeſſe videbat̄ inſtrue
re. q̄ cum ita gererentur ſtupoꝛ ingens
habebat infideles gentiliũ: de tanta tã
q̄ꝫ ſubita conuerſione reꝝ: ita vt admi
ratione ip̄a fateri cogerentur magnũ ⁊
ſolum veꝝ deum eſſe queꝫ xp̄iani colũt
Noſtroꝛum vero ſi q̄ in agonibus fide
liter ⁊ viriliter ꝑdurauerãt. cum omni
fiducia ⁊ leticia agebant. Si q̄ vero lan
guidius ⁊ ignauius egerant: cuꝫ omni
humilitate ⁊ ſupplicatione medicinaꝫ
poſcere ab ĳs qui icolumes perſiſterãt
properabant. et ꝑ eos repꝛopiciari ſibi
oı̄potentem deum ſupplicabant. Iã ve
ro illi qui de metallis fuerant relaxati
venientes per vrbes ſingulas magna
nimi ſublimeſq; incedebant: ⁊ ineffabi
lem leticiam atq; exultationem dei ec
cleſĳs exhibebant: toto itinere per pla
teas q̄ꝫ ciuitatum ⁊ vicos cum pſalmis
⁊ hymnis digredientes ita vt ſtuperẽt
et magnificarent deum ĳ qui eos pau
lo ante vinctos ⁊ cathenatos trahi i me
talla viderant: letos ꝓo nũc atq; exul
tantes cernebant ad ꝓpꝛia remeare.
Ex quo etiam ipſi qui pꝛius infeſti no
bis videbant̄ ⁊ ardue ſi nunc ſubite cõ
uerſionis miraculo congratulabãt no
bis ⁊ communem ſibi ducebant leticiã
noſtram. Verum cuꝫ hec ita in agris ac
vicis ⁊ vrbibus agerentur: ⁊ pro reddi
ta ſibi pace chꝛiſtianoꝛum populi mo
deſta exultatione gauderent totꝰ boni
inimicꝰ tyrãnꝰ ferre nõ potuit. q̄n illa
ſibi neq̄tie rabie gaudia iſta ſubrue
¶ Capm̄. ĳ. inſtaurat maximinus ꝑ

ſecutionem chꝛiſtianos quam edictis
publicis ceſſare iuſſerat.

Etenim maxi
minus quem oꝛientis at=
q; egypti partium tyranni
dem tenere ſupꝛadiximus
ſex non amplius menſes paſſus eſt no=
ſtros in pace perſiſtere. Et pꝛotinꝰ q̄c=
quid ad obturbãdam eam nanſciſci po
tuit molitur. Igitur pꝛimo pꝛohibere
noſtros per occaſiones quaſdam tem=
ptat ne ad cimiteria conuenirent. Tuꝫ
deinde nequiſſimos quoſdã antiochie
vrbis viros inſtigat legationem mitte
re aduerſum nos depoſcentes ne i pꝛo
pꝛia patria degere liceat xp̄ianis. Cuiꝰ
legationis initium fecit per Theothe=
num quendam curatoꝛem antiochie vr
bis pꝛaui ingenĳ hoı̄em peſſimiq; ꝓpo
ſiti. Sed ⁊ alios per ſingulas ciuitates
ſimiliter teterrimos ciues ad ſimile fa
cinus impellit: ⁊ ex oı̄bus ꝓuincĳs hu
iuſcemodi legationem dirigi componit
multaq; alia aduerſum nos ſpeciali: q̄=
dam odio ⁊ abſtinata contione machi=
natur donec oı̄modo mala que iã quie
uerant renouaret. Mala mẽs maluſq;
animus velut ſitim quãdam famẽq; ſe
pati putabat niſi laniari carnes ciuiuꝫ
ſanguinemq; eoꝛum pꝛofundi videret.
¶ Capm̄. iiĳ. de miro apud antiochiaꝫ
ſimulachꝛo ex quo aduerſum chꝛiſtia=
nos confinguntur mendacia.

Interea reperiſſe
ſe occaſioneꝫ maximiniani ratus eſt ex
eo ꝙ apud antiochiã ſimulachꝛũ q̄dã
Iouis amabilis nuper conſecratũ arti
bus quibuſdam magicis ⁊ impuris cõ
ſecrationibꝰ ita ↄpoſituꝫ eſt vt falleret
oculos intuentiũ et poꝛtenta q̄dã oſtẽ=
tare videret̄ ac reſpõſa ꝓferre. Idq; oı̄
bus et ip̄is imꝑatoꝛibꝰ pro certo cõfir=
mat̄ q̄d poſtea q̄ꝫ ab vniuerſis creditũ
eſt aſſeuerat̄ itẽ deꝰ ille dediſſe r̄nſa ne
xp̄iani in vrbibꝰ habitarẽt. Neq; i vici=
nis vrbi locis ſꝫ quãto fieri põt longiꝰ
fugarent̄. Quibꝰ cognitis oı̄s q̄ vbiq;
erãt ſub tyrãni regno ꝑ vrbes ac ꝓuin=
cias ſingulas ſciẽtes gratũ hoc eẽ apõ
eum ſimilem de xp̄ianis ſn̄iam ferunt.
Et miſſis ad euꝫ legatis eadem ab im=
peratoꝛe impetrant que vt peterem ab
ipſo fuerant inuitati.
¶ Capitulum. iiĳ. de eiuſdem maximi
ni in chꝛiſtianos perſecutione.

Cum vero rurſus
aduer=
ſum nos perſecutionis ra=
bies inſtaurat. Et maximi
nus interi ſumma inſtãtia
per vrbes ſingulas ⁊ pꝛouincias ſacer=
dotes ſimulachꝛoꝛum: ac pontifices ſta
tuit multiſq; eos honoꝛibus ac muneri
bus afficit: ⁊ omnia pꝛoꝛſus diligenter
agit: quatenus cunctos beneficĳs ſuis
pꝛeueniat: vt per hec pꝛõptioꝛes eos ef
ficeret in odio et necẽ xp̄ianoꝝ. Idq; eo
magis obtinebat q̄ grauioꝛẽ ſibi duce=
ret eũ quẽ erga nr̄os ſeuioꝛem nequio=
remq; ſenſiſſet.
¶ Cap. v. blaſphemias in xp̄m ↄfictas
per omnes regni ſui pꝛouincias mittit
maximinꝰ eaſq; pueris doceri pꝛecipit.

Et quãuis ei agere cuncta
ex ſn̄ia liceret q̄ꝓ
pe q̄ iam ſibi etiã auguſti cõceſſaꝫ pre=
ſumpſerat dignitatem videri tñ vult ꝙ
aliquibꝰ iuſtis hec rationibꝰ agat. Cõ=
finguntur acta quedam velut apud py
latum de ſaluatoꝛe noſtro habita i qui
bus aduerſum xp̄m oı̄s blaſphemia cõ
ſcribit̄. Que acta ꝑ oẽs regni ſui pꝛoui=
cias p̄lato edicto mitti pꝛecipit: ⁊ ꝑ vr=
bes ſingulas ꝑ vicos per agros etiam
ꝓponi. Pꝛeceptoꝛibus q̄ꝫ pueroꝝ tradi
iubet vt ꝓ his q̄ ad meditandũ vel edi
ſcendum dictare ſolent hec tradãt pue
ris mẽoꝛie cõmendenda. Cuꝫ vero hec
ita ꝑ oẽm locũ diligenti neq̄tia gererẽt̄
dux damaſci cognita imꝑatoꝛꝫ ſui erga
xp̄ianos libidine ⁊ placere ei in talibus
ſtudẽs idigniſſimas q̄ſdã mulierculas
de triuio ↄq̄ſitas ſiſti ſibi facit ⁊ agitari
in his pl̄imã q̄ſtionẽ ꝑ quẽ cogeret eas
actꝫ ↄfiteri fuiſſe ſe q̄ndã xp̄ianas ⁊ ſcire
ꝙ int̄ ip̄a miſteria eoꝝ ſpurca q̄dã ⁊ ipu
ra ↄmitterẽt̄ aliaq; hmõi flagitia q̄ nec
audire q̄dẽ bonꝰ q̄ſq; paret̄. mulierc̄las
actꝫ ꝓ ſeq̄ facit eaq; ↄſcripta ad iꝑatoꝛẽ
refert. at ille ꝓpõi ea nichilominꝰ ꝓſigu

las q̃ſq; vꝛbes ac ꝓuincias iubet q̃uis
dux ille nõ lõgum tali fraude gauiſus
ſit Breui nãq; quadã inſania deſpera-
tionis ſuccenſus in exicium vite ſue ꝓ-
pꝛias ſibi intulit manus.

¶ Cap̃.vj. de eiuſdẽ maximini in xp̃ia-
nos inſtaurata perſecutione atq; per
Lucianũ preſbyterũ de chꝛiſtiana fide
pulchꝛe reddita rõne. A

Noſtroꝝ ve-
ro rurſum fuga rurſum
ꝑſecutio ⁊ ſupplicia re-
nouari. Judices ꝓuicia
rũ tãq; gratũ aliq̃d ex h
impatori exhibẽtes ĩ nr̃os attrociꝰ deſe
uire. Igit̃ apõ Tyꝛũ fenicis vꝛbẽ tres q̃
dẽ iuuenes coꝛrepti cũ ſe xp̃ianos eẽ cõ
fiterent̃ beſtijs ſubigunt̃. Cũ q̃bꝰ ⁊ Sil
uanus ep̃s.xl.annis functꝰ ſacerdotio
vir mãſuetudĩe ai ⁊ ip̃a iã ſenectute ve
nerabil'. Per idẽ tp̃s ẽt petrꝰ de q̃ ſupꝛa
mẽoꝛauimꝰ alexãdrine vꝛbis ep̃s ꝑ oĩa
inſignis ⁊ oĩbꝰ ꝟtutibꝰ adoꝛnatꝰ. Jn ſcri
pturis ꝟo diuinis ⁊ ĩ ꝟbo dei prioꝝ nul
lis inferioꝛ. pꝛudẽtia q̃z ſingularis ⁊ in
oĩbꝰ ꝑfectꝰ vere ⁊ ſacerdos ⁊ hoſtia dei
ſubito rapit̃: ⁊ tãq; ex maximini p̃cepto
capite obtruncat̃. Cum quo ſimul ⁊ alij
plures ex egypto ep̃i trucidantur.

B ¶ Lucianꝰ q̃z vir moꝛibꝰ ⁊ ꝯtinẽ
tia eruditiõe p̃cipuus Antiochenus p̃ſ
byter cũ ad tribunal iudicis fuiſſet ad-
ductꝰ cur inq̃t ad eũ p̃ſes vir rõnabilis
⁊ pꝛudẽs ſeq̃ris ſectã cuius reddere nõ
poteris rõnem. Aut ſi eſt aliqua audia
mus. Tũ ille data ſibi facultate dicẽdi
huiuſcemodi rõnẽ de fide nr̃a habuiſſe
d̃r. Jn occulto non eſt ꝙ nos xp̃iani quẽ
colimus vnꝰ deus eſt ꝑ xp̃m nobis an-
nũciatꝰ ⁊ ꝑ ſp̃m ſctm̃ nr̃is coꝛdibꝰ inſpi
ratus nõ eñ ſicut vos putatis humane
alicuiꝰ ꝑſuaſionis erroꝛe cõſtringimur
nec indiſcuſſa vt alij parẽtũ traditione
decipimur. Auctoꝛ nobis de deo deus
eſt. Neq; eñ poſſet ſublimis illa maie
ſtas ſenſibꝰ hũane mẽtis illabi niſi vel
ſpũs ſui ꝟtute dlata ꝟbi ac ſapiẽtie ſue
interp̃tatiõibꝰ indicatã. Fateoꝛ errraui-
mus etiã nos aliq̃ñ ⁊ ſimulachꝛa q̃ ipſi
finximꝰ deos celi ac terre putabamus,
auctoꝛes. Sz arguebat eos fragil ...
ſtãtie ſue a nobis ꝯſtita ꝯſecratio. Jn q̃
bus tm̃ venerationis inerat q̃ntũ decoꝛis
manꝰ ꝯtuliſſet artificũ. Uerũ oĩpotẽs il
le deꝰ quẽ nõ nr̃is manibꝰ fictũ ſz cui
nos decebat eẽ figmẽtũ erroꝛes miſera
tus hũanos ſapiẽtiã ſuã miſit ĩ hũc mũ
dũ carne veſtitã q̃ nos doceret deũ q̃ ce
lũ feciſſet ⁊ terrã nõ in manu factis ſed
in eternis atq; inuiſibilibꝰ req̃rendũ. Ui
te etiã nobis legis ac diſcipline p̃cepta
ꝯſtituit ſeruare parcimoniã paupta͞te
gaudere mãſuetudinem colere ſtudere
parci puritatẽ coꝛdis ãplecti patiẽtiaz
cuſtodire. Sz ⁊ oĩa hec q̃ nũc aduerſus
nos geritis vẽtura nobis eſſe pꝛedixit.
Educẽdo nos ad reges ⁊ añ tribunalia
iudicũ ꝯſtituẽdos ac velut victimas iu
gulãdos. Jnde eſt deniq; ꝙ ⁊ ip̃e q̃ erat
ĩmoꝛtalis vt pote ꝟbuz ac ſapiẽtia dei
moꝛti ſe p̃buit q̃ nobis in coꝛp̃e poſitus
patiẽtie p̃beret exẽplũ. Sz nec nos ſua
moꝛte decepit q̃ poſt diẽ tertiã reſurre
xit. Nõ vt iſta q̃ nũc falſo ꝯſcribunt̃ ꝯtiꝫ
nẽt acta pilati ſed innocẽs ĩmaculatꝰ ⁊
purus ad hoc ſolũ moꝛtẽ ſuſcepit: vt eã
vinceret reſurgẽdo. Que aũt dico non
ſunt in obſcuro geſta loco nec teſtibus
indigent. Pars pene mũdi iam maioꝛ
huic ꝟitati aſtipulat̃ vꝛbes integre: qui
ſi ĩ his aliq̃d ſuſpectũ vr̃ ꝯteſtat̃ de his
ẽt agreſtis manꝰ ignara figmẽti. Si mi
nus adhuc credit̃ adhibebo vobis eẽt
loci ipſiꝰ ĩ q̃ res geſta ẽ teſtimoniũ. A-
ſtip̃lat̃ his ip̃e ĩ hieroſolymis locꝰ ⁊ gol
gothana rupes ſub patibuli onere di-
rupta Antrũ q̃z illd̃ qd̃ auulſis inferni
ianuis coꝛpꝰ denuo reddidit aĩatũ q̃ pu
riꝰ inde ferret̃ ad celũ. Aut ſi adhuc vo
bis minꝰ digna vident̃ hec q̃ ĩ terris ſub
ſtãtiã gerũt accipite ẽt a celo aſtipulato
rẽ fidelẽ ſolẽ vobꝫ ip̃z hoꝝ ꝓduco teſtẽ
Qui cũ hec fieri ꝑ ĩpios videret ĩ terris
lumẽ ſuũ meridie abſcõdit in celo. Req̃
rite in ãnalibꝰ vr̃is inuenietis tp̃ibꝰ pi-
lati. Xp̃o patiẽte fugato ſole ĩterruptũ
tenebꝛis diẽ. Qd̃ ſi terre ſi celo ſi ſangui
nei eoꝝ a q̃bꝰ ꝟitatẽ ꝑ toꝛmẽta ꝑq̃ritis
fidẽ nõ accõmodatis q̃ũo meis ꝟbis ...
legatõibuſq; credetꝫ. Et cũ pene iã ...
verbis auditoꝛibꝰ ſuadere cepiſſet ...
ripi iubet

ripi iubetur ĩ carcerẽ ibiq; quaſi abſq;
tumultu populi necari.

¶ Capitulũ.vij. maximus leges cõtra
xp̃ianos latas ereis tabulis incidit et
blaſphemias in xp̃m totas dies decan
tari iubet.

Ed et per alia nihilo-
minus loca
tanta in bꝛeui crudeliſſimꝰ tyrã
nus aduerſuz nos excitauit vt longe ſe
uioꝛa p̃oꝛibus ⁊ durioꝛa patrarẽt̃. Q̃ñ
eñ aduerſum nos legatiões ꝓuinciaꝝ
vel vꝛbi q̃ñ tot ⁊ tãta imperialia edicta
venerãt: ita vt etiã ereis tabulis incidi
leges q̃ aduerſum nos date fuerãt iu-
berẽtur. Q̃ñ pueris ſcholaris medita-
tio de pylato ⁊ Jeſu haberi cõtumelie
nr̃e gratia iuſſa eſt ⁊ ꝯuitijs referta: ac
blaſphemijs ꝑ totũ diẽ decãtari in his
ꝟo legibus quas aduerſum nos ere in
ciſas ſingulis quibuſq; ciuitatibus ꝓ-
poſuerat velut in eternũ manſuras ia-
ctanter ſatis ⁊ ſupꝑbe deſcripſerat ꝙ ex
quo xp̃iani ſedibus ſuis vꝛbibuſq; pel
lunt̃ ⁊ aeris eſſet leta tẽperies et terre
fecunditas abundatioꝛ ⁊ ſegetũ copia
vberioꝛ: ⁊ ideo ſatis recte ꝯſuli ad deo
rũ ĩmoꝛtaliũ gratiã q̃bus nulle ita acce
ptabiles victime litarent̃ q̃z vt inuiſuz
his hoĩm genus ex oĩbus locis in q̃bꝰ
maieſtas eoꝛũ colit̃ pelleret̃. Addit q̃z
etiã illud: vt q̃m̃ tam piã tanq; religio-
ſam pactionẽ hac ab imperatoꝛe popo
ſciſſent quidq̃d illud eſt: q̃uis difficile
videat̃: qd̃ ſuis cõmodis eſtimẽt pꝛofu
turũ pꝛo hac gratia nihil ſit qd̃ ĩpetra-
re non poſſent. Tantũ vt hoc diligẽtiꝰ
obſeruent ne xp̃ianis qualitercunq; vꝛ
bium concedatur ingreſſus.

¶ Cap̃.viij. de vltiõe digna dei ĩfideles
ꝑ ꝯfictis aduerſum xp̃ianos mẽdacijs
deq; ſumma xp̃ianoꝝ in paganos ⁊ ꝑ-
ſecutoꝛes ſuos cõmiſerationes.

Et quidẽ q̃tuz
in hoĩbus fuit ſatis in augu-
ſtum res noſtre opeſq; coartate ſunt vt
ſcd̃m illud qd̃ ſcriptũ eſt in his ſcanda
lizari poſſent etiam electi.

A ¶ Sed poſtq̃ nihil relinqui apd̃
hoĩes rebꝰ nr̃is ſupꝑ eſſe viſum eſt oĩpo
tẽtis dei ꝓuidẽtia imbecilles hoĩz mẽ-
tes ꝑiclitari ip̃a deſperatione nõ patit̃.
Cõtinuo nãq; nec moꝛa dũ adhuc ꝑ ali
quas longius poſitas ciuitatis impia
mitterent̃ edicta arrogãtiã tyrãnice vo
cis refrenãs qua letas ſegetes pꝛo chꝛi
ſtianoꝛuz fuga ⁊ vberes frugibꝰ deſcri
pſerat cãpos imbꝛes reſtringit in nubi
bus ⁊ effectas arida ſterilitate ſegetes
derelinquit. Areſcit etiã herba cãpoꝛũ
Et nõ ſolũ hoĩbꝰ fructũ verũ etiã pecu
dibꝰ pabulũ negat. Fameſq; terra ⁊ ob
ſcena vbiq; graſſat̃. Aeris quoq; tempe
ries quã ſuis impijs actibus deſcripſe
rat famulari in tantã coꝛruptionẽ ver-
ſa eſt vt hũana coꝛpoꝛa vlceribus peſſi
mis q̃ ignis ſacer appellant̃ necnon et
his q̃ dicunt̃ carbũculi replerent̃ ita vt
⁊ oꝛa hoĩm atq; oculus occuparet: vt ſi
q̃ foꝛte ex his effugiſſet moꝛtẽ luminibꝰ
oꝛbaret̃. Sz ⁊ alijs nihilominꝰ peſtilẽti
bus moꝛbis viroꝝ ⁊ mulieꝝ imẽſe mul
titudines et p̃cipue infantũ aceruatim
cadebãt. Addit̃ illud etiã his malis ꝙ
armenioꝝ gẽs olim ⁊ vtiliſſima et ami-
ciſſima pp̃lo romano dũ ab eo xp̃iane
religionis ritũ cui deuotiſſime vniuer-
ſa dedita eſt ĩ ydoloꝝ cultũ mutare co
geret̃: ⁊ demones venerari ꝓ deo inimi
ci ꝓ amicis ⁊ ꝓ ſocijs aduerſarij effecti
manu ſe aduerſum nefaria eius edicta
defenſare parãt ac ſpõte bellũ inferũt.
Que ſimul oĩa coaceruata ſtulte ob eo
penas arrogãtie depoſcebãt ꝓ eo qd̃ ꝑ
fugã ꝑſecutionẽ xp̃ianoꝝ pacẽ ſibi ⁊ re
rũ oĩm copias atq; ipiꝰ etiã aeris tẽpe
riẽ deſeruire iactauerat. Igit̃ cũ ip̃e et
exercitꝰ bello Armenico vehemẽter et
acriter vrgeret̃ pp̃los ꝑ vꝛbes ⁊ vicos
q̃bꝰ diuina atq; humana ꝓſpere cũcta
ceſſura legũ ſuaꝝ auctoꝛitate ꝓmiſerat
fames dira abſq; vlla miſeratiõe vaſta
bat. Jn vꝛbibꝰ ꝟo tãte ꝑ dies ſingulos
multitudĩes cadebãt: vt nec loca ad ſe
pulturas inuenirẽt̃. Jn agris vel vicis
plurime domꝰ penitꝰ vacue remãſere.
Qd̃ ⁊ ſi aliq̃ imminẽtẽ vidẽtes ſtragẽ fi
lios ſuos ad vꝛbẽ venũdaturi adduxe-
rãt dũ emptoꝛ moꝛat̃ aut retractat etiã
ip̃e moꝛiturꝰ accedere cũ libꝛis ſuis q̃ꝝ
ex p̃cio alẽdos ſe ſperauerãt interibãt.

Aliquiſ ꝟo dũ radices herbaꝝ ſectaban
tur earũqꝫ ſuccis aīam ſuſtẽtare: tẽpta=
bant purgẽte inedia incaute letali ali=
quo hauſtu corrũpebant. Mulieres ꝗꝫ
matres familias: et honeſto loco nate
vi famis cogente pudoris oblite ad pu
blicũ ſtipis petẽde gratia deſcẽdebant.
Et q̃s verecũdia aſpicere in faciẽ hoim
non ſinebat expetere aliq̃d cibi vel etiã
de manu rapere fames cogebat. Quã=
plurimi ꝟo ita ex hauſti incedebãt: vt ſi
mulachra magis carne carentia ꝙ ho
mines putarent colore retro luminib⁹
in ꝓfundũ demerſis huc atqꝫ illuc cor=
pore nutabundi ꝛ iaꝫ iãqꝫ lapſuri ingre
diebant nec voce iam ſtipem: ſꝫ vltimũ
trahendo ſpm̃ depocentes ita vt non=
nunꝙ ſi ſuffragmẽtũ panis aliq̃s quo
frui non liceret aſpiceret dũ manuꝫ co
nat extendere nec deſideriũ vires cor=
poris ꝯſequunt in medio conat⁹ inuali
di ictu fruſtãte ꝯcideret. Qđ ſi q̃s forte
locupletiũ miſeratione ꝑmotus ipar=
tiri aliq̃d cibi indigentib⁹ voluiſſet con
ſtrictus ꝛ ꝓfocatus multitudine eoruꝫ
in q̃bus nemo erat q̃ repellẽdus videre
tur deſerebat inceptũ nec miſericordie
propoſitũ ꝑ viꝫ eoꝝ quos inedia impu
dẽtes effecerat valebat explere. Inter=
ea per plateas oẽs ꝛ angiportus erant
oĩa repleta cadaueribus mortuoꝝ nec
erat omnino q̃ ſepeliret dum ꝛ ipſi qui
adhuc ſupeſſe videbant morbo inuali=
di eſſent ꝛ quaſi ꝯtinuo morituri ex quo
fiebat ſpectaculum miſerabile ita: vt ꝙ
plurimi a canibus deuorarent. Igitur
due peſtes validiſſime fames ꝛ lues di
uidebant ſibi ppľꝫ. Et paupiores q̃ſqꝫ
quib⁹ quotidianus victus ope manuũ
querebat velut vicinos ſibi et ꝓximos
populabatur inedia. Illos ꝟo qui locu
pletes ꝛ referti opibus videbant lues
ſibi velut proprios defendebat ita vt vi
deres numeroſe familie domum intra
breue tp̃s ex vno in alteruꝫ contagione
currente extinctis oĩbus vacuã derelin
qui. Sic diſcretis q̃dem caſtris fames
lueſqꝫ ſed vno mortis exitu bellãtes vr
bes agroſqꝫ vaſtabãt. Hec extitit legũ
Maximini ꝛ elationis atqꝫ arrogantie
eius ꝛ iudicij de xp̄ianis habiti remune
ratio. Hec illius in deũ pietas ꝛ religio
nis vt aſſerebat celit⁹ tradite maieſtas.
A ¶ Uerũ vt ſuperi⁹ diximus cũ et
inhumata mortuoꝝ cadauera quos fa
mes ꝯſumpſerat in plateis iacerẽt ꝛ q̃s
lues vſqꝫ ad viuum interemerat nihilo=
minus inſepulti in domib⁹ manerãt q̃
ꝟo ſupereſſe videbant vrgerent inedia
clamare oẽs ꝛ ſponte xp̄ianoꝝ pietatẽ
miamqꝫ impcari quoſqꝫ pauloãte extor
res patria ꝛ domos egerãt nũc ſuppli=
citer exorare vt more ſibi ſolito viuenti
bus alimonie auxilium deferant mor=
tuis in ſepultis ſepulture iuſta ꝑſoluãt
Apud ipſos tãtũmodo miſeratiões va
lere: apud ip̃os ſolos que humanitatis
ſunt pietatiſqꝫ ſeruari. Nec tam veram
religionẽ tã ſcamentãqꝫ in oĩbus perfe
ctã vllã eſſe q̃ vniuerſis hoĩbus ꝯſulere
tãꝙ ꝓpinquis ꝛ ꝓximis ſuadeat: neceſ
ſe aliũ vllũ p̄ter xp̄ianoꝝ dñm cõfitebã
tur. Tum ꝟo noſtroꝝ populi quibus re
uera per dei grãm qđ maxime omnib⁹
mirabile fuit neqꝫ fames ĩ aliquo neqꝫ
lues fuerat dñata in nullo ꝓrſus iniu=
rie memores: more ſibi ſolito ꝛ ad miaꝫ
etiam inimicorum p̄ceptis dñicis inſti
tuti ꝯferre certatim vnuſq̃ſqꝫ ꝓut pot
rat cibos ꝛ ſuſtẽtare ac reficere pereũ
tes. Et non ſalum cibos cũ eis: ſed ꝛ a
fectum participare ex quo indigentib⁹
etiam parua ſufficere videbantur que
cum magna pietatis affectione prebe=
bantur. Illos quoqꝫ qui morbi cõtagio
ne laborabãt ad quos nullus gentiliuꝫ
nec ꝓpinquorum quidem introibat ſe=
dula ꝛ frequenti viſitatione curare: nec
pati omnino aliquid per contagiuꝫ q̃p
pe quos diuina gratia circũdaret: ca=
daueribus quoqꝫ mortuorum ſepultu=
ram deferre ꝛ que ſunt nature iuſta cõ=
plere. Ita breui igreſſu ſolo chriſtiano
rum per vrbes ꝛ vicos malorum facies
imminuta rebus ipſis atqꝫ opibus ve
ram eſſe ꝛ piam religionem chriſtiano
rum in cordibus hominuꝫ ſcripſit mul
to tenatius ꝙ tabulis ereis eam falſã
eſſe tyrannus inciderat. Igitur cũ hec
a noſtris ita gererentur ꝛ per geſtoꝝ
bonitatem tacita quadam predicatio
ne dei noſtri veritas noſceretur in…

completum videretur illud qđ
ſcriptum eſt in exodo: quia egy
ptijs erãt tenebre palpabiles ꝛ
craſſe filijs aũt iſrael erat lux in
oĩb⁹ habitationib⁹ ſuis. Pergit
nihilominus dñs de⁹ nr̃ magni
ficari in ſanctis ſuis. ꝛ cepte vir
tutis opus ꝓſperioribus ſucceſ
ſibus ꝓpagare: atqꝫ iteꝝ nobis
in obſcuro poſitis ſplẽdorẽ ſue
lucis accẽdere. Etem̃ ſcđꝫ ꝓphe
ticũ dictum cibauit nos pane la
chrymaruꝫ ꝛ potũ dedit lachry
mas ſed in menſura. Hec eſt er=
go correptionis emẽdationiſqꝫ
menſura: vt nõ imꝑpetuũ indi=
gnetur neqꝫ ineternũ iraſcat no
bis ſꝫ repropicietur ſeruis ſuis
ſperantibus in ſe.

¶ Cap̃. ix. de conſtantini aduer
ſus maxentiũ victoria in virtu=
te crucis ſibi ꝑ ſoporẽ apparẽtiſ
habita deqꝫ maximini turpi fu
ga ac ſuoꝝ ſtrage atqꝫ eius ad
deũ derelictiſ ydolis ꝯuerſiõe. A

Teniꝫ cũ
religioſiſſimus im=
perator conſtantin⁹
ꝯſtantij equi mode
ratiſſimi et egregij p̄ncipis fili⁹
aduerſ⁹ maxẽtiũ vrbis rome ty
Idẽ in hyſto. tripti. ta li. j. capitu lo. iiij. d. rãnũ bellũ pararet atqꝫ exerci=
tũ duceret erat q̃dẽ iam xp̄iane
religiõis fautor veriqꝫ dei vene
rator nõdũ tñ vt eſt ſolẽne nr̃is
initiare ſignũ dñice paſſiõis ac=
ceperat. Cũ igit anxi⁹ et multa
ſecũ de imminẽtis belli neceſſi=
tate peruoluẽs iter ageret atqꝫ
ad celũ ſepi⁹ oculos leuaret ꝛ in
de ſibi diuinũ p̄caret auxiliũ. vi
det ꝑ ſoporẽ ad oriẽtis partẽ in
celo ſignũ crucis: igneo fulgore
rutilare. cũqꝫ tanto viſu fuiſſet
exterit⁹ ac nouo ꝑturbaret aſpe
ctu: aſtare ſibi videt angelos di
cẽtes ꝯſtãtine qđ eſt in
hoc vince. Tũc ꝟo letus reddi=
dit⁹ ꝛ de victoria iã ſecur⁹ ſignũ
crucis qđ in celo viderat in ſua
frõte deſignat. Et ita celit⁹ inui
tat⁹ ad fidẽ nõ mihi vr̃ vllo infe Idẽ in hyſto. tripti= ta lib. j. cap̃.
rior cui ſilr de celo dictũ eſt ſau
le ſaule q̃d ꝑſeq̃ris ego ſum ieſ⁹
nazaren⁹ niſi qr h nõ adhuc ꝑſe
quẽs ſꝫ iã ꝯñs inuitat. Ex hic ſi
gnũ qđ in celo ſibi fuerat demõ
ſtratũ ĩ militaria vexilla trãſfor
mat: ac labaꝝ quẽ dicũt ĩ ſpeciẽ
crucis dñice exaptat. Et ita ar=
mis vexilliſqꝫ regiõis inſtruct⁹
aduerſus impioꝝ arma ꝓficit.
Sꝫ ꝛ ĩ dextera ſua manu nihilo
min⁹ ſignũ crucis ex auro fabre
iactuꝫ habuiſſe perhibetur.

¶ Uerũ nõ puto abire videri ſi
paululũ excedẽtes etiã q̃d ꝓpo
ſiti religioſus dux in hoc bello
geſſerit proferamus.

B ¶ Igit vbi diuine ꝟtutis au
xilio certus de victoria effectus
eſt alio nihilomin⁹ eſtu religio
ſi p̄ncipis animus fluctuabat q̄
ſcꝫ imperator roman⁹ et pater
patrie nominatus ꝛ qui omnes
ſi fieri poſſet qui ante ſe princi=
patũ geſſerãt pietate ꝛ religiõe
cuperet ſuperare nõ ſolũ patrie
ſꝫ ip̃i vbi rome q̃ romani impe=
rij caput eſt bellũ cogeret infer
re. nec ſine oppugnatiõe patrie
quã tyrann⁹ obſederat reddere
poterat patrie libertatẽ. Auge=
bat hic anim⁹: ꝛ die noctuꝫ deũ
cui ſe iã familiareꝫ ſenſerat p̄ca
bat: ne dexteraꝫ ſuaꝫ quã ſigno
muniuerat ſalutari cruore ro=
mani ſãguinis macularet. Hoc
ei die noctuqꝫ poſcenti preſti=
tit diuina prouidentia. Et cum
iam non procul a ponte Mol=
uio caſtra poſuiſſet ecce ſubito
velut vi diuina correptus Ma=
xentius agitur in occurſum. Et
prouens vrbis rome portis ſe
qui ſe reliquum exercitum iu=
bet. prioꝛqꝫ ipſe obuius precur
rit armatus. Iuſſerat autem na
uibus ad diſcipulam compoſi=
tis fluuiũ ſterni ꝛ ſuppoſitis põ
tib⁹ exequari. vt ergo ip̃e eques

⁊ p̄curſoꝛ oblitus operis ſui cū
paucis aggreſſus eſt pontē ſub=
ſedere naues: ⁊ in profundū di=
uerſus totiꝰ belli futuras cedes
vniꝰ nefandi capitis ſui dirimit
interitu: atqꝫ impollutā religio=
ſi principis dexterā a ciuili cruo

Idem i hyſtoria triptita. lib. j. c. y. in fi.

re ſeruauit. Tum vero nihil mi=
nus in hoc q̄ꝫ i Moyſeo atqꝫ he=
breoꝝ populo geſtū videres vt
digne ēt ſuper his dici deberet
Currus pharaonis ⁊ ꝟtutē eiꝰ
proiecit in mare. Electos aſcen=
ſores ternos ſtratores demerſit
in rubrū mare. Ponthū adope=
ruit eos. Ita nāqꝫ maxentiꝰ atqꝫ
ij qui cum ipſo erāt armati ſatel
lites demerſi ſunt in profunduꝫ
pontibuſqꝫ his deuolutꝰ eſt q̊s
ad religioſi principis aptauerat
exitiū. Sed ⁊ illud ſuper eo ꝯpe
tenter diceret̃. Lacum aperuit ⁊
effodit eū ⁊ incidit in foueā quā
operatꝰ eſt. Conuertet̃ doloꝛ eiꝰ
in caput eiꝰ et in verticem eius
iniquitas eius deſcēdet. Hec im
pijs cōpetenter aptant̃. Conſtā=
tino vero tāq̄ꝫ famulo dei digne
illa iungent̃ que moyſes poſt vi
ctoriā ꝓſtratis cecinit inimicis.
Cantemus dño glorioſe eñ ho=
norificatus eſt equū ⁊ aſcenſorē
proiecit in mare. Adiutor ⁊ ꝓte=
ctoꝛ meus eſt et factus eſt mihi
in ſalutē. Quis ſil̃is tibi in dijs
deus quis ſimilis tibi glorioſus
in ſanctis mirabilis in claritate
faciēs prodigia. Hec etiā ſi non
verbis rebus tñ geſtiſqꝫ conſtā=
tinus ipſi a quo victoriam me=
ruerat excelſo cōcinēs deo vrbē
romā triumphaturus ingredit̃:
Tum vero leti omnes cum con=
iugibus ac liberis. Senatus po
puluſqꝫ romanus ingenti peſte
liberati ⁊ iugo tyrannice imma=
nitatis exempti conſtantinū ve=
lut auctorem ac reſtitutorem li=
bertatis excipiūt. Ille tñ nec ad
laudes acclamantis ppl̃i nec in
plauſum tāte vrbis ac talis ani
mos relaxabat. Neqꝫ ſue ꝟtuti rem ge
ſtā: ſed diuino muneri deputabat. Sta=
tim deniqꝫ vbi imagines ſibi ob honoꝝ
triumphāti ſenatus erexit vexillū dñice
crucis i dextera ſua iubet depingi ⁊ ſub=
ter aſcribi: q2 in hoc ſigno ſingulari ſi=
gno qd̊ vere eſt virtutis inſigne vrbem
Romā ſenatūqꝫ ⁊ ppl̃m Romanū iugo
tyrannice dñationis ereptuꝫ priſtine li
bertati nobilitatiqꝫ reſtitui.

C ¶ Per idem tp̄s conſpirante etiaꝫ
tum ſecum. Licinio nondum enim in id
veſanie inciderat quo poſtmodum dila
pſus eſt. Sciētes ⁊ profitentes auctorē
ſibi bonoꝝ omnium deuꝫ vna eademqꝫ
ſententia legē ſtatuunt in qua deū chri=
ſtianorum pleniſſimis laudibus proſe=
quuntur: ⁊ ipſum ſibi auctorē totiꝰ ꝟtu
tis atqꝫ operis profitentur ipſumqꝫ de
tyrāno preſtitiſſe victoriam. Et ideo ab
vniuerſis huic venerationē cultūqꝫ de=
ferendū. Hanc legem etiā ad Maximi=
nū qui tunc orientis partibꝰ dñabatur
amicitiaſqꝫ eoꝝ expetere videbat̃ emit
tunt. At ille ingentibus imperatoꝝ re=
bus geſtis perterritus: tāetſi que ſcribe
bant̃ cōtraria ſibi ⁊ aliena mētis ſue ꝓ=
poſito viderentur tñ qm̄ reſiſtere nō au
debat: ⁊ rurſuꝫ aliene auctoritati cedēs
inuitus videri in hoc veniſſe erubeſce=
bat metu ſimul ac pudore vſus miſerri
mis conſiliarijs ſtatuit velut ex ſuo ar=
bitrio atqꝫ auctoritate legē pro xp̄ianis
ſil̃is ſententie promulgare. In qua aſſe
ueraret maioribꝰ quidē ſuis prioribus
auguſtis viſum fuiſſe xp̄ianorum gentē
tanq̄ꝫ deoꝝ cultui aduerſam penitꝰ eſſe
delendā. Se quoqꝫ aliquādiu ratum ſi=
mili debere vti ſnia. Sed qm̄ eo magis
gens iſta propagetur ⁊ creſcat quo ma=
xime putat̃ inhiberi velle ſi potius vt ſi
quidē blādis quis ad deoꝝ cultū ꝑſua=
ſionibus acq̊eſcat recipiatur. Nullius
vero cogatur inuitus: ſed habeat in ar=
bitrio ſuo quo q̊ſqꝫ velit ritu colere deū
neqꝫ pro hoc cōmotionē vllā vel pertur
bationē prouincialibus inferendā. Hec
maximinus ad Sabinū prefectū ſcribit
cum tñ oēs ſcirent eum non ita animo
gerere: ſꝫ ſimulata hac humanitate de=
cernere. Deniqꝫ noſtrorum nullus au=
debat vel conſilia agere vel in publico
quicq̄ꝫ qd̊ ad religionem pertinet com=
mouere: ideſt vel eccleſias reparare vel
ſi quid huiōi vſus noſter poſcebat exple
re qd̊ fieri lex ad eum ab imperatoribus
miſſa cenſebat. Sed ille impius ⁊ mēte
ferox hoc ſolū q̄ꝛ meſtus extorquebatur
indulſerat: nec in aliquo mutauit affe=
ctum donec digna in euꝫ verbera vltio
diuina proferret. Et enim cū contra me
ritum ⁊ procacitatem mētis ſue vel no=
men auguſti vel imperiū preſumpſiſſet
vir in quo nihil prudentie nihil ſobrie=
tatis aut moderationis inerat arrogan
tia tumidus ⁊ ſuperbia inflatus extolli
⁊ erigi etiam aduerſum regni ſocios ce=
pit. In quibus regalis inſtitutio moruꝫ
probitate ⁊ ſobrietatis ac religiōis gra
tia refulgebat. Audet igitur primo ſe in
ter eos honore conſtituere priorē: ac nō
multo poſt rupto federe bellū. Licinio
conatur inferre: ⁊ breui oīa perturbans
modo vrbes quatere modo exercitū fa=
tigare. Ad vltimum fretus demonibus
⁊ numine deoꝝ ſuorum cū immenſa mi=
litum multitudine procedit ad bellū. ſꝫ
victoria illum qui deo atqꝫ hominibus
inuiſus erat refugiens ad partē alterā
trāſit. Et cū ferro cecidiſſet eiꝰ exercitꝰ
pauci qui ſuperfuerant videntes eū mi
litum copijs ⁊ diuino fauore nudatum
manum fortioribus tradunt. At ille ſi=
mul vt ſe a dijs ſuis deceptum ⁊ ab ho=
minibus deſertum videt: detractis im=
perij inſignibus que nec decenter vnq̄ꝫ
geſſerat turbis ſe calū fugitantium per
miſcens turpiter atqꝫ infeliciter bello
exemptus ꝑ agros ac vicos latitās tan
dē ad ea loca q̄ hoſtibꝰ carere videbant̃
euaſit nauis ſuis perſuaſionibus illud
multo verius eſſe perſentiens qd̊ diui=
na ſcriptura pronunciauerat dicēs. Nō
fit ſalus rex per multitudinem virtutis
ſue: nec gigas ſaluꝰ erit in multitudine
fortitudinis ſue. Fallax equus ad ſalutē
in habundantiam autem virtutis ſue
nō erit ſaluus. Ecce oculi domini ſuper
timentes eum ſperantes ſuper miſeri=
cordia eius vt liberet a morte animas
eorum.

D ¶ Igit̃ cuꝫ oī dedecore atqꝫ igno
minia tyrannus. Poſtea quā regreſſus
eſt ad ꝓpꝛia. Primo tāquā furore quon
dam ſe digno accenſus plurimos ſacer
dotes deoruꝫ ſuoꝝ ⁊ diuinos quos an=
tea mirabatur: ⁊ quoꝝ reſponſis confi=
dens bella cmomouerat vt deceptores
fallaceſqꝫ ⁊ qui ſalutē ſuā regnūqꝫ ꝑdi=
diſſent interfici iubet. Poſt hec gloriam
laudēqꝫ deo xp̄ianoꝝ refert: ⁊ ſera peni=
tentia cōuerſionem in ipſa vite ſue dā=
natione meditatus cū grauiſſimā mor=
tē morbis erga ſemetip̄m certātibꝰ du
ceret legē ꝓ libertate ac ſecuritate xp̄ia
noꝝ ſcribit: cuiꝰ exemplū infra ſcriptuꝫ
eſt. Imperator ceſar galerius maximi=
nus germanicus ſarmaticus pius felix
inuictus auguſtus. Indeſinenter curaꝫ
ꝓuincialiū noſtroꝝ gerentes ⁊ vtilitati
bus eorum vel cōmodis cōſulētes q̄ ad
cōe ⁊ publicum bonum ſpectant queqꝫ
animis cunctoruꝫ chara ⁊ iocunda ſunt
nunq̄ꝫ deſinimus prouidere. Unde co=
gnitum eſſe omnibus nō dubito mani=
feſteqꝫ compactū: ex fomite quo iuſſum
fuerat a diuis principibus diocletiano
⁊ maximiano parentibus noſtris inhi=
beri cōuentus chriſtianoꝝ plurimas di
reptiones ⁊ predas ab officialibus fa=
ctas idqꝫ per dies ſingulos in detrimē
tum noſtrorum prouincialiuꝫ profeciſſe
(quorum nos curam precipuam habe=
re geſſimꝰ) ita vt bonis ſuis pene ac pr̄i=
monijs euoluerent̃. Super hac re anno
preterito legem dedimꝰ vt ſi quis vel=
let genti huic vel religioni adherere a
nullo prorſus voluntas eiꝰ ac propoſiti
libertas impediret̃: ſed ſatiſfaceret ani
mis ſuis atqꝫ haberet licentiā abſqꝫ vl=
lo metu vel ſuſpitione agere qd̊ liberet.
Uerum ne nunc quidem latere nos po=
tuit quod quidam ex iudicibus tēpta=
uerint permouere rurſum prouinciales
noſtros: ⁊ velut ex nr̃a eos auctoritate
turbare quo ſcilicet pigriores erga reli
gionem quam diligunt redderent̃. Igi
tur vt in poſteruꝫ omnis metus vel am
biguitas auferatur huius edicti noſtri
lege ſancimus vt cunctis innoteſcat li=
cere his qui xp̄ianam ſectā religionēqꝫ
venerantur hac noſtre indulgentie lar=
gitate vt vnuſquiſqꝫ queādmoduꝫ vult

⁊ ꝓut animo liget religioni huic ſolē=
nitatiq̄ deſeruiat. Sed ⁊ orationum do
mos .i. dn̄ica ſua vt inſtaurent ꝓ volun=
tate permittimꝰ. Sane quo in oībus cu
mulatioꝛ habeat̄ hoc noſtra largitio ēt
illud ac lege ſancimus vt ſi que domus
agri vel quelibet predia ex xp̄ianoꝝ bo
nis ante hac parētum noſtroꝝ preceptꝫ
ad fiſci ius fuerant ſociata ſi qua etiam
ibi ab aliquo cōpetita ſunt vel ſi qua di
ſtracta aut dono in aliquē collata. Hec
omnia in antiquū ius xp̄ianoꝝ p̄cipimꝰ
reuocari dominiſq̄ ꝓprijs vniuerſa re=
ſtitui vt ⁊ in hoc oēs pietatis noſtre be=
neficiuꝫ capiāt. Talibꝰ maximinus nūc
demum vtit̄ legibus q̄ ante annū nō in
tegrū ereis aduerſum nos tabulis tāq̄
ineternū permanſuris ſanxerat penas.
In quibꝰ nos velut impios vrbibus et
agris exules ac totius pene terre profu
gos effici iuſſerat. Uerum ne nūc quidē
erat eiꝰ integra et ex corde cōuerſio. Sꝫ
velut precium quoddā huiuſcemodi le
ges offerebat deo. Et qm̄ deoꝝ ſuorum
ſpes eū prius in bello deceperat ꝑ hec
tanq̄ mutatis patrocinijs bellum tem=
ptabat adoriri. Ignorans vaniſſimus:
q̄ ab hoībus neq̄: ad prauū inceptū ne=
q̄ officijs deq̄ premijs pōt redimi deꝰ.

¶ Cap. x. quō maximinus in grauiſ
ſimū morbū incidit ⁊ xp̄ianoꝝ perſe
cutores deſtruunt̄ quapropter xp̄ia=
ni in pace inceperunt viuere.

IGitur cuꝫ om
nibꝰ copijs inſtruxiſſet exer
citū belluq̄ parauiſſet iniu=
ſtum: doloribꝰ internorum
viſceꝝ correptus vehemēter exagitari
cepit: ita vt ne ſtratis quidem recubare
poſſet.

A ¶ Sed exiliēs e cubili ſuo ſepe ꝓ=
nus elideret̄ in terrā. Tū deinde homo
edax: ⁊ q̄ vino ſemꝑ repleret̄ nūc ne ſum
mis quidē labris degustandū reciperet
cibū aut odore tenus vinū ſumeret. Ita
carnibꝰ inedia ⁊ ariditate ꝯſumptis: hoc
ſolū ꝓfecit infelix: q̄ in vltimis vite poſi
tus iuſtā eſſe vindictā dei: ⁊ ſcelerū ſe pe
nas merentē ꝓfitet̄ expendere. Ad vlti=
mū tn̄ morbo priꝰ luminibꝰ amiſſis: tūc

magis quid aduerſum xp̄m ipietatꝫ ad=
miſerit vidēs viuendi finē fecit. Sꝫ de=
functo eo q̄ erga xp̄ianos nunc inaudita
crudelitate nūc ſimulata venia agebat
aperta indulgētia: legitimoꝝ principū:
⁊ abſq̄ vlla iam ſuſpitiōe: eccleſiarū ſta
tus multo etiā clarior q̄ꝫ prius fuerat re
parari cepit. Uerbū vero dei ⁊ doctrina
xp̄i lōge glorioſius ⁊ liberius propaga=
bat̄. Tū vero inimicis fidei penitudo vl
tima atrocitatis ⁊ crudelitatis ſue fie=
bat: ita vt puderet eos aſpectꝰ ipſe pu=
blicꝰ: nec eleuare oculos in hoīm facieꝫ
auderent. Etenim cum primū ipſe Ma
ximianus impialibus edictis tyrānus
⁊ impius ⁊ deo atq̄ hoībus inuiſus fuiſ
ſet ꝓnunciatus: tabuleq̄ eius picte vel
imagines eree alie deici ac p̄cipitari iu
berent̄ alie vero atris fucate coloribus
oblitterari: tanta ſubito rerū facta con=
uerſio eſt: vt eius q̄ dudū aduerſus xp̄ia
nos de pene eternitate cenſebat: nūc ēt
nomē aut repelleret̄ de memoria hoīm
aut cum opprobrio ac de decore ſerua=
ret̄. Iudices quoq̄ eius quos in tyrāni=
cis dn̄ationibꝰ miniſtros ſceleꝝ habue
rat legitimi princeps velut impietatis
⁊ crudelitatis ſatis eiꝰ ſatellites interfi=
ci iuberēt. In quibus maximus flagitio
rū eiꝰ ſignifer Peuſediꝰ fuit qui ſecūdo
ab eo ⁊ tertio cōſul prouectꝰ eſt: ac p̄fe=
cture tenuit culmen. Sed ⁊ quintianus
ſil̄iter primis apud eū honoribus fun=
ctus q̄ in egypti partibꝰ aduerſus xp̄ia
noꝝ ſanguinē inaudita ſeuitia ⁊ crudeli
tate graſſatus eſt. Sꝫ ⁊ alij plurimi per
quos maximini impietas fomēta ꝯcepe
rat. In q̄bꝰ ⁊ theotegnus vltorē tandeꝫ
ꝓphanoꝝ actuū eſſe cōperit deū. q̄ cōſe
crati apud Anthiochiā ſimulachri grā:
etiā p̄ſidalibꝰ a Maximino faſcibꝰ fue=
rat honoratꝰ. Sed cū liciniꝰ veniſſet an=
thiochiā et magice artis ſtudioſos ad
penā iuſſiſſet inq̄ri: ſacerdotes illi atq̄
aruſpices noui illi ſimulachri: horuꝫ vel
ſocijs vel etiā magiſtri deprehēduntur.
Cūq̄ ab his inquireretur quo pacto vel
reſponſa redderet ſimulachrum: vel ꝓ=
digia quedam facere videret̄: diſſimula
re primo: poſtea tn̄ artius interrogati:
totius ludi ꝯpoſitā ⁊ cōpaginatā machi

nam pandunt: ⁊ arte Theotegni faten=
tur cuncta fucata. Igitur p̄mo omnium
ipſum tante deceptionis auctorē Theo
tegnon tum deinde ceteros magice ar=
tis miniſtros: q̄s ille ſacerdotes nouel=
li demonis atq̄ arupiſces collocaret: di
gnis excruciatos ſupplicijs occidi iu=
bet. Quibꝰ adduntur etiā filij Maximi
ni: quos ille iam imperij ſocios aſſum=
ſerat. Sed ⁊ propinquos eius qui ſe ob
huiuſcemodi neceſſitudinem moleſtiſſi
mos erga ciues ⁊ prouinciales exhibue
rant: paribus ſupplicijs afficit: ſtulti et
vecordes: qui non audierūt cōmonitio=
nem diuinarum litteraꝝ dicentem No
lite confidere in principibus: neq̄ in fi=
lijs hoīm quibus nō eſt ſalus. Exiet ſpi
ritus eius ⁊ reuertet̄ in terrā ſuam: in il
la die peribunt omnes cogitationes eo
rum. Nos auteꝫ quibus ſpes ⁊ ſalus in
omnipotente deo conſiſtit et in rege om
nium xp̄o ſaluatore ad redemptorē ani=
marū noſtrarum: ⁊ correptionem liben=
ter ab ipſo ſuſcipimus ⁊ pacem veniāq̄
ab ipſo ſimiliter expectamus.

B ¶ Igit̄ poſteaq̄ repente deo atq̄
hominibus inuiſum ſcōm q̄ ſupra expo
ſuimus: interijt impiorum hominū ge=
nus: ita vt merito in his cōpletum vide
retur: quod predixerat ſpirituſſanctus.
Uidi impium ſuperexaltum et eleua=
tuꝫ: ſicut cedros libani: ⁊ tranſiui: ⁊ ecce
non erat et queſiuit locum eius et non
inueni. Omni nube deterſa letus iam
dies ⁊ ſolito clarior illuxerat terris atq̄
eccleſijs chriſti ſplendor ſui ſolis effulſe
rat: nec vſq̄ qui hoc aliter reſpiceret li=
uidus ſupererat oculus. Sed cūcti mor
tales tyrannice que preterierat crudeli
tatis horrore: etiam ſi nondū fide vatis
tn̄ que noſtra ſunt amplectētes: vniuer=
ſi pariter deū verum pijs eſſe auxilio fa
tebantur firmāq̄ eſſe ſpeꝫ in chriſto ſpe
rantium ꝯprobabāt. Ex quo aderat cū=
ctis velut diuino munere infuſa leticia
maxime videntibus ea loca que paulo
ante impijs tyrannorum machinis fue=
rant deſtructa: rediuiua conſtructione
clariora ⁊ excelſiora ꝯſurgere templaq̄
excelſa ꝑ humilibus conuenticulis ele=
uari. Iuuabat enim chriſtianorum prin

cipum fauor: ⁊ legiſlatione religioſa ala
cres noſtros animos eo amplius ani=
mabat: dum et ad perſonam epiſcopoꝝ
frequentius ſcriberent: et honorem ſa=
cerdotibus cuꝫ ſumma veneratione de=
ferent: ſed et impendiorum ſumptus be
nignus largirētur. Interea feſtiuitates
a noſtris frequentiſſime gerebantur cū
omni letitia et exultatione per vrbes et
loca ſingula eccleſiarum dedicationibꝰ
celebratis. Congregabant̄ in vnū ſacer
dotes: nec pigebat ēt longe poſitos cō=
uenire: q̄ nullū longū videbat̄ ſpatiuꝫ
charitati. Concurrebāt etiā ppl̄i ad po
pulos: et tanq̄ vere membra vnius cor=
poris chriſti: iungi ſibi inuicē ſociariq̄
gaudebant vt videretur in eis comple=
ri figura illa prophetia que cum ſacra=
mento quodam predicata eſt dicens.
Quia congregabatur os ad os: et iun=
ctura ad iuncturam. Quibus etiam vnꝰ
ſpiritus ineſſe omnibus infuſus mem=
bris: vna anima merito dicitur. q̄ ⁊ vna
omnibus fides: ⁊ vnus ab omnibus co=
litur deus: atq̄ ex vno ore hymnos om=
nes concinunt deo. Iam vero ingens
in ſacerdotijs ⁊ miniſterijs atq̄ in oībꝰ
que ad religionis obſeruantiam ꝑtinēt
gratia refulgebat: aſtabant hic pſallen=
tium chori: iuuenes ⁊ virgines ſenes cū
iunioribus laudabant nomen domini.
Hic miniſteria ordinatis ac diſpoſitis
vicibus agebantur. Pontificum quoq̄
ſacerdotū conceſſus ipſa canitie venera
bilis eminus prefulgebat. Iam vero ſi
quis per gratiam dei inſpiratꝰ ſermonē
proferret ad ppl̄m cū omni ſilentio ora
cunctoꝝ in eū: oculiq̄ conuerſi tanq̄ ce
litus ſibi per eū denunciari aliq̄d expe=
ctabant. Tanta auditorum reuerentia
tantus ordo in ſacerdotibus ſeruabat̄.
Inde alius atq̄ alius: ⁊ nō ſolū duo vel
tres ſicut apoſtolus dixit ceteris exa=
minantibus loquebantur: ſed ⁊ quātiſ=
cunq̄ dabatur ſermo in apertione oris
ſui: vt magis conſtaret in eis illud quod
moyſes dixerat. Quis dabit omnem ec=
cleſiam dei prophetare. Nuſq̄ enim li=
uor aderat nullum pulſabat inuidia dei
dona dei populis miniſtrabantur vnuſ
quiſq̄ ſecundum quod ſcriptum eſt ad

edificationem eccleſie abundare quere
bat et omnem hec in charitate gerebā-
tur ita vt ſe honore inuicem peruenirēt
⁊ alter alterum ſeſe diceret meliorem.
Nam ſimpliciores quiqꝫ ammirabaⁿ-
tur ⁊ ſuſcipiebant eos qui per ſapiētiā
verbi populos inſtruebant. Sapientes
vero et eruditi viri preferebant eos q̇-
bus pura vita ac ſincera ſimplicitas: of
ferendi deo hoſtias maiorem fiduciam
dabat eiſqꝫ immolandi ſacrificij per-
mittebatur officium quos familiarior
vite ſimplicitas in cordis puritate ſer-
uabat. Sic ſummo ſtudio perquirebat
alter in altero quod preferret.

¶ Igitur cum tali ſimplicitate eccle
ſiarum gloria apud deum hominesqꝫ ꝓ
ficeret: ⁊ imago quedam celeſtium ha-
beretur in terris: ſuper omnia quoqꝫ re
ligioſus princeps Cōſtātinus exulta-
ret in talibus: ac per dies ſingulos fide
⁊ religione creſcens inexplebili gaudio
de eccl'iarū ꝓfectibus repleretur. Sa-
cerdotibus etiam dei nō credebat ſuf-
ficere ſi ſe equalem preberet: niſi eos a
longe p̄ferret: ⁊ ad imaginem quandā
veneraretur diuine preſentie. Cumqꝫ
pro his omnibus non iam vt impera-
tor ſed vt pater coleretur a cunctis: nō
tulit infelix inuidia vel noſtrorum pacē
letis ſucceſſibus creſcere. vel illius er-
ga nos ſtudia inquaſſata durare. Et eñ
Licinius qui primo quaſi ꝓbitate mo-
rum et vite integritate ac merito virtu
tum: non ſolum ab eo in ſocietatem re-
gni fuerat aſcitus verum ⁊ propinqui-
tatem ex coniunctione ſuſceptus (ſoro-
rem namqꝫ Conſtantini in matrimoniū
acceperat) (videns imperatorem non tā
vi ⁊ metu: quam amore ⁊ religione om-
nibus imperare: atqꝫ in ſumma venera
tiōe cūctis eſſe mortalibus: ⁊ precipue
chriſtianis humano vitio pulſatus: im
mo inhumane inuidie: clade percuſſus
occultis inſidijs primo decipere egre-
gium principem parat idqꝫ q̄ꝫ maxime
per familiares ac miniſtros molitur.
Sed ille nihil quidem de eius dolis et
fraudibus ſuſpicatur: tamen quia toti⁹
erat confidens in deo: ad omnia ſe illo
ſigno quod ei celitus monſtratum fue

rat muniebat: nec vllis per hoc inſidijs
fieri obnoxius poterat. Verum Licini⁹
vbi neqꝫ beneficiorū memoria: neqꝫ affi
nitatis gratia reprimere immanitatem
conſcepti ſceleris poterat neqꝫ tamen ei
per occultas machinas inſidie procede
bant: ratus ꝙ imperator chriſtianorū
precibus iuuaretur: ⁊ ideo tutus rema
neret: ſtulta iracundia permotus. Im-
perator quidem apertum bellum indi-
cit: regniqꝫ fidē ſocietatemqꝫ contami
nat. Noſtros ꝟo priuato ⁊ ſpeciali odio
ꝑſequi parat: hec in querela deuocās ꝙ
non ita ꝓ ſe ſicut ꝓ Conſtantino xp̄ia-
ni in ſolemnibus ⁊ ex p̄cepto ſibi tradi-
tis orationibus excubarent. Verſa igit̄
vice: is qui pauloante acerrime in eos
vindicauerat: q̇ tyrannoꝝ tp̄e aduerſū
xp̄ianos aliq̇ crudele molliti ſūt: nūc in
noſtros tela contorquet ⁊ tyrānidis ſue
p̄nia ſacrilegia noſtroꝝ cruore delibat
Primo namqꝫ omnium de palatio ſuo
ſi quis chriſtianus eſſet exire iubet: tū
de deo in militia. Poſt hec ꝓfecit peſtē
⁊ tyrānicis edictis ſtatuit omnes qui ſe
xp̄ianos ꝓfiterent̄ in carcerē trudi. Sta
tim tn̄ inuenit aliq̇d in q̇ priores crude
litate ſuperet. Addit edicto vt ne quis
alicui miſſo in carcere cibū vel potū de
ferat dicens: iniquū eſſe miam fieri atqꝫ
humanitatē p̄beri ijs quos ip̄e ſuis legi
bus ↄdēnaſſet. Et ita multitudines in
carcerem retruſe inedia necabant̄. Sed
ꝑ hoc putabat adhuc occultiorem eſſe
tyrannidem ſuā. Verum creſcente ani-
mi ſeuitia: etiam hoc parū videtur cōti
nuo in epiſcopos ceteroſqꝫ ſacerdotes
dei rabiem crudelitatis extendit. Et ꝓ̇
mo oīm nobiliores quoſqꝫ ⁊ quos fa-
ma clarior extulerat vel ſapientie ⁊ do-
ctrine opinio cōmēdauerat: callida ar-
te circonuenit: ⁊ eos aut iniuriaꝝ reos
fieri aut cuiuſlibet alterius ficti crimi-
nis precipiens. nullaqꝫ negocij inquiſi-
tione habita puniri hoc ſolo quo defe-
rebantur iubebat: Jam vero poſt hec
inaudito omnibus ſeculis credulitatis
modo omnes qui contaminatis ſacrifi
cijs acquieſcere noluiſſent: non tortori-
bus vt preceſſores ſui tyranni faciebāt
neqꝫ cruciatibus ac ſupplicijs tradi

debat: ſed lanionibus dari: vt eos por-
corum more ſuſpenſos deſpicatoſqꝫ et
codicib⁹ ſuppoſitos ꝑ fruſta cederent:
⁊ in partes diuiſos: in mare ad pabulū
piſciū proijcerent. Eccleſia quoqꝫ quas
ſuis iam temporibus cōmunibus edi-
ctis extrui fecerat rurſū ipſe ſubuerte
re: ⁊ ꝑ oīa ſatis agere quatin⁹ cūctos qui
añ ſe fuerāt tyrānos crudelitate ſupa-
ret. Preterea ⁊ leges ſi q̄ apd̄ romanos
bñ ⁊ honeſte a maiorib⁹ late fuerant in
barbarorum ritum conuertere auaritie
quoqꝫ inſatiabiliter ſtudere ſenſus in-
nouare ⁊ agros cultoribus vacuos tri-
butis replere. Preterea ſi quos iniquis
factionibus circumuentos in exillium
miſiſſet horū vxores legitimis mr̄imo
nijs auulſas: ſeruis ſuis ac ſatellitibus
iūgere. Ipſe vero etiā cōtra etatis ſue
vires adulterijs ⁊ corruptione virginū
delactari. Verum vbi huiuſcemodi ar-
mis ⁊ virtutibus inſtructus tyrannidē
ferocius cepit agitare. Conſtantin⁹ aūt
qui erat veris virtutibus adornatus ⁊
perfecta in deum pietate munitus: tot
tantiſqꝫ flagicijs ire obuiam parat nec
difficultas aliqua victorie fuit: vbi et
cauſa iuſtior et fides purior: et virtus
eminentior habebatur. Deiectoqꝫ lici-
nio: atqꝫ omni memoria tyrannice dn̄a-
tionis ablata ſoliditatē romani regni
cum filijs ſolus obtinuit. Tū vero ſta
tus quidem reipublice equabili mode-
ratione: ⁊ cenſura digniſſima Romani
nominis habebatur. In nationib⁹ bar-
baris met⁹ ingēs. In ꝓuincialib⁹ vero
metu deuotio animi maior erat. Quie-
ta omnia et tranquilla ab hoſtibus bel
liſqꝫ ciuilibus: leti ſecuriqꝫ cūcti morta
les pacē agitebāt. Eccleſiaꝝ vero glo-
ria incredibile m ēorata eſt: quāto reli-
gioſi imꝑatoris ſtudio adolauerit: quā
taqꝫ ei⁹ cura etiā erga ſumptū indulgē
tiū fuerit. Ardēs nāqꝫ i fide dei anim⁹
⁊ begnignū ingeniū atqꝫ clemēs: bonis
opibus paſcebat. Intantū vero p̄ntiū
reꝝ bonitas ⁊ trāquilitas obtinebat vt
obliuionē p̄teritoꝝ pareret malorum.
Editis nāqꝫ freq̄ntibus per oēm locū
ꝓpoſitis: nō ſolū tyrannicas aduerſum
chriſtianos depulerat leges: viſqꝫ ciui-

le rediderat. verū ⁊ priuilegia plurima
eccleſiaſtica ac ſummos honores ſacer
dotib⁹ detulit. Jta deo atqꝫ hoībus ca-
rus ſummā Romani regni: cum religio
ne puratum etiam virtute animi ac mo
deratione ſupra omnes qui prius fue-
rant procurabat.

¶ Euſebij Ceſarienſis hyſtorie ec-
cleſiaſtice explicit liber nonus.

HUcuſqꝫ no-
bis Euſebius rerum in
eccl'ia geſtaꝝ memoriā
tradidit. Cetera vero q̄
vſqꝫ ad p̄ſens tp̄s ꝑ or-
dinē ſubſecuta ſunt: q̄ vel in maiorū lit
teris reperimus: vel nr̄a memoria atti
git patris religioſi p̄ceptis. ⁊ in hoc pa
rentes q̄ꝫ poterimus breuiter addem⁹
Hec etiā decimo libro eccleſiaſtice hy
ſtorie continentur.

¶ Incipit liber. x.

¶ Cap. j. de cōuocatione concilij ni-
ceni ꝓpter hereſim arrij heretici.

CUm apd̄ ale
xandriā poſt achillam q̇
petro martyrij ſucceſſe-
rat: Alexāder ſacerdotiū
ſuccepiſſet: q̄ pax noſtris
⁊ quies a ꝑſecutionib⁹ erat atqꝫ eccl'ia
rū gl'ia ↄfeſſorū meritis gaudebat pro-
ſperitas reꝝ noſtraꝝ domeſtica ↄtētio
ne turbat̄. Etenī pbr̄ quidā apud Ale-
xandriā arrius noie: vir ſpecie ⁊ forma
magis q̄ꝫ virtute religioſus ⁊ glorie lau
diſqꝫ ⁊ nouitatis improbe cupidus pra
ua quedā de fide xp̄i ꝓferre ⁊ q̄ antea
in queſtionē nūq̄ꝫ venerāt cepit abſcin
dere ac ſeparare ab illa eterna ⁊ ineffa
bili dei patris ſubſtantia vel natura fi-
lium conabatur. Que res plurimos in
eccleſia conturbabat. Sed cum alexan
der ep̄s natura leuis: ⁊ q̇etus aſſiduis
commonitionibus. Arrium cuperet a
prauo incepto et aſſertionibus impijs
reuocare: nec tamen res ex ſententia ꝓ
cederet: ꝙ pleroſqꝫ iam contagio peſti-
fere aſſertionis infecerat non ſolū apd̄
alexandriam: verum ⁊ per alias: vrbes
prouinciaſqꝫ diſperſa: pernitioſum fo-

re credens ſi diſſimularet alijs plurimis conſacerdotib⁹ ſuis rē indicat Queſtio latius innoteſcit: ſermo vſq3 ad aures religioſi principis: q̄ppe q̄ in omni ſtudio ⁊ diligentia curaret que noſtra ſunt peruenit. Tum ille ex ſnīa ſacerdotū apud vrbem. Niceem epiſcopale conſiliū cōuat ibiq3 Arriū trecētis ⁊ .xviij. epiſcopis reſidentib⁹ adeſſe iubet: ac de eius ꝑpoſitionibus ⁊ queſtionibus iudicari.

Cap. ij. quō cōſtātin⁹ in ꝯcilio illo noluit iudicare de querelis q̄ inter epiſcopos verſabant̄.

SEd ī eo concilio ammirabile factū principis nō puto reticēdū. Et eīn cū ex oībus pene locis epī ꝯueniſſent ⁊ vt fieri ſolet diuerſis ex cauſis inter ſe iurgia quedā detuliſſent interpellabat̄ frequēter a ſingulis offerebant̄ libelli culpe ꝓferebantur: ⁊ magis ad hoc q̄3 ad id pro quo ventum fuerat animos dabāt. At ille videns ꝙ ꝑ hmōi iurgia cauſa ſummi negocij fruſtraretur diē certam ſtatuit que vnuſquiſq3 epoꝝ ſi quid q̄rimonie habere videretur deferret. Et cum reſediſſet: ſuſcepit a ſingulis libellos. Quos ſimul oēs in ſinu ſuo ꝯtinēs: nec in eis q̄d ꝯtineret̄ aperiens ait ad epos. De⁹ vos ꝯſtituit ſacerdotes: et poteſtatē vobis dedit de nobis q̄3 iudicādi ⁊ iō nos a vobis recte iudicamur. Uos āt nō poteſtis ab hoīb⁹ iudicari ꝓpter qd̄ dei ſoli⁹ inter vos expectate iudiciū ⁊ vr̄a iurgia q̄cūq3 ſunt ad illud diuinū reſeruent̄ examen. Uos etem̄ nobis a deo dati eſtis dij ⁊ conueniens non eſt vt homo iudicet deos ſed ille ſol⁹ de quo ſcriptum eſt. Deus ſtetit in ſynagoga deorum in medio autem deos diſcernit. Et ideo his omiſſis illa que ad fidem dei ꝑtinent abſq3 vlla animoꝝ cōtentione diſtinguite. Cū3 hoc dixiſſet: omnes ſimul querimoniaꝝ libellos iuſſit exuri: ne innoteſceret vlli hominū ſimulatio ſacerdotū. Uerū cū ꝑ dies multos in epoꝝ conſilio fidei queſtio verteret̄: ⁊ nōnulli diuerſa ſentirent ac vehementer ceptis arrij fauerent cōplures tn̄ erant q̄ impiū arrij execrarētur inceptū3. Cūq3 in eodē cōcilio eſſet ꝯfeſſorū magnus numer⁹ ſacerdotū: oēs arrij nouitatib⁹ aduerſabant̄. Fauebāt ꝟo ei viri ī q̄ōnib⁹ calidi ⁊ ob id ſimplicitati fidei aduerſi.

Idē in hy. tri ꝑ. li. ij. ca. ij. ⁊ xj. b. j. ſacerdotib⁹ xij. q. j. futurā

Cap. iij. q̄ a ſimplici ſacerdote dialecticus in verbo dei ſupatur ⁊ xp̄ianus efficit̄.

QUātā vero ꝟtutē habeat ſimplicitas fidei etiam ex ijs q̄ inibi geſta reſerunt̄ agnoſcim⁹. Et eīn cū ꝓ ſtudio religioſi imꝑatoris ex oī terra ſacerdotes dei coiſſēt opinione commoti philoſophi quoq3 ⁊ dialetici valde nobiles ⁊ opinatiſſimi cōuenerunt. In quib⁹ quidē inſignis in arte dialetica per dies ſingulos conflictū ſummi certaminis cū3 epiſcopis noſtris viri ad eque in dialetica nō improbabiliter eruditis mouebat et fiebat ingens ſpectaculū Conuentibus ad audiendum doctis et litteratis viris: nec tamen vllo genere philoſophus concludi a quo quam poterat. aut conſtringi. Tanta et enim dicendi arte obiectis queſtionibus occurrebat: vt vbi maxime putaret̄ aſtrictus velut anguis lubricus laberetur. Sed vt oſtēderet deus ꝙ non in ſermone regnū dei: ſed in ꝟtute ꝯſiſtit: q̄dā ex cōfeſſoribus ſimpliſſime nature vir, ⁊ nihil aliud ſciens niſi chriſtum ieſum ⁊ hunc crucifixum inter ceteros auditores epiſcopus aderat. Qui cū vidiſſet philoſophum inſultantē noſtris et calida ſe diſputationis arte iactantem poſſit ab omnibus locum velle ſe paucis cū philoſopho ſermocinari. Cum vero noſtri qui ſimplicitatē viri ⁊ impericiem in ſermone duntaxat noſſent pauere ⁊ velut pudorē quendā pati: ne forte apud calidos homines riſui efficeretur ſancta ſimplicitas. Perſtitit tamē ſenior ⁊ hūc mouit ſermōis exordiū. In nomine inquit ieſu xp̄i philoſophie audi que vera ſunt. Deus vn⁹ eſt qui celum fecit ⁊ terram. Quiq3 homini que3 de terre limo formauerat ſpiritum dedit vniuerſa que videntur ⁊ q̄ non videntur virtute verbi ſui creauit ⁊ ſpiritus ſui ſanctificatione firmauit. Hoc verbum ac ſapientia quem nos filium dicimus humanos miſeratus errores ex virgine naſcit̄: ⁊ ꝑ paſſionem mortis a perpetua nos morte liberauit ac reſurrectione ſua eternam nobis cōtulit vitam. Quē ⁊ expectamus iudice3 oim̄ q̄ gerim⁹ eſſe venturū. Credis hoc ita eſſe philoſophie: at ille velut ſi nūq3 vllu3 ſermonē contradicendi didiciſſet ita obſtupefactus virtute dictoꝝ mutus ad oīa hoc ſolum potuit reſpondere ita ſibi videri. Nec aliud verum eſſe q̄3 quod dixerat. Tum ſenior. Si hoc in quit ita eſſe credidiſti: ſurge et ſequere me: ac dominicum et huius fidei ſignaculum ſuſcipe. Et philoſophus cōuerſus ad diſcipulos ſuos vel ad eos q̄ audiēdi gratia conuenerant: audite inquit o eruditi viri donec verbis mecū3 geſta res eſt verba verbis oppoſui. Et que dicebantur dicendi arte ſubuerti. Ubi vero ꝓ verbis ꝟt⁹ ꝓceſſit ex ore dicentis non potuerūt reſiſtere verba virtuti: nec homo aduerſari potuit. Et iō ſi quis veſtrum potuit in his que dicta ſunt ſentire que ſenſi credat chriſto et ſequatur hunc ſeneu in quo locutus eſt deus. Ita philoſophus chriſtianus effectus tande3 ſe gratulatus eſt victū.

Idē in hyſtoria tri. ꝑti ta. lib. ij. ca. iij.

Capitulum. iiij. de paſuntio confeſſore eiuſq3 miraculis.

FUit preterea in illo concilio ⁊ paſontius homo dei epiſcopus ex eg ypti partibus: confeſſor ex illis quos Maximinus dextris oculis effoſſis ⁊ ſiniſtro polite ſucciſo ꝑ metalla damnauerat Sed in hoc tanta virtutum inerat gratia vt ſigna per eum nō minus q̄3 dudu3 per apoſtolos fierent. Nam ⁊ demones tantū verbo fugabat ⁊ egros ſola oratione curabat. Sed ⁊ cecis viſu3 dicitur reddidiſſe. Et paraliticos ad ſtabilitatem corporis reuocaſſe. Que3 Conſtantinus in tanta veneratione ⁊ affectu habuit vt ſe pius eum intra palatium euocatum complecteret̄: et illum oculu3 qui in confeſſione fidei fuerat euulſus audioribus oſculis demulſeret.

de paſuntio etiā. j. li. x. c. j. A in hyſto. tri. li. j. c. x. a et li. ij. c. ij. A.

Capitulum. v. de ſpiridione epiſcopo ⁊ eius mirabilibus hoſtionēq3 additione in ſymbolo.

EX eorum numero ⁊ ſi quid adhuc eminēti⁹ fuiſſe dicitur etiam Spiridion Cipus epiſcopus vir vnus ex ordine ꝓphetarum quantum etiam nos eorum qui eum viderant narratione comperimus. Hic paſtor ouium etiam in epiſcopatu poſitus permanſit. Quadā ꝟo nocte cum ad caulas fures veniſſent: ⁊ man⁹ improbas quo aditum educendis ouibus facerēt extendiſſent inuiſibilibus quibuſdam vinculis reſtriti vſq3 ad lucem velut traditi tortoribus permanſerunt. Cum vero omnes ducturus ad paſcua matutinus ſe ageret ſenior videt iuuenes abſq3 humanis vincu=

de hoſpiritione etiā in hyſto. tri. lib. j. ca. x. tere ꝑ totū3.

lis caulis pendere diſtrictos.

A ¶ Cunqꝫ cauſam noxe comperiſſet: abſoluit ſermone quos meritis vinxerat. Et ne eis inanis nocturna cederet occupatio tollite (inquit) o iuuenes vnū vobis arietem ne ſine cauſa veniſſe videamini: quem melius prece ꝗ furto q̄ſiſſe conuenerat. Tradunt de hoc etiaꝫ illud factum mirabile. Filiam habuit yrenem noīe que ei bene cum bene miniſtraſſet virgo defuncta eſt. Poſt eius obitum venit quidam dicens ſe ei q̄ddam depoſitum cōmendaſſe. Rē geſtaꝫ ignorauerat pater. Perquiſitum in tota domo nuſq̄ q̄ð paſcebatur inuentū eſt. Perſiſtebat ille qui commendauerat ⁊ fletu ac lachrymis perurgebat. Uite quoqꝫ ſue illaturum ſe eſſe exitū niſi commēdata reciperet teſtabatur. Permotus lachrimis eius ſenex ad ſepulchrum filie properat atqꝫ eam ex nomine clamitat. Tum illa de ſepulchro q̄d vis ait pater. Cōmendatum illius inq̄t vbi poſuiſti. At illa locum deſignans illic ait inuenies defoſſuꝫ. Regreſſus ad domum rem ſicut filia de ſepulchro reſponderat repertam tradidit repoſcēti. Sed et multa alia eius feruntur geſta mirabilia que etiam nunc ore omnium celebrantur.

B ¶ Tales igitur in illis adhuc tēporibus permulti viri in eccleſijs domini refulgebant ex quibus plurimi in illo concilio fuerunt. Sed ⁊ Athanaſi⁹ eodem tēpore alexandri dyaconus alexandrini epiſcopi aderat concilijs ſenē quam plurimi iuuans. Interea p dies ſingulos agitabatur conuentus: nec facile aut temere de re tanta ſtatuere audebant. Euocabatur frequenter Arri⁹ in concilium ⁊ aſſiduo tractu aſſertiones eius diſcutiebātur. Et quid aduerſum hoc teneri deberet: aut ſtatui ſumma cum liberatione querebatur. Uerū poſt diutinum multumqꝫ tractatū placet omnibus ac velut vno cunctorū ore et corde decernitur homouſiō ſcribi deberet id eſt eiuſdem cum patre ſubſtātie filium confiteri: idqꝫ firmiſſima oīm ſententia pronunciatur. Decē et ſepteꝫ ⁊ ſoli tunc fuiſſe dicuntur quibus arrij fides magis placeret extrinſecus creatum dei filium ex nullis ſubſtantibus ⁊ non ex ipſa patris deitate progenitum confirmantes. Defertur ad cōſtantinū ſacerdotalis concilij ſententia. Ille tāꝗ a deo prolatam veneratur. Cui ſi q̄ temptaſſet obniti velut contra diuina ſtatuta venientem in exilium ſe proteſtatur acturum. Sex igitur ſoli cuꝫ Arrio ſe patiuntur expelli reliqui vero vndecim concilio inter ſe habito acquieſcunt ad ſubſcribendum manu ſola non mente. Cuius ſimulationis auctor precipue extitit. Nicomedie epiſcop⁹ Euſebius. Interim quomodo alijs volūtate alijs ſimulatione (ſicut poſt exitus docuit) ſubſcribentibus ⁊ de ſingulis quibuſqꝫ eccleſiaſticis obſeruationib⁹ certa ſtatuta fingentibus concilium diremptum eſt. Exemplum autē expoſitiōis fidei eoꝝ qui ꝯuenerat īfra ſcriptū eſt.

¶ Exemplum fidei Nicene.

¶ Capm. vj. de expoſitione fidei in cōcilio niceno facta ⁊ eiuſdeꝫ ꝯcilij actis.

Credimus in vnum deum patrem omnipotentem omnium viſibilium et inuiſibilium factorē.

A ¶ Et in vnum dominum noſtruꝫ Jeſum chriſtum filium dei: de patre natum vnigenitum. Hoc eſt de ſubſtātia patris. Deum ex deo. lumen ex lumine Deum verum ex deo vero. Natuꝫ non factuꝫ. Homouſiō p̄ri: hoc eſt eiuſdem cum patre ſubſtantie. Per quem oīa facta ſunt que in celo et que in terris. Qui propter nos et propter noſtraꝫ ſalutem deſcendit: et incarnatus eſt homo factus paſſus eſt: et reſurrexit tertia die ⁊ aſcendit in celos. Inde venturus eſt iudicare viuos et mortuos. Et in ſpiritum ſanctum. Eos autem qui dicunt: erat aliquando quando non erat: et anteqꝫ naſceretur non erat: et qui ex nullis exſtentibus factus eſt: aut alia ſubſtantia dicunt eſſe aut conuertibilem vel mutabilē filium dei: anathematizat catholica ⁊ apoſtolica eccl'ia.

Acta niceni ꝯcilij.

¶ .j. Statuūt preterea obſeruandum eſſe in eccleſijs ne quis ex his qui ſemetipſos per impatientiam libidinis excidrunt: veniret ad clerum.

B ¶ .ij. Et ne quis nuper aſſumpt⁹ ex vita vel conuerſatione gentili accepto baptiſmo anteꝗ cautius examinetur clericus fiat.

¶ .iij. Et ne quis epiſcoporum ceterorūqꝫ clericorum cum extraneis mulieribus habitet preter cum matre vel ſorore. vel thia. vel ſi que ſunt huiuſmodi neceſſitudinum perſone.

¶ .iiij. Et vt epiſcopus ſi fieri poteſt a totius prouincie epiſcopis ordinetur Si hoc difficile eſt certe non minus ꝗ a tribus: ita tamen vt Metropolitani epiſcopi maxime vel preſentia vel auctoritas habeatur. Abſqꝫ quo ordinationem irritam eſſe voluerunt.

¶ .v. Et ne quem ſi alius epiſcop⁹ de eccleſiā expulerit ſiue clericum ſiue laicum ſuſcipiat ali⁹. Sane ne hoc aut iracundia aliqua aut contētione (vt fieri ſolet) iniuſte factum remedium non haberet: decernūt per ſingulos annos in ſingulis vrbibus atqꝫ prouincijs ſecundo ab omnibus epiſcopis ꝓuincialibus concilia agi debere: ⁊ de huiuſmodi negocijs iudicari: vt ſi forte ab vno inique aliquid geſtuꝫ eſt a ceteris emēdetur. Si recte vt ab oībus confirmet̄.

¶ .vj. Et vt apud Alexandriā vel in vrbe roma vetuſta ꝯſuetudo ſeruet̄. vt vel ille egypti vel hic ſuburbicarum eccleſiarum ſollicitudinem gerat.

¶ .vij. Et vt ſi forte in ordinādo epō duo vel tres pro aliqua contentiōe diſſentiāt reliquoꝝ auctoritas ⁊ precipue metropolitani cū ceteris firmior habeat̄.

¶ .viij. Et vt epiſcopo Hieroſolymorum antiquitus tradita honoris p̄rogatiua fuer̄. manēte nihilominus: et metropolitani ipi⁹ ꝓuincie dignitate.

¶ .ix. Et vt catharos (q̄ apō nos nouatiōi ſunt) ſi forte penitētes ad eccl'iā ꝯuertant̄ cōfeſſos eccl'iaſtica dogmata clericos in ordine q̄dem ſuo ſuſcipi debere: ſed ordinatione data. Sane ſi eps ipſorum veniat ad epm nr̄m debere eū in preſbyterorum loco ſedere. Epi vero nomen manere apud illum ſolum qui catholicam ſemp tenuit fidem: niſi ſua voluntate ipſe eum tali nomine honorare voluerit vel ſi placuerit: vt q̄rat ei epi locū vacantē hoc in ipſi⁹ poteſtate.

¶ .x. Et ne ī vna ciuitate duo ſint epi.

¶ .xj. Et ſi qui forte indiſcrete ad ſacerdotium prouecti poſt moduꝫ vel ipſi aliquid de ſe crimnoſum confeſſi ſunt: vel ab alijs reuicti vt abijciātur. Sed ⁊ ſi quis ex his qui lapſi ſunt: ⁊ per ignorantiam forte ordinati: recogniti fuerunt vt abijciantur.

¶ .xij. Et ſi qui abſqꝫ tormentis in ꝑſecutiōibus lapſi ſunt: ⁊ ex corde agunt penitentiam: quinqꝫ annos intra catecuminos faciant: ⁊ duobus annis poſt hoc fidelibus tantum in oratione iungantur: ⁊ ita poſtmodū ſuſcipiant̄. Qui vero propter confeſſionē militem abiecerant: ⁊ rurſum hanc ambierunt: hos tredecim annis pn̄iam gerere: ⁊ poſt ea ſuſcipi ſi tū ex corde pn̄iaꝫ ꝯgerant. Eſſe tū et in poteſtate epi moderandi facultatem ſi eorum fructuoſam ⁊ attentaꝫ penitentiam viderit.

¶ .xiij. De his vero qui vita excedūt penitentibus decernunt vacuum nullū debere dimitti. Si qui ſane accepta cōmunione ſemperuixerit deberet eū tēpora ſtatuta complere: vel certe prout moderatio epiſcopi voluerit.

¶ .xiiij. Et ne diaconi preſbyteris p̄ferantur ne ve ſedeant in conceſſu preſbyterorum: aut illis preſentib⁹ eucharistiam diuidāt. ſed illis agētibus ſolū miniſtrant. Si vero pbr̄ nullus ſit in preſenti tūc demum etiam iuſſis licere diuidere aliter vero agētes abici iubēt.

¶ .xv. De catecuminis q̄ ꝓlapſi ſunt ſtatuere trib⁹ āniis eos ad catecuminoꝝ orone ſeparatos poſt ea recipi debere.

¶ .xvj. Et ne de ciuitate inferiori ad maiorem ecclesiam tranſire quis ābiat ſiue epiſcopus ſiue etiam alius cleric⁹. Et ne quis clericus qui derelicto eccleſia ſua nulla exiſtente cauſa probabili vagatur et oberrat per alias eccleſias

ſuſcipiatur in communione.

C.xvij. Et vt nemo eum qui ad aliũ pertinet ſuſcipiens in ſua eccleſia ordinet cleruꝫ abſqꝫ conſenſu illius ad quē pertinet.

C.xviij. Et ne quis clericus aut vſuras accipiat aut frumenti vel vini ampliationem quod ſolet in nouo datum vel ſextuplum vel etiam dupluꝫ recipi quod ſi faciat tanq̄ turpis lucri reum abijciendum.

C.xix. Et vt paulianiſte qui ſunt. Fortiniani rebaptizentur.

C.xx. Sed ⁊ dyaconiſſe quoniã qui dem man⁹ impoſitionem non accipiũt etiam ipſas inter laycos eſſe debere. Igitur cum de his prout diuinarum legum ratio popoſcerat decreuiſſent: ſed et de obſeruatione paſche antiquuꝫ canonem per quem nulla de reliquo varietas oriretur eccleſijs tradidiſſent oībus rite diſpoſitis eccleſiarum pax: et fides in orientis occidentis partibus: vna atqꝫ eadem ſeruabatur.

Capitulum ſeptimum. de profectione helene in hieruſalem et viuifice crucis ligni atqꝫ tituli inuentione.

PEridem tempus. Helena conſtantini mater femina incomparabili fide: ⁊ religione animi ac magnificentia ſingulari cuius vere Conſtantinus cum eſſet fili⁹: ⁊ crederetur: diuinis ammonita viſionibus. Hieroſolymã petit atqꝫ ibi locum in quo ſacro ſanctuꝫ corpus chriſti patibulo affixum pependerat ab icolis perquirit. Qui id circo ad inueniendum difficilis erat ꝙ ab antiquis perſecutoribus ſimulachruꝫ in eo veneris fuerat defixum vt ſi quis chriſtianorum in loco chriſtum adorare voluiſſet venerē videretur adorare. Et ob hoc infrequens ⁊ pene obliuioni datus fuerat locus. Sed cum vt ſupra dixim⁹ religioſa femina ꝑparaſſet ad locuꝫ celeſti ſibi indicio deſignatum cuncta ex eo prophana et polluta deturbans in alium purgatis ruderibus tres confuſo ordine reperitur cruces.

Sed obturbabat reperti muneris: leticiam vniuſcuiuſqꝫ crucis indiſcreta proprietas. Aderat quidem ⁊ titulus ille q̄ grecis et latinis atqꝫ hebraicis litteris a Pylato fuerat cõſcript⁹. Sed nec ipſe ſatis euidenter dominici prodebat ſigna patibuli. Hic iam humane ambiguitatis incertum diuinuꝫ flagitat teſtimonium. Accidit in eadem vrbe primariam quandam loci illi⁹ femineam graui egritudine confectam ſeminecem iacere. Macharius per idem tempus eccleſie illius epiſcopus erat. His vbi cunctantem reginam atqꝫ omnes pariter qui aderãt videt afferte huc inquit totas que reperte ſunt cruces: ⁊ que ſit que portauerit dominum nũc nobis aperiet deus. Et ingreſſus cum regina pariter ⁊ pp̄lis ad eaꝫ q̄ decũbebat defixis genibus huiuſcemodi ad deũ p̄cem ꝓfudit.

Idē in hyſto. tripti ta lib. ij. cap. xviij. E. f.

Cap. viij. d miraculo hieroſolymis facto q̄ crux dñi ab alijs crucibus fuit euidēter diſtincta.

TU domiñe qui per vnigenituꝫ filium tuum ſalutē generi humano ꝑ paſſionem crucis cõferre dignatus es: ⁊ nunc in nouiſſimis tēporibus aſpiraſti in corde ancille tue perquirere lignum beatũ in quo ſalus noſtra pepēdit oſtēde euidenter ex his tribus que crux fuerit ad dominicam gl'iaꝫ vel que extiterint ad ſeruile ſupplicium vt hec mulier que ſemiuiua decumbit ſtatim vt eam lignum ſalutare cõtigerit: a mortis ianuis reuocetur ad vitam.

Et cum hoc dixiſſet adhibuit primo vnã ex tribus et nihil ꝓfecit. Adhibuit ſecundam nec ſi quidem aliquid actuꝫ eſt. Ut vero admouit tertiam repente apertis oculis mulier conſurrexit.

Idē in hyſto. tripti ta lib. ij. cap. xviij. f.

Et ſtabilitate virium recepta alacrior multo q̄ꝫ dum ſana fuerat tota domo diſcurrere ⁊ magnificare domini potentiam cepit. Sic euidenti indico regina voti compos effecta templũ mirificum in eo loco in quo cruceꝫ repererat regia ambitione conſtruxit. Clauos quibus corpus dominicuꝫ fuerat affixum portat ad filium. Ex quibus ille frenos compoſuit quibus vteret̄ ad bellum. Et ex alijs galeam nichilominus belli vſibus aptam fertur armaſſe. Ligni vero ipſius ſalutaris partem detulit filio: parent vero thecis argentheis conditam dereliquit: in loco que etiam nunc ad memoriam ſollicita veneratiõe ſeruatur. Reliquie etiam hoc indiciũ religioſi animi regina venerabilis. Uirgines quas ibi reperit deo ſacratas inuitaſſe ad prandium: ⁊ tanta eas deuotione curaſſe dicitur vt indignum crederet. ſi famulorum vteretur officijs. Sed ipſa manibus ſuis famule habitu ſuccincta cibuꝫ apponeret poculum porrigeret aquam manibus infunderet. Et regina orbis ac mater impij famularum chriſti ſe famulaꝫ deputaret. Hec quidem hieroſolymis geſta.

Idem tangit in hyſtoria tripti ta. lib. ij. cap. xviij. G.

Cap'm. ix. quomodo conſtãtinus omnes gentes barbarios vincebat occultũ religionis.

INterea cõſtãtinus pietate fret⁹ Sarmatas gothos aliaſqꝫ barbaras nationes: ... que vel amicitijs vl' deditiõe ſui pacē preuenerant i ſolo ꝓprio armis edomuit. Et quãto magis ſe religioſius deo ſubiecerat tanto amplius ei de⁹ vniuerſa ſubdebat. Ad ãthoniũ q̄ꝫ primũ heremi habitatorē velut ad vnũ ex ꝓphetis l'ras ſupppliciter mitti vi pro ſe ac liberis ſuis dño ſupplicaret. Ita nõ ſolum meritis ſuis ac religiõe matris: ſed ⁊ interceſſione ſanctoꝝ commendabilem ſe deo fieri geſtiebat. Sane qm̃ tanti viri anthonij fecimus mentionē de virtutibus eius atqꝫ inſtitutis ⁊ ſobrietate mentis vt in ſolitudine vitam degens vſus ſoluꝫ modo conſortio fuerit beſtiaꝝ: ⁊ de demonibus crebros agens triumphos placuerit deo ſupra cunctos mortales: et que inſtitutionis ſue preclara vſqꝫ in hodiernum monachis exempla reliq̄rit volentem me aliqua exponere. ille libell⁹ excluſit q̄ ab Athanaſio ſcriptus etiã latino ſmone editus eſt. Propter qđ nos (omiſſis his q̄ ab alijs iaꝫ dicta ſunt) ea memorabimus que q̄ꝫuis geſtoruꝫ contineat fides ab his tamē qui longe poſiti ſunt obſcurior fama ſubtraxit.

De antonio i hyſto. tripti ta. li. j. ca. xj. d. e. f.

Cap'm. x. de captiuitate frumenti ⁊ ediſij: et de conuerſione Iudeorum per eos facta.

IN ea diuiſione orbis terre q̄ ad predicandũ verbuꝫ dei forte ꝑ apoſtolos celebrata eſt cũ alie alijs prouincie obueniſſent Thome parthia et mattheo ethiopia ei qꝫ adherēs citerior idia bartholomeo dr̄ ſorte decreta. Inter q̄ꝫ ꝑthiãqꝫ media: ſꝫ lõgo iſterior tractu idia vlterior iacet mltiſ varijſqꝫ liguis ⁊ gētib⁹ hitata. quã velut lõge remotã: null⁹ ap̄lice p̄dicationis vomer ipreſſerat. Que tñ tpibus ꝯſtãtini tali q̄dã ex cã ſemia fidei pria ſuſcepit. Metrodor⁹ q̄dē phus iſpiciēdoꝝ locoꝝ ⁊ orbis ꝑſcrutãdi grã vlteriorē dr̄ idiã penetraſſe. cui⁹ excplo inuitat⁹ et meropi⁹ q̄dã tyrius phs ſimili ex cauſa adire Indiaꝫ voluit habēs ſecum duos pueru-

loꝰs quos liberalibꝰ lr̄is vtpote ꝓpin
quos inſtituebat. Quoꝝ vnus q̄ erat iu
nioꝛ. Ediſius alter frumentiꝰ vocabat̄.
Igit̄ peruiſis ⁊ in noticiā captis his q̄=
bus animus paſcebat̄ cū ꝑhus redire
cepiſſet aque vel ceteroꝝ neceſſarioꝛuꝫ
cauſa: ad portū quendā nauis qua ve=
hebat̄ applicuit. Moris eſt inibi barba
roꝝ: vt ſi qn̄ fedus ſibi cum Romanis
turbatū vicine nūciauerint gentes oēs
q̄ apud eos ex romanis inuenti fuerint
indulgent̄. Inuadit̄ nauis ꝑhi: cūcti cū
ip̄o pariter perimunt̄. Pueruli reperti
ſub arbore mediātes: ⁊ lectiones ſuas
parentes barbaroꝝ miſeratione ſerua
ti ducunt̄ ad regem. Hoꝝ ille alterū id
eſt Ediſium ſibi pincernā fecit ⁊ frumē
tio ꝓo quem quaſi perſpicacem dep̄hē
derat ⁊ prudētem rōnes ſuas ſcriniaꝗ
commiſit. Ex quo et in honore magno
apud regē habiti ſunt ⁊ in amore. Atve
ro moriens rex vxorem cū paruo filio re
gni reliquit heredē. Adoleſcentibꝰ aūt
quid vellent agendi dedit liberā facul=
tatem. Quos tn̄ regina ſuppliciter exo
rat tanꝗ̄ q̄ nihil haberet in toto regno
fidelius vt ſecū vſquequo adoleſceret
filius regēdi regni ſollicitudinē parti=
rent̄. Et p̄cipue frumentium cuius pru
dentia admoderandū ſufficeret regnū.
Nam alius fidem purā ⁊ ſobriam men
tem ſimplr̄ exhibebat. Idꝗ̄ dū agerēt
⁊ regni gubernacula. Frumentiꝰ habe
ret in manibus: deo mentē eius ⁊ aīos
inſtigante requirere ſolicitiꝰ cepit ſi q̄
inter negociatores romanos chriſtiani
eſſent ⁊ ipſis poteſtatem maximā dare
ac monere vt cōuenticula p̄ loca ſingu=
la facerent ad q̄ Romano ritu oratiōis
cauſa ꝯfluerent. Sed ⁊ ipſe multo ma=
gis eadē facere: ⁊ ita ceteros cohortari
fauore ⁊ beneficijs inuitare: preſtare q̄c
q̄d oportunū fuiſſet loca edificijs alia=
ꝗ̄ neceſſaria prebere: ⁊ omni modo ge=
ſtire: vt chriſtianoꝝ inibi ſemen exurge
ret. Sed cum adoleuiſſet regius puer:
cui p̄curationem regni ipſiꝰ gerebant
expletis oībus ⁊ ex fide traditis multū
licet detinentibus ⁊ rogantibus vt ma
nerent regina vel filio ad orbem tn̄ no
ſtrum denuo reuertuntur. Et ediſio fe

ſtinante Tyrum parētes ꝓpinquoſꝗ̄
reuiſere. Frumētius alexandriam p̄=
git dicens equuꝫ nō eſſe opus occul=
te dn̄icum. Igitur rem oēꝫ: vt geſta e=
exponit. Epiſcopum admonet vt p̄ui=
deat virum aliquem dignū quem con=
gregatis iam plurimis chriſtianis ⁊ ec
cleſijs ꝯſtructis in barbarico ſolo epi=
ſcopum mittat. Tum ꝓo athanaſiꝰ (ná
his nuper ſacerdotium ſuſceperat) at=
tentius ⁊ ꝓpenſius frumētij dicta ge
ſtaꝗ̄ conſiderās in conſilio ſacerdotuꝫ
ait. Et quē aliū inueniemus virum ta=
lem in quo ſit ſpūs dei in ip̄o ſicut in te
qui hoc ita poſſit iplere. Et tradito ei
ſacerdotio redire eum cum domini gra
tia vnde venerat iubet. Quiꝗ̄ cum epi
ſcopus pertexiſſet ad Indiam tanta ei
data eſſe adeo virtutum gratia dicitur
vt ſigna per eum apoſtolica fierent ⁊ in
finitus numerus barbaroꝝ conuertere
tur ad fidem. Ex quo in Indie partibꝰ
⁊ populi chriſtianoꝝ ⁊ eccl̄ie facte ſunt
⁊ ſacerdotium cepit. Que nos ita geſta
non opinione vulgi ſed ip̄o. Ediſio tyri
presbytero poſtmodum facto qui fru=
menti comes prius fuerat referente co
gnouimus.

¶ Capitulū. xj. De cōuerſiōe hebreoꝝ
per captiuam mulierem facta.

PEr idē tē=
pus etiam hiberoꝝ
gens que ſub axe pō
tico iacet verbi dei ſe
dera ⁊ fideꝫ futuri ſu
ſcepit regni. Sed hu
ius tāti boni preſti=
tit cauſam mulier q̄dā captiua: q̄ apud
eos reperta cū fidelem ſatis ⁊ ſobriam
ac pudicam duceret vitam totiſꝗ̄ die=
bus ac noctibꝰ obſecratiōes deo p̄uigi
les exhiberet in ammiratione eſſe ipſa
rei nouitas barbaris cepit. Et q̄d hoc
ſibi velit curioſius p̄quirebāt. Illa vt
res erat ſimpliciter xp̄m ſe deū hoc ri=
tu colere fatebatur. Nihil ex hoc am=
plius barbari preter nouitatē nominis
mirabantur. Uerum vt fieri ſolet ipſa
perſeuerantia curioſitatem quandam
mulierculis inferebat: ſi quid ēm de=
menti ex tanta deuotione caperet̄. Mo
ris apud eos eſſe dicit̄ vt paruulus ſi
egrotet circunferat̄ a matre per ſingu=
las domus quo ſcilicet ſi qui expti ali=
quid remedij nouerint conferant labo=
ranti. Cūꝗ̄ mulier quedā paruulū ſuū
per omnes circuntuliſſet ex more nec
aliquid remedij cunctas domus luſtrā
do cepiſſet venit etiam ad captiuā: vt ſi
quid ſciret oſtēderet. Illa ſe humani q̄=
dem remedij nihil ſcire teſtat̄: deum tn̄
ſuum xp̄m quem colebat dare ei deſpe=
ratam ab hominibus ſalutē poſſe con=
firmat. Cūꝗ̄ cilicio ſuo ſuperpoſuiſſet
paruulum atꝗ̄ ipſa deſuper orationeꝫ
fudiſſet ad dominum ſanum matri red
dit infantem. Sermo defertur ad plu=
res: factiꝗ̄ fama manifici vſꝗ̄ ad aures
regine perlabitur.

¶ Que dolore quodam grauiſſimo cor
poris afflicta: in deſperatiōe maxima
erat. Rogat ad ſe captiuā deduci. Illa
ire abnuit ne preſumeret amplius ali=
quid q̄ꝫ ſexus ſinere videretur.

¶ Ipſa ſe regina deferri ad captiue cel
lulā iubet. Quam ſimiliter ſupra cilitiū
ſuū poſita inuocato xp̄i noīe continuo
poſt p̄cem ſanā ⁊ alacrem fecit exurge=
re: xp̄mꝗ̄ eſſe deum dei ſummi filium
qui ſalutem hanc contulerit docet: eūꝗ̄
quē ſibi auctorē ſue ſciret eſſe incolumi
tatis: ⁊ vite commonet inuocandū. Ip̄ꝫ
namꝗ̄ eſſe: qui ⁊ regibus regna diſtri=
buat ⁊ mortalibꝰ vitam. At illa cum le
ticia domū regreſſa marito percūctāti
cauſam tā ſubite ſanitatis aperuit: q̄ꝗ̄
cum p̄ ſalute coniugis letꝰ mulieri mu
nera deferri iuberet: illa horū inquit o
rex nihil captiua dignat̄. Aurum deſpi
cit argentuꝫ reſpuit ieiunio quaſi cibo
paſcitur: hoc ſolum ei muneris dabi=
mus ſi eum qui me illa inuocāte ſana=
uit Chriſtum deuꝫ colamꝰ. Ad hec tūc
rex ſegnior fuit ⁊ interim diſtulit ſepiꝰ
licet ab vxore commonitus. donec acci
dit quandā die venante eo in ſiluis cuꝫ
comitibꝰ ſuis obſcurari denſiſſimis te=
nebris diem ⁊ per terre noctis horrorē
luce ſubducta iter greſſibus denegarit
Alius alio diuerſi ex comitibus ober=
rant ip̄e ſolus denſiſſia obſcuritate cir

cundatus quid ageret quo ſe verteret
neſciebat: cum repente anxios ſalutis
deſperatione animos cogitatio talis aſ
cēdi. Si vere deus eſt chriſtus ille quē
vxori ſue captiua predixerat nunc ſe de
his tenebris liberet vt ipſum ex hoc
omiſſis omnibus coleret. Ilico vt hoc
nondū verbo ſed ſola mente deuouerat
reddita mūdo dies regē ad vrbē p̄ducit
incolumen. Quiꝗ̄ regine rē protinꝰ vt
geſta eſt pandit: euocari iam iamꝗ̄ ca=
ptiuā ⁊ colendi ritum vt ſibi tradat ex=
poſcit: nec ſe vltra alium deū q̄ꝫ chriſtū
veneraturum eſſe confirmat. Adeſt ca=
ptiua edocet dominum chriſtū: ſuppli=
candi ritum venerandiꝗ̄ modū inquā
tum de his aperire femine fas erat pā
dit. Fabricari tamem eccleſiam monet
formamꝗ̄ deſcribit. Igitur rex totius
gentis populo conuocato reꝫ ab initio
que erga ſe ac reginen geſta fuerāt ex=
ponit: fidemꝗ̄ edocet: ⁊ nōdū initiatus
in ſacris ſit ſue gentis apoſtolus. Cre=
dunt viri per regeꝫ femine per reginā.
Cunctiſꝗ̄ idem volentibus eccleſia ex=
truitur inſtanter: ⁊ eleuato iam pernici
ter murorum ambitu tp̄s erat quo co=
lumne collocari deberent. Cūꝗ̄ erecta
prima ⁊ ſecūda ventū fuiſſet ad tertiaꝫ
conſumptis oībus machinis ⁊ bonum
hominūꝗ̄ viribus cū media iaꝫ in obli
quū fuiſſet erecta: ⁊ pars reliqua nullis
machinis erigeret̄ repetitis ſcd̄o ⁊ ter
tio ac ſepiꝰ viribꝰ ne loco q̄dē moueri
attritis oībus potuit. Admiratio erat
totius ppl̄i regis animoſitas hebeſce=
bat: q̄d fieri deberet oēs ſimul latebat.
Sed cū interuētu noctis oēs abſceſſiſ=
ſent cunctiꝗ̄ mortales ex ip̄a opera ceſ
ſarent: captiua ſola in oratione perno=
ctans: māſit intrinſecus. Cū ecce matu
tinus ⁊ anxius cuꝫ ſuis oībus ingredit̄
rex: videt columnam quam tot machi=
ne ⁊ tot populi mouere non quiuerant
erectam ⁊ ſuper baſim ſuam librate ſu=
ſpenſam nec tamen ſuperpoſitam ſed
quantuꝫ vnius pedis ſpacio in aere pē
dentem. Tum vero omnes populi con
tuentes ⁊ magnificantes deum veram
eſſe regis fidem ⁊ captiue religionem:
preſentis miraculi teſtimonia perhibe

bant. Et ecc mirantibus adhuc ⁊ ſtupē
tibus cunctis: in oculis eorum ſenſim
ſuper baſim ſuam nullo contingēte co
lumna depoſita ſumma cum libratione
conſepit. Poſt hec reliquus numerus
columnaruʒ tanta facilitate ſuſpenſus
eſt vt: omnes que ſuperfuerant ipſa die
locarentur. Poſtea vero ꝙ eccleſia ma
gnifice conſtructa eſt: ⁊ populi fidei ma
iore ardore ſitiebant: captiue monitis
ad imperatorem Conſtantinuʒ totius
gentis legatio mittitur. Reges geſta ex
ponitur ſacerdotes mittere exoratur:
qui ceptum erga ſe dei munus imple=
rent. Quibus ille cum omni gaudio et
honore tranſmiſſis. multo amplius ex
hoc letatus eſt: ꝙ ſi in cognitas Roma
no imperio gentes et regna ignota iun
xiſſet. Hec nobis ita geſta fideliſſimus
vir Bacurius gentis ipſius rex: ⁊ apud
nos domeſticorum comes cui ſumma
erat cura: et religionis et veritatis ex=
poſuit cum nobiſcum Paleſtini tunc li=
mitis dux in hieroſolymis ſatis vnani
miter degereret. Sʒ ad ceptum redea=
mus.

¶ Capitulum. xij. de Conſtantia ſoro=
re Cōſtantini ⁊ presbytero per eum fra
tri ſuo commendato: qui poſt mortem
Conſtantini conſtātia inſinuauit vt ar
rium reuocaret.

POſtea ꝙ reli
gioſi principis mater He=
lena ſummis Romani re=
gni honoribꝰ affecta ex hac
luce deceſſit Conſtātia tunc Licinij de
relicta fratris auguſti ſolatijs vtebat.
Huic accidit presbyterum quēdam ve
nire in noticiam latenter partibus Ar
rij fauentē. Sʒ his primo nihil oīno de
his apud ſororē pncipis apire. Ubi ve=
ro multa familiaritas copiam tribuit:
paulatim ſermonem cepit aſpergere in
uidiam dicens Arrio generatam: ⁊ pro
ſimultatibus priuatis epiſcopum ſuuʒ
rem contentioſe exagitauiſſe: emulatio
nis ſtimulo confixum ꝙ Arrius apud
plebem ſatis carus haberetur. Hec at=
ꝙ huiuſmodi alia frequentius ſugge=
rens animos conſtantie ſuos efficit.
Que cum diem obitura viſitaretur a
fratre atꝙ ab eo blande religioſeꝙ cō=
pelleretur extremam dicitur ab eo gra
tiam popoſciſſe: vt presbyterum in fa=
miliaritate reciperet: et que ſibi ab eo
pro ſpe ⁊ ſalute ſuggererentur audiret
Si quidam iam ex luce diſcedentem ni
hil curare: pro fratris vero ſtatu eſſe ſo
licitam ne forte pro innocentium penis
regni ſui pateretur excidium. ¶ Quibꝰ
ille monitis a ſorore ſuſceptis: et fidelē
pro ſe germane ſollicitudinem credēs
accommodauit aurem presbytero: ⁊ in
terim accerſiri de exilio Arrium iubet:
vt quemadmodum de fide ſentiret ex=
poneret. Tū ille fidem conſcripſit: que
non quidem ſenſum noſtruʒ: tamen ver
ba noſtra continere profeſſionemꝙ vi=
deretur. Miratus quidem eſt Impera
rator: et putauit vnam eandemꝙ in ip
ſius et concilij dudum geſti expoſitio=
ne ſententiam contineri. Tamen in nul
lo relaxat animi vigorem: ſʒ rurſus eū
ad concilij remittit examen. Quoniam
quideʒ ad dedicationē hieroſolimorū
ex oīni orbe coire ſacerdotes inuitabā=
tur hec ad eos de nomine eius ſcribēs
vt ſi expoſitioneʒ fidei eius probarent
et eum vel per inuidiam: vt aſſerebat
tunc circumuentū dinoſcerent: vel nunc
ab errore correptum clementi erga ip=
ſum iudicio vterentur: quando quideʒ
tanta fuerit concilij moderatio vt non
in perſonaʒ eius ſed in dogmatū praui
tatem fuerit lata ſententia: ſi tamen et
epiſcopi eius alexandri accommodare
tur aſſenſus. Sʒ et ab ijs quidē qui pri
mo ceptis eius fauentes cum ſimula=
tione ſubſcripſerant: facile receptus eſt
cum vero alexandriam perrexiſſet ibi
omne eius fruſtratur inceptum. Quo=
niamquidem dolis apud ignorantes
locus eſt ſcientibus vero: dolum inten
dere non aliud eſt ꝙ riſum mouere. In
terea dum hec apud alexandriam fru=
ſtra agitantur: venerabilis Auguſtus
conſtantinus in ſuburbana villa Nico
medie: triceſimo et primo imperij ſui
anno die functus eſt: liberis de ſucceſ=
ſione Romani orbis teſtamento here=
dibus ſcriptis. Quo in tempore (quo

niam quidem conſtantinus cui
orientis regnum decreuerat p̄=
ſens nō erat) dicitur ſecreto ac=
cerſiens presbyteruʒ quem a ſo
rore commendatum ſupradixi=
mus: et ex inde familiariter ha
bitum tradidiſſe ei teſtamentū
quod ſcripſerat: et obteſtatꝰ ſub
ſacramento ne vlli niſi conſtan
tio cuʒ veniſſet in manus trade
ret cui etiam quod eunuchi qui
erant in palatio fauebant: arte
inditio de imperatoris morte
ſuppreſſo vſꝙ ad conſtantij pre
ſentiam: multis noua temptan
tibus oppreſſis: reſtituta inte=
Idē in graꝙ manſere. Cum vero Con=
hyſto. ſtantius affuiſſet: depoſitū preſ
triper. byter reſtituit. Cuius beneficij
li. viij. gratia imperator regni cupidꝰ:
cap. j. ⁊ ita et deuinctus eſt: vt qui im=
cap. v. perare cunctis ambierit: ab illo
ſibi imperari equanimiter pate
retur. Ex quo deuincto ſibi im=
peratore cepit d arrij reſtitutio
ne ſuggerere ⁊ nolentes acquie
ſcere ſacerdotes vti cogere per
ſuadere.

¶ Capitum. xiij. quomodo euſe
bius propter conſtantij familia
ritatem nitebatur reuocare. ir=
ritum geſta cōcilij: ⁊ cogere ale
xandrum alexandrie epiſcopuʒ
vt arrium ſuſciperet.

A tēpe=
ſtate apud alexā
driā alexander:
in hieroſolymis
maximus confeſ
ſor: apud Cōſtā=
tinopolim eque alexander vt ex
athanſaij ſcriptis comperimus
ſacerdotio fungebantur. Sed
euſebius qui apud Nicomediā
erat de cuiꝰ ſimulatione in ſub=
ſcribēdo ſupradiximus: amplā
occaſionem temporis nactus ⁊
principi per presbyterum fami
liaris effectus reuoluere oīa
atꝙ in irritum reuocare concilij
geſta molitur. Arrium nequaꝙ
apud alexandriam commoran=
tem venire facit: ⁊ imperialibus
edictis concilium denuo conſtā
tinopoli conuocari: quo conue=
nire illi maxime qui arrium at=
ꝙ Euſebiuʒ ſectabantur: quiꝙ
ſepe cum alexandro cōgreſſi vt
arriuʒ ſuſciperet: nec tamen ali
quid proficiētes ne ab iniurijs
quidem eius temperabant. Ad Idē in
vltimum certam ei diem ſtatuē hyſto.
tes denunciant: vt aut ipſe ar= tripti.
rium ſuſciperet: aut ſi remittere lib. iij.
tur: ſi eccleſia pulſo ⁊ exiliū tru= ca. x.
ſo: ab alio eum ſuſcipiēdum ſci=
ret. Tum ille nocte que ad con=
ſtitutam intererat diem: ſub al=
tari iacens atꝙ in oratione ⁊ in
lachrymis totam peruigilē du
cens: eccleſie cauſaʒ domino cō
mendabat. Cūꝙ lux exorta fuiſ
ſet: nec tamen ab oratione alexā
der ceſſaret. Euſebius cum ſuis
omnibus velut heretici belli ſi=
gnifer domum arrij matutinus
aſcēdit: eumꝙ propere ſequi ad
eccleſiam iubet: proteſtatus ꝙ
alexāder niſi preſens acquieſce
ret: expulſus cederet loco.

¶ Capitulum. xiiij. de probroſo
interitu arrij cum ad eccleſiam
proficeretur: vt ab alexandro
epiſcopo renuente quidem recē
peretur.

Erit om
nium ſumma ex=
pectatio: quo vel
alexandri perſe=
uerantia vel Eu
ſebij arrijꝙ inſtātia declinaret.
Cumꝙ cunctorum animi eſſent
vt in tali reſolet expectatiōe ſu=
ſpenſi: arrius ad eccleſiam per=
gens epiſcoporū ⁊ populoꝝ fre
quētia cōſtipatꝰ: humane neceſ
ſitatʒ cā ad publicū locū decli=

Idem in hy= nat vbi cū ſederet:inteſtina eius
ſto. tri atqꝫ oīa viſcera in ſeceſſus cuni=
pti. li. culū defluxere:ac tali in loco di=
xij. c. x. gnā morte blaſphemie et fetide
mētis ſexoluit. Quod poſteaqꝫ in
eccleſia nūciatū eſt. Euſebio at=
qꝫ ijs qui vna ſecum ſanctum et
innocentez virum Alexandrum
de arrio recipiendo fatigabant:
ſuperati pudore ꝛ adoperti cōfu
ſiōne diſcedunt. Tunc cōpletus
ſermo ad gloriā dn̄i quez in ora=
tice ſua alexander ad dn̄m ꝓcla
mauerat dicens. Judica dn̄e in=
ter me ꝛ Euſebij minas atqꝫ ar=
rij vim. Sed ij ad preſens quidē
paululū pudoris humere. cōue=
nientes vero inter ſe heretici ve
riti ne forte ſi ſicut res geſta eſt
integre ad impatorem cōſtātinū
perueniſſet nō ſolū a ꝑfidia eoꝝ
in qua quallide irreticus teneba
tur abſcederet verū ꝛ i auctores
deceptionis ſue ſeuerius aliq̄d ꝛ
regia auctoritate decerneret cō=
ponunt per eunuchos quos in
perfidia deceptos tenebant vti
de arrij morte imperator ꝙ fieri
poſſet cōpoſite ꝛ cōiter noſceret:
ne aliquid qd̄ dei vindictā indi=
care videret audiret. Quib⁹ ita
geſtis cauſa fidei vt ceperāt pro
ſequuntur.

¶ Cap. xv. quomodo athana
ſius alexandro defuncto effe
ctus eſt ep̄s alexādrie. ꝛ eiuſ
dem bonis principis.

IBitur apud alexan=
driam defun
cto Alexādro
Athanaſi⁹ ſu
ſceperat ſedē.
Qd̄ vero eſſet
idem vir acris ingenij ꝛ in eccle
ſiaſticis negocijs apprime vigi=
lans:ſatis iam tunc hereticis in
notuerat cū ad concilium Nice=
num cū epiſcopo ſuo ſene Alexā
dro venerat. Cuius ſuggeſtioni
bus hereticorum doli ac fallacie
vigilanter detegebantur. Sta=
tim ergo vt eum ep̄m factum co
gnouerat id quod res indicabat
ſua negocia per illius ſollicitu=
dinez facile proceſſura: omnib⁹
modis querere aduerſus eū ma
chinas deceptionum parabant.
Uerum nō mihi abſqꝫ ordine vi=
detur:pauca de huius viri origi
ne ſupra repetere:ꝛ cuius a pue
ro inſtitutionis fuerit: ſicuti ab
ijs qui cū ipſo vitā duxerant ac=
cepimus memorare. Tp̄e quo
apud alexandriam Petri marty
ris diem Alexander epiſcopus i.q.ſ.c.
agebat cū poſt expleta ſolennia ſpūſſ
conuēturos ad cōuiuiū ſuū cle= ctus.
ricos expectaret in loco mari vi
cino videt eminus puerorum ſu
per oīa maris ludū. imitantium
(vt fieri ſolet) ep̄m:atqꝫ ea q̄ in ec
cleſijs geri mos eſt. Sed cuz in= Eccl.
tenti⁹ diutino pueros inſpecta=
ret. videt ab his geri quedā etiā
ſecretiora ꝛ miſtica: perturbat⁹
ilico vocari ad ſe clericos iubet:
atqꝫ eis quid eminus ipſe vide=
ret oſtendit. Tunc abire eos et
comprehenſos ad ſe perducere
omnes pueros imperat. Cumqꝫ
adeſſent: quis eis ludus ꝛ quid
egiſſent vel quō percōtatur. Illi
vt talis habet etas pauidi nega
re primo deinde rem geſtā ꝑ or=
dinem pandunt. Et baptizatos
a ſe eſſe quoſdam catecuminos
confitentur:per athanaſium qui
ludi illius puerilis ep̄us fuerat
ſimulatus. Cum ille diligenter
inquirēs ab ijs qui baptizati di
cebantur:quid interrogati fue=
rint:quid ve reſponderint:ſimul
ꝛ ab eo qui interrogauerat. Ubi
videt ſecundū religionis noſtre
ritum cuncta conſtare collocut⁹
cum concilio clericorum ſtatuiſ=
ſe traditur:illis quibus integris
interrogationibus et reſpōſioni
bus ad quas fuerat īfuſa iterari
baptiſma non debere:ſed adim=

pleri ea q̄ a ſacerdotibus mos eſt. Atha
naſium vero atqꝫ eos quos ludus ille
vel preſbyteros habere viſus fuerat vel
miniſtros ꝯuocatis parentibus ſub dei
obteſtatione tradit eccleſie ſue nutrien
dos. Paruo autem tempore exacto cum
a notario integre ꝛ grammatice ſufficiē
ter athanaſius fuiſſet inſtructus:conti=
nuo tanqꝫ fidele domini commendatuz
a parentibus reſtituitur ſacerdoti: ac
velut Samuel quidam in templo domi
ni nutritur. ꝛ ab eo pergente ad patres
in ſenectute bona: ad portanduz poſt ſe
Efod ſacerdotale deligitur. Sed huius
tanti in eccleſia pro fidei ītegritate ago
nes fuerunt: vt etiam de hoc videatur
dictum eſſe illud quod ſcriptū eſt. Ego
enim oſtendam ei quanta oporteat euz
pati pro nomine meo. In huius etenim
perſecutiōes vniuerſus ꝯiurauit orbis.
Et commoti ſunt principes: terre: gen=
tes regna: exercitus coierunt aduerſus
eum. Ille autē diuinum illud conſerua=
bat eloquium dicens. Si conſiſtant ad=
uerſum me caſtra non timebit cor meū:
ſi exurgat in me preliuz:in hoc ego ſpe=
rabo. Uerum quoniaz tanta ac talia ei⁹
geſta ſunt: vt magnitudo quidem reruz
nihil me preterire patiatur: multitudo
vero geſtorum ꝙ plurima cogat omitte
re:incerto eſtuat animus:dum delibera
re non valet quid teneat quid omittat.
Et ideo pauca nos que ad rē pertinent
memorabimus. Reliqua eius fama nar
rabit. Sine dubio minora vero nuncia=
tura:nam nihil quod addere poſſit in=
ueniet.

¶ Capitulum. xvj. de morte conſtan
tini fratris conſtantij et de ipſius cō
ſtantij errore:ꝛ de concilio heretico
rum contra Athanaſium congrega
to iuſſu conſtantij.

IBitur vbi Cōſtā
tius orientis ſolus ob=
tinuit regnum. Conſtan
tino fratre non longe ab
aquilea apud alſam flu
miū a militib⁹ interfecto: cōſtās vtriuſ=
qꝫ germanus: occidentem ſatis indu=
ſtrie gubernabat. nam conſtantius na=
tura ꝛ animo regio:dum primis illis re
gni ſui fautoribus ſatis indulget: per
eunuchos arte in perfidiam decipitur
a peruerſis ſacerdotibus ꝛ intēto ſatis
ſtudio:prauis eorum contentionib⁹ ob=
ſecundat. Sed illi verentes ne forte ad=
eundi regis copia quandoqꝫ fieret atha
naſio:et per eum de veritate fidei quaz
peruertebant ſecundum ſcripturas edo
ceretur:omnimodis inſimulare eū apd̄
principem:ꝛ velut omnium ſcelerum ac
flagitiorum aggrediunt̄ exponere vſqꝫ
quo humani corporis brachium loculo
delatum Imperatori oſtendunt. Quod
ab Athanaſio exciſum magice artis gra
tia:de arſenij cuiuſdam corpore confir=
mabant. Sed ꝛ alia quampluruma cri=
minoſa ſimul et flagitioſa componunt.
quib⁹ ex cauſis īperator iubet cōuocato
cōcilio Athanaſium condemnari. Idqꝫ
apud tyrum miſſo e latere ſuo vno ex co
mitibus: Annitēte quoqꝫ Archelao tūc
comite orientis: necnon et eo qui feni=
cem prouinciam gubernabat congrega
ri iubet. Eo deducitur Athanaſius:locu
lus cum humano brachio circunfertur:
inuidie horror:non ſolum religioſas ſed
et viles animas peruadit.

¶ Capitulum. xvij. quomodo paſnu
cius noluit permittere vt maximus
hieroſolymorum epiſcopus cum il=
lis hereticis ſederet propter dolos
ꝛ cautellas qui cōtra arrium adduce
bātur et ibidem detectus eſt dolus
de brachio exciſo arſenij.

HIc arſeni⁹
cuius brachium dice
batur exciſum: lector
aliquando Athanaſij
fuerat:et ob culpā cor
reptionem verit⁹ fre=
quentie ſeſe ſubtraxe=
rat. Cuius latebras oportunas ſibi ad
huiuſcemodi cōmentū flagitioſi hoies
rati:initio compoſiti criminis occulta
tum eum apud quendam quem fidiſſi
mum ſceleribus ſuis crediderant reti
nebant. Peruenit tamen ad hunc illa re=

bꝛis poſitum quid ſuo noīe cri=
minis intentaretur athanaſio.
Et ſiue eum ipſa humanitatis
contemplatio ſiue diuina pertu
lit ꝓuidentia: clam pernoctis
ſilentium euadens clauſtris ena
uigauit tyꝛum. Et pꝛidie q̄ꝫ cau
ſe dicende adeſſet vltimus dies:
athanaſio ſeſe arſenius obtulit
vtqꝫ ſe rerum geſtarū ſeries ha
beret edocuit. Ille domi eſſe ho=
minem nec innoteſcere cuiq̄ꝫ de
eius pꝛeſentia iubet. Interea cō
ſilium cogitur: in quo aliquanti
concinate calūnie conſcij: oēs pe
ne īfenſo animo aduerſus atha
naſiuꝫ pꝛeiudicatoqꝫ conueniūt.
de hoc Per ideꝫ tempus Paſnutius cō
paſnu. feſſoꝛ de quo ſupꝛa memoꝛaui=
habes; mus aderat Athanaſij innocen
ſ.e.li. tie conſcius. Is cum vidiſſet ma
ca. iiij. ximum hieroſolymoꝛum epiſco
pum qui vna ſe cuꝫ effoſo oculo
ꝛ poplite ſucciſo confeſſoꝛ extite
rat verum ꝓ nimia ſimplicitate
nihil de ſacerdotum ſcelere ſu=
ſpicantem cōſediſſe cum ceteris
quos factionis macula ſociaue=
rat melium conceſſum adire nō
veritus: te inquit o maxime cum
quo mulgi vnum atqꝫ idem con
feſſiōis inſigne eſt: cū quo mihi
pariter moꝛtale lumen effoſum
clarioꝛē diuini luminis ꝯciliauit
aſpectū. Te inq̄ꝫ nō patiar ſede=
re in cōcilio malignantium: ꝛ cū
iniqua gerentibus introire. In=
iectaqꝫ manu eleuans eū de me=
dio coꝛū ac de ſingulis inſtruēs:
perpetua de hinc athanaſio cō=
munioꝛe ſociauit. Sed interim
cauſa dicitur. Pꝛima introduci=
tur accuſatio mulieris cuiuſdaꝫ
que ſe diceret aliquando hoſpi=
tio athanaſium recepiſſe: ꝛ ab eo
noctu nihil ſuſpicantem vim coꝛ
ruptionis eſſe perpeſſam intro=
duci ad hoc iubetur athanaſiꝰ.
Ingreditur euꝫ Timotheo pꝛeſ
bytero ſuo eūqꝫ monet: vt poſtea
q̄ꝫ mulier dicēdi finē feciſſet: ſe ta
cente ipē ad ea q̄ dixerat rn̄deret. Cau=
ſaqꝫ mulier ea q̄ docta fuerat. poꝛaſſet.
Thimotheus conuerſus ad eam. Uere
inquit mulier ego māſi apud te aliquā
do: aut vim tibi vt aſſeris feci. Tunc il=
la vt mulierum ſetalium pꝛocacitas ha
bet obiurgans. Thimotheum: tu te in=
quit mihi vim feciſti: tu in illo loco com
maculaſti caſtitatem meam. Simul et
conuerſa ad iudices obteſtari fideꝫ dei
cepit vera ſe dicere. Tunc omnes redi=
culoſus pudoꝛ habere cepit: ꝙ tam fa=
cile tacēte eo: factio compoſiti criminis
patuiſſet. Nec tamen permiſſi ſunt iudi
ces habere de muliere queſtionem vn=
de hec vel per quos aut quomodo fuiſ=
ſet aptata calumnia quoniam iudican=
di libertas penes accuſatoꝛes erat.
B ¶ Hinc tranſitur ad aliud crimen
Pꝛofertur facinus ſeculis in auditum.
Ecce inquiunt vbi nemo poſſit verboꝛū
pꝛeſtigijs decipere oculis res agitur.
Uerbis ceſſantibus bꝛachiū hoc te aiūt
athanaſij accuſat exciſum. Hec eſt arſe=
nij dextera quam tu quomodo vel ad
quos vſus exciderīs indicato. Tum il=
le. Quis enim (inquit) veſtrum arſeniuꝫ
nouerit: vt hanc ipſius dexteram eſſe co
gnoſcatis. Exſurrexerūt aliquanti qui
ſe dicerēt optime ſcire arſenium. In qui
bus nonnulli erant abſqꝫ conſcientia fa
ctionis. Oꝛat de hinc a iudicibus atha=
naſius: vt hominem ſuum quem nego=
ciū depoſceret iubeant introduci. Cūqꝫ
introductus eſſet arſenius eleuato eius
vultu athanaſius conſilio: et iudicibus
ait. Hic eſt arſenius et alleuans eius ni
hilominus dexteram: hec eſt inquit etiā
dextera eius hec eſt et ſiniſtra. Hec au=
tem quam iſti offerunt manus vnde ſit
vos: requirite. Tunc velut nox quedam
et tenebꝛe accuſatoꝛibus oculis infuſe
quid agerent: quo ſe verterent neſcie=
bant. Ipſum etenim arſenium teſtes q̄
paulo ante ſcire ſe dixerant: confirma=
bant. Uerum quia non iudicandi ſed op
pꝛimendi hominis cauſa concilium ge=
rebatur fragoꝛ omnium repente attolli
tur magum eſſe athanaſium: et decipe=
re intuentiū oculos acclamat ne debere
vllo mō vltra talē hoīeꝫ viuere. Factoqꝫ

impetu ſuis eū decerpere mani
bus parāt. Sed archelaus qui
cum ceteris ex pꝛecepto impe=
ratoꝛis concilio pꝛeſidebat: ere=
tum eum de diſerpentium ma=
nibus per occultos exitus edu=
xit ac fuge qua ſolum poſſet ſa=
lutem monuit cōmēdare. Cō
cilium tamen rurſum cōueniēs
tanq̄ꝫ ſi nihil omnino depꝛehen
ſum fuiſſet vt confeſſum de in=
tētatis criminibꝰ athanaſiuꝫ cō
demnat. Et geſta in hunc mo=
dum ficta per oꝛbem terre mit=
tentes ad ſceleris ſui conſenſuꝫ
imperatoꝛe cogēte ceteros epi=
ſcopos pepulerunt.

¶ Capitulū decimūoctauū
de fuga ꝛ latebꝛis athanaſij
qui ſex annis latuit in lacu
ciſterni.

Inc iā
toto oꝛbe pꝛo
fugus agitur
athanaſiꝰ nec
vllus ei tutꝰ
ad latendum
ſuperat locꝰ.
Tribuni ꝑpoſiti comites exerci
tus quoqꝫ ad inueſtigandū euꝫ
mouētur: edictis imperialibꝰ.
Pꝛemia delatoꝛibus pꝛeponun
tur ſi quis viuū maxime ſui mi=
nus capue certe Athanaſij de=
Idem tuliſſet. Ita totis regni viribus
in hy= fruſtria aduerſus euꝫ cui deus
ſto. tri= aderat certabatur. Interea ſex
pii. lib. continuis annis ita latuiſſet fer
v. c. iij. tur in lacu ciſterne non haben=
in fi. tis aquam vt ſolem nunq̄ꝫ vi=
derit ſed cum per ancillam que
ſola conſcia dominoꝛum officijs
qui ei latebꝛas pꝛebuerant vi=
debatur indicatus fuiſſe: tanq̄ꝫ
dei ſpiritu ammonitis ipſa no=
cte, qua ad eum compꝛehenden
dum cuꝫ iudicibus veniebatur
poſt annos ſex migrauit ad aliū
locum. Ita illi qui venerant fru
ſtratis dominis quoqꝫ in fugaꝫ
verſis de ancilla: vt falſa indice
penas ſumunt.

¶ Capitulum. xix. Quomo=
do conſtans pꝛo athanaſio
qui ad eum fugerat conſtan
tio ſcripſerit eumqꝫ ecclesie
reddi iuſſit a qua ſtatim ipē
athanaſius fugatur conſtan
tius autem poſtea venit ad
partes occidētales voluitqꝫ
cogere epiſcopos conſentire
hereſi arrij.

Erum ne
graues alicui late
bꝛe ſue fierēt ꝛ occa
ſio calumnie inno=
centibus quereretur nihil ſi=
bi vltra iam tutum in Conſtan
tij regno pꝛeſumens ad Conſtā
tis pertes pꝛofugus aſcedit. A
quo ſatis honoꝛifice religioſeqꝫ
ſuſceptus eſt quiqꝫ cauſa eius
quare fama compererat diligē
tius cognita ſcribit ad fratrem
pꝛo certo ſe comperiſſe quod ſa
cerdos dei ſummi Athanaſius
iniuſte fugas ꝛ exilia pateretur.
A ¶ Hūc itaqꝫ recte taceret ſi
abſqꝫ vlla moleſtia loco ſuo re=
ſtitueret ſi id nollet cure ſibi fu=
turū vt ipſe id ad ipleret regni
eiꝰ intima penetrās ꝛ penas di
gniſſimas de auctoꝛibꝰ ſceleris
ſumēs. Quibꝰ ſcriptis ꝑterritꝰ
Cōſtātius ꝙ poſſe facere aque
minitabat̄ cōſcius erat fratrem
ſimulata benignitate vltro ve=
nire ad ſe Athanaſium iubet ꝛ
leui increpatiōe perſtrictū ad Idē in
eccleſiam ſuam permittit ire ſe hyſto.
curum Admonitus tn̄ Impera tri. li.
toꝛ ab impijs cōciliarijs nō eſt ij. cap̄.
(inq̄t) magnuꝫ Athanaſij ꝯepi xxx.
poſcunt de te: vt vnam: ex mul=
tis q̄ ſunt apud alexandriā ec=
cleſijs cōcedas populis eoꝛū q̄
tibi cōicare nolūt. Tūc ille deo

ſibi ſuggerēte paratū in tpe cō
ciliū reperit. Et quid eſt inquit
Imperator: qđ poſcenti tibi li=
ceat denegari q̄ ptātem habes
oīm iubēdi: Sed vnū eſt qđ oro
vt meā quoꝫ peticiunculā libē
ter admittas: Cūq; ſe oīa q̄ vol
let ꝙuis eſſent difficilia ꝓmitte
ret pſtaturū ſi hoc vnū cederet
libens Athanaſius: Hoc eſt in=
quit qđ rogo vt qꝛ eſſet hic (naz
apud Anthiochiā res agebat)
ſunt noſtri populi qui iſtis com
municare nolunt vnam eis te=
neri ꝯcedas eccl'iaꝫ. Equiſſimū
ſibi videri ⁊ valde pſtandū letꝰ
ſpopondit Imperator. Sed cū
rem detuliſſet ad eos quorum
conciliis vtebatur neqꝫ ibi ſe vel
le accipere eccleſiaꝫ neqꝫ hic da
re rn̄dent: quia plus ſibi ſinguli
quiqꝫ ꝙ abſentibꝰ ꝯſulebāt. Ita
impator ammiratus eiꝰ prudē
tiam ꝓperare ocius ad ſuſcipiē
dam ſuam eccl'iam iubet.

Hec tāguntur in hyſto. tri. li. ij. cap. xxx. vij. ſe=quēti ⁊ li. v. ca. xv.

B. Sꝫ cum magnētij ſcelere
Impator Cōſtās regno ſit ⁊ vi
ta fuiſſet exēptus rurſum in A=
thanaſiū veteres illi incētores
principis odia reſuſcitare cepe
rūt. Fugatoqꝫ de eccl'ia in locū
eiꝰ Georgij quēdā pfidie ⁊ īma
nitatꝫ ſue ſociū mittūt. Nā priꝰ
quendā Gregoriū miſerāt. Rur
ſum fuga rurſum latebre ⁊ edi=
cta aduerſum Athanaſiū prin=
cipis per omnem locum ponun
tur p̄mia ⁊ honores delatoribꝰ
pollicentia. Ipſe quoqꝫ cum ob
vindictam necis fraterne regnū
ꝙ recuperandū ad occidētis p=
tes veniſſet ⁊ extincto tyrāno re
gni ſolus arce potiretur fatiga
re occidētales epiſcopos ⁊ ꝑ de
ceptionem ad cōſenſum ariane
hereſeos cogeres aggreditur
Athanaſij prius condemnatio
ne p̄miſſa ⁊ velut obicis validiſ
ſimi obiectione ſublata.

Cap. xx. de concilio apud
mediolanū habito ⁊ exilijs
euſebij ⁊ multoꝝ aliorum.

OB hoc apđ
mediolanū opoꝝ conci
liū conuocatur plures decepti.
Dyonyſius ꝓo Euſebius: Pau
linus Rodanius ⁊ lucifer dolū
eſſe in negocio ꝓclamantes aſſe
renteſqꝫ ſcriptio in athaſiū non
aliam ob cauſamqꝫ deſtruende
fidei moliretur in exilium truſi
ſunt. His etiam Hylarius iun=
gitur ceteris vel ignorantibus:
vel nō credentibus fraudem.

Idē in hyſto. tri. li. v. cap. xv. B

Cap. xxj. de concilio arinenſi
in q̄ ſacerdotes occidētales ab
orientalibus decepti fuere: ⁊ ab
latiōe homouſion a ſimbolo.

SEd tali cōſi
lio
geſtum fuiſſe nego
cium rei exitus do
cuit illis: nanqꝫ de
medio ſublatis continuo Sino
dus apud Ariminū congregat̄.
Ibi ſecundum ea que orietāles
apud Seleutiam ꝯpoſuerāt ca
lidi homines ⁊ ꝟſuti ſimplices
⁊ imperitos occidentaliū ſacer
dotes facile circumueniūt hoc
modo proponendo eis quē ma
gis colere: ⁊ adorare vellēt. Ho
mouſion an xp̄m illiſqꝫ virtuteꝫ
verbi quid homouſion ſignifi=
caret ignorantibus: velut in fa=
ſtidiū quoddam ⁊ execrationeꝫ
ſermo deductus eſt chriſto ſe cre
dere non homouſion confirmā
tibus. Sic multorū preter pau=
cos (qui ſcientes prolapſi ſunt)
animi decepti contra ea que pa
tres apud Niccam conſcripſe=
rāt veniētes homouſiō q̄ſi igno
tū ⁊ a ſcripturis alienū ſermonē
auferri de fidei expoſitiōe decer
nūt. Cōionemqꝫ ſuā hereticoꝝ
ſocietate ꝯmaculāt. Et tēpeſta=

Hoc tāgit in hy. tri. li. v. cap. xvj. c.

te facies eccleſie feda ⁊ admodū turpis
erat. Non enim ſicut prius ab externis
ſed a proprijs vaſtabat̄. Fugabat aliꝰ:
alius fugabat. Et vterqꝫ de eccl'ia erat
Aranꝰ quā nec imolatio: nec libamina.
Preuaricatio tn̄ et lapſus erat a ruina
multorū. Similis pena ſꝫ impar victo
ria. Similiter cruciabātur ſed nō ſimi=
lite gloriabant qꝛ dolebat eccleſia etiā
illius caſuꝫ qui impellabat ad lapſuꝫ.

Capitulum. xxij. de exilio liberi vrbis
rome epiſcopi.

LIbit Liberiꝰ
qui poſt Iuliuꝫ marci (quē
ſilueſter preceſſerat) ſucceſ
ſorem in vrbe roma ꝑ ideꝫ
tempus ſacerdotio fungebatur in exi=
lium truditur. Inqꝫ eius locum Felix
diaconus ſuus ab hereticis ſubrogat̄.
Et non tam ſecte diuerſitate ꝙ cōmu=
nionis ⁊ ordinationis conuenientia ma
culatur.

Capitulum. xxiij. quomodo hiero
ſolymorum ⁊ alexandrie epiſcopis
ſe habeant in miniſtrando.

HIeroſolimiſ ve
ro cyrillꝰ poſt maximinū ſacer
dotio ꝯfuſa iā ordinatione ſuſcepto ali
qñ in fide ſepiꝰ in cōmunione variabat
apud Alexandriā vero Georgius ſatis
ꝑaciter viraptum epiſcopatū gerebat
ita vt magis ſibi iuris dicendi creditos
faſces qūā ſacerdotiū miniſtranduꝫ re
ligioſis officijs eſtimaret.

Cap. xxiiij. de meletio qui ab he=
reticis ep̄s antiochie ordinat̄ et ab
eis poſtea in exilium truditur.

APud antio=
chiam ſane diuerſis tēpo=
ribus multa ꝙadmodum
cōfuſe geſta ſunt. Nam de
functo Eudoxio cum multi diuerſaruꝫ
vrbiū epiſcopi ad illam ſed em ſumma
abitione niterentur ad vltimum Mele
tium de ſebaſtia Armenie ciuitate con
tra decreta cōcilij illuc transferūt. Qui
tamen ab ipſis rurſum in exiliū trudi=
tur ꝙ contra opinionem ipſorum non
Arrij ſed noſtram fidem cepit in eccle=
ſia predicare. Quem magna plebs ec=
cleſia depulſum ſecuta ab hereticoruꝫ
ſocietate diuellitur.

Capitu. xxv. de ſciſmate arriano
rum quod in partes diuiſum eſt ⁊ q̄
daꝫ eorum eunomiani. alij macedo
niani: alij ꝟo arriani dicebātur.

INterea vt aliq̄n
etiam in ſemetipſam prediues
malicia deſeruiret ſacerdotes et popu
li qui Arrio duce primitus fuerant ab
eccleſia diuulſi in tres denuo ſectas par
teſqꝫ findūtur. Nam illi quos paulo ſu
perius dixeramus: nō acquieſcētes Eu
ſebij ceterorumqꝫ ſimulationibꝰ cū Ar
rio exiliū pertuliſſe poſt modum nec ip
ſi Arrio regreſſo de exilio communica=
re voluerūt eo ꝙ ſimulata confeſſione
cōmunicaſſent his qui de ipſa ſubſtan=
tia dei patris filiuꝫ cōfiterentur qꝛ ipſi
ea q̄ prio docuerat Ariꝰ ex nullis extā=
tibus creatū ⁊ factū non natum filiū ſa
tis libera ſeu potius impudēti blaſphe
mia ꝯfirmabant. Quod ⁊ poſt illorum
obitum Actius quidam poſt actiū va=
lidius ⁊ latius aſſerebat Eunomiꝰ vir
corpore ⁊ animo leproſus ⁊ interiꝰ exte
riuſqꝫ morbo regio corruptus tn̄ arte
dialectica p̄potens plurima cōtra fidē
noſtrā ſcripſit ⁊ diſputādi leges ſecuto
ribꝰ ſuis dedit. A quo etiā nūc Eunomi
ana hereſis appellat̄. Aliꝰ quoqꝫ Ma=
cedonius noīe quē nr̄is expulſis immo
potiꝰ necatis apud cōſtātinopolim ſta
tuerūt ep̄m: qꝛ ſimilē patri filiū fatebat̄
licet ſpm̄ ſctm̄ eque vt illi blaſphema=
ret tamen ab illis expellit̄ qꝛ ſimilia vt
de patre etiā de filio p̄dicaret. Neqꝫ ve
ro noſtris coniungit̄ a q̀bus de ſpū ſan
cto diuerſa ſētiret. Ita peſtifera illa be
ſtia qua ꝑ arrium primū quaſi de infer
nis extulerat caput ſubito triformis ap
paruit. Per Eunomianos qui dicunt ꝑ
omnia diſſimilē filium patri quia nul=

lo genere poſſit eſſe ſimilis factura fa
ctori. Per arrianos q̄ dicunt ſimilem q̄
dem poſſe dici filium patri: ſed largita
te gratie nō proprietate nature in quā=
tum ſcilicet poteſt creatori creatura cō
ferri ꝑ Macedonia qui dicūt ſimilem
quidē filiū ꝑ oia patri ſanctū vero ſpm̄
cū patre ⁊ filio nihil habere commune.
Hec quidē inter illos ita geſta ſunt. Sꝫ
ſicut de talibus ſcriptū eſt diſciſſi ſunt ⁊
non ſunt compuncti. Plurimi ſane earū
q̄ videbant̄ attentiorē vitā gerere ⁊ mo
naſteria per multa apud Conſtantino
polim viciniaſqꝫ ꝓuincias ⁊ epi nobiles
macedonij magis errorē ſecuti ſunt.

¶ Cap. xxvj. de morte cōſtantij ⁊ or=
tu iuliani.

Sed cōſtātius imperator dum Juliano quē
ceſarem apud Gallias re=
liquerat dignationem ſibi
auguſti ſponte ꝓſumenti armis ire ob=
uiam parat. xxiiij. poſt occaſum patris
imperij ſui anno in opido Cilicie Mo=
poſcrenis die functus eſt.

¶ Cap. xxvij. de epiſcopis iuſſu iu=
liani ab exilio reuocatis ⁊ de ordina
tione paulini epi in anthiochia.

Poſtq̄ iulianus
preſumptū prius deinde vt legitimū ſo
lus obtinet principatū. Js primo velut
arguens ꝓpera geſta Conſtantij epos
iubet de exilij relaxari. Poſt aduerſum
noſtros tota nocendi arte cōſurgit. Jn=
terim qui ſuperfuerant epi de exilijs re
laxant̄. Nam liberius vrbis Rome eps
Cōſtātio viuēte regreſſus eſt. Sed hoc
vtrūqꝫ acqeuerit volūtati ſue ad ſubſcri
bēdū an ad ppli Romani gratiā a quo
ꝓficiſcens fuerat exoratus indulſerit ꝓ
certo ꝯpertuꝫ nō habeo. Lucifer aūt cū
exoraret̄ ab euſebio (qꝛ vterqꝫ in parti=
bus vicinis egypto fuerat relegatus)
vt ad videndū Athanaſium alexandriā
pergerent communiqꝫ tractatu cū his
qui ſuperfuerant ſacerdotibus de ſtatu
eccleſieſie decernerent ꝑſentiā ſui abne
gans legatum ꝓ ſe diaconū ſuuꝫ mittit
atqꝫ ipſe intentio animo Antiochiam
pergit ibiqꝫ deſſidentibus adhuc pplo
ſed in vnum tamen reuocari poſſe ſpe=
rantibus ſi ibi talis eligeretur eps cir=
ga queꝫ nō vna plebs ſed vtraqꝫ gaude
ret Preproperus catholicū quidē ⁊ ſan
ctū virū ac ꝑ oia dignū ſacerdotio pau
linū epm̄ collocauit. Sed tamē in quē
acquieſcere plebs vtraqꝫ non poſſet.

¶ Cap. xxviij. De concilio apud ale
xandriam ſanctoꝝ epiſcoporum an
de cetero hi ordinandi eſſent epiſco
pi q̄ fuerant maculati ꝯtagione cō=
munionis heretice vel non.

Pergit iterea Euſebius alexandriam ibi
qꝫ confeſſoꝝ conſilio cōgre
gato pauci numero: ſed fi=
de integri et meritis multi quo pacto
poſt hereticoꝝ ꝓcellas ⁊ perfidie turbi
nes tranquilitas reuocaret̄ eccleſie om
ni cura ⁊ liberatione diſcutiunt. Aliis
videbatur fidei calore feruentibꝰ nul
debere vltra in ſacerdotium recipi q̄
vtcunqꝫ heretice cōmunionis cōtagi
ne maculaſſet. Sed qui imitantes apo
ſtoluꝫ querebant non qd̄ ſibi vtile eſſet
ſed qd̄ pluribus expediret: vel qui imi
tarent̄ chriſtum qui cū eſſet omnipoten
ta ꝓ ſalute cunctoꝝ humilians ſe de
ſcendit in mortem: quo ſcꝫ inueniret
in mortuis vita dicebāt melius eſſe hu
miliari paululum ꝓpter detectos ⁊ in
clinari ꝓpter elizos: vt eos rurſus eri
gerent nec ſibimet ſolis puritatis meri
to celorum regna defenderent: ſed eſſe
glorioſiꝰ ſi cuꝫ pluribus illuc mererent
intrare Et iō rectū ſibi videri vt tantum
perfidie auctoribus amputatis reliq
ſacerdotibus daretur optio ſi forte ve
lint abiurato errore perfidie ad fidem
patrū ſtatutaqꝫ cōuerti: nec negare au
tum redeuntibus quin potiꝰ de con
uerſione gaudere: qꝛ ⁊ ille euangelicus
iunior filius paterne depopulator ſub
ſtātie in ſemetipm̄ reuerſus nō ſolum
ſcipi meruit: ſed ⁊ dignus paternis am
plexibus deputat̄ et annulum fidei re
cipit ⁊ ſtola circūdatur: ꝑ quā qd̄ aliud
q̄ ſacerdotij declarantur inſignia. Nec
ꝓbabilis extitit apud patrē ſenior filiꝰ

ꝯinuidit recepto nec tantuꝫ meriti ha
buit nō delinquendo quātum nocte cō
traxit non indulgendo germano.

¶ Cap. xxix. quomodo in illo conci=
lio ſanctorum epoꝝ tractata fuit
materia de ſpiritu ſancto de differē
tia inter ſubſtātiam ⁊ ſubſiſtantiam
⁊ de natura a chriſto aſſumpta.

Cuꝫ igitur hu
iuſcemodi ſniās ex euangē
lica auctoritate ꝓlatas or
do ille ſacerdotalis et apo
ſtolicus approbaſſet ſex concilij decre=
to. Aſterio ceteriſqꝫ qui cum ipſo erant
orientis iniungitur ꝓcuratio occiden=
tis ꝓo Euſebio decernit̄ Additur ſane
in illo conſilij decreto: etiam de ſpiritu
ſancto plenior diſputatio: vt eiuſdē ſub
ſtantie ac deitatis cuius pater ⁊ filius
etiā ſpirituſſanctus crederetur: nec q̄c=
q̄ prorſus in trinitate aut creatum aut
inferius poſterius vt diceretur. Sed et
de differentiā ſubſtantiarum ⁊ ſubſiſtē
tiarum ſermo eis ꝑ ſcripturaꝫ motꝰ eſt.
Quod greci vocant.
Quidam etenim dicebant ſubſtantiam
⁊ ſubſiſtentiam vnuꝫ videri. Et qꝛ tres
ſubſtātias nō dicimꝰ in deo: nec in tres
ſubſiſtātias dicere debemus. Alij vero
quibus longe aliud ſubſtantia q̄ ſubſi
ſtentia ſignificare videbatur: dicebant
quia ſubſtantia ipſa rei alicuius natu=
ram rationemqꝫ qua conſtat deſignet.
Subſiſtentia autem vniuſcuiuſqꝫ per=
ſone hoc ipſum quod extat et ſubſiſtit
oſtendat. Jdeoqꝫ propter Sabellij he=
reſim tres eſſe ſubſiſtentias confiten=
das quod quaſi tres ſubſiſtentes per=
ſonas ſignificare videretur: ne ſuſpitio
nem daremus tanq̄ illius fidei ſecta=
tores qui trinitatem in nominibus tā=
tum ⁊ non in rebus ac ſubſiſtentijs con
fitetur. Sed ⁊ de incarnatione domini
comprehenſum eſt: quia corpus quod
ſuſceperat dominꝰ neqꝫ ſine ſenſu neqꝫ
ſine anima ſuſcepiſſet. Quibus omni=
bus caute moderateqꝫ cōpoſitis vnuſ=
quiſqꝫ itinere ſuo cum pace perrexit.

¶ Capituluꝫ. xxx. de ſciſmate luciferia
norum ac Euſebio et hylario q̄ omnes
eccleſias occidentales ad rectā
fideꝫ reuocabant.

Sed euſebius cuꝫ rediſſet
anthiochiā ⁊ iue
niſſet ibi a lucife=
ro contra pollici
tationē ordinatū epiſcopuꝫ pu
dore ſimul ⁊ indignatione cōpul
ſus abſceſſit neutre patri ꝯmu=
nionē ſuā relaxans: qꝛ digrediēs
inde ꝓmiſerat ſe acturū in cōci=
lio vt his eis ordinaretur eps a
quo pars neutra deſciſceret. Jl=
le nāqꝫ populus q̄ meleciū du=
dū de eccl'ia pulſum quaſi ꝓ fi=
de recta fuerat ſecutus nō ſe iū=
xerat ad priores catholicos: id eſt
qui cum euſtachio epo fuerant
et quibus etiā paulinꝰ erat ſed
ſuū ꝑncipatū ſuūqꝫ conuenticu=
lū tenuit. Hos ergo cum in vnū
reuocare voluiſſet euſebius: nec
tamē ꝑuentus a lucifero potuiſ
ſet abſceſſit. Tūc regreſſus me=
letius de exilio qꝛ cū eo numero
ſior pepulus erat eccl'iaꝫ tenuit
⁊ ex eo iam ꝓpriā ſynodū cuꝫ ce
teris orientalibus epi habuit:
nec tamē Athanaſio iunctus eſt
Jnterim Lucifer iniuriā dolēs
ꝙ epm̄ a ſe ordinatum apud an
thiochiā nō recepiſſet euſebius
nec ipſe recipere cogitat alexan
drini decreta cōcilij: ſed ꝯſtrigen
batur legati ſui vinculo qui in
concilio ipſius auctoritate ſub=
ſcripſerat. Abijcere nanqꝫ eum
non poterat qꝛ auctoritatem eiꝰ
tenebat. Si vero recepiſſet om=
ne ſuum fruſtrandum videbat
inceptum. Diu ergo de hoc mul
tūqꝫ deliberās cū ex vtraqꝫ par
te ꝯcluderet̄ eligit vt legato ſuo
recepto erga ceteros ſniam diſ=
pare ſed ſibi placitā cuſtodiret
Jta regreſſus ad ſardie ꝑtes ſi=
ue quia cito morte ꝑuentus tp̄s
ſnie mutande non habuit (Et=
eñ temere cepta corrigi ſpatio

Jdē in hyſto. tri. lib. vj. ca. xxiij.

ſolent (ſiue hoc animo immobi
liter ſederat parum firmaueri.
Ex ipſo interim luci ferianorū
ſciſma quod licet per paucos ad
huc voluitur ſumpſit exordium
Euſebius vero circuiens orien
tem atq; Italiam medici pari=
ter ⁊ ſacerdotis fungebatur offi
cio. Singulas quaſq; eccleſias
abiurata infidelitate ad ſanita=
tem recte fidei reuocabat. Ma=
xime cū hylarium quē dudum
cum ceteris epis in exilium tru
ſum eſſe memorauimus regreſ
ſum iam ⁊ in italia poſitum hec
eadem erga inſtaurandas eccle
ſias fidemq; patrum reparan=
dam reperit molientem.

Capm.xxxi. de natura ⁊ mori
bus beati hylarij pariterq; ei⁹
ſcriptis: quibus hereticorū ver
ſutias refellit.

Tiſi qd hy=
lari⁹ vir natura le=
nis ⁊ placidus ſit q;
eruditus ⁊ ad pſua
dendum cōmodiſſimus rem di
ligentius ⁊ aptius procurabat.
Qui etiam libros de fide nobili
ter ſcriptos edidit quibus ⁊ he
reticorum verſutias: ⁊ noſtrorū
deceptiōes ⁊ male credulā ſim=
plicitatem ita diligentius expo
ſuit: vt ⁊ pñtes ⁊ lōge poſitos q
bus ipe p ſe diſſerere viua voce
nō poterat pfectiſſima īſtructio
ne corrigere. Ita iſti duo viri ve
lut magnifica qdā mūdi lumia.
hilliricū italiā galliaſq; ſuo ſplē
dore radierūt vt oēs etiā de ab
ſcōditis angulis ⁊ abſtruſis he
reticorum tenebre fugarentur.

Cpz.xxxij. qūo Julian⁹ icepit
callide multum xpianos pſeq.

Iſta ēt i hyſt. tripti. li.vj.c. j.⁊.xxx vij.

Sed iu lian⁹ poſtq; ad
orietē pſas bel=
lo pulſatur⁹ aduenit: et publica
quā pri⁹ occultauerat erga ido
lorū cultū ferri cepit iſania calli=
dior ceris pſecutor nō vi neq; tor
mentis ſz pmijs honorib⁹ blādi
tijs pſuaſionibus maiorē pene
ppli ptē q; ſi atrociter pulſaſſz
eliſit. Studia auctorū gētilium
xpianos adire phibens ludos
lrarū illis ſolis q deos deaſq; ve
nerant patere decernit. Militie
cingulū nō dari niſi imolātibus
iubet. Procuratione puinciarū
iuriſq; dicendi xpianis ſtatuit:
nō debere cōmitti: vt pote qb⁹
ēt lex ppria gladio vti vetuiſſet
⁊ pficiebat qtidie i huiuſcemodi
legib⁹ exqrendis: qb⁹ ſi qd ver=
ſutū vel callidum tñ qd minus
videretur crudele decerneret.

Cap.xxxiij. qūo incepit iulia=
nus pſequi athanaſium moni=
tione quorundam aruſpicum.

Ed nō erga atha
naſiū ficte phie te=
nere imaginē potu
it. Etem cū velut te
tri ſerpentes de cauernis terre
ebulietes ad eū pceſſiſſent ma=
gorū phorū aruſpicū augurūq;
man⁹ pphana oēs pariter alle
gant nihil ſuis actib⁹ ſucceſſurū
niſi pri⁹ athanaſiū velut horū
oīm obſtaculum ſuſtuliſſet.

Cap.xxxiiij. de fuga athana=
ſij ab alexādria p nilū; ⁊ de red=
ditu ei⁹ ad alexādriā in q latita
uit vſq; quo pſecutio ceſſaret.

Iterum mittit exerci
tus iterū du
ces iterū oppugnat eccla. Cūq;
eū meſti ac flentes ppli circun=
darent: pphetico apd eos vſus
ſermo phibet. Nolite inqt o fi=
lij cōturbari: qr nubecula eſt ci
to ptranſit. Cūq; diſceſſiſſet ⁊ na
ui p Nilū fluuiū iter ageret co
mes q ad hoc ipz miſſus fuerat
cognitio ei⁹ itinere inſtāter eū
inſeq cepit. Et cū forte applicuiſ
ſet athanaſij nauicula ad qndā
locū ↄperit a ptereūtib⁹ poſt ter
gū eſſe pſecutorē ſuū ⁊ iā iāq; in
ſi pſpiceret iminere. Conterriti

Idem in hyſt. tri. li. vi. c. xxx.

dēs qui ſibi aderāt ſocij heremū
ſuadebant ad fuge pſidiū petē=
dum. Tūc ille nolite inqt o filij
deterreri eam⁹ magis in occur=
ſum pcurſori nr̄o vt ſciat qr lon
ge maior eſt q nos defendit q; q
pſeqtur: et ↄuerſa nauicula iter
agere obuius ei q ſe inſectabat
aggreſſus ē. ille q nullo gñe ſu=
ſpicari poſſet in occurſū ſibi ve=
nire quē qreret tanq; ptereūtes
aliqs interrogari iubet vbi au=
diſſent eſſe athanaſiū. cūq; rñdiſ
ſent ſe vidiſſe eū non lōge eū tēz
tota celeritate ptrāſiēs pperat
inuanū feſtinās cape quē ante
oculos poſitū videre nō potuit
Ille vero dei ꝟtute monit⁹ alē=
xandriam reddit: ibiq; tuto late
bras vſquequo perſecutio ceſſa
re exigit.

Cap.xxxv. qūo iulian⁹ pcepit
xpianis auferre ſepulchrū babi
le martyris extra in ſuburbano
anthiochie ⁊ qūo galileos ideſt
xpianos incepit affligere.

Idē in hyſto. tripti. lib. vi. c.xxxi.

Edit et aliud
iulian⁹
vecordie ſue ac le=
uitatis iudiciū. nā
cū dafnis in ſubur
bano antiochie iux
ta fontē caſtaliū litaret apollini
et nulla ex his q querebat rñſa
ſuſciperet cauſaſq; ſilentij pcon
taretur a ſacerdotibus demōis
aiunt. Babyle martyris ſepul=
chrum ppe aſſiſtere: ⁊ ideo rñſa
non reddi. Tūc ille galileos ve
nire. Hoc em̄ noīe nr̄os appella
re ſolitus erat: et auferre ſepul=
chrum martyris iubet. Igitur
eccla vniuerſa ↄueniens mr̄es
et viri iuuenes virgineſq; imen
ſa exultatiōe ſuccincti trahebāt
lōgo agmie arcā martyrū pſallā
tes ſūmis clamorib⁹ ⁊ cū exulta
tiōe dicētes. Cōfundāt oēs qui
adorāt ſculptilia ⁊ q ↄfidūt in ſi
mulachris ſuis. Hec in auribus
pphani pncipis p ſex milia paſ
ſuū tanta exultatione pſallebat
oīs eccl̄ia vt celū clamorib⁹ re=
ſultaret. Vñ ⁊ ille in tātā iracun
die rabiē deduct⁹ eſt: vt altera
die ↄprehēdi xpianos paſſim et
trudi iuberet in carcerem ac pe
nis ⁊ cruciatibus affligi.

Cap.xxxvi. De mirabili ↄſtā
tia Theodori ↄfeſſoris i tormē=
tis et morte dubia ipſius Julia
ni in bello perſico.

Idem tangit in hyſ. trip. li. xxxi.

Uod ſaluſtius
prefect⁹
eius non pbans li=
cet eſſet gētilis: tñ
iuſſus exſeqtur: et
apphenſū qndā adoleſcētē q
prim⁹ occurrit. Theodorū noīe
a prima luce vſq; ad horā vnde
cimā tanta crudelitate ⁊ totiēs mu
tatis carnificibus torſit vt nulla
etas ſibi factū meminerit. Cum
tñ ille in eculeo ſublimis ⁊ hinc
inde laterib⁹ inſtante tortore: ni
hil aliud fecerit niſi vultu ſecu=
ro et ſleto pſalmū quē pridie oīs
eccl̄ia cecinerat iterare. Cūq; ſe
oī expenſa crudelitate ſaluſtius
nihil egiſſe perſpiceret recepto
in carcere iuuene abiſſe fert ad
impatorē: ⁊ qd egerit nunciaſſe
ac monuiſſe ne tale aliqd tēpta
revellet de cetero. Alioqn ⁊ illis
gl̄iam ⁊ ſibi ignominiā qreret.
Hūc theodorū ipſi nos poſtmo
dū apd anthiochiā vidim⁹ ⁊ cū
reqreremus ab eo ſi ſenſū dolo
ris habuiſſet ex integro dicebat
dolores ſe qdem paruz ſenſiſſe:
aſtitiſſe aūt qndā iuuenē q ſub
denti ſibi linteo candidiſſimo ⁊
ſudores extergeret ⁊ aquā frigi
dam frequēter infunderet: ⁊ ita
ſe eſſe delectatū: vt tūc meſtior
fact⁹ ſit: qñ deponi de eculeo iuſ
ſus eſt. Cōminat⁹ igit impator
poſt victoriā perſicā melius ſe
xpianos debellaturū. pfect⁹ qdē
eſt: ſed null⁹ redit⁹. Ibi nāq; (in
certum a ſuis an ab hoſtib⁹) cō=
foſſus poſt annum ⁊ octo men=

ſes preſumpti auguſtalis imperij finem fecit.

¶ Capm̄. xxxvij. de coadunatione iudeorum: q̄ a Juliano decepti tēplū ad ſacrificādū in hieroſolymis reedificare voluerūt.

Lor̄ q̄ i hyſt. tripti. q̄ poſtremū capl'is tāgit i hyſto. tripti. li. vj. c. xliiij.

Tanta vero ei⁹ ad decipiendū ſubtilitas et calliditas fuit vt etiam infelices iudeos vanis ſpeciebus illectos: vt ipſe agitabatur illuderet. Quos primo oīm ꝯuocatos ad ſe interrogat: cur nō ſacrificarent cū eis lex ſua de ſacrificijs imperaret. At illi occaſionē ſe inueniſſe tp̄is rati: nō poſſum⁹ inquīt niſi in ſolo hieroſolymorum tēplo. Ita nanq̄ p̄cipit lex. Et accepta ab eo reparandi tēpli licētia intm̄ inſolētie ꝑuenerūt. vt aliq̄s eis ꝓphetaꝝ redditus videret̄. Igit̄ ex oīb⁹ locis atq̄ ꝓuincijs ꝯuenere iudei: locū tēpli olim igne cōſumpti aggredi cepere: comite ꝓperādi opis ab impatore ꝯceſſo: ſumptu publico ⁊ priuato res oī inſtātia gerebat̄. Interea inſultare nr̄is ⁊ velut reparatis ſibi regni tp̄ibus cōminari acri⁹ ac ſeuitiā oſtētare ꝓrſus i magno timore ⁊ ſuꝑbia agere Cyrill⁹ poſt maximū cōfeſſorē hieroſolymis habebat̄ ep̄s. Aptis igit̄ fundamētis: calces cemētaq̄ adhibita nichil oīno deerat q̄n die poſtera veteribus deturbatis: noua iacerent fundamēta: cū tn̄ ep̄s diligenti ꝯſideratione habita vel ex ijs q̄ in danielis ꝓphetia de tp̄ib⁹ legerat: vel q̄d in euāgelijs dn̄s p̄dixerat ꝑſiſteret nullo gn̄e fieri poſſe vt ibi a iudeis lapſis ſuper lapidē ponereretur. res erat in expectatione.

¶ Cap. xxxviij. d̄ mirabili motu t're i hieroſolymis q̄ fūdamētoꝝ ſaxa lōge iactauit porticū q̄z iudeorum ſolo coequauit: et multos iudeos oppreſſit.

Et ecce nocte q̄ ad icipiēdū op⁹ iā ſola reſtabat: tremot⁹ igēs oborit̄ ⁊ nō ſolū fūdamētoꝝ ſaxa lōge lateq̄ iactātvexēt toti⁹ pene loci edificia ꝯplanāt̄. Portic⁹ q̄z publice in q̄bus iudeoꝝ multitudo q̄ operi videbat̄ inſiſtere ꝯmanebat ad ſolū deducte: oēs iudeos q̄ repti ſunt opp̄ſſere. Luce vero orta cū ſe mala crederēt effugiſſe ad requirēdos qui oppreſſi fuerāt reliqua multitudo concurrit.

¶ Cap. xxxix. d̄ igne diuinit⁹ accenſo ſignis ⁊ virtutibus terrificis q̄bus iudei ab illicitis inceptis diſturbāt̄ ⁊ ad deū ꝯuertūt̄

Aedes erat quedam in inferiorib⁹ tēpli demerſa: hn̄s aditū inter duas porticus q̄ fuerāt ꝯplanate in q̄ ferramenta aliaq̄ opi neceſſaria ſeruabātur: e qua ſubito globus q̄dā ignis emicuit. ⁊ ꝑ mediū platee ꝑcurrēs aduſtis ⁊ exterminatis q̄ aderāt iudeis: vltra citraq̄ ferebat̄. Hoc iteꝝ ſepiuſq̄ ⁊ freq̄ntiſſime ꝑ totā illā diem repetēs ꝑtinacis pp̄l'i temeritatē flāmis vltricibus cohercebat. Cū interim pauore ingēti ⁊ trepidatiōe oēs q̄ aderāt deterriti: ſolū veꝝ deū xp̄m ꝯfiteri cogebāt̄ inuiti. Et ne hec fieri caſu crederētur: i ſeq̄nti nocte i veſtimētis oīū ſignaculū crucis ita euidēs appruit: vt ēt q̄ deluere ꝓ ſui īfidelitate voluiſſet: nullo gn̄e valeret abolere. Sic de territi iudei atq̄ gētiles locū ſit ⁊ ianiter cepta relinq̄re. ¶ Explicit lib. x. ¶ Inci. li. xj.

¶ Ca. j. d̄ ortu r̄ligioſo ac morte iouiniāi ⁊ victoria q̄ erga barbaros habuit q̄uo pacē dedit xp̄ianis ⁊ athāaſiū ab exilio r̄uocauit [illegible]

Post Juliani necē tam [illegible] dē ciuile nob'ſ Jo [illegible] uiniani repat̄ impeniū [illegible] Is nāq̄ ſub vno eodēq̄ tp̄e, Jn cap̄ i.

[in]perato r et ꝯfeſſor male illati extitit depulſor erroris. Nam cum in ꝓcinctu eſſet exercitus ⁊ vrgeret barbarus: ductoreſq̄ nr̄i decimis rebus conſiliū trahētes iouiniano calculum darent: cunq̄ apph̄enſus ad ſuſcipienda imperij trahēretur inſignia: ad exercitū iuliani ſacrilegijs ꝓphanatum d̄r proclamaſſe. Nō ſe poſſe imperare eis q̄ eſſet xp̄ianus. Tum oēs patri eadēq̄ voce r̄ndiſſe p̄hibet̄: ⁊ nos xp̄iani ſum⁹: nec pri⁹ q̄ hanc vocē audiret: acq̄eſcere ad imperiū voluiſſe. Deniq̄ ſtatim affuit diuina clemētia ꝯtraq̄ oēm ſpem cū clauſi vndiq̄ hoſtibus tenerētur nec euadendi facultas vlla ſuppeteret: ſubita emiſſos a barbaris oratores adeſſe vident: pacemq̄ depoſcere. Exercitui q̄z iedia cōſumptio cibos ceteraq̄ neceſſaria in mercimonijs polliceri: oīq̄ humanitate nr̄oꝝ temeritatē emēdare. Sed vbi i xx. et. ix. annis pace ꝯpoſita ad romanū regreſſus eſt ſolum clarior q̄ lux nr̄o ſe orbi ex oriētis partib⁹ ab orta diffudit. Rēpublicā q̄ſi poſt nimias ꝓcellas oī moderatiōe agredit̄ reparare. Eccl'iaꝝ p̄o curā non in ſcōis habere: nec tam incaute: vt conſtantius egerat: ſed lapſu predeceſſoris ammonitus honorificis et officioſiſſimis litteris Athanaſium requirit: ⁊ ab ipſo formā fidei ⁊ eccl'iaꝝ diſponendaꝝ ſuſcipit modum. Sed hec tā pia ⁊ tam leta p̄ncipia mors immatura corrupit. Poſt nouē et em̄ menſes ortus ſui apud ciliciam diem obijt.

¶ Capm̄. ij. de ortu valentiniani ⁊ valētis qui valens fauit hereticis ⁊ chriſtianos perſecutus eſt.

Post hunc valentinian⁹ imperiū ſuſcepit: q̄ pro fide nr̄a a iuliāo de militia fuerat expulſ⁹. Sed ꝯpleuit in illo dn̄s q̄d ꝓmiſit: plus etiam q̄ā centupla in p̄nti ſeculo reſtituēs ei. Nā quia militiā ꝓ xp̄o reliq̄rat recepit imperiū. Is in ꝯſorciū regni aſſumpſit fr̄em valentē: et ſibi q̄dē accidnas partes delegit illi aūt orientales reliquit. Sed valens fauendo hereticis bijt in viā p̄rm ſuorum. Nā et epiſcopos egit in exilium: et preſbyteros: ac dyaconos: ⁊ monachos tatiano alexandrie preſidente: vſq̄ ad tormenta deduxit: ⁊ ignibus tradidit. Multaq̄ nephanda ⁊ crudelia in eccl'ia dei molitus eſt. Sed hec oīa poſt athanaſij obitū. Nā illo ſupſtite velut diuina quadam virtute ꝓhibitus: cū debacharetur in ceteros: in illum nihil auſus eſt triſte committere.

¶ Capitulum. iiij. de morte glorioſa athanaſij ⁊ ꝑſecutionibus lucij heretici.

Igitur ea tēpeſtate cū quadrageſimo et ſexto anno ſacerdotij ſui athanaſius poſt multos agones: multaſq̄ patientie coronas quieuiſſet in pace: ſciſcitatus de ſucceſſore petrum tribulationū ſuarū participem ⁊ ſocium delegit. Sed luſius arriane partis epiſcopus: continua tanq̄ ad ouem aduolat lupus. Et petrus quidem nauem protinus cōſcendens ad vrbem romā profugit. Lutius vero tanq̄ materia ſibi crudelitatis ablata: ſeuior erga ceteros efficiebatur. Et ita ibat in ſanguinem: vt nec ſpeciem quidem aliquam religionis ſeruare videretur. Cuius primo ingreſſu tāta ⁊ tā turpia in virgines ⁊ concinentes eccleſie geſta ſunt: que nec in perſecutiōibus gentilum memorantur. Inde poſt fugas ciuium ⁊ exilia: poſt cedes ⁊ tormenta flammaſq̄ q̄bus innumeros confecerat: ad monaſteria furoris ſui arma cōuertit. Vaſtat heremum. bella quieſcentibus indicit. Tria milia ſimul aut eo amplius viros: per totam heremum ſecreta et ſolitaria habitatione diſperſos oppugnare ꝑiter aggredit̄ Mit

His ēt in hyſ. trip. l. vij. cp̄. xxxix. i in. fin. xxxvij. xxxviij

ſit armatam equitum ac peditum ma=
num tribunos prepoſitos et bellorum
duces:tanq̄ aduerſum barbaros pu=
gnaturus elegit. Qui cum veniſſent:no
uem belli ſpeciem vident:hoſtes ſuos
gladijs obiectare ceruices:⁊ nihil aliđ
dicere niſi amice ad quid veniſti.

¶ Capitulum quartum. de virtutibus
et mirabilibus macharij qui in inſulaȝ
vna cum alijs Anthonij diſcipuli rele=
gatur in qua mirabilia fecit.

PEr idem tem
pus patres monachorum
vite ⁊ antiquitatis merito
Machariꝰ ⁊ iſodorus aliuſ
q̄ Macharius:atq̄ eraclides et pani=
bus anthonij diſcipuli per egyptum et
maxime in nitrie deſerti partibus ha=
bebantur. Uiri qui conſortium vite et
actuum non cum ceteris mortalibus:ſȝ
cum ſuperius angelis habere credebā
tur. Que preſens vidi loquor: ⁊ eorum
geſta refero:quorum in paſſionibus ſo
cius eſſe promerui. Hij ducebant exer
citum domini:nō mortalibus telis ſed
fide religionis armatuȝ exercitum mo
riendo vincentem:⁊ qui ſanguinis ſui
profuſione victor chriſtum ſequeretur
ad celum. Quiq̄ dum in tabernaculis
poſiti ⁊ orantes expectarent interfecto
res ſuos:oblatus eſt ad eos homo olim
membris oībus ⁊ ꝑcipue pedibus ari=
dus. Sed cū ab eis in noīe dn̄i oleo fuiſ
ſet perunctus:ſtatim ꝯfirmate ſunt plāte
eius. Et dicentibus eis in noīe ieſu xp̄i
quē lucius pſequitur ſurge ⁊ ſta in pe
dibus tuis ⁊ redi in domū tuā:cōtinuo
exurgēs ⁊ exiliēs bn̄dicebat deum oſtē
dēs quia vere erat in eis deus. Añ ali=
quantulū ꝟo temporis cecꝰ quidam ro
gabat adduci ſe ad cellulam Macharij
q̄ erat in deſerto itinere trium dierum.
Quo poſtea q̄ cecus multo ductantiū
labore peruenit Macharium non repe
rit domi. Contriſtatus valde nullatenꝰ
mitigare meſticiam poterat ſanitatis
ſolatijs carens. Tū ꝟo feruore fidei cō
ualeſcens:deprecor:inquit ad eos q̄ ſe
duxerāt:applicate me ad illā partē pa
rietis vbi cubare ſenior ſolet. Et cū fuiſ
ſet admotus parū luti aridi vn
de paries oblitus videbať aſſu
mens palme ſue ſuꝑpoſuit. Ro
gat etiaȝ vt aquā de puteo ex
q̊ bibere ſolebat hauriret. Quo
humore ſolu ēs glebulā eodēq̄
luto oculos ſuos ſupungens:⁊
lauās de aqua q̄ hauſta fuerat
repēte recepit viſuȝ:ita vt nullo
indigēs adminiculo rediret ad
ſua. Sed ne ſcđm leproſos illos
ageret q̄s a ſe curatos in euāge
lijs ingratos dn̄s notat:cum ōī
domo ſua regreſſus ⁊ deo gr̄as
referēs:rem vt geſta fuerat indi
cauit. Idē ip̄e machariꝰ Leene
ſpelūca habuit cellule ſue vicinā
⁊ quadā die catulos ſuos cecos
ad eum bellua producit:atq̄ an
te pedes eius poſuit. At ille cuȝ
intellexiſſet ꝓ ciuitate catulorū
beſtiam ſupplicare:rogauit do
minum vt eis redderet viſum.
Quo recepto matrem ſequētes
redeunt ad ſpeluncam:et pau
lo poſt ipſa cum catulis ſuis re=
grediens:pelles ouiuȝ lanatas
plurimas velut munus pro ſu=
ſcepta gratia ad ſenem defert
morſu oris euectas ⁊ ante fores
eius eis depoſitis abſcedit.
B ¶ Uerum ſi ſingulorum mi
rabilium geſta proſequi velimꝰ
excludimur a propoſita breuita
te maxime cum hec narrationē
proprij operis habere merean=
tur. Sed in his omnibus Luciꝰ
non erubuit:nec aliquid reuerē
tie virtutum mirabilibus detu=
lit. Quinimmo iubet patres ip
ſos ablatos a grege ſuo:immo
clam raptos, in inſulam quan= Dſ i
dam egypti paludium de portu in hy
ri: in qua compererat neminem tri.li.
prorſus eſſe xp̄ianuȝ quo ꝑ hoc vij.ca
vel abſq̄ ſolatijs vel abſq̄ con= xxx
ſuetis actibus viuerent cenes.
Igitur cum duobus ſolis pediſ
ſequis noctu ad inſulam dedu=
cuntur. In qua erat tēplū quod
dam ſumma veneratione a loci
incolis

incolis obſeruantuȝ. Cūq̄ nauicula ſe
nam oram ſoli illius contigiſſet:ecce ſu
bito ſacerdotis tēpli illius virgo filia
correpta ſpiritu cum ingenti vocifera=
tione ⁊ clamoribus vſq̄ ad celum datis
per medios agi populos cepit. Et cre=
bros ducens rotatus ſtridens huc atq̄
illuc rapida ora vibrare. Cunq̄ ad ſpe
ctaculum tan ingētis monſtri maxime
cum eſſet ſacerdotis filia qui in honore
precipuo apud illos erat:populi cōue=
niſſent:per auras eam raptam ſequen=
tes:perueniunt vſq̄ ad nauiculam ſe=
num. Ibi vero proiecta eorum pedibꝰ
⁊ proſtrata clamare cepit. Quid veniſti
huc ſerui dei ſummi antiquis nos ⁊ ve
ternoſis euoluere domicilijs. In hoc
loco depulſi vndiq̄ latebamus. Quo=
modo vos nequaq̄ latere potuimus.
Cedimus antiquis ſedibus:populos
veſtros terraſq̄ recipite. Cum hoc di=
ceret increpatus ab eis erroris ſpiritꝰ
effugatur. Et puella ſana vna cum pa
rentibus ſuis iacebat ad pedes noſtri
temporis apoſtoloꝝ. Qui talibus exor
cijs predicantes ei fideȝ domini noſtri
ieſu xp̄i:in tantam conuerſionem repen
te eos perduxerunt:vt ſtatim manibus
ſuis antiquiſſimum templum ⁊ in ſum
ma veneratione habituȝ deſtruerent ⁊
eccleſiam confeſtim edificarēt. Nec ad
deliberandum ſpacio temporis egue=
runt:quibus fidem rerum fecerant non
verba:ſed virtus. Sed hoc cum fuiſſet
Alexandrie nunciatum:veritus. Luciꝰ
ne forte etiam ſuorum in eū odia iuſta
conſurgerent:q̄ aperte iam bellum non
hoībus ſed deo indiceret:occulte eos
reuocari ⁊ in heremū remitti iubet. Dū
hec in egypto geruntᷣ ne in alijs q̄dem
locis perſecutionis flamma ceſſabat.

¶ Cap. v. de perſecutiōe apud ediſſam
meſopotamie ciuitatē ad quam xp̄iani
ꝑcipites currebant. Inter quos mulier
q̄dā cū puero veloci curſu ꝓperabat.

EDiſſa namq̄
meſopotamie vrbis fideliū
ppl'oꝝ eſt. Thome ap̄li re
liquijs decorata. Ubi cum
imperator ppl'os vidiſſet eccleſijs eie=
ctos in campo habere cōuenti=
culū:tanta ꝺr iracūdia accenſus
vt ꝑfectū ſuum pugno ꝑcuteret
cum nō fuiſſent inde quoq̄ ſicut
iuſſerat deturbati. At ille licȝ eēt Idē in
paganus:⁊ iniurijs ab impera= hyſto.
tore fuiſſet affectꝰ. tn̄ conſidera= tripti=
tiōe humanitatis altera die ad ta. lib.
vaſtandū ppl'ȝ ꝓceſſurus:facit vij. ca.
hoc ip̄m ciuibus ꝑ occulta indi xxxij.
cia clareſcere. quo ſcȝ cauere ſe
poſſent:ne inuenirentᷣ in loco ma
ne ꝓceſſurus terrorē ſolito ma=
iorē ꝑ officiū mouet:agitq̄ oīa
quoq̄ minimi vel ſi fieri poſſet
nulli periclitarentᷣ. Uidet tamē
frequentiorem ſolito ppl'm ten
dere ad locū currere ꝑcipites:⁊
feſtinare tanq̄ vererentᷣ ne quis
deeſſet ad mortē. Interea videt
quandā mulierculā ita feſtinaȝ
⁊ properā domo ſua prorumpe
ra:t vt nec claudere hoſtium nec
operiri vt mulierū habitū decet
diligētius potuiſſet:infanteȝ q̄ȝ
paruuluȝ ſecū trahentē:curſuq̄
rappido irrupto etiā officij ag=
mine feſtinantē. Tū ille vltra nō
ferēs:apprehendite inquit mu
lierē:⁊ huc deducite. Cūq̄ fuiſ=
ſet adducta quo inquit infelix
mulier ꝓperas tam feſtina. Ad
campū ait quo catholicoꝝ po=
pulus conuenit. Et nō inq̄t au=
diſti q̄r ꝑfectus illuc ꝑgit vt oēs
interficiat q̄s inuenerit. Audiui
inquit Et iō feſtino vt ibi inue
niar: Et quo inq̄t paruulū iſtuȝ
trahis. Ut et ipſe ait martyriuȝ
ꝯſequi mereaťᷣ. Que cū audiſſet
vir moderatiſſimus redire offi=
ciū ⁊ ꝯuerti vehiculum ad pala
tium iubet. Et ingreſſus ait Im
peratori:ſubire mortē ſi iubeas
paratus ſum:opus vero qđ pre
cipis implere nō poſſum. Cūq̄
edocuiſſe cuncta de muliere re=
preſſit imperatoris inſaniam.

¶ Cap. vj. de moyſe quodā quē
regina ſarracenoꝝ poposcit fie
ri ep̄m alexādrie qui vehemen=

ter et palam lucium ꝓpter ſuas perſe=
cutiones increpauit.

PEr idem tē pus ec
cl'ia ve
lut pſecutionis igne conflāte
purior auri metallo refulgebat. Non
enim in verbis vniuſcuiuſq; fides: ſed
in exilijs et carceribus probabatur: q꞉
non honori erat catholicum eſſe ſed pe
ne precipue apud Alexandriaꝫ Ubi ne
ſepeliendis quidem corporibus mor=
tuorum libera facultas fidelibus erat.
Que dum lutius omni arrogantia et
ſeuitia gereret: Mauuia Sarracenorū
gentis regina: vehementi bello Pale=
ſtini et arabici limitis oppida atq; vr=
bes quatere: vicinaſq; ſimul vaſtare ꝓ
uincias cepit. Cumq; frequētibus bel=
lis romanum attriuiſſet exercitum: et
plurimis peremptis reliquos vertiſſe
in fugam: orata paceꝫ non aliter ſe am
plexuraꝫ promittit: niſi moyſes quidā
nomine monachus genti ſue ordinaret
epiſcopus. Qui in heremo partib⁹ ſuis
propinqua vitam ſolitariā ducens me
ritis et virtutibus ac ſignis que facie=
bat deus per illum: magnifice innotue
rat. Petitio eius principi indicata Ro
mano: ſine vlla dilatiōe iubetur imple
ri a ducibus noſtris qui ibi infeliciter
repugnauerant: captus Moyſes ad ſa
cerdotium ſuſcipiēdum Alexandriam
ex more deducitur. Adeſt Luci⁹ cui or=
dinādi deferebatur officiuꝫ. Quo viſo
Moyſes preſentibus ducibus qui per
urgebant ⁊ populis ait. Ego quidem
me non eſſe dignum tanto ſacerdotio
iudico. Uerūtamē ſi aliqua in me licet
indigno diuina diſpenſatio putatur ex
plenda: deum noſtrum celi ac terre do
minum teſtor ꝙ Lutius ſanctorum ſan
guine pollutas ⁊ cruētas ſuper me nō
initiet manus. Cumq; Lutius taꝫ gra
ui nota iniuſtū ſe videret in oculis plu
rimorum. Quare inquit o Moyſes taꝫ
facile condemnas eum cui⁹ fidem igno
ras. Aut ſi tibi aliquis de me aliter iu=
dicauit audit fidem meā ⁊ tibi ipſi ma=
giſq; alijs crede. Tum ille. Deſine in=
quit o Luci doloſis tuis me quoq; ima
ginibus aggredi. Bene mihi nota eſt
fides tua: quā ꝓteſtantur ſerui
dei per metalla dānati. Epi in
exiliū truſi pſbyteri dyaconi ex
tra xpiani nois habitacula rele
gati. Beſtijs alij: alij etiam igni
bus traditi. Nunqd pōt verior
eſſe fides q̄ aurib⁹ capitur q̄ꝫ q̄
oculis ꝓuidetur. Apud me cer=
tum eſt ꝙ qui chriſto recte cre=
dunt iſta non faciūt. Et ita ma=
iore dedecore deformatus (qm̄
perurgebat neceſſitas reipubli
ce conſulēdi) compulſus acquie
ſcere: vt ab epiſcopi quos in exi
lium truſerat ſacerdotiū ſume=
ret. Quo ſuſcepto: ⁊ gentis fero
ciſſime pacem tenuit ⁊ fidei ca=
tholice cuſtodiuit intemerata
conſortia.

¶ Cap. vij. De didymo q̄ cū luis
luminibus orbat⁹ eſſet in oī tn̄
ſcientia non paruꝫ profecit quē
cōſolatus eſt anthonius ſuper
oculorum amiſſione.

VErum cū
apud alexādriā po
pulos ⁊ vrbem: ne
buloſi ductoris te=
tra perfidie caligo ſuffunderet
velut lampadam quadam diui
na luce fulgentem. Didymum
dn̄s accendit. De cui⁹ vita atq;
inſtitutis qm̄ ab eccleſie gloriā
dei munere ꝯceſſus credit licet
in tranſcurſu neceſſario tn̄ ꝯme
moranda nobis pauca vident.
His namq; in parua etate: cū et
adhuc prima litterarū ignora=
ret elementa luminib⁹ orbatus
maiore deſiderio ſciētie veri lu=
minis inflammat nec deſpera=
tionē cupita adipiſcendi paſſus De di
eſt: cū audiſſet in euangelio ſcri dimo
ptū qđ apud hoīes impoſſibile etiam
eſt ipoſſibile apđ deū. Hac igit habēs
oīa pollicitatione ꝯfiſus indeſi= apud
nenter dominū precabat nō vt hyſto.
oculorū carnaliū viſum ſed vt il tripti.
luminationeꝫ cordis acciperet. li. viii.
Miſcebat tn̄ precib⁹ ſtudia ac la ca. viii.

bores ⁊ iuges cōtinuataſq; vigilias: nō
ad legendū ſed ad audiendum adhibe
bat vt quod alijs viſus hoc illi conferre=
ret auditus. Cum vero poſt lucubratio
nis laborem ſomn⁹ vt fieri ſolet legēti=
bus aduenſſet. Dydimus īſilentiū illō
non ad quietem velociuꝫ datum ducēs
tanq; mundum animal ruminans cibū
quem ceperat ex integro reuocabat: et
eo qua dudum percurrētibus alijs ex
librorūꝫ lectione cognouerat memoria
⁊ animo retexebat: vt nō tam audiſſe q̄
lecta fuerant q̄ꝫ deſcripſiſſe ea mentis
ſue paginis videret. Ita breui deo do=
cente in tantā diuinarum humanarūq;
rerum eruditionem ac ſcientiā venit: vt
cole eccleſiaſtice doctor exiſteret Atha
naſio epiſcopo: ceteriſq; ſapientibus
in eccleſia dei viris ad modum proba=
tus. Sed et in ceteris ſiue dyaletice:
ſeu Geometrie Aſtronomie quoq;: vel
Ariſmetice diſciplinis: ita eſſet parat⁹:
vt nullus vnq̄ philoſophorum aliqua
ex his artibus ꝓponens obtinere eum
vel concludere quiuerit. Sed ſtatim vt
reſponſiones eius acciperet magiſtruꝫ
eum etiā illius de qua propoſuiſſet cre
deret diſcipline huius aliquanti dicta
vel communiter diſputata: vel propo=
nentibus reſponſa adhibitis notarijs
deſcripſere: que etiam nunc in magna
ammiratione habentur. Nos tamen q̄
⁊ viue vocis ei⁹ ex parte aliqua fuimus
auditores et ea que a nonnullis dicen=
te eo deſcripta ſunt: legimus longe ma
iorem gratiam et diuinum neſcio quid
ac ſupra humanam vocem ſonans in il
lis magis ſermonibus qui de ore ipius
proferebantur agnouimus. Hunc etiā
beatus Anthonius cum fidei athana=
ſij teſtimonium ſaturus aduerſum ar=
rianos de Thebaide alexandriam de=
ſcendiſſet magnificis cōſolatus eſt ver=
bis. Nihil te īquit offendat. o Didime
ꝙ carnalibus oculis videris orbatus.
Deſunt tibi illi oculi quos mures ⁊ mu
ſce et lacerte habent. Sed letare quia
habes oculos quos angeli habent ⁊ q̄=
bus de⁹ videtur: per quos tibi magnū
ſcientie lumen accenditur.

¶ Capitulum. viij. quā ti ex diſcipu
lis antonij etiā tunc in heremo habi
tantibus virtutes ⁊ ſigna fecerunt.

FLorebat igi=
tur egyptus ea tempeſta=
te non ſolū eruditis in chri
ſtiana philoſophia viris ve
rum etiam his qui per vaſtā heremum
commanentes ſigna ⁊ prodigia apoſto
lica ſimplicitate vite ⁊ cordis ſincerita=
te faciebant. Ex quibus interim quos
ipſi vidimus ⁊ quorum benedici mani
bus meruimus hi ſunt. Macharius de
ſuperiori heremo aliuſq; Machari⁹ de
inferiori Hyſidorus in ſcitis Panibus
in cellulis Moyſes: ⁊ Beniamin in ni=
tria Sybriō: ⁊ Helyas: ⁊ paulus in ape
telio ⁊ ali⁹ paulus in Focis. Pemē ⁊ Jo
ſeph in piſpiri q̄ appellat mons Anto=
nij. Sꝫ ⁊ alios q̄ꝫplures hmōi viros in
egypti partibus habitare fidei cōperi=
mus auditu: vt vere compleret apoſto
li dictū q꞉ vbi habundauit peccatū ſup=
abūdauit ⁊ gratia. Habuit aūt per ideꝫ
tempus etiā Meſopotamia viros nobi
biles eiſdem ſtudijs pollentes. Quorū
aliquātos ipſi nos per nos apud Ediſ
ſam ⁊ in Carrarū partibus vidim⁹ plu=
res autem auditione didicimus.

¶ Capitulum. ix. de inicijs gregorij na
zanzeni ⁊ ſancti baſilij capadocie epiſco
pi qui per diuerſas mūdi partes diſcur
rentes verbis et predicatione deſides
ſuccendebant.

SEd neutra ha=
rum
infecundior Cappadocia
fuit: imo aliqđ leti⁹ grego
riū cū baſillo germinauit.
Tulit igitur ⁊ ipſa multoꝝ ſanctorū ſe
getem ſatis letā producit copioſaꝫ pio
rum vineā. Oliuarū quoq; domini ger
minauit nouellā. Sed iſti precipue ve=
lut duo filij pinguedinis aſſiſtētes dex
tera leuaq; cādelabro inſtar duorū celi
luminariū refulgebant. Unde dignum
puto de his pauca ſupra repetere. Am
bo nobiles ābo athenis eruditi: ambo
college: ambo de adiutorio digreſſi ad
ꝓfitendaꝫ rethoricā rogabātur. Quod
opus magnifice quideꝫ implebat baſi=

llus gregorius ꝟo magnificentius cō=
tēnebat quiqꝫ cū ſe totū dei ſeruitio mā
cipaſſet:tm̄ de college amore ꝑſumpſit
vt ſedentem Baſiliuꝫ de decoris cathe
dra deponeret ac ſecū ad monaſterium
manu iniecta perduceret. Ibiqꝫ per an
nos vt aiunt tredecim omnibus greco
rū ſecularium libris remotis ſolis diui
ne ſcripture voluminibus operam da=
bant earumqꝫ intelligentiam nō ex ꝓ=
pria preſumptione ſed ex maiorꝫ ſcri
ptis et auctoritate ſequebātur quos et
ipſos ex apoſtolica ſucceſſione intelli=
gendi regulaꝫ ſuſcepiſſe cōſtabat. Quo
rum precipue in prophetas commen=
tarios diſcutiētes:theſauros ſapientie
reconditos ī vaſis fictilibꝰ requirebāt.
Verū cū iam ipſi ſufficiēter inſtructi di
uina diſpenſatiōe ad imbuēdos pp̄los
vocarent̃: ⁊ alius alio itinere ad idē tm̄
opus vterqꝫ traheret̃ Baſilius Ponti
vrbes:et rura circūiens deſidēs gentis
illius animos et parū de ſpe futura ſol
licitos ſtimulare ꝟbis ⁊ p̄dicatione ſuc
cēdere callūqꝫ ab his lōge negligentie
cepit abolere ſubegitqꝫ abiectꝫ manuū
rerū ⁊ ſeculariū curis ſuimet noticiam
recipere in vnū coire monaſteria con=
ſtruere pſalmis ⁊ hymnis:⁊ orationibꝰ
vocare docuit pauperum curaꝫ gerere
eiſqꝫ habitacula honeſta et quecunqꝫ
ad victum neceſſaria ſunt prebere. Vir
gines inſtituere pudicam caſtamqꝫ vi
tam oībus pene deſiderabilē facere ita
breui permutata eſt totiꝰ prouincie fa
cies vt ī arido vt ſqualēte cāpo videret̃
ſeges fecunda et leta vinea ſurrexiſſe.
Gregorius vero bonū ſemē nō patieba
tur:aut ſuper ſpinas iacere:aut inter ſa
xa diſpergere:ſed bonā terrā cordis ſui
iugi cultu ⁊ exercitijs indeſignātibꝰ ex=
colebat. Et multo ampliꝰ hic in ſemet=
ipſo q̄ꝫ ille in ceteris ꝓficiebat. Suſci=
pere ille q̄ renūciātes ſeculo deferebāt
ad pedes ſuos ⁊ diuidere vt q̄ſqꝫ eguiſ
ſet curam gerebat. Iſte nihil habēdi ⁊
oīa poſſidēdi cōtentus ſcī̄o erga ſolas
ſapiētie diuitias auarus ⁊ multum cu=
pidus inherebat. Ille coire plures in
vnum et ſui inuicem in neceſſarijs ha=
bere ſollicitudinē docebat hic ſui exem
plo q̄ erat abſolutus ⁊ liber cū=
ctis ſermone apoſtolico predi=
cabat:ego aūt volo vos ſine ſo=
licitudine eſſe. Dn̄s in proximo
eſt:nihil ſolliciti ſitis: ſed tanq̄ꝫ
ſerui xp̄i hoc ſolū eſtote ſollici=
ti qn̄ redeat dn̄s d̄ nuptijs. Ille
delinquentibus miſericorditer
ꝯdolere ⁊ a delicto reuocare hic
per diuini eloquij gratiā delin=
quendi incitamenta preuenire:
nec ſinere labi eum qui difficul=
ter erigeretur eliſus. Ille ī fide
purus hic in predicatiōe libe=
rior. Ille deo humilis hic etiaꝫ
hominibꝰ erat. Ille arrogātes
contemptu hic rōne vincebat.
Sic in vtroqꝫ diuina gratia vnū
opus perfectionis explebat.
B ¶ Igitur nō poſt Baſiliꝰ
ceſaree capadotie ep̄s cū a Va
lente in exiliū pro fide cogeret̃:
exhibitus eſt ad tribunal perfe
cti terroribuſqꝫ(vt illi moris eſt
poteſtati) ⁊ minis maximis agi
cepit:vt niſi preceptis p̄ncipis
obediret interritū ſibi iam iāqꝫ
ſperaret impendi. Tū ille intre
pidus ⁊ abſqꝫ vlla animi pertur
batiōe hoc ſibi mināti prefecto
rn̄diſſe fertur atqꝫ vtinā aliquid
mihi eſſe digni muneris qd̄ offe
ram huic q̄ maturius Baſiliuꝫ
de nodo follis huiꝰ abſolueret.
Cumqꝫ daret̃ ei nox q̄ erat me=
dia ad ſpatiū deliberādi rn̄diſ=
ſe denuo perhibetur. Ego cra=
ſtino ipſe ero q̄ nunc tu te vtinā
nō mutares. Et illa quidem no
cte vxor imperatoris velut tor=
toribus tradita cruciatur. Filiꝰ
vero qui erat eis vnicus extin=
ctus paterne pietatis creditur
exſoluiſſe ſupplicia. Ita ante lu
cem miſſi ſunt:q̄ rogarent Baſi
liū vt precibus ſuis intercede=
ret ꝓ eis ne etiā ipſi ⁊ quidem Idem
multo iuſtius ſimiliter interirent. hyſto.
Sic accidit vt cū oēs cathilicos trip.li.
expulerit. Valēs Baſilius vſqꝫ vij.ca.
ad vite exitū itemerato cōionis xxxv.

ſacramēto in eccleſia ꝑduraret. Grego=
rius vero apud Nazaurō opidū in lo=
cum patris ep̄s ſubrogatꝰ hereticorꝫ
turbinē fideliter tulit. Reddita ꝟo pa=
ce ꝯſtātinopolim ad eccleſiā docēdā ve
nire exoratus nō abnuit. Ubi breui tē=
pore tantum ad emendandum popu=
lum vetuſtis hereticorum infectum ve
nenis profecit vt tunc primū chriſtia=
ni ſibi fieri viderent̃ ⁊ nouellā luceꝫ ve
ritatis aſpicere cum religionis doctor
multa quideꝫ verbis plura tm̄ doceret
exēplis nec videret ab eo diſcipuli ali=
q̄d imperari q̄ nō prius ip̄e feciſſet. Sꝫ
vbi glia ſubſecuta inuidia eſt obniti q̄=
dem ⁊ ꝑſcriptionibꝰ minꝰ ſanis vti ce=
pere vt ipſo ad propria remeante aliꝰ
ordinaret̃ ep̄s. Quod ille ſuſurrari tan
tum ⁊ ſub dente ſentiens ruminari ipſe
profert q̄ dicere ei nullus audebat. Ab=
ſit inquit:vt mei cauſa aliqua ſi multas
in dei ſacerdotibus oriatur. Si ꝓpter
me eſt iſta tempeſtas tollite me ⁊ mitti
te in mare ⁊ deſinet a vobis quaſſatio.
Tunc regreſſus in eccleſia ſua quod ſu
perfuit vite tempus exegit. Et qm̄ feſ
ſa iam etate ⁊ corpore inualidus erat
ſucceſſorē ſibi ipſe delegit quo eccleſiā
gubernāte debilitatis ⁊ ſenectutꝫ ocio
frueretur. Extant quoqꝫ vtriuſqꝫ inge=
nij monimenta magnifica tractatum
quos ex tempore in eccleſijs declama=
bant. Ex quibus nos denas ferme ſin=
gulorum oratiunculas tranſfudimus
in latinū:baſilij p̄terea inſtituta mona=
chorum optantes(ſi potuerimus ⁊ dei
fauor adiuuerit(eorū plura transferre.
Fuerunt preterea fratres duo. Baſilio
gregoriꝰ ⁊ Petrus quorꝫ alter in verbo
ita doctrine alter in operibꝰ fidei fratrē
exequabat vt vtrūqꝫ vel gregoriū red=
deret. Extant etiam ipſius Gregorij iu=
nioris aliqua opuſcula luculenta. Sed
de his ſatis dictum. In occiduis vero
partibus Valentinianus fide religiōis
illeſus vetere Romani imperij cenſura
rem publicam gubernat.

¶ Capitulum.x. quomodo dama=
ſus ſacerdotium in vrbe roma ſuſce
pit quod vrſinus egre ferens ſtatim
ſeditio magna oritur.

DAmaſius
poſt liberū per ſuc=
ceſſionem ſacerdo=
tiuꝫ in vrbe Roma
ſuſceperat. Quē prelatum ſibi
non ferens Urſinus quidē eiuſ=
dem diaconus in tantum furo=
ris erupitur vt perſuaſo quo=
daꝫ ſatis imperio ⁊ agreſti ep̄o
collecta turbulētorꝫ ſeditiorum
manu ī baſili qua ſauiniana ap=
pellatur ep̄m ſe fieri extorque=
ret legibus ⁊ ordine ⁊ traditiōe
peruerſis. Quo ex facto tāta ſe=
ditio imo vero tanta bella orta
ſunt alterutrum defendentibus
populis vt replerent̃ humano
ſanguine orationem loca. Que
res factione Maximini prefe=
cti ſeui hominis ad inuidiaꝫ bo
ni ⁊ innocētis verſa eſt ſacerdo=
tis:ita vt cauſa clericorum vſqꝫ
tormēta duceret̃. Sed aſſertior
innocentie deus affuit ⁊ in ca=
put eorum qui intenderāt dolū
pena conuerſa eſt.

¶ Capitulum.xj. Ambroſiꝰ
ep̄s mediolani effectus eſt
propter vtraſqꝫ populi par=
tes ſibi inuicem cōtēdētes.

PReterea de=
functo apud mediola=
num Auxentio he=
reticorꝫ ep̄o vtriuſ=
qꝫ partis populi diuerſis ſtu=
dijs ferebātur diſſentio grauis
et periculoſa ſeditio vrbi prope
maturū parabat exituꝫ:ſi pars
vtraqꝫ cum diuerſum vellet ne
quaq̄ꝫ ꝓpoſuerat obtineret am
broſius tūc ꝯſulares eiuſdē ꝓ= Iſta
uincie faces gerebat. His cum habet̃
perniciē ciuitatis videret impē ⁊ latiꝰ
dere ꝓ loco atqꝫ officio ſuo ꝯfe= ī hyſt.
ſtim eccleſiam ſeditionem pp̄li trip.li.
mitigaturus ingreditur. Cūqꝫ vij.ca.
inibi multa ſecundum leges et viij.
publicam diſciplinam pro quie
te et tranſquilitate peroraſſet:

pugnantis inter ſe ⁊ diſſidentis
populi ſubito clamor ⁊ vox vna
conſurgit ambroſium epm̄ po=
ſtulantes: baptizari hunc proti
nus clamabāt. Erat eniꝫ cathe
cuminus ⁊ ſibi epm̄ dari: nec ali
ter vnū populū fore atqꝫ vnā fi=
deꝫ nec ambroſius ſibi dareť ſa
cerdos. Obluctāte illo ⁊ pluri=
mū reſiſtēte ad imperatorem re
latū populi deſideriū omni ma
turitate iubetur īpleri. Dei em̄
ait eſſe ꝙ diſcordantē populi fi=
dem et animos diſſidētes con=
uerſio ſubita in vnū conſenſum
atqꝫ in vnam ſniam reuocarit.
Moxqꝫ dei gratiā cōſecutus et
initiatus ſacris ⁊ ſacerdos effe
ctus eſt.

¶ Cap̄. xij. De valentiniani
morte apud illiricum.

Idē in hyſtoꝛ. tripti. ca. xj. i princi. INterea cum ad bellū ſar
maticū valenti=
nianus de gallie
partibus veniſ=
ſet. Illiricū ibi vix dū cepto bel=
lo egritudine ſubita oppreſſibꝰ
diem obijt relictis hereditas in
imperio filijs gratiano auguſto
valētinianoqꝫ admodū puulo ⁊
nondū regis inſignibꝰ initiato.
Quē tn̄ neceſſitas eorū q̄ tanqꝫ
vacuū imperij locū conabanť in
uadere cōpulit etiā abſente fra
tre purpura indui: ꝓbo tūc pre=
fecto fideliter regnū gerente.

¶ Cap̄. xiij. de gothorū per tra=
cias irruptione et valētis nece
deqꝫ bonis initijs gratiani.

PEr idē tem=
pus in oriētis regno gothorum
gēs ſedibꝰ ſuis pulſa per oēs ſe
tratias infudit: armiſqꝫ vrbes
⁊ agros vaſtare feraliter cepit.
de his in hy= ſto. tri. li. viij. Tūc ꝟo valētis bella q̄ eccleſijs
inferebat in hoſtē cepta cūuer=
ti ſeraqꝫ pnia epos ⁊ p̄ſbyteros
relaxari exilijs ac de metallis re
ſolui monachos iubet: ip̄e tn̄ ab
hoſtibꝰ circūuētus in p̄dio quo
ex bello trepidꝰ cōfugerat ipie=
tatis ſue penas igni exuſtus de
dit annis in īperio cū fratre pri=
mo ⁊ poſt cū fratris filijs quat=
tuordecim pariter exactis. Que
pugna initiū mali romano im=
perio tunc ⁊ deinceps fuit. Igi=
tur gratianus cū fratre admo=
dum paruulo poſt patrui neceꝫ
oriētis quoqꝫ ſuſcepit imperiū.
His pietate ⁊ religione oēs pe=
ne qui ante fuerāt p̄ncipes ſupe
rabat. Uſu armoꝝ ſtrēnuus ve
lox corpe ⁊ ingenio bonꝰ erat: ſꝫ
iuuenili exultatiōe plus fere le=
tus q̄ꝫ ſufficiebat ⁊ plus verecū
dus q̄ꝫ rei publice itererat.

¶ Cap̄. xiiij. q̄uo imperator gra
tianꝰ theodoſium imperij ꝑtici
pem fecit ⁊ poſt multa fortiter
geſta maximi tyranni inſidijs
ſuccubuit.

UBiqꝫ vidēs
vtilē virum annis maturū in tā
tis regni curis voluit hr̄e parti Idē in hyſto. trip. li. ix. cap. xxj.
cipē ⁊ qr vt ſermo diuinus mo=
net meliꝰ duo q̄ꝫ vnꝰ cōſortē aſſi
ſcit theodoſiū. eiqꝫ oriētis ꝓ cu
ratiōe ꝑmiſſa partes ſibi ac fra
tri occiduas reſeruauit. Ueruꝫ
his poſtq̄ꝫ mľta religioſe ad for
titer geſſit a maximo tyranno
apud britāneas exorto per an=
dragatiū ducē Lugduni ſuorū
magis ꝓditione q̄ꝫ vi hoſtium
peremptus eſt.

¶ Cap̄. xv. de valentiniano pue
ro ac matre eius iuſtina q̄ eccle=
ſias ꝑturbatur conabať cui reſi
ſtebat ſctūs Ambro.

Et valēti=
nianꝰ i italia degēs Hoꝝ memi nit hy ſto. tri. li. ix. c. xx. C.
fratris nece atqꝫ ho
ſtis metu ꝑterritus
ſimulatiōe oblatā pacē a maxi=
mo ſimulās ipſe q̄ꝫ libēter am=
plectiť. Cū iterim iuſtina mater
eiuſdē arriane hereſeos alūna
impietatis ſue vena que viuēte
viro ſuppreſſerat filio facile de=
cepto fidēter apparuit. Igitur
apud mediolanū poſita ꝯturba
re eccľiarū ſtatū cōminari ſacer
dotibꝰ depulſiōis exilia niſi ari
minēſis cōſilij decreta quibꝰ fi=
des patrū temerata fuerat reuo
caret. Quo bello eccleſie muruꝫ
⁊ turrē validiſſimā pulſabat am
broſiuꝫ. Cūqꝫ minis terroribus
atqꝫ oi oppugnatiōis gn̄e fati=
gās primū ſibi additū debellā=
de rimabať eccleſie. Sꝫ q̄ꝫuis il
la zezabel ſpū pugnaret arma=
ta reſiſtebat tn̄ ambroſiꝰ helye
ꝟtute repletꝰ ⁊ gratia. Ipſa aūt
in eccľijs garrire: ſtrepere aiare
⁊ inflāmare ad diſcordiā ppľos
ſꝫ ꝙ minꝰ res ex ſnia cederet in=
iuriā putare ⁊ pro hoc apud fi=
liū cōqueri. Unde adoleſcētulꝰ
ꝓ cōtumelie inuidia quā falſo cō
flauerat mr̄ accēſus armatoruꝫ
globū ad eccleſiā mittit ꝯfringi
ianuas oppugnare ſctā ſacerdo
tē ꝓtrahi atqꝫ in exiliū agi ꝓti=
nus iubet. Sꝫ tanta fuit ꝑſeue=
rātia fideliuꝫ populoꝝ vt aias
prius admittere q̄ꝫ epm̄ mallēt.

¶ Cap̄. xvj. de ꝯſtātia beniuoli
q̄ renuit adimplere iceptū regi=
ne ac defenſione beati ambroſij
aduerſus iuſtiniam reginā.

Idē in hyſto. trip. li. ix. c. xx. INterim di=
ctanda aduerſum fidē patrū im
perialia decreta mādanť beni=
uolo tunc memorie ſcrinijs p̄ſi=
dēti. Sꝫ ille cui ab incunabulis
ſacra fides: et venerabilis fuit
abnegat ſe ipia poſſe ꝟba ꝓfer
re ⁊ contra deū loq. Tū vero ne
inceptū regine fruſtrari videre
tur celſiorē ei honor ꝓmittiť ſi
impleret iniūcta ille q̄ nobilior
in fide eſſe q̄ꝫ in honoribꝰ cupe=
ret: q̄d mihi ait ꝓ ipietatis mer
cede altiorē ꝓmittitis graduꝫ.
Hoc ipſo quē habeo tollite: tan
tum mihi conſcientia fidei duret illeſa.
Hoc dicens ante pedes precipientium
cingulū iecit. Ambroſius ꝟo aduerſum
regine furorē non ſe manu defendebat
aut telo: ſed ieiunijs cōtinuiſqꝫ vigilijs
ſub altari potius ꝑ obſecratiōes defen
ſorem ſibi atqꝫ eccleſie deum parabat.
Cumqꝫ hoc in longuꝫ diuerſis machi=
nis ⁊ oppugnationibus nequā iuſtina
moliret. Maximus qui ſe ex vtere tyrā
ni infamia legitimuꝫ principē geſtiret
oſtēdere datis lr̄is impiū ꝓteſtať ince=
ptū fidē dei īpugnari: ⁊ ſtatuta catholi
ce eccľie ſubrui ⁊ iter hec appropinqua
re italiā cepit. Quo iuſtina cōꝑto hoſte
ſimul atqꝫ īpietatis ꝯſcia perurgēte in
fugā verſa cū filio: exilia q̄ dei ſacerdo=
tibus parabat prima ſortitur.

¶ Cap̄. xvij. q̄uo theodoſius vultus eſt
necē gratiani et valentinianū ad regnū
⁊ fidem reſtituit.

AFfuit tamen
theodoſius ꝓpter regni fi
dē bonitatiſqꝫ ac beneficio
rū gratiani memor: ⁊ vindi
ctā totis viribus oriētis iſurgēs vultꝰ
et ſanguinē iuſtuꝫ. Ualētinianoqꝫ ipia
inter hec matre defuncta fidē catholicā
quā ipſa violauerat ⁊ regnū tyrannide
depulſa reſtituit. Atqꝫ ipſe poſteaq̄ꝫ ro
mā illuſtri triūpho inuectus eſt ad ꝓ=
pria rurſum regna remeauit.

¶ Cap̄. xviij. de theodoſij ꝯmiſſo apud
theſſalonicēſes ob necē vniꝰ militis et
eiꝰ pnia atqꝫ pulchra lege ab eo ſācita.

PEr ideꝫ tempus
ſubiectiōe quadā demonis turpis ma=
cula religioſo p̄ncipi iniecta eſt. Etem̄
cū apud theſſalonicā ſeditiōe exorta q̄=
dā ex militaribꝰ viris impetu fuiſſe po
puli furētis extinctꝰ repētini nūcij atro
citate ſuccēſus ad ludos circēſes inui=
tari populū eiqꝫ ex improuiſo circūfun
di milites atqꝫ ꝯtrūcare paſſim q̄ſqꝫ oc
curriſſet gladio iubet ⁊ vindictam dari
nō crimini ſed furori. Ob hoc cū a ſacer
dotibꝰ italie argueret agnouit delictū
culpāqꝫ cū lachrymis ꝯfeſſus publicā

pniam in ꝯſpectu toti⁹ eccl'ie exe
git. Et in hoc ſibi tp̄s aſcriptuꝫ
abſq̄ regali faſtigio patiēter i=
pleuit. Quib⁹ oīb⁹ illud q̄ꝫ mi=
rabil'r adiecit legē ſanxit in po=
ſterꝝ vt ſnīe principum ſuꝑ aīad
uerſionē ꝑlate in diē triceſimuꝫ
ab executoribus differenť. Quo
loc⁹ mīe: vel ſi res retuliſſet pnīe
nō periret.

Iſta p'chre ꝛ diffu ſe tan= gunť. i hyſto. tri. lib. ix. cap. xxx. p totuꝫ.

¶ Cap. xix. quō diuīa ꝓuidētia
ſpāle mun⁹ theodoſio ꝯtulit ꝓ=
pter reſtitutionē eccl'iaꝝ ꝑ ipm
in oriente catholicis factam.

IBitur ad
oriētē regreſſus eſt
ibiq̄ vt ab exordio
principat⁹ ſui ſum=
ma cura ſummoq̄ſtudio pulſis
hereticis eccl'ias catholicis de
eccl'iaꝝ reſtitutione cōſuleret: q̄
fides recta abſq̄ p̄dicatiōis ipe
dimento ꝓficeret. Cōem ſe p̄be
re erga ſacerdotes dei fide reli=
giōe ꝛ munificētia cūctis regnū
animū exhibere: Accēſu facilis
ꝛ abſq̄ iperiali faſtu ad colloq̄ū
ſe hūilib⁹ p̄bere hortatu ei⁹ ꝛ lar
gitiōib⁹ eccl'ie pluribus in locis
ornate ſatꝫ magnificeq̄ ꝯſtructe
p̄ſtare multa poſcentib⁹. Sꝫ fre
quētius vltro offerre idoloꝝ cul
tus q̄ ꝯſtantini inſtitutiōe ꝛ dein
ceps negligi ꝛ deſtrui cept⁹ fue
rat eodē imperāte collapſus ē.
Pro quibus int' m̄ deo char⁹ fuit
vt ſpāle ei mun⁹ ꝯtulerit diuīa
ꝓuidentia. Et em̄ in Thebaide
ꝑtibus monachū quēdā iohan
nē noīe ſpū ꝓphetico repleuit.
Cui⁹ monitis atq̄ rn̄ſis pacem
retinere an bellum gerere eſſet
melius ſciſcitabatur.

¶ Cap. xx. de apolinare epiſco=
po eiuſq̄ hereſi q̄ in concilio ro
me congregato per damaſum
papam condemnatur.

IHterea apō
laudiciā ſyrie an̄ idē tp̄s
apolinaris ep̄s vir ſane in cun=
ctis inſtruct⁹. Sed dū ꝯtentiōis
vitio nimi⁹ agiť ꝛ aduerſum oē
qd̄ quiſq̄ dixerat ire obuius de
lectatur iactatiōe ingenij male
fortis hereſim ex ꝯtentiōe gene
rauit: aſſerens ſolū corpus non
etiā aīam a dn̄o in diſpenſatiōe
ſuſceptū. In quo cū euidētibus
euāgelijs teſtimonijs vrgereť q̄
b⁹ ipē dn̄s nr̄ ſaluator hr̄e ſe aīaꝫ
ꝓfiteť ꝛ ponere eā qn̄ vult ꝛ ite=
rum aſſumere eā quāq̄ turba=
tam ꝛ triſtē dicit eſſe vſq̄ ad mor
tem. Uertit ſe poſt: ꝛ ne ex toto
vinci videreť ait eū habuiſſe q̄=
dem aīam: ſed nō ex ea ꝑte qua
rōnabilis eſt: ſed ex ea ſolū quā
viuificat corp⁹. Ad ſupplemen=
tū ꝟo rationabilis ꝑtis ipm ver
bum dei fuiſſe perhibebat. Que
aſſertio primo ī vrbe roma a da
maſo ꝛ Petro alexandrino ep̄o
concilio congregato tali ſnīa de
pulſa eſt vt q̄ decernerēt ſi quis fi
lium dei (qui ſicut vere deus ita
vere homo fuit) vel humanita=
tis aliquid vel deitatis min⁹ di
ceret habuiſſe alienus ab eccl'ia
iudicareť. Que ſentētia ꝛ apud
alexandriam confirmata eſt et
apud conſtantinopolim decre=
to concilij ex illo apoliariſte ab
eccleſia declinantes et epiſco=
pos ſibi ſue patris ꝛ dogmata
ꝓpria eccleſiaſq̄ defendunt.

Idē i appo linar. hyſto. tri. li. vi. ca. xxx. vij. B.

¶ Cap. xxi. de ep̄oꝝ ſucceſſioni=
bus ꝑ diuerſas orientis partes.

IBiť ī vrbe ro
ma poſt Damaſum Sirici⁹ ec=
cl'ie ſuſcepit ſacerdotiū. apō ale
xādriā ꝟo defuncto petro. Thi
mothe⁹: ꝛ poſt hūc Theophil⁹
In hieroſolymis aūt poſt cyril=
lū iohannes apoſtolicas repat
ſedes apud anthiochiā ꝟo de=
functo Meletio ſubſtituiť Fla=
uian⁹. Sꝫ q̄ Paulin⁹ adhuc ſuꝑ
erat q̄ in catholicoꝝ ſemꝑ ſocie
tate ꝑmanſerat mľta ibi iurgia
ꝛ multe ꝯtrouerſie ſepe cōmote nec ta=
mē ſumma venientibus alijs ꝛ alijs ob
nitētib⁹ ipſiſq̄ in hoc elemētis fere ma
riſq̄ fatigatis potuit aliqn̄ pacis vll⁹
obtineri modus cuꝫ vtiq̄ fidei iā nulla
videreť ſubeſſe diſcordia. Hoc idē apō
Tyrū fuit. Ubi cū Diodorus vnus ſa=
ne ex antiq̄s catholicis vir ꝛ tēptatio=
nū documētis ꝓbatus cū Athanaſij te
ſtimonio a ꝯfeſſoribus eſſet ep̄s factus
moleſtia ei⁹ cōtempta alius a Maletij
partib⁹ ordinať. Sed ꝛ in multis alijs vr
bib⁹ oriētis hmōi ꝯfuſiōes cōtentio ge=
nuit ſacerdotū. Apud cōſtantinopolim
vero Necta reus ex pretore vrbano ca
thecuminus ꝛ nuper baptiſma conſecu
tus ſacerdotiū ſuſcepit.

¶ Cap. xxij. De ſeditione paganoꝝ cō=
tra xp̄ianos apud alexandriā ꝓpter ve
tuſtā baſilicā quā epiſcopus ab impe=
ratore impetrauit.

IHterea apō ale=
xandriā noui motus ꝛ ꝯ̄ tēporum fideꝫ
aduerſus eccl'ias ꝯcitanť: ex occaſione
hmōi oborti. Baſilica q̄dā publici ope=
ris vetuſta ꝛ ad modum neglecta fuit.
Quā ꝯſtātius imperator donaſſet epis
perfidiā ſuaꝫ predicātib⁹ ferebať. Que
longa incuria nihil validū preter parie
tes habebat. Uiſum eſt ep̄o q̄ ꝑ ideꝫ tē
pus gubernabat eccleſiā hanc ab ipera
tor depoſcere: vt creſcentib⁹ fideliū po
pulis orationū quoq̄ creſcerēt domus
Quāq̄ cum acceptā vellet excollere re=
perta in loco ſunt antra quedam latan
tia: ꝛ terre defoſſa: latrocinijs ꝛ ſceleris
magis q̄ꝫ cerimonijs apta. Igitur gen=
tiles qui detegi criminū ſuoꝝ latebras
ꝛ flagitiorū cauernas viderēt nō feren
tes opta tot ſeculis mala: ꝛ tenebris ob
tecta reſerari: velut draconū calice po
tato iſanire oēs ac palā furere ceperūt
Nec vocib⁹ iam ꝛ ſeditionib⁹ vt ſolebāt
ſed manu ferroq̄ decertare nituntur.
Crebros ꝯflictu agere in plateis: bello
q̄ aperto vterq̄ populus inter ſe coire
At noſtri numero ꝛ potētia multo plu
res ſe modeſtia religionis minus fero
ces erāt. Et quo frequenter noſtrorum
plurimis vulneratis aliquātis etiā in=
terfectis ad templum quaſi ad arcem
quandā refugiebāt. Quo nonnullo ex
chriſtianis captos ſecū adducētes: ac=
cenſis aris immolare cogebāt. Renitē
tes nouis ꝛ exquiſitis ſupplicij ex cru=
ciatos necabāt. Alios patibulis affigē
tes alios ꝯfractis crurib⁹ in ſpeluncas
p̄cipitātes: quas ob ſacrificioꝝ ſangui
neꝫ ceteraſq̄ impuritates de lubri reci
piendas vetuſtas curioſa cōſtruxerat.
Uerum hec ꝑ ſingulos dies: primo cuꝫ
metu: deinde cū fiducia ꝛ deſperatione
gerere: atq̄ intra templū clauſi: raptu
ꝛ preda viuere. Ad poſtremuꝫ graſſan
tes in ſanguinem ciuiū ducem ſceleris
ꝛ audatie ſue deligūt. Olimpū quendā
nomine ꝛ habitu ſolo philoſophū quo
anteſignato arcē deffenderent ꝛ tyran
nidem tenuerant. At ij q̄bus romanoꝝ
leguꝫ cuſtodia: iuriſq̄ dicēdi cura per=
miſſa eſt cognitis q̄ geſta fuerant: tur=
bati atq̄ ꝑterriti ad tēplū ꝯuolant: cau
ſas audacie ꝑcontanť: ꝛ quid ſibi vellet
ille concurſus in quo cū tāto ſcelere an
te aras ſanguis ciuiū funderetur inqui
runt. Sed illi obfirmato aditu cōfuſis
ꝛ diſſonis vocibus: rōnem facti nullaꝫ
ſed clamorem reddebant. Miſſis tamē
ad eos nuncijs. de romani iperij ꝑtāte
de vindicta legum: ꝛ de his q̄ talia ſole
rent ſubſequi commonebāt. Cunq̄ lo=
ci munitio nihil aduerſum veſana mo=
lientes agi niſi vt maiore ſineret res ge
ſtas ad Imꝑatorem fuerunt. Ille q̄ in=
genita mentis clementia errantes mal
let emendare q̄ꝫ ꝑdere: reſcribit illoruꝫ
quidē vindictam quos ante aras ſan=
guis fuſus martyres fecit non eſſe po=
ſcendam: in quibus dolorē interitus ſu
perauerit gloria meritoꝝ. De cetero ve
ro maloruꝫ cauſam radiceſq̄ diſcordie
que ꝓ ſimulachroꝝ defenſione venie=
bant penitus debere ſuccidi. Quib⁹ ex=
terminatis etiā belloꝝ cauſa pariter cō
quieſceret. Cunq̄ hec ſcripta veniſſent
ꝛ velut poſt indutias parui temporis
ad audiendum vterq̄ populos conue=
niſſet ad templum: ſtatim vt prima epi
ſtole pagina reſerata eſt in cuius exor=
dio vana gentilium ſuperſtitio culpa=
batur: clamor a noſtris immēſus attol

litur ſtupor ⁊ pauor gentiliū populos inuadit Latebras vnuſquiſq; querere: Anguſtos ſugecales rimari aut noſtrz ſe latenter immergere: vt ab omnibus qui aderant noſceretur dei pꝛeſentia populo ſuo audaciā tribuente: furorez demonis qui in illis prius debachat⁹ fuerat effugatum.

¶ Cap. xxiij. de cōſtructione templi Serapis ⁊ eius ſubuerſione ⁊ vnde habuit ortum illa ſuperſtitio.

SErapis apd Alexandriā templuz auditum: quidē omnibus puto pleriſq; vero etiam notum Locus eſt non natura ſed manu ⁊ conſtructione per centum aut eo amplius gradus in ſublime ſuſpenſus: quadratis ⁊ ingentibus ſpacijs omni ex parte diſtentus. Cuncta vero quo ad ſummū pauimentorum euadatur opere fornicio conſtructa. Que immiſſis deſuper luminaribus et occultis aditibus inuicem in ſemet diſtinctis vſum diuerſis miniſterijs et clandeſtinis officijs exhibebant. Jam vero in ſuperioribus: extrema totius ambitus ſpacia occupant exedre et paſtoforia: domuſq; in excelſum porrecte in quibus vel editui: vel ij quos appellabant id eſt qui ſe caſtificant commanere ſoliti erant. Porticus quoq; poſt hec omnem ambitum quadratis ordinib⁹ diſtincte intrinſecus circuibant in medio toti⁹ ſpacij edes erat precioſis edita columnis: et marmoris ſaxo extrinſecus ample magnificeq; conſtructa. In hac ſimulachrum ſerapis ita erat vaſtum: vt dextera vnum parietem alterum Leua perſtringeret. Quod monſtrum ex omnibus generibus metallorum lignorumq; compoſitum ferebatur Interiores delubri parietes Laminis primo aureis veſtiti. Super has argenteis ad poſtremum ereis habebantur que munimēto precioſioribus metallis forent. Erat etiā quedā ad ſtuporem admirationemq; videntiū: dolis et arte cōpoſita feneſtra per exigua ab ortu ſolis ita aptata vt die qua inſtitutum fuerat: ſimulachrū ſolis ad ſerapē ſaltandū introferri: diligēter templi foribus obſeratis ingrediente ſimulachro radius ſolis per eandem feneſtram directus os ⁊ labra ſerapis illuſtraret: ita vt in ſpectante populo: oſculto ſalutat⁹. Serapis videretur a ſole. Erat ⁊ aliud fraudis genus hmōi Natura lapis magnes hui⁹ virtutis eſſe perhibetur: vt ad ſe rapiat: et attrahat ferrum. Signuz ſolis ad hoc ipſum ex ferro ſubtiliſſimo manu artificis fuerat fabricatuz: vt lapis (cuius naturam ferrum ad te trahere diximus (deſup in laquearibus fixus: cū temperate ſub ipſo ad librā fuiſſet poſituz ſimulachrū: vt naturali ad ſe raperet ferruz: aſſurrexiſſe paululum ſimulachrum et in aere pēdere videretur Et ne hoc lapſu propero proderet: miniſtri fallatie: ſurrexit aiebant ſol vt vale dicens. Serapi diſcedat ad propria. Sed ⁊ multa alia decipiēdi cauſa a veteribus in loco fuerant conſtructa que nunc longum eſt enumerare p ſingula. Verū (vt dicere ceperamus) reſcripto recitato: parati qdē noſtrorum populi ad ſubuertendū erroris auctorē. perſuaſio tamen quedam ab ipſis gentilibus fuerat deſperſa: q ſi hūana man⁹ ſimulachrum illud contigiſſet terra dehiſcens ilico ſolueretur in chaos: celumq; repete pceps. Que res paululū ſtuporem quēdam populis dabat. Cum ecce vnus ex militibus fide quam armis magis munitus: correptaz bipennē inſurgēs re omni niſu maxille veteratoris illidit. Clamor attollit vtrorumq; populorū: neq; tamen aut celū ruit aut terra deſcendit. Inde iterū atq; iterum repetens putris ligni fumoſum genium cedit. Quodq; delectum igni adhibito tam facile q̄ lignum aridū conflagrauit. Poſt hec reuulſum ceruicibus ⁊ depreſſum modo trahitur caput. Tum pedes alia q; membra ceſa ſecuribus ⁊ rapta funibus diſtrahuntur: ac per ſingula loca membratim in conſpectu cultricis Alexandrie: ſenex veternoſus exuritur. Ad vltimuz truncus qui ſuperfuerat in amphiteatro ꝯcrematur Vaneq; ſuperſtitiones ⁊ erroris antiqui ac ſerapis hic finis fuit. De cuius origene diuerſa fertur opinio paganorum. Alij iouem putāt cuius capiti modius ſuperpoſitus vel quia cum menſura modoq; cuncta indicet moderari: vel vitam mortalib⁹ frugum largitate preberi. Alij virtutē Nil fluminis: cuius egyptus opibus ⁊ fecūditate paſcatur. Quidam in honorem noſtri ioſeph formatum perhibent ſimulachrum ob dimenſionem frumenti qua famis tēpore ſubuenit egyptijs Alij repertum in hyſtorijs grecorum veteribus ferunt apim quendaz patrē familias: ſeu regem in egypto mēphis poſitum cum famis tempore frumenta apud alexandriam defeciſſent. ex ꝓprio affatim: ciuibus alimenta prebuiſſe. Quo defuncto in honorez eius inſtituerunt apud memphis templū in quo bos quaſi inditium optimi agricole nutritur: habēs quedam coloris inſignia qui ex nomie eius apis appelletur. Soron vero id eſt ſepulchrum in quo corpus eius inerat: alexandriam deduxerunt: ⁊ ſoron apis primo: ex compoſitione Sarapin Poſt vero per corruptionē Serapin nominatum. Quid verum ſit aut nihil omnino de his deus viderit. Sed ad inceptum redeamus.

hui⁹ ſimulachri euerſio.

Tāgit in hyſtri. lib. ix. cap. xxvij. i princi.

¶ Cap. xxiiij. de fraudibus paganorū q̄ in illo tēplo delecte ſunt quapropter q̄ꝫ plurimi vere religionis cultum amplexi ſunt.

POſt hec capite ipſo ydolatrie delecto: ſtudijs vigilantiſſimi ſacerdotis: quecunq; fuerant p totam alexandriam portanta potiuſq; ſimulachra pori exitu ⁊ ſimili dedecore publicantur. Horret animus dicere q̄ miſeris mortalibus: laquei a demonibus pparati ſunt. Que funera: que ſcelera in illis que dicebantur abdita tegebantur. Quot ibi infantum capita deſecta in auratis labris inuenta ſunt: quot miſerorum cruciabiles mortes depicte. Que cum proderentur in lucem ac ſub auras prolata ferrentur: licet cōfuſione ipſa gentiles et pudore diffugerent tñ ſi quis adeſſe potuit mirabatur tot ſeculis ſe illis tam nefarijs ⁊ taz pūdendis fraudibus irretitum. Unde et plurimi ex his condemnato errore ⁊ ſcelere deprehenſo: fidem chriſti et cultum vere religionis amplexi ſunt. Naz vt omittam cetera flagitia: que in alijs locis vi necatis paruulis: deſpicatiſq; ob fibrarum inſpectionem virginibus gerebātur vnum ſolum modo quod in templo ſaturni geri ad omnium venit cōſcientiam memorabo. Ex quo etiam cetera que omiſimus perpendant.

¶ Capitulum. xxv. Quomodo detecta eſt fraus cuiuſdam ſacerdotis ſaturni qui tyrannus dicebatur qui arte callida adulterium in templo cum mulieribus Alexandrie committebat.

SAcerdos erat apud eos ſaturni Tyrannus nomine. Hic quaſi ex reſponſo numinis. adorantib⁹ in templo nobilib⁹ quibuſq; ⁊ primarijs viris quorum ſibi matrone ad libidinem placuiſſent. dicebat: Saturnum precepiſſe: vt vxor ſua pernoctaret in tēplo. Tuz is qui audierat: gaudēs q; vxor ſua dignatione numinis vocaretur. Exornatā compti⁹ in ſuper ⁊ donarijs onuſtā ne vacua ſcz repudiaret ꝯiugē mittebat ad tēplū. In ꝯſpectu oīz ꝯcluſa intrinſec⁹ matrona tyrānus ianuis clauſis ⁊ tradit clauib⁹ diſcedebat Deinde facto ſilētio, p occultos ⁊ ſubterraneos aditus intra ipſum Saturni ſimulachrum patulis irrepebat cauer=

nis. Erat aũt ſimulachꝛum illud a ter=
go exeſuȝ:et parieti diligenter annexũ:
ardentibuſq; intra edem luminibus in
tente ſupplicantiq; mulieri voceȝ ſubi=
to per ſimulachꝛum eris concaui ꝓfere
bat:ita vt pauoꝛe⁊ gaudio ĩfelix mulier
trepidaret: qđ dignam ſe tanti numi=
nis putaret alloquio. Poſtea ꝙ vero;q̄
libitum fuerat vel ad conſternationem
maioꝛem:vel ad libidinis incitamentũ
diſeruiſſet numẽ impurum arte quadã
lineolis obductis repente lumina exti=
guebantur vniuerſa. Tum deſcendens
obſtupefacte ⁊ conſternate muliercule
adulterij fucum pꝛofanis cõmentatiõi=
bus inferebat. Hec cũ per oẽs miſeroꝝ
matronas multo iam tp̄e gerẽtur:acci=
dit quandam pudice mentis feminam
hoꝛruiſſe facinus:et attentius deſignã
tem cognouiſſe vocem Tyꝛanni. ac do=
mum regreſſaȝ:viro de fraude ſceleris
indicaſſe. Ille de iiuria coniugis immo
potius ſua ardentius inflammat⁹ inſcri
ptum Tyꝛannum ad tormẽta deducit.
Quo ꝯiũcto atq; confeſſo ceteriſq; frau
dibus reuelatis pudoꝛ oẽs:⁊ dedec⁹ pa
ganoꝛuȝ peruaſerat domos: adulteris
matribus: incertis patrib⁹ liberis ſpu=
rij depꝛehenſis. Quibus diuulgatis et
pꝛoditis raptim cum ſimulachꝛis:⁊ edi
bus excidebantur et crimina.

¶ Cap. xxvj. de initio ſimulachꝛi cano=
pi apud egyptum et eius deſtructione
per theophilum facta.

IAm vero ca nopi
quis enumeret ſuperſtitio
ſa flagitia vbi pretextu ſa
cerdotalium litterarum:
(ita eteñ appellant antiquas. Egypti=
oꝛum lr̃as) magice artis erat pene pu=
blica ſchola. Quem locum velut fonteȝ
quẽdã atq; originem demonum intan=
tum venerabãtur pagani vt multo ibi
maioꝛ celebritas ꝙ apud alexandriam
haberetur. Sed de huius quoq; mõſtri
erroꝛe cuiuſmodi oꝛigenem tradãt ab=
ſurdum non erit paucis exponere. Fe=
runt aliquando Caldeos ignem deum
ſuũ: circunferentes cum omnium ꝓui=
ciarum deis habuiſſe conflictum. Quo
ſcilicet qui viciſſet:hic eſſe deus ab om
nibus crederetur. Reliquarum prouin
ciarum dij eris aut auri argentiue aut
ligni vel lapidis:vel ex quacunq; mate
ria conſtabantque per ignem proculdu
bio coꝛrũperet. Ex quo fiebat vt ignis
locis omnibus obtineret. Hec cum au=
diſſet Canopi ſacerdos callidum q̇daȝ
excogitauit. idrie fieri ſolent in egypti
partibus fictiles: vndiq; crebꝛis et mi=
nutis admodum foꝛaminibus patule:
quibus turbida aqua deſudans defe=
catioꝛ ac purioꝛ redditur. Harum ille
vnam cera foꝛaminib⁹ obturatis de ſu
per etiam varijs coloꝛibus pictã aqua
repletam ſtatuit vt deum. Et exciſuȝ ve
teris ſimulachꝛi:quod menelai guber=
natoꝛis ferebatur:caput de ſuper poſi=
tum diligẽter aptauit. Aſſunt poſt hec
caldei. Igitur in conflictum circa idriaȝ
ignis accenditur cera qua foꝛamia fue
rant obturata reſoluitur: ſudante idria
ignis extinguitur. Sacerdotis fraude
Canopus Caldeoꝛum victoꝛ oſtendit.
Unde ipſum Canopi ſimulachꝛum pe=
dibus per exiguis attracto collo ⁊ qua
ſi ſugillato: ventre tumido in modum
idrie cum doꝛſo equaliter tereti foꝛma
⁊ ex hac perſuaſione: velut deus vic=
omniũ colebatur. Sed pꝛofecerint hec
foꝛtaſſe aliquando Caldeis. Nunc ve
ro aduentante ſacerdote dei Theophi
lo:nullus pꝛofuit ſudoꝛ nec ceris fraus
obtecta ſubuenit. Uaſtata ſunt omnia
atq; ad ſolum deducta.

¶ Capitulum. xxvij. de eccleſijs et mar
tyꝛijs que in ydoloꝛum locis conſtructe
ſunt.

SEd nihil ge ſtuȝ
eſt quod in ſqualoꝛem
verteret locum flagi=
tioꝛum Cauerne ac ve
ternoſa buſta: deiecta
ſunt. ⁊ veri dei templa
eccleſieq; conſtructe. Nam et in Sera=
pis ſepulchꝛo pꝛophanis edibus com=
planatis ex vno latere martyꝛium:in
altero conſurgit eccleſia. Occaſio aut
martyꝛij conſtruendi:vnde data ſit ſi=
gnum arbitroꝛ memoꝛare.

¶ Capitulum. xxviij. de ſepul=
chꝛo Johannis violatoꝛ reliq̄s
eius apud Alexandriaȝ ꝑ atha
naſiuȝ ſub cauato pariete ſacra
rij conſeruatis.

IUliani tẽ poꝛibus velut rela
xatis frenis: effer=
buit in oẽm ſeuitiã
feritas paganoꝛum. Ex quo ac=
cidit vt apud Sebaſtem Pale=
ſtine vꝛbem:ſepulchꝛum Johã=
nis baptiſte mente rabida ⁊ fu=
neſtis manibus inuaderẽt: oſſa
diſpergerent: atq; ea rurſuȝ col
lecta igni cremarent:et ſanctos
cyneres pulueri immixtos per
agros ⁊ rura diſpergerent. Sed
dei pꝛouidentia factuȝ eſt: quoſ
dam de hyeroſolymis ex mona
ſterio philippi hominis dei oꝛa
tionis illud cauſa per idem tp̄s
veniſſe. Qui cum tantum nefas
humanis quideȝ manibus: ſed
ferina mente fieri viderent mo=
rigratius habentes ꝙ huiuſce
modi piaculo funeſtari:iter eos
q̇ oſſa ad exurẽduȝ legebãt mix
ti:diligẽtius inquantum res pa
tiebatur ac religioſius congre=
gantes: furtiȝ ſe vel ſtupentib⁹
vel inſanientibus ſubtraxere:et
ad religioſum patreȝ philippũ
venerandas reliquias pertule=
re. Ille ſupꝛa ſe ducens tantum
Ideȝ i thеſaurum pꝛopꝛijs ſeruare vi=
hy. tri. gilijs:ad pontificem maximum
lib. vj. tunc Athanaſium hoſtie imma
capit. culate reliquias per Julianum
xv. b. dyaconũ ſuũ poſt etiã palẽtine
vꝛbis ep̄ȝ mittit. quas ille ſuſce
ptas paucis arbitris ſub caua=
to ſacrarij pariete incluſas: pꝛo
phetico ſp̄ũ pꝛofuturas gñatiõi
poſtere conſeruauit. Quib⁹ tũc
deiectꝭ ⁊ pꝛoſtratis ydolatrie ve
ſtigijs in edibus quondam ꝓfa
nis aurea tecta cõſurgerent. Sȝ
poſt occaſum ſerapis qui nun=
ꝙ vixerat:que iam alterius de=
monis ſtare delubꝛa potuerunt
Parum dixeriȝ:ſi omnes q̄ erãt
Alexandrie per ſingulas pene
columnas cuiuſcunq; demonis
edicule inſulte ceciderunt. Sȝ
per cũctas egypti vꝛbes per ca
ſtella per vicos:per omne rus:ꝑ
ripas fluminis: per heremum
quoq; ſi qua fana ſeu poti⁹ bu=
ſta reperiri potuerunt inſtantia
vniuſcuiuſq; epiſcopi:obꝛuta ⁊
ad ſolum deducta ſunt: ita vt
rus denuo culture redderetur:
quod iniuſte fuerat demonib⁹
deputatum.

¶ Capitulum. xxix. de thoꝛaci=
bus ſerapis apud alexandriaȝ
abꝛaſis et ſigno crucis domini=
ce loco eoꝛum reddito pꝛopter
cuius ſigni admirationeȝ multi
conuertebantur ad fidem.

SEd et il lud apud Alexã
driam geſtuȝ eſt
qđ etiam thoꝛa=
ces ſerapis qui
ꝑ ſingulas q̄ſq;
domos in parietib⁹ in igreſſib⁹
⁊ poſtib⁹ ẽt:ac feneſtris erãt ita
abſciſi ſunt oẽs ⁊ abꝛaſi vt ne ve
ſtigiũ quidẽ vſq; vel nois appel
latio aut ip̄i⁹ aut cuiuſlibet alte
rius demonis remanaret. Sȝ ꝓ
his cruce dñice ligunȝ vnuſq̄ſq;
in poſtibus:in ingreſſib⁹ in fene
ſtris:in parietis colũniſq; depi
geret. Quid cum factũ hi q̇ ſuꝑ
fuerant ex paganis viderant in
recoꝛdationẽ rei magne ex tra=
ditione ſibimet antiq̇tus ꝯmen
date veniſſe ꝓhibẽtur. Signum
hoc nr̃m dñice crucis inter illas De hic
quas dicunt hieraticas id eſt etiã in
ſacerdotales lit̃as habere e= hyſto.
gyptij dñi velut vnum ex cete= tri. li.
ris litterarum que apud illos ix. ca.
ſunt elementis. Cui⁹ littere ſeu xxix.
voce hanc eſſe aſſerunt interp̄ta
tionem. Uita ventura. Dicebãt
ergo hi q̇ tunc admiratione rex

geſtarum conuertebantur ad fi
dem: ita ſibi ab ãtiquis traditũ
qđ hec q̃ nunc coluntur tandiu
ſtarent quandiu viderent ſignũ
iſtud veniſſe in quo eſſet vita.
Unde accidit. vt magis hi qui
erant ex ſacerdotibus vel mini=
ſtris templorum ad fidem con=
uerterentur q̃ꝫ illi quos errorũ
preſtigia et deceptionuz machi
ne delectabant.

¶ Capitulū. xxx: quomodo ma
ior fuit inundatio nili poſt ſera
pis ſubuerſionem q̃ꝫ añ vt oſtē
deret deꝰ non ſerapi ſꝫ ſe q̃ aq̃s
fluminis iubebat excreſcere.

SAne quo
niam moris erat ĩ
Egypto vt mēſura
aſcendentis. Nili
fluminis ad templum Serapis
deferretur velut ad incrementi
aquaruz et inundationis aucto
rez. Subuerſo eius ſimulachro
igniq; conſumpto omnes ſimul
negabant ſerapim iniurie me=
morem aquas vltra ⁊ affluētiã
ſolitam largituruz. Sed vt oſtē
deret deus non Serapiz q̃ mul
to erat Nilo poſterior: ſed ſe eſ=
ſe qui aquas fluminis tēporibꝰ
ſuis iuberet excreſcere tanta ex
eo ⁊ deinceps fuit inundatio q̃ꝫ
ta fuiſſe prius etas nulla memi
nerat. Et ideo vlna ipſa id eſt
aque menſura quã ꝓ pechimvo
cant ad aquarum dñm in eccl'ia
cepta deferri. Sed vbi hec ge=
ſta religioſo principi nunciata
ſunt extentis ad celum palmis
cum ingenti fertur exultatione
dixiſſe. gratias tibi xp̃e ꝙ abſq;
vrbis illiꝰ magna pernicie tam
vetuſtus error extinctus eſt.

De hiſ aliq̃d ĩ hyſto. tri. li. ij c. lviij. k

¶ Capm. xxxi. de valentiano in
more qui laqueo vita finiuit:

Interea valen
tinianus in occiduis partibus
aĩs q̃ꝫtuz etas patiebatur ardē
tibus rempublicaz gerens cau=
ſis etiam nunc latentibus laq̃o
vitam finiuit. Sed hoc quidam
dolo ducis ſui Arbogaſtis fa=
ctum confirmabant. Idq; ꝙ ma
xime publica tenebat opinio.
Alij a commiſſo quidem ſcelere
ducem alienum dicebant ſꝫ cau
ſas preſtitiſſe quibus ĩ hoc ado
leſcens animi indignatione co=
geretur: ꝙ minus ei tanq̃ꝫ ꝑ eta
tem nonduz valido libera dein=
dulgeret imperia. Fuere tamen
nonnulli ſacerdotum qui pacis
ab eo qui poſt creatus eſt lega=
tione ſuſcepta immunez eſſe du
cem a mortis ſcelere apđ Theo
doſium teſtarentur.

¶ Capitulū. xxxij. q̃ꝫo theodo=
ſius egreferens mortem valēti
niani arma ꝯ eugeniū corripit.

Sed ipſe nichi
lo ſegnius inflammatꝰ ſe ad vl=
tionem arma contra Eugeniuz
qui in loco defuncti ſubſtitutus
eſt corripit. Dei primo volunta
tem per Johannem monachuz
de quo ſupra morauimus ſciſci
tatus. Tum ille qui primaz de
Maximo ei victoriam predixe=
rat incruentaz etiam hanc licet
nō abſq; plurima vtriuſq; ſan=
guinis inundatione promittit.

Iſta ⁊ que ſequunt̃ vſq; ad finē libri tangūtur hyſto. tri. li. caplo. xlv.

¶ Capitulum. xxxiij. de appa=
ratu belli ac victoria theodoſij
contra eugenium orationibus
magis q̃ꝫ virtute patrata.

IGitur
preparat ad
bellum nō tã
armorum te=
lorumq; q̃ꝫ ie
iuniorũ ora
tionũq; ſubſi
dijs nec tam excubiarum vigi=
lijs q̃ꝫ obſecrationum per nocta
tione munitus. Circuibat cum
ſacerdotibus et populo omnia
orationum loca ante martyrum

et apl'oꝝ thecas iacebat cilico ꝓſtratꝰ
⁊ auxilia ſibi fida ſctōꝝ interceſſiōe po=
ſcebat. Ad pagani qui errores ſuos no
uis ſemper erroribꝰ animãt innouare
ſacrificia ⁊ Romã funeſtis victimis cru
entare. Inſpicere extra pecudum et ex
fibrarum preſcientia ſecuturam Euge=
nio victoriam nunciare. Supſtitioſius
hoc agente ⁊ cum oĩ animoſitate. Fla=
uiano tunc prefecto cuius aſſertionibꝰ
(magna em̃ erat eiꝰ in ſapientia ꝓroga
tiua) Eugeniũ victorē fore ꝓ certo pre=
ſumpſerant. Sed vbi vere religiōis fre
tus auxilio theodoſius alpium fauces
cepit vrgere primũ illi quibus ne q̃cq̃ꝫ
litate ⁊ fruſtra ſacrificate tot victime de
fallacie conſcientia trepidi demones ĩ
fugam: verſi poſt etiam magiſtri hoꝝ ⁊
doctores erroꝝ precipue. Flauianꝰ plꝰ
pudoris q̃ꝫ ſceleris reus cum potuiſſet
euadere eruditus admodũ vir mereri
ſe mortez ꝓ errore iuſtius quã ꝓ crimi=
ne iudicauit. Ceteri vero inſtruūt aciez
et collocatis in ſuperioris iugo inſidijs
ipſi pugnam in deſcenſu montis expe=
ctant. Uerum vbi ad primos vētum eſt
cuilico ſe legitimo principi tradiderūt:
cum ceteris imis vallibus deprehēſis
conflictus acerrimus geritur. Stetit
aliquãdiu anceps victoria fundebãtur
auxilia barbaroꝝ et terga iam hoſtibꝰ
dabant. Sed fiebat hoc nō vt Theodo
ſius vinceretur: ſed ne per barbaros vi
cere videretur. Tum ille vt conuerſas
ſuoꝝ acies vidit ſtans in edita rupe vñ
et ꝯſpicere et conſpici ab vtroq; poſſet
exercitu ꝓiectis armis ⁊ ſolita recurrit
auxilia. Et proſtratus in ꝯſpectu dei oĩ
potens inquit deus: tu noſti: q: in noĩe
xp̃i filij tui vltionis iuſte prelia iſta ſu=
ſcepi. Si ſecus in me vindica. Si vero
cum cauſa ꝓbabili et in te confiſus huc
veni: porrigere dexterã tuis: ne forte di
cant gētes vbi eſt deus eoꝝ. Quaz ſup
plicationē pij principis certi a deo eſſe
ſuſceptã hi q̃ aderant duces aĩantur ad
cedez. Et ꝑcipue Bacharius vi fide pie
tate virtute aĩ et corpis inſignis: ⁊ q̃ co
mes eſſe ⁊ ſociꝰ Theodoſij mererẽ ꝓxi
mos q̃ſq; cōto telis gladio paſſim ſter=
nit agmina hoſtiũ conferta ⁊ cōſtipata
perrumpit. Iterũ milia ruentiũ ad ipz
tyrannũ ruptis agminibus ⁊ aceruati
fuſis ſtragibus agit vir fortaſſe ab im=
pijs credantur q̃ geſta ſunt. Etem̃ ꝯper
tum eſt ꝙ poſt illam imperatoris ꝓcem
quaz deo fuderat ventus ita vehemēs
exortus eſt vt tela hoſtium in eo q̃ iece=
rant retorqueret. Cumq; magna vi ꝑſi
ſtente vento oẽ iaculum miſſum ab ho
ſtibus fruſtrareẽ fracto aduerſariorum
aĩo: ſeu potius diuinitꝰ depulſo Arbo=
gaſte duce nequaq̃ꝫ (deo aduerſo) forti
ter faciēte. Eugenius ante Theodoſij
pedes victis poſt terga manibus addu
citur. Ibiq; vite eius ⁊ certaminis finis
fuit. Tum vero religioſo principi glo
rioſior victoria de fruſtratis opinionibꝰ pa
ganorum quaz de tyranni interitu fuit
quibus ſpes vana ⁊ falſa diuina natio
nimus in interitu contulit pene q̃ꝫ pu=
doris ſeruauit in vita.

¶ Capitulū. xxxiiij de morte Theodo=
ſij ⁊ ortu archadij: ⁊ honorij liberoꝝ eiꝰ.

CUmq; poſt hec
vtiu
turorum preſcius impera=
tor diſponende rei publice
ſollicitudine ſtringereẽ: ad
orientem protinus mittit vbi venturus
ad bellum tuta liberos cuſtodia cōmē=
darat. Ibiq; Archadium Auguſtuz re
gnum ſibi dudum traditũ ſeruare prece
pit. Honotrium vero pari dignatione
preditum: ab occidentibus imperium
venire otius iubet. Quo ſuſcepto ⁊ pa
ternis oſculis amplexibuſq; conſtricto:
traditis occidentalis regni gubernacu
lis ipſe romano imperio. per annos. x.
⁊. vij. feliciter gubernato: ad meliora mi
grauit cum principibus pijſſimis ꝑce=
curus premia meritorum.

¶ Euſebij Ceſarienſis eccleſiaſtica fi=
nit hyſtoria per magiſtrũ Goffredum
bouſſardum ſacre pagine doctorez exi=
mium exactiſſime correcta ⁊ emendata
Impreſſa Lugduni per Benedictum
Bounym calcographũ. Sumptibꝰ ve=
ro honeſti viri Jacobi. q. Franciſci de
Giuncta ⁊ ſociorum Florentini. Anno
dñi. M. cccccxxvi. menſis Martij. die. x.